3 1761 05411668 6

UNIVERSITY OF TORONTO LIBRARY

PLUTARCHI CHAERONENSIS

MORALIA

RECOGNOVIT

GREGORIUS N. BERNARDAKIS.

VOL. I.

LIPSIAE
IN AEDIBUS B. G. TEUBNERI.
MDCCCLXXXVIII.

LIPSIAE: TYPIS B. G. TEUBNERI.

ΓΕΩΡΓΙΩΙ ΑΒΕΡΩΦ

ΕΥΓΝΩΜΟΣΥΝΗΣ ΕΝΕΚΑ.

PRAEFATIO.

Inter veterum scriptorum opera pauca sunt quae, ut maiorem utilitatem litterarum antiquarum studiis tulerint aut ferre possint, ita maiorem et temporis iniuriam et sortis iniquitatem experta sint, quam Plutarchi quae dicuntur Moralia. Praeterquam quod pars tantum eorum, quae ille scripserat, superest, etiam ex iis, quae ad nostram aetatem manserunt, alia sunt mutila et imperfecta, alia lacunosa et gravissimis mendis affecta, plura integra quidem, sed turpibus vitiis inquinata. Quod autem in universum textus vitiosus depravatusque circumfertur, ex parte quidem in ipsis codicibus, ex parte tamen altera in manca imparique collatione eorum positum est. Multi iique optimi codices aut non bene collati aut prorsus incogniti sunt. Non mirum igitur quod studium in his scriptis emendandis patrum nostraque aetate collocatum non quantam debuit utilitatem attulit. Primus, ut ab hoc, superioris aetatis editoribus hic quidem omissis, incipiam, primus, inquam, qui codices complures ad criticam quam dicunt, Moralium editionem constituendam adhibuit, Wyttenbachius est. Cuius editionem omnibus, quae praegressae sunt, omni ex parte superiorem fuisse, consentaneum erat. Verum tamen cum ex illius temporis instituto in codicibus conferendis neque studium, quale hodie, poneretur, neque collatio quam accuratissima et

minutissima videretur necessaria, fieri non poterat, quin ea editio ea maxime parte laboraret. Codices haud diligenter excussi fuerunt, praesertim cum collatio aliis mandata fuisset, neque omnes optimi adhibiti. Plurimae lectiones, quae ex codicibus profectae dicuntur, aut immutatae sunt aut falso relatae; aliae ut ipsius emendationes prolatae codicum sunt lectiones; ac quod maximum est, et plurimae scripturae, quae referrentur dignae, omissae sunt, et multi codices haud contemnendae auctoritatis parum accurate collati aut prorsus neglecti, veluti, ut uno exemplo defungar, codex Vindobonensis Symposiacorum praestantissimus contemptus fuit. Vide quae in Praefatione p. LXX scripserit: 'Codices duo Vindobonenses, apud Lambecium edit. Kollarii t. VII p. 257. Num. LXXII, continens Symposiacas Quaestiones, mirificis laudibus fertur a Lambecio, quibus hunc codicem laudibus indignum esse, mihi scripsit vir doctissimus Aloysius L. Baro de Locella, qui eum multis locis inspexit, eiusque excerpta et notitiam mecum communicavit: eum tamen hoc saeculo (XII) censens.' Quam mirifice alter iudicaverit alter crediderit infra indicabitur. Textus igitur Wyttenbachii omnibus superioribus melior est, sed non is, qui esse posset. Quo erat iudicio multa praeclare emendavit, ad multa alia sananda viam primus aperuit.

Quae sequitur editio, memoratu digna, Duebneri est, ex codicibus, ut ipse affirmat, qui in Bibliotheca Parisina opulentissima conservantur, pendens vel potius ex variarum lectionum a Conto quodam ex codicibus Parisinis excerptarum collectione, non uno nomine im erfecta, quippe quae ab homine imperito facta fuerit. Ea excerpta duobus voluminibus comprehensa Duebnero operam suam sane commodaverunt, cum et posset et deberet ipsis fontibus haud procul hercle distantibus,

sed in eadem Bibliotheca, in qua Conti excerpta, ad usum omnium patentibus uti. Quod aequo animo ferremus, si quidem Duebnerus eius collectionis optimas lectiones edendas curasset; verum tamen in eius editione, quamvis saepe repetita, apparatus criticus, si Fragmenta exceperis, desideratur, ut quid Duebnero quidve codicibus debeatur, difficile ad dignoscendum sit. Ceteroqui textus eius, quamvis emendatior Wyttenbachiano, plurima tamen, quae offensioni essent, aliis emendanda reliquit; pauciora reliquisset, si non ubique fere, codice optimo D postposito, auctoritatem codicis E secutus esset. Ipse paucissima correxit, sed aliorum emendationes complures recepit.

Tertius venit Hercherus, qui magno litterarum damno, praecipue horum librorum, morte praematura abreptus, nisi primum Moralium volumen in lucem edere non potuit; qui tamen et multis et bonis praesidiis eorumque recta existimatione instructus et satis idonea rerum plutarcheaeque consuetudinis cognitione atque usu praeditus, quamvis iusto audacior, si non salutem, at multum tamen auxilii scriptis Plutarchi allaturus fuerit.

Restat, ut quid ego praestiterim, breviter exponam. Nam, ut aperte dicam quod sentio, diu et multum haesitavi, utrum quaestiones huc pertinentes pertractarem ita ut nihil addere nunc quidem haberem, an pleniore pertractatione ad aliud tempus dilata nihil aliud dicerem quam codices, quos singulis in scriptis secutus essem, significare. Neutra ratio mihi placebat, nam quominus illam probarem fines huic praefationi constituti impediebant; quominus autem posteriorem, cum data fides obstabat, tum quod paulo audacius videbatur, hominem fere incognitum nulliusque auctoritatis cum editione sua, quamvis minore, in doctorum hominum consessum insinuare velle, neque ulla ratione

reddita, postulare ut sibi crederetur. Quare mediam quandam viam sequendam esse duxi, qua quaestionibus propositis extrema lineamenta afferrem, cum eiusmodi quaestiones vel affectae tantum ansam fortasse aliis praebere possent ad res denuo pertractandas, ut mihi quoque plenius postea de rebus iisdem disputare liceret.

Venio ad propositum. Iam diu est, cum Moralium libris deditus aut cum codicibus comparandis aut corrigendis copias ad editionem criticam apparandam quam maximas conquirere institui. Nunc igitur negotio, ut editionem minorem constituerem, mandato, magna laetitia afficior me ab iis praesidiis munitum publici iuris facere posse partem saltem apparatus mei, sperans me alio tempore, si minor approbata fuerit, ampliorem editionem prolaturum. Duo cuiuslibet scriptoris edendi esse fundamenta, codicum optimorum accuratam collationem et sermonis, quo scriptor utatur, rerumque exploratam cognitionem omnes fere consentiunt. De codicibus prius quam dicam, necessarium mihi videtur ordinem scriptorum, quem omnium plenissimus et locupletissimus E n. 1672 exhibet, ut qui, cum latius pateat, et nobis et aliis pro tralaticio habeatur, apponere. Est autem hic

1 de virtute et vitio
2 de pueris educandis
3 de profectibus in virtute
4 de sera numinis vindicta
5 de capienda ex inimicis utilitate
6 de audiendis poetis
7 de adulatore et amico
8 de se ipsum citra invidiam laudando
9 de cohibenda ira
10 de curiositate
11 de tranquillitate animi

12 de vitioso pudore
13 de fraterno amore
14 de garrulitate
15 de audiendo
16 de amicorum multitudine
17 de cupiditate divitiarum
18 de fortuna
19 animine an corporis aff. sint peiores
20 aqua an ignis utilior
21 de superstitione
22 consolatio ad Apollonium
23 consolatio ad uxorem
24 de exilio
25 Galba
26 Otho
27 de gloria Atheniensium
28 cum princ. philosophandum esse
29 de sanitate praecepta
30 an seni respubl. gerenda sit
31 septem sapientum convivium
32 de Iside et Osiride
33 de mulierum virtutibus
34 coniugalia praecepta
35 ad principem ineruditum
36 de esu carnium orationes II
37 de fato
38 quaestiones Platonicae
39 de musica
40 Stoicos absurdiora poetis dicere
41 Aristoph. et Menandri comparatio
42 de animae procreatione epitome
43 non posse suav. vivi sec. Epicurum
44 de latenter vivendo
45 an vitiositas ad infelicitatem sufficiat
46 de amore prolis

47 de invidia et odio
48 de unius in r. p. dominatione cett.
49 amatoriae narrationes
50 quaestiones naturales
51 de placitis philosophorum libri V
52 de virtute morali
53 de primo frigido
54 de vita et poesi Homeri
55 an virtus doceri possit
56 de fortuna Romanorum
57 de Alexandri fortuna aut virtute oratt. II
58 praecepta gerendae reipublicae
59 regum et imper. apophthegmata
60 apophthegmata Laconica
instituta Laconica
Lacaenarum apophthegmata
61 parallela
62 aetia Romana et Graeca
63 decem oratorum vitae
64 bruta ratione uti
65 de vitando aere alieno
66 de Stoicorum repugnantiis
67 de sollertia animalium
68 de E Delphico
69 de defectu oraculorum
70 amatorius
71 de facie in orbe lunae
72 de Pythiae oraculis
73 adversus Coloten
74 de communibus notitiis
75 de genio Socratis
76 de Herodoti malignitate
77 de animae procreatione in Timaeo
78 quaestionum convivalium libri IX

Nunc ad propositum, quod de codicibus, quos praecipue adhibui, erat. Ac primum de Parisinis.

Codicem B n. 1675 adhibui ad [31 68 69] 66 [30 64 67 55 46 47 41 42 43 44 49 50 53 56 22 23 52 65 58 34] 70 71 72 73 74 75 76 77 [38] 40 [4 5]

Codicem C n. 1955 ad [1] 2 [3 4 5] (6) [7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17] (18) [19] 44 [45 46 47] 55 23 fr.

Codicem D n. 1956 ad 2 fr. 3 fr. 4 fr. 6 fr. 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 21 22 68 69 fr.

Codicem E n. 1672 ad (1 2 3 4 5 6 7 8) 9 (10) 11 (12 13 14 15 16 17 18 19) 20 (21 22) 23 24 25 26 27 28 (29 30 31) 32 33 (34) *35 *36 (37) *38 *39 40 41 *42 *43 44 (45 46 47 48 49) 50 51 52 (53) 54 55 *56 *57 (58) 59 60 61 62 63 64 *65 (66) 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 77 (78)

Codicem F n. 1957 ad (66 fr. 3) 4 (64 67) 68 69 (5 7 16 19) 61 (56 57) *58 63

Codicem G n. 2076 chartaceum saeculi XV ad [1 48] (27) [47] 61 [31 29 10 55] [64 fr.] (52) [6 19 16 9 38 24 8 20 7 17 65 36 57 3 4 12 21] *30 [14 11 13 28]

Codicem P n. 1211 ad 3 (7 10)

Codicem Lipsiensem (= L) n. 7 ad 3 [10]

Laurentianum 56, 24 chartaceum saeculi XVI ad *58

Laurentianum 56, 4 chartaceum saec. XV ad *67 [31 2 1 5 6 7 8] *9 [10 11 12 13 14 15 16 17 (sequuntur duo fragmenta de Anima, quae contuli) 4 3 20 64]

Urbinatem n. 97 saec. XI aut XII ad 44 45 46 47 48 49 50 55

Ambrosianum n. 82 ad 59 60 (15 20) 16 21 (13) 28 35 52 (31) 29 34

Ambrosianum n. 126 ad (33 39 44 41) 49 (50) 54 (55). Continet scripta 1—69 eodem ordine quo codex E

Venetum n. 249 (= V¹) ad [1] (3 4 5 6 7 8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19 20 21)

Venetum n. 250 (= V²) ad (52) 53 (3 68 69 4 5 6 7) 66 (8 9 10 11 12 13 14 15 16 17 18 19) 20 (21) 36 28 35 30 43 (1 2) 37 (22) 38 65 (60 59 46)

Venetum n. 511 (= V³) ad [1] (2) [3 5 16 18 17] (21) [22 10 11 12 13 14 15 6 64] (67 29 34 58) [7 8] (52) [65] (57) [19]

Venetum n. 427 (= V⁴) ad [3 4 5 6 7] *8 [9 10 19 11] 56 57 58 59 fr. 34 28 35 52 31 fr.

Riccardianum n. 45 ad 1 2 [3 4] 6 [9 10] 5 [7 8 11 12 14 17 18 19]

Vindobonensem n. 148 ad 78

Athoum n. 1 ad (1 19 18 56 57) 64 67 31

Sed praeter eos contuli alios quoque, quos ut deteriores aut ad Fragmenta pertinentes supra omisi. In priorum numero sunt Parisini n. 1772. 2077. 1280. 2956 omnes recentissimi nullius pretii, inter alia continentes scriptum 2. Aliquanto melior est n. 2078 chartaceus sub finem XV saeculi, quem ad (59 60) adhibui, atque n. 1680 bombycinus, saeculi XIV ad (78), cuius ordo est: [60 61 fr. 63 64 65 66 67 68 69] (78 fr.). A quibus separandus est n. 1678, membranaceus, saeculi XII, quem non sine aliqua utilitate contuli. Continet (58 fr. 59 57). In fine ad-

ditus est index Lampriae, litteris minutissimis plerumque evanidis atque ad legendum difficillimis scriptus. Deinde adhibui Laurentianum 80, 30 chartaceum saeculi XV ad (50); item. Laur. 80, 22 fort. saeculi XIV ad *52 (24). Venetum n. 248 membranaceum, saeculi XV ad (27 47 48). Ordo idem ac codicis E. Venetum n. 322 membranaceum saec. XIV ad (39). Neapolitanum n. 28 recentissimum ad *2 *21. — In Fragmentis usus sum copiis Wyttenbachii, Duebneri, Hercheri, Meinekii, Crusii, aliorum. Non pauca ego quoque denuo contuli, velut Fragmenta de Anima I II cum Laur. 56, 4; Fragmenta incerta XXXIV cum Laur. 15, 7, qui Plutarcho alias quoque sententias, quae suo loco commemorabuntur, adscribit. Homeri vitam cum codice Athoo n. 2 recentiore magnam lectionis discrepantiam suppeditante. Tum libellum de Fluviis cum Parisino 443 A (in Supplem. Grec) membranaceo saec. XIII. Denique Proverbia Alexandrina cum Laur. 80, 13 saec. XII magna cum utilitate. Sed de Fragmentis plura et accuratiora commodius dixero in Praefatione ad Volumen, quod ea continebit.

In tabula superiore numeris, quos codicibus singulis apposui, ordinem, quo quisque codex utatur, librorum notari volui; uncis [ ] significari me scripta inclusa non contulisse; contra signis parenthesium ( ), me contulisse illa quidem, sed codicem in iis quidem scriptis deteriorem esse. Scripta asterisco praefixa paucis in locis inspexi. Denique fr(agmentum) addidi libellis, qui non integri in codice servantur. Sunt scripta quaedam iis signis libera, sed cum in hoc tum in illo codice repetita. Factum est inde, quod illud scriptum repetitum aut in altero aut in utroque partim conservatum est; aut quod uterque codex eiusdem et auctoritatis et momenti est, ut alter alterum suppleat. Deinde animadverti velim plures esse libellos,

ad quos etiam duobus pluribusve codicibus bonis uti liceat; contra esse alios, quibus ne unum quidem codicem bonum, quem adhibeamus, habemus, de qua re infra dicam. Sed speramus fore, ut alicubi bonus aliquis inveniatur; quam spem equidem ideo foveo, quod ut ego Venetum 127, Ambrosianum n. 82, Athoum n. 1 inveni, ita alius alium reperire potest. Neque multum refert antiquusne et membranaceus an recentior et chartaceus sit, cognitusne an prorsus incognitus, modo is codex ex bono fonte ductus sit.

Omnes fere, quos supra memoravi, codices ipse contuli, nonnullos ut Parisinos D E F etiam iterum; quanto cum labore, dispendio, patientia, soli qui eundem laborem perpessi sunt, iudicium facere possunt. Verum tamen etiam amicos precibus adii, ut locos, in quibus dubius essem, mihi inspicerent. In quibus primus nominandus est reverendissimus pr. Antonius Ceriani, bibliothecae Ambrosianae praefectus, vir et doctrina et humanitate, quam non semel expertus sum, pariter insignis. Vir clar. Constantinus Triantafyllis, linguae Graecae professor Venetiis. Archimandrita venerandus Constantinus Calozymes Lipsiae. Ioannes Staurides, vir eruditissimus, Parisiis. Vir clar. Prosper. Vianius, Riccardianae bibliothecarius. Neque praetereundi sunt viri summi Fridericus Blassius et Richardus Foersterus, qui mihi nunquam defuerunt. Quibus omnibus gratias maximas ago. Sed gratissima memoria prosequor et semper prosequar iuvenem doctissimum Carolum Wessely, qui maxima cum diligentia itaque ut nihil desiderari posset, mea causa codicem Vindobonensem n. 148 contulit. Denique memorandi sunt A. Mauius et Plinius Pratesius, quorum prior Urbinatem n. 97 contulit aliosque codices Vaticanos breviter descripsit, alter scripta quaedam Riccardiani n. 45 cum Duebneriana comparavit.

Lacunas autem, praecipue codicum B E Veneti 250, Vindobonensis n. 148, alio aliter agente, ego ita dimetiendas curavi, ut versus proximi litteris supra lacunam dimetiendam aut infra positis uterer, spatio o litterae pro fundamento dimensionis meae posito, compendiis litterarum ει, καὶ, στ, φϱ, similibus pro una littera putatis, compendiisque supra scriptis non respectis. Quae dimetiendi ratio optima mihi visa est, nam, ut alia omittam, eiusdem codicis litterae non eiusdem ubique magnitudinis sunt. Exemplo sit cod. Parisinus E, qui constanter lacunas indicavit. Fol. 586 pagina vel potius columna 38 versus, versus 34 litt. continet. Fol. 608 columna 39 versibus constat, 32 litteris versus. Fol. 734 col. 41 vers., 39 litt. versus. Fol. 900 col. 40 vers., versus 30 litt. Fol. 475, ubi columna 39 versus continet, est alius versus 39, alius 35, alius 34, alius 41 litterarum capax.

Venio ad codicum descriptionem, de quibus mihi agenti primo loco memorandus est qui de ea re multa docte acuteque disputavit Treuius, ut mihi breviori esse liceat in iis quidem codicibus, quos ille descripsit. Itaque ut reticebo quae is publici iuris iam fecit (De Plutarchi libellis, qui in codice Tischendorfiano VII insunt, dissertatio. Iauraviae 1867. De codicibus nonnullis Parisinis Plut. Moralium narratio. Ib. 1871. Zur Geschichte d. Ueberlieferung von Plutarchs Moralien. I. II. III), ita in medium proferam quae idem omisit sive quod ad rem suam parum pertinere videbantur, sive quod codices quosdam inspectos non habuit. Codicum autem optimorum virtutem testimoniis nonnullis confirmabo, quibus qualis quisque sit melius intellegatur. Deteriores codices non attingam.

Moralium codices, si rei summam spectes, non eiusdem singulis in scriptis momenti sunt. Idem codex qui in hoc libello optimus est, in illo inferioribus

accedit, itaque evenit ut unum eundemque ducem in scriptis uno codice comprehensis sequi nequeamus. Unde praeter alia etiam hoc perspicuum est, Moralium codices temporibus quoque superioribus late dispersos fuisse. Nihilo minus scripta quaedam in uno corpore ita conservata sunt, ut ex uno codice ducta esse videantur. Sed de ea re infra.

Omnium codicum maximus locupletissimus plenissimus est Parisinus n. 1672, littera E designatus, de quo accuratissime egit Treuius. Huius virtus ea est, ut omnia fere scripta unus complectatur, atque etiam in quibusdam velut 70—76 dux sit et optimus et fere solus; nam codex n. 1675, littera B insignitus, in illis quidem aliquantulo inferior est, quamvis in aliis velut 66 68 superior. Verum tamen in aliis scriptis codex E longe superatur cum ab aliis, tum maxime a codice Parisino D, in quem librum paulo accuratius mihi inquirendum est, non solum quia facile princeps et habetur et re vera est, sed etiam quod Treuius pauca obiterque, alii non satis accurate disputaverunt, Duebnerus etiam calumniatus est.

Codex D n. 1956 (0,266 × 0,194), saeculi ut videtur XI exeuntis vel XII ineuntis. Paginae singulae 32 versus continent, versus 43 fere litteras. Numeris folia singula notavit manus recentior. Ultimus est numerus 185. Praefixum est folium chartaceum, in quo manus recentissima librorum qui continentur indicem scripsit. In margine superiore folii primi membranacei m. recentior haec scripsit: 'Tractatus morales ex Bibliotheca cardinalis Mazarini.' Quorum verborum e regione in marg. dextra num. 2552. Codex qui nunc est continet 24 quaterniones, sed ordo confusus perturbatusque et quaternionum et foliorum singulorum. Glutinator scilicet recentior artificiose quidem librum pretiosum compegit et tegumento splendido auratoque

munivit, sed non magis auro ad frontes adornandas quam operae in iis bene recteque digerendis pepercit, ut quaternionum et foliorum ordinem prorsus neglexerit. Nunc igitur qui eum adhibiturus sit, probe sciat atque ut ita dicam memoria Plutarchum teneat necesse est. Neque mirum, quod nemo adhuc eum bene contulit. Quare et foliorum et quaternionum ordinem, initium, finem, omnia quae ad hanc rem pertinerent, enotanda curavi, sed hic omittenda sunt. Ordinem tamen quem redintegravi scriptorum, cum latius pateat, satis habeo adnotasse. Est autem hic:

B̄ *περὶ παίδων ἀγωγῆς*] ego supplevi, nam huius libelli folio postremo (176 v) continuatur insequens (fol. 177 r).

Γ *πῶς ἄν τις αἴσθοιτο ἑαυτοῦ προκόπτοντος ἐπ' ἀρετῇ* cett.

Δ̄ *περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων*] ex mea coniectura iusta nisi fallor. Huius scripti nisi folia intermedia non supersunt alia.

Ē *πῶς ἄν τις ἀπ' ἐχθρῶν ὠφελοῖτο*] ego scripsi. Cuius libelli quamquam nec vola nec vestigium, ut aiunt, superest, tamen folia deperdita fuisse probabile videtur.

ϛ̄ *πῶς δεῖ τὸν νέον ποιημάτων ἀκούειν*] supplevi, quia libello inde a verbis *μὲν γὰρ φιλόλογον καὶ οὐκ ἀηδὲς* (fol. 123 = p. 22 c) usque ad finem servato continuatur

Z̄ *πῶς ἄν τις διακρίνειε τὸν κόλακα τοῦ φίλου* cett.

(*H̄*) *περὶ τοῦ ἑαυτὸν ἐπαινεῖν ἀνεπιφθόνως.* Ego solum *H̄* addidi, quia succedit antecedenti

(*Θ̄*) *περὶ ἀοργησίας.* Propter eandem causam *Θ̄* addidi

(*Ī*) *περὶ πολυπραγμοσύνης.* Addidi *Ī*

(*IA*) *περὶ εὐθυμίας.* Addidi *IA* etiam propter insequens

$\overline{IB}$ *περὶ δυσωπίας*

$\overline{I\Gamma}$ *περὶ φιλαδελφίας*

$\overline{I\Delta}$ *περὶ ἀδολεσχίας*

$\overline{IE}$ *περὶ τοῦ ἀκούειν*

$\overline{I\varsigma}$ *περὶ πολυφιλίας*

($\overline{IZ}$) *περὶ φιλοπλουτίας.* Cur $\overline{IZ}$ addiderim, facile intellegitur

$\overline{IH}$ *περὶ τύχης*

($\overline{I\Theta}$) *περὶ τοῦ πότερον τὰ τῆς ψυχῆς ἢ τὰ τοῦ σώματος πάθη χείρονα* ita et D et F, nisi quod ego addidi $\overline{I\Theta}$.

$\overline{K}$ *περὶ δεισιδαιμονίας*

$\overline{KA}$ *Πλουτάρχου* (sic) *παραμυθητικὸς πρὸς Ἀπολλώνιον*

($\overline{KB}$) *περὶ τοῦ ΕΙ τοῦ ἐν Δελφοῖς*

($\overline{K\Gamma}$) *περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων.* Addidi $\overline{KB}$ et $\overline{K\Gamma}$

Primum quod desideratur scriptum, si cum aliis similem scriptorum ordinem tenentibus codicibus comparaveris, haud dubie fuerit De virtute et vitio. Nunc autem, si recte supplevimus, quaeri potest, quot folia ex codice, quem non amplius 23 scripta comprehendisse ponimus, defuerint. Quaestio facile solvitur, quia et quaternionum superstitum numerus a m. antiqua in margine inferiore adnotatus est, et quae supersunt folia, cognita, ac quod maximum est, librorum qui desunt magnitudinem coniectura paene certa adsequi possumus. Computatione igitur instituta efficitur ex codice 65 folia excidisse, sed quo casu et quo tempore incertum.

Una manus inde ab initio usque ad finem codicem scripsit, nisi quod — sed id rarius quam saepius — vocabulum quoddam a m. recentiore deletum ab eadem est correctum; id quod ubique in commentariis notavi. Atque etiam scholia marginalia a m. prima scripta saepe occurrunt, quae omnia sedulo exscripsi.

Deinde non est reticendum in hoc codice sicut in Vindobonensi Symposiacorum nonnulla composita *κατὰ διάστασιν* scripta inveniri, velut *σὺν ἐφελκύσασθαι, πρὸς διαφθείρουσα* cett. ac contra *προσκάτωνα, διαυτῶν*, multa alia. Tum multae nominum verborum participiorum terminationes omissae sunt, unde intellegitur easdem in archetypo aut defuisse aut compendiis supra scriptis significatas fuisse, quas librarius tum recte tum falso supplevisse existimandus est. Paucis exemplis defungar. *φιλοτι*$^{\mu}$ = *φιλοτιμίαις*, *ἐθέλου.* = *ἐθέλουσι.* p. 32 f *δῶρον* pro *δῶρ'* 530 c *πρὸς σὸν* pro *πρός σ'* 532 c *ἡμῶν* pro *ἡμᾶς* 524 a *κεῖνον* pro *κείν'* 530 a *δυνάμενος* pro *δυναμένη*. In archetypo fuerit *δωρ προς σ ἡμ κειν δυναμεν.* Neque culpa interpolationis prorsus vacuus est, quamquam eiusmodi exempla perpauca sunt, velut p. 33 b cum propter *ὁμοιοτέλευτον* verba *εἰ γὰρ ἐκεῖνος* — *ἐφέπων* omisisset, postea scripsit *πῶς οὖν*. Similiter p. 36 f *τίνος γε* pro *τί*. Denique iota vel adscriptum vel subscriptum nusquam vidi notatum nisi a m. recentiore.

Verum tamen haec omnia et pauca et levia sunt atque ea quae reliquis et magnis et multis virtutibus prorsus obscurentur. Neque rem auxeris dicendo hunc codicem hanc singularem virtutem habere, ut omnibus ceteris in scriptis quidem, quae ipse servaverit, longe excellat. Neque exstat ulla pagina, in qua lector attentus et hoc agens, quantum valeat non intellegat. Maximo iure igitur et aliis et nobis unicus fere et certissimus dux et existimatur et est, unus pro omnibus. Ex copia exemplorum pauca afferam haec: p. 11 e *οἳ τῶν τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν τὴν τῶν ἐρώντων ὁμιλίαν ἡγοῦνται: οἳ τῶν* (vel *οἳ διὰ τὴν τῶν*) *τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν νομίζουσι τὴν μετὰ τῶν* (vel *τὴν τῶν*) *ἐρώντων ὁμιλίαν* 12 c *διδόασιν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα: διδόντες ἐξ. ἐπὶ τὰ ἀδικ.*

λανθάνουσι (*εἰσι* Parisinus 1772) 13 e *πρὸς καιρὸν ὀργισθέντας*: *προσοργισθέντας* 24 a *ἀπορίαν κακίζειν*: *ἀπορίαν* 36 e *φωτὶ* ut R: *φωτὶ καὶ* 41 a *οἱ μὲν γὰρ*: *ὅσοι* vel *ὡς οἱ μὲν* vel *ὅσῳ οἱ μὲν* 43 f *πρὸς δὲ τοὺς ὄντως φιλοσόφους οὐ καλῶς* (auditur *τοῦτο πεπονθότες*): *περὶ δὲ τῶν ὄντως φιλοσόφων*. Duas lectiones Hercherus in unam confusit 51 d *χρώμασι*: *ὑλήμασι* vel *σχήμασι* ib. f rectius om. *θηρίου*, quod ut glossema delendum putavi 54 a *οἶδά τινα*: *οἶδα καὶ* ib. d *γράφώ* i. e. *γράφω* ut R vel *γράφειν* 55 e *ἔχουσαν* accessit ex D ib. f *φαίνοιντο*, quod in *φαίνωνται* bene mutavit H, ex eodem 59 a *εἶτ᾽ οὐκ*: *οὐκ* ib. *μὴ ποιῶν*: *ποιῶν* 61 a *ἡ μὲν γὰρ*: *ἡ μὲν* 63 c *συνηδόμενον*: *συναισθανόμενον* ib. e *γὰρ*: *δὲ* 65 b *ὧν* ex D 66 a *νὴ Δία*: *ἰδίᾳ* ib. e *ἐπιτιθέναι τὴν κορωνίδα τῷ συγγράμματι*: *ὑποτιθέναι τοῦτο τῇ τοῦ συγγράμματος κορωνίδι* vel *ὑποτιθέναι τῇ κορ. τοῦ συγγρ.* 68 a *Ἀθήνησι*: *Ἀθηναῖοι* 73 b *ὁ λόγος* accessit ex D ib. e *αὐτοὺς*: *αὐτὸν* 74 a *περιφέρειν*: *μεταφέρειν* ib. d *πέφυκε*: *ὑπάρχει* 93 e *ἑταῖρον ἕτερον*: *ἑταῖρον ὡς ἕτερον* vel *ἑταῖρον καὶ ἑταῖρον ὡς ἕτερον* ib. *οὐδέν ἐστιν ἢ*: *οὐδέν ἐστιν ἄλλο πλὴν* ib. f *τὸ φιλεῖν — πεφυκὼς* (l. *πεφυκὸς*) — *μεριζόμενον*: *τῷ φιλεῖν σφοδρὸν ἐν ψυχῇ πεφυκὸς* (vel *τῷ φιλ. ἡ ψυχὴ σφόδρα πέφυκεν*) *εἰς πολλὰ δὲ μεριζομένη*, ut alia omittam 94 c *ναῦς γὰρ*: *ναῦς* 94 f *δεῖ* ex eodem 95 b *ἄλλον τρόπον γὰρ ἄλλων*: *ἄλλον τρόπος ἄλλων*. cf. Nauck. p. 424 ib. e *ἀνταπαιτοῦσι*: *ἐμποιεῖν* 96 a *πάνυ*: *οὐ πάνυ* ib. *σοφοῦ*: *σοφιστοῦ* ib. *ὅς* ex eodem ib. *ἐπείπερ* ex eodem ib. b *τε* add. idem ib. d *αὐτῆς*: *αὐτὴν* ib. f *πολυχρόου*: *πολύφρονος* 97 d. e Hercheri emendationes *ἐνέπλησε* et *εἰ δὲ* codicis D lectiones sunt. Item *ταῖς βωμολοχίαις* praebet cod. Bernensis a Bremio collatus ib. e *οὐκαι* (sic pro *οὐ καὶ*) *εὐβουλίαν*: *εὐβου-*

λίαν μὴ εἶναι ib. φασι: λέγουσι 98 d ἀμείνονι ut R: ἄμεινον 99 a ὅτι γὰρ τούτοις βραχειά τις παρεμπίπτει τύχη: ὅτι γὰρ βραχεῖα σοφῷ τύχη παρεμπίπτει, χαλκοτύπῳ τε καὶ οἰκοδόμῳ, quae interpolata esse quis non videt? 99 b καὶ τὸ συνεκπίπτον ἆσθμα μὴ κατορθοῦντα γράφειν τε πολλάκις καὶ ἐξαλείφειν: καὶ συνεκπίπτον ἀσταθμῆ ἆρ᾽ ἐστὶν ἐπ᾽ αὐτῷ γράφοντα πολλάκις γοῦν ἐξαλείφειν, ut alias lectt. omittam ib. c ἀλλ᾽ ἐπιτάσει μὲν — ἔνεστιν: ἀλλ᾽ ἐν ἐπιτάσει — ἐστιν 104 b γένει βροτῶν τε: θνητῶν τε γενεᾷ 108 c ἐρᾶν, ἔστι δὲ φρόνησις: ἐρᾶν ἔσται φρόνησις: ἐραστὰς εἶναι φρονήσεως Plato 109 e κακόν ἐστιν: κακόν ἐστιν ὁ θάνατος 111 b θεωροῦμεν: καθορῶμεν 112 b σε: τε ib. παρέσται: παρέξεται 115 b πρὸς τῷ: καὶ πρὸς τῷ ib. e καὶ πρῶτον ut Madvigius: καὶ τὸ πρῶτον 116 a ὅτι οὐ μόνον: οὐ γὰρ μόνον ib. c ὅτι καὶ ἡ: ὅτι οὐκ αἰεὶ ib. f ἣν ἂν: ὧν ἂν 117 d κηδόμενος — καὶ προορώμενος: προειδὼς καὶ κηδόμενος — προορώμενος 118 e τὸν Ὀλύμπιον: τὸν καὶ ὀλύμπιον 165 a πετρῶν: τῶν πετρῶν 166 a γόητας: γόητας ἀνθρώπους ib. e λαμβάνοντας accessit ex D et cod. Neapolitano n. 28 167 d κακοὺς acc. ex D ib. εἴδη ποιοῦσι: σώματα εἶναι ib. e ὠφελούντων: ὠφελούντων καλῶν ib. f περιπαθῆ: βαρυπαθῆ 168 b οἴεται: τὸν νοῦν 169 d οὐδὲν acc. ex D 170 d πιπράναι (ita fere constanter pro πιμπράναι): πιμπλάναι ib. e καίτοι — ἐστι: κἂν δέδιε (καὶ δέδιε V^2) καὶ προσκυνῇ καὶ θύῃ (καὶ προσκυνεῖ καὶ θύει Amb.) καὶ κάθηται πρὸς ἱερ. οὐ θαυμαστός ἐστι ib. f ἢ ὥστε: ἢ τοῦ 390 f καὶ μετὰ: εἶτα μετὰ 392 a ὃ δὴ τοῦ χαῖρε: ὅ τοῦ χαῖρε δὴ quae hiant 393 d εὐφημίαν: εὐφυΐαν 421 e προσαγορεύεσθαι ut Eusebius: προσαγορεύοντες ib. ἔνιοι μὲν: ἔνιοι μὲν οὖν 423 c λαμβάνειν πρὸς: λαμβάνει 425 a καὶ φυλάττει κατὰ χώραν: κατὰ χ. καὶ φυλάττει quae hiatu laborant 426 e ἀληθὲς ἔφη: ἀληθὲς ἔχει vel ἀληθὲς

454 a *τἀπιτήδεια*: *τὰ χρήσιμα* ib. f *γινομένης* ut Erasmus: *γενομένης* 457 e *οἷον Ἀντιγόνου τὸ πρὸς τοὺς στρατιώτας τοὺς παρὰ τὴν σκηνὴν λοιδοροῦντας — τὴν βακτηρίαν γὰρ ὑποβαλών*: *οἷον Ἀντ. τὸ π. τ. στρατιώτας, ὅτι τοὺς π. τ. σκ. λοιδοροῦντας — τὴν* (*τὴν γὰρ* V²) *βακτηρίαν ὑποβαλὼν* 459 b *ὁ θυμούμενος*: *ὁ θυμὸς* 461 b *φλεγμοναῖς*: *φλεγμαίνων* vel *φλεγμονῶν* 464 b *τὰς ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας ὁμιλίας ἀφροδισίων ἐνιαυτὸν*: *ἐν εὐχαῖς ὁμολογίας ἐνιαυτὸν ἀφροδισίων*, ubi *ὁμιλίας* propter *ὁμολογίας* exciderit 465 d *ἐξαιρῶν* ut W: *ἐξαίρων* Item 466 c. 484 b 470 e *εἶναι μᾶλλον*: *μᾶλλον εἶναι* cum hiatu 471 c *στρατιᾶς*: *στρατείας* ib. d *τὸν λαγωὸν*: *τὸν λαγὼ* ib. *οὐδ' ὁ γρίφοις — μὴ λαμβάνων οὐδὲ οἷς δαίμων οὐκ ἐναντιοῦται μοχθηρός*: *οὐδὲ τῷ γρίφοις — μὴ λαμβάνοντι μηδὲ εἷς* (*οἷς* E) *δαίμων ἐναντ. μοχθ.* 473 c notanda est lectio *ἑρπετῷ τινι* pro *ὄνῳ τινὶ* (*ῷ τινι* V¹·²). cf. Suidas v. *ὄνου πόκαι* 475 e *πρὸς τὴν τύχην* ut Madvigius: *καὶ πρὸς τὴν τύχην* 477 d *Διάσια*: *διονύσια* 478 c *ἑπτὰ σοφοὺς*: *ἑπτὰ σοφιστὰς* 480 d *ἐκείνους καὶ ἀγαθοὺς ἡγούμενος*: *καὶ ἀγ. ἐκ. εἶναι ἡγούμενος* quae hiant 483 c *τοὺς ἀδελφοὺς — κοινουμένους — ἑτέροις αὐτοὺς* (l. *αὑτοὺς*) — *ἀπωθουμένους καὶ πιστεύοντας*: *τῶν ἀδελφῶν — κοινούμενον — ἑτέρως αὐτοὺς* (vel *αὐτοῖς*) — *ἀπωθούμενον καὶ πιστεύοντα* ib. d *εὐγνώμονος*: *εὐγνωμονούντων* vel *εὐγνωμονοῦντας* 491 d *προθύμως καὶ χρησίμως*: *καὶ προθύμως* 501 e *ὧν αὐτὸς*: *αὐτὸς* 503 e *τῇ δὲ αἰτίᾳ*: *τῷ δ' ἑκουσίῳ* 504 b *ἐν περιπάτῳ, ἐν μέθῃ*: *ἐν περιπάτῳ* 508 a *δυεῖν αὐτῷ θυγατριδῶν*: *δυεῖν θυγατριδῶν αὐτοῦ* cum hiatu 511 d *σκοπεῖ καὶ ἀναλαμβάνει*: *εἴποι καὶ ἀναλαμβάνοι* 512 d *προβάλλουσι* ut R: *προσβάλλουσι* 514 a *προάγειν — ἀπομηκύνειν*: *προαγαγεῖν — ἀπομηκῦναι* cum hiatu ib. e *ἀσπαίρει* ut R: *ἀπαίρει* 516 b *διὰ τί* D ut cod. Xyl.: *διὰ τίν'* vel *διὰ τί ἢ* ib. *μελάθρου* ut cod. Xyl.: *δόμοιο* ib. c *Ἀθηναίους*

ut cod. Xyl.: *θεοὺς* vel *νέους* vel *θεατὰς* 517 c *μελαῖνον*: *μελανὸν* 520 b *γέμων*: *τῶν* ib. *οἰκίσας*: *κτίσας* ib. f *θηρείων* ut R: *θηρίων* vel *θηρῶν* 522 f *καίτοι γε τοὺς*: *καίτοι τούς γε* 525 a *ἢ ἐρῶντα*: *ἆρα ἐρῶντα* ib. d *πρὸς πολίτας*: *πρὸς πόλιν* ib. e *συγχεῖς*: *συνέχεις* 526 a *πῶς οἷς* i. e. *πῶς; οἷς*: *οἷς* ib. d *τοσοῦτον ἀφαιρεῖσθαι*: *ἀφαιρεῖσθαι* 527 b *τίνων τίς χρῆσις — πλοῦτος;*: *ἡ χρῆσις αὕτη — πλοῦτος, τίς;* Codicis D scripturam male enotavit W ib. f. *ἀβέλτερος* i. e. *ἀβέλτερ' ὃς*: *ἀβέλτερε* ib. *τοιαύτην ὁ πλοῦτος εὐδαιμονίαν ἔχει θεατῶν δεομένην καὶ μαρτύρων, οἷς δεῖ πᾶσιν ἐμπομπεύειν αὐτὸν ἢ τὸ μηδέν ἐστιν*: *τοιαύτην ὁ πλ. εὐδ. ἔχει* (*ἔχει εὐδ.* E) *θεατῶν καὶ μαρ. ἢ τὸ μηδὲν οὖσαν*, ubi male exscripsit W codicis D lectiones 528 a *οἷς πάντα*: *ὧν τίνι τὰ* 532 e *καὶ θυγατρὸς* (ubi del. *καὶ*): *καὶ* (vel *ἢ*) *περὶ θυγατρὸς* 539 c *συγκαταπλέκων*: *καὶ τῷ συγκαταπλέκειν* ib. *Κάρωνα* i. e. *Κάρωνα* vel *Κάρωνος*: *κάρβωνος* 542 b *Ἀθηναῖοι παρέσχον αὐτοὺς* (l. *αὑτούς*): *οἱ ἀθηναῖοι αὐτοὺς παρ.* cum hiatu ib. *συναποδυόμενος* (corr. *συνυποδυόμενος*), *ὃς τοῖς ὑπὲρ αὐτοῦ λεγομένοις ἥδεται καὶ χάριν μὲν ἐφ' οἷς κατώρθωσεν ἔχει, τῷ δὲ χαίρειν*. Vide nunc quae et qualia ceteri praebeant: *συνεπιδυόμενον* (vel *συνυποδυόμενον*) *τὸ τοῦ λέγοντος ἡδέως προσδεχόμενον· καὶ χαίρει* (vel *χάριν* vel *χαίροντα* vel *χαίνειν*) *μὲν ἐφ' οἷς κατώρθωσε λεγομένοις, τῷ δὲ χαίρειν* quae non uno nomine male sana sunt 543 f versum homericum supplet: *σύν τ' ὀστέα ῥάξει* (l. *ὀστέ' ἀράξει*), quae in ceteris propter *ὁμοιοτέλευτον* exciderint 544 a *καὶ λόγων ἀκρόασιν ὀλιγωρίαν*: *λόγους ἀκρόασιν* 545 a *μέν γε ὑμᾶς*: *μέντοι ὑμᾶς* 546 a *ἀλλ' ἢ τὸ*: *ἀλλὰ τοῦτο* vel *ἀλλ' ἢ τοῦτο* 547 f *τινα μεγάλα*: *τι μεγάλα* 549 a *τοῦ σώματος, ὅσον — βρέχων, ὤμοσε σαπῆναι*: *τοῦ σώματος, ὃς — βρέχων τὼ πόδε, ὤμοσε σαπῆναι.* Nihil

nos adiuvisset quod optimi omittunt *τὼ πόδε*, si codex D etiam veram lectionem, qua locus persanatur, non suppeditasset 551 d *καὶ χρόνον διδόναι*: *καὶ χρόνον γε* vel *καὶ χρόνον γε πρὸς ἐπανόρθωσιν*. Postquam *διδόναι* excidit, alius aliud addidit. Locum multi tentaverunt 555 f *ἡδονῆς — καὶ ἐλπίδος χρηστῆς ἔρημον*: *δι' ἡδονῆς — ἐλπίδος ἔρημον*, quae frustra et R correxit et W 556 d *πάντη μεταπτωτὸν*: *πάντη εὐμετάπτωτον* cum hiatu.

Quibus quadruplo fere plures sunt codicis D bonae lectiones plenae atque integrae, quas omnes si quis fuerit commentatus, opus sane Cobeti Variarum lectionum instar confecerit neque minus voluminosum neque minus utile. Quare maxime operam dedi, ut et diligenter describerem et accurate conferrem codicem praestantissimum.

Codex F n. 1957 notatus membranaceus (0,322 × 0,253) antiquissimus, potius XI saeculi exeuntis quam ut Duebnerus censet XII saeculi. Pagina 29 versuum capax, versus autem circiter 38 litterarum. Folia codicis 252, quae m. recentior numeris quod ad summam pertinet recte notavit, quod ad singula folia non item semper, nam post fol. 98 unum folium numero caret, fol. 141 non hoc numero, sed 142 notatum est, deinde duo folia numero eodem 143 significata sunt, item duo folia numero 154, tum fol. 172 num. 173 designatum est, item folium 201 num. 202. Quaterniones triginta unus, quorum *α'* sex, *η'* septem, *ιζ'* decem, *ιη'* quinque folia complectitur; *ι'* et *ια'* senis denis uterque constat, quaternis *κβ'* et *λα'* ultimus.

Quaternionum primum quodque folium littera numerum quaternionis significante manus antiqua notavit; quae littera in margine inferiore scripta interdum abscissa est ab eo qui librum compegit. Manus recentior

initio scripsit indicem librorum, quorum ordo hic est: 66 (inde a verbis ἀλλ' οἴχεται ὁ λόγος cett. p. 1039 d; praegressa desunt) 3 4 64 67 68 69 5 7 16 19 61 56 57 58 63. Initio scripti n. 3 designati, in margine manus antiqua scripsit λ' Ε̅ i. e. λόγος πέμπτος. Item in 61 in margine eadem manus adnotavit ΙΕ̅ i. e. δέκατος πέμπτος. Qui numerus efficitur, si scriptum 3 pro quinto accipimus. Eodem modo concludimus tria scripta deesse ex initio, sed quaenam incertum, nam scriptorum huius codicis ordo a tralaticio multum differt. Cuius ordinis vestigia sunt in 3 4, 67 68 69, 56 57 58. Fol. 34, initio scripti 4, adnotatio exstat perutilis haec *Ζήτει πρὸ τούτου τοῦ λόγου Περὶ τοῦ Ε τοῦ ἐν Δελφοῖς, ἔπειτα Περὶ τῶν ἐκλελοιπότων χρηστηρίων, εἶθ' οὕτως ἀναγνωστέον τὸν προκείμενον λόγον.* Similis in fine scripti 69: *Μετὰ τοῦτον τὸν λόγον ὀφείλει ἀναγινώσκεσθαι ὁ Περὶ τῶν ὑπὸ τοῦ θείου βραδέως τιμωρουμένων λόγος.* Ac re vera in iis scriptis argumenta similia tractantur. Tituli repetuntur in fine scriptorum singulorum. Titulis ipsis praeponitur Πλουτάρχου, quo carent scripta 68 4 7 19. Iota raro est subscriptum, interdum omissum, plerumque adscriptum. Etsi aequalis codicis D, fortasse etiam paulo antiquior, eum tamen non aequat virtute. Propius accedit codicibus Venetis, praecipue V^2. Nihilominus nonnullis in scriptis velut in 56 68 69 lectiones haud parvi momenti suppeditat, atque etiam in duobus postremis non modo cum D consentit, sed etiam eum, utpote qui mancus sit, supplet, id quod supra admonuimus. Tum multis locis scripturam genuinam servavit velut p. 305 c Κυνέγειρος: κυναίγειρος 316 a Σάμιος: σάμνιος 321 e δρυόχων margo F ut W: δρυάδων 413 c καὶ πρᾶος ut D et pr. m. V^2: καὶ οὐ πρᾶος 414 a εὑρησιλογίας: εὑρεσιλογίας 415 b omnes fere codd. nostri dant haec

εἶτα δαίμονας πολλοὺς κἀγαθούς, εἶτα ἥρωας, εἶτα ἀνθρώπους, τῶν ἡμιθέων. Unus F legitimam scripturam servavit hanc εἶτα δαίμονας πολλοὺς κἀγαθούς, τῶν δ' ἡμιθέων. Unde colligitur primo quae Eusebius servavit verba εἶτα ἥρωας, τὸ δ' ἐπὶ πᾶσιν ἀνθρώπους· ἐξ ὧν ἔοικε ποιεῖν τὴν μεταβολὴν τοῦ μὲν χρυσοῦ γένους εἰς δαίμονας propter ὁμοιοτέλευτον excidisse; deinde verba ceterorum codd. εἶτα ἥρωας, εἶτα ἀνθρώπους a librario quodam (qui etiam δ' post τῶν expunxit; in Ven. 250 quidem δ' erasum videtur) addita fuisse. 416 a συνεξαπατουσαν, unde facile corr. cum W συνεξάπτουσαν: συνεξαπατῶσαν 420 e ἀσθενὲς ut pr. m. Ven. 250: εἶνAI Ἀσθενὲς 424 d τις αὐτὸν: τις αὐτὸν 425 e τὸ αὐτῆς μέσον non τὸ αὑτῆς μέσου ut enotavit W 430 d ἀναλικμωμένοις: ἀναλισκομένοις ib. οὕτως οὖν: οὕτως οὖν τότε 434 c ἀνθρώπους: ἀνθρώπων

Denique una manus, nisi quod haud raro m. recentior, lectionibus antiquis deletis, in litura aut supra scripsit suas.

Codicem C n. 1955 accuratissime ut solet descripsit Treuius. Addenda sunt haec. Fol. 238—248 v continetur libellus n. 21 signatus, quem excipit scriptum 44, titulo omisso, sed ut rubro scriberetur spatio vacuo relicto. Quare index praemissus id omisit. Iota non est subscriptum, sed aut adscriptum aut plerumque omissum. Tituli nisi in 12 17 non repetuntur. Ac quod maximum est in libello qui paulo aliter atque in ceteris inscribitur παραμυθητικὸς εἰς τὴν γυναῖκα τὴν αὑτοῦ διὰ τὴν τοῦ παιδὸς τελευτήν, quique imperfectus est, ut qui in verbis καὶ αἰκίαν· οὐδὲ ἦν πα (p. 608 f) desinat. duplex est recensio, altera antiqua, in hoc uno codice superstes, altera, quae in omnibus ceteris ad aetatem nostram mansit, recentior. Operae pretium est hanc recensionem hic apponere. Prima manus scripsit quem dicunt textum, altera recentior sed satis

antiqua supra correxit hunc in modum: p. 608 a παρὰ
ἧς ´ ἐχέτω αι
τῆς θυγατριδοῦς γεγονότα δὲ καὶ τοῦτο ἔστι πάσης]
καθεστῶτος
in marg. scripsit m. prima ἐπὶ τοῦ γεγονότος
καὶ τέκνων οὖσα ταύτη
δὲ αὐτή παίδων κοινωνήσασα τούτοις δέ παρέσχεν ἀφορμὴν οἶδα] in marg. m. altera. Post θέσθαι in contextu dat pr. manus haec: ποιούμενον ἐν αὐτῆι παρέσχεν ἀγαπητοῦ (ex υ effecit ν m. altera) διαφερόν-
ον τις τῆς
τως μοι γενομένου ἰδία καὶ τὸ εὐφραῖνον αυτον
τε ὧν ἀτεχνῶς ἀσχο ἅμα
καθαρον εστι εὐκολίαν ἀλλὰ καὶ ἐκέλευε
τὴν τιτθὴν διδόναι καὶ προσεκαλεῖτο ὑπὸ φιλαν-
μεταδιδοῦσα τῶν καλῶν ὧν εἶχε
θρωπίας ὥσπερ ἐγίνωσκε καὶ εἶχε τὰ ἥδιστα cett.
πάλιν οιτο
ἀλλὰ καὶ δέδια μὴ κρανείης οἴχετ' ἀεὶ φεύγουσα
αὐτὴν ut omnes pro λύπην δεῖ ex ἀεὶ fecit m. altera
αλεῖ
γὰρ pro δὲ προς τῆς ἑταίρους μηδ' εγκεκλεῖσθαι
ταπο ουσιν
πολλαπλασίαις ἀντιδιδόντας καὶ θαυμάζοντες
ἀνείληφας πένθιμον
ἤλλαξας θεραπαινίσιν ἐ[illegible]τιμέλειαν
οὐδὲ ἦν πα ἀμορφίαν καὶ αἰκίαν

Quod si similes recensiones etiam in aliis scriptis nos ludificantur, desperandum est. Alia exempla vid. p. 8 d ὅπερ: ὃ ib. e περὶ τῆς ἐλευθέρων, τῶν et παίδων supra scripsit m. antiqua 10 c κατὰ pr. m. quo deleto eadem scr. in marg ἔπειτα, quod m. antiqua simul delevit atque in textu scr. τὰ 16 e δαίτῃ ut Grotius: διαίτῃ 37 c ἀνειληφὼς: ἀπειληφὼς 39 f ἄγανται: ἄγονται 1128 c αὐτὸ (i. e. αὖ τὸ) pr. m.: αὐτὸ

τὸ ib. d *ἀγνώμονι* ut cod. Xyl.: *ἀνοήτῳ* 1129 e *ὑποσημαίνειν* ut cod. Xyl.: *ὑποσημαίνων* 1130 e *ἀγνωσία καὶ ἀδοξία*: *ἀδοξία καὶ ἄγνοια* ib. *πᾶσάν τε* ut cod. Xyl.: *πᾶσαν*

Codex Parisinus n. 1211. Hunc librum una cum cod. Lipsiensi n. 7 idem vir doctissimus illustravit ac libellum De profectibus in virtute contulit. De ceteris scriptis (de 10 quidem, nam de 7 nihil dicit) iudicium Treuii hoc est: 'Libellus enim de Curiositate ut emendatior codicis huius opella evadat adeo pauca proprii boni obfert, ut eum ex eodem libro praestantissimo atque alterum profectum esse vix credam' (vid. De Plutarchi libellis qui in cod. Tischendorf. VII insunt dissert. p. 4). In Narratione quoque 'de codicibus nonnullis Parisinis' haec dixit: 'Quid quod ne eos quidem codices qui duo vel tria modo Moralia amplectuntur eidem uni fonti bono insistere exemplum Tischendorfianum nos edocet: cuius alterum scriptum optimae, alterum (de Curiositate) pessimae notae esse in dissertatione supra citata monstravi.' Quae tantum abest ut probem, ut eundem fontem in omnibus quae in utroque codice conservantur scriptis fuisse existimem. Nam quae in illo libello (3) propria sunt, i. e. lectiones quaedam probae et genuinae, verborum transpositiones rectae aut falsae[1], eadem etiam in ceteris scriptis eundem in modum pariterque occurrunt. Verum tamen in hoc libello nulla comparatio relinquitur,

1) Confer ex. causa p. 75 b *σταθμῶΙ Ἡ κακία πᾶσιν* 79 b *τὰ ἴχνΗ Ἢ ἔξω* 82 f *συναισθάνεσθΑΙ ΕἸ* 83 b *ὑπὸ τοῦ λόγΟΥ, ΟὔΤε* ib. d *ποιήσΕΙ. ΟἿς* ib. e *πρᾳότητΙ Ἔοικεν* 84 a *ἐθέλΕΙ· Ἡμῶν* 85 e *συναύξΕΙ, ΟὝτως* 86 a *προσίεντΑΙ, Ἀλλ' οἷον* Quae omnia vel hiatus gravior leviorve vitii coarguit. Plura vide apud Treuium.

quia optimus codex D, quocum comparationem inire liceret, unam paginam ex hoc scripto servavit. At reliquos iisdem meo quidem iudicio proprietatibus praeditos libellos comparanti inferiores videntur. Quin etiam si in iis scriptis codex D nos destituisset, hi duo codices duces optimi existimarentur. Cuius rei exemplo sunto p. 49 d *ὑποῤῥέουσιν*: *ἀποῤῥέουσιν* 50 b *ὑπομένομεν*: *ὑπομένωμεν* (D) vel *ὑπομενούσης* vel *ὑπομένουσι* 52 c *τρίγωνα*: *καὶ τρίγωνα* 56 b *περιτιθέντες* ut D: *περιθέντες* 56 e *μὴ ἀχθόμενον* ut W: *ὡς μὴ ἀχθόμενον* 57 d *κολακεία διασύρει*: *κολακεία* (vel *κολακείᾳ*) *διασῦραι* (vel *διασύραι*) 58 f *ἀπολειπόμενοι*: *ἀπολειμπανόμενοι* (m. pr. D) vel *ἀπολιμπανόμενοι* 59 a *ἐπαινῶν εἴη*: *εἴΗ Ἐπαινῶν* (sed ib. e *οὐδὲ γινώσκειν* haud recte om. cf. p. 171 c) 60 b *τί δὴ* ut D: *δὴ τί* 61 a *ἐγγένηται* ut D et m. s. Ven. 250: *ὑπογένηται* 62 b *ὁ κόλαξ ἡμᾶς οὐ λήσεται*: *οὐ λήσετΑΙ Ἡμᾶς ὁ κόλαξ* 65 a *πρὸς τοὺς ἄλλους*: *πρὸς ἄλλους* 67 c *τι ἔχειν* pro *τι* ib. e *περιβαλεῖν*: *περιβάλλειν*. Nam sensus est *περιβαλόντα κατασπάζεσθαι* 68 b *προφερόμενος* ut R, nisi quod prius *σ* in rasura est: *προσφερόμενος* ib. c *βδελυρίας* ut R: *βδελυρία* 69 b *ἀγυμνασίαν* ut m. s. V[2]: *γυμνασίαν* 70 d *τε γένωνται*: *γένωνται* 73 b *ἑτέρου* ut D: *ἑταίρου* 74 b *ἐγῷδ᾽* i. e. *ἐγῷδ᾽*: *ἐγὼ δ᾽* (D) vel *ἐγῷδα*. Et aliis locis elisionem rectius adhibuit solus.

Lectiones interpolatae sunt hae: p. 50 e *οὐκ ἔσται εὑρεῖν*: *οὐκ ἔστι λαβεῖν* 52 b *μεταιωρούμενον*: *μεταιρόμενον* (corr. *μετερώμενον* cum Lobeckio) 53 c *δι᾽ ὁμιλίαν ἑαυτὸν*: *δι᾽ ὁμιλίαν* 53 e *οἱ δὲ βουλόμενοι — ἡδεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ καὶ ὑπὸ τοῦ — δυσχεραίνοντες, ἀλλὰ συμπαθεῖς π. καὶ συμφυεῖς γινόμενοι οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων — ἀξιοῦσιν* ita Parisinus et eum sequentes Harleianus 5660 et margg. A et Vossiani: *ὁ δὲ βουλόμενος — — — ἀξιοῦσιν* ita unus D; in ceteris omnia

bene, nisi quod verba *τοῖς χείροσι μᾶλλον ὑποκρίνεται χαίρειν* desunt 55 d *ὑποβάλλειν*: *ὑποκρέκειν* 56 d *εἶναι καὶ*: *ὄντα* 63 b *ἐξελαύνουσι* ut V^2 et margo V^1: *ἀφοσιοῦνται* 63 f *εὐεργετεῖν*: *εὖ ποιεῖν*. Paulo ante dixit *εὐεργετεῖν* 64 d *ἀξιοῖ — παραιτεῖται* ut corr. H: *ἀξιῶν — παραιτούμενος* quae arte coniungenda sunt cum praecedentibus 68 d *ἀπαρρησίαστον ὄντα παρρησιάζεσθαι παρὰ τράπεζαν* quae omni difficultate carent sed vix genuina sunt: *ἀπαρρησιάστου τὸ παρρησιάζεσθαι παρὰ τράπεζαν* i. e. *ἡ παρὰ τράπεζαν παρρησία ἀνδρὸς ἐν τῷ νήφειν ἀπαρρησιάστου οὐκ ἔστι γενναῖον* vel quae praebet cod. Parisinus 69 f. *συμβουλεύσας*: *κελεύσας* 71 d *δεῖ σφόδρα φυλάττεσθαι — τὸ μὴ παρεπιδείκνυσθαι*, omisso *βουλομένους*: *δεῖ φυλάττεσθαι — τοὺς* (ita D ut W pro *τὸ*, unde illa correctio) *μὴ παρεπιδείκνυσθαι — βουλομένους* 73 b *ἔμπνον* (subst.) *περὶ ἧπαρ ἔχοντος*: *ἐμπύου τὸ ἧπαρ* (D) vel *ἐμπύου περὶ ἧπαρ*

Sed etiam in libello De curiositate saepe solus (nam de Lipsiensi, quem ipse in hoc scripto non contuli, mihi non semper constat) confirmat bonas lectiones codicis D, velut p. 515 d *ὅσσον*: *ὅσον* 516 b *ἀπέδωκεν*: *ἀποδέδωκεν* ib. f *γινόμενος*: *γενόμενος* 517 b *κωμῳδιοποιὸς*: *κωμῳδοποιὸς* 520 b *καὶ ἄνευ δὲ*: *καὶ ἄνευ* ib. *θησαυρὸς*: *θησαυρισμὸς* Solus (vel soli) haec: p. 516 d *τροφῆς πολλῆς*: *πολλάκις τροφῆς*. Genuina lectio vid. fuisse *πολλάκις τροφΗ̃Σ πολλΗ̃Σ* ib. *καίτοι τό γε*: *καίτοι γε τὸ* 517 f *ἡγεμονιῶν* Reiskii confirmat etiam V^2: *ἡγεμόνων* 518 d *ἀποθανεῖν ἂν*: *ἀποθανεῖν* 520 a *προσσταίη* ut Herwerdenus: *προσταίη* 521 a *ἐν τοῖς ἀχρήστοις μηδ' ἀπαμβλύνωμεν*: *ἐν τοῖς χειρίστοις* (D) vel *μηδ' ἀπαμβλύνωμεν ἐν τοῖς χειρίστοις*. Recte Parisinus, nisi quod altera verborum collocatio praeferenda est: *μηδ' ἀπαμβλ. ἐν τοῖς ἀχρήστοις* ib. *τοὺς πόδας* ut R: *ἢ τοὺς πόδας* 521 d *ἀπ' αὐτοῦ*: *ἀπ'*

αὐτῶν 522 b σωφροσύνης ut R: σωφροσύνην sed ib. ποιοῦμεν pro ποιοῦντες correctio vid. esse, quod moneo propter Treuium. Lectiones autem interpolatas, quas Treuius l. l. enumeravit, si exceperis p. 515 d. 520 b (ubi nihil ex Parisino enotatum habeo). 522 b, ceteras confirmat Parisinus. Quibus addendum est p. 523 a προσαγωγέας pro προσαγωγίδας.

Ex quibus exemplis etiam de priore libello (3) iudicium facere possis. Hac equidem quaestione magna cum diligentia perpensa intellexi utrumque codicem ex bono fonte, sed multis locis interpolato ductum esse; magna igitur cum cautione adhibendum esse neque sequendum, nisi ubi sententiae vis et hiatus cogant. Itaque non probatur mihi quidem viri eruditissimi de ea re iudicium; neque magis quae de Demetrii Ducae fide scripsit (p. 26 Zur Geschichte d. Ueberlieferung von Plut. Moralia III) pleraque iniusta; accidit idem fere quod olim Sintenisio, ut superiores omittam, de Stephani auctoritate fideque iudicium facienti.

De Ambrosiano n. 82 scripsit idem p. 10 dissertationis quam supra memoravi. Addenda sunt haec. Codex est praestantissimus maximeque quam tertia manus scripsit pars, ex eodem archetypo ac Ven. 127, id quod ex collatione facile colligitur, orta. Libri igitur 29 34 52 ad hunc codicem corrigendi castigandique sunt. Verum tamen in parte quoque, quam pr. manus exscripsit, libelli n. 59 60 insigniti eius momenti sunt, ut nullus alius codex sit, qui ea scripta melius tradiderit. Quantum utilitatis attulerit ex uno exemplo facile intellegitur, confer p. 135, cap. 21 (= p. 308 et 309) editionis Hercheri, ubi emendationes Xylandri, Wyttenbachii, Reiskii aut confirmat aut meliores scripturas suppeditat. Ex copia testimoniorum satis habeo h. l. nonnulla attulisse. Sed praemonendum est me libellorum 29 34 52 59 60 primum maxime ad hunc

partimque ad Ven. 511, secundum et tertium ad hunc et ad Ven. 127, quartum et quintum ad eundem et ad Ven. 250 partem, quam tertia manus exscripsit correxisse. Exempla appono haec: p. 122 b *ὑμῖν* ut V^3 et M (= Meziriacus): *ἡμῖν* ib. d *ἴδοις* ut V^3 et Madvigius: *ἴδῃς* 124 a *παρασκευαστέον* ut V^3: *προπαρασκευαστέον* ib. *καλούντων*: *παρόντων* ib. d *φασιν* ut V^3 et R: *φησιν* ib. *σὺ δὲ* m. s. Amb. ut M: *οὐδὲ* ib e *δὲ μὴ* ut V^3: *δὲ μηδὲ* 125 b *ὀρέξεις* ut R: *πράξεις* ib. c *ἵλεων* ut V^3: *ἵλεω* 126 a *προσεφιᾶσι*: *προϊεμένων* vel *προϊέμεθα* ib. e *μετὰ τοῦ* ut H: *μετὰ* 127 a *φύει*: *φύσει* ib. b *Τιμόθεος εἶπε* — *δεδειπνηκὼς*: *Τιμόθεον εἰπεῖν* — *δεδειπνηκότα* ib. *Ἀλέξανδρον* — *ἀποπεμψάμενον* ut Stobaeus: *Ἀλέξανδρος* — *ἀποπεμψάμενος* ib. c *ὑπεξαιροῦντες* ut W: *ὑπεξαίροντες* 128 b *διατρίβειν ἐπ' ἀκτῆς*: *Ἐπ' ἀκτῆς διατρίβειν* ib. c *τῶν τοιούτων ἕκαστον*: *τῶν τοιούτων* ib. f *ὑφ'* ut Salmasius: *ἀφ'* 130 b *τὰ ἐκτὸς* ut M: *τὴν ἐκτὸς* ib. e *οὔτε πλοῦν* ut H: *οὐδὲ πλοῦν* 132 a *ἔστι κατὰ* ut V^3: *ἔστι καὶ κατὰ* 133 e *μετὰ τὸ*: *μετὰ* ib. *ἣ νικητικὴν* ut V^3: *ἣ κινητικὴν* ib *ἔχοντα*: *ἔχουσαι* 134 c *χαραδρώδεις*: *ταραχώδεις* ib. *ὀρέξεσιν ἐοικυῖαι* ut R: *ὄρεξιν ἐοικυῖαν* ib. c *ἐναπολήψεις* ut H: *ἐναπολείψεις* 136 d *τῷ χαίροντι* ut W: *τὸ χαῖρον* ib. *σπουδάζοντι* ut Halmius: *σπουδάζον* 137 b *καὶ πικρὰ καὶ δριμέα* ut Duebnerus: *καὶ πολλὰ καὶ δριμέα* vel *καὶ πικρὰ καὶ γλυκέα* ib. *ἀμεταμέλητον* solus V^3: *ἀμετάβλητον* ib. d *μικρὰ* ut M: *καὶ μικρὰ* 139 a *τυφλοὺς* ut V^4 et Stobaeus: *τυφλοῖς* ib. c *καὶ τοῦ* solus V^3 supra scriptum habet: *καὶ τῷ* 142 b *ὅτι πᾶν* — — *μᾶλλον*: *πᾶν* — *ποιοῦσαν* (*ποιοῦσα* V^3 V^4) *φεύγειν καὶ παραιτεῖσθαι. μᾶλλον δέ* ib. d *καὶ τὴν* ut V^4 et Stobaeus: *ἀλλὰ τὴν* ib. e *κρατεῖν δὲ*: *κρατεῖν δὲ δεῖ* ib. *τῇ εὐνοίᾳ δίκαιον ἐστιν*: *τῇ εὐνοίᾳ* 143 b *τῆς μητρὸς*: *μητρὸς* 146 a *ἀλλὰ καὶ τῶν*: *ἀλλὰ*

τῶν. — 174 c *λοιδορησόμενον* ut Cobetus: *λοιδορούμενον* 175 a *πρὸς Ἱμέρα* ut V⁴ i. e. *πρὸς Ἱμέρα*: *πρὸς ἱμέραν* 176 b *πρέσβεις*: *τοῖς πρέσβεσι* 183 e *τίνος*
ων
σοι ut V⁴: *τίνων σοι* 184 c *πολυπέρχον* Amb. *πολυπέρχων* V⁴. *πολυπέρχης* ceteri 191 b ad *Ἱδριέως* quod Xyl. ex Vit. Ages. c. 13 restituit ducit *ἰκριέως* Amb.: *ἰκαριέως* 197 a *Κουίντιος* (l. *Κοΐντιος*): *κόϊντος* 206 b *παρερχομένου* ut Madvigius et Vit. Caes. c. 11: *περιερχομένου* ib. d *ἦν ἡ νίκη* ut Vit. Caes. c. 39: *ἡ νίκη* 212 f *συμπεριπατοῦντας* ut V²: *συμπαρόντας* 214 e *νοήσει* V²: *οἰήσει* 215 a *πλαστὰν μήτε γραπτὰν* ut Vit. Ages.
υ
c. 1: *πλαστὰν* 217 f *μαχομενος* i. e. *μαχομένους* ut W: *μαχομένοις* 218 c *δι' ὀργάνων φωνῆς* V²: *δι' ὀργάνων φωνὴ* (Amb.) vel *ἡ δι' ὀργάνων φωνὴ* 219 f *τὴν στρατιὰν* ut Cobetus: *τὴν στρατείαν* 221 d *ἀσφαλέστατα* ut V²: *ἀσφαλῶς* 223 f *ἔλεγε* ut V²: *ἂν ἔλεγε* 225 b *ἢ κτάμεν* scripsi ex *ηκαμεν* (sic): *ἥκαμες* 229 a operae pretium videtur hoc apophthegma ut in optimis codicibus fertur, totum apponere. Ambrosianus ita scripsit: *Λύσανδρος Διονυσίου τοῦ τῆς Σικελίας τυράννου πέμψαντος αὐτοῦ ταῖς θυγατράσιν ἱμάτια πολυτελῆ οὐκ ἔλαβεν, εἰπὼν δεδιέναι μὴ διὰ ταῦτα μᾶλλον αἰσχραὶ φανῶσιν· ἀλλ' ὀλίγον ὕστερον πρὸς αὐτὸν* (corr. *πρὸς τὸν αὐτὸν* ex Vit. Lys. c. 2) *τύραννον ἐκ τῆς αὐτῆς πόλεως ἀποσταλεὶς ἀρίστας* (leg. *πρεσβευτὴς* ex l. l.), *προσπέμψαντος αὐτῷ τοῦ Διονυσίου δύο στολὰς καὶ κελεύσαντος ἣν βούλεται ταύτην ἑλόμενος* (leg. *ἑλόμενον*) *τῇ θυγατρὶ κομίζειν,* '*αὐτὴν ἐκείνην*' *ἔφη* cett. V² haec: *Λύσανδρος Διονυσίου τ. τ. Σ. τ. πέμ. αὐτοῦ* (*αὐτῷ* m. s.) *ταῖς θ. ἱμ. πολ. οὐκ ἔλ. εἰπ. δ. μὴ δ. τ. μ. αἰ. φανῶσιν· ὀλίγον δ' αὖ ὕστερον προ πέμψαντος* (a *προ*'*ς*' *αὐτὸν* cett. aberravit ad *προ σ πέμψαντος*) *αὐτῷ τοῦ Διον. δύο στολὰς καὶ κελεύσ. ἣν βούλεται τοῦτον ἑλόμενον τῇ θυγ. κομίζειν* cett. Ceteri fere quae vulgo eduntur haec:

Λύσανδρος (add. *Διονυσίου τοῦ τῆς Σικ. τυράννου* Parisinus 2078) (*προσ*)*πέμψαντος* (ab hoc verbo ad alterum *προσπέμψαντος* transitum est omissis intermediis) *αὐτῷ τοῦ Διονυσίου* (verba *τοῦ Διονυσίου* om. Parisinus 2078) *δύο στολὰς καὶ κελ. ἣν βούλεται ἑλέσθαι τῇ θυγατρὶ κομίζοντα, ʻαὐτὴν ἐκείνηνʼ ἔφη* cett. In transcursu moneo codicem Ambrosianum, saepe sequente V², non solum eiusmodi variationem, sed etiam apophthegmata integra, quorum nonnulla suo loco commemorabuntur, hic illic praebere. Nunc ad propositum. p. 229 f *Ἀγιαδῶν* ut V²: *ἀγίδων* 230 f *Πλειστώνακτος* ut V²: *πλειστάνακτος* 231 e *ἔφη οὖν πρὸς αὐτούς*: *ἔφη πρὸς αὐτοὺς* ib. *ὁρώντων* i. e. *ὅρων τῶν*: *ὅρων* 233 e *διαπεμψάμενοι* ut V²: *πέμψαντες* 234 b *ταῖς ἀλγηδόσι μὴ ἐνδόντα* scripsi ex *ταῖς ἀλγηδόσιν ἢ εὔδοντα*: *ταῖς ἀλγηδόσιν* ib. d *βαδίζοντι ὅπη κα λέωντι* (i. e. *ὅπη ἂν βούλωνται*) scripsi proxime ad Amb. scripturam: *βαδίζοντι ἄποκαλέοντι* 238 d *τελευτησάντων* ut V²: *πεσόντων*, quod supra scripsit m. s. V² 240 f *κατακανειν* (*τ* supra scr. m. s. Corr. *κατακανεῖν* cum Cobeto): *κατακτένειν* (V²) vel *κατακαίνειν* 241 e *πρᾶσσε* ut V²: *πράσσειν σε.* — p. 441 f *ἀρχὴν διαφορᾶς καὶ μεταβολῆς καὶ ἀνομοιότητος ἐνδίδωσι ταῖς περὶ γῆν φθοραῖς καὶ γενέσεσιν* ut V¹: *ἀρχὴν διαφορᾶς* (*διαφοραῖς* V³) *καὶ γένεσιν* (*καὶ γενέσεσιν* V²V³ margo cod. Xyl.) in quibus intermedia propter *ὁμοιοτέλευτον* omissa sunt, item in seqq. 442 a *τὸ μὲν ἀεὶ σώματι* (*σωματικὸν* V⁴) *βούλεσθαι* (leg. *βουλόμενον*) *συνεῖναι καὶ σῶμα θεραπεύειν πεφυκὸς ἐπιθυμητικὸν κέκληται* ut V¹: *σωματικὸν κέκληται* 445 b *χρώμενος ὑπείκοντι καὶ δεχομένῳ τὸ μέτριον καὶ τὸ εὔσχημον ἑκουσίως· ὁ δʼ ἐγκρατὴς ἄγει μὲν ἐρρωμένῳ τῷ λογισμῷ καὶ κρατοῦντι τὴν ἐπιθυμίαν· ἄγει δὲ οὐκ ἀλύπως οὐδὲ πειθομένην* ut V⁴: *χρώμενος ὑπείκοντι καὶ δεχομένῳ τῷ λογ. καὶ κρα-*

τοῦντι τὴν ἐπιθυμίαν· ἐγκράτειαν δὲ οὐκ ἀλύπως ἄγει οὐδὲ πειθομένην vel χρώμενος ὑπείκοντι· ἐγκράτεια δέ ἐστι καὶ δεχ. τῷ λογ. καὶ κρατ. τὴν ἐπιθ. ἄγει δὲ οὐκ ἀλύπως οὐδὲ πειθ. 449 a πολλάκις μὲν ἀκολουθεῖ (corr. ἀκολουθοῦν) τῷ λόγῳ καὶ συγκατακοσμούμενον πολλάκις δὲ παρὰ τὸν λόγον ut V[4]: πολλάκις (add. δὲ V[3] et pr. m. V[2]) παρὰ τὸν λόγον 450 f κινούμεναι καὶ ἱστάμεναι ut V[4]: κινούμεναι

De Veneto n. 249 vid. Treuium Zur Geschichte d. Ueberlieferung von Plut. Moralien I p. XIV. Multas bonas scripturas confirmat velut p. 56 e μισοπονηρίαν dat cum D pro μισοπονηρίαν καὶ δικαιοσύνην 73 b περὶ πάντα cum V[2] pro παρὰ πάντα 471 f Κρίσων cum V[2] pro κρίσσων vel Βρίσων 518 d περὶ δακτύλιον cum D pro παρὰ δακτύλιον ib. e ἀναστρέφωνται cum D et Parisino 1211: ἀναστρέφονται 520 f φυλάττοντες καὶ ἄκρατον cum D: καὶ ἄκρατον φυλάττ. 521 f γινομένης cum D: γενομένης 522 a ἐκπρεπεστάτης cum m. pr. V[2]: εὐπρεπεστάτης 549 e πρὸς αὑτὸν cum m. rec. V[2]: πρὸς αὐτὸν Solus scribit rectius vocabula quaedam velut ἀβελτερία pro ἀβελτηρία, εὑρησιλογία εὑρησιλογεῖν pro εὑρεσιλογία εὑρεσιλογεῖν, Ὑπερείδης pro Ὑπερίδης, atque nonnullas bonas scripturas praebet velut p. 69 b ἐνδέχεται: ἐκδέχεται 490 c οὕτω καὶ: οὕτω 502 f αὑτοῖς: αὐτοῖς 519 a δεῖγμα: βῆμα 521 c διαφορουμένης: διαφερομένης 567 b παρ' ἀλλήλας: παραλλήλας

De Veneto n. 250 scripsit idem ibidem p. XIII. Virtutis specimina sunt non solum quae cum aliis bonis communia habet, verum etiam quae solus suppeditat. Ex priorum numero appono haec: p. 33 f εὑρησιλογῶν pr. m. V[2] et V[1]: εὑρεσιλογῶν 58 f Κρίσων ut D: κρίσσων 410 a διαπειρώμενον ut D: Ἀποπειρώμενον ib. c ὁμοῦ τι ut D: ὁμοῦ καὶ τὰ 465 c εὐθυμεῖσθαι ut Stobaeus: εὐθυμεῖν 515 f φιλόπραγμον:

φιλόπραγμον (V^1) vel *φιλοπράγμον* 518 b *οὐδὲ ἔξεισι δι' αὐτῶν* ut Paris. 1211 et Lipsiensis: *δι' αὐτῶν* (DV^1) vel *δι' αὐτῶν καὶ διέξεισιν* 996 a *ἀλλότρια* cum Parisino 2076: *ἀλλότρια κακὰ* 1040 b *κεἴ τις* ut F: *εἴ τις* Solus haec p. 16 b *περιχωρεῖ* m. rec. V^2: *παραχωρεῖ* 18 c *ὁμοίους* m. rec. V^2 ut R: *ὁμοίως* 24 c *ὅτ' — μάχοιτο*: *ἂν — μάχοιτο* deteriores. In optimis desunt 25 b *ἱκανὰ*: *ἱκανῶς* ib. c *συνεκφέρει μίμησις*: *μίμησις συνεκφέρΕΙ* ib. d *ἀναγώνιστον* ut W: *ἀνταγώνιστον* vel *ἀνανταγώνιστον* 29 c *διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ μάντεως*: *καὶ μάν. ἀν. διαφ.* (D) vel *ἀν. καὶ μάν. διαφ.* 33 f vitiosam scripturam *ἵππος* in rasura habet 34 c *κοινοῦν* m. rec. V^2 ut W: *κοινὸν* ib. *ὀξυηκοΐας*: *ὀξυκοΐας* 35 d *ἐπιμελῶς ἐθιζομένοις*: *ἐθιζομένοις* 36 d *ἀπόδειξίς ἐστιν*: *ἀπόδειξιν ἔχΕΙ* 51 b *τε τοῖς* ut R: *τοῖς* vel *ἐν τοῖς* vel *ἔν γε τοῖς* 75 d *κἀμφιδοξεῖ*: *καὶ ἀμφιδοξεῖ* 89 e *τις* m. rec. V^2 ut R: *τινὸς* 90 b *αἰσθητὰ* m. rec. V^2 ut M: *αἰσθητικά* ib. d *ὀργὴν* m. rec. V^2 ut W: *ὁρμὴν* 92 b *παρέξει σε* m. rec. V^2: *παρέξει* ib. e *σατραπείας* m. rec. V^2 ut R: *σατραπείαις* 388 b *αὐτῷ* m. rec. V^2: *αὐτῷ* ib. c *τε τοῦ πρώτου* m. rec. V^2: *τοῦ* (vel *τὸ τοῦ*) *πρώτου* ib. *ὅταν αὐτοὺς* m. rec. V^2: *ὅταν αὑτοὺς* ib. e *αὐτὴν* m. rec. V^2: *αὑτὴν* 389 b *παιδιᾷ καὶ ὕβρει καὶ σπουδῇ καὶ μανίᾳ* eadem ut W: *παιδιὰν καὶ ὕβριν καὶ σπουδὴν καὶ μανίαν* 390 d *τούτοις* eadem ut M: *τούτου* 411 d *ἐπανάγοι* eadem ut R: *ἐπανάγοιτο* 415 a *ἔτι φαίνεται*: *φαίνεται* (*ἐπιφαίνεται* Eusebius) 466 b *προσδιελθὼν*: *διελθὼν* vel *προσελθὼν* 512 f *ἐξορᾶσθαι* (corr. *ἐξερᾶσθαι* cum Duebnero): *ἐξαίρεσθαι* 514 b *μισθὸν οὕτω*: *μισθὸν αὐτῷ* 519 b *ἐπεὶ*: *ἐπεὶ γὰρ* 552 a *προπολεμήσας* m. rec. V^2 σ post *προ* eraso 556 f *ἀντιλαμβάνουσιν*: *ἀναλαμβάνουσιν* 558 a *ἀξιοῦτε* m. rec. V^2 ut X (= Xylander): *ἀξίου* 560 d *ἀναιρήσει καὶ διαφθερεῖ* m. rec. V^2: *ἀναιρήσῃ καὶ διαφθείρῃ* 561 e *ἑαυτοῖς* m. rec. V^2:

ἑαυτοὺς 563 c *κακεῖνον* eadem: *κἀκεῖνα* 564 d *καὶ ὁμαλὲς* meam coniecturam confirmat eadem m.: *καὶ ὁμαλῶς* 565 f *οἵαν* eadem ut M: *οἷον* 776 e *ἀενάους*: *ἀεννάους* 777 b *υἱὸς μὲν*: *υἱὸς* ib. d *ἐργάτιν*: *ἐργάτην* 778 b *φοβήσεται* pr. m. V^2 781 b *παρέδρους*: *πάρεδρον* 784 f *πρὸς τῷ τέρματι* ut corr. R et corrigendus est Xenophon: *πρὸς τὸ τέρμα* 785 f *πολὺν ἄλυν* ut Coraës: *πολλὴν ἄλλην* 794 d *ἡττημένων* ut W: *ἡττημένην* 795 f *ἐν ὥρᾳ συνάγοντας*: *ἐν ὥρᾳ κυβεύοντας*. cf. Athen. p. 279 f 797 b ad *ἐπαιτίου* Thuc. 5, 65 ducit *ἐπετείου* V^2: *εὐπετοῦς* ib. d *ὁμολογεῖ*: *ὡμολόγει* 829 c *μηκέτ' ὄντος*: *μηδέ τ' ὄντος* ib. d *πλεονεξίαν* ut R: *πλεονεξίας* 949 a *περιχεομένων*: *περιχεαμένων* ib. f *ὅρα*: *ὁρᾶν* 950 b *ἐπιπολῆς τοῖς*: *ἐπιπολῆς* 951 c *ἀναρύσεις* pr. m. V^2: *ἀναρρύσεις*, ut alia omittam. — p. 993 e *οὔπω δὲ*: *οὐδέπω δὲ* ib. f *ζείδωρον*: *ζείδωρον δὲ* 994 e *καθάριον* ut S (= Stephanus): *καθαρὸν* 996 f *ἀναιρήσομεν*: *ἀναιρήσωμεν* 997 d *δάπιδας*: *τάπιδας* ib. *ἀρχῇ* (i. e. *ἀρχῇ*) ut corr. X: *ἀρχὴ* ib. f *ὅτ' ἂν* (i. e. *ὅταν*) ut Duebnerus: *ὅτε* 999 a *τίς γὰρ*: *τί γὰρ* vel *τίς* 1000 b *ἅπαντες* ut M: *ἅπαντας* 1005 a *τὸν οὐρανὸν* ut S: *τὸ εἶκον* ib. d *τῶν σωμάτων εἱλυσπᾶν οὕτως ὑπὸ τοῦ Πλάτωνος* (fort. *τῶν σωμάτων· λέλυται δ' οὕτως ὑπὸ τοῦ Πλ.*): *τῶν σωμάτων*. In E et B sequitur lac. 14 fere litt. 1006 a *κινοῦσι*: *οὐ κινοῦσι* ib. d *ἐντελέχειαν* ut X: *ἐνδελέχειαν* 1010 c *εἶναι κράτιστον· ἀλλ' οὔτε ὕδωρ μάζης ἢ ἄρτου μέρος εἶναι λέγομεν*: *εἶναι λέγομεν*, intermediis propter *ὁμοιοτέλευτον* omissis. Insequentia corrigenda sunt ita: *ὡς δοκεῖ μοι ὁ Ῥωμαίων*, librarii observatione *περὶ Ῥωμαίων λέγει(ν)* in marginem reiecta 1033 b *ὡς ἐν ὀλίγοις* ut Madvigius: *ὡς ἐν λόγοις* ib. e ad *Ὠιδείῳ* Salmasii ducit *ἡδίῳ* V^2: *ἤδει* (B) vel *ἡδίονι* ib. f *ἄλλοι*: *ἄλλΟΙ ΑΎτῶν* 1034 f *δ' ἦν*: *ἦν* 1035 f *τούτῳ* m. rec. V^2 ut R: *αὐτῷ* 1036 b *ψευδῆ* eadem ut M:

ψευδής 1036 d ὑποδεκτέον eadem ut W: ὑποδεικτέον 1038 d αὐτῆς eadem: αὐτῇ 1040 f κωλύειν pr. m. V² ut R: κωλύει 1041 f μηδ': μὴ δ' (B) vel μὴ 1042 e συμβαίνει: συμβαίνειν 1043 b ἀπάδει m. rec. V²: ἀποδεῖ 1047 e ἀδιάφορον eadem ut M: διάφορον p. 1087 b τὸ ἔαρ ἐξαίρειν (corr. ἐξαιρεῖν): τὸ ἡδὺ ἐξαίρειν, quae non uno nomine corrupta sunt. cf. Herod. 7, 162: ὅτι ἐκ τοῦ ἐνιαυτοῦ τὸ ἔαρ ἐξαραίρηται. Aristot. Rhetor. 1, 7: Περικλῆς τὸν ἐπιτάφιον λέγων τὴν νεότητα ἐκ τῆς πόλεως ἀνῃρῆσθαι (dixit), ὥσπερ τὸ ἔαρ ἐξ ἐνιαυτοῦ εἰ ἐξαιρεθείη. Huc igitur refertur ὥς φασιν, quod Rasmus in ὡς φῄς mutavit 1088 d ἐν ταύτῃ: ἐν αὐτῇ ib. e μαρτυρομένων ut R: μαρτυρουμένων 1089 c Καρνεάδην m. rec. V²: καρνέα vel κορνιάδην ib. d ἔχειν ut X: ἔχει 1093 d περίαλλα ut Porson: περὶ ἄλλα 1094 a σίδαρος: σίδηρος ib. e μεθ' ὁποτέρων: μετὰ ποτέρων 1102 e ἐπιδώτης ut Schneiderus: ἐπιδότης

De Veneto n. 511 dixit Treuius l. l. p. XIV. In fine codicis subscriptio est haec: ἐτελειώθη ἡ παροῦσα βίβλος τοῦ πλουτάρχου σὺν ἄλλοις ῥιτορικοῖς λόγοις ἐν ἔτει ϛχοδ ἰνδ. η̄ i. e. a. 1166. Fidem habuit Zanettius, ego nullam tribuendam esse dico subscriptioni, quae mea quidem sententia codicis, quem exscripsit librarius, fuerit. Ipse codex non est antiquior saeculo XIV, id quod etiam litterarum formis confirmatur. Consentit cum codice Xylandri, nisi quod, quae aut supra aut in margine adscriptae sunt codicis Xylandrei lectiones, eas recepit, omissis ipsius textus lectionibus.

Venetus n. 427 chartaceus (0,251 × 0,169), foliorum 360, saeculi ut videtur XIV. Constat duabus partibus, quarum prior inde a fol. 4 usque ad fol. 72 continet scripta 3 4 5 (sequitur folium 23 vacuum) 6 7 8 9 10 19 11 desinit in verbis τὸ σῶμα βέλτιστον διακείμενον ἔχειν καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς δέ (p. 475 c).

Subsequuntur duo folia 73 et 74 vacua. Huius partis pagina 34—35 versuum. Posteriorem partem inde a fol. 75 usque ad fol. 156 scripsit altera manus eiusdem fere aetatis. Continet scripta 56 57 58 (sequuntur fol. 127, 128, 129, 130 vacua) 59 (inde ab initio usque ad verba *εὐδοκίμει καὶ πάντας ὁμαλῶς* p. 188 a) 34 28 35 52 31 (usque ad verba *τύραννον γέροντα* p. 147 b). Haec pagina 23—24 versuum capax. Pars posterior ita consentit cum cod. Ambrosiano n. 82, ut ex eodem archetypo ducta esse videatur, atque commode contigit ut inter se supplerent. Maximi est momenti in scriptis 52 56 58, de qua re supra dixi et infra luculenter ostendam. In tribus quae praecedunt foliis fragmentum est grammaticum initio et fine decurtatum de constructione praepositionum *ἀνά, ἀντί, ἀπό, εἰς, ἐν, σύν, πρός, κατά, διά.* Fol. 157—248 orationes Aristidis, fol. 249—360 scripta Luciani continentur. Virtutis testimonia haec sunto: p. 316 f *ὁρατός: προσόρατός* 317 a scripsi *ἐναπολήψεις*
ἐνα
ex *ὑπολήψεις* huius codicis: *ὑπολήψεις* 319 a *Καιδεκίῳ* (rectius *Καιδικίῳ*): *καὶ δεκίῳ* ib. e *καὶ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ*, quae dat etiam Basileensis, scripsi ex *μετὰ ταῦτα ἀντωνίῳ καὶ μάρκῳ* i. e. *ἀντωνίῳ* ponendum post *καὶ μάρκῳ*. Simile quid scripsit cod. Parisinus F paulo ante: *κι μετὰ ταῦτα κέρωνι* i. e. post *κι* ponendum *κέρωνι*, ut sit *κικέρωνι* 320 d *περιέστειξε* scripsi ex *περιέστηξε*. Ceterorum *περιέπτυξε* ineptum est ib. e *παντάπασι: πάντα* vel *παρὰ* vel *παρὰ πάντα* 321 a *βοτηρικαὶ* scripsi ex *καὶ βοτῆραι καὶ: καὶ βοτῆρες καὶ* vel *ἀλλὰ βοτῆρες καὶ* vel *βοτῆρες καὶ* 322 b *πύλην* ut X ex Vit. Num. c. 20: *τύχην* ib. *μετὰ: κατὰ* ib. d *ἔτι καὶ νῦν: ἔτι μέχρι καὶ νῦν* vel *ἔτι μέχρι τοῦ νῦν* 323 b *Κορνικλάνων: κοριολάνων* vel *κορλολάνων* 325 d *ἐπὶ μνήμῃ — ἡ τύχη* (*τῇ τύχῃ* corr. R) ita omnes

codices excepto V^4, qui pro *ἐπὶ μνήμῃ* dat *ἡ τύχῃ*, omisso proximo *ἡ τύχῃ*; unde videtur *ἡ τύχῃ* ut ex margine illatum delendum esse 326 b *Πανδοσίαν*

o

Turnebi suppeditat etiam V^4 scribendo *πανδαισίαν* 332 c *τὸ βαρβαρικὸν*: *τὸ βαρβαρικῇ θέσει κατεσκευασμένον*. — p. 776 d *ἐπιμελήσεται* et Amb.: *ἐπιμεληθήσεται* 778 a: *μετρίῳ προσόντα ἤθει* et Amb. et V^2: *προσόντα μετρίΩΙ"Ηθει* ib. f *διοικοῦνται* et Amb. et pr. m. V^2: *διοικῶνται* 779 a *ἂν* solus Amb.: *ἀνὴρ* ib. *κτησόμενος*: *κτησάμενος* 782 b *τις ἀνι* cum lac. 7—8 Amb. 11—12 litt. V^4. *τις ἄνεισι* V^2. *τις ἀνία* ceteri. *τοῖς πάθεσι* suppeditat Stobaeus, unde scribendum vid. *τοῖς ἀνιάτοις πάθεσι* 793 c *ἐπαιρόμενοι* ut X: *ἐπαυρόμενοι* 798 e *προσῆκον* ut M: *προσῆκεν* 800 b *τὸ λοιπὸν* et Laurentianus 56, 24: *λόγιον* vel *λοιπὸν* ib. *ἔλεγε* ut R:

λη

λέγει 801 b *Μαντίας* Laurentianus. *μαντίας* V^4, unde *μαντίλη* ceterorum ib. *Κέφαλον* et Laur.: *κεφαλὴν* ib. d *μύθων* ut R: *μύθων τε* ib. e *Στρατίας* ut R: *στρατιᾶς* 805 a *αἷ δίκαι τε*: *δίκαι τε* (V^3 ut R) vel *αἷ δίκαι γε* ib. d *Κλεοφῶν* ut Herwerdenus: *κλειτοφῶν*, et ut alia omittam 816 e *μᾶλλον. ἔφη, διὰ τοὺς πολλοὺς — ὄντας* ita et V^3 nisi quod pro *ἔφη* dat *φησὶ*: *διὰ τὸ* (*διὰ* E) *τοὺς πολλοὺς — ὄντας μᾶλλον* 817 e *τοῦ Νάβιδος* bene corr. M pro *Ἄγιδος*; sed qui fieri potuerit, ut *Ἄγιδος* et *τοῦ Νάβιδος* inter se commutata essent, haec scriptura cod. V^4: *ἄγιδος τοῦ αὔι-*

ἄγιδος

δος optime ostendit. Fuerat scriptum *τοῦ αὔιδος*, ubi cum *τοῦ αὔιδος* inauditum videretur, facile substitutum est *ἄγιδος* 819 b *χείρων* ut R: *χεῖρον* ib. c *κἂν ᾖς*: *κἂν* ib. e *μεστὸν ἰοῦ καὶ* ut Kaltwasserus: *καὶ μεστὸν ἰοῦ* 820 e *ὅσην ἐθέλοι*: *ἣν ἂν ἐθέλοι* 824 a *νοσοῦντι* ut M: *τὸ νοσοῦν* ib. d *ἐξαιρεῖν* ut Coraës:

ἐξαίρειν ib. e *μεθ' ἡσυχίας* ut correxi: *καὶ μεθ' ἡσυχίας*

Codex Vindobonensis n. 148 (errore quodam scripsit 184 Doehnerus, Treuius, alii), olim n. 72. Membranaceus, forma quadrata (0,233 × 0,161). Pagina versus 22 complectitur, versus inter 25 et 30 litteras fluctuat. 'Augerius de Busbecke comparavit Constantinopoli' adscriptum est fol. 2 r in initio paginae et in margine superiore fol. 258 v, anno p. Chr. circiter 1562. Foliis constat 259 = 260, nam fol. fol. 241 bis est numeratum, id quod in libri tegumine scripsit bibliothecarius qui codices retractabat. Continet solas quaestiones Symposiacas. In codicem manus saec. XIV grassata est, multa correxit, adscripsit, erasit; interdum manus saec. XII quaedam mutavit et adscripsit aut in margine aut ad singula vocabula. Iota plerumque est adscriptum atque etiam in adverbiis *πορρωτέρῳ ἐνδοτέρῳ ἀνωτέρῳ* similibus. Composita interdum *κατὰ διάστασιν* scribuntur et *κατὰ σύνθεσιν* quae non sunt composita, velut *ἀποφυτῶν*, *διαθερμότητα*, *καταφύσιν*, *περιπότον*, *ὑφαυτοῦ*, *διἐκθέουσιν*, *δυσἐξαρίθμητα*, *ἐξἡγεῖσθαι*, *ἐπἐισρέων*, *ἐνάρμόνιον*, *λεπτὸσπάθητῶν*, *ἄνταὔγείαν*, *πολυαἵματον*, *πρὸσἐρχόμεθα*, *συνεξάμαρτάνον* cett. Sed perincommode accidit, ut ex libro praestantissimo multa folia intercidissent, velut p. 669 e inter *βουλομένων* (fol. 121 v) et *τινῶν* (fol. 122) unum folium, nam et rudera adhuc supersunt et quaternio non 8 sed 7 complectitur folia. Quod folium vacuum fuisse videtur. Sed vera iactura est quaternionis $\overline{ιθ}$ inter fol. 135 v et 136, inde a verbis *στέμμα γέγονε* (p. 676 c) — *ἱστορεῖται δὲ* (p. 680 d). Item p. 704 f inter fol. 183 v et 184 excidit quaternio $\overline{κϛ}$, nam quaternio $\overline{κε}$ desinit in voce *κηλεῖται* (fol. 183 v). Subsequitur quaternio $\overline{κζ}$ (fol. 184) cum voce *πολλῶν* (p 709 a). Etiam

in fine excidit unum folium, quia cod. explicit (fol. 259 v) in verbis *ἑλικοβλέφαρόν τ' Ἀφροδίτην* (p. 747 f). De magna lacuna omnibus libris communi verba amici Wessely mea facio. 'Omnibus, inquit, libris communem esse lacunam inter quaestiones VI et XII (p. 741 b) constat. Iam rem summi momenti proponam: exhibet codex in exeunte folio ut verba extrema *ἀλλ' ἡττῶ.* in eo folio quod nunc sequitur ineunte *ὅρκοις δὲ*: inter haec duo folia supersunt rudera foliorum trium deletorum. Nulla sane est coniectura, est res certissima, lacunam illam maximam deletis tribus foliis exstitisse. (In cod. Parisino E spatium vacuum est $2^1/_4$ paginarum). Augerius Busbeckius cum librum emeret in margine inferiore scripsit 'defectio foliorum IIIum.' Sed lacuna iam aderat saeculo XIV; manus enim altera illa, est ea quae plurimis locis correxit adscripsit erasit, hoc

λδ

loco haec adnotavit *λείπει τετράδιον λε, ζήτει δε τὸ λξ ὄπισθεν περὶ φύλλα Γ.* Omnes iam dixi libros hanc exhibere lacunam constat; condiciones quibus Vindobonensis utitur eae sunt ut primo ut dicam adspectu concludam me invenisse archetypum omnium codicum qui exstant.' Virtutem codicis exempla ostendent haec: p. 613 b *σιωπῇ τρώγειν*: *πῃ τρώγειν*, ubi *σιω* propter praecedentem terminationem *-ειω* exciderit. Cf. p. 643 b 615 b *αἴσακον*: *ἄσαρκον* 618 a *πλούτοις*: *πλοῦτον* vel *πλούτῳ* 620 a post *περιδεῖν* dat lacunam 6—7 litt. ib. f *συμποσιάρχῳ*: *συμποσιάρχῃ* 621 f *ἀσκωλιάζειν* ut X: *σκωλιάζειν* 623 a *φαίνεσθαι* ut Salmasius: *φέρεσθαι* ib. e *ἐστὶ σωματικῆς*: *σωματικῆς ἐστι* 624 b *ἦν λόγος*: *ἦν ὁ λόγος* 625 b *τῇ τε* ut W tacite: *τῇ* 628 e *εἰς τὴν*: *τὴν* 629 e *ὑπὸ σοῦ*: *ἢ ὑπὸ σοῦ* ib. f ante *καὶ προσίστανται* solus dat 6—7 litt. lacunam. supplendam verbo *λυποῦσι.* Cf. p. 633 a *μὴ προσίστασθαι μηδὲ λυπεῖν τοὺς ἐπαινουμένους*

630 a *ἀπὸ δόξης καὶ εἰκασίας* ut W: *ἀπὸ δόξης καὶ ἐγκρασίας* vel *ἀποδείξεις καὶ εἰκασίας* 631 d *κωμῳδιοποιοῦ*: *κωμῳδοποιοῦ* 632 f *κακ*(i. e. *κἀκ*)*δόμων*: *κακοδόμων* vel *καὶ δόμων* 634 b *ἀλυπότερα τὰ σκώμματα*: *ἀλυπότερα τὰ σκ. ἀλυπότερα* vel *ἀμπότερα τὰ σκ.* vel *ἀμφότερα τὰ σκ.* vel *τὰ σκ. ἀλυπότερα* 635 b *Γλαυκίας μὲν*: *γλαυκίας* 638 d *δῆλόν ἐστιν*: *δῆλον* ib. f *ἔστι τὴν πάλην*: *ἔστι* 639 b *Μενεκράτης* ut R: *μὲν κράτης* 640 d *καὶ νοτερὰ*: *καινότερα* 642 d *τοῦ σιδήρου*: *σιδήρου* 643 a *καταθέντα*: *κατασταθέντα* vel *καταστήσαντα* ib. d *καὶ τοὺς*: *καὶ* 644 c *κοινὰ τὰ* (non *κοινὰ ταῦτα τὰ*): *κοινὰ ταῦτα* cf. p. 767 d 646 b *τὴν τοῦ*: *τὴν* 647 f *ὑποθυμίασιν*: *ἀποθυμίασιν* 648 d *ὄρειοι*: *ὄνειροι* vel *ὀρεινοὶ* 649 c *προσείλοις*: *προσήλοις* 650 d *ὡς γὰρ*: *ὡς ἦν* vel *ὡς οὖν* ib. e *ἐξ ἑαυτῆς*: *ἐξ αὑτῆς* vel *ἐξ αὐτῆς* 651 b *συνεξάπτειν* ut X: *συνεξείπειν* ib. *μείζων*: *καὶ μείζων* 653 b *ἐμβεβληκότα*: *ἐσβεβληκότα* ib. e *καὶ τοὺς* ut R: *καὶ τοῦ* ib. *διαμηρισμοὺς* ut Salmasius: *διαμερισμοὺς* 654 d *Ἀφροδίτα*: *ἀφροδίτη* ib. *ἢ παρὰ*: *παρὰ* ib. e *μανιωδέστατα*: *μανιωδέστερα* 656 d *ἔφην*: *ἔφη* 657 a *ἐξαιρεῖ* ut W: *ἐξαίρει* ib. b *δημοκρατικωτάτῳ*: *δημοκριτικωτάτῳ* ib. d *ἀντεῖπε μὲν*: *ἀντεῖπεν* 658 b *καθαυανεῖ*: *κἀθανάνει* vel *καθανάνει* 659 d *καὶ τὰ τραύματά φησι*: *φησι καὶ τὰ τρ.* 661 a *σοῦ πολλάκις* ut W: *οὐ πολλάκις* ib. *ἐστιν ἢ* (leg. *ἐστι καὶ*): *εἰσιν ἢ* ib. d post prius *ἂν* lac. 3—4 litt. dat. Fort. supplendum *ἀνθρώποις* = *ἄνοις* 665 e lac. post *ὁρᾷς* et post *αἰτίαν* solus dat, 3 litt. priorem, posteriorem 2—3 666 f item lac. 3—4 litt. post *δεινῶς* solus dat 667 e *ὑμνούντων*: *ὑαινούντων* vel *ἐπαινούντων* 668 c *οὐ γὰρ*: *οὐδὲ γὰρ* ib. f *ὑπέμενον*: *ὑπέμειναν* 669 b *ποτω* (i. e. *ποτῷ*): *ποτοῦ* ib. c *ἐμὸς* ut M: *ἐμοσὶ* vel *ἐμός σοι* 671 c *ἐπιῤηθὲν* (i. e. *ἐπιρρηθὲν*): *ἐπὶ πᾶν ῥηθὲν* 672 b *νεὼ θύρσος* scripsi ex *νεωθύρσους*: *μετεώρου*

(i. e. *μεγάρου*) *θύρσος*, quod interpretamentum est 673 d *καὶ τῷ μὴ* ut X: *καὶ τῷ μὲν* 675 b *ἐπικῶ* cum lac. 2 litt. *ποιηματίαις*: *ἐπικῷ ποιημάταις* Pal. *ποιηματίαις* ceteri. Fort. *ἐπικῷ ποιήματι δὶς*, ut altera littera *ι* sit, altera vacuum spatium intercedens ib. e *λεγομένου* ut R: *λεγόμενον* vel *λεγομένων* 681 b *ἐκτήκει* ut R: *ἐντήκει* ib. d *τοὺς τὸν*: *τοὺς* vel *τὸν* ib. e *λῦπαι δὲ* ut R: *λῦπαι* ib. f *διατεθέντες* ut S: *διατιθέντες* 682 d *βασκαντικὴν* ut W: *βασκανιτικὴν* vel *βασκανητικὴν* ib. f *ἐγγύς εἰσι*: *ἐγγύς ἐστι* 683 d *προσειρήκοι*: *προσειρήκει* 684 a *λεπύχανα* ut S: *λεπτύχανα* ib. b *διὰ τὴν*: *διὰ* ib. c *καρπογονεῖ*: *καρποφορεῖ* ib. d *εἰς τὸν καρπὸν εἰκότως*: *εἰκότως* ib. d *παραφυτευόμενον*: *παραφυόμενον* 686 d *παιδιᾶς* ut M: *παιδείας* ib. f *ἔξω*: *ἐξ ὧν* 687 c *ἐπικαταδάρθωσι*: *ἐπικαταδαρθῶσι* 688 b *ἐκθλιβομένων τῶν ἑώλων — λουομένων*: *εἰσθλιβομένων* 689 e *καὶ τὰ*: *καὶ* 695 d *δυνάμεως* ut W: *δυνάμεως ὡς* 696 a *ἀνακλᾷ* ut M: *ἀντακλᾶ* ib. c *τεκμήριον ἤ*: *τεκμήριον* ib. e *ἀπὸ τῆς συκῆς*: *ἀπὸ συκῆς* 698 e *τὸν ἀσφάραγον ὄντα*: *ὄντα*, unde apparet, quomodo in ceteris verba '*μελίη — ἐπέεσσιν*' *ὡς* exciderint 699 c *καὶ Ἱπποκράτη καὶ Διώξιππον* (litt. *δι* a m. rec. additis) *τὸν Ἱπποκράτιον* (corr. *Ἱπποκράτειον*): *καὶ διώξιππον τὸν ἱπποκράτειον* Pal. *καὶ ἱπποκράτ(ε)ιον* ceteri 700 f *αἵματι σπάλακος* propter hiatum: *αἵματι ἀσπάλακος* 701 b *ἐνδιδόντος*: *ἐκδιδόντος* ib. e *οἰνάριον* ut X: *οἰνώριον* ib. f *περιτρέψῃς*: *περιστρέψῃς* 702 b *πλείων* et *κατερχόμενος*: *πλεῖον* (*πλείων* E) et *κατερχόμενον* ib. d *εὖ μάλα*: *οὖ μάλα* vel *μου μάλα* ib. *ἀποσβεννύναι· καὶ γὰρ τοῦτο — εὐθὺς* accesserunt ex eodem 712 c *ἀνευρίσκεται* et *ἐπιμετρεῖται* ut M: *ἂν εὑρίσκηται* et *ἐπιμετρῆται* 713 a *ἀσηρῶν*: *ἀσήρων* (E) vel *αὐστηρῶν* ib. d *ἔφην* ut R: *ἔφη* ib. *ἐπάξομεν*: *ἐπάξωμεν* 715 e *θερμαντικὸς* ut S: *θερμωτικὸς* 716 a *συμπόσια διὰ τὴν λαλιὰν*: *συμ-*

πόσια 716 b *Ἐλευθερᾶ* ut Duebnerus: *ἐλευθέρα* vel *ἐλευθέριον* 717 e *καὶ ἱερεῖς* ut idem: *καὶ οἱ ἱερεῖς* ib. f *γυναικὶ*: *γυναιξὶ* 718 d *ἀποσπῶσαν ἡμᾶς*: *ἀποσπῶσαν* 719 c *τὸν θεὸν*: *θεὸν* 720 d *ἔξωθεν βοώντων*: *ἔξωθεν ὄντων* 728 b *ἐξαληλίφθαι* ut R: *ἐξαλεῖφθαι* 729 c *ἀπαρξάμενοι*: *ἀπαρχόμενοι* ib. d *ὀψοποιουμένοις* ut W: *ὀψοποιουμένης* ib. f *οὐδ' εἰ*: *οὐδ' ἂν* 730 b *ἀνείργοντες* ut M: *ἂν εἴργοντες* ib. c *παρὰ τὸν*: *περὶ τὸν* ib. f *ἐκβῆναι*: *ἐκβιασθῆναι* vel *ἐκβληθῆναι* 732 c *λεπτοῦ*: *λευκοῦ* 734 d *ἑταίροις* ut W: *ἑτέροις* 735 b *φορᾶς αὐτοῖς*: *φορᾶς* 736 b *παχὺ*: *τραχὺ* ib. d *ἀγωνισαμένων*: *ἀγωνιζομένων* vel *ἠγωνισμένων* ib. f *Δημητρίῳ*: *τῷ Δημητρίῳ* 737 a *εὐθυσκοπῶν* ut S: *εὐσυσκοπῶν* 740 e *τὴν δὲ*: *τὴν* 742 d *ὑπολαβὼν δὲ*: *ὑπολαβὼν* ib. *τὰ ὕστερα*: *τὰ δὲ ὕστερα* 746 a *ὀκτὼ καὶ συμπεριπολοῦσι ταῖς ὀκτώ*: *ὀκτὼ* ib. b *δὲ μὴ*: *δὲ μηδὲ* ib. e *πᾶς ἂν*: *πᾶσαν* vel *πᾶν* 747 d *Ἀλφεῷ*: *ἀλφειῶ* 747 e *κυρίοις*: *κυρίως*

Communes cum Palatino (n. 170, saec. XV) habet has: p. 616 d *τῶν δὲ δυνάμει τῶν δὲ χρείᾳ* accesserunt ex Vind. Pal. 617 c *προσνέμοντα* — *μᾶλλον* ex iisdem: *ποιεῖν μᾶλλον* E. In ceteris desunt 619 c *αὐτῶν καὶ* ut M: *καὶ αὐτῶν* 626 f *καὶ ἀτόπων*: *ἀτόπων* 630 c *οἷον ὅσα*: *ὅσα* ib. d *διακρούονται*: *δακρύονται* 631 a *θηρευτικὸν*: *θηρευτὴν* 632 a *μέμνησαι γάρ*: *μέμνησαι* ib. c *τῶν ἑταίρων*: *ἑταίρων* 634 a *ἂν μή τι*: *ἂν μηκέτι* vel *ἂν μὴ καί τι* ib. f *ἢ πρὸς*: *πρὸς* 635 b *οὐ μνημονεύω*: *οὐδὲ μνημονεύω* 637 f *ἐκείνης*: *ἐκείνου* ib. *νῦν γε*: *νῦν δὲ* 639 b *πρόχειρα*: *πρόχειρα γνώμης* 642 e *κατὰ τὰς*: *κατὰ* 647 c *πρὸς τὰς*: *πρὸς* 650 f *περὶ τῶν*: *περὶ* 652 b *προσηναγκασμένος*: *προσυνασμένος* (E) vel *προσενηνεγμένος* 653 b *πιθανόν*: *πϊνόν* E *πίνον* ceteri 654 b *ὅταν, φάναι*: *ὅταν* 659 b *λεπτύνουσα*: *προβάλλουσα* 660 a *πειθοῦς*: *πάθους* 662 a *ὑπὸ*: *ὑπὲρ* 663 b *ὁμοίου*

τὸ ὅμοιον: *ὁμοίου* 663 e *ἐνστῆναι*: *ἐκστῆναι* 668 c *ὅσην*: *ὅσον* 670 e *τοῦ λαγωοῦ*: *τοῦ λαγοῦ* 672 a *ὅταν*: *ὅτι* ib. b *μέθυ*: *μέθη* 682 c *ταῖς ψυχαῖς*: *τῆς ψυχῆς* ib. e *μᾶλλον· διὸ καὶ βλάπτουσι μᾶλλον*: *μᾶλλον.* 693 f *καὶ ἡ πέψις ἐξικμάζουσα τὸ ὑγρὸν*: *καὶ* 694 f *εἶναι* ex iisdem 696 b *ἀκράτητον*: *ἀκρότατον* 697 b *συνημμένος*: *συνειμένον* vel *συνειμένος* 698 e *ʽμελίη — ἐπέεσσιν᾽ ὡς* in ceteris exciderunt 711 d *Διογενιανῷ*: *δΐι* vel *δι* ib. f *αἰδοῖ* ut M: *οἰδοῖ* vel *οἰδεῖ* 715 f *διπλόας*: *διπλοῦς* 719 f *ἰδίας*: *ἰδίους* 721 a *πολλὴν αἱ ἄτομοι*: *πολὺν* cum lac. (16 litt. E) 729 f *ἦσαν*: *εἰσὶν* 730 b *κατοικιδίῳ*: *κατοικιδίων* 732 c *μίνθον ἡδυόσμων*: *μίνθον ἢ ἡδύοσμον* 733 f *ἐγκέφαλον ἐσθίειν — τὸν ἐγκέφαλον*: *ἐγκέφαλον* prius 734 b *εἰσφέρουσαι μετὰ*: *εἰσφέρουσαι ὁ μετὰ* vel *εἰσφέροντες οὖν μετὰ* 738 f *αὐτῆς*: *αὐτοῦ* 740 d *εὖ βιοῦν*: *εὐσεβοῦν* ib. e *συγκαταριθμεῖν*: *καταριθμεῖν* ib. f *τὰς ἄλλας*: *τοὺς ἄλλους* 745 c *χρηστὰς*: *χρηστοὺς*

Solus Palatinus praebet hasce: 621 e *ἐξυβρίζωσι*· *ἐξυβρίζουσι* 638 f *παρεμβολαὶ* om. solus, quod notandum est 677 d *ζωρά τε τὰ πρὶν ἄκρητα* ut Athen. p. 424 a: *ζωρότερον τὰ πρὶν ἄκρατα* (vel *ἄκρητα*) ib. *ἢ τὸ ἄκρατον*: *ἢ ἄκρατον* 679 d *συννάοις καὶ συμβώμοις*: *σὺν ναοῖς καὶ σὺν βωμοῖς* 680 b *ταρασσομένην*: *καταρασσομένην* 685 e *μορίοις*: *μυρίοις* 688 d *ἀναθλιβόντων*: *ἀναθλιβέντων* 692 f *ἂν ὁ*: *ἄνω* 701 c *ζωόφυτα*: *ζώφυτα* 705 b *νῦν* ut M: *νῦν οὖν* 706 b *φιλογυνίαν*: *φιλονεικίαν* vel *φιλαργυρίαν* 721 f *κωφότατος*: *κουφότατος* 722 b *σταθερὸς*: *ἦς τὰ θέρος* vel *τὰ θέρους* 745 d *αὐτῆς*: *αὐτοῖς* ib. e *ἐκκαλεῖται*: *ἐγκαλεῖται.* Sed non est dubitandum, quin Palatinus accurate collatus plures bonas lectiones et communes et singulares praebeat. — Codex Parisinus E n. 1672 communes plures habet, singulares paucas, ut qui ex Vindobonensi ortus sit. Communium receptarum

exempla sint haec: p. 616 c *ἑταίρων* ut R: *ἑτέρων* 619 b *βασιλεὺς*: *ὁ βασιλεὺς* 620 c *Λακεδαιμονίους*: *λακεδαιμονίοις* ib. c *ἀναλαμβάνοι*: *ἀναλαμβάνει* 623 a *ἐκπρεπῶς*: *εὐπρεπῶς* 624 e *ἀπισχναίνουσι*: *ἐπισχναίνουσι* 627 b *γεωδῶν*: *γεηρῶν* 628 e *Αἰαντίδας*: *αἰαντίδος* 629 f *ἃ*: *οἷα* 630 b *καὶ ξένης*: *καὶ περὶ ξένης* 632 e *ὃ καὶ τοῦ*: *καὶ ὁ τοῦ* 636 a *χρῆσον*: *χρηστέον* 638 e *τοῖν χεροῖν*: *ταῖν χεροῖν* 644 a *ὑφόρασις* ut X: *ὑφαίρεσις* 653 e *παραλέξαι* ut W: *παραλέξει* vel *παραλλάξαι* 654 d *ἀνάβαλλε*: *ἀνάβαλε* ib. e *τὰ πλεῖστα*: *κατὰ* (vel *καὶ τὰ*) *πλεῖστα* 657 c *ἄλλων*: *λόγων* 658 f *μαλακωτέρας*: *μαλθακωτέρας* 669 b *ὄψου*: *ὄψον* 671 f *Σάβους*: *σάββους* 674 f *τήν τε* ut W: *τὴν δὲ* 675 a *ὑπό τινων*: *ὑπόλκων* 701 a *οὔτις*: *οὐχὶ* 702 a *τὸ κάτω*: *τὸ μὲν κάτω* 709 e *κεκλημένον* ut R: *κεκλημένου* 711 d *παραβάλλου*: *παραβαλοῦ* 713 c *ἐξέβαλλεν*: *ἐξέβαλεν* ib. *καὶ τὸν*: *καὶ* 716 e *χρυσοῦς* ut R: *ὁ χρυσοῦς* 717 e *Ἑβδομαγένη*: *ἑβδομαγένην* 720 f *ὑμῶν* ut M: *ἡμῶν* 724 e *ἀθλητοῦ*: *ἄθλησιν* 728 e *ἣν* (*ἦν* E) — *ἔλεγε* (*ἔλεγεν* Vind.) *δὲ* accesserunt ex iisdem 729 d *Αἰγυπτίοις*: *αἰγυπτίους* 731 b *τὸν ὑδροφόβαν*: *τὸ ὑδροφόβαν*. Sed p. 732 a idem solus Vind. 731 c *μυρία δὲ*: *μυρία* 736 b *τρανὸν οὐδὲ*: *τρανὸν οὐδὲν* 737 c *ἔχοντος*: *οὐκ ἔχοντι* cum hiatu. Supplendum *καὶ τὸ ἀληθὲς ἔχοντος εἰπεῖν οὐδενός*, nam *οὐδενός* ante *οὐδ* facile excidere poterat. Nunc cf. Vit. Brut. c. 6 *οὐδενὸς δ' — εἰπεῖν ἔχοντος* 742 d *φυλαξάμενον*: *φυλαξόμενον*.

Solus praebet hasce p. 640 d *πέπειραν*: *πεπείραν* 657 e *ὑπήχει τὴν ἄκρατον*: *ἐπέχει* (*ὑπέχει* Vind.) *τὸν ἄκρατον* 665 b *συνεχε* with ε above (i. e. *συνέχεε*): *συνέχεεν* (Pal.) vel *συνέχειν* (Vind.) vel *συνέχειεν* 678 a *χιλὸν*: *χυλόν* 708 f *πεττεύειν*: *περιττεύειν* 709 a *δεῖ*: *δ' εἰ* 727 a *ἀγελαστὶ*: *ἀγελαστεὶ* 736 a *περιιόντος*: *περιϊόντος* (Vind.)

vel *περιόντος* 740 e *ὥσπερ ἐν*: *ὥσπερ* 742 d *Ποδῆν*: *ποδην* (Vind.) vel *πάριν* (Pal.) vel *πόδα* ib. *δι' Ἀγαμέμνονος*: *διαγαμέμνονος* (Vind.) vel *ἀγαμέμνονος* 745 a *νομὸν*: *νόμον* 748 d *πεποιημένη*: *πεποιημένη*

Urbinas n. 97, membranaceus, saeculi XI aut XII. Praeter Vitas continet scripta Moralia haec 44 45 46 47 55 49. Consentit cum Parisino 1955 (C). In libellis a Mauio collatis primae manus scripturas multas correxerunt et secunda manus et tertia. Pauca exempla expromo haec: p. 439 a (in titulo) *εἰ διδακτὸν ἡ ἀρετὴ* ut C: *ὅτι διδακτὸν ἡ ἀρετή* 439 f *οὕτω τὸ ἦθος* ut C: *οὕτω*. Additamentum igitur Reiskii *τὴν ψυχὴν* nunc superfluum est 494 b *νεοττιᾶς* pr. m. Urbinatis ut W: *νεοττείας* ib. c *σκυμνίοις* eadem ut W: *σκύμνοις* 497 a *οὐκ ἂν γεύαιτ'* scripsi vestigia scripturae pr. m. *ἀγλευταί* premens: *οὐκ ἔχει*

Athous n. 268 insignitus, forma minore, chartaceus, conservatus est in Monasterio Dochiario (*Μονὴ Δοχειαρίου*). Saeculo XIV exaratus videtur. Constat foliis 344, quorum primis 48 continentur sermones argumenti ecclesiastici; fol. 49—126 epistulae eiusdem originis. Fol. 126 v — 280 Plutarchi scripta Moralia ordine quem supra notavi. Inde a fol. 280 v — 344 Plutarchum excipit Lucianus, cuius scripta aliquot supersunt. Paginae singulae 26 versus continent, versus 25 circiter litteras. Virtutis singularis specimina haec sunto p. 146 c *ὁ διηγούμενος* ut Pflugkius: *διηγούμενος* 150 b *παρὰ τὸ δεῖπνον* ut H: *παρὰ τὸ δειπνεῖν* 157 b *Αἰσώπιος* (l. *Αἰσώπειος*): *Αἰσώπου*. 962 d *πέτονται* ut Ven. 511: *πέτανται* ib. e *νεόττια* ut idem: *νεοττία* 963 b *καὶ ὀμμάτων* in rasura habet *καὶ ὀμμάτ* unde confirmatur *καὶ σωμάτων* W 964 d *ἄγουσαν* ut Ven. 511: *φέρουσαν* ib. f *δοῦναί φησιν ἡμῖν*: *δοῦναι ἡμῖν φησιν* cum hiatu 966 a *καὶ νὴ Δία δορκάδα*: *καὶ δόρκα* ib. c *ὄνυχος εὑρίσκεται*: *εὑρίσκετΑΙ Ὄνυχος* ib. d *τοσοῦ-*

τον γὰρ: τοσοῦτον 967 d μέχρι: μέχρις, passim et hoc et ἄχρι pro ἄχρις 968 d λαμβάνοντα: λαβόντα 969 b τὴν λοιπὴν ἄρα: τήνδε λοιπὸν ἄρα ib. d ἐπιμελομένους: ἐπιμελουμένους ib. f ζακόρων: νεωκόρων ib. ἀναστὰς ἐπηκολούθει: ἐπηκολούθΕΙ Ἀναστὰς 971 b ἀφεὶς — χρήσομαι Θαλῇ: ἀφεὶς — χρησόμεθα θαλῇ, ubi quomodo ortum sit soloecum χρησόμεθα perspicuum est ib. f περικυλινδηθεὶς: περικυλισθεὶς 972 b ὅταν οὖν τις εἰσολισθῇ (scr. εἰσολίσθῃ): ὅταν οὖν εἷς ὀλισθῇ ib. e παρ' αὐτὴν: πρὸς αὐτὴν ib. προσοικοῦντες: προσήκοντες. Simile vitium eximendum ex p. 607 a, ubi quod legitur οἰκοῦσιν εἰς Ἀθήνας (del. εἰς Duebnerus) corrigendum: ἥκουσιν εἰς Ἀθήνας ib. f ἐν Αἰγίῳ scripsi ex ἐν αἰπῶ: ἐν Αἰγύπτῳ. cf. Aelian. 5, 29. Athen. p. 606 b. Plin. 10, 26 974 f Σῶθιν: σώθην 975 d σχολὴ μὲν γὰρ πολλὴ πάρεστιν scripsi ex σχολὴ μὲν οὖν πολλὴ γάρ ἐστιν: σχολὴ μὲν γὰρ πολλΗ Ἔστιν. cf. p. 146 c ἀλλ' ἐπεὶ σχολή τε πάρεστι πολλή 977 d τολμῶν, ut correxeram: τολμᾶν. Contra p. 1085 d non infinitivum esse corruptum, sed verbum ἴσασι, quod corrigendum εἰς ἀεὶ, ut paulo post εἰς ἀεὶ τοῦ συνέχοντος cett., in transcursu moneo 977 f τῶν δικτύων οὖν ex τῶν δικτύων ὧν: τῶν δικτύων ib. ταῖς γαλαῖς εἰσιν ex ταῖς γαλαῖσιν: ταῖς γαλαῖς 978 d γνώριμος μὲν: γνώριμός 979 c βράγχια: βραγχία ib. d τοῦ λίθου ut R: τῆς λίθου 980 f ὅπως οὐκ ἐνσχεθήσεται — οὐδ' — ἐμπεσεῖται: ὅπως οὐκ ἐνσχ. — οὐδ' — ἐμπέσῃ 983 c ἀκίδας: ἀκάνθας 984 b καταμένειν ἀσφαλεῖς ut Harleianus 5612: εἶνΑΙ Ἀσφαλεῖς 988 a Φίκιον ut corr. X: φύκιον vel φίκκιον ib. b Καρίνας: καρικὰς 990 b τῶν ἀνδρῶν ἤδη: τῶν ἀνδρῶν ib. e Πτῴου ex πτωΐου: πτώου 991 a ἀπεγεύσατο ut R: ἐπεγεύσατο

Denique ex codice Riccardiano n. 45 (de quo vid. Treuius Zur Geschichte d. Ueberlief. von Plut. Mor. I p. XII ac III p. 5 sqq.), cuius collationem post textum

impressum accepi, enotanda sunt haec, p. 1 c *μητρὸς ἢ πατρός*: *πατρὸς ἢ μητρός* 8 c *περὶ τῆς ἐλευθέρων* ut C: *περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων παίδων* 17 d *προεαλωκότων*: *προσεαλωκότων* 18 c *φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι* ut C: *θνήσκουσι καὶ ἀποφθίνουσι* 21 a *γλυκύ*: *γλυκεῖ* 88 c *φιλανθρωπίαις*: *φιλανθρωπίᾳ* 89 c *πολεμίῳ*: *πολεμικῷ*. Praeterea h. l. corrigenda et addenda sunt p. 123 a (= 301, 8) *μὲν οὖν* Meziriacus: *μέν*. p. 51 e in *πειρωμένῳ* latet ut videtur *τετρωμένῳ*. cf. Soph. Ai. v. 581 *οὐ πρὸς ἰατροῦ σοφοῦ θρηνεῖν ἐπῳδὰς πρὸς τομῶντι πήματι.* Callim. Epigr. 47, 9 *ἐπῳδαί — τῶ χαλεπῶ τραύματος.* Hom. τ 457. Pind. Pyth. 3, 51.

Scriptorum, quae ad codices Parisinos BE praecipue castiganda corrigendaque sunt, testimonia omisi, praesertim cum Treuius eorum librorum collationem accuratam edidisset (Z. Geschichte d. Ueberlieferung von Plutarchs Moralia II. Ohlau 1881), nisi quod hic illic errata quaedam adnotavi. Neque mirandum, nam nemo gloriari potest eo, quod ita accurate quemvis codicem contulerit, ut quod aut ipse postea desideraret aut alius animadverteret nihil esset. Quae adnotavi
ν
sunt haec fere: p. 397 a *χριομένη* E 398 d *αὖτη* E
399 d *οὐθὲν* 400 a *χελωνίω* dat etiam E bene videnti
ib. d *αὐτὴ* E 405 b *ῥώμην — ἔπεμψαν* BE 585 d
ἐγγυμνᾶσθαι B 593 c *σωφρονοῦντας* E 595 d *οὗτος*
E, *αὐτός* corr. R 749 d *ἀγεννὲς* B 751 d *παῖ* BE
η
ib. f *δόξειε* BE 753 a *τριήκοντ' ὢν* BE *ἡβώ* B
α
754 a *δακτύλων* BE 759 b *κηλοῦσι* B ib. e *ἄρεως* B
760 b *ὁ φάϋλλος* om. solus B. *ὁ φάϋλος* scr. E 760 f
μέλλοι rectius B 761 e *περὶ τὴν* solus B ib. *Πρωτεσίλαον* E 764 a *οὐκέτι* BE ib. c *μετ' ὁμίχλην* BE
α
766 c *ἀπανθισαμένοις* 767 d *πόλως* B 769 c *στερη-*

τικὸν B 771 a *πλὴν* BE 854 f *δυσφορώτατον* B 857 b *ἤειν* E ib. e *τὸν ἄργον* recte B 858 e *ἐπι-*
ρ
νάφου E, *ἐπινάφου* B 859 b *αὐτὸς* BE 860 f *κατὰ* BE, *κακὰ* corr. W 863 e *καταλαμβάνει* BE 867 d *περιεργχθέντες* E, *περιενεχθέντες* B 870 a *προδηλήσηται* BE ib. f *ἀνέθεντο* BE 921 a *κατευθυωρίαν* B 923 c *ῥιζῶδες* B 925 c *νυκτέριον* E, *νυκτερινὸν* B 929 d *γλαυκώπιδος* ante *ἔπλετο* E, post *ἔπλετο* B 934 b *ἀνθρακογένεσις* BE 938 a *γὰρ* pro *μὴν* B, eius loco lacunula 2 litt. in E ib. c *προσδοκῶσι* etiam E ib. f pro *αὐτὴν* dat *αὐτ* cum lac. 3—4 litt. E 939 b *ἐχούσας* B ib. f *περιχεούσας* BE 940 e pro *πάσχειν*
οι
dant *ἀσκεῖν* BE 941 a *κωλύει* B 943 d *περιίστασιν* E 944 a *θερμότητος ἐπείγει* B 945 c *καὶ κατ' ἄλλην καὶ ἄλλην* B 1059 a *οὐ πράως* BE 1060 b *μόνους* BE ib. d *κακεῖνα* B, recte E 1061 d *ἰδάνουρσον* E 1063 d *δὴ* om. B ib. *ὅπη* B ib. *μόνην* BE 1064 a *ἄφρονας ἐκ φρονίμων* BE ib. d *τὸ ἀγαθὸν* B 1066 e *λέγεται* B, *λέλεκται* E 1067 b *παρί-*
π
στησιν B ib. d *οὗ ψάμμος* BE 1068 a *ἁρμό'* B potius = *ἁρμόττον* ib. b *στέγης μοῦνον* B ib. f *αὐτῆς* E, sed *η* ex *οι* factum 1070 d *ἕν γε* B, *ἕν τε* E
ντας
1071 a etiam in B deest *ἐκεῖνα* 1072 e *λέγουσιν* B ib. f *εὑρεσιλογίας* E 1073 b *παρά τινων* BE 1074 a *βάρεσιν ὁρίοις* BE ib. e *ἐξ ὅτου* B 1076 b *τῶ δὶ* E ib. *μὴ σωτὴρ* BE ib. f *τὸ νεῖκος* BE 1077 a *τινος* habet E ib. b *εὐφύσεσιν* dat B 1078 b *ἓν δὲ διαφερομένων* BE 1079 a *αὐτὰ γὰρ* BE ib. c *αὖτε* E, *οὔτε* B 1080 b *ταύταις οὐκ ἀνίσου* E 1113 e *προσλαβὼν* E 1119 a *ὃ ἐγὼ* E ib. c *γέλωτι* post *χρώμενος* E, post *προύβαλεν* B 1120 b *εἴπερ* B pro *εἴπερ οὖν* 1123 e *ἔχοντας* BE 1126 a *ἀτρέμας* B ib c

ἐξελὼν BE 1127 b *τὴν σπάρτην* E, *τε τὴν σπάρτην* B ib. c *μητροδωρέεστὶν* sic E

H. l. subiciendae sunt lectiones quaedam bonae partim cod. E, partim cod. B ex aliis scriptis selectae. Ac primum codicis E. p. 15 f *αὐθάδως* ut pr. m. V¹: *αὐθάδῶς* sic C, *αὐθαδῶς* ceteri 66 b *προσάντων*: *προσαντῶν*. cf. *προσάντως* 120 b *ποιητῶν τε*: *τε ποιητῶν* 244 f *ἀπῴκισαν*: *ἀπῴκησαν* 245 d *ἑπτακισχιλίοις*: *ἑπτακισχιλίους* 248 d *μητέρων* scripsi ex *μρ̄ω̄ν̄* Amb. n. 126 (*μ̄ρών* E): *μητρῶν* 253 a *προελθεῖν* ut Amb.: *προσελθεῖν* 254 a *γένοιτο* ut Cobet: *γίνοιτο* ib. b *τοὺς ἄνδρας αὐτῶν* ut cod. Xyl.: *αὐτῶν* 257 e *καί τι καὶ* ut Amb.: *καί τοι καὶ* 260 e *μὲν οὖν*. In

ἐρυξοῦς

Amb. *οὖν* erasum est recte (261 d *γυναικὸς* Amb. unde restituendum *γυναικός* 264 e *καταδαρθόντα* Amb. ut W: *καταδαρθέντα*) 265 a *τοῖς* ut W: *τότε* 266 c *ὅτι*: *καὶ* (267 c *οὐκ ἔθηκε* Amb.: *ἔθηκε* ib. c *Νομᾶς* Amb.: *νουμᾶς*) 269 d *ἀποδιδόντες*: *ἐπιδιδόντες* 271 e *ἄλλως* ut X: *ἄλλοις* 272 f *καὶ νικήσας*: *νικήσας* 274 d *ἐντικτούσας*: *ἐντεκούσας* ib. *καλοὶ* pro *καὶ καλοὶ* ib. f *τὸ πορθμεῖον*: *πορθμεῖον* 276 c *Κωνσυαλίων*: *κωνσταλίων* 277 d *μητρόπολις* ut W: *μητροπόλεις* ib. *αἱ Σάρδεις*: *σάρδεις* 278 b *συνέθεντο οὖν*: *συνέθεντο* 282 b *αὐτῆς*: *αὐτῆς* ib. c *φωτεινὴν*: *φαεινὴν* ib. *ἐπὶ*: *ἐν* 283 a *μὴ* ut W: *μηδ'* ib. *προπομπὴν*: *προπεμπτὴν* vel *προπέμπειν* 284 d *τούτου* ut W: *τοῦτο* 285 c *ἀνῆπτο*: *ἀνῆπτον* 288 b *τῶν παίδων*: *τῶν μὲν παίδων* ib. f *γινόμενον*: *γενόμενον* 291 b *τῶν μὲν ἱερέων*: *τῶν μὲν ἱερῶν* ib. *ἐχόντων, τῶν δὲ ἀρχόντων*: *ἐχόντων* 292 a *παρὰ Σόλοις ἦ*: *ἦ παρὰ σόλων* (vel *σόλοιν*) 294 b *μεταστρεφομένου*: *μεταστρεφόμενον* 296 b *ἀναγκασθέντας* ut W: *ἀναγκασθέντες* (ib. d *ὀλίγων* Amb. ut M: *ὀλίγον* 298 b *προσηγόρευσαν* Amb.: *προηγόρευσαν*) 300 a *ἑλκειδίου*: *ἑλκυδίου* ib. b *φησιν* accessit ex E ib. c etiam E dat *ἐσχηκέναι* non *ἔσχηκε*,

id quod contendit W 303 b οἱ (l. αἱ) ἀχράδες: ἀχράδες ib. ἐπωνομάσθησαν: μετωνομάσθησαν ib. d διέπλευσαν: διέπεσαν. — p. 354 a τρυφήν τε ut W: τρυφήν γε (355 a ὡς τοῦ μὲν Laur. 80, 21, qui in hoc scripto non est postponendus codici E, qui h. l. cum ceteris dat καὶ τοῦ μὲν) 356 a αὐτοὺς ut Bentley: αὐτοὺς ib. e ἐρῶντας i. e. ἐρῶντα ut X: ἐρῶντας 357 b τὴν τίτθην i. e. τίτθην: τὴν τίτθην ib. f αὐτοὺς ut correxi: αὐτοὺς 358 d προςβάλλοντες i. e. προβάλλοντες non προβαλόντες ut Bentley, quod adnoto propter W (ib. e ἐξ Ὀσίριδος μετὰ τὴν τελευτὴν Laur. 80, 21 ut R: μετὰ τὴν τελ. ἐξ ὀσ.) 362 e ἐπισκεψόμεθα ut Marklandus: ἐπισκεψώμεθα 363 e γενόμενον i. e. γενόμενον vel γινόμενον, unde γιγνόμενον scribendum: γενόμενον 365 b θρύον ut Parthey: θρίον ib. c τρὶς: τρεῖς ib. f Ἴσιδος νομίζουσι. In rasura habet E δος νομι, unde pr. m. dedisse videtur Ἶσιν ὀνομάζουσι 368 a μηνοειδῆ ut Basileensis: μονοειδῆ ib. b βραχυτάτη ut X: βραχυτάτην 369 b ὅπου ut M: ὁμοῦ 374 b ὅσων: ὅσον ib. d γεγενημένον: γεγεννημένον (ib. γενόμενος Laur. 80, 21: γινόμενος) 375 d ἴεσθαι: ἵεσθαι 378 c θεὸν: θεῶν ib. e κινοῦσιν. In E primo m. pr. scripsit κονοῦσιν, deinde correxit κινοῦσιν 380 c ἀπάγοντες ut Marklandus: ἐπάγοντες ib. ὑπὸ σκότῳ: ὑπὸ σκότους. — p. 1042 b καὶ τοῦ κακοδαιμονεῖν accessit ex E ib. τὸ μὴ κακοδαιμονεῖν — τοῦ κακοδαιμονεῖν: καὶ κακοδαιμονεῖν vel τοῦ κακοδαιμονεῖν ib. f ἀλλὰ καὶ: ἀλλὰ 1043 f ὅσα: ὅσον 1044 b ἀδίκημά τι τὸν τόπον E et m. s. F: ἀδίκημά τι ἄτοπον. Lectionem ἀδικημάτια τὸν τόπον, quam W adnotavit, neque E praebet neque F 1044 e ὄψιν: τέρψιν etiam B, quod adnoto propter W 1046 c ὥσπερ τὸν ut M: ὥσπερ 1049 d δὲ μεῖζον: μεῖζον 1056 d λέγωμεν: λέγομεν. Eiusdem codicis alias lectiones vid. supra p. XLVII.

Nunc venio ad codicem B. p. 384 e ὅρα ut W: ἄρα 385 a προβαλλόμενον: παραβαλλόμενον ib. e ὁμοίους ut m. rec. V²: ὁμοίως 784 d ἐθορύβησαν ut pr. m. V²: ἐθορυβήθησαν 1034 b ὑγιείας hic et infra saepe: ὑγείας ib. e ἐν τοῖς ἐπιφανέσιν: ἐπὶ τοῖς ἐπι-
ῶν ῶν
φανέσιν ib. πρὶν ἂν ut M: πρὶν 1035 f τὸν ἠθικόν, quarum inferiorem etiam m. rec. V², superiorem omnes ceteri 1038 a τὸν φαῦλον ut V² et X: τῶν φαύλων ib. b κατὰ ταὐτὰ ut V² et M: κατ' αὐτὰ ib. f ἐγκωμιάζειν ut m. rec. V²: ἐγκωμιάζων 1039 b γινομένης dat etiam B, quod adnotavi propter W ib. οἱ μὲν: οἱ μὲν γὰρ 1040 b τὰ τοῦ ut m. rec. V²: τοῦ 1042 b παρὰ τοῖς Στωϊκοῖς scrib. vid. cum marg. V². In B quidem inter παρὰ τοῖς et μήτε lac. 5 litt. est: παρὰ τοῖς 1043 c γίνεταί τι: γίνεται ib. e μόνων: μόνον. Fort. μόνοιν ib. Δήμητρος — ὑδρηχόου accessit ex B 1044 a ἂν εἴη (non εἴη ut scr. W) ut m. rec. V²: ἢ ib. c ὅτι ut M: ὡς ὅτι 1045 a καὶ πρὸς ut m. rec. V²: καὶ vel ἐπὶ ib. d ἃ δὲ πολλάκις πάλιν τούτοις: ἃ δὲ τούτοις πάλιν ib. f εἰσάγει τὴν ut M: εἰσάγει τῶν 1046 e καθήκει dant etiam BE, quod adnoto propter W 1047 d γεγονὸς ut m. rec. V² et M: γεγονότος ib. f ὁτὲ δὲ: καὶ 1048 a αὐτῶν ut m. rec. V²: αὐτῷ ib. τὰ δ' ἄλλα ut m. rec. V²: τὰ δ' ἄλλως 1051 b ἐνίοις ut m. rec. V²: ἐνίων ib. d πιτύροις ut m. rec. V² et M: ἐπὶ πιτύροις 1054 d κατ' αὐτὸ τοῦτ' ut m. rec. V²: καταυτοῦτ' vel κατὰ τοῦτ' 1055 b σεαυτὸν: ἑαυτὸν ib. c ἐπὶ τὸ τοῦ κόσμου ut m. rec. V²: ἐπὶ τοῦ κόσμου 1056 c προκαταρκτικὸν ut m. rec. V²: καταρκτικὸν ib. e ἂν αἱ (non εἰ αἱ ut enotavit W) ut m. rec. V²: εἰ 1057 b τὰς φαντασίας: ταῖς φαντασίαις

Hic subiungo etiam cod. Parisini G n. 2076 lectiones has. p. 306 b ἁπάντων: ἁρπάζων 307 b ἐν τρίτῃ: τρίτῃ ib. d πώλοις: πώλους ib. f διδάξας οὖν τὸν:

δοὺς οὖν 308 f ἐπόρθει: πορθεῖ 309 a Κόρσικαν: κέρσικαν

Quod ad scripta Pseudoplutarchea 39 51 63 pertinet usus sum copiis Westermanni, Dielesii, Volkmanni aliorum. Sunt autem alia scripta genuina illa quidem, sed qui codices ea tradiderunt ita corrupti ad unum omnes itaque consentientes, ut neque virtutis codicum singulorum testimonia, si perpauca quaedam exceperis, supersint, neque omnino ullus fructus ex iis quidem codicibus ad vitia sananda redundet. Eiusmodi scripta sunt 20 27 36 (37) 44 45 46 47 48 (50), quae iam tempore antiquiore quam scripta 23 43 64 67 68 69 70 71 72 73 74 75 76 78 aut corrupta aut in epitomen redacta fuerint.

In indice superiore optimi cuiusque codicis selectas quasdam lectiones apposui, et plurimis bonis sed communibus omissis lectionibus et omnibus vitiosis aut communibus aut singularibus. Verum tamen, ut omnes eas lectiones iudicanti quantum quisque valeat et quae inter singulos necessitudo intercedat necessarias esse non sum ignarus, ita non dubito quin eiusmodi pertractationem huius praefationis non esse aequi iudices mihi concedant. Sed nunc tempus est ad alterum caput transire.

Plutarchi oratio, quamvis neque nervis et vigore neque elegantia quadam careat, inaequalis tamen et inaequabilis et interdum incomposita inconditaque est, praesertim cum tam longo verborum circuitu utatur, ut lectorem attente eadem iterum iterumque legere oporteat. Sententiam suam haud simpliciter exprimere consuevit, sed aut comparatione quadam et imagine aut verborum oppositione aut verbis ex poeta sive prosae orationis scriptore petitis aut figura aliqua explicare et amplificare studet. Quae omnia plerumque

interiore quodam vinculo cum sententia primaria coniungenda curat adeo ut orationem verbosam, impeditam multiplicemque efficiat. Atque hoc incommodum saepissime eo augetur, quod hiatus evitandi causa verba variis modis transponit, interdum etiam eo, quod orationis vincula aut relaxat aut adstringit, omninoque syntaxi paulo liberiore utitur. Itaque oratio eius arbori similis est ramulis, stolonibus, omnique subole ita coopertae, ut neque stirps neque rami primarii bene inter se distingui possint. Praeterea sententiarum nexui interiori et continuationi formam speciemque orationis postponit. Nam cum sententiam suam eodem cum nexu, quocum animo se offert praecipiturque, exprimere solet, nihil curat ne eiusmodi dicendi genus difficile ad intellegendum sit; idque ut saepe in Moralium libris occurrit, ita nonnunquam etiam in Vitis Parallelis, praecipue ubi rerum rationes reddere sibi proponit. Ac dubito num scriptor exstet, apud quem tam saepe tam longae periodi reperiantur. Ex magna copia afferam periodos ab *ἐπεὶ* incipientes non omnes, sed eas tantum, quae propter longitudinem non modo a librariis verum etiam ab editoribus sunt male intellectae. p. 37 e *ἐπεὶ δ' ὥσπερ — — οὐκ ἂν ἀηδῶς* (pro *ἀηδῶς δ'*) *οἶμαί σε — φησι πασῶν.* 126 d *ἐπεὶ δ' ὥσπερ ὁ Δημάδης — — ὥσπερ* (pro *ἀλλ' ὥσπερ*) *ὁ Λυσίμαχος — οὕτως ἀνοιστέον* cett. 297 e *ἐπεὶ δὲ τὴν Τένεδον κατατρέχων ἐδίωκε — — ὁ Ἀχιλλεὺς* (pro *ὁ δ' Ἀχ.* vel *καὶ ὁ Ἀχ.*) *πεσόντα τοῦτον* cett. 342 c *ἐπεὶ δὲ Φιλίππου τελευτήσαντος — — πρῶτον αὐτῷ — διετάραξεν* cett. 448 d *ἐπεὶ γὰρ ἔστι μὲν ἐρᾶν — — ὥσπερ ἐκεῖ μάχης καὶ διαφορᾶς* cett. 532 a *ἐπεὶ δ' οὐ χρημάτων μόνον — — — φέρε δὴ καὶ πρὸς ταῦτα πόρρωθεν* cett. 566 e *ἐπεὶ δὲ καὶ φίλοις καὶ οἰκείοις — — ἱκετεύειν μὲν ἢ παραιτεῖσθαι περὶ τοῦ πατρὸς οὐκ ἐτόλμα* cett. 786 f *ὥσπερ γὰρ οἱ τεχνῖται — — οὕτως ἔστι*

καὶ δόξης cett. 824 f *ἐπεὶ δ' ὥσπερ ἐμπρησμὸς — — οὐδενὸς ἧττον τῷ πολιτικῷ προσήκει* cett. 952 c *ἐπεὶ δὲ Χρύσιππος — — ἐγώ μοι δοκῶ* cett. cf. p. 49 b, ubi verum vidit W. 94 b, quae corr. H. atque propter longitudinem 59 d *ὁ δὲ κόλαξ πρῶτον μὲν — — — — καὶ βαρβαρίζοντος οὐ δοκῶν ἀκούειν.*

Ceteroqui cum multiplicis amplissimaeque lectionis homo sit et in veterum operibus versatissimus ac memoria forti praeditus in orationem suam non *τῇ χειρί* sed *τῷ θυλάκῳ* voces et dictiones ex utriusque sermonis scriptoribus, maxime Platone, aut ad verbum exscriptas aut plerumque in suum usum conversas recipit. Accedit quod raro evenit, ut eandem sententiam iisdem vel similibus verbis non repetat, qua re quantum adiuvemur nemo est quin videat. Rariora quaedam apponam exempla, nam usitatiora nonnusquam prostant. p. 468 e legitur: *ἀλλ' ὅρα — μὴ λανθάνωμεν ἑαυτοὺς οὐ τὸ καθόλου τῆς μοχθηρίας τῶν ἐντυγχανόντων, ἀλλὰ τὸ πρὸς ἡμᾶς ὑπὸ φιλαυτίας τινὸς οὐ μισοπονηρίας προβαλλόμενοι καὶ δεδοικότες* (ita DE, *δεδεικότες* deteriores), ubi Herwerdenus legi iussit *μεμισηκότες* pro *δεδοικότες*; non iussisset, si Plutarchi consuetudinem planius sciret; cf. Mar. c. 10 *προβαλλόμενος αὐτοῦ τὴν ἀπιστίαν καὶ τὴν αὔξησιν δεδοικώς.* Phoc. c. 10: *τούτους δεδιότων καὶ προβαλλομένων τῶν πολλῶν.* Galb. c. 23: *καὶ τὸν Πείσωνα δεδιὼς καὶ τὸν Γάλβαν προβαλλόμενος.* — P. 988 b: *κάθηται πρὸς ἐσχάραν πυρός* idem requirit *πρὸς ἐσχάρᾳ* vel *παρ' ἐσχάραν.* Prius praestat cf. Cat. mai. c. 2: *πρὸς ἐσχάρᾳ καθήμενον.* P. 346 b: *ἐπεμβῆναι τῇ Σπάρτῃ πεσούσῃ καὶ πατῆσαι τὸ φρόνημα — τῆς πόλεως ἠθέλησε.* Cobetus emendavit *καταπατῆσαι.* Sed utrumque dicitur, cf. Cim. c. 16: *ἐᾶν κεῖσθαι καὶ πατηθῆναι τὸ φρόνημα τῆς Σπάρτης.* F. Maximi c. 27: *καταβαλὼν τὸ φρόνημα καὶ καταπατήσας τῆς Καρχηδόνος.* — P. 514 c legimus: *Ἐπα-*

μεινώνδας παρωνύμιον ἔσχεν, ubi Bollaan (Animadv. crit in Plut. Moralia, Lugduni Batavorum 1879) dubitat num bene Graeca sint ac credit nominativum in genetivum mutandum esse: *Ἐπαμεινώνδα*. Non dubitasset, si legisset Demetr. c. 42: *ὁ μὲν γὰρ Πολιεὺς καὶ Πολιοῦχος, ὁ δὲ Πολιορκητὴς ἐπίκλησιν ἔσχεν*. — P. 379 d: *λανθάνουσιν οὖν ἐφελκόμενοι*. Quantas turbas hoc *οὖν* dederit, ostendunt partim Bentleius, Baxterus, Duebnerus corrigentes, partim R, W, Halmius delentes. Res tamen est facillima, corrige *συνεφελκόμενοι*, ut paulo post p. 380 b: *ἐλάνθανον — συνελκόμενοι* ipse W correxit. — P. 419 f: *αἱ δὲ σβέσεις αὐτῶν καὶ φθοραὶ — πνεύματα καὶ ζάλας τ ρ έ π ο υ σ ι* corrigunt *συστρέφουσι* R, *ἐγείρουσι* Herw. Unicum *τρέφουσι* quod Eusebius suppeditat verum esse ostendunt p. 357 d: *πνεῦμα — ἐκθρέψαντος*. 365 e: *τὸ πνεῦμα τρέφεται*. cf. p. 914 b Sert. c. 17. — P. 645 b *δῆλός ἐστιν εἰδὼς τὸ ** νον τοῦ οἴνου*. Lacuna 4 litt. in Vindobonensi, 10 fere in E. Supplent *τὸ εὔτονον* Turnebus, *τὸ εἰς φιλίαν ἐπίτονον* W. Quid lateat apparet ex p. 504 a *ἡ δὲ μέθη λάλον — διὰ τοῦτο καὶ πολύφωνον*. p. 613 c. 715 a: *πολύφωνος ὁ οἶνός ἐστι καὶ λαλιᾶς ἀκαίρου — καταπίμπλησιν*, ubi de re eadem agitur. Supple igitur *τὸ πολύφωνον*. — Paulo post p. 645 d recte scripsit W *τουτονὶ* pro *τοῦτον εἰ*; sed cum hoc ad orationis constructionem restituendam parum sufficiat, etiam proxima *αὐτὸς δὲ ἡμῖν, ὡς ὁρᾶτε* corrigenda sunt ita: *αὐτὸς δὲ ἡμῖν ὁρᾶτε ὡς — ἐμπέπληκε*, quae idem fere valent atque: *αὐτὸν δ' ἡμῖν ποικίλων — ἐμπεπληκότα*. Cf. p. 27 f: *καὶ ὁ σύσκηνος αὐτοῦ πάλιν ὁρᾷς ὅτι — πεποίηκε*. Xenoph. Oecon. 7, 40: *οὐχ ὁρᾷς οἱ εἰς τὸν τετρημένον πίθον ἀντλεῖν λεγόμενοι ὡς οἰκτείρονται —;* P. 761 b: *ἤλλαξε — τάξιν τῶν ὁπλιτῶν — Παμμένης, Ὅμηρον ἐπιμεμψάμενος ὡς ἀνέραστον, ὅτι κατὰ φῦλα καὶ φρήτρας συνελόχιζε τοὺς Ἀχαιούς, οὐκ ἐρώμενον ἔταττε παρ' ἐραστήν,*

ἵν' οὕτω γένηται τό 'ἀσπὶς δ' ἀσπίδ' ἔρειδε, κόρυς δὲ κόρυν' μόνον ἀήττητον ὄντα τῶν στρατηγῶν. Ultima verba variis modis corriguntur. Si contuleris Cat. min. c. 60: ὡς μόνον ὄντα τοῦτον ἀήττητον ἡγεμόνα et Brut. c. 44 ὡς μόνον ἀήττητον — τῶν — αὐτοκρατόρων γεγενημένον, probabile videbitur corrigenda esse: ὡς μόνον ἀήττητον ὄν[ΤΑ τὸν Ἔρω]ΤΑ τῶν στρατηγῶν. — P. 984 d: ἔδει δὲ τὸν κύνα αἰτησάμενον μὴ παραλιπεῖν τοὺς δελφῖνας. Corrigunt αἰτιασάμενον X, αἰνησάμενον M, ἐπαινέσαντα aut παραγαγόντα R. Nihil est. Corrige διηγησάμενον et ut alia omittam cf. Demetr. c. 28: τοῦ ἀνδρὸς ὃν διηγούμεθα. p. 345 e διηγούμενος ἑαυτόν. — P. 1128 d legitur: ἴθι ῥίψας ποι κατὰ σκότου σεαυτόν που τοῖς πάθεσι. Corruptum που corrigunt σὺν τοῖς πάθεσι vel γ' αὐτοῖς πάθεσι vel καὶ αὐτοῖς πάθ. Quomodo corrigendum sit ostendit p. 994 d: ὁμοῦ πάθεσι πολλοῖς. Scribendum igitur: ὁμοῦ τοῖς πάθεσι. — P. 17 b pro φάσματα καὶ εἴδωλα multi et boni codices dant φαντάσματα καὶ εἴδωλα. Item Them. c. 15 pro φάσματα praebet φάντασματα (i. e. $\overset{\text{ντα}}{\text{φάσματα}}$) Seitenstettensis. In utroque loco praeferendum esse φάσματα ex locis similibus p. 101 a. 404 d. 683 b. 1105 e (cf. p. 165 f) facile intellegitur. Similiter p. 61 e ubi legitur τῷ σωφρονοῦντι καὶ λογιζομένῳ unus D dat τῷ φρονοῦντι καὶ λογιζομένῳ. Res in ambiguo esset — nam σω propter τω excidere poterat —, si haec ipsa alibi non essent repetita, velut p. 442 a. c. 758 e. 792 a. 963 d. f. 992 e. 1119 a. — Denique p. 1049 b in verbis Chrysippi αἱ πόλεις πλεονάσασαι εἰς ἀποικίας ἀπαίρουσι τὰ πλήθη corruptum ἀπαίρουσι per metaphoram dictum esse docet πλεονάσασαι et quod paulo post legitur ἀπαντλήσεως ἕνεκα τοῦ πλήθους, unde W frustra correxit ἀπαρύτουσι. Sed unde metaphora sumpta sit, et quomodo verbum sit corrigendum,

discimus ex p. 134 e *τῷ πλεονάζοντι τὴν ἀπέρασιν.* Lege igitur *ἀπερῶσι.*

Nihilominus sunt quaedam rarissima illa quidem, Plutarcho autem *ἅπαξ εἰρημένα*, velut *οἷον ὥσπερ* p. 563 f, quibus substituunt *ὥσπερ* M, *οἷον ναῦν* R, *ὥσπερ πλοῖον* Duebnerus. Pleonasmus est posterioribus usitatus, similia sunt *οἷον ὡς, ὡς οἷον, ὡς οἷα.* Vid. Bastii Epist. crit. p. 277. Schaeferum ad Greg. Corinth. p. 673. 687. Lobeck ad Phryn. p. 427. — Simile aliquid dat p. 163 f: *ζῴοις δὲ χρῆται (θεὸς) πρὸς οὐδὲν ἁπλῶς οὐδέπω τῶν ὑπ' αὐτοῦ γιγνομένων*, ubi Hercherus Reiskio obtemperans delevit *οὐδέπω.* Non fuit obtemperandum; nam cur irrepserit? cf. Polyb. 1, 4, 5 *οὐδέπω τοιόνδ' ἁπλῶς οὔτ' εἰργάσατο ἔργον οὔτ' ἠγωνίσατο ἀγώνισμα.* 8, 22, 12 *οὐδέπω γιγνώσκοντος οὐδενὸς ἁπλῶς.* cf. 32, 12, 9 *ἁπλῶς γὰρ οὐδεὶς οὐδενὶ δίδωσι — οὐδέν.* — P. 362 d: *καὶ γὰρ Πλάτων τὸν Ἅιδην ὡς αἰδοῦς υἱὸν τοῖς παρ' αὐτῷ γενομένοις καὶ προσηνῆ θεὸν ὠνομάσθαι φησίν.* Verba corrupta alius alio modo correxit *ὡς πειθοῦς υἱὸν* vel *ὡς ἅδου* (leg. *ἅδους*) *υἱὸν* Squirius. *ὡς αἴτιον — γνώσεως* (pro *γενομένοις*) W. *ὡς αἰδοῖον* C. F. Hermannus. *ὡς αἰδοῦς ἄξιον* Halmius. *ὡς αἰδέσιμον* Madvigius. *ὡς αἰδεστὸν* Patzigius. Corrigendum est *ὡς ἁδούσιον*, quod Hesychio teste (ubi legitur *ἀδούσιον*) significat *ἀρεστόν, σύμφωνον.* Factum est ex *ἁδὼν ἁδόντος* (verbi *ἁνδάνω*) ut ex *ἑκὼν -όντος*: *ἑκούσιος, ἐθελούσιος* cett. Vox occurrit apud Xenoph. quoque. Ceterum respicitur Plat. Crat. p. 403 d: *διὰ ταῦτα ἄρα φῶμεν — — ἀνίησιν*, cuius verba et sententiam etymologiae suae et consilio accommodasse videtur Plutarchus. cf. p. 171 e. Denique de mutatione si quid dubitas, cf. p. 838 c ubi pro *Ἀνακοῦς υἱὸς* dant *ἀνακούσιος* alii codd.

Tum verborum varietatis ut probatissimus quisque scriptor ita etiam Noster studiosissimus est; cuius rei

exempla quaevis pagina facile praebet. Unum tantum hic apponam, quo quantum auxilii et huius rei observatio afferre possit, ostendatur. P. 146 f 'ἱερεῖον' εἶπεν 'ἔπεμψεν αὐτῷ, κελεύσας τὸ πονηρότατον ἐξελόντα καὶ χρηστότατον ἀποπέμψαι κρέας. ὁ δ' ἡμέτερος εὖ καὶ καλῶς τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἔπεμψεν, ubi H pro ἔπεμψεν scripsit ἀπέπεμψεν. Sed corrigendum esse ἐξέπεμψεν et hic ipse locus ostendit, nam post ἀποπέμψαι dicere non poterat iterum ἀπέπεμψεν, et loci similes p. 38 b, ubi pro ἀποπέμψαι ceterorum codicum, optimus D dat ἐκπέμψαι et p. 506 c ὅθεν ὁ Πιττακὸς οὐ κακῶς, τοῦ Αἰγυπτίων βασιλέως πέμψαντος ἱερεῖον αὐτῷ καὶ κελεύσαντος τὸ κάλλιστον καὶ τὸ χείριστον ἐξελεῖν κρέας, ἐξέπεμψεν (ita D pro ἔπεμψεν) ἐξελὼν τὴν γλῶτταν. Ceterum ante Ἔπεμψεν facile Ἐξ excidere poterat, ἀπnon item.

Atque etiam formarum varietatem, si quis alius idem adamavit, quod ex hiatus evitandi studio repetendum esse prorsus probabile est; deinde ut fere fit, initio ab hiatu facto, in eam se consuetudinem adduxit, ut nulla re cogente varias formas adhiberet Neque parum momenti ad rem eandem saepe habuerit temporis sui consuetudo. Ex magna copia exemplorum selecta quaedam (omnia fere ex scriptis genuinis) apponam:

ἄνευ, ἄτερ, δίχα, ἐκτός, μὴ μετά, χωρίς. Cf. p. 499 b ἐν Ἅιδου θείας ἄνευ μοίρας. p. 956 c ζωῆς φύσις ἄνευ ἵσταται corr. ζωῆς ἄνευ φύσις ἵσταται. — Num. c. 14 ἄτερ ἀλφίτων. Cat. min. c. 5 ἄτερ ὀχήματος. p. 145 d ποιῆσαι δίχα κοινωνίας. 780 e ὀρθὴ δίχα νόμου. 941 e ὅτι πόνου δίχα καί. 1108 c πριάμενοι δίχα τῆς ἡδονῆς. Pyrrh. c. 18 ἐν τῇ μάχῃ δίχα λύτρων. Dion. c. 26. Brut. c. 43. — p. 1092 a φύσει τοῦ πονεῖν ἐκτός ἐστιν. — Caes. c. 7 εἶναι μὴ μετὰ τῆς ἐσχάτης ἀνάγκης. — p. 505 d ἃ χωρὶς ἀνάγκης. 752 b μέθη χωρὶς οἴνου.

1035 f οὗ χωρὶς οὐδεμίαν. 1072 a τοῦ ἀγαθοῦ χωρὶς οὐκ ἔστι. Pomp. c. 23 ὄχλου χωρὶς ἐντυχεῖν.

ἀπέδρα: ἀπέδρασεν. Pomp. c. 16 ἀπέδρασεν εἰς Σαρδόνα. Omnibus aliis locis: p. 371 d. Cam. c. 23. Alcib. c. 3. Mar. c. 40. Cleom. c. 38. Demetr. c. 33. 49. — p. 166 c. 642 b. 873 e. 978 b. Demosth. c. 26. — p. 18 f. 642 b. 767 f. 792 d. Cam. c. 23. Alcib. c. 23. 28. Aem. c. 16. Pelop. c. 26. Pyrrh. c. 14. Cim. c. 8. Sull. c. 28. Pomp. c. 10. 6. Alex. c. 20. 30. Demosth. c. 3. 20. 25. Phoc. c. 21. Cat. min. c. 42. Caes. c. 34. Ant. c. 58. 59. 66. 68. Dem. et Ant. c. 3. Dion. c. 14. 21. 26. Arat. c. 9. 12, si p. 873 a ἀποδράσαντας exceperis, legitimis formis utitur.

Ἀρχιμήδην: Ἀρχιμήδη, Δημοσθένην: Δημοσθένη, Σωκράτην: Σωκράτη sim. Prior forma confirmatur p. 296 f τὸν δὲ Πολυδεύκην ὡς ἕνα. 336 e Νικομήδην· ὧν. 378 b Ἁρποκράτην οὔτε. 1093 e Ἀρχιμήδην ἀνευρόντα. Posteriorem praebent saepe optimi codices, velut Σωκράτη, Λεωκράτη Seitenstettensis. In ceteris fluctuatur ut Ἀρχιμήδη(ν), Δημοσθένη(ν), Κλεομένη(ν), Διογένη(ν). Cf. Λακύδου, Λακύδη, Ἀνδροκύδη, Ἐπικύδην, sed Ἐπικύδους, οὐ p. 556 d. Atque ut summatim dicam prior forma paulo frequentior est (6 : 5)

ἄρτι ἀρτίως, ἔναγχος, νέον, νεωστί. p. 159 d ἡμεῖς ἄρτι μὲν οὔθ' ἑωρῶμεν. sed p. 831 c ἄρτι (corr. ἀρτίως) ἐσπαράττομεν. — p. 149 c κεκομισμένον ἀρτίως αὐτῷ. 661 e οἷς ἀρτίως ἡμᾶς. Sol. c. 6 ἀρτίως ἥκειν. Lucul. c. 10. — p. 431 c καὶ γὰρ ἔναγχος ἧκέ τις. 438 a ἐπὶ τῆς ἔναγχος ἀποθανούσης. — Sert. c. 8 αὐτῷ νέον ἐκ τῶν — νήσων ἀναπεπλευκότες. — p. 150 a ὑπὸ Κροίσου νεωστὶ πρός. 156 e τῷ Περιάνδρῳ νεωστὶ Χίλωνος

ἀσπαίρειν: σπαίρειν. p. 514 e ἡ γλῶσσα ἀσπαίρει. p. 975 c μορίῳ σπαίρουσι

ἀσπάλαξ: σπάλαξ. p. 700 f αἵματι σπάλακος (pro ἀσπάλακος).

ἀσταχύων: *σταχύων*. p. 994 c *βρίθουσαν ἀσταχύων*. Eum. c. 6 *τῷ δὲ νικῶντι σταχύων*. Ibid. paulo post *ἀσταχύων* unus codex. F. Max. c. 2 *θέρη σταχύων* p. 1077 a *ἐκ πυροῦ στάχυν*.

ἄφνω αἴφνης ἐξαίφνης ἐξαπίνης ἐξαπιναίως αἰφνιδίως αἰφνίδιον. Exempla omnibus locis obvia. H. l. cf. Marc. c. 15 *ἄφνω ὑπεραιωρούμεναι*, quae corrigenda sunt.

γεγόνει: *ἐγεγόνει* sim. Prior forma confirmatur p. 264 f *ἐκφορὰ γεγόνει* ubi non poterat dicere *ἐγεγόνει*. Dion. c. 9 *οὐ γεγόνει*. cf. Aem. c. 17 *νὺξ γεγόνει*. Eum. c. 16 *ἃ δεδανείκεσαν*. Tit. c. 21 *ἐγὼ νενικήκειν*. cf. p. 68 b *πολιτικὰ πεποίητο*, nam elidere non solet eiusmodi formam. Simil. Cat. min. c. 19 *ἔργον πεποίητο*. Corrigendum igitur Fr. XXXIV, 3 *θύεσθαι γεγόνει* (pro *ἐγεγόνει*). Huc pertinent etiam *ἐμπεπλήκει* (Dion. et Brut. comp. c. 2), sed p. 325 c *ἐνεπεπλήκεσαν*. Sert. c. 23 *ἀναπεπλήκεσαν*, sed Pomp. c. 71 *ἀνεπέπληστο*. — *ἀποκέκοπτο ἀποδέδεικτο ἐμβεβλήκει προσπεπτώκει* cett.

δεικνύειν: *δεικνύναι*, *ὀμνύειν*: *ὀμνύναι*, *σβεννύειν*: *σβεννύναι* sim., quibus adde *ἀμφιέζειν* vel *ἀμφιάζειν*: *ἀμφιεννύναι*, *φράσσειν*: *φραγνύναι*, *χοῦν*: *χωννύναι*. Pauca exempla satis est attulisse. p. 23 e *ὑποδείκνυσιν ὅτι*. 523 e *σβέννυσιν ἀργύριον*. 694 d *ἀναρρώννυσιν ἄρτος*. 566 d *ἐπιδεικνύειν αὐτῷ*. Per. c. 30 *ἐπομνύειν ὅτι*. Mar. 29 *ὀμνύειν ἀναγκάζοντος*. Them. c. 17 *ἐπιδεικνύειν ἅμα*. Caes. c. 29 *δεικνύειν ἀπιόντα*. Pyrrh. c. 7 *ἀποκτίννυσιν ὁ Δημήτριος*, sed Luc. c. 14 *ἀποκτιννύει θυγατέρας*. — Paucas formas reluctantes velut Pelop. c. 9 *καταμιγνύναι αὐτοῖς*. Cleom. c. 10 *ἀποκτιννύναι ἀκρίτους* recte correxit Sintenisius. Addendum est imperfecti singularis formam constantem esse hanc *ἐδείκνυον ἐδείκνυες ἐδείκνυε(ν)*, nusquam *ἐδείκνυν ἐδείκνυς ἐδείκνυ*. Male igitur Hercherus ad Cat. mai. c. 6 *ἀνταπεδίδου τὴν σεμνότητα* correxit *ἀνταπεδείκνυ* pro *ἀνταπεδίδου*, quod non erat tentandum.

δεῖξιν pro *ἐπίδειξιν* utitur p. 737 c *ποιουμένῳ δεῖξιν ἐν τῷ θεάτρῳ*

διοίγειν pro *ἀνοίγειν* p. 320 d *τῇ χηλῇ διοίγων*, ut alia huius generis omittam.

-ἐβίωσεν: *-ἐβίω*. *Διεβίωσεν ὀλίγας ἡμέρας* p. 438 c. *ὧν ἐβίωσεν ἐνιαυτῶν* Num. c. 12 ac passim. Alterius formae exempla inveni haec: *πολὺν δ' οὐδ' αὐτὸς προσεβίω χρόνον* Luc. c. 53. *εἰ ἐπεβίω, καὶ τούτοις* p. 853 f. *ἀνεβίω καὶ περίεστιν* Fragm. III, 17.

ἐπείπερ, *ἥπερ* et sim. Aem. c. 16 *ἐπείπερ ἅπαξ*. Alex. c. 52 *ἐπείπερ ἄρχειν*. ib. c. 25 *ἥπερ ἐξ ἀρχῆς*. p. 1090 e *ἥπερ αὐτοῖς ἐκείνοις*. Alex. c. 41 *ἐπειδήπερ ἐξ ἐλευθέρας ἐστίν* cett.

ἔξω: *ἔξωθεν*. cf. p. 690 c *τὸν ἔξωθεν ἀέρα*. 692 a *ὁ ἔξωθεν ἀήρ*. Unde corr. cum Benselero *τὸν ἔξωθεν* (pro *ἔξω*) *ἀέρα* p. 691 e. Similiter corr. p. 634 e *ἀλλ' ἔξωθεν* pro *ἀλλ' ἔξω*.

ἔχον ἐστί sim. p. 512 a *καλῶς ἔχον ἐστίν, αἰτηθέντος*. Paulo ante dixerat *καλῶς ἔχει συνεπαινέσαντα* et paulo post *καλῶς ἔχει καί*. Cf. p. 699 b. 798 a. p. 408 d *οὔτ' εἰδέναι προσῆκον ἡμῖν ἐστι*. Similiter p. 364 e. 418 e. 752 c. p. 609 f *γινόμενόν ἐστιν· αὐτός*

καθάπερ: *ὥσπερ*. Dion. c. 10 *αὐτοῦ καθάπερ εἴρηται*. sed paulo post c. 11 *τελευτὴν ὥσπερ εἴρηται*. p. 795 f *πρεσβύτῃ καθάπερ νομοθέτῃ*. 798 c *πολιτείᾳ καθάπερ ἔδαφος*. 791 b *δεῖ καθάπερ εἴρηται*. 981 a *τῷ στόματι καθάπερ ἄγκυραν*. Exempla quaevis pagina praebet.

καθῆστο: *ἐκάθητο*. p. 148 c *ἐν τῇ στοᾷ καθῆστο*. 332 a *ἐξουσίᾳ καθήμην*. 351 a *οἴκοι καθῆστο*. 868 c *αἰτίας ἐκάθητο*, sed p. 1127 b *οἴκοι κάθητο*, ubi corrigendum vid. *καθῆστο* ut p. 351 a. Them. c. 13 *ἄνω καθῆστο*. F. Max. c. 16 *λίθῳ καθῆστο*. Sull. c. 11 *ἐν Περγάμῳ καθῆστο*. Tit. c. 10 *ἐν τῷ σταδίῳ καθῆστο*. Cat. mai. c. 13 *διατειχίσματα καθῆστο*. Agid. c. 17 *ἡπο-*

ϱημένος ἐκάϑητο. Arat. c. 27 ϑεαταὶ καϑῆντο. cf. Luc. c. 25. Pomp. c. 72. Mar. c. 11. Pomp. c. 16. 22. Agid. c. 5. Arat. c. 41. Sed Cam. c. 21 ἐν ἀγορᾷ ἐκάϑηντο. Caes. c. 52 τερπόμενοι ἐκάϑηντο. Ant. c. 67 ἐφ' ἑαυτοῦ ἐκάϑητο recte restituit καϑῆντο et καϑῆστο Sintenisius.

καίπερ ante vocalem centies septuagies semel enotavi, undecies ante consonantem (i. e. p. 28 f. 598 f. 1046 d. Them. c. 28. Pyrrh. c. 23. Alex. c. 49. Agid. c. 3. Demetr. c. 34. Dion. c. 3. Brut. c. 18. Arat. c. 11). cf. p. 539 e, ubi καίπερ οὕτω τούτων ἐχόντων solus D: καίπερ τούτων οὕτως ἐχόντων ceteri. καίτοι cum participio ante consonantem ter decies (i. e. p. 268 d. 350 f. 379 b. Pericl. c. 13. Aem. Tim. comp. c. 2. Nic. Crass. comp. c. 3. Lys. Sull. c. 3. Crass. c. 13. Caes. c. 19. Cat. min. c. 50. Demetr. c. 25. Dion. c. 52. Artox. c. 23), bis ante vocalem, p. 140 f καίτοι ὕδατος μετέχον (corr. καίτοι μετ. ὕδ.) et Fragm. XXIII, 4 καίτοι ἄριστον κτῆμα ὄν (corr. cum Piccolo καίτοι τὸ ἄριστον κτημάτων)

καταϑνήσκειν pro ἀποϑνήσκειν Thes. c. 15 ἐκεῖ καταϑνήσκειν.

ἐπὶ κουρεῖον pro ἐπὶ κουρείου Nic. c. 30 καϑίσας ἐπὶ κουρεῖον, ὡς ubi frustra corrigunt ἐπὶ κουρείου vel ἐπὶ κουρείῳ. cf. p. 505 b ἐπὶ κουρείου διαλεγομένων

μέχρι: ἄχρι. Exempla quaevis pagina praebet. p. 519 d ὑπερβάλλονται μέχρι. 950 a διαμένει μέχρι. Num. c. 7 τῷ μέλλοντι μέχρι. Publ. c. 17 τῷ προσώπῳ μέχρι. — p. 70 a ἐξονειδίζοντες ἄχρι. Fab. Max. c. 14 τὸν πόλεμον ἄχρι. Pyrrh. c. 17 κατάπληξις ἄχρι. Sed cf. p. 322 b.

μὴ quoque pro ἵνα μὴ hiatus causa, nisi fallor, nonnunquam adhibuisse videtur, velut p. 142 a παῖξαί τι, μὴ φανῇ. 168 c ἀντιτάττεσϑαι, μὴ δόξῃ. 1034 a γενέσϑαι, μὴ δόξωσι. 1038 f ἀφίημι, μὴ δόξω. cf. p. 266 a. d. 675 d. 790 b. 921 f. 1074 d. 1128 d. 1097 a σεαυτῷ,

καὶ μὴ δοκῇς delendum videtur καί. Atque etiam notandum est, plerumque δοκῇ, δόξῃ, δόξω, δόξωσι sequi.

ὀλίγου δεῖν: ὀλίγον ἐδέησε, μικροῦ δεῖν: μικρὸν ἐδέησε, de quibus cum multi disputaverint, nihil dicimus. Sed memoranda sunt ὀλίγῳ δ' ἔμπροσθεν p. 791 f. ὀλίγῳ πρόσθεν p. 576 c. Aem. c. 7 sed ὀλίγον ἔμπροσθεν p. 655 d. 734 b. 810 a. Tim. c. 14. Pel. c. 30 — μικρῷ γὰρ ἔμπροσθεν p. 1062 b. 1097 a. sed μικρὸν ἔμπροσθεν p. 154 b. 156 a. 555 b. 730 c. 785 c. Sull. c. 10. Sed cf. μικρὸν γὰρ ἔμπροσθεν p. 588 a. ὀλίγον γὰρ ἔμπροσθεν Mar. c. 36.

ὄρειος ὀρεία. ἀγοραῖος ἀγοραία sim. Ex multis pauca apponam. Num. c. 8 Νύμφης ὀρείας ἔρως, sed p. 965 c ὀρείου — ἄγρας. Tit. c. 4 ὄρειος ὁμίχλη. Fab. Max. c. 1 ἀγοραῖος χάρις, sed p. 785 d βαναύσου καὶ ἀγοραίας ἅπτεσθαι. Cat. mai. c. 18 θυραίου δόξης. item p. 38 d. Tib. Gr. c. 17 βοὴν φίλιον. Demetr. c. 37 ἀκούσιος ἡ μεταβολή. p. 40 a τὴν ἀκρόασιν ἀχρεῖον. 75 e φρόνησιν ἀθρόον. 132 e ἤπιος — ὑγρότης et passim. 168 d πρᾴῳ δεισιδαιμονίᾳ. 295 a ἀιδίαν τινὰ μνήμην. 478 c τὴν φιλαδελφίαν οὕτω σπάνιον οὖσαν, fort. ut — αν evitaret. 575 f μέτριος ὀργή. 712 f κιθάρα — γνωρίμη. 719 b βασιλείᾳ νομίμῃ. sed 783 d πολιτεία — νόμιμος ἀνδρός. 746 c ἁπλῆν αἴτιον φύσιν. 768 c ἱερωσύνη πατρῷος Ἀρτέμιδος. 933 f ἥτις ἴδιός ἐστιν. Similiter Mar. c. 25 ἴδιος ἡ νίκη. Frag. XXIV ἴδιος ἰσχύς. 960 c κολοβὸν — τὴν φύσιν. 1065 d φροῦδος ἡ ἀρετή et passim. 1083 a ῥᾴδιον — τὴν ἀπορίαν. Sed quod legitur p. 438 d ὀξέσι — μεταβολαῖς inauditum est.

ὀρχουμένων ἐν ὄψει p. 961 e. Similiter p. 546 c ἑτέρων ἐσθιόντων ἐν ὄψει

οὐ οὐχί οὐκ οὐχ. De hac particula vide Stegmanni dissertationem accuratissimam (Ueber d. Gebrauch der Negationen bei Plutarch. Geestemünde 1882. p. 1), ubi omnes locos huc pertinentes invenies, nisi quod

in iis, quae de hiatu post *καίτοι* dicit Schellensium corrigens, quaedam desiderantur. Loci, quos vir doctissimus laudavit sunt p. 75 d *καίτοι ἤδη τοὺς ταῦτά γε.* 534 e *καίτοι οὐ.* 608 c *καίτοι οὐδ' αὐτός.* 727 f *καίτοι ὅ γε πελαργός.* 828 b *καίτοι ὅ γε Περικλῆς* (ubi delet ὁ). 925 d *καίτοι ὁ τὴν σελήνην.* 1034 f *καίτοι ἡ.* 1036 d *καίτοι ὅτι.* 1048 d *καίτοι εἰ μὲν δύνανται τὴν* (τὴν add. F) *ἀρετήν.* 1050 b *καίτοι ὁ μὲν Ἐπίκουρος.* 1092 b *καίτοι εἰ μέν.* 1112 a *καίτοι ὁ μὲν Ἐμπεδοκλῆς.* 1126 e *καίτοι ὅτι Μητρόδωρος.* Addendi sunt Nic. et Crass. c. 3 *καίτοι ὅ γε Θεμιστοκλῆς* (cf. p. 522 f. 645 f. 680 e. 733 d. 764 f cett.) p. 778 c *καίτοι Ἐπίκουρος* (cf. p. 779 e. 859 b). 1063 d *καίτοι ὁ μὲν σοφός* (cf. p. 1049 c *καίτοι γε ὁ μὲν ἀμπελουργός.* 440 b *καίτοι γε ὁ στρατηγός*). 686 c *καίτοι. εἰ τὰ σωματικά* (cf. p. 957 f *καίτοι γε, εἰ*). 1092 b *καίτοι, εἰ μὲν ἐν τῇ προλήψει* (cf. p. 616 e *καίτοι γε, εἰ μὲν*). 730 a *καίτοι, ἵνα.* Ceterum cf. p. 439 c *καίτοι γε, ὥς φησιν.* 503 c *καίτοι γε οὐδέν.* 509 c *καίτοι γε ὥσπερ.* 553 b *καίτοι λαμπρὸν οὐδέν.* Similiter omisit exempla quaedam hiatus post *μέντοι, ἐπεί* (p. 1 et 6). Sed de hiatu iudicium absolutum ferri non potest, nisi post locorum hiantium collectionem plenam, omnibus qui ex codicibus correcti sunt exceptis.

οὐ: μή. cf. p. 63 b: *ὡς γὰρ οἱ μαθηματικοὶ τὰς ἐπιφανείας — λέγουσι μήτε κάμπτεσθΑΙ μήτε διατείνεσθΑΙ μήτε κινεῖσθαι καθ' ἑαυτάς.* sed p. 140 a *ὥσπερ οἱ γεωμέτραι λέγουσι — τὰς ἐπιφανείας οὐ κινεῖσθαι καθ' ἑαυτάς. ἀλλὰ συγκινεῖσθαι.* — p. 531 f *ἡμεῖς — ἑτέροις — ἐδώκαμεν ΟΥ δοῦναι θελήσαντες, ἀλλ' ἀρνήσασθΑΙ ΜΗ δυνηθέντες.* p. 609 c *οὐδείς ἐστι τῶν φιλοσόφων, ὃν ΟΥΚ ἐξέπληξας — οὔτε* (recte *οὐδὲ* corr. Stegmannus) *τῶν πολιτῶν. ᾧ ΜΗ θέαμα παρέχεις,* nam Stegmanni ratio subtilior quam verior mihi videtur. 610 d *ἐν ᾧ*

μηδέπω — εἴχομεν. 1082 e *πολλῷ δὲ τούτου σχετλιώτερον — τὸ μηδὲν — περικαταλαμβάνεσθΑΙ, μηδ' εἰ χελώνην — 'διώκοι — ἵππος'.* Mar. c. 5 *ὃ μηδεὶς ἔπαθεν ἄλλος.* Omnia exempla invenies in dissertatione, quam supra memoravi, sed dolendum est, quod vir eruditissimus, quamquam multa alia recte et disputavit et correxit (nam ubi falsus est, ex. c. p. 392 a. 471 d aut codicum lectiones cognitas habere non poterat, aut neglexit velut in loco Arist. c. 6, quem ope Seitenstettensis in Symbolis meis p. 20 correxi), in iudicio de hiatu, cui saepe aut parum aut nihil tribuit, aberratus est. Res mea quidem sententia facilius explicatur primum ex hiatus evitandi studio deinde non solum ex aetatis plutarcheae consuetudine sed etiam ex consuetudine, quam ipse scriptor contraxit adeo ut etiam sine necessitate *μὴ* pro *οὐ* adhiberet. Pauca exempla afferam ex iis, in quibus Stegmannus dicit aut Plutarchum nullam rationem hiatus habuisse aut se nullam causam invenisse. Thes. c. 13 *ἐκ τούτου φασὶ — ἐπιγαμίαν μὴ εἶνΑΙ μηδὲ κηρύττεσθαι.* c. 27 *φαίνεται δὲ μὴ φαῦλον αὐτΟΥ̃ μηδὲ γυναικεῖον γενέσθαι τὸ ἔργον.* Cat. mai. c. 4 *τῶν δὲ ἐπαύλεων αὐτΟΥ̃ μηδεμίαν εἶναι κεκονιαμένην* (corr. *κεκονιμένην*), *οὐδένα δὲ πώποτε πρίασθαι δοῦλον.* cf. c. 10 *ἔσεσθΑΙ μήτε τοὺς ἀπαιτοῦντας.* Pomp. c. 2 *τὸν οὖν Πομπήϊον ἐπιτρέψαι μὲν τῷ ΓεμινίΩΙ, μηκέτι δὲ αὐτὸν ἅψασθαι —· τοῦτο δὲ αὐτὴν οὐχ ἑταιρικῶς ἐνεγκεῖν.* — Pyrrh. c. 12 *μὴ ἀδικοῦντες = εἰ μὴ ἀδικοῖεν.* Public. c. 5 *διΟ μηδενὸς ἂν προσδοκήσαντος.* Tib. Gr. c. 21 *ἡ βουλὴ ψηφίζετΑΙ μηδὲν δεομένῃ.* Demetr. c. 17 *ἀποκρινομένου δὲ μηδὲν αὐτΟΥ̃ μηδενί.* Plura in Praefatione ad Fragmentorum volumen, cui indicem omnium locorum hiantium adnexurus sum, dixero.

πέρα bis transponitur hiatus causa in Vit. Sull. c. 11

πλησίον, ἐγγύς, σύνεγγυς. Sull. c. 27 ἡ δ' Ἀπολλωνία πλησίον ἐστί, sed c. 32 τοῦ Ἀπόλλωνος ἐγγὺς ὄντι. p. 20 c τὸ τιθέναι σύνεγγυς. cett.

πορρώτερον in Fragm. XI, 30 ὡς πορρώτερον ὄντα τοῦ μέσου

πρίν: πρὶν ἤ. Iis quae Heinzius (Plutarcheische Untersuchungen. Berlin 1872. p. 45) rectissime disputavit nihil quod addam habeo.

τὰ μὲν — τὰ δέ: ἃ μὲν — ἃ δέ: τὰ μὲν — ἃ δέ. Uno exemplo defungar p. 55 d μεταβολΗΙ τὰ μὲν ἐνδιδοὺς ἃ δ' ἐπιτείνων

ταραχή: τάραχος, φλυαρία: φλύαρος sim. Brut. c. 18 ὠθισμὸς ἦν καὶ τάραχος, οὐδενός. Fragm. IX, 7 δυσκρασία καὶ τάραχός ἐστιν. p. 43 b ἐρώτων τε καὶ φλυαρίας ἀπολυθείς. sed Anton. c. 29 πολὺς ἂν εἴη φλύαρος· ἐπεὶ δέ. Huc pertinent ἄλη: ἄλυς, δίψα: δίψος, πλάνη: πλάνος, φθορά: φθόρος. cf. p. 699 e δίψος ἕπεται (687 c. 688 c. 689 f et passim). 766 a πλάνος, ἐν νέφεσι. Subtilem significationis differentiam Plutarchum respexisse non puto.

ταχύ, ταχέως, διὰ τάχους, διὰ ταχέων, κατὰ τάχος. p. 139 a ταχὺ μὲν αἱρεῖ. 150 a κατέπαυσε ταχὺ τὸν δρόμον. 162 e ταχέως ἔπραξαν. Cleom. c. 22 διὰ τάχους ἐκέλευσεν. Mar. c. 15 διὰ ταχέων ὑπερέβαλε. Philop. c. 12 κατὰ τάχος ἀπήγαγε

ὑπολιπεῖς ἦσαν Marc. c. 22 pro ὑπόλοιποι

ὑπὸ σκότῳ: ὑπὸ σκότους. Pel. et Marc. comp. c. 1 ὑπὸ σκότῳ καὶ δι' ἀπάτης. p. 356 a ὑπὸ σκότῳ συνεῖναι. 373 c ὑπὸ σκότῳ γενέσθαι. 380 c ὑπὸ σκότῳ μετὰ σιωπῆς ita unus cod. E, ὑπὸ σκότους ceteri. 589 b ὑπὸ σκότῳ διὰ φωνῆς. 750 d ὑπὸ σκότῳ μόσχους. Simil. p. 771 c. — Crass. c. 27 ὑπὸ σκότους ἔκειτο. Lyc. c. 10 ὑπὸ σκότος, ὥσπερ et p. 578 b ὑπὸ σκότος ἀπέρχονται

corr. *ὑπὸ σκότους*. Sed p. 1130 b *ὑπὸ σκότους χαίρειν* (alii: *θέλειν*). cf. Arat. c. 10 *διὰ σκότους οὖσαι*. sed p. 597 e *διὰ σκότους συμμῖξαι*. 291 a. 576 c *σκότους ἔδει*. Pelop. c. 11. Pyrrh. c. 32. Lyc. c. 16.

Huc pertinent *ἀδολέσχης: ἀδόλεσχος*. p. 504 b *ὁ δ' ἀδόλεσχος* et 510 b. 513 a *ὁ δὲ περιττὸς καὶ ἀδολέσχης*. Sim. p. 514 b. Genetivum et omnia, quae nihil ad rem faciunt, omitto. — p. 530 f *ἀδολέσχῳ* (ita D, *ἀδολέσχῃ* ceteri). 618 e *ἀδολέσχῳ δὲ πρεσβύτῃ*. — p. 502 c *τὸν ἀδόλεσχον* et 503 d. sed p. 504 c. 511 f. 513 d. 514 d *τὸν ἀδολέσχην*. — p. 502 b *οἱ δ' ἀδόλεσχοι*. 509 a *οἱ γὰρ ἀδολεσχότατοι*. — p. 502 e et 503 c *τῶν ἀδολέσχων*. — p. 502 e et 511 a *τοῖς ἀδολέσχοις*. sed p. 504 b *χρηστοῖς ἀδολέσχαις*.

ἁλουργής: ἁλουργός. p. 270 e. 566 b *τὸ ἁλουργόν*. 583 e *παραλουργόν*. p. 989 e *χλαμύδος — ἁλουργοῦ τὴν οὐλότητα*. Alcib. c. 32 *ἁλουργῷ*. Rom. c. 26 *ἁλουργῆ — χιτῶνα*. — p. 554 b *χλαμυδίοις ἁλουργοῖς*. Sim. Pomp. c. 24. Alex. 47. Sed Lucull. c. 40 *στρωμναῖς ἁλουργέσι*. — Lyc. c. 13 *στρωμνὰς ἁλουργεῖς*. Eadem leguntur in Philop. c. 9 et p. 527 b ubi unus D *ἁλουργεῖς*, ceteri *ἁλουργούς*. Sim. Eum. c. 8 *καυσίας ἁλουργεῖς*. Sed p. 935 a *ζώνας ἁλουργούς* et p. 997 d *δάπιδας ἁλουργούς*. — Similiter Aem. c. 5 *νεουργής*. Per. c. 13 *νεουργόν* et p. 734 e. — Aem. c. 18 *νεουργοῖς φοινικίσιν*. — Cf. p. 395 c *λόγον — πανουργέστερον*. — Huc referendum etiam Lyc. c. 8 *ὁμαλεῖς* bis. p. 446 d *ὁμαλὲς καὶ ἄσφυκτον καὶ ὑγιαῖνον*. 564 d *λεῖον καὶ συνεχὲς καὶ ὁμαλές*.

γυμνασίαρχος, ἑκατοντάρχης, ἱππάρχης sim. *γυμνασίαρχος* p. 513 c. 754 d. Arat. c. 53. *γυμνασιάρχῳ* p. 632 f. *γυμνασίαρχον* p. 823 d. *γυμνασιάρχους* p. 755 a. Corrigendum igitur *γυμνασιάρχων* pro *γυμνασιαρχῶν* p. 756 a. 817 b. — *ἑκατοντάρχης* Cam. c. 32. Cic. c. 48. *ἑκατοντάρχην* Sull. c. 33 bis et passim. *ἑκατοντάρχαι*

Crass. c. 27. Oth. c. 13 bis. *ἑκατόνταρχοι* Luc. c. 35. Brut. c. 36 (ita F pro *ἑκατόνταρχαι*). *ἑκατοντάρχων* Sull. c. 33. — *ἵππαρχος* Philop. c. 7. *ἱππάρχην* Tim. c. 32. *ἵππαρχοι* Cat. min. c. 62. *τοῖς ἱππάρχοις* ibidem. — *ταξίαρχος* p. 258 e. *ταξίαρχον* Aem. c. 29. *ταξίαρχον* — *ἑκατοντάρχην* Pomp. c. 78. *ταξίαρχοι* F. Max. c. 16. Tim. c. 12. *τοῖς πρώτοις ταξιάρχοις* (*ταξιάρχαις* alii) Caes. c. 16. *ταξιάρχους* (*ταξιάρχας* alii) Pyrrh. c. 26. Alex. c. 86. Caes. c. 16. c. 20. Corrigendum igitur cum Sintenisio *ταξιάρχων* pro *ταξιαρχῶν* Pomp. c. 32. c. 58. c. 68. Caes. c. 29. c. 44. — *μονάρχου* p. 817 f. *μονάρχων* (*μοναρχῶν* vulgo) Arat. c. 30. *μονάρχους* Tim. c. 11. *μονάρχους* vel *μονάρχας* Cic. c. 17. — *συμποσίαρχος* p. 620 d. *συμποσιάρχῳ* 620 f (ita unus Vind. pro *συμποσιάρχῃ*). 621 a. *συμποσίαρχον* 620 b. — Cetera velut *Βοιωτάρχης*, *εἰλάρχης*, *ἐλεφαντάρχης*, *ἐπιλεκτάρχης*, *νησιάρχης*, *πεντακοσίαρχος*, *τελέαρχος*, *τετράρχης*, *χιλίαρχος* nihil quod adnotetur habent.

-*έδοσαν*: -*έδωκαν*. Prius dant p. 166 c. 245 e. 262 d. 298 d. 400 e. 556 e. 703 d. 866 e (ex Herod. VII, 233). Num. c. 22. Them. c. 17. Pomp. c. 34. Cic. c. 18. Brut. c. 19. Posterius p. 258 f. 282 f. 563 a. 820 d. 870 e. 1108 c. Public. c. 4. c. 8. c. 18. Pericl. c. 21. Pomp. c. 17. Caes. c. 67. Cat. min. c. 43. Ant. c. 58. Arat. c. 42. c. 45. *ἔδοτε* Brut. c. 2. *ἐδώκαμεν* p. 531 e. — *ἀπέδοσαν* Arist. c. 12. Arat. c. 14. *ἀπέδωκαν* p. 799 d. Rom. c. 20. Pericl. c. 21. Nic. c. 10. c. 19. — *διέδοσαν* Them. c. 19. *διέδωκαν* Cleom. c. 37. — *ἐνέδοσαν* Cam. c. 31. *ἐνέδωκαν* Rom. c. 18. Marc. c. 11. Luc. c. 33. Cleom. c. 31. Dion. c. 30. — *ἐξέδοσαν* p. 300 d. *ἐξέδωκαν* Cim. c. 10. Demosth. c. 27. — *ἐπέδωκαν* p. 322 a. 828 c. Cam. c. 8. Arist. c. 11. — *μετέδωκαν* p. 246 e. Luc. c. 36. — *παρέδοσαν* p. 249 a. 350 a. Alcib. c. 31. Caes. c. 27. Arat. c. 40. *παρέδωκαν* Pericl. F. Max. comp. c. 1. Alcib. c. 14. Pyrrh. c. 26. Tit. c. 5. c. 13. Eum.

c. 18. Pomp. c. 28. Agid. c. 11. Cleom. c. 21. p. 864 b. 1029 d. *παρεδώκαμεν* p. 532 b. — *προύδοσαν* Dion. c. 22. *προύδωκαν* Ant. c. 84. — Huc pertinent *ἔθεσαν* p. 262 e. 677 b. *ἔθηκαν* Num. c. 22. — *ἀνέθεσαν* p. 433 e. 653 a. *ἀνέθηκαν* p. 304 c. 505 f. Tim. c. 29. — *διέθηκαν* p. 380 b. *ἐξέθηκαν* p. 161 a. *ἐπέθηκαν* p. 996 a. *κατέθεσαν* Lys. c. 29. Pyrrh. c. 3. *παρέθεσαν* Tib. Gr. c. 6. *παρεθήκαμεν* Demetr. c. 12. *προσέθεσαν* Sull. c. 12. *προσέθηκαν* Arist. et Cat. comp. c. 5. Alex. c. 35. *προύθεσαν* Lys. c. 17. *συνεξέθηκαν* p. 27 c. — *ἀνῆκαν* Tim. c. 39. Lys. c. 1. Ant. c. 49. Brut. c. 8. *ἀφεῖσαν* p. 448 a. *ἀφῆκαν* p. 498 e. 804 d. Aem. c. 39. Mar. c. 17. c. 23. Alex. c. 13. Demetr. c. 24. Tib. Gr. c. 16. Oth. c. 18. *διῆκαν* Mar. c. 8. Arat. c. 20. *καθῆκαν* p. 730 c. *μεθῆκαν* Cam. c. 8. *παρῆκαν* Rom. c. 17. Cat. min. c. 27. G. Gr c. 17. p. 247 c. *ὑφεῖσαν* Cat. min. c. 41. *ὑφῆκαν* p. 754 a.

ἐνεδύσατο: *παρεισέδυ*. Sui temporis consuetudinem sequitur in formis his: *ἐνεδύσατο* Pyrrh. c. 22. Alex. c. 45. *ἀπεδύσατο* Caes. c. 45. *συναπεδύσαντο* Agid. c. 6. *προσαπεδύσατο* p. 139 d. *ἔνδυσαι* Artox. c. 5. *ἀποδυσάμενος* p. 506 d. 819 e. 831 d. Mar. c. 38. Alex. c. 20. c. 83. *ἐνδυσάμενος* p. 691 e. Cleom. c. 37. *ἐπενδυσάμενος* p. 387 e. Legitimi aoristi secundi indicativi exempla inveni haec: *κατέδυ* p. 319 f. *παρεισέδυ* Agid. c. 3. *ὑπέδυ* Thes. c. 6. Sull. c. 3. *ἀνέδυσαν* Thes. c. 15. *κατέδυσαν* p. 591 d. *ὑπέδυσαν* Aem. c. 20. c. 39. Arat. c. 9. Aoristum secundum participii septies et quadragies legi, infinitivi quattuordecies.

ἦσθα: *ἦς*. Prius bis, posterius ter, utrumque in Moralium libris.

θαρρῶ: *θαρσῶ*, *πράττω*: *πράσσω*, *θάλαττα*: *θάλασσα* sim., *ἁρμόττω*: *ἁρμόζω*, *σφάττω*: *σφάζω*, *αὔξω*: *αὐξάνω*, *πλείονε(αι)ς*: *πλείους*, *ἐλάττονε(αι)ς*: *ἐλάττους* sim. utroque modo scripta inveniuntur, sed saepius formae

priores quam posteriores. Invenitur etiam *πλέονος* p. 151 e, ubi *πλείονος* codd. meliores. *πλέονες* p. 605 d (*πλείονες* meliores). *πλέονας* p. 940 b, ubi *πλείονας* B. *πλεόνων* corr. W ex *πλέον ὢν* p. 919 a. *πλέονα* Lys. et Sull. comp. c. 5, ubi vid. Sint. *πλείονες* Cor. c. 10 ubi *πλέονες* AD. Sed *τῷ πλέονι* p. 484 c. *πλέονα* p. 643 f. *πλέονες* p. 826 c sine ulla discrepantia. Contra *πλέον* multo saepius legitur quam *πλεῖον*, quod septies decies enotavi.

Ἰόλαος p. 492 d. 1057 e. Alex. c. 74 (vid. Sint.). *Ἰόλεω* Pelop. c. 18. *Ἰολάῳ* p. 754 e. *Ἰόλαον* 761 d, sed *Ἰόλεων* Pelop. c. 18. Similiter *Μενέλαος* p. 616 c et alibi. *Μενελάου* 341 d. 857 b et alibi. *Μενέλαον* 857 a, sed *Μενέλεων* 617 e. cf. *Πηνέλεων* 299 d. *Πρωτεσίλεων* (ita B. *Πρωτεσίλαον* E) 761 f. Huc refero *Ἀμφιάρεω* p. 307 a. 412 a bis. Arist. c. 19. Arat. c. 3, sed *Ἀμφιαράου* p. 296 f. Fragm. XIV, 2.

τὰς κλεῖς p. 526 e. 784 e. Cleom. c. 26. Arat. c. 23. semel *κλεῖδας* p. 1069 a.

λαγώς bis. *λαγωός* semel. *λαγώ* semel. *λαγωοῦ* ter. *λαγών* bis. *λαγωόν* quater. *λαγωοί* ter. *λαγῷ* vel *λαγοί* nusquam. *λαγώς*: *λαγωούς* semel utrumque.

μάρτυν septies, *μάρτυρα* sexies.

νεώς: *ναός*. utrumque passim legitur, neque prius rarius quam posterius.

οἶδας ter (in Vitis), *οἶσθα* quinque et vicies.

Πάνακτον ἑστῶσαν Nic. c. 10. *Πάνακτον οὐχ ἑστώς* Alcib. c. 14.

-πέτομαι semel et vicies, *-ἵπταμαι* novies. *πέταται* p. 750 b. *πέτανται* p. 962 d (ubi *πέτονται* recte Athous). 967 b.

υἱοῦ p. 464 a. 998 e. Per. c. 13. F. Max. c. 24. Eum. c. 18. cett. *υἱεῖ* p. 294 d. *υἱῷ* p. 467 e. 482 d. Sol. c. 22. F. Max. c. 24. Pyr. c. 6. Lys. c. 26. cett. *υἱοί* p. 267 a. 480 a. Sol. c. 10. Aem. c. 35 itaque constanter.

υἱέων p. 17 a. 403 b. 583 c. *υἱῶν* Num. c. 8. Publ. c. 4. Per. c. 29. c. 36 bis. Cam. c. 11. p. 272 c bis. 771 c. atque alibi. *υἱέσι* Per. c. 15. Publ. c. 7. Aem. c. 28. Cic. c. 2. *υἱοῖς* p. 480 b. d. 483 a. 734 e. Publ. c. 7. *τοὺς υἱεῖς* Them. c. 32 cod. Seitenstettensis pro *τοὺς υἱούς*, contra *τοὺς υἱούς* p. 167 d cod. D pro *τοὺς υἱεῖς* ceterorum. Similiter *τοὺς υἱούς* p. 143 b. 267 b. 320 e. 480 c bis. 481 a. 608 c. 613 e. Artox. c. 26. Num. c. 21. Aem. c. 39. ac passim.

Φερσεφόνη: *Περσεφόνη*. Prius p. 377 e (ubi *φερσεφόνην* E, *π* rubro picto). 591 a. 942 d. 943 b. 944 c. Thes. c. 31 *Φερσεφόνην* dicit uxorem Aidonei, Molossorum regis. Posterius legitur p. 378 f. Num. c. 12. Cf. *τῆς τῶν Φερεφαττίων ἑορτῆς* Luc. c. 10. *Ἶσιν τὴν Περσέφασσαν* p. 361 f. *τὴν ἐπαινὴν Περσεφόνειαν* 23 a.

φῆσαι: *φήσειε*, *εἰκάσαι*: *εἰκάσειε* sim. Qua de re cum nemo adhuc disseruerit, omnes locos apponam. p. 430 b *τί δῆτα, φήσαι τις ἄν, ὁ Πλάτων* —; 469 e *καὶ τί, φήσαι τις ἄν, ἔχομεν;* 635 d *οὐ μὴν οὐδὲ τὰ σιτία, φήσαι τις ἄν, αἰτίας ἀμοιρεῖν.* 789 c *τί οὖν, φήσαι τις ἄν, οὐκ ἀκούομεν.* 934 d *ὃ μάλιστα, φήσαι τις ἄν, ἀλλότριον — εἶναι.* 1010 c *τί οὖν, φήσαι τις ἄν, οὐδὲν ταῦτα* —; 1046 a *τί οὖν σύ, φήσαι τις ἄν, αὐτός* —; 1055 a *εἶτα, φήσαι τις ἄν, ὦ ἄνθρωπε, τί παθών* —; 645 b *ὥστε μὴ φαύλως ἂν ἐπιτιμήσαις τῷ Αἰσώπῳ.* Ita R pro *ἐπιτιμῆσαι*. Possis etiam *ἐπιτιμήσαι τις*. 712 b *ὡς μᾶλλον ἂν οἴνου χωρὶς ἢ Μενάνδρου διακυβερνήσαι τὸν πότον.* 713 b *οὔτ' ἂν αὐλοῦ — οὔτε λύρας μέλος χωρὶς λόγου καὶ ᾠδῆς ἐπιτέρψαι τὸ συμπόσιον.* 732 d *εἰκάσαι δ' ἄν τις, ἔφην ἐγώ, τὰ μὲν ἀπ' ἐνδείας.* 932 c *ὧν ἂν ἡ σκιὰ τῆς σελήνης καταλαβοῦσα τὴν ὄψιν ἀντιφράξαι πρὸς τὸν ἥλιον*, ubi oratio manca est. 1062 b *τοῦτο δ' οὐκ ἂν μάλιστα θαυμάσαις αὐτῶν.* 1097 d *ὥστ' εἴ τις ἐξεῖλε τὸ σιτάριον —, δόξαν ἂν παραστήσαι τὰ*

ῥήματα τῆς χάριτος et hoc dubium. 1098 b *οὐκ ἂν αὐτῶν τὸν ὀλολυγμὸν ὑπομείναις καὶ τὸν θόρυβον.* — Luc. c. 14 *εἴ τις ἐντείναι.* Pomp. c. 67 *μεμαχημένος ὅσας οὐκ ἄν τις ἀριθμήσαι μάχας.* Demosth. et Cic. compar. c. 2 *ἁπτόμενον ἐγκωμίων, ὅτε τούτου δεήσαι* (*δεήσει* unus codex) *πρὸς ἕτερόν τι μεῖζον.* Ib. c. 5 *ἐπὶ πᾶσι δὲ τῆς τελευτῆς τὸν μὲν οἰκτείραι τις ἄν, ἄνδρα πρεσβύτην.* Demetr. c. 38 *εἴθε γάρ — ταχὺ μεταστρέψαι τις ἐπὶ ταῦτα καὶ μεταβάλοι.* Ib. c. 45 *ταύτῃ μᾶλλον ἄν τις ἀπεικάσαι τὰ Δημητρίου πράγματα.* Arat. c. 26 *τοὺς δὲ οἰκέτας, ὁπότε δειπνήσαι* (ita unus optimus, *δειπνήσειε(ν)* vel *δειπνήσαιεν* ceteri), *τάχιστα πάντας ἐξελαύνων.* Galb. c. 10 *Οὐεργίνιος δὲ Ῥοῦφος — φροντίδα παρεῖχε μὴ — ὑπακούσαι τοῖς παρακαλοῦσιν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀρχήν.*

χθές decies, *ἐχθές* quindecies, nam non probo sententiam Doehneri pro *χθές* rescribentis *ἐχθές*.

Denique propter Dinsium adnotandum est, quod ad syntaxin spectat *ἐξελαύνειν τινός*: *ἐξελαύνειν ἔκ τινος*. Prius legitur vicies semel, posterius locis his: Luc. c. 3 *ἐκ δὲ Χίου — ἐξήλασε.* Cleom. c. 16 *ἐκ Πελοποννήσου — ἐξήλασε.* Anton. c. 2 *ἐξήλασε τὸν Ἀντώνιον ἐκ τῆς οἰκίας*, sed c. 9 *τὴν γυναῖκα τῆς οἰκίας ἐξήλασε.* p. 251 f *ἐξελάσαι ἐκ τῆς ἀγορᾶς*, ubi Dinsius recte eliminavit *ἐκ*. p. 860 b *ἐξήλασαν ἐκ τοῦ ἱεροῦ.* ib. f *ἐξήλασαν ἐκ τῆς πατρίδος.* 1119 b *ἐκ τοῦ βίου — ἐξήλαυνε.*

Sunt autem aliae formae, quibus iisdem constanter utitur, velut *βραδυτής βραδυτῆτος*, *ἤμην* duodevicies, nusquam *ἦν*, *-είλοῦμαι* sedecies; p. 1006 c Platonico *ἰλλομένην* substituit *ἀνειλουμένην*. Similiter *ἰχθύες* quater, *ἰχθῦς* accus. quater et vicies, semel *ἰχθύας* Alex. c. 28, quod corrigendum. Eodem modo *μύες* p. 1044 d, *μῦς* acc. p. 637 b. 670 d bis. 733 c. 912 f. Quod p. 994 c legitur *μύας* corrigendum ut videtur *μυίας*. — *δρύες* p. 640 b. *δρῦς* acc. p. 269 a. 703 c.

νέκυες p. 669 a. *σύες* p. 986 b. 990 c. Fragm. XIII, 7. *σῦς* accus. p. 700 f. 918 c. *ὕες* p. 918 b. *ὗς* accus. p. 670 b bis. *βότρυς* acc. 472 f. Similiter *βόες* decies, bis *βοῦς* (Aem. c. 33. Artox. c. 22), quod in *βόες* mutandum. *βοῦς* acc. octies invenitur, sed *βόας* p. 495 a, quod epitomatori debetur, et Fragm. XXIV.

Aliae tamen duplices ac triplices librariis debentur, velut *ἀνάλισκον* semel: *ἀνήλισκον* novies, -*ἀνάλωκα* ter: -*ἀνήλωκα* quater: *ἠνάλωκα* bis. -*ἀνάλωμαι* ter: -*ἀνήλωμαι* ter. -*ἀνάλωσε* undevicies: -*ἀνήλωσε* sexies: -*ἠνάλωσε* quater. -*ἀναλώθην* ter: -*ἀνηλώθην* semel: -*ἠναλώθην* semel. Unde scribendum videtur *ἀνήλισκον*, -*ἀνάλωκα* vel -*ἀνήλωκα*, -*ἀνάλωσα*, -*ἀνάλωμαι*, -*ἀναλώθην*.

ἀνθέων: *ἀνθῶν*. Prius Sull. c. 27. p. 127 b. 383 d. 565 f. Posterius Pomp. c. 58 (ubi Vulcobius solus *ἀνθέων*). p. 626 b. 646 e bis. 647 c. e. 646 c *ἀνθῶν* correctio est. Cetera recte, nisi quod semel *ὀρέων* Cam. c. 34, sed *ὀρῶν* duodevicies, atque *παθέων* p. 926 d.

ἀπεώσατο: *ἀπώσατο*, *ἔωσε*: *ὦσε* sim. *Ἀπώσαντο* semel p. 245 c, sed *ἀπεώσατο* p. 624 a. 1099 c. Nic. c. 7. Ages. c. 34. Cat. min. c. 70. *ἀπέωσε* Alex. c. 19. — *ἀπωσμένην* p. 925 a. *ἀπωσμένοις* p. 924 e, sed *ἀπεωσμένον* p. 953 e. Mar. c. 27. *ἀπεωσμένης* Ages. c. 33. — *ὤθουν* semel Aemil. c. 13, sed *ἐώθει* F. Max. c. 16. Crass. c. 25. — *ὦσεν* Thes. c. 35. Cam. c. 27, sed *ἔωσα(ε)ν* p. 251 e. 356 f. 977 f. Alex. c. 12. Cat. min. c. 70. — Unica sunt *διωθεῖτο* Ages. c. 36. Phoc. c. 30. *ἀπώσθης* p. 467 d. — Ceterum verbum invenitur septies et quadragies cum augmento legitimo. — Huc pertinet *ὠνήσατο* Nic. c. 10. Anton. c. 10, sed *ἐωνήσατο* Cic. c. 3. Sexies invenitur cum augmento legitimo. — Denique notandum est *κατεάξαι* (ita etiam DE pro *κατάξαι*) p. 511 c et *κατεάξας* (solus D pro *κατάξας*) p. 526 b.

Ἀπόλλωνα: *Ἀπόλλω*, *Ποσειδῶνα*: *Ποσειδῶ*. — *Ἀπόλ-*

λωνα p. 354 f. 355 e. 360 f. 375 f. 379 d. 381 f. 386 e. 388 e. 393 d. 418 b. 434 f. 761 e. 1130 a. *τὸν Ἀπόλλωνα* (ita E pro *Ἀπόλλω*) *καὶ τὸν ἥλιον*. cf. *Ἀπόλλωνα καὶ ἥλιον* p. 433 d. *Ἀπόλλωνα* (*Ἀπόλλω* V^b) Tit. c. 1. — *Ποσειδῶνα* p. 83 c. d. 354 f. 367 c. 1119 e. Thes. c. 6. c. 36. *Ποσειδῶνα* (ita B^{ab} pro *Ποσειδῶ*) Rom. c. 14. *Ποσειδῶνα* Seitenstettensis pro *Ποσειδῶ* Them. c. 19. Ages. c. 3.

ἀπορροή: *ἀπόρροια* sim. *Ἀπορροή* p. 53 c. 365 b. 366 a. 371 b. 422 c. 424 b. 499 e. 618 f. 647 d. 729 b. 765 d. Sol. c. 23. Pomp. c. 50. *Ἀπόρροια* semel p. 733 d: *ἐκ τῆς ἀπορροίας*. — *Ἀπορροαί* p. 375 b. 953 b. 978 c. *Ἀπόρροιαι* p. 96 f (corr. H). 99 c (corr. idem). 372 f. 647 c. 680 f. 681 a. 762 a. 776 f. 916 d. e bis. f. 917 e. 930 f. 1005 b. Fragm. XI, 46. — Cf. *ἀνάρροιαν*, *διαρροίας*, *ἐκροαί*, *ἐπιρροή*, *κατάρροιαν*, *μεταρροίας*, *περίρροια*, *συρροίας*, quae rarius adhibet.

γραμματοφόρος: *γραμματηφόρος*. Prius p. 596 f. 799 e. Cim. c. 19. Pelop. c. 10. Cat. min. c. 61 (ubi *γραμματηφόρους* P corr. F^a. Similiter c. 62 unus F^a corr. *γραμματηφόρους*). Demetr. c. 22. Dion. c. 26, ubi *γραμματηφόρῳ* BFV^b. — Posterius Pomp. c. 41 (ubi *γραμματοφόροι* C). Galb. c. 8. Oth. c. 3. Similiter variat *θυρεοφόρος*: *θυρεαφόρος*. cf. *θυρεαφόρους* Aem. c. 19, ubi *θυρεοφόρους* B. *θυρεοφόρων* Crass. c. 25. c. 29. *θυρεοφόροι* (ita ABCD: *θυρεαφόροι* v) Ant. c. 45. *κορυνηφόροι* (*κορυνοφόροι* C) Sol. c. 30 bis. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 682.

Δημήτηρ p. 745 a. *Δήμητρος* p. 138 b. 360 f. 363 a. 378 e. 668 f. F. Max. c. 18. Arist. c. 11. *Δάματρος* ib. *Δήμητρι* p. 158 e. 159 e. 377 a. Lyc. c. 27. Sol. c. 8. *Δημήτρᾳ* p. 586 f. Fragm. XIII, 7. *τὴν Δήμητρα* (*δήμητραν* CB^cia) *καὶ τὴν Κόρην* Alcib. c. 22. *Δήμητραν καὶ Κόρην* p. 367 c. 942 d. *Δήμητρα* Eum. c. 6 ter, ubi

δήμητραν CPMV^b. *Δήμητραν* p. 857 c. 994 a. 1119 e. *Δήμητρας* acc. plur. p. 744 b.

διδῴη Pyrrh. c. 14. Lys. c. 9. Mar. c. 10, ubi Coraës *ἐκδῴη* correxit pro *ἐκδῷ*. Similiter *ἁλῴη* Anton. c. 48. Cf. p. 235 e, ubi pro *δοίην* dant *δώην* Amb. V².

Διοσκούρων Sull. c. 18. Pomp. c. 2. Cat. min. c. 27. c. 28. Tib. Gr. c. 2. — *Διοσκόροις* (*διοσκούροις* ACTV) Thes. c. 31. Coriol. c. 3 (ubi *διοσκούροις* D). Alex. c. 50 (ubi *διοσκούροις* C). *Διοσκούροις* Thes. c. 32. — *Διοσκόρους* p. 1103 b. d. Coriol. c. 3 (ubi *διοσκούρους* D). Aem. c. 25 (ubi *διοσκούρους* C). Lys. c. 12. *Διοσκούρους* Aem. c. 23. Num. c. 13 (ubi *διοσκόρους* A). Cf. *Διοσκουρείῳ* Sull. c. 33. *Διοσκορίδης* Lyc. c. 11.

εἰώθεσαν: *εἰώθεισαν* sim. *Εἰώθεσαν* Them. c. 22. Alc. c. 36. Pel. c. 35. Nic. c. 7 (ubi *εἰώθεισαν* C). c. 26. Caes. c. 45. Agid. c. 18. Cleom. c. 38. Brut. c. 36. *εἰώθεισαν* Pyrrh. c. 5. Luc. c. 41. Crass. c. 7 (ita AC, *εἰώθεσαν* v). Alex. c. 16 (ubi *εἰώθησαν* P, *εἰώθεσαν* C). ib. c. 69. Cic. c. 17 (ubi *εἰώθασιν* Matritensis). Demetr. c. 25. Anton. c. 48. — Similiter *ἀναπεπλήκεσαν* Sert. c. 23. *ἀνῃρήκεσαν* p. 814 b. *ἀπεκτόνεσαν* Ages. c. 24. *ἀποδεδώκεσαν* p. 285 d. — *ἀπολώλεισαν* p. 552 b (ubi *ἀπωλώλεισαν* F). Crass. c. 25 (ubi *ἀπολώλεσαν* C). *ἀπωλώλεισαν* Phoc. c. 17 (ita ABia: *ἀπολώλεισαν* v). cf. *ἀπωλώλειτε* Phoc. c. 9 (ita ABV^b ia: *ἀπολώλειτε* v). *ἀπολώλει* (*ἀπωλώλει* Bia) Aem. c. 20. *ἀπωλώλει* (ita ACDP: *ἀπολώλει* v) Pyrrh. c. 21. *ἀπολώλει* (*ἀπωλώλει* M) Brut. c. 49. — *δεδανείκεσαν* Eum. c. 16. *διαπεφεύγεσαν* Mar. c. 20. *διεφθόρεισαν* Ag. et Cleom. comp. c. 1 ubi vid. Sint. *διηρπάκεσαν* Demosth. c. 25 (ubi *διηρπάκεισαν* Matritensis). *ἐγεγόνεσαν* Demetr. c. 4 (ita PC: *ἐγεγόνεισαν* v). *ἐγεγόνεισαν* Cam. c. 4. Cat. mai. c. 26. Pyrrh. c. 7. *ἐγεγράφεισαν* Eum. c. 13. *εἰρήκεσαν* p. 1046 a. *εἱστήκεσαν* Cat. min. c. 13 (ubi *εἱστήκεισαν* BMV^b. *εἱστήκησαν* F^a). *παρειστήκεισαν* Demetr. c. 53. *παρεστή-*

κεσαν (παρειστήκεσαν C) Marc. c. 15. ἐνεπεπλήκεσαν p. 325 d. ἐπεπόνθεσαν Tib. Gr. c. 5 (ita S[g]C: ἐπεπόνθεισαν v). ἐπενηνόχεισαν Tib. Gr. c. 12. ἐσπουδάκεσαν Coriol. c. 15. ἐτεθνήκεσαν Marc. c. 9. Publ. c. 11. ἐῴκεσαν Marc. c. 16. Phoc. c. 28 (ubi ἐῴκεισαν BM, ἐώκησαν F[a]). ᾔδεσαν p. 744 c. Lyc. c. 30. Cam. c. 41. Crass. c. 16. c. 21. προῄδεσαν Sol. c. 12. συνῄδεισαν p. 770 e, recte p. 873 d. — ᾔεσαν non variat. κατηνύκεισαν Ant. c. 47 (vid. Sint.). παρεληλύθεισαν p. 596 f. προσκεκρούκεσαν (προσεκεκρούκεσαν recte E) 400 f. συνεαλώκεισαν Alex. c. 30. συνεληλύθεισαν Tim. c. 23. συνεπεφεύγεσαν Marc. c. 9.

ἐκάθηρα: ἐκάθαρα sim. Καθῆραι Pomp. c. 26. καθᾶραι p. 134 d. 553 a. Mar. c. 6. ἀποκαθῆραι p. 488 b, ubi rectius ἀποκαθαίρειν D. ἐκκαθᾶραι p. 64 f. 696 d. Ages. c. 28 (ubi ἐκκαθῆραι FF[a]). καθήρας p. 786 d. 807 a. καθάρας Cam. c. 30. p. 820 d. ἀποκαθάραντες p. 693 a. προκαθάραντας Frag. XI, 42. sed ἀνακαθηράμενος Caes. c. 58. ἐκάθηραν Brut. c. 39. ἐκκαθάρῃ p. 42 c. ἀποκαθάρωσιν 510 f. — Similiter διεσήμηνε Cam. c. 34. Tib. Gr. c. 18. Demetr. c. 8. — ἐπεσήμηνεν Arat. c. 20. Sull. c. 14. ἐσήμηνε Them. c. 13. F. Max. c. 22. Luc. c. 9. ἐσήμανεν Alex. c. 33 (ubi ἐσήμαινεν CA). σημήνας Cam. c. 34. F. Max. c. 12. Alcib. c. 30. Pyrrh. c. 22. Alex. c. 25. σημήναντος p. 980 c. κατασημήνασθαι Aemil. c. 13. — προεσήμηνε Sull. c. 7. Arist. c. 19 (Seitenstettensis pro προεσήμανε). ὑπεσήμηνεν Pelop. et Marc. comp. c. 3. — ἐξυφήνωσι Rom c. 2. ὑφάνῃ p. 157 a, sed ὑφήνω paulo post. συνύφηνε p. 1032 f. — λεᾶναι p. 496 a. ἐπιλεάνῃ 915 a.

ἱδρύθην: ἱδρύνθην, κατεκλίνην: κατεκλί(ν)θην sim. Ἱδρυνθέντας Rom. c. 1. ἱδρυνθέντα Marc. c. 25 (ita ADPSTV: ἱδρυθέντα v) et Fragm. XVII = p. 475 d, ubi ἱδρυνθέντα D. ἱδρυθείς p. 138 f. ἱδρυθέντες Cam. c. 15. ἱδρυνθέν p. 1006 a (ita BEV[a] Voss. Pet. pro ἱδρυθέν). Sed ἱδρυθέντες Mar. c. 11 (ita S[g]P: ἱδρυνθέντες v).

ἱδρυθέντα Sert. c. 13 (ita PV[b]: *ἱδρυνθέντα* v). *ἱδρυθέντος* (*ἱδρυνθέντος* C) Ant. c. 74. *ἱδρυνθῇ* p. 609 f. *ἱδρυθεῖσαι* 943 d. *ἱδρυθέν* Fragm. X. *ἱδρυθῆναι* p. 317 b. — *Κατεκλίνη* Ages. c. 12 (*κατεκλίθη* C). *κατεκλίνημεν* p. 694 a. *κατακλινείς* (*κατακλινθείς* C) Mar. c. 37. Cic. c. 9 (ita novem codices: *κατακλιθείς* v). *κατακλινέντα* (*κατακλιθέντα* C) Sull. c. 28. *κατακλινεῖσιν* p. 691 e. *ἐγκατακλιθείς* (ita corr. Marklandus: *ἐγκατακλεισθείς* codd.) 356 c. — *κατεκλίθη* p. 150 b. 592 e. Alex. c. 79. Cat. min. c. 67. Cic. c. 47. Ant. c. 76. Brut. c. 34. *συγκατεκλίθημεν* p. 149 b. *κατακλιθείη* Cat. min. c. 37. *ἐγκατακλιθείην* p. 989 f. — *κατακλιθῆναι* Alex. c. 54. Cat. min. c. 37. Ant. c. 83. p. 356 c (ubi *κατακλισθῆναι* unus codex). *ἀποκλιθῆναι* 323 c. *ἐγκατακλιθῆναι* p. 332 b. *παρακλιθῆναι* p. 374 c. — *κατακλιθείς* p. 616 f. Alex. c. 32. c. 79. Caes. c. 39. Cat. min. c. 68. Ant. c. 76. *κατακλιθέντα* Mar. c. 45. *κατακλιθέντας* Dion. c. 23. *κατακλιθεῖσα* Ant. c. 85. *κλιθείσαις* Aem. c. 19. *ἐπικλιθέντων* p. 930 b. — *ἀποκλινθέντος* Rom. c. 2. Galb. c. 27. — Variationis originem ostendit Cleom. c. 37, ubi *κατακλιθείς* S[g], *κατακλινθείς* ABC, *κατακλινείς* v. Fuerat
ϑ
ut videtur *κατακλινείς*. Praeterea adnotandum est Plutarchum saepissime usurpare tempora secunda, maximeque futurum et aoristum sec. pass. velut *ἀπερρίφην*, *ἀπηγγέλη*, *βλαβήσομαι*, *καταφλεγῆναι*, *κατελέγησαν*, *κατορυγέντας*, *κρυβήσονται* (etiam *κατέκρυβε κατακρυβόντος*), *παραζυγεῖσαι*, *ῥιφήσομαι*, *τριβήσομαι* cett.

ἵλεων: *ἵλεω*, *ἀνάπλεων*: *ἀνάπλεω* sim. De his formis cum neque Heldius ad Aem. Paul. p. 131 neque alii satis accurate disputaverint, omnia testimonia apponam. *Τὸν μὲν θεὸν — ἵλεω* (*ἵλεων* C) Num. c. 15. *ἵλεω* (*ἵλεων* B) *καὶ πραεῖαν* Tim. c. 1. *ἵλεω* (*ἵλεων* BM) *καὶ φαιδρὸν ἐμαυτόν* Aem. c. 19. *ἵλεων δὲ — ἡ θαρραλεότης* Artox. c. 25. *ἵλεων* (ita Amb. et V[3] pro *ἵλεω*)

γέλωτα p. 125 c. *ἑαυτὸν ἵλεω* p. 422 b. *ἵλεων* (ita solus E pro *ἵλεω*) *καὶ ἀμήνιτον ἐμαυτόν* p. 464 c. *αὐτὸν* — *ἵλεω* p. 613 d. *ἵλεω* (*ἵλεων* E) *τὴν ἐλπίδα* 477 f. *ἵλεω* (*τὴν μητέρα τῶν Μουσῶν*) 749 b. *τὸ ἵλεων* (*ἵλεω* DV^1) *τοῦτο* 464 d. *τὸ πρὸς τὴν τύχην ἵλεων* 610 e. — *ἀσπίδα δ' ὡς ἀγήρω* p. 381 a. *ἀγήρω* (in D post ω una litt. erasa, certe ν) *τε τοῦτον* 389 b. *ἀγήρω τὴν δύναμιν* 434 b. *δόξαν* — *ἀγήρω* 723 e. *τὸ φιλότιμον ἀγήρω μόνον* 783 f. Respicitur Thucyd. II, 44 ubi variat scriptura. *ἀγήρω* — *βίον* 985 f. *ψυχὴν ἀγήρω* Pericl. c. 13. — *δᾷδα* — *ἀνάπλεων* (ubi *ἀνάπλεω* corr. Sinten.). *δύναμιν* — *ἀνάπλεων* Galb. c. 1. *κλάδον* — *ἀνάπλεων* Thes. c. 22. *ἀετὸν ἀνάπλεων* Brut. c. 48. *τὸν σπόγγον* — *ἀνάπλεων* (*ἀνάπλεω* D) p. 99 b. *γῆν* — *ἀνάπλεων* (*ἀνάπλεω* Athous) p. 158 d. *τὸν νεὼν* — *ἀνάπλεω* 401 c. *ἀνάπλεω φιλοσοφίαν* 580 c. — *ὗν* — *ἀνάπλεων* 671 a. *Διονύσιον* — *ἀνάπλεων* 779 c. *τὸ θῆλυ* — *ἀνάπλεων* (*ἀπάπλεω* Urbinas) 493 f. *ἀνάπλεων* (*ἀνάπλεω* pr. m. V^2) *σύμμιγμα* 955 a. — *ἐκεῖνον* — *διάπλεων* Alcib. c. 6. *διάπλεων* — *ὄντα* Galb. c. 22. *διάπλεων τὸν λογισμόν* p. 551 a. *διάπλεων δὲ τὸ πρόσωπον* 723 d. *ὀρνίθιον* — *διάπλεων* Artox. c. 19. — *ἔκπλεω τὴν δίκην* Alex. c. 27. *ἔκπλεω ποινὴν* Anton. c. 34. — *χώραν* — *ἔμπλεων* p. 552 c. — *ἐπίπλεων* (*ἐπίπλεω* alii codd. vid. Sint.) *τὸ ἀγγεῖον* Anton. c. 85. — *κατάπλεω* (*κατάπλεων* CD) *τὴν πόλιν* Pyrrh. c. 31. *τὴν ἐσθῆτα* — *κατάπλεων* Cic. c. 42. *κατάπλεων τὸ σῶμα* Marc. c. 10. *τὴν μὲν* — *κατάπλεων* (*κατάπλεω* Urbinas) p. 498 f. — *τὴν δὲ γῆν* — *περίπλεω* Marc. c. 21. *πῖλον* — *περίπλεω* (*περίπλεων* ABCDV) Artox. c. 11. *τὴν ἀκρόπολιν περίπλεων* Dion. c. 39. *τὸν οὐρανὸν* — *περίπλεων* p. 161 e. — *ἀξιόχρεω* — *τὴν τύχην* p. 398 b. cf. *βουνὸν* — *εὔγεων* Sull. c. 16. atque Pomp. c 2, ubi optimus Sangermanensis pro *τὸν νεὼν* dat *τὸν νεὼ*. — Concludamus. Codicum momenta omni ex parte paria. Verum tamen formam in -ω

exeuntem ex librariorum consuetudine ortam esse, ostendunt neutra in -ω desinentia, quae optimi codices non solum apud Plutarchum sed etiam apud ipsum Thucydidem, praebent. Si autem ut a Thucydide ita a Plutarcho quoque haec neutra, ut quae librariis debeantur, abiudicanda sunt, sequitur etiam femin. et masc. accusativos in -ω desinentes abiciendos esse.

καθειστήκει: *καθεστήκει* sim. *καθειστήκει* p. 413 d. Rom. c. 17. Mar. 35. Coriol. c. 37. *καθεστήκει* (*καθειστήκει* M) Timol. c. 1. — *παρεστήκεσαν* (*παρειστήκεσαν* C) Marc. c. 15. — *περιειστήκει* (*περιεστήκει* AC) Nic. c. 20. Arat. c. 39. — *εἱστήκει* non variat nisi F. Max. c. 5, ubi A dat *ἑστήκει* pro *εἱστήκει*, ac Pyrrh. c. 17, ubi *ἑστήκει* Stephanus. Item *ἀνειστήκει*, *ἀφειστήκει*, *ἐνειστήκει*, *παρειστήκει*, *προειστήκει*, *συνειστήκει*.

καθιστᾶν: *καθιστάναι*, *ἱστάντες*: *ἱστῶντες* sim. *ἱστῶντες* (*ἱστάντες* V) Num. c. 8. *ἱστώντων* (*ἱστάντων* G et Matritensis) Cic. c. 22. *καθίστων* (i. e. *καθίστασαν*) Pelop. c. 9. *περιιστῶντες* p. 485 e. *ἱστώσης* p. 600 f. Sed quod p. 167 c legitur *καθιστᾶν*, quominus in *καθιστάναι* mutemus, hiatus quamvis levissimus impedire videtur. Cf. *ἐμπιπρᾶν* Coriol. c. 26. *ἐμπιπλῶντα* p. 994 b. Cf. Ant. c. 47. *ὑποπιμπλῶνται* 289 a. *ἀνακιρνᾶται* 626 c. *κιρνώμενον* 918 e. Cf. *ἐπικίρναται* 270 a.

κυλινδοῦμαι septies decies, *κυλίνδων* Pyrrh. c. 30. *κυλινδόμενον* p. 829 e, sed paulo post (p. 831 a) *κυλινδούμενον* recte legitur. *καλινδοῦμαι* semel Timol. c. 28. cf. *περικαλινδήσεις* p. 919 a, sed *κυλινδήσεις* Anton. c. 9. *ἀλινδοῦμαι* bis. Quod in Vit. Agid. c. 3 ex pr. m. unius codicis legitur *εἰλινδημένῳ* rescribendum videtur cum aliis codicibus *ἠλινδημένῳ*.

κωμῳδιοποιός: *κωμῳδοποιός*. Prius dant optimi codices, velut p. 517 b codex D; *κωμῳδοποιός* p. 508 c, ubi *δο* eiusdem m. rec. correxit ex *διο*. *κωμῳδιοποιοῦ*

p. 631 d Vindobonensis pro *κωμῳδοποιοῦ*. Item in Vit. Per. c. 7 *κωμῳδιοποιοί* Seitenstettensis pro *κωμῳδοποιοί*. Cf. p. 175 c ubi pro *κωμῳδοποιόν* dat *κωμῳδιποιόν* Ambrosianus. Contra *κωμῳδοποιῶν* p. 348 b et *κωμῳδοποιίαν* paulo post. *κωμῳδοποιοῦ* p. 420 d. Per. c. 32.

ξυρεῖν Thes. c. 5. *ξύρεσθαι* Tit. c. 13. Anton. c. 1. *φοροῦσι καὶ ξυρῶνται* Ages. c. 30 (cf. p. 180 b: *ξυρᾶν*). *ξυρούμενον* (*ξυρώμενον* Matritensis) Demosth. c. 7. *ἕως ἂν ἀποξύρηται* Oth. c. 2. *ξύρεσθαι* p. 352 d. *ξυρωμένους* 352 e. *ξυράμενος* 336 e. Ubi forma *ξυρᾶν* abicienda mihi videtur, *ξύρεσθαι* non item, quia aoristum *ξύρασθαι* agnoscit Plutarchus.

οἰδεῖν: *οἰδᾶν*. *Οἰδοῦντα* Sol. c. 19. Cat. min. c. 65 Cic. c. 26 (ubi *οἰδῶντα* Matritensis). *οἰδοῦντα* (*πάθη*) p. 453 e. *οἰδῶντι* p. 452 a. *οἰδούσης* p. 461 b. *οἰδῶσαν* p. 734 e. *οἰδεῖν* 814 c.

πλάνητες: *πλανῆται*. Priorem formam probandam neque corrigendam esse praeter alia ostendit *τοῖς πλάνησιν* p. 1029 b. Cf. *πλανήτων* p. 604 a. 1006 e. *πλάνητας* p. 76 d. 604 a. 925 a. c. 1006 c. 1029 a. Supplendum igitur *πλανήτων* p. 1024 f; idem corrigendum p. 370 c.

προύβαλε: *προέβαλλε*, *προύδωκε*: *προέδωκε* sim. *προύβη* Rom. 5. *προύβαινε* Cat. mai. c. 19. Cic. c. 39. *προύβαλε* quindecies. *προέβαλλε* Tib. Gr. c. 17. *προεβάλλοντο* Philop. c. 15. Luc. c. 42. Crass. c. 29. *προεβάλλετο* p. 597 b. *προεβλήθη* 628 b. — *προέγνω* ita constanter. — *προέγραψε* novies. *προύγραφεν* Alex. c. 64 ubi *προύβαλεν* C, 'legitur etiam *προὔφερεν*' Stephanus. — *προύδωκε* octies. *προεδίδου* Galb. c. 17. *προεδόθη* Demetr. et Anton. comp. c. 5. — *προύθηκε* vel *προύθετο* quindecies. *προυτέθη* ter. *προετέθησαν* Timol. c. 29. *προυτίθεντο* G. Grac. c. 18. — *προεθύετο* Lyc. c. 21. — *προυκάθητο* Rom. c. 14 *προεκάθηντο* Pomp. c. 22. — *προυκαλεῖτο* ter et vicies. *προεκαλεῖτο* Tit.

c. 19. Nic. c. 9. προεκαλοῦντο Luc. c. 35. Cic. c. 12. — προύκειτο septies. — προεκήρυττον Cleom. c. 9. — προεκινδύνευσε ter. — προεκρίθη Aemil. c. 3. προέκρινε p. 343 a. — προέλαβε sexies. προύλαβε nusquam. — προύλεγε quater. — προελήλυθεν p. 560 b. — προύλιπεν Oth. c. 17. — προυνόησε ter. προενόησε Sull. c. 29. — προυξένησαν p. 959 f. — προύπεμψε duodecies. προέπεμπον Pomp. c. 22. Demetr. c. 36. προέπεμψε Tit. c. 19. προεπέμφθη Cat. min. c. 12. Arat. c. 6. — προυπηλάκιζεν Nic. c. 24. προεπηλάκιζον Tib. Gr. c. 13. προυπηλακίσθην Arist. c. 4, ubi προεπηλακίσθην Seitenstettensis. προεπηλακίσθη Alcib. c. 2. — προέπινον Alex. c. 67, sed προύπινον p. 156 f. προέπιεν Alex. c. 59, sed προύπιεν Galb. c. 17. προέστη ita constanter. — προύτεινε septies. προέτειναν p. 876 e. — προυτίμησε Timol. c. 5. προετίμησε Coriol. c. 33. p. 988 a. — προύτρεπεν ter. προετρέψατο Cat. mai. c. 1. — προύφαινον sexies. — προύφερον novies. προύχων octies. προέχων ter. προύχειν Rom. c. 1 (ubi προέχειν C). Philop. et Tit. c. 2, ubi προέχειν P. — προυχώρει ita constanter. — Exempla nonnulla desunt; alia sciens et prudens omisi velut προεθίζειν, προεστώς, προεξέπεμπον; alia neglexi.

σαλπικτής Arist. c. 21 Seitenstettensis. σαλπιστής ACD. σαλπιγκτής ceteri. σαλπιγκτής Luc. c. 10. σαλπικτής ia. σαλπιγκτής p. 820 b. — σαλπικτήν G. Grac. c. 3 (ita A. σαλπιγκτήν ceteri). Alex. c. 51 (ita M pro σαλπιγκτήν). σαλπιγκτήν Arat. c. 29. — σαλπιγκταί Aemil. c. 33. Crass. c. 32. p. 973 c. — σαλπικτάς p. 598 d codex B pro σαλπιγκτάς.

Σάραπις. Σαραπεῖον: Σεραπεῖον sim. Σάραπις p. 362 b. c. Σαράπιδος p. 362 a. d. Σάραπιν p. 361 f. 362 a. b. c. Alex. c. 73. — Σαραπεῖον Alex. c. 76 (ubi σεραπεῖον P). Σεράπεια p. 407 c. — Σαραπίων p. 384 d (ubi prius a in rasura habet D). Σεραπίων p. 396 d. e. f bis. 397 b. 398 c. 399 b. 400 d. — Σεραπίωνος

p. 397 b. *Σαραπίωνος* p. 400 a codex E pro *Σεραπίωνος.*

συνέδεον: ἀνέδουν, συνδέοντες: ἀναδούντων sim. *συνδεῖ* p. 393 f. 591 b. 945 c. *συνδεῖς* Cat. min. c. 68. cf. *ἀποδέει* imperson. p. 698 f. *συνδέομεν* p. 601 d. *συνδέουσι* 966 e. *περιδέουσι* 825 e. *προσδέουσιν* 280 f. — *συνέδεον* p. 280 a, sed *ἀνέδουν* p. 253 b. Per. c. 28. *ὑπέδουν* Pomp. c. 24. — *συνδεῖν* p. 387 b. 643 f. 653 f. Rom. c. 26. *ἀναδεῖν* p. 753 b. — *συνδέον* p. 165 d. 375 d. *συνδέοντος* 666 d. *συνδέοντες* Pyrrh. c. 2. *συνδέοντας* p. 96 d. *ἀναδούντων* Mar. c. 22. *καταδέοντες* p. 15 d. *συνδέουσα* p. 559 a. 912 e. *συνδέουσαν* 687 a. *συνδεούσης* p. 376 d. Fragm. VI, 3. *καταδέουσα* (*καταδύουσα* Amb. V[4]) p. 138 e. *ἀνεδεῖτο* p. 322 c. *συνεδέοντο* Caes. c. 46. Demetr. c. 51. — *ἀναδεῖσθαι* Eum. c. 6. *καταδεῖσθαι* p. 378 f. *ὑποδεῖσθαι* p. 99 d. 439 b. 710 e. 814 a. — *ἀναδούμενος* p. 243 a. 304 c. 646 e. 943 d. *διαδούμενον* Demetr. c. 41. *ἐπιδούμενοι* p. 80 b. *ὑποδούμενος* Demetr. c. 49. p. 824 b. Huc pertinent *διαχέει* p. 915 d. 933 d, sed *διαχεῖ* p. 1096 b. *ἔθεε* Marc. c. 20. *πλεέτω* Alcib. c. 19. *πλέειν* Cim. c. 13.

ὑπόθηται: ὑποθῆται, ὑπόθοιτο: ὑποθοῖτο sim. *κατάθωμαι* Caes. c. 35 (ita CMAi: *καταθῶμαι* v). *κατάθηται* ib. c. 30. *ἀπόθηται* Cleom. c. 36. *περίθηται* p. 796 e. *πρόθηται* p. 643 a. *ὑπόθηται* p. 1027 e. 1040 e (ita V[2] pro *ὑποθῆται*). *ὑποθῆται* p. 424 f. *πρόηται* p. 505 d. Anton. c. 53. Dion. c. 57. *πρόῃ* Anton. c. 84. *πρόησθε* p. 595 c. *πρόωνται* Them. c. 7. — *προείμην* p. 560 d. *προεῖτο* Dion. et Brut. comp. c. 3. — *κατάθοιτο* Pomp. c. 54 (ubi *κατάθειτο* C). *προσθοῖτο* (ita etiam Matritensis. *προσθεῖτο* M[o]. *προσθέτο* C) Demosth. c. 30. *πρόσθοιτο* (*προσθοῖτο* F[a]) Pomp. c. 16. *ὑποθοῖτο* p. 411 c. *ὑπόθοιτο* 1070 d. *θεῖτο* p. 82 e. *ὑποθοίμεθα* 1055 c. *ἐπιθοῖντο* Caes. c. 22. *ὑπεκθοῖντο* p. 867 b.

χαλκοῦς: χάλκεος: χάλκειος, χρυσοῦς: χρύσεος: χρύ-

σειος sim. *Χαλκείοις καὶ λιθίνοις δημιουργήμασι* p. 382 c. *πίναξ χάλκεος* 577 f. *τὰ χάλκεα — τῶν ἀγγείων* 691 a. *χρύσεια χαλκείων* p. 1063 f. locutio proverbialis. Sed paulo post *τὰ χάλκεα τῶν ὅπλων* vitii convincitur ab insequenti *ἢ τὰ χρυσᾶ*. — *χρύσεος ἑξάπους κολοσσός* Luc. c. 37. *χρυσείου τινὸς κηρυκείου* Them. c. 26, ubi recte *χρυσοῦ* Seitenstettensis et F[a]. *χρύσεα τρόπαια* Sertor. c. 22. *τὴν μὲν ἀργυρείων ἐμπλησάμενον Δαρεικῶν, τὴν δὲ χρυσῶν* Cim. c. 10. Cf. *σιδάρεος* p. 339 e. Alterae formae rectae omnibus locis prostant. Simile quod huc referam est *κεραμεοῦς*: *κεράμεος*, cuius haec sunt exempla: *ἅρμα — κεραμεοῦν* Publ. c. 13. *κεράμειον ποτήριον* Fragm. XI, 34. *κεραμεᾶ* (*κεράμεα* Ambr.) *στεγάσματα* p. 155 b. *ποτήρια — κεραμεᾶ* (*κεράμεα* V[1]) p. 544 b. *τὰ κεραμεᾶ* (*κεράμεα* Vind. E) *τῶν ἀγγείων* 691 a. *ἀγγεῖα — κεραμεᾶ* 952 a. *κεράμια* (ABW, *κεραμεῖα* v. corr. *κεραμεᾶ*) *πάντα* Galb. c. 12. *κεραμεῶν σωμάτων* p. 953 c. *κεραμεοῖς σκεύεσιν* 461 b. *τοῖς κεραμεοῖς* (neutr.) p. 828 a. *σκεύεσιν — κεραμεοῖς* Caes. c. 48. — *κεραμεᾶν λεκάνην* p. 828 d. *κεραμεᾶν* (*κεραμέαν* alii) — *σφαῖραν* p. 1081 b. *κεραμεᾶν* latet in *κεραμέα νομίζει* p. 676 e. — *κεραμεοῖ* (*κεραμαιοῖ* V[1]. *κεραμαῖοι* V[2]) *σωλῆνες* p. 526 b. *ἀμφορέες κεράμειοι* p. 577 e. Corr. *ἀμφορεῖς κεραμεοῖ*. Cf. Lobeck. ad Phryn. p. 147. Ceterum alias huc pertinentes formas habes has: *τραγέας* p. 294 f. *βοέῳ* p. 299 a, sed *βοείῳ* p. 364 f. *ἀμφορέες* p. 577 e. *Κυανέων* Cimon. c. 13. — *ἐγχινόων* Fragm. XVIII, 2. *Ἀλκινόου* p. 1069 b. *Ἀλκινόῳ* 630 e. Sed *Ἀλκίνουν* p. 603 d. 617 b. *δορυξόων* Pelop. c. 12. *εὐνόως* Galb. c. 8 (cf. Herwerd. Lapidum Testimonia p. 52). *τῷ ῥόῳ* p. 325 a; p. 683 f Arati formam *φλόον* adhibet. Adde Pseudoplutarchea *Εὐθύνοον* p. 109 b. *Ἀρχίνοον* p. 832 e. Cf. *Ναυσίθοος* p. 603 a. *Ναυσιθόου* Thes. c. 17. *Προθόου* Ages. c. 28 = Fragm. XXXIII, *Ε'*.

χαριδότης: *χαριτοδότης*. *Διόνυσον — χαριδότην καὶ*

μειλίχιον Anton. c. 24. *Διόνυσον — μειλίχιον ὄντως καὶ χαριδότην* p. 613 d. *χαριδότης* (ita Ath. Harles. 1. atque ut vid. Heidelbergensis, quem ego non contuli. *χαριτώδης* Harles. 2. *χαριτοδότης* ceteri) *ὁ Διόνυσος* p. 158 e. *τῷ Ἑρμῇ τῷ χαριδότῃ* p. 303 d. *Ζεύς — χαριτοδότης* (*χαριδότης* recte alii) p. 1048 c.

χρόα: χροιά. Prius adnotavi bis et quinquagies, septies posterius.

Ex formis vitiosis duplicibus et triplicibus paucas tantummodo apposui speciminis causa; pleraeque omnes in indice singulari, quem una cum aliis Fragmentorum volumini adnexurus sum, suum locum habebunt; nam praeter alia magnam difficultatem mihi praebet id quod paginis Wechelianis uti cogor, necessariis h. l. quidem, sed paulo incommodioribus et mihi et lectoribus; in indice tamen eadem et plenius et brevius huius editionis paginis et lineis commemorata erunt.

Nihilo minus etiam aliae praeter hiatum, unde oratio profecta est, causae, quae nonnihil ad formam verborum variandam contulerint, excogitari possunt, formis respectis his *ἑαυτοῦ -ῷ -όν -ῶν -οῖς -ούς: αὑτοῦ -ῷ -όν -ῶν -οῖς -ούς, ἑάλων: ἥλων, ἑάλωκα: ἥλωκα,* quarum prioribus plerumque aut post longam syllabam utitur, aut ita ut proxime praegressae syllabae cum *ἑ-* vocabuli propositi dactylum efficiant; posteriores autem post syllabam brevem adhibere solet. Quin etiam ubi obiecti vice pronomen *ἑαυτοῦ* fungitur — in hac enim re plenior forma legitima est —, haud raro, syllaba brevi antecedente, cum *αὑτοῦ* commutatur. Sed quidnam cogitaveris de formis *βασιλέας: βασιλεῖς, ἱππέας: ἱππεῖς, ἱερέας: ἱερεῖς, Μεγαρέας: μεγαρεῖς* cett., quibus promiscue utitur? Equidem enim tantum abest, ut Herchero formam in *-εῖς* exeuntem constanter in *-έας* corrigenti obtemperem, ut perperam eum egisse censeam. Nam nihil sane est, cur librarios hic for-

mam Atticam intactam reliquisse, mox eandem correxisse fingamus, velut p. 244 b πρὸς Φωκέας πόλεμος — — ἔπεισε τοὺς Φωκεῖς. 868 d τῇ δὲ πρὸς Φωκέας διαφορᾷ — Φωκεῖς ἑλομένους. Sol. c. 9 τοὺς Μεγαρεῖς — — τοὺς Μεγαρέας. c. 10 τοὺς Μεγαρέας — καὶ Μεγαρεῖς. Alex. c. 15 τετρακισχιλίους ἱππεῖς — ἱππέας δὲ πεντακισχιλίους cett. Quid igitur? Collatis locis primum p. 148 f Αἰολεῖς δὲ καὶ νησιώτας. 291 b μὴ τυχόντας ἱερεῖς. 325 f ἀριστεῖς καὶ ἡγεμόνας. 643 d ἑστιάρχας βασιλεῖς. 761 c γονεῖς καὶ παῖδας. 778 d ἡγεμόνας ἢ βασιλεῖς ἢ τυράννους. Alcib. c. 22 πάντας ἱερεῖς καὶ ἱερείας. Simil. Cat. min. c. 19. Cam. c. 41 τοὺς ἱερεῖς στρατείας (cf. Marc. c. 3, ubi mutato ordine atque ante virgulam posito τοὺς ἱερέας dicit στρατείας τοὺς ἱερέας). Sull. c. 13 τοὺς δὲ βουλευτὰς καὶ ἱερεῖς ἱκετεύοντας. Alex. c. 42 ἱππεῖς ἅπαντας ἐγκεκλικότας. Luc. c. 14 βασιλεῖς φυγομαχοῦντας. ib. c. 27 καὶ τοὺς ἱππεῖς ἅπαντας. c. 28 Θρᾷκας μὲν ἱππεῖς καὶ Γαλάτας. Cat. min. c. 58 ὁπλίτας καὶ ἱππεῖς. ib. c. 65 τοὺς ἱππεῖς ἀκούσας. Crass. c. 20 ἀποδέοντας ἱππεῖς. c. 25 ὁ νεανίας ἱππεῖς. ib. τοὺς ἱππεῖς παρορμήσας. Per. c. 23 Ἑστιαιεῖς δὲ πάντας. F. Max. c. 24 γονεῖς καὶ παῖδας. Sed ib. c. 26 γονέας καὶ γυναῖκας. Them. c. 10. Cam. c. 15 corrigendum γενεάς. Huius nominis accusativus pl. fere constanter in -εῖς exit. Sert. c. 12 πελταστὰς τετρακισχιλίους καὶ ἱππεῖς ἑπτακοσίους. Similia leguntur Ages. c. 11. Pomp. c. 71. Tim. c. 16. Pyrrh. c. 26. Anton. c. 7. Contraria sunt Marc. c. 7 ἱππεῖς γὰρ ἱππεῖς καὶ πεζοὺς ἅμα τοσοῦτοι τοσούτους οὔτε πρότερον οὔτε ὕστερον νικῆσαι λέγονται. Nic. c. 27 πέμψας ἱππέας ἔγνω (ubi Thucydides dicit ἱππέα). Brut. c. 50 βαρβάρους τινὰς ἱππέας. Sed in Vit. Tit. c. 10 Φωκεῖς, Εὐβοέας eiusdem varietatis causa dixisse videtur. Cf. Ἑρμιονέας Cleom. c. 19.

Deinde Pomp. c. 22 τὰς δίκας περιεῖδεν αὖθις εἰς

τοὺς ἱππέας νόμῳ μεταφερομένας. Cic. c. 13 *πρῶτος διέκρινεν ἐπὶ τιμῇ τοὺς ἱππέας.* ib. paulo post *πρὸς τοὺς ἱππέας.* — Alex. c. 39 *ἰσοβασιλέας πάντας ποιεῖς.* Demetr. c. 25 *καίτοι πολλοῖς τὸ καλεῖσθαι καὶ εἶναι βασιλέας αὐτὸς δεδωκώς.* — Num. c. 21 *ὅπερ ἐστὶ βασιλέας.* Them. c. 28 *μεγάλους — λέγεσθαι βασιλέας.* Lys. c. 26 *αἱρουμένοις τοὺς βασιλέας.* Cleom. c. 11 *δύο σχεῖν βασιλέας.* Demetr. c. 18 *ἀνεφώνησε τὸ πλῆθος Ἀντίγονον καὶ Δημήτριον βασιλέας*, ubi *βασιλέας* ponitur in fine. Contraria sunt Ant. c. 54 *βασιλεῖς βασιλέων ἀναγορεύσας*, fortasse ut *βασιλέ* non iteraret. Demetr. c. 10 *βασιλεῖς ἀνηγόρευσαν*, fortasse ut evitaret *βασιλέΑς Ἀνηγόρευσαν.* Cf. Pericl. c. 35 ubi cod. Seitenstettensis dat *ἱππεῖς ἀναβιβασάμενος* pro ceterorum *ἱππέΑς Ἀναβ.* p. 604 c *τούς γε Περσῶν βασιλέας*, sed p. 703 e *τοὺς Περσῶν βασιλεῖς.*

Collatis igitur iis locis et similibus, quorum magna copia ubique prostat, fortasse verisimile videbitur et huius variationis causas positas esse aut in eo quod *κακοφωνίαν* evitare voluerit aut in maiestatis cuiusdam honorisque significatione aut in alia nobis incognita ratione. Verum tamen multum abest, ut iis causis minus magisve probabilibus omnes in *-εῖς* vel *-έας* exeuntes formas explicari posse existimem. Quin etiam si nihil verum est, recte tamen egisse mihi videor, quia in eiusmodi quaestionibus non praeiudicare, sed exspectare dum lux quaedam aut ex titulis aut aliunde affulgeat, prudentis est, praesertim cum in his libris tot tantaque vitia ac vulnera hiantia fere ubique occurrant, ut tempus tandem sit ad eos morbos graves, illis *παρωνυχίσιν* in praesens quidem omissis, remedia nos nostra adhibere.

Sed antequam ad aliud transeam, aequum est, cum multa de verbis conformandis deque sententiis coniungendis disputaverim, propriam me Plutarchi laudem

virtutemque singularem non reticere; quo enim plura, quae reprehendi possint, in oratione per se spectata habet, eo magis laudandus est in materia disponenda digerendaque, cuius rei artifex peritissimus est adeo, ut quocumvis comparari possit. Quod si eam virtutem conformatio orationis aequaret, inter scriptores probatissimos numeraretur.

Relinquitur, ut de textu, quem vocant, constituendo pauca exponam. Cum autem quos me codices et quare secutum fuisse supra dixerim, hoc loco addendum est me in verborum ordine, ubi nihil offensioni esset, optimis codicibus aeque atque in aliis obtemperasse. Emendationes autem aut meas aut aliorum plerumque recepi ubi non modo mihi sed etiam aliis persuasum erat textum esse corruptum; et eas, quae certae indubitataeque ac scriptoris usu — nam suus quisque scriptor certissimus est et emendator et testis — confirmatae mihi viderentur, ad severiorem legem meas quam aliorum exigenti. Emendationem autem certam dico eam, qua et codicum corrupta lectio explicetur et animus ita acquiescat confirmeturque, ut nihil praeter eam desideret. Verum ubi in loco evidenter corrupto emendatio sententiae satis facit, sed non est ea, qua codicis corruptela simul explicetur, eam emendationem non recepi, velut p. 106 e *ταὐτό γ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν*, ubi Reiskius articulum bis delevit, recte quidem ad sententiam, sed quomodo irrepserit, non est facile ad dicendum. Si librario debetur, cur idem bis posuit quater omisit? Suspicio igitur augetur. — Mea sane rectane sint an falsa, penes alios iudicium est. Verum tamen attentos velim iudices ad Plutarchi consuetudinem diligentius exigendam, quippe quae in verbis et coniungendis et conformandis, si quae alia, multa, quae propria sint et singularia, habeat. Duo

exempla satis est protulisse. p. 85 b legitur *ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν — μνήμη — διαλαμβάνουσα τοὺς προκόπτοντας ἐν πᾶσι πάθεσι καὶ ἀπορίαις ἁπάσαις* (ita LP: *καὶ πάσαις ἀπορίαις*), *ὀρθοὺς — διαφυλάσσει.* Ubi quis, praesertim cum et *πᾶσι* et *ἀπορίαις* praecedant, correxerit *καὶ ἀπορίαις πάσαις*; sed noli facere, nam Plutarchi haec est consuetudo, ut plerumque *πᾶς* praeponat, *ἅπας* postponat, velut *αἰτίας ἁπάσης*: *πάσης αἰτίας*, *ὀλίγου δεῖν ἅπαντας*: *πάντας ὀλίγου δεῖν*, *τὴν χώραν ἅπασαν*: *πάσης γῆς*: *γῆς ἁπάσης*, *πᾶσαν δέησιν καὶ πᾶσαν ἀνάγκην. — πολιτείαν ἅπασαν*, *μάχαις ἁπάσαις*, *ἀνθρώποις ἅπασιν*, *Ἀθηναίων ἁπάντων*, *χρημάτων ἁπάντων*, *Ἀχαιοὺς ἅπαντας.* Exempla nulla non pagina suppeditat. Alterum exemplum est p. 179 d *παρακαλούμενος ὑπὸ τοῦ πατρὸς Ὀλύμπια δραμεῖν στάδιον*, ubi Ambrosianus n. 82 *ὀλυμπία.* Locus ab omni suspicione tutus erit coll. Num. c. 1 *Πυθαγόραν δὲ τὸν Σπαρτιάτην Ὀλύμπια νενικηκότα στάδιον.*

Elisionem, ut aequum erat in scriptore tam severe hiatum evitante, constanter fere adhibui, nisi ubi nec vola nec vestigium ut aiunt similis elisionis usquam exstat.

Praeterea formas Atticas recepi eas tantum, quarum similes et alibi occurrunt, velut *Ἀκαδήμεια*, *ἀνθέων*, *ἄοπλος*, *γίγνομαι*, *γιγνώσκω*, *ἐβουλόμην*, *ἔμελλον*, *ἐνδεᾶ εὐκλεᾶ εὐφυᾶ* sim., *ἐπιμέλομαι*, *ἐδυνάμην*, *κάω*, *κεκλειμένος. κονίομαι*, *μεταμέλομαι*, *μηδείς*, *ὀλισθάνω*, *οὐδείς*, *πλάνητες*, *σαλπικτής*, *Σκιπίων*, *Συρακόσιοι* alia.

Contra alias intactas reliqui, quia formae Atticae velut *ἐλάα ἦν* pro *ἐλαία ἤμην* nusquam reperiuntur. Similiter scripsi constanter *ὀστέον*, quod novies occurrit (semel p. 981 d: *ὀστοῦν ἱερὸν* qui ut vid. terminus medicus est), *ὀστέῳ*, *ὀστᾶ*, *ὀστέων* (quater, semel *ὀστῶν* p. 642 c), *ὀστέοις.*

In adnotationes textui subiectas codicum corruptas

lectiones reieci, quarum loco emendationes in textum recepi, ut quid codicum quidve ingenii esset facile intellegeretur. In iisdem adnotationibus emendationes selectas aut aliorum aut meas rettuli.

Tum monendum est scripturas, quas Hercherus in editione sua ut emendationes protulit, ego autem omisi, codicum esse lectiones; atque ex eiusdem emendationibus alias me in textum recepisse, alias in notis collocasse, alias tamen ne ibi quidem commemorasse, quippe quae mihi improbabiles viderentur. Cuius rei pauca exempla aequum mihi videtur hic apponere. P. 15 d pro *παριστάντες* vel *παραστάντες* vel *περιστάντες* in textum recepit suum *περιστέλλοντες*. Locus male est et intellectus et interpunctus eo, quod alteram partem imaginis ex Homero petitam ipse scriptor obscuraverit in suum usum vertens. Summa sententiae est haec: Aut adulescentum aures, ut Ithacensium, cera quadam obturare debemus, si poesis non est audienda; aut si est audienda, sistamus (ut ad verbum vertam) eos prope rectam quandam rationem et vinciamus, ut Ulyssem ad malum, oportet. Cf. Hom. *μ* 161 sqq. Scribendum igitur *παριστάντες*, deinde *τὴν κρίσιν* cum *ἀπευθύνωμεν* iungendum. — ib. e *προσαγαγεῖν*] *προσάγειν* H cum m. rec. V^2. Sed sensus est *προσαγαγὼν — σωφρονίζειν*. — p. 29 f *ποιούντων*] *προϊόντα* H, nam male exscripserit codicis D scripturam, quae est non *μετὰ τῶν ὅπλων*, sed *τῶν ὅπλων*. — p. 54 a *γαμετὴν ἐκβαλεῖν*] *τὴν γαμετὴν ἐκβαλεῖν* H immemor, ut alia omittam, p. 64 f: *συνεκβαλεῖν γαμετήν*. p. 278 e: *τοῦ πρώτου γαμετὴν ἐκβαλόντος*. — p. 75 f: *πρὸς τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις*] *πρὸς ταῖς ἑαυτῶν ὑποθέσεσιν* H. Sed iungenda sunt cum *ὁμολογεῖν*. — p. 77 c *φιλία*] *φρουρά* H. Vocabulum non esse tentandum, ostendunt Arat. c. 24: *ἑώρων γὰρ αὐτὸν οὐ πλοῦτον οὐ δόξαν οὐ φιλίαν βασιλικὴν — οὐκ ἄλλο τι τῆς αὐξήσεως τῶν Ἀχαιῶν ἐπίπροσθεν ποιούμενον.*

Philop. c. 8. Mor. p. 462 b. 469 e. 472 b. — p. 152 a ἔφη μὴ (μὴ add. W) μετακινητοὺς] ἔφησεν ἀμετακινήτους (prius de suo, posterius ex Doehneri correctione). Scriptura praeposita utramque correctionem redarguit; nam post ἔφΗ facile μΗ excidere poterat; ἀμετακινήτους autem recepto hiatus exsistit, quem ut tolleret, correxit H ἔφησεν. — p. 163 a χρησμοῦ γὰρ γενομένου] χρησμὸν γὰρ γενέσθαι H haud recte, nam oratio verbis ὄντως οὖν continuatur, ita ut apodosis communis sit: οὗτος μὲν ἠίθεος ἦν. — p. 167 e φιλοσόφων δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν] φιλοσ. δὲ καὶ ποιητικῶν ἀνδρῶν H et contra sententiam (vid. p. 779 b. 780 e sqq.) et contra usum scriptoris cf. p. 46 b: ἀνὴρ — φιλόσοφος καὶ πολιτικός. — Alias eiusdem correctiones ipsi codices redarguunt velut p. 24 b. 57 d. 127 a. 128 c.

Denique scriptis quae mihi spuria videbantur asteriscos praefixi.

Sed nunc video cum me de codicibus et de Plutarchi sermone disputaturum pollicitus essem, neque hoc neque illud satis illustrare me potuisse; verum tamen e re esse duxi in hac praefatione extremis tantum lineamentis quaestiones adumbrasse, ut alio loco ea supplendo ad verum exprimerem.

Scribebam Mytilenis mense Martio a. 1888.

CORRIGENDA.

P. 66 vs. 5 lege οἰκτίρειν In Adnotatione ad p. 44 vs. 3 lege ἀνθρώπων] ἄνθρωπον W p. 196 ad vs. 24 dele lineolam ante αὐτίκα p. 281 ad vs. 8 lege Κράντωρ]

HOC VOLUMINE CONTINENTUR

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΥ

ΤΟΥ ΧΑΙΡΩΝΕΩΣ

ΤΑ ΗΘΙΚΑ.

*ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΩΝ ΑΓΩΓΗΣ.

---

1. Τί τις ἂν ἔχοι εἰπεῖν περὶ τῆς τῶν ἐλευθέρων 1 παίδων ἀγωγῆς καὶ τίνι χρώμενοι σπουδαῖοι τοὺς τρόπους ἂν ἀποβαῖεν, φέρε σκεψώμεθα.

2. Βέλτιον δ᾽ ἴσως ἀπὸ τῆς γενέσεως ἄρξασθαι πρῶτον. τοῖς τοίνυν ἐπιθυμοῦσιν ἐνδόξων τέκνων γενέσθαι πατράσιν ὑποθείμην ἂν ἔγωγε μὴ ταῖς τυχούσαις B γυναιξὶ συνοικεῖν, λέγω δ᾽ οἷον ἑταίραις ἢ παλλακαῖς· τοῖς γὰρ μητρόθεν ἢ πατρόθεν οὐκ εὖ γεγονόσιν ἀνεξάλειπτα παρακολουθεῖ τὰ τῆς δυσγενείας ὀνείδη παρὰ πάντα τὸν βίον καὶ πρόχειρα τοῖς ἐλέγχειν καὶ λοιδορεῖσθαι βουλομένοις. καὶ σοφὸς ἦν ἄρ᾽ ὁ ποιητὴς ὅς φησιν

‘ὅταν δὲ κρηπὶς μὴ καταβληθῇ γένους
ὀρθῶς, ἀνάγκη δυστυχεῖν τοὺς ἐκγόνους’.

καλὸς οὖν παρρησίας θησαυρὸς εὐγένεια, ἧς δὴ πλεῖστον λόγον ποιητέον τοῖς νομίμου παιδοποιίας γλιχομένοις. καὶ μὲν δὴ τὰ φρονήματα τῶν ὑπόχαλκον καὶ κίβδηλον ἐχόντων τὸ γένος σφάλλεσθαι καὶ ταπεινοῦσθαι C πέφυκε, καὶ μάλ᾽ ὀρθῶς ὁ λέγων ποιητής φησι

13 ὅταν] Eurip. Herc. f. 1261

‘δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά’.

ὥσπερ ἀμέλει μεγαλαυχίας ἐμπίπλανται καὶ φρυάγματος οἱ γονέων διασήμων. Διόφαντον γοῦν τὸν Θεμιστοκλέους πολλάκις λέγουσι φάναι καὶ πρὸς πολλοὺς ὡς ὅ τι ἂν αὐτὸς βούληται, τοῦτο καὶ τῷ δήμῳ συνδοκεῖ τῷ τῶν Ἀθηναίων. ἃ μὲν γὰρ αὐτὸς ἐθέλει, καὶ ἡ μήτηρ· ἃ δ᾽ ἂν ἡ μήτηρ, καὶ Θεμιστοκλῆς·
D ἃ δ᾽ ἂν Θεμιστοκλῆς, καὶ πάντες Ἀθηναῖοι. πάνυ δ᾽ ἄξιον ἐπαινεῖν καὶ Λακεδαιμονίους τῆς μεγαλοφροσύνης, οἵτινες Ἀρχίδαμον τὸν βασιλέα ἑαυτῶν ἐζημίωσαν χρήμασιν, ὅτι μικρὰν τὸ μέγεθος γυναῖκα γάμῳ λαβεῖν ὑπέμεινεν, ὑπειπόντες ὡς οὐ βασιλέας ἀλλὰ βασιλείδας παρασχεῖν αὐτοῖς διανοοῖτο.

3. Ἐχόμενον δ᾽ ἂν εἴη τούτων εἰπεῖν ὅπερ οὐδὲ τοῖς πρὸ ἡμῶν παρεωρᾶτο. τὸ ποῖον; ὅτι τοὺς ἕνεκα παιδοποιίας πλησιάζοντας ταῖς γυναιξὶν ἤτοι τὸ παράπαν ἀοίνους ἢ μετρίως γοῦν οἰνωμένους ποιεῖσθαι προσήκει τὸν συνουσιασμόν. φίλοινοι γὰρ καὶ μεθυστικοὶ γίγνεσθαι φιλοῦσιν ὧν ἂν τὴν ἀρχὴν τῆς σπορᾶς οἱ πατέρες ἐν μέθῃ ποιησάμενοι τύχωσιν.
2 ᾗ καὶ Διογένης μειράκιον ἐκστατικὸν ἰδὼν καὶ παραφρονοῦν ‘νεανίσκε’ ἔφησεν, ‘ὁ πατήρ σε μεθύων ἔσπειρε’. καὶ περὶ μὲν τῆς γενέσεως τοσαῦτ᾽ εἰρήσθω μοι, περὶ δὲ τῆς ἀγωγῆς καὶ δὴ λεκτέον.

4. Καθόλου μὲν εἰπεῖν, ὃ κατὰ τῶν τεχνῶν καὶ τῶν ἐπιστημῶν λέγειν εἰώθαμεν, ταὐτὸ καὶ κατὰ τῆς

1 δουλοῖ] Eur. Hipp. 424 2 μητρὸς ἢ πατρὸς Euripides: πατρὸς ἢ μητρὸς 13 ἐπειπόντες Meziriacus

ἀρετῆς φατέον ἐστίν, ὡς εἰς τὴν παντελῆ δικαιοπραγίαν τρία δεῖ συνδραμεῖν, φύσιν καὶ λόγον καὶ ἔθος. καλῶ δὲ λόγον μὲν τὴν μάθησιν, ἔθος δὲ τὴν ἄσκησιν. εἰσὶ δ' αἱ μὲν ἀρχαὶ τῆς φύσεως, αἱ δὲ προκοπαὶ τῆς μαθήσεως, αἱ δὲ χρήσεις τῆς μελέτης, B αἱ δ' ἀκρότητες πάντων. καθ' ὃ δ' ἂν λειφθῇ τούτων, κατὰ τοῦτ' ἀνάγκη χωλὴν γίγνεσθαι τὴν ἀρετήν. ἡ μὲν γὰρ φύσις ἄνευ μαθήσεως τυφλόν, ἡ δὲ μάθησις δίχα φύσεως ἐλλιπές, ἡ δ' ἄσκησις χωρὶς ἀμφοῖν ἀτελές. ὥσπερ δ' ἐπὶ τῆς γεωργίας πρῶτον μὲν ἀγαθὴν ὑπάρξαι δεῖ τὴν γῆν, εἶτα δὲ τὸν φυτουργὸν ἐπιστήμονα, εἶτα τὰ σπέρματα σπουδαῖα, τὸν αὐτὸν τρόπον γῇ μὲν ἔοικεν ἡ φύσις, γεωργῷ δ' ὁ παιδεύων, σπέρματι δ' αἱ τῶν λόγων ὑποθῆκαι καὶ τὰ παραγγέλματα. ταῦτα πάντα διατεινάμενος ἂν εἴποιμ' C ὅτι συνῆλθε καὶ συνέπνευσεν εἰς τὰς τῶν παρ' ἅπασιν ᾀδομένων ψυχάς, Πυθαγόρου καὶ Σωκράτους καὶ Πλάτωνος καὶ τῶν ὅσοι δόξης ἀειμνήστου τετυχήκασιν. εὔδαιμον μὲν οὖν καὶ θεοφιλὲς εἴ τῳ ταῦτα πάντα θεῶν τις ἀπέδωκεν. εἰ δέ τις οἴεται τοὺς οὐκ εὖ πεφυκότας μαθήσεως καὶ μελέτης τυχόντας ὀρθῆς πρὸς ἀρετὴν οὐκ ἂν τὴν τῆς φύσεως ἐλάττωσιν εἰς τοὐνδεχόμενον ἀναδραμεῖν, ἴστω πολλοῦ, μᾶλλον δὲ τοῦ παντὸς διαμαρτάνων. φύσεως μὲν γὰρ ἀρετὴν διαφθείρει ῥᾳθυμία, φαυλότητα δ' ἐπανορθοῖ διδαχή· καὶ τὰ μὲν ῥᾴδια τοὺς ἀμελοῦντας φεύγει, τὰ δὲ χαλεπὰ ταῖς ἐπιμελείαις ἁλίσκεται. καταμάθοις D

11 τὸν add. H 15 ἂν add. Emperius 23 ἀναδραμεῖν] ἀναλαβεῖν W

δ' ἂν ὡς ἀνύσιμον πρᾶγμα καὶ τελεσιουργὸν ἐπιμέλεια καὶ πόνος ἐστίν, ἐπὶ πολλὰ τῶν γιγνομένων ἐπιβλέψας. σταγόνες μὲν γὰρ ὕδατος πέτρας κοιλαίνουσι, σίδηρος δὲ καὶ χαλκὸς ταῖς ἐπαφαῖς τῶν χειρῶν ἐκτρίβονται, οἱ δ' ἁρμάτειοι τροχοὶ τόνῳ καμφθέντες οὐδ' ἂν εἴ τι γένοιτο τὴν ἐξ ἀρχῆς δύναιντ' ἀναλαβεῖν εὐθυωρίαν· τάς γε μὴν καμπύλας τῶν ὑποκριτῶν βακτηρίας ἀπευθύνειν ἀμήχανον, ἀλλὰ τὸ παρὰ φύσιν τῷ πόνῳ τοῦ κατὰ φύσιν ἐγένετο κρεῖττον. καὶ μόνα ἆρα ταῦτα τὴν τῆς ἐπιμελείας ἰσχὺν διαδείκνυσιν; οὔκ, ἀλλὰ καὶ μυρί' ἐπὶ μυρίοις.
E ἀγαθὴ γῆ πέφυκεν· ἀλλ' ἀμεληθεῖσα χερσεύεται. καὶ ὅσῳ τῇ φύσει βελτίων ἐστί, τοσούτῳ μᾶλλον ἐξαργηθεῖσα δι' ἀμέλειαν ἐξαπόλλυται. ἀλλ' ἔστι τις ἀπόκροτος καὶ τραχυτέρα τοῦ δέοντος· ἀλλὰ γεωργηθεῖσα παραυτίκα γενναίους καρποὺς ἐξήνεγκε. ποῖα δὲ δένδρα οὐκ ὀλιγωρηθέντα μὲν στρεβλὰ φύεται καὶ ἄκαρπα καθίσταται, τυχόντα δ' ὀρθῆς παιδαγωγίας ἔγκαρπα γίγνεται καὶ τελεσφόρα; ποία δὲ σώματος ἰσχὺς οὐκ ἐξαμβλοῦται καὶ καταφθίνει δι' ἀμέλειαν καὶ τρυφὴν καὶ καχεξίαν; τίς δ' ἀσθενὴς φύσις οὐ τοῖς γυμνασαμένοις καὶ καταθλήσασι πλεῖ-
F στον εἰς ἰσχὺν ἐπέδωκε; τίνες δ' ἵπποι καλῶς πωλοδαμνηθέντες οὐκ εὐπειθεῖς ἐγένοντο τοῖς ἀναβάταις; τίνες δ' ἀδάμαστοι μείναντες οὐ σκληραύχενες καὶ θυμοειδεῖς ἀπέβησαν; καὶ τί δεῖ τἄλλα θαυμάζειν, ὅπου γε τῶν θηρίων τῶν ἀγριωτάτων ὁρῶμεν πολλὰ

10 καὶ μόνα ἆρα] μόνα ἄρα H 11 ἀλλὰ καὶ] ἀλλὰ H 14 ἀλλ' ἔστι] ἔστι H

καὶ τιθασευόμενα καὶ χειροήθη γιγνόμενα τοῖς πόνοις; εὖ δὲ καὶ ὁ Θετταλὸς ἐρωτηθεὶς τίνες εἰσὶν οἱ ἠπιώτατοι Θετταλῶν, ἔφη 'οἱ παυόμενοι πολεμεῖν'. καὶ τί δεῖ τὰ πολλὰ λέγειν; καὶ γὰρ τὸ ἦθος ἔθος ἐστὶ πολυχρόνιον, καὶ τὰς ἠθικὰς ἀρετὰς ἐθικὰς ἄν 3
τις λέγῃ, οὐκ ἄν τι πλημμελεῖν δόξειεν. ἑνὶ δὲ περὶ τούτων ἔτι παραδείγματι χρησάμενος ἀπαλλάξομαι τοῦ ἔτι περὶ αὐτῶν μηκύνειν. Λυκοῦργος γὰρ ὁ τῶν Λακεδαιμονίων νομοθέτης δύο σκύλακας τῶν αὐτῶν γονέων λαβὼν οὐδὲν ὁμοίως ἀλλήλοις ἤγαγεν, ἀλλὰ τὸν μὲν λίχνον ἀπέφηνε καὶ σινάμωρον, τὸν δ' ἐξιχνεύειν καὶ θηρᾶν δυνατόν. εἶτά ποτε τῶν Λακεδαιμονίων εἰς ταὐτὸ συνειλεγμένων, 'μεγάλη τοι ῥοπὴ πρὸς ἀρετῆς κύησίν ἐστιν ἄνδρες' ἔφησε 'Λακεδαιμόνιοι καὶ ἔθη καὶ παιδεῖαι καὶ διδασκαλίαι καὶ B
βίων ἀγωγαί, καὶ ἐγὼ ταῦθ' ὑμῖν αὐτίκα δὴ μάλα ποιήσω φανερά'. εἶτα προσαγαγὼν τοὺς δύο σκύλακας διαφῆκε, καταθεὶς εἰς μέσον λοπάδα καὶ λαγωὸν κατευθὺ τῶν σκυλάκων. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὸν λαγωὸν ᾖξεν, ὁ δ' ἐπὶ τὴν λοπάδα ὥρμησε. τῶν δὲ Λακεδαιμονίων οὐδέπω συμβαλεῖν ἐχόντων τί ποτ' αὐτῷ τοῦτο δύναται καὶ τί βουλόμενος τοὺς σκύλακας ἐπεδείκνυεν, 'οὗτοι γονέων' ἔφη 'τῶν αὐτῶν ἀμφότεροι, διαφόρου δὲ τυχόντες ἀγωγῆς ὁ μὲν λίχνος ὁ δὲ θηρευτὴς ἀποβέβηκε'. καὶ περὶ μὲν ἐθῶν καὶ βίων ἀρκείτω ταῦτα.

5. Περὶ δὲ τροφῆς ἐχόμενον ἂν εἴη λέγειν. δεῖ C

4 ἔθος add. Xylander 11 corr. Iacobsius: σινάμορον 14 κτῆσιν W

δέ, ὡς ἐγὼ ἂν φαίην, αὐτὰς τὰς μητέρας τὰ τέκνα
τρέφειν καὶ τούτοις τοὺς μαστοὺς ὑπέχειν· συμπα-
θέστερόν τε γὰρ θρέψουσι καὶ διὰ πλείονος ἐπιμε-
λείας, ὡς ἂν ἔνδοθεν καὶ τὸ δὴ λεγόμενον ἐξ ὀνύ-
χων ἀγαπῶσαι τὰ τέκνα. αἱ τίτθαι δὲ καὶ αἱ τροφοὶ
τὴν εὔνοιαν ὑποβολιμαίαν καὶ παρέγγραπτον ἔχου-
σιν, ἅτε μισθοῦ φιλοῦσαι. δηλοῖ δὲ καὶ ἡ φύσις ὅτι
δεῖ τὰς μητέρας ἃ γεγεννήκασιν αὐτὰς τιτθεύειν καὶ
τρέφειν· διὰ γὰρ τοῦτο παντὶ ζῴῳ τεκόντι τὴν ἐκ
τοῦ γάλακτος τροφὴν ἐχορήγησε. σοφὸν δ' ἄρα καὶ
ἡ πρόνοια· διττοὺς ἐνέθηκε ταῖς γυναιξὶ τοὺς μα-
D στούς, ἵνα, κἂν εἰ δίδυμα τέκοιεν, διττὰς ἔχοιεν
τὰς τῆς τροφῆς πηγάς. χωρὶς δὲ τούτων εὐνούστεραι
τοῖς τέκνοις γίγνοιντ' ἂν καὶ φιλητικώτεραι. καὶ μὰ
Δί' οὐκ ἀπεικότως· ἡ συντροφία γὰρ ὥσπερ ἐπιτό-
νιόν ἐστι τῆς εὐνοίας. καὶ γὰρ τὰ θηρία τῶν συν-
τρεφομένων ἀποσπώμενα ταῦτα ποθοῦντα φαίνεται.
μάλιστα μὲν οὖν ὅπερ ἔφην αὐτὰς πειρατέον τὰ
τέκνα τρέφειν τὰς μητέρας· εἰ δ' ἄρ' ἀδυνάτως ἔχοιεν
ἢ διὰ σώματος ἀσθένειαν (γένοιτο γὰρ ἄν τι καὶ
τοιοῦτον) ἢ πρὸς ἑτέρων τέκνων σπεύδουσαι γένεσιν,
ἀλλὰ τάς γε τίτθας καὶ τὰς τροφοὺς οὐ τὰς τυχού-
E σας ἀλλ' ὡς ἔνι μάλιστα σπουδαίας δοκιμαστέον ἐστί.
πρῶτον μὲν τοῖς ἤθεσιν Ἑλληνίδας. ὥσπερ γὰρ τὰ
μέλη τοῦ σώματος εὐθὺς ἀπὸ γενέσεως πλάττειν τῶν
τέκνων ἀναγκαῖόν ἐστιν, ἵνα ταῦτ' ὀρθὰ καὶ ἀστραβῆ
φύηται, τὸν αὐτὸν τρόπον ἐξ ἀρχῆς τὰ τῶν τέκνων

10 σοφῶς H 12 κἂν scripsi: καὶ 16 καὶ γὰρ] Xenoph. Cyrop. II 1 13 22 καὶ τὰς H: καὶ

ἤθη ῥυθμίζειν προσήκει. εὔπλαστον γὰρ καὶ ὑγρὸν ἡ νεότης, καὶ ταῖς τούτων ψυχαῖς ἁπαλαῖς ἔτι τὰ μαθήματα ἐντήκεται· πᾶν δὲ τὸ σκληρὸν χαλεπῶς F μαλάττεται. καθάπερ γὰρ σφραγῖδες τοῖς ἁπαλοῖς ἐναπομάττονται κηροῖς, οὕτως αἱ μαθήσεις ταῖς τῶν ἔτι παιδίων ψυχαῖς ἐναποτυποῦνται. καί μοι δοκεῖ Πλάτων ὁ δαιμόνιος ἐμμελῶν παραινεῖν ταῖς τίτθαις μηδὲ τοὺς τυχόντας μύθους τοῖς παιδίοις λέγειν, ἵνα μὴ τὰς τούτων ψυχὰς ἐξ ἀρχῆς ἀνοίας καὶ διαφθορᾶς ἀναπίμπλασθαι συμβαίνῃ. κινδυνεύει δὲ καὶ Φωκυλίδης ὁ ποιητὴς καλῶς παραινεῖν λέγων

'χρὴ παῖδ' ἔτ' ἐόντα
καλὰ διδάσκειν ἔργα'.

6. Οὐ τοίνυν οὐδὲ τοῦτο παραλιπεῖν ἄξιόν ἐστιν, ὅτι καὶ τὰ παιδία τὰ μέλλοντα τοῖς τροφίμοις ὑπηρετεῖν καὶ τούτοις σύντροφα γίγνεσθαι ζητητέον πρώτιστα μὲν σπουδαῖα τοὺς τρόπους, ἔτι μέντοι 4 Ἑλληνικὰ καὶ περίτρανα λαλεῖν, ἵνα μὴ συναναχρωννύμενοι βαρβάροις καὶ τὸ ἦθος μοχθηροῖς ἀποφέρωνταί τι τῆς ἐκείνων φαυλότητος. καὶ οἱ παροιμιαζόμενοι δέ φασιν οὐκ ἀπὸ τρόπου λέγοντες, ὅτι 'ἂν χωλῷ παροικήσῃς, ὑποσκάζειν μαθήσῃ'.

7. Ἐπειδὰν τοίνυν ἡλικίαν λάβωσιν ὑπὸ παιδαγωγοῖς τετάχθαι, ἐνταῦθα δὴ πολλὴν ἐπιμέλειαν ἑκτέον ἐστὶ τῆς τούτων καταστάσεως, ὡς μὴ λάθωσιν ἀνδραπόδοις ἢ βαρβάροις ἢ παλιμβόλοις τὰ τέκνα παραδόντες. ἐπεὶ νῦν γε τὸ γιγνόμενον πολλοῖς ὑπερκαταγέλαστόν ἐστι. τῶν γὰρ δούλων τῶν σπου-

7 Πλάτων] Rep. p. 377 b 12 χρὴ] Bergk. vol. 2 p. 71^{4}

B δαίων τοὺς μὲν γεωργοὺς ἀποδεικνύουσι, τοὺς δὲ
ναυκλήρους τοὺς δ' ἐμπόρους τοὺς δ' οἰκονόμους
τοὺς δὲ δανειστάς· ὅ τι δ' ἂν εὕρωσιν ἀνδράποδον
οἰνόληπτον καὶ λίχνον, πρὸς πᾶσαν πραγματείαν
ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι τοὺς υἱούς.
δεῖ δὲ τὸν σπουδαῖον παιδαγωγὸν τοιοῦτον εἶναι
τὴν φύσιν οἷόσπερ ἦν ὁ Φοίνιξ ὁ τοῦ Ἀχιλλέως
παιδαγωγός. τὸ δὲ πάντων μέγιστον καὶ κυριώτατον
τῶν εἰρημένων ἔρχομαι φράσων. διδασκάλους γὰρ
ζητητέον τοῖς τέκνοις, οἳ καὶ τοῖς βίοις εἰσὶν ἀδιά-
βλητοι καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπίληπτοι καὶ ταῖς ἐμπει-
C ρίαις ἄριστοι· πηγὴ γὰρ καὶ ῥίζα καλοκαγαθίας τὸ
νομίμου τυχεῖν παιδείας. καὶ καθάπερ τὰς χάρακας
οἱ γεωργοὶ τοῖς φυτοῖς παρατιθέασιν, οὕτως οἱ νό-
μιμοι τῶν διδασκάλων ἐμμελεῖς τὰς ὑποθήκας καὶ
παραινέσεις παραπηγνύουσι τοῖς νέοις. ἵν' ὀρθὰ τού-
των βλαστάνῃ τὰ ἤθη. νῦν δέ τις κἂν καταπτύσειε
τῶν πατέρων ἐνίων, οἵτινες πρὶν δοκιμάσαι τοὺς μέλ-
λοντας διδάσκειν, δι' ἄγνοιαν, ἔσθ' ὅτε καὶ δι' ἀπειρίαν,
ἀνθρώποις ἀδοκίμοις καὶ παρασήμοις ἐγχειρίζουσι
τοὺς παῖδας. καὶ οὔπω τοῦτ' ἐστὶ καταγέλαστον εἰ
δι' ἀπειρίαν αὐτὸ πράττουσιν, ἐκεῖνο δ' ἐσχάτως
D ἄτοπον. τὸ ποῖον; ἐνίοτε γὰρ εἰδότες, αἰσθόμενοι
δὲ καὶ ἄλλων αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων, τὴν ἐνίων τῶν
παιδευτῶν ἀπειρίαν ἅμα καὶ μοχθηρίαν, ὅμως τού-
τοις ἐπιτρέπουσι τοὺς παῖδας, οἱ μὲν ταῖς τῶν ἀρε-
σκευομένων ἡττώμενοι κολακείαις, εἰσὶ δ' οἳ καὶ

5 malim τοὺς υἱεῖς   17 κἂν H: καὶ   19 ἔσθ'] ἔστι δ' H   23 αἰσθόμενοι δὲ καὶ ἄλλων scripsi: αἰσθομένοις μᾶλλον. Et haec et αὐτοῖς τοῦτο λεγόντων expunxit H

δεομένοις χαριζόμενοι φίλοις, παρόμοιον ποιοῦντες
ὥσπερ ἂν εἴ τις τῷ σώματι κάμνων τὸν σὺν ἐπι-
στήμῃ δυνηθέντ' ἂν σῶσαι παραλιπών, φίλῳ χαρι-
ζόμενος τὸν δι' ἀπειρίαν ἀπολέσαντ' ἂν αὐτὸν προέ-
λοιτο, ἢ ναύκληρον τὸν ἄριστον ἀφεὶς τὸν χείριστον
δοκιμάσειε φίλου δεηθέντος. Ζεῦ καὶ θεοὶ πάντες,
πατὴρ τις καλούμενος πλείω λόγον τῆς τῶν δεομέ- E
νων ποιεῖται χάριτος ἢ τῆς τῶν τέκνων παιδεύσεως;
εἶτ' οὐκ εἰκότα πολλάκις Σωκράτης ἐκεῖνος ὁ παλαιὸς
ἔλεγεν, ὅτι εἴπερ ἄρα δυνατὸν ἦν, ἀναβάντα ἐπὶ τὸ
μετεωρότατον τῆς πόλεως ἀνακραγεῖν μέρος 'ὦ ἄν-
θρωποι, ποῖ φέρεσθε, οἵτινες χρημάτων μὲν κτήσεως
πέρι πᾶσαν ποιεῖσθε σπουδήν, τῶν δ' υἱέων, οἷς
ταῦτα καταλείψετε, μικρὰ φροντίζετε;' τούτοις δ' ἂν
ἔγωγε προσθείην ὅτι οἱ τοιοῦτοι πατέρες παραπλή-
σιον ποιοῦσιν, οἷον εἴ τις τοῦ μὲν ὑποδήματος φρον-
τίζοι, τοῦ δὲ ποδὸς ὀλιγώρως ἔχοι. πολλοὶ δ' εἰς
τοσοῦτο τῶν πατέρων προβαίνουσι φιλαργυρίας ἅμα F
καὶ μισοτεκνίας, ὥσθ' ἵνα μὴ πλείονα μισθὸν τελέ-
σειαν, ἀνθρώπους τοὺς μηδενὸς τιμίους αἱροῦνται
τοῖς τέκνοις παιδευτάς, εὔωνον ἀμαθίαν διώκοντες.
ᾗ καὶ Ἀρίστιππος οὐκ ἀκόμψως ἀλλὰ καὶ πάνυ
ἀστείως ἐπέσκωψε τῷ λόγῳ πατέρα νοῦ καὶ φρενῶν
κενόν. ἐρωτήσαντος γάρ τινος αὐτὸν πόσον αἰτοίη
μισθὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ τέκνου παιδεύσεως, 'χιλίας'
ἔφησε 'δραχμάς'. τοῦ δ' 'Ἡράκλεις' εἰπόντος, 'ὡς
ὑπέρπολυ τὸ αἴτημα· δύναμαι γὰρ ἀνδράποδον χι-
λίων πρίασθαι', 'τοιγαροῦν' εἶπε 'δύο ἕξεις ἀνδρά- 5

9 Σωκράτης] Plat. Clit. p. 407 a

ποδα, καὶ τὸν υἱὸν καὶ ὃν ἂν πρίῃ'. τὸ δ' ὅλον πῶς οὐκ ἄτοπον τῇ μὲν δεξιᾷ συνεθίζειν τὰ παιδία δέχεσθαι τὰς τροφάς, κἂν εἰ προτείνειε τὴν ἀριστεράν. ἐπιτιμᾶν, μηδεμίαν δὲ ποιεῖσθαι πρόνοιαν τοῦ λόγων ἐπιδεξίων καὶ νομίμων ἀκούειν; τί οὖν συμβαίνει τοῖς θαυμαστοῖς πατράσιν, ἐπειδὰν κακῶς μὲν θρέψωσι κακῶς δὲ παιδεύσωσι τοὺς υἱεῖς, ἐγὼ φράσω. ὅταν γὰρ εἰς ἄνδρας ἐγγραφέντες τοῦ μὲν ὑγιαίνοντος καὶ τεταγμένου βίου καταμελήσωσιν, ἐπὶ δὲ τὰς ἀτάκτους καὶ ἀνδραποδώδεις ἡδονὰς ἑαυτοὺς B *κρημνίσωσι, τότε δὴ μεταμέλονται τὴν τῶν τέκνων προδεδωκότες παιδείαν, ὅτ' οὐδὲν ὄφελος, τοῖς ἐκείνων ἀδικήμασιν ἀδημονοῦντες. οἱ μὲν γὰρ αὐτῶν κόλακας καὶ παρασίτους ἀναλαμβάνουσιν, ἀνθρώπους ἀσήμους καὶ καταράτους καὶ τῆς νεότητος ἀνατροπέας καὶ λυμεῶνας, οἱ δέ τινες ἑταίρας καὶ χαμαιτύπας λυτροῦνται σοβαρὰς καὶ πολυτελεῖς, οἱ δὲ κατοψοφαγοῦσιν, οἱ δ' εἰς κύβους καὶ κώμους ἐξοκέλλουσιν, ἤδη δέ τινες καὶ τῶν νεανικωτέρων ἅπτονται κακῶν, μοιχεύοντες καὶ οἰκοφθοροῦντες καὶ μίαν* C *ἡδονὴν θανάτου τιμώμενοι. φιλοσοφίᾳ δ' ὁμιλήσαντες οὗτοι οὐ τοιούτοις ἴσως πράγμασιν ἑαυτοὺς ἂν καταπειθεῖς παρέσχοντο, καὶ τό γε παράγγελμα τοῦ Διογένους ἔμαθον ἄν, ὃς φορτικῶς μὲν τοῖς ῥήμασιν ἀληθῶς δὲ τοῖς πράγμασι παραινεῖ καί φησιν 'εἴσελθε εἰς πορνεῖον παῖ, ἵνα μάθῃς ὅτι τῶν ἀναξίων τὰ τίμια οὐδὲν διαφέρει'.*

3 *κἂν προτείνῃ* Hertlinus *εἰ* addidi 15 *παρασήμους* H 19 *ἥψαντο* H 20 *οἰκοφθοροῦντες* W: *κιττοφοροῦντες* 26 *παῖ* Cobetus: *που*

8. *Συνελὼν τοίνυν ἐγώ φημι (καὶ χρησμολογεῖν μᾶλλον ἢ παραινεῖν δόξαιμ' ἂν εἰκότως) ὅτι ἓν πρῶτον καὶ μέσον καὶ τελευταῖον ἐν τούτοις κεφάλαιον ἀγωγὴ σπουδαία καὶ παιδεία νόμιμός ἐστι, καὶ ταῦτα φορὰ καὶ συνεργὰ πρὸς ἀρετὴν καὶ πρὸς εὐδαιμονίαν φημί. καὶ τὰ μὲν ἄλλα τῶν ἀγαθῶν ἀνθρώπινα καὶ μικρὰ καὶ οὐκ ἀξιοσπούδαστα καθέστηκεν.* D
εὐγένεια καλὸν μέν, ἀλλὰ προγόνων ἀγαθόν. πλοῦτος δὲ τίμιον μέν, ἀλλὰ τύχης κτῆμα, ἐπειδὴ τῶν μὲν ἐχόντων πολλάκις ἀφείλετο, τοῖς δ' οὐκ ἐλπίσασι φέρουσα προσήνεγκε, καὶ ὁ πολὺς πλοῦτος σκοπὸς ἔκκειται τοῖς βουλομένοις βαλλάντια τοξεύειν, κακούργοις οἰκέταις καὶ συκοφάνταις, καὶ τὸ μέγιστον, ὅτι καὶ τοῖς πονηροτάτοις μέτεστι. δόξα γε μὴν σεμνὸν μέν, ἀλλ' ἀβέβαιον. κάλλος δὲ περιμάχητον μέν, ἀλλ' ὀλιγοχρόνιον. ὑγίεια δὲ τίμιον μέν, ἀλλ' εὐμετάστατον. ἰσχὺς δὲ ζηλωτὸν μέν, ἀλλὰ νόσῳ εὐάλωτον καὶ γήρᾳ. τὸ δ' ὅλον εἴ τις ἐπὶ τῇ τοῦ E
σώματος ῥώμῃ φρονεῖ, μαθέτω γνώμης διαμαρτάνων. πόστον γάρ ἐστιν ἰσχὺς ἀνθρωπίνη τῆς τῶν ἄλλων ζῴων δυνάμεως; λέγω δ' οἷον ἐλεφάντων καὶ ταύρων καὶ λεόντων. παιδεία δὲ τῶν ἐν ἡμῖν μόνον ἐστὶν ἀθάνατον καὶ θεῖον. καὶ δύο τὰ πάντων ἐστὶ κυριώτατα ἐν ἀνθρωπίνῃ φύσει, νοῦς καὶ λόγος. καὶ ὁ μὲν νοῦς ἀρχικός ἐστι τοῦ λόγου, ὁ δὲ λόγος ὑπηρετικὸς τοῦ νοῦ, τύχῃ μὲν ἀνάλωτος, συκοφαντίᾳ δ' ἀναφαίρετος, νόσῳ δ' ἀδιάφθορος, γήρᾳ δ' ἀλύμαντος. μόνος γὰρ ὁ νοῦς παλαιούμενος ἀνηβᾷ, καὶ ὁ

15 *μὲν* add. H 19 *μέγα φρονεῖ* Hirschigius

χρόνος τἄλλα πάντ' ἀφαιρῶν τῷ γήρᾳ προστίθησι τὴν ἐπιστήμην. ὅ γε μὴν πόλεμος χειμάρρου δίκην πάντα σύρων καὶ πάντα παραφέρων μόνην οὐ δύναται παιδείαν παρελέσθαι. καί μοι δοκεῖ Στίλπων ὁ Μεγαρεὺς φιλόσοφος ἀξιομνημόνευτον ποιῆσαι ἀπόκρισιν, ὅτε Δημήτριος ἐξανδραποδισάμενος τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος κατέβαλε καὶ τὸν Στίλπωνα ἤρετο μή τι ἀπολωλεκὼς εἴη. καὶ ὅς 'οὐ δῆτα' εἶπε, 'πόλεμος
6 γὰρ οὐ λαφυραγωγεῖ ἀρετήν'. σύμφωνος δὲ καὶ συνῳδὸς καὶ ἡ Σωκράτους ἀπόκρισις ταύτῃ φαίνεται. καὶ γὰρ οὗτος ἐρωτήσαντος αὐτόν μοι δοκεῖ Γοργίου ἣν ἔχει περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως ὑπόληψιν καὶ εἰ νομίζει τοῦτον εὐδαίμονα εἶναι, 'οὐκ οἶδ'' ἔφησε 'πῶς ἀρετῆς καὶ παιδείας ἔχει', ὡς τῆς εὐδαιμονίας ἐν τούτοις, οὐκ ἐν τοῖς τυχηροῖς ἀγαθοῖς κειμένης.

9. Ὥσπερ δὲ παραινῶ τῆς παιδείας τῶν τέκνων μηδὲν ποιεῖσθαι προὐργιαίτερον, οὕτως αὖ πάλιν φημὶ δεῖν τῆς ἀδιαφθόρου καὶ ὑγιαινούσης ἔχεσθαι, τῶν δὲ πανηγυρικῶν λήρων ὡς πορρωτάτω τοὺς
B υἱεῖς ἀπάγειν. τὸ γὰρ τοῖς πολλοῖς ἀρέσκειν τοῖς σοφοῖς ἐστιν ἀπαρέσκειν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ καὶ Εὐριπίδης λέγων

'ἐγὼ δ' ἄκομψος εἰς ὄχλον δοῦναι λόγον,
εἰς ἥλικας δὲ κὠλίγους σοφώτερος.
ἔχει δὲ μοῖραν καὶ τόδ'· οἱ γὰρ ἐν σοφοῖς
φαῦλοι παρ' ὄχλῳ μουσικώτεροι λέγειν'.

ὁρῶ δ' ἔγωγε τοὺς τοῖς συρφετώδεσιν ὄχλοις ἀρεστῶς

5 ποιήσασθαι H 10 Σωκράτους] Plat. Gorg. p. 470 e 23 Eur. Hipp. 986 25 ἔχει δὲ μοῖραν καὶ τόδ' add. ex eodem H

καὶ κεχαρισμένως ἐπιτηδεύοντας λέγειν καὶ τὸν βίον ὡς τὰ πολλὰ ἀσώτους καὶ φιληδόνους ἀποβαίνοντας. καὶ νὴ Δί' εἰκότως. εἰ γὰρ ἄλλοις ἡδονὰς παρασκευάζοντες ἀμελοῦσι τοῦ καλοῦ, σχολῇ γ' ἂν τῆς ἰδίας ἡδυπαθείας καὶ τρυφῆς ὑπεράνω τὸ ὀρθὸν καὶ C *ὑγιὲς ποιήσαιντο ἢ τὸ σῶφρον ἀντὶ τοῦ τερπνοῦ διώξαιεν. πρὸς δὲ τούτοις τί ἂν τοὺς παῖδας* * * *καλὸν γάρ τοι μηδὲν εἰκῇ μήτε λέγειν μήτε πράττειν, καὶ κατὰ τὴν παροιμίαν 'χαλεπὰ τὰ καλά'. οἱ δ' αὐτοσχέδιοι τῶν λόγων πολλῆς εὐχερείας καὶ ῥᾳδιουργίας εἰσὶ πλήρεις, οὔθ' ὅθεν ἀρκτέον οὔθ' ὅπου παυστέον ἐστὶν εἰδότων. χωρὶς δὲ τῶν ἄλλων πλημμελημάτων οἳ ἂν ἐκ τοῦ παραχρῆμα λέγωσιν, εἰς ἀμετρίαν δεινὴν ἐκπίπτουσι καὶ πολυλογίαν. σκέψις δ' οὐκ ἐᾷ τῆς ἱκνουμένης συμμετρίας τὸν λόγον ἐκπίπτειν. ὁ Περικλῆς, 'ὡς ἡμῖν ἀκούειν παραδέδοται', καλούμενος ὑπὸ τοῦ δήμου πολλάκις οὐχ ὑπήκουσε,* D *λέγων ἀσύντακτος εἶναι. ὡσαύτως δὲ καὶ Δημοσθένης ζηλωτὴς τῆς τούτου πολιτείας γενόμενος καλούντων αὐτὸν τῶν Ἀθηναίων σύμβουλον ἀντέβαινεν 'οὐ συντέταγμαι' λέγων. καὶ ταῦτα μὲν ἴσως ἀδέσποτός ἐστι καὶ πεπλασμένη παράδοσις· ἐν δὲ τῷ κατὰ Μειδίου τὴν τῆς σκέψεως ὠφέλειαν ἐναργῶς παρίστησι. φησὶ γοῦν 'ἐγὼ δ' ἐσκέφθαι μὲν ὦ ἄνδρες Ἀθηναῖοι φημὶ κοὐκ ἂν ἀρνηθείην καὶ μεμελετηκέναι γ' ὡς ἐνῆν μάλιστ' ἐμοί· καὶ γὰρ ἂν*

12 ὅπου scripsi: ὅποι   16 *ὡς — παραδέδοται*] Demosth. p. 641, 34   23 *κατὰ Μειδίου*] p. 576, 17   24 *ἄνδρες* add. H   25 *καὶ μεμελετηκέναι* Demosthenes: *καταμεμελετηκέναι*

ἄθλιος ἦν, εἰ τοιαῦτα παθὼν καὶ πάσχων ἠμέλουν
E ὧν περὶ τούτων ἐρεῖν ἔμελλον πρὸς ὑμᾶς'. τὸ δὲ δεῖν παντάπασιν ἀποδοκιμάζειν τῶν λόγων τὴν ἑτοιμότητα ἢ πάλιν αὖ ταύτην οὐκ ἐπ' ἀξίοις ἀσκεῖν οὐ φαίην ἂν ἔγωγε, ἀλλ' ὡς ἐν φαρμάκου μοίρᾳ τοῦτο ποιητέον ἐστί. μέχρι δὴ τῆς τῶν ἀνδρῶν ἡλικίας οὐδὲν ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἀξιῶ λέγειν, ἀλλ' ὅταν τις ῥιζώσῃ τὴν δύναμιν, τότε τοῦτον τῶν καιρῶν καλούντων ἐλευθεριάζειν τοῖς λόγοις προσήκει. ὥσπερ γὰρ οἱ πολὺν χρόνον δεθέντες κἂν εἰ
F λυθεῖεν ὕστερον, ὑπὸ τῆς πολυχρονίου τῶν δεσμῶν συνηθείας οὐ δυνάμενοι βαδίζειν ὑποσκελίζονται, τὸν αὐτὸν τρόπον οἱ πολλῷ χρόνῳ τὸν λόγον σφίγξαντες, κἂν εἴ ποτε ἐκ τοῦ παραχρῆμα δεήσειεν εἰπεῖν, οὐδὲν ἧττον τὸν αὐτὸν τῆς ἑρμηνείας χαρακτῆρα φυλάττουσι. τὸ δ' ἔτι παῖδας ὄντας ἐᾶν ἐπὶ καιροῦ λέγειν ματαιολογίας τῆς ἐσχάτης αἴτιον καθίσταται. ζωγράφος φασὶν ἄθλιος Ἀπελλῇ δείξας
7 εἰκόνα 'ταύτην' ἔφη 'νῦν γέγραφα'. ὁ δὲ 'καὶ ἢν μὴ λέγῃς' εἶπεν 'οἶδ' ὅτι ταχὺ γέγραπται· θαυμάζω δὲ πῶς οὐχὶ τοιαύτας πλείους γέγραφας'. ὥσπερ τοίνυν (ἐπανάγω γὰρ πρὸς τὴν ἐξ ἀρχῆς τοῦ λόγου ὑπόθεσιν) τὴν θεατρικὴν καὶ παρατράγῳδον, οὕτως αὖ πάλιν καὶ τὴν σμικρολογίαν τῆς λέξεως καὶ ταπείνωσιν παραινῶ διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν· ἡ μὲν γὰρ ὑπέρογκος ἀπολίτευτός ἐστιν, ἡ δ' ἰσχνὴ λίαν ἀνέκπληκτος. καθάπερ δὲ τὸ σῶμα οὐ μόνον ὑγιεινὸν

2 πρὸς ὑμᾶς idem: lacuna in libris 8 τοῦτον τῶν Herwerdenus: τοῦτον aut τῶν 10 εἰ add. H 19 κἂν εἰ μὴ λέγοις H

ἀλλὰ καὶ εὐεκτικὸν εἶναι χρή, καὶ τὸν λόγον ὡσαύτως οὐκ ἄνοσον μόνον ἀλλὰ καὶ εὔρωστον εἶναι δεῖ. B τὸ μὲν γὰρ ἀσφαλὲς ἐπαινεῖται μόνον, τὸ δ' ἐπικίνδυνον καὶ θαυμάζεται. τὴν αὐτὴν δὲ τυγχάνω γνώμην ἔχων καὶ περὶ τῆς ἐν τῇ ψυχῇ διαθέσεως. οὔτε γὰρ θρασὺν οὔτ' ἄτολμον καὶ καταπλῆγα προσῆκεν εἶναι· τὸ μὲν γὰρ εἰς ἀναισχυντίαν, τὸ δ' εἰς ἀνδραποδωδίαν περιίσταται· ἔντεχνον δὲ τὸ τὴν μέσην ἐν ἅπασι τέμνειν ἐμμελές τε. βούλομαι δ', ἕως ἔτι μέμνημαι τῆς παιδείας, ὡς ἔχω δόξης περὶ αὐτῆς εἰπεῖν, ὅτι τὸν μονόκωλον λόγον πρῶτον μὲν ἀμουσίας οὐ μικρὸν ποιοῦμαι τεκμήριον· ἔπειτα δὲ καὶ πρὸς τὴν ἄσκησιν ἀψίκορον καὶ πάντῃ ἀνεπίμονον εἶναι νομίζω. μονῳδία γὰρ ἐν ἅπασίν ἐστι πλήσμιον καὶ πρόσαντες, ἡ δὲ ποικιλία τερπνόν, καθάπερ κἀν τοῖς ἄλλοις ἅπασιν, οἷον ἀκούσμασιν ἢ θεάμασιν. C

10. Δεῖ τοίνυν τὸν παῖδα τὸν ἐλεύθερον μηδενὸς μηδὲ τῶν ἄλλων τῶν καλουμένων ἐγκυκλίων παιδευμάτων μήτ' ἀνήκοον μήτ' ἀθέατον ἐᾶν εἶναι, ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐκ παραδρομῆς μαθεῖν ὡσπερεὶ γεύματος ἕνεκεν (ἐν ἅπασι γὰρ τὸ τέλειον ἀδύνατον), τὴν δὲ φιλοσοφίαν πρεσβεύειν. ἔχω δὲ δι' εἰκόνος παραστῆσαι τὴν ἐμαυτοῦ γνώμην· ὥσπερ γὰρ περιπλεῦσαι μὲν πολλὰς πόλεις καλόν, ἐνοικῆσαι δὲ τῇ D κρατίστῃ χρήσιμον ** ἀστείως δὲ καὶ Βίων ἔλεγεν ὁ φιλόσοφος ὅτι ὥσπερ οἱ μνηστῆρες τῇ Πηνελόπῃ

4 αὐτὴν add. H 24 ὥσπερ γὰρ] ὡς ἄρα H 26 lacunam indicavi

πλησιάζειν μὴ δυνάμενοι ταῖς ταύτης ἐμίγνυντο θεραπαίναις, οὕτω καὶ οἱ φιλοσοφίας μὴ δυνάμενοι κατατυχεῖν ἐν τοῖς ἄλλοις παιδεύμασι τοῖς οὐδενὸς ἀξίοις ἑαυτοὺς κατασκελετεύουσι. διὸ δεῖ τῆς ἄλλης παιδείας ὥσπερ κεφάλαιον ποιεῖν τὴν φιλοσοφίαν. περὶ μὲν γὰρ τὴν τοῦ σώματος ἐπιμέλειαν διττὰς εὗρον ἐπιστήμας οἱ ἄνθρωποι, τὴν ἰατρικὴν καὶ τὴν γυμναστικήν, ὧν ἡ μὲν τὴν ὑγίειαν, ἡ δὲ τὴν εὐεξίαν ἐντίθησι. τῶν δὲ τῆς ψυχῆς ἀρρωστημάτων καὶ παθῶν ἡ φιλοσοφία μόνη φάρμακόν ἐστι. διὰ γὰρ ταύτην ἔστι καὶ μετὰ ταύτης γνῶναι τί τὸ καλὸν τί τὸ αἰσχρόν, τί τὸ δίκαιον τί τὸ ἄδικον, τί
E τὸ συλλήβδην αἱρετὸν τί τὸ φευκτόν· πῶς θεοῖς πῶς γονεῦσι πῶς πρεσβυτέροις πῶς νόμοις πῶς ἀλλοτρίοις πῶς ἄρχουσι πῶς φίλοις πῶς γυναιξὶ πῶς τέκνοις πῶς οἰκέταις χρηστέον ἐστί· ὅτι δεῖ θεοὺς μὲν σέβεσθαι, γονέας δὲ τιμᾶν, πρεσβυτέρους αἰδεῖσθαι, νόμοις πειθαρχεῖν, ** ἄρχουσιν ὑπείκειν, φίλους ἀγαπᾶν, πρὸς γυναῖκας σωφρονεῖν, τέκνων στερκτικοὺς εἶναι, δούλους μὴ περιυβρίζειν· τὸ δὲ μέγιστον, μήτ᾽ ἐν ταῖς εὐπραγίαις περιχαρεῖς μήτ᾽ ἐν ταῖς συμφοραῖς περιλύπους ὑπάρχειν, μήτ᾽ ἐν ταῖς ἡδοναῖς ἐκλύτους εἶναι μήτ᾽ ἐν ταῖς ὀργαῖς ἐκπαθεῖς καὶ
F θηριώδεις. ἅπερ ἐγὼ πάντων τῶν ἐκ φιλοσοφίας περιγιγνομένων ἀγαθῶν πρεσβύτατα κρίνω. τὸ μὲν γὰρ εὐγενῶς εὐτυχεῖν ἀνδρός, τὸ δ᾽ ἀνεπιφθόνως εὐηνίου ἀνθρώπου, τὸ δὲ τοῖς λογισμοῖς περιεῖναι

7 καὶ τὴν H: καὶ 13 τὸ φευκτόν H: φευκτόν 14 πῶς ἀλλοτρίοις eliminavit H 18 ante ἄρχουσιν lac. signa addidi

τῶν ἡδονῶν σοφοῦ, τὸ δ' ὀργῆς κατακρατεῖν ἀνδρὸς οὐ τοῦ τυχόντος ἐστί. τελείους δ' ἀνθρώπους ἡγοῦμαι τοὺς δυναμένους τὴν πολιτικὴν δύναμιν μῖξαι 8 καὶ κεράσαι τῇ φιλοσοφίᾳ, καὶ δυεῖν ὄντοιν μεγίστοιν ἀγαθοῖν ἐπηβόλους ὑπάρχειν ὑπολαμβάνω, τοῦ τε κοινωφελοῦς βίου πολιτευομένους, τοῦ τ' ἀκύμονος καὶ γαληνοῦ, διατρίβοντας περὶ φιλοσοφίαν. τριῶν γὰρ ὄντων βίων ὧν ὁ μέν ἐστι πρακτικὸς ὁ δὲ θεωρητικὸς ὁ δ' ἀπολαυστικός, ὁ μὲν ἔκλυτος καὶ δοῦλος τῶν ἡδονῶν ζῳώδης καὶ μικροπρεπής ἐστιν, ὁ δὲ θεωρητικὸς τοῦ πρακτικοῦ διαμαρτάνων ἀνωφελής, ὁ δὲ πρακτικὸς ἀμοιρήσας φιλοσοφίας ἄμουσος καὶ πλημμελής. πειρατέον οὖν εἰς δύναμιν καὶ τὰ κοινὰ πράττειν καὶ τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβά- B νεσθαι κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. οὕτως ἐπολιτεύσατο Περικλῆς, οὕτως Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος, οὕτω Δίων ὁ Συρακόσιος, οὕτως Ἐπαμεινώνδας ὁ Θηβαῖος, ὧν ἅτερος Πλάτωνος ἐγένετο συνουσιαστής. καὶ περὶ μὲν παιδείας οὐκ οἶδ' ὅτι δεῖ πλείονα λέγοντα διατρίβειν· πρὸς δὲ τοῖς εἰρημένοις χρήσιμον, μᾶλλον δὲ ἀναγκαῖόν ἐστι μηδὲ τῆς τῶν παλαιῶν συγγραμμάτων κτήσεως ὀλιγώρως ἔχειν, ἀλλὰ καὶ τούτων ποιεῖσθαι συλλογὴν κατὰ τὸ γεωργῶδες. τὸν γὰρ αὐτὸν τρόπον ὄργανον τῆς παιδείας ἡ χρῆσις τῶν βιβλίων ἐστί, καὶ ἀπὸ πηγῆς τὴν ἐπιστήμην τηρεῖν συμβέβηκεν.

11. Οὐ τοίνυν ἄξιον οὐδὲ τὴν τῶν σωμάτων C

1 σοφοῦ Heusingerus: σοφῶν 18 ἅτερος W: ἑκάτερος 25 πηγῆς] ταύτης?

ἀγωνίαν παρορᾶν, ἀλλὰ πέμποντας ἐς παιδοτρίβου τοὺς παῖδας ἱκανῶς ταῦτα διαπονεῖν, ἅμα μὲν τῆς τῶν σωμάτων εὐρυθμίας ἕνεκεν, ἅμα δὲ καὶ πρὸς ῥώμην· καλοῦ γὰρ γήρως θεμέλιος ἐν παισὶν ἡ τῶν σωμάτων εὐεξία. καθάπερ οὖν ἐν εὐδίᾳ τὰ πρὸς τὸν χειμῶνα προσῆκε παρασκευάζειν, οὕτως ἐν νεότητι τὴν εὐταξίαν καὶ τὴν σωφροσύνην ἐφόδιον εἰς τὸ γῆρας ἀποτίθεσθαι. οὕτω δὲ δεῖ ταμιεύεσθαι τὸν

D τοῦ σώματος πόνον, ὡς μὴ καταξήρους γινομένους πρὸς τὴν τῆς παιδείας ἐπιμέλειαν ἀπαγορεύειν· κατὰ γὰρ Πλάτωνα ὕπνοι καὶ κόποι μαθήμασι πολέμιοι. καὶ τί ταῦτα; ἀλλ᾽ ὅπερ πάντων ἐστὶ κυριώτατον τῶν εἰρημένων σπεύδω λέγειν. πρὸς γὰρ τοὺς στρατιωτικοὺς ἀγῶνας τοὺς παῖδας ἀσκητέον ἐν ἀκοντισμοῖς αὐτοὺς καταθλοῦντας καὶ τοξείαις καὶ θήραις. 'τὰ γὰρ 'τῶν ἡττωμένων' ἐν ταῖς μάχαις 'ἀγαθὰ τοῖς νικῶσιν ἆθλα πρόκειται'. πόλεμος δ᾽ ἐσκιατραφημένην σωμάτων ἕξιν οὐ δέχεται, ἰσχνὸς δὲ στρατιώτης πολεμικῶν ἀγώνων ἐθὰς ἀθλητῶν καὶ πολεμίων

E φάλαγγας διωθεῖ. τί οὖν ἄν τις εἴποι; σὺ δὲ δὴ περὶ τῆς ἐλευθέρων ἀγωγῆς ὑποσχόμενος παραγγέλματα δώσειν ἔπειτα φαίνῃ τῆς μὲν τῶν πενήτων καὶ δημοτικῶν παραμελῶν ἀγωγῆς, μόνοις δὲ τοῖς πλουσίοις ὁμονοεῖς τὰς ὑποθήκας διδόναι. πρὸς οὓς οὐ χαλεπὸν ἀπαντῆσαι. ἐγὼ γὰρ μάλιστ᾽ ἂν βουλοίμην πᾶσι κοινῇ χρήσιμον εἶναι τὴν ἀγωγήν· εἰ δέ τινες

4 ἡ ἐν παισὶν τῶν H 12 καὶ τί ταῦτα;] καὶ ταῦτα μὲν τοιαῦτα Emperius 15 τὰ γὰρ] Xen. Cyr. II 3 2 19 καὶ ἀθλητῶν πολεμίων? 23 παραμελεῖν W 24 ὁμονοεῖς] ἐμμελεῖς? cf. p. 4 c

ἐνδεῶς τοῖς ἰδίοις πράττοντες ἀδυνατήσουσι τοῖς
ἐμοῖς χρῆσθαι παραγγέλμασι, τὴν τύχην αἰτιάσθω-
σαν, οὐ τὸν ταῦτα συμβουλεύοντα. πειρατέον μὲν
οὖν εἰς δύναμιν τὴν κρατίστην ἀγωγὴν ποιεῖσθαι
τῶν παίδων καὶ τοῖς πένησιν· εἰ δὲ μή, τῇ γε δυ-
νατῇ χρηστέον. καὶ ταῦτα μὲν δὴ τῷ λόγῳ παρεφορ- F
τισάμην, ἵν' ἐφεξῆς καὶ τἄλλα τὰ φέροντα πρὸς τὴν
ὀρθὴν τῶν νέων ἀγωγὴν συνάψω.

12. Κἀκεῖνό φημι, δεῖν τοὺς παῖδας ἐπὶ τὰ καλὰ
τῶν ἐπιτηδευμάτων ἄγειν παραινέσεσι καὶ λόγοις,
μὴ μὰ Δία πληγαῖς μηδ' αἰκισμοῖς. δοκεῖ γάρ που
ταῦτα τοῖς δούλοις μᾶλλον ἢ τοῖς ἐλευθέροις πρέ-
πειν· ἀποναρκῶσι γὰρ καὶ φρίττουσι πρὸς τοὺς πό-
νους, τὰ μὲν διὰ τὰς ἀλγηδόνας τῶν πληγῶν, τὰ
δὲ καὶ διὰ τὰς ὕβρεις. ἔπαινοι δὲ καὶ ψόγοι πάσης
εἰσὶν αἰκίας ὠφελιμώτεροι τοῖς ἐλευθέροις, οἱ μὲν 9
ἐπὶ τὰ καλὰ παρορμῶντες οἱ δ' ἀπὸ τῶν αἰσχρῶν
ἀνείργοντες. δεῖ δ' ἐναλλὰξ καὶ ποικίλως χρῆσθαι
ταῖς ἐπιπλήξεσι καὶ τοῖς ἐπαίνοις, κἀπειδάν ποτε
θρασύνωνται, ταῖς ἐπιπλήξεσιν ἐν αἰσχύνῃ ποιεῖσθαι,
καὶ πάλιν ἀνακαλεῖσθαι τοῖς ἐπαίνοις καὶ μιμεῖσθαι
τὰς τίτθας, αἵτινες ἐπειδὰν τὰ παιδία κλαυθμυρί-
σωσιν, εἰς παρηγορίαν πάλιν τὸν μαστὸν ὑπέχουσι.
δεῖ δ' αὐτοὺς μηδὲ τοῖς ἐγκωμίοις ἐπαίρειν καὶ φυ-
σᾶν· χαυνοῦνται γὰρ ταῖς ὑπερβολαῖς τῶν ἐπαίνων
καὶ θρύπτονται.

13. Ἤδη δέ τινας ἐγὼ εἶδον πατέρας, οἷς τὸ B
λίαν φιλεῖν τοῦ μὴ φιλεῖν αἴτιον κατέστη. τί οὖν

20 θρασύνωνται H: εὐφραίνωνται 23 πάλιν delevit H

ἐστιν ὃ βούλομαι λέγειν, ἵνα τῷ παραδείγματι φωτεινότερον ποιήσω τὸν λόγον; σπεύδοντες γὰρ τοὺς παῖδας ἐν πᾶσι τάχιον πρωτεῦσαι πόνους αὐτοῖς ὑπερμέτρους ἐπιβάλλουσιν, οἷς ἀπαυδῶντες ἐκπίπτουσι, καὶ ἄλλως βαρυνόμενοι ταῖς κακοπαθείαις οὐ δέχονται τὴν μάθησιν εὐηνίως. ὥσπερ γὰρ τὰ φυτὰ τοῖς μὲν μετρίοις ὕδασι τρέφεται, τοῖς δὲ πολλοῖς πνίγεται, τὸν αὐτὸν τρόπον ψυχὴ τοῖς μὲν συμμέτροις αὔξεται πόνοις, τοῖς δ' ὑπερβάλλουσι βαπτίζεται.
C δοτέον οὖν τοῖς παισὶν ἀναπνοὴν τῶν συνεχῶν πόνων, ἐνθυμουμένους ὅτι πᾶς ὁ βίος ἡμῶν εἰς ἄνεσιν καὶ σπουδὴν διῄρηται. καὶ διὰ τοῦτ' οὐ μόνον ἐγρήγορσις ἀλλὰ καὶ ὕπνος εὑρέθη, οὐδὲ πόλεμος ἀλλὰ καὶ εἰρήνη, οὐδὲ χειμὼν ἀλλὰ καὶ εὐδία, οὐδ' ἐνεργοὶ πράξεις ἀλλὰ καὶ ἑορταί. συνελόντι δ' εἰπεῖν ἡ ἀνάπαυσις τῶν πόνων ἐστὶν ἄρτυμα. καὶ οὐκ ἐπὶ τῶν ζῴων μόνων τοῦτ' ἂν ἴδοι τις γιγνόμενον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τῶν ἀψύχων· καὶ γὰρ τὰ τόξα καὶ τὰς λύρας ἀνίεμεν, ἵν' ἐπιτεῖναι δυνηθῶμεν. καθόλου δὲ σῴζεται σῶμα μὲν ἐνδείᾳ καὶ πληρώσει, ψυχὴ δ' ἀνέσει καὶ πόνῳ. ἄξιον δ' ἐπιτιμᾶν τῶν
D πατέρων ἐνίοις, οἵτινες παιδαγωγοῖς καὶ διδασκάλοις ἐπιτρέψαντες τοὺς υἱεῖς αὐτοὶ τῆς τούτων μαθήσεως οὔτ' αὐτόπται γίγνονται τὸ παράπαν οὔτ' αὐτήκοοι, πλεῖστον τοῦ δέοντος ἁμαρτάνοντες. αὐτοὺς γὰρ παρ' ὀλίγας ἡμέρας δεῖ δοκιμασίαν λαμβάνειν τῶν παίδων, ἀλλὰ μὴ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν μισθωτοῦ διαθέσει· καὶ γὰρ ἐκεῖνοι πλείονα ποιήσονται τὴν

17 ἂν add. H

ἐπιμέλειαν τῶν παίδων, μέλλοντες ἑκάστοτε διδόναι τὰς εὐθύνας. κἀνταῦθα δὴ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ ἱπποκόμου χάριεν, ὡς οὐδὲν οὕτω πιαίνει τὸν ἵππον ὡς βασιλέως ὀφθαλμός. πάντων δὲ μάλιστα τὴν μνήμην τῶν παίδων ἀσκεῖν καὶ συνεθίζειν· αὕτη γὰρ E ὥσπερ τῆς παιδείας ἐστὶ ταμιεῖον, καὶ διὰ τοῦτο μητέρα τῶν Μουσῶν ἐμυθολόγησαν εἶναι τὴν Μνημοσύνην, αἰνιττόμενοι καὶ παραδηλοῦντες ὅτι οὕτως οὐδὲν γεννᾶν καὶ τρέφειν ὡς ἡ μνήμη πέφυκε. καὶ τοίνυν ταύτην κατ᾽ ἀμφότερ᾽ ἐστὶν ἀσκητέον, εἴτ᾽ ἐκ φύσεως μνήμονες εἶεν οἱ παῖδες, εἴτε καὶ τοὐναντίον ἐπιλήσμονες. τὴν γὰρ πλεονεξίαν τῆς φύσεως ἐπιρρώσομεν, τὴν δ᾽ ἔλλειψιν ἀναπληρώσομεν· καὶ οἱ μὲν τῶν ἄλλων ἔσονται βελτίους, οἱ δ᾽ ἑαυτῶν. τὸ γὰρ Ἡσιόδειον καλῶς εἴρηται

'εἰ γάρ κεν καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
καὶ θαμὰ τοῦθ᾽ ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ F
γένοιτο.'

μὴ λανθανέτω τοίνυν μηδὲ τοῦτο τοὺς πατέρας, ὅτι τὸ μνημονικὸν τῆς μαθήσεως μέρος οὐ μόνον πρὸς τὴν παιδείαν ἀλλὰ καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου πράξεις οὐκ ἐλαχίστην συμβάλλεται μοῖραν. ἡ γὰρ τῶν γεγενημένων πράξεων μνήμη τῆς περὶ τῶν μελλόντων εὐβουλίας γίγνεται παράδειγμα.

14. Καὶ μέντοι καὶ τῆς αἰσχρολογίας ἀπακτέον τοὺς υἱεῖς· 'λόγος γὰρ ἔργου σκιή' κατὰ Δημόκριτον. εἶτά γε μὴν ἐντευκτικοὺς αὐτοὺς εἶναι παρα- **10**

2 τὸ ῥηθὲν] Xen. Oecon. XII 20 9 οὐδὲν] add. τὴν παιδείαν W 15 Ἡσιόδειον] OD 361

σκευαστέον καὶ φιλοπροσηγόρους· οὐδὲν γὰρ ὡς τὰ ἀνέντευκτα τῶν ἠθῶν ἐστιν οὕτως ἀξιομίσητον. ἔτι τοίνυν οἱ παῖδες ἀμισεῖς γίγνοιντ' ἂν τοῖς συνοῦσι μὴ παντελῶς ἐν ταῖς ζητήσεσιν ἀπαραχώρητοι γιγνόμενοι· οὐ γὰρ τὸ νικᾶν μόνον ἀλλὰ καὶ τὸ ἡττᾶσθαι ἐπίστασθαι καλὸν ἐν οἷς τὸ νικᾶν βλαβερόν. ἔστι γὰρ ὡς ἀληθῶς καὶ νίκη Καδμεία. ἐγω δὲ μάρτυρα τούτου Εὐριπίδην τὸν σοφὸν ἐπαγαγέσθαι λέγοντα

B 'δυοῖν λεγόντοιν, θατέρου θυμουμένου,
ὁ μὴ ἀντιτείνων τοῖς λόγοις σοφώτερος'.

ἃ τοίνυν τῶν εἰρημένων οὐδενὸς ἧττόν ἐστιν ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἐπιτηδευτέα τοῖς νέοις καὶ δὴ λεκτέον. ταῦτα δ' ἐστὶ τὸ τὸν βίον ἀτύφωτον ἀσκεῖν, τὸ τὴν γλῶτταν κατέχειν, τὸ τῆς ὀργῆς ὑπεράνω γίγνεσθαι, τὸ τῶν χειρῶν κρατεῖν. τούτων ἕκαστον ἡλίκον ἐστὶ σκεπτέον· ἔσται δ' ἐπὶ παραδειγμάτων γνωριμώτερα. οἷον ἵν' ἀπὸ τοῦ τελευταίου πρῶτον ἄρξωμαι, τὰς χεῖράς τινες ὑποσχόντες λήμμασιν ἀδίκοις τὴν δόξαν τῶν προβεβιωμένων ἐξέχεαν· ὡς Γύλιππος ὁ Λακε-
C δαιμόνιος τὰ σακκία τῶν χρημάτων παραλύσας φυγὰς ἀπηλάθη τῆς Σπάρτης. τό γε μὴν ἀόργητον ἀνδρός ἐστι σοφοῦ. Σωκράτης μὲν γάρ, λακτίσαντος αὐτὸν νεανίσκου θρασέος μάλα καὶ βδελυροῦ, τοὺς ἀμφ' αὐτὸν ὁρῶν ἀγανακτοῦντας καὶ σφαδάζοντας ὡς καὶ διώκειν αὐτὸν ἐθέλειν, 'ἆρ'' ἔφησε 'καὶ εἴ μ' ὄνος ἐλάκτισεν, ἀντιλακτίσαι τοῦτον ἠξιώσατ' ἄν;' οὐ μὴν ἐκεῖνός γε παντελῶς κατεπροίξατο, πάν-

9 Nauck. p. 445 11 οὐδενὸς ἧττόν ἐστιν] οὐδὲν ἧττον H 13 τὸ τὸν Meziriacus: τὸν

των δ' αὐτὸν ὀνειδιζόντων καὶ λακτιστὴν ἀποκαλούντων ἀπήγξατο. Ἀριστοφάνους δέ, ὅτε τὰς Νεφέλας ἐξέφερε, παντοίως πᾶσαν ὕβριν αὐτοῦ κατασκεδαννύντος, καί τινος τῶν παρόντων 'κᾆτα τοιαῦτ' ἀνακωμῳδοῦντος οὐκ ἀγανακτεῖς' εἰπόντος 'ὦ Σώκρατες;' 'μὰ Δί' οὐκ ἔγωγ'' ἔφησεν· 'ὡς γὰρ ἐν συμποσίῳ D μεγάλῳ τῷ θεάτρῳ σκώπτομαι'. ἀδελφὰ τούτοις καὶ σύζυγα φανήσονται πεποιηκότες Ἀρχύτας ὁ Ταραντῖνος καὶ Πλάτων. ὁ μὲν γὰρ ἐπανελθὼν ἀπὸ τοῦ πολέμου (στρατηγῶν δ' ἐτύγχανε) γῆν καταλαβὼν κεχερσωμένην, τὸν ἐπίτροπον καλέσας αὐτῆς 'ᾤμωξας ἄν' ἔφησεν 'εἰ μὴ λίαν ὠργιζόμην'. Πλάτων δὲ δούλῳ λίχνῳ καὶ βδελυρῷ θυμωθείς, τὸν τῆς ἀδελφῆς υἱὸν Σπεύσιππον καλέσας 'τοῦτον' ἔφησεν ἀπελθὼν 'κρότησον· ἐγὼ γὰρ πάνυ θυμοῦμαι'. χαλεπὰ δὲ ταῦτα καὶ δυσμίμητα φαίη τις ἄν. οἶδα κἀγώ. πειρατέον οὖν εἰς ὅσον οἷόν τ' ἐστὶ τούτοις παραδείγμασι χρωE μένους τὸ πολὺ τῆς ἀκρατοῦς καὶ μαινομένης ὑφαιρεῖν ὀργῆς· οὐδὲ γὰρ ἐς τἄλλα ἐνάμιλλοι ταῖς ἐκείνων ἐσμὲν οὔτ' ἐμπειρίαις οὔτε καλοκαγαθίαις. ἀλλ' οὐδὲν ἧττον ἐκείνων, ὥσπερ θεῶν ἱεροφάνται καὶ δᾳδοῦχοι τῆς σοφίας ὄντες, ὅσαπέρ ἐστιν ἐν δυνατῷ, ταῦτα μιμεῖσθαι καὶ περικνίζειν ἐπιχειροῦμεν. τὸ τοίνυν τῆς γλώττης κρατεῖν (περὶ τούτου γάρ, ὥσπερ ὑπεθέμην, εἰπεῖν λοιπόν) εἴ τις μικρὸν καὶ φαῦλον ὑπείληφε, πλεῖστον διαμαρτάνει τῆς ἀληθείας. σοφὸν γὰρ εὔκαιρος σιγὴ καὶ παντὸς λόγου κρεῖττον.

4 κᾆτα scripsi: κατὰ 7 τούτοις] δὲ τούτοις H 14 κρότησον] κόλασον Heusingerus

F *καὶ διὰ τοῦτό μοι δοκεῖ τὰς μυστηριώδεις τελετὰς οἱ παλαιοὶ κατέδειξαν, ἵν' ἐν ταύταις σιωπᾶν ἐθισθέντες ἐπὶ τὴν τῶν ἀνθρωπίνων μυστηρίων πίστιν τὸν ἀπὸ τῶν θεῶν μεταφέρωμεν φόβον. καὶ γὰρ αὖ σιωπήσας μὲν οὐδεὶς μετενόησε, λαλήσαντες δὲ παμπληθεῖς. καὶ τὸ μὲν σιγηθὲν ἐξειπεῖν ῥάδιον, τὸ δὲ ῥηθὲν ἀναλαβεῖν ἀδύνατον. μυρίους δ' ἔγωγ' οἶδ' ἀκούσας ταῖς μεγίσταις συμφοραῖς περιπεσόντας διὰ*
11 *τὴν τῆς γλώττης ἀκρασίαν. ὧν τοὺς ἄλλους παραλιπὼν ἑνὸς ἢ δυεῖν τύπου ἕνεκεν ἐπιμνησθήσομαι. τοῦ γὰρ Φιλαδέλφου γήμαντος τὴν ἀδελφὴν Ἀρσινόην Σωτάδης εἰπών*

'εἰς οὐχ ὁσίην τρυμαλιὴν τὸ κέντρον ὠθεῖς'

ἐν δεσμωτηρίῳ πολλοὺς κατεσάπη χρόνους καὶ τῆς ἀκαίρου λαλιᾶς οὐ μεμπτὴν ἔδωκε δίκην, ἵνα δὲ γέλωτα παράσχῃ τοῖς ἄλλοις, αὐτὸς πολὺν χρόνον ἔκλαυσεν. ἐνάμιλλα δὲ τούτοις καὶ σύζυγα καὶ Θεόκριτος ὁ σοφιστὴς εἶπέ τε καὶ ἔπαθε, καὶ πολὺ δεινότερα. Ἀλεξάνδρου γὰρ πορφυρᾶς ἐσθῆτας κελεύ-
B *σαντος κατασκευάζειν τοὺς Ἕλληνας, ἵν' ἐπανελθὼν τὰ ἐπινίκια τοῦ πολέμου τοῦ κατὰ τῶν βαρβάρων θύσειε, καὶ τῶν ἐθνῶν κατὰ κεφαλὴν εἰσφερόντων ἄργυρον 'πρότερον μέν' ἔφησεν 'ἠμφισβήτουν, νῦν δ' ᾔσθημαι σαφῶς ὅτι ὁ 'πορφύρεος' Ὁμήρου 'θάνατος' οὗτός ἐστιν'. ἐξ ὧν ἐχθρὸν ἐκτήσατο τὸν Ἀλέξανδρον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Μακεδόνων ἑτερόφθαλμον ὄντα τὴν πήρωσιν προφέρων εἰς οὐ μετρίαν ὀργὴν κατέστησε. τὸν γὰρ ἀρχιμά-*

14 *πολὺν κατεσάπη χρόνον* H 16 *πολὺν χρόνον* del. H

γειρον Εὐτροπίωνα γεγενημένον ἐν τάξει πέμψας παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν ἠξίου καὶ λόγον δοῦναι καὶ λαβεῖν. ταῦτα δ᾽ ἀπαγγέλλοντος ἐκείνου πρὸς C *αὐτὸν καὶ πολλάκις προσιόντος ‘εὖ οἶδ᾽’ ἔφησεν ‘ὅτι ὠμόν με θέλεις τῷ Κύκλωπι παραθεῖναι’, ὀνειδίζων τὸν μὲν ὅτι πηρός, τὸν δ᾽ ὅτι μάγειρος ἦν. κἀκεῖνος ‘τοιγαροῦν’ εἰπὼν ‘τὴν κεφαλὴν οὐχ ἕξεις ἀλλὰ τῆς ἀθυροστομίας ταύτης καὶ μανίας δώσεις δίκην’, ἀπήγγειλε τὰ εἰρημένα τῷ βασιλεῖ, ὁ δὲ πέμψας ἀνεῖλε τὸν Θεόκριτον. παρὰ πάντα δὲ ταῦτα, ὅπερ ἐστὶν ἱεροπρεπέστατον, ἐθίζειν τοὺς παῖδας τἀληθῆ λέγειν· τὸ γὰρ ψεύδεσθαι δουλοπρεπὲς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἄξιον μισεῖσθαι καὶ οὐδὲ μετρίοις δούλοις συγγνωστόν.*

15. *Ταῦτα μὲν οὖν οὐκ ἐνδοιάσας οὐδὲ μελλήσας* D *περὶ τῆς τῶν παίδων εὐκοσμίας καὶ σωφροσύνης διείλεγμαι· περὶ δὲ τοῦ ῥηθήσεσθαι μέλλοντος ἀμφίδοξός εἰμι καὶ διχογνώμων, καὶ τῇδε κἀκεῖσε μετακλίνων ὡς ἐπὶ πλάστιγγος πρὸς οὐδέτερον ῥέψαι δύναμαι, πολὺς δ᾽ ὄκνος ἔχει με καὶ τῆς εἰσηγήσεως καὶ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ πράγματος. ἀποτολμητέον δ᾽ οὖν ὅμως εἰπεῖν αὐτό. τί οὖν τοῦτ᾽ ἐστί; πότερα δεῖ τοὺς ἐρῶντας τῶν παίδων ἐᾶν τούτοις συνεῖναι καὶ συνδιατρίβειν, ἢ τοὐναντίον εἴργειν αὐτοὺς καὶ* E *ἀποσοβεῖν τῆς πρὸς τούτους ὁμιλίας προσῆκεν; ὅταν μὲν γὰρ ἀποβλέψω πρὸς τοὺς πατέρας τοὺς αὐθεκάστους καὶ τὸν τρόπον ὀμφακίας καὶ στρυφνούς, οἳ τῶν τέκνων ὕβριν οὐκ ἀνεκτὴν τὴν τῶν ἐρώντων ὁμιλίαν ἡγοῦνται, εὐλαβοῦμαι ταύτης εἰσηγητὴς*

γενέσθαι καὶ σύμβουλος. ὅταν δ' αὖ πάλιν ἐνθυμηθῶ τὸν Σωκράτη τὸν Πλάτωνα τὸν Ξενοφῶντα τὸν Αἰσχίνην τὸν Κέβητα, τὸν πάντα χορὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν οἳ τοὺς ἄρρενας ἐδοκίμασαν ἔρωτας καὶ τὰ μειράκια προήγαγον ἐπί τε παιδείαν καὶ δημαγωγίαν καὶ τὴν ἀρετὴν τῶν τρόπων, πάλιν ἕτερος
F *γίγνομαι καὶ κάμπτομαι πρὸς τὸν ἐκείνων τῶν ἀνδρῶν ζῆλον. μαρτυρεῖ δὲ τούτοις Εὐριπίδης οὕτω λέγων*

'ἀλλ' ἔστι δή τις ἄλλος ἐν βροτοῖς ἔρως
ψυχῆς δικαίας σώφρονός τε κἀγαθῆς'.

τὸ δὲ τοῦ Πλάτωνος σπουδῇ καὶ χαριεντισμῷ μεμιγμένον οὐ παραλειπτέον. ἐξεῖναι γάρ φησι δεῖν τοῖς ἀριστεύσασιν ὃν ἂν βούλωνται τῶν καλῶν φιλῆσαι. τοὺς μὲν οὖν τῆς ὥρας ἐπιθυμοῦντας ἀπελαύνειν προσῆκε, τοὺς δὲ τῆς ψυχῆς ἐραστὰς ἐγκρίνειν κατὰ τὸ σύνολον. καὶ τοὺς μὲν Θήβησι καὶ τοὺς ἐν Ἤλιδι
12 *φευκτέον ἔρωτας καὶ τὸν ἐν Κρήτῃ καλούμενον ἁρπαγμόν, τοὺς δ' Ἀθήνησι καὶ τοὺς ἐν Λακεδαίμονι ζηλωτέον.*

16. *Περὶ μὲν οὖν τούτων, ὅπως ἕκαστος αὐτὸς ἑαυτὸν πέπεικεν, οὕτως ὑπολαμβανέτω· ἐγὼ δ' ἐπειδὴ περὶ τῆς τῶν παίδων εὐταξίας εἴρηκα καὶ κοσμιότητος, καὶ ἐπὶ τὴν τῶν μειρακίων ἡλικίαν ἤδη μεταβήσομαι καὶ μικρὰ παντάπασιν λέξω. πολλάκις γὰρ κατεμεμψάμην τοὺς μοχθηρῶν ἐθῶν γεγονότας εἰσηγητάς, οἵτινες τοῖς μὲν παισὶ παιδαγωγοὺς καὶ*

10 Nauck. p. 367 12 *Πλάτωνος*] Rep. p. 468 b
17 *ἐν* add. H

διδασκάλους ἐπέστησαν, τὴν δὲ τῶν μειρακίων ὁρμὴν ἄφετον εἴασαν νέμεσθαι, δέον αὖ τοὐναντίον πλείω B τῶν μειρακίων ποιεῖσθαι τὴν εὐλάβειαν καὶ φυλακὴν ἢ τῶν παίδων. τίς γὰρ οὐκ οἶδεν ὅτι τὰ μὲν τῶν παίδων πλημμελήματα μικρὰ καὶ παντελῶς ἐστιν ἰάσιμα, παιδαγωγῶν ἴσως ὀλιγωρία καὶ διδασκάλων παραγωγὴ καὶ ἀνηκουστία· τὰ δὲ τῶν ἤδη νεανισκευομένων ἀδικήματα πολλάκις ὑπερφυᾶ γίνεται καὶ σχέτλια, ἀμετρία γαστρὸς καὶ κλοπαὶ πατρῴων χρημάτων καὶ κύβοι καὶ κῶμοι καὶ πότοι καὶ παρθένων ἔρωτες καὶ γυναικῶν οἰκοφθορίαι γαμετῶν. οὐκοῦν τὰς τούτων ὁρμὰς ταῖς ἐπιμελείαις δεσμεύειν καὶ κατέχειν προσῆκεν. ἀταμίευτον γὰρ τῶν ἡδονῶν C ἡ ἀκμὴ καὶ σκιρτητικὸν καὶ χαλινοῦ δεόμενον, ὥσθ' οἱ μὴ τῆς ἡλικίας ταύτης ἐρρωμένως ἀντιλαμβανόμενοι τῇ ἀνοίᾳ διδόασιν ἐξουσίαν ἐπὶ τὰ ἀδικήματα. ἔδει τοίνυν τοὺς ἔμφρονας πατέρας παρὰ τοῦτον μάλιστα τὸν καιρὸν φυλάττειν ἐγρηγορέναι σωφρονίζειν τοὺς μειρακίσκους διδάσκοντας ἀπειλοῦντας δεομένους, παραδείγματα δεικνύντας τῶν διὰ φιληδονίαν μὲν συμφοραῖς περιπεσόντων διὰ δὲ καρτερίαν ἔπαινον καὶ δόξαν ἀγαθὴν περιποιησαμένων. δύο γὰρ ταῦθ' ὡσπερεὶ στοιχεῖα τῆς ἀρετῆς ἐστιν, ἐλπίς τε τιμῆς καὶ φόβος τιμωρίας· ἡ μὲν γὰρ ὁρμητικωτέρους D πρὸς τὰ κάλλιστα τῶν ἐπιτηδευμάτων ἡ δ' ὀκνηροὺς πρὸς τὰ φαῦλα τῶν ἔργων ἀπεργάζεται.

17. *Καθόλου* δ' ἀπείργειν προσήκει τοὺς παῖδας τῆς πρὸς τοὺς πονηροὺς ἀνθρώπους συνουσίας· ἀπο-

6 ἴσως del. H 25 ἡ] ὁ Huttenus

φέρονται γάρ τι τῆς τούτων κακίας. τοῦτο δὲ παρήγγειλε καὶ Πυθαγόρας αἰνίγμασιν ἅπερ ἐγὼ παραθεὶς ἐξηγήσομαι· καὶ γὰρ ταῦτα πρὸς ἀρετῆς κτῆσιν συμβάλλεται ῥοπὴν οὐκ ἐλαχίστην. οἷον 'μὴ γεύεσθαι μελανούρων', τουτέστι μὴ συνδιατρίβειν μέλασιν ἀνθρώποις διὰ κακοήθειαν. 'μὴ ζυγὸν ὑπερβαίνειν,'
E τουτέστιν ὅτι δεῖ τῆς δικαιοσύνης πλεῖστον ποιεῖσθαι λόγον καὶ μὴ ταύτην ὑπερβαίνειν. 'μὴ ἐπὶ χοίνικος καθίσαι,' ἤτοι φεύγειν ἀργίαν καὶ προνοεῖν ὅπως τὴν ἀναγκαίαν παρασκευάσομεν τροφήν. 'μὴ παντὶ ἐμβάλλειν δεξιάν,' ἀντὶ τοῦ προχείρως οὐ δεῖ συναλλάσσειν. 'μὴ φορεῖν στενὸν δακτύλιον,' ὅτι δεῖ τὸν βίον ἐπιτηδεύειν ὡς μὴ δεῖν αὐτόν. 'πῦρ σιδήρῳ μὴ σκαλεύειν,' ἀντὶ τοῦ θυμούμενον μὴ ἐρεθίζειν· οὐ γὰρ προσῆκεν, ἀλλ' ὑπείκειν τοῖς ὀργιζομένοις. 'μὴ ἐσθίειν καρδίαν,' ἤτοι μὴ βλάπτειν τὴν ψυχὴν ταῖς φροντίσιν αὐτὴν κατατρύχοντα. 'κυάμων ἀπέχε-
F σθαι,' ὅτι οὐ δεῖ πολιτεύεσθαι· κυαμευταὶ γὰρ ἦσαν ἔμπροσθεν αἱ ψηφοφορίαι δι' ὧν πέρας ἐπετίθεσαν ταῖς ἀρχαῖς. 'σιτίον εἰς ἀμίδα μὴ ἐμβάλλειν·' ἐπισημαίνει γὰρ ὅτι εἰς πονηρὰν ψυχὴν ἀστεῖον λόγον ἐμβάλλειν οὐ προσῆκεν· ὁ μὲν γὰρ λόγος τροφὴ διανοίας ἐστί, τοῦτον δ' ἀκάθαρτον ἡ πονηρία ποιεῖ τῶν ἀνθρώπων. 'μὴ ἐπιστρέφεσθαι ἐπὶ τοὺς ὅρους ἐλθόντας,' τουτέστι μέλλοντας ἀποθνήσκειν καὶ τὸν ὅρον τοῦ βίου πλησίον ὄντα ὁρῶντας φέρειν εὐκόλως καὶ μὴ ἀθυμεῖν. ἀνακάμψω δ' ἐπὶ τὴν ἐξ ἀρχῆς

10 corr. H: παρασκευάσωμεν   13 ὡς μὴ δεῖν scripsi: καὶ μὴ δεῖν δεσμῷ προσάπτειν   16 ἤτοι add. H ex Mantissa Provv. apud Leutschium vol. 2 p. 760

τοῦ λόγου ὑπόθεσιν· ἁπάντων γὰρ ὅπερ ἔφην τῶν
πονηρῶν ἀνθρώπων ἀπάγειν δεῖ τοὺς παῖδας, μά-
λιστα δὲ τῶν κολάκων. ὅπερ γὰρ πολλάκις καὶ πρὸς **13**
πολλοὺς τῶν πατέρων διατελῶ λέγων, καὶ νῦν ἂν
εἴποιμι. γένος οὐδέν ἐστιν ἐξωλέστερον οὐδὲ μᾶλ-
λον καὶ θᾶττον ἐκτραχηλίζον νεότητα τῶν κολάκων,
οἳ καὶ τοὺς πατέρας καὶ τοὺς παῖδας προρρίζους
ἐκτρίβουσι, τῶν μὲν τὸ γῆρας ἐπίλυπον, τῶν δὲ τὴν
νεότητα ποιοῦντες, τῶν δὲ συμβουλευμάτων δέλεαρ
ἀφύλακτον προτείνοντες τὴν ἡδονήν. τοῖς παισὶ τῶν
πλουσίων οἱ πατέρες νήφειν παραινοῦσιν οἱ δὲ με-
θύειν, σωφρονεῖν οἱ δ' ἀσελγαίνειν, φυλάττειν οἱ
δὲ δαπανᾶν, φιλεργεῖν οἱ δὲ ῥαθυμεῖν, 'στιγμὴ χρό- B
νου πᾶς ἐστιν ὁ βίος' λέγοντες. 'ζῆν οὐ παραζῆν
προσῆκε. τί δὲ φροντιστέον ἡμῖν τῶν τοῦ πατρὸς
ἀπειλῶν; κρονόληρος καὶ σοροδαίμων ἐστί, καὶ με-
τέωρον αὐτὸν ἀράμενοι τὴν ταχίστην ἐξοίσομεν.'
καθῆκε δέ τις καὶ χαμαιτύπην καὶ προηγώγευσε
γαμετήν, καὶ τὰ τῶν πατέρων ἐφόδια τοῦ γήρως
ἐσύλησε καὶ περιέκοψε. μιαρὸν τὸ φῦλον, ὑποκρι-
ταὶ φιλίας, ἄγευστοι παρρησίας, πλουσίων μὲν κό-
λακες πενήτων δ' ὑπερόπται, ὡς ἐκ λυρικῆς τέχνης
ἐπὶ τοὺς νέους ἀγόμενοι, σεσηρότες ὅθ' οἱ τρέφον-
τες γελῶσι, καὶ ψυχῆς ὑποβολιμαῖα καὶ νόθα μέρη
βίου, πρὸς δὲ τὸ τῶν πλουσίων νεῦμα ζῶντες, τῇ C
τύχῃ μὲν ἐλεύθεροι, τῇ προαιρέσει δὲ δοῦλοι· ὅταν
δὲ μὴ ὑβρίζωνται, τόθ' ὑβρίζεσθαι δοκοῦντες, ὅτι

9 *νεότητα*] add. *ἐπονείδιστον* Schneiderus 22 scribendum vid *λυτικῆς*. Noti sunt praeceptores *λυτικοί* 24 *καὶ ψυχῆς*] *καὶ ψευδῆ καὶ*?

μάτην παρατρέφονται. ὥστ' εἴ τῳ μέλει τῶν πατέρων τῆς τῶν τέκνων εὐαγωγίας, ἐκδιωκτέον τὰ μιαρὰ ταῦτα θρέμματα, ἐκδιωκτέον δ' οὐχ ἥκιστα καὶ τὰς τῶν συμφοιτητῶν μοχθηρίας· καὶ γὰρ οὗτοι τὰς ἐπιεικεστάτας φύσεις ἱκανοὶ διαφθείρειν εἰσί.

18. Ταῦτα μὲν οὖν καλὰ καὶ συμφέροντα· ἃ δὲ μέλλω λέγειν, ἀνθρώπινα. οὐδὲ γὰρ αὖ πάλιν τοὺς
D πατέρας ἔγωγ' ἀξιῶ τελέως τραχεῖς καὶ σκληροὺς εἶναι τὴν φύσιν, ἀλλὰ πολλαχοῦ καὶ συγχωρῆσαί τινα τῷ νεωτέρῳ τῶν ἁμαρτημάτων, καὶ ἑαυτοὺς ἀναμιμνήσκειν ὅτι ἐγένοντο νέοι. καὶ καθάπερ ἰατροὶ τὰ πικρὰ τῶν φαρμάκων τοῖς γλυκέσι χυμοῖς καταμιγνύντες τὴν τέρψιν ἐπὶ τὸ συμφέρον πάροδον εὗρον, οὕτω δεῖ τοὺς πατέρας τὴν τῶν ἐπιτιμημάτων ἀποτομίαν τῇ πρᾳότητι μιγνύναι, καὶ τοτὲ μὲν ταῖς ἐπιθυμίαις τῶν παίδων ἐφεῖναι καὶ χαλάσαι τὰς ἡνίας, τοτὲ δ' αὖ πάλιν ἀντιτεῖναι, καὶ μάλιστα
E μὲν εὐκόλως φέρειν τὰς ἁμαρτίας, εἰ δὲ μή γε, πρὸς καιρὸν ὀργισθέντας ταχέως ἀποφλεγμῆναι. μᾶλλον γὰρ ὀξύθυμον εἶναι δεῖ τὸν πατέρα ἢ βαρύθυμον, ὡς τό γε δυσμενὲς καὶ δυσκατάλλακτον μισοτεκνίας οὐ μικρὸν τεκμήριόν ἐστι. καλὸν δὲ καὶ ἔνια τῶν ἁμαρτημάτων μηδ' εἰδέναι δοκεῖν, ἀλλὰ τὸ τοῦ γήρως ἀμβλυῶττον καὶ δύσκωφον ἐπὶ τὰ γιγνόμενα μεταφέρειν, ὡς ἔνια τῶν πραττομένων ὁρῶντας μὴ ὁρᾶν καὶ μὴ ἀκούειν ἀκούοντας. φίλων ἁμαρτήματα φέρομεν· τί θαυμαστὸν εἰ τέκνων; δούλων πολλάκις κραιπαλώντων μέθην οὐκ ἐξηλέγξαμεν.

28 post ἐξηλέγξαμεν lacunam significavit H

ἐφείσω ποτέ, ἀλλὰ καὶ χορήγησον· ἠγανάκτησάς ποτε, ἀλλὰ καὶ σύγγνωθι. ἐβουκόλησέ ποτε δι' οἰκέτου· τὴν ὀργὴν κάτασχε. ἐξ ἀγροῦ ποτε ζεῦγος F ἀφείλετο, ἦλθέ ποτε χθιζῆς μέθης ἀποπνέων, ἀγνόησον· μύρων ὄζων, σίγησον. οὕτω σκιρτῶσα νεότης πωλοδαμνεῖται.

19. Πειρατέον δὲ τοὺς τῶν ἡδονῶν ἥττους καὶ πρὸς τὰς ἐπιτιμήσεις δυσηκόους γάμῳ καταζεῦξαι, δεσμὸς γὰρ οὗτος τῆς νεότητος ἀσφαλέστατος. ἐγγυᾶσθαι δὲ δεῖ τοῖς υἱέσι γυναῖκας μήτ' εὐγενεστέρας πολλῷ μήτε πλουσιωτέρας· τὸ γὰρ 'τὴν κατὰ σαυτὸν ἕλα' σοφόν. ὡς οἵ γε μακρῷ κρείττους ἑαυτῶν λαμβάνοντες οὐ τῶν γυναικῶν ἄνδρες, τῶν δὲ προικῶν δοῦλοι λανθάνουσι γιγνόμενοι. 14

20. Βραχέα δὲ προσθεὶς ἔτι περιγράψω τὰς ὑποθήκας. πρὸ πάντων γὰρ δεῖ τοὺς πατέρας τῷ μηδὲν ἁμαρτάνειν ἀλλὰ πάνθ' ἃ δεῖ πράττειν ἐναργὲς αὑτοὺς παράδειγμα τοῖς τέκνοις παρέχειν, ἵνα πρὸς τὸν τούτων βίον ὥσπερ κάτοπτρον ἀποβλέποντες ἀποτρέπωνται τῶν αἰσχρῶν ἔργων καὶ λόγων. ὡς οἵτινες τοῖς ἁμαρτάνουσιν υἱοῖς ἐπιτιμῶντες τοῖς αὐτοῖς ἁμαρτήμασι περιπίπτουσιν, ἐπὶ τῷ ἐκείνων ὀνόματι λανθάνουσιν ἑαυτῶν κατήγοροι γιγνόμενοι· τὸ δ' ὅλον φαύλως ζῶντες οὐδὲ τοῖς δούλοις παρρησίαν ἄγουσιν ἐπιτιμᾶν, μή τί γε τοῖς υἱοῖς. χωρὶς B δὲ τούτων γένοιντ' ἂν αὐτοῖς τῶν ἀδικημάτων σύμβουλοι καὶ διδάσκαλοι. ὅπου γὰρ γέροντές εἰσιν

3 κατάσχες Emperius 21 υἱέσιν? 25 υἱέσι? 27 Plat. Legg. p. 729 c

ἀναίσχυντοι, ἐνταῦθ' ἀνάγκη καὶ νέους ἀναιδεστάτους εἶναι. πειρατέον οὖν εἰς τὸν τῶν τέκνων σωφρονισμὸν πάνθ' ὅσα προσῆκεν ἐπιτηδεύειν, ζηλώσαντας Εὐρυδίκην, ἥτις Ἰλλυρὶς οὖσα καὶ τριβάρβαρος, ὅμως ἐπὶ τῇ μαθήσει τῶν τέκνων ὀψὲ τῆς ἡλικίας ἥψατο παιδείας. ἱκανῶς δ' αὐτῆς τὴν φιλοτεκνίαν σημαίνει τοὐπίγραμμα, ὅπερ ἀνέθηκε Μούσαις

Εὐρυδίκη Ἱεραπολιῆτις τόνδ' ἀνέθηκε
C Μούσαις εὔιστον ψυχῇ ἑλοῦσα πόθον.
γράμματα γὰρ μνημεῖα λόγων μήτηρ γεγαυῖα
παίδων ἡβώντων ἐξεπόνησε μαθεῖν.

τὸ μὲν οὖν πάσας τὰς προειρημένας συμπεριλαβεῖν εὐχῆς ἴσως ἢ παραινέσεως ἔργον ἐστί· τὸ δὲ τὰς πλείους ζηλῶσαι καὶ αὐτὸ μὲν εὐμοιρίας δεόμενόν ἐστι καὶ πολλῆς ἐπιμελείας, ἀνυστὸν δ' οὖν ἀνθρωπίνῃ φύσει καθέστηκεν.

13 τὰς προειρημένας] fort. auditur ὑποθήκας

ΠΩΣ ΔΕΙ ΤΟΝ ΝΕΟΝ ΠΟΙΗΜΑΤΩΝ ΑΚΟΥΕΙΝ. D

1. *Εἰ μέν, ὡς Φιλόξενος ὁ ποιητὴς ἔλεγεν, ὦ Μάρκε Σήδατε, τῶν κρεῶν τὰ μὴ κρέα ἥδιστά ἐστι καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ ἰχθύες, ἐκείνοις ἀποφαίνε-* E *σθαι παρῶμεν οἷς ὁ Κάτων ἔφη τῆς καρδίας τὴν ὑπερῴαν εὐαισθητοτέραν ὑπάρχειν. ὅτι δὲ τῶν ἐν φιλοσοφίᾳ λεγομένων οἱ σφόδρα νέοι τοῖς μὴ δοκοῦσι φιλοσόφως μηδ' ἀπὸ σπουδῆς λέγεσθαι χαίρουσι μᾶλλον καὶ παρέχουσιν ὑπηκόους ἑαυτοὺς καὶ χειροήθεις, δῆλόν ἐστιν ἡμῖν. οὐ γὰρ μόνον τὰ Αἰσώπεια μυθάρια καὶ τὰς ποιητικὰς ὑποθέσεις ἀλλὰ καὶ τὸν Ἄβαριν τὸν Ἡρακλείδου καὶ τὸν Λύκωνα τὸν Ἀρίστωνος διερχόμενοι καὶ τὰ περὶ τῶν ψυχῶν δόγματα μεμιγμένα μυθολογίᾳ μεθ' ἡδονῆς ἐνθουσιῶσι. διὸ δεῖ μὴ μόνον ἐν ταῖς περὶ ἐδωδὴν καὶ* F *πόσιν ἡδοναῖς διαφυλάττειν εὐσχήμονας αὐτούς, ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν ταῖς ἀκροάσεσιν καὶ ἀναγνώσεσιν ἐθίζειν, ὥσπερ ὄψῳ χρωμένους μετρίως τῷ τέρποντι,*

2 *Σήδατε* Basileensis: *σήδαπε* 12 *καὶ τὰ* W: *τὰ*

τὸ χρήσιμον ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ σωτήριον διώκειν. οὔτε γὰρ πόλιν αἱ κεκλειμέναι πύλαι τηροῦσιν ἀνάλωτον, ἂν διὰ μιᾶς παραδέξηται τοὺς πολεμίους, οὔτε νέον αἱ περὶ τὰς ἄλλας ἡδονὰς ἐγκράτειαι σῴ-
15 ζουσιν, ἄν γε δι᾽ ἀκοῆς λάθῃ προέμενος αὐτόν, ἀλλ᾽ ὅσον μᾶλλον αὕτη τοῦ φρονεῖν καὶ λογίζεσθαι πεφυκότος ἅπτεται, τοσοῦτο μᾶλλον ἀμεληθεῖσα βλάπτει καὶ διαφθείρει τὸν παραδεξάμενον. ἐπεὶ τοίνυν οὔτ᾽ ἴσως δυνατόν ἐστιν οὔτ᾽ ὠφέλιμον ποιημάτων ἀπείργειν τὸν τηλικοῦτον ἡλίκος οὑμός τε τὸ νῦν Σώκλαρός ἐστι καὶ ὁ σὸς Κλέανδρος, εὖ μάλα παραφυλάττωμεν αὐτούς, ὡς ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς ὁδοῖς παιδαγωγίας δεομένους. ἃ δ᾽ οὖν ἐμοὶ περὶ ποιημάτων εἰπεῖν πρῴην ἐπῆλθε, νῦν πρὸς σὲ
B γεγραμμένα πέμψαι διενοήθην. καὶ λαβὼν ταῦτα δίελθε. κἂν δοκῇ σοι μηδὲν εἶναι φαυλότερα τῶν ἀμεθύστων καλουμένων, ἅ τινες ἐν τοῖς πότοις περιάπτονται καὶ προλαμβάνουσι, μεταδίδου τῷ Κλεάνδρῳ καὶ προκαταλάμβανε τὴν φύσιν αὐτοῦ διὰ τὸ μηδαμοῦ νωθρὸν ἀλλὰ πανταχοῦ σφοδρὸν καὶ δεδορκὸς εὐαγωγοτέραν ὑπὸ τῶν τοιούτων οὖσαν.

'πουλύποδος κεφαλῇ ἔνι μὲν κακὸν ἐν δὲ καὶ ἐσθλόν.'

ὅτι βρωθῆναι μέν ἐστιν ἥδιστος, δυσόνειρον δ᾽ ὕπνον ποιεῖ, φαντασίας ταραχώδεις καὶ ἀλλοκότους
C δεχόμενον, ὡς λέγουσιν. οὕτω δὴ καὶ ποιητικῇ πολὺ μὲν τὸ ἡδὺ καὶ τρόφιμον νέου ψυχῆς ἔνεστιν, οὐκ ἔλαττον δὲ τὸ ταρακτικὸν καὶ παράφορον, ἂν μὴ

18 προσλαμβάνουσι Stephanus

τυγχάνῃ παιδαγωγίας ὀρθῆς ἡ ἀκρόασις. οὐ γὰρ μόνον ὡς ἔοικε περὶ τῆς Αἰγυπτίων χώρας ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς ποιητικῆς ἔστιν εἰπεῖν ὅτι

'φάρμακα πολλὰ μὲν ἐσθλὰ μεμιγμένα πολλὰ δὲ λυγρά'

τοῖς χρωμένοις ἀναδίδωσιν.

'ἔνθ' ἔνι μὲν φιλότης, ἐν δ' ἵμερος, ἐν δ' ὀαριστὺς
πάρφασις, ἥ τ' ἔκλεψε νόον πύκα περ φρονεόντων'.

οὐ γὰρ ἅπτεται τὸ ἀπατηλὸν αὐτῆς ἀβελτέρων κομιδῇ καὶ ἀνοήτων. διὸ καὶ Σιμωνίδης μὲν ἀπεκρί- D
νατο πρὸς τὸν εἰπόντα 'τί δὴ μόνους οὐκ ἐξαπατᾷς Θετταλούς;' 'ἀμαθέστεροι γάρ εἰσιν ἢ ὡς ὑπ' ἐμοῦ ἐξαπατᾶσθαι'. Γοργίας δὲ τὴν τραγῳδίαν εἶπεν ἀπάτην, ἣν ὅ τ' ἀπατήσας δικαιότερος τοῦ μὴ ἀπατήσαντος καὶ ὁ ἀπατηθεὶς σοφώτερος τοῦ μὴ ἀπατηθέντος. πότερον οὖν τῶν νέων ὥσπερ τῶν Ἰθακησίων σκληρῷ τινι τὰ ὦτα καὶ ἀτέγκτῳ κηρῷ καταπλάσσοντες ἀναγκάζωμεν αὐτοὺς τὸ Ἐπικούρειον ἀκάτιον ἀραμένους ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν, ἢ μᾶλλον ὀρθῷ τινι λογισμῷ παριστάντες καὶ καταδέοντες, τὴν κρίσιν, ὅπως μὴ παραφέρηται τῷ τέρποντι πρὸς τὸ βλάπτον, ἀπευθύνωμεν καὶ παραφυλάττωμεν;

'οὐδὲ γὰρ οὐδὲ Δρύαντος υἱὸς κρατερὸς Λυκόοργος' E

ὑγιαίνοντα νοῦν εἶχεν, ὅτι πολλῶν μεθυσκομένων καὶ παροινούντων τὰς ἀμπέλους περιιὼν ἐξέκοπτεν ἀντὶ τοῦ τὰς κρήνας ἐγγυτέρω προσαγαγεῖν καὶ

4 Homer. δ 230 7 id. Ξ 216 17 σκληρῷ Mehlerus: κηρῷ 24 Homer. Z 130

'μαινόμενον' θεόν, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, 'ἑτέρῳ θεῷ νήφοντι κολαζόμενον' σωφρονίζειν. ἀφαιρεῖ γὰρ ἡ κρᾶσις τοῦ οἴνου τὸ βλάπτον, οὐ συναναιροῦσα τὸ χρήσιμον. μηδ' ἡμεῖς οὖν τὴν ποιητικὴν ἡμερίδα
F τῶν Μουσῶν ἐκκόπτωμεν μηδ' ἀφανίζωμεν, ἀλλ' ὅπου μὲν ὑφ' ἡδονῆς ἀκράτου πρὸς δόξαν αὐθάδως θρασυνόμενον ἐξυβρίζει καὶ ὑλομανεῖ τὸ μυθῶδες αὐτῆς καὶ θεατρικόν, ἐπιλαμβανόμενοι κολούωμεν καὶ πιέζωμεν· ὅπου δ' ἅπτεταί τινος μούσης τῇ χάριτι καὶ τὸ γλυκὺ τοῦ λόγου καὶ ἀγωγὸν οὐκ ἄκαρπόν ἐστιν οὐδὲ κενόν, ἐνταῦθα φιλοσοφίαν εἰσάγωμεν καὶ καταμιγνύωμεν. ὥσπερ γὰρ ὁ μανδραγόρας ταῖς ἀμπέλοις παραφυόμενος καὶ διαδιδοὺς τὴν δύναμιν εἰς τὸν οἶνον μαλακωτέραν ποιεῖ τὴν καταφορὰν τοῖς πίνουσιν, οὕτω τοὺς λόγους ἡ ποίησις ἐκ φιλοσοφίας ἀναλαμβάνουσα μιγνυμένους πρὸς τὸ μυθῶδες ἐλαφρὰν καὶ προσφιλῆ παρέχει τοῖς νέοις τὴν μάθησιν. ὅθεν οὐ φευκτέον ἐστὶ τὰ ποιήματα τοῖς φιλοσοφεῖν μέλλουσιν, ἀλλὰ προφιλοσοφητέον
16 τοῖς ποιήμασιν ἐθιζομένους ἐν τῷ τέρποντι τὸ χρήσιμον ζητεῖν καὶ ἀγαπᾶν· εἰ δὲ μή, διαμάχεσθαι καὶ δυσχεραίνειν. ἀρχὴ γὰρ αὕτη παιδεύσεως,

'ἔργου δὲ παντὸς ἤν τις ἄρχηται καλῶς,
καὶ τὰς τελευτὰς εἰκός ἐσθ' οὕτως ἔχειν'

κατὰ τὸν Σοφοκλέα.

2. Πρῶτον μὲν οὖν εἰσάγειν εἰς τὰ ποιήματα δεῖ τὸν νέον μηδὲν οὕτω μεμελετημένον ἔχοντα καὶ

1 *Πλάτων*] Legg. p. 773 d 23 Nauck. p. 246

πρόχειρον ὡς τὸ ‘πολλὰ ψεύδονται ἀοιδοί’ τὰ μὲν ἑκόντες τὰ δ’ ἄκοντες. ἑκόντες μέν, ὅτι πρὸς ἡδονὴν ἀκοῆς καὶ χάριν, ἣν οἱ πλεῖστοι διώκουσιν, αὐστηροτέραν ἡγοῦνται τὴν ἀλήθειαν τοῦ ψεύδους. B ἡ μὲν γὰρ ἔργῳ γιγνομένη, κἂν ἀτερπὲς ἔχῃ τὸ τέλος, οὐκ ἐξίσταται· τὸ δὲ πλαττόμενον λόγῳ ῥᾷστα περιχωρεῖ καὶ τρέπεται πρὸς τὸ ἥδιον ἐκ τοῦ λυποῦντος. οὔτε γὰρ μέτρον οὔτε τρόπος οὔτε λέξεως ὄγκος οὔτ’ εὐκαιρία μεταφορᾶς οὔθ’ ἁρμονία καὶ σύνθεσις ἔχει τοσοῦτον αἱμυλίας καὶ χάριτος ὅσον εὖ πεπλεγμένη διάθεσις μυθολογίας· ἀλλ’ ὥσπερ ἐν γραφαῖς κινητικώτερόν ἐστι χρῶμα γραμμῆς διὰ τὸ ἀνδρείκελον καὶ ἀπατηλόν, οὕτως ἐν ποιήμασι μεμιγμένον πιθανότητι ψεῦδος ἐκπλήττει καὶ ἀγαπᾶται C μᾶλλον τῆς ἀμύθου καὶ ἀπλάστου περὶ μέτρον καὶ λέξιν κατασκευῆς. ὅθεν ὁ Σωκράτης ἔκ τινων ἐνυπνίων ποιητικῆς ἁψάμενος αὐτὸς μέν, ἅτε δὴ γεγονὼς ἀληθείας ἀγωνιστὴς τὸν ἅπαντα βίον, οὐ πιθανὸς ἦν οὐδ’ εὐφυὴς ψευδῶν δημιουργός, τοὺς δ’ Αἰσώπου μύθους ἔπεσιν ἐνέτεινεν, ὡς ποίησιν οὐκ οὖσαν ᾗ ψεῦδος μὴ πρόσεστι. θυσίας μὲν γὰρ ἀχόρους καὶ ἀναύλους ἴσμεν, οὐκ ἴσμεν δ’ ἄμυθον οὐδ’ ἀψευδῆ ποίησιν. τὰ δ’ Ἐμπεδοκλέους ἔπη καὶ Παρμενίδου καὶ θηριακὰ Νικάνδρου καὶ γνωμολογίαι Θεόγνιδος λόγοι εἰσὶ κιχράμενοι παρὰ ποιητικῆς ὥσπερ ὄχημα τὸ μέτρον καὶ τὸν ὄγκον, ἵνα τὸ D πεζὸν διαφύγωσιν. ὅταν οὖν ἄτοπόν τι καὶ δυσχε-

1 Aristot. Metaph. I 20 μύθους ἔπεσιν ἐνέτεινεν H: τοῖς ἔπεσι μύθους ἐνόμιζεν 25 εἰσὶ λόγοι? κιχράμενοι Madvigius: κεχρημένοι

ρὲς ἐν τοῖς ποιήμασι λέγηται περὶ θεῶν ἢ δαιμόνων ἢ ἀρετῆς ὑπ' ἀνδρὸς ἐλλογίμου καὶ δόξαν ἔχοντος, ὁ μὲν ὡς ἀληθῆ προσδεξάμενος λόγον οἴχεται φερόμενος καὶ διέφθαρται τὴν δόξαν, ὁ δὲ μεμνημένος ἀεὶ καὶ κατέχων ἐναργῶς τῆς ποιητικῆς τὴν περὶ τὸ ψεῦδος γοητείαν καὶ δυνάμενος λέγειν ἑκάστοτε πρὸς αὐτὴν

'ὦ μηχάνημα λυγκὸς αἰολώτερον',

τί παίζουσα τὰς ὀφρῦς συνάγεις, τί δ' ἐξαπατῶσα
E προσποιῇ διδάσκειν; οὐδὲν πείσεται δεινὸν οὐδὲ πιστεύσει φαῦλον, ἀλλ' ἐπιλήψεται μὲν τοῦ φοβουμένου τὸν Ποσειδῶνα καὶ ταρβοῦντος μὴ τὴν γῆν ἀναρρήξῃ καὶ ἀπογυμνώσῃ τὸν Ἅιδην, ἐπιλήψεται δὲ τοῦ Ἀπόλλωνι χαλεπαίνοντος ὑπὲρ τοῦ πρώτου τῶν Ἀχαιῶν,

'ὃν αὐτὸς ὑμνῶν αὐτὸς ἐν δαίτῃ παρὼν
αὐτὸς τάδ' εἰπὼν αὐτός ἐστιν ὁ κτανών'.

παύσεται δὲ τὸν φθιτὸν Ἀχιλλέα καὶ τὸν Ἀγαμέμνονα τὸν καθ' Ἅιδου δακρύων, ἀδυνάτους καὶ ἀσθενεῖς χεῖρας ἐπιθυμίᾳ τοῦ ζῆν ὀρέγοντας. ἂν δέ που συνταράττηται τοῖς πάθεσι καὶ κρατῆται φαρμασσόμενος, οὐκ ὀκνήσει πρὸς ἑαυτὸν εἰπεῖν

'ἀλλὰ φόωσδε τάχιστα λιλαίεο· ταῦτα δὲ πάντα
F ἴσθ', ἵνα καὶ μετόπισθε τεῇ εἴπῃσθα γυναικί'.

καὶ γὰρ τοῦτο χαριέντως Ὅμηρος εἰς τὴν νεκυίαν εἶπεν, ὡς γυναικὸς ἀκρόασιν οὖσαν διὰ τὸ μυθῶδες. τοιαῦτα γάρ ἐστιν ἃ πλάττουσιν ἑκόντες οἱ ποιηταί·

8 Nauck. p. 694 λυγκὸς idem: λυγγὸς 11 τοῦ Toupius: αὐτοῦ 14 δὲ τοῦ scripsi: δὲ τῷ 16 Nauck. p. 83 23 Homer. λ 222

πλείονα δ' ἃ μὴ πλάττοντες ἀλλ' οἰόμενοι καὶ δοξάζοντες αὐτοὶ προσαναχρώννυνται τὸ ψεῦδος ἡμῖν· οἷον ἐπὶ τοῦ Διὸς εἰρηκότος Ὁμήρου

‘ἐν δ' ἐτίθει δύο κῆρε τανηλεγέος θανάτοιο, 17
τὴν μὲν Ἀχιλλῆος τὴν δ' Ἕκτορος ἱπποδάμοιο,
ἕλκε δὲ μέσσα λαβών· ῥέπε δ' Ἕκτορος αἴσιμον ἦμαρ,
ᾤχετο δ' εἰς Ἀίδαο, λίπεν δέ ἑ Φοῖβος Ἀπόλλων’

τραγῳδίαν ὁ Αἰσχύλος ὅλην τῷ μύθῳ περιέθηκεν, ἐπιγράψας Ψυχοστασίαν καὶ παραστήσας ταῖς πλάστιγξι τοῦ Διὸς ἔνθεν μὲν τὴν Θέτιν ἔνθεν δὲ τὴν Ἠῶ, δεομένας ὑπὲρ τῶν υἱέων μαχομένων. τοῦτο δὲ παντὶ δῆλον, ὅτι μυθοποίημα καὶ πλάσμα πρὸς ἡδονὴν ἢ ἔκπληξιν ἀκροατοῦ γέγονε. τὸ δέ

‘Ζεύς, ὅς τ' ἀνθρώπων ταμίης πολέμοιο τέτυκται’ B

καὶ τό

‘θεὸς μὲν αἰτίαν φύει βροτοῖς,
ὅταν κακῶσαι δῶμα παμπήδην θέλῃ’,

ταῦτα δ' ἤδη κατὰ δόξαν εἴρηται καὶ πίστιν αὐτῶν, ἣν ἔχουσιν ἀπάτην περὶ θεῶν καὶ ἄγνοιαν εἰς ἡμᾶς ἐκφερόντων καὶ μεταδιδόντων. πάλιν αἱ περὶ τὰς νεκυίας τερατουργίαι καὶ διαθέσεις ὀνόμασι φοβεροῖς ἐνδημιουργοῦσαι φάσματα καὶ εἴδωλα ποταμῶν φλεγομένων καὶ τόπων ἀγρίων καὶ κολασμάτων σκυθρωπῶν οὐ πάνυ πολλοὺς διαλανθάνουσιν ὅτι τὸ μυθῶδες αὐτοῖς πολὺ καὶ τὸ ψεῦδος ὥσπερ τροφαῖς C τὸ φαρμακῶδες ἐγκέκραται. καὶ οὔθ' Ὅμηρος οὔτε

3 Ὁμήρου] Χ 63   9 Αἰσχύλος] Nauck. p. 69   15 Homer. Δ 84   17 Nauck. p. 39

Πίνδαρος οὔτε Σοφοκλῆς πεπεισμένοι ταῦτ' ἔχειν οὕτως ἔγραψαν

'ἔνθεν τὸν ἄπειρον ἐρεύγονται σκότον
βληχροὶ δνοφερᾶς νυκτὸς ποταμοί'

καί

'πὰρ δ' ἴσαν Ὠκεανοῦ τε ῥοὰς καὶ Λευκάδα πέτρην'

καί

'στενωπὸς Ἅιδου καὶ παλίρροια βυθοῦ'.

ὅσοι μέντοι τὸν θάνατον ὡς οἰκτρὸν ἢ τὴν ἀταφίαν ὡς δεινὸν ὀλοφυρόμενοι καὶ δεδιότες φωνὰς ἐξενηνόχασι

'μή μ' ἄκλαυστον ἄθαπτον ἰὼν ὄπιθεν καταλείπειν'

καί

'ψυχὴ δ' ἐκ ῥεθέων πταμένη Ἀιδόσδε βεβήκει,
D *ὃν πότμον γοόωσα, λιποῦσ' ἀδρότητα καὶ ἥβην'*

καί

'μή μ' ἀπολέσῃς ἄωρον· ἡδὺ γὰρ τὸ φῶς
λεύσσειν· τὰ δ' ὑπὸ γῆν μή μ' ἰδεῖν ἀναγκάσῃς',

αὗται πεπονθότων εἰσὶ καὶ προεαλωκότων ὑπὸ δόξης καὶ ἀπάτης. διὸ μᾶλλον ἅπτονται καὶ διαταράττουσιν ἡμᾶς, ἀναπιμπλαμένους τοῦ πάθους καὶ τῆς ἀσθενείας ἀφ' ἧς λέγονται. πρὸς ταῦτα δὴ πάλιν παρασκευάζωμεν εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἔχειν ἔναυλον ὅτι ποιητικῇ μὲν οὐ πάνυ μέλον ἐστὶ τῆς ἀληθείας, ἡ δὲ περὶ ταῦτ' ἀλήθεια καὶ τοῖς μηδὲν ἄλλο πεποιη-
E *μένοις ἔργον ἢ γνῶσιν καὶ μάθησιν τοῦ ὄντος εὖ*

3 Bergk. vol. 1 p. 426 6 Homer. ω 11 8 Nauck. p. 246 12 Homer. λ 72 15 id. *Π* 856. *Χ* 362 18 Eurip. Iph. A. 1218

μάλα δυσθήρατός ἐστι καὶ δύσληπτος, ὡς ὁμολογοῦσιν αὐτοί. καὶ τὰ Ἐμπεδοκλέους ἔστω πρόχειρα ταυτί

'οὕτως οὔτ' ἐπιδερκτὰ τάδ' ἀνδράσιν οὔτ' ἐπακουστά
οὔτε νόῳ περιληπτά'

καὶ τὰ Ξενοφάνους

'καὶ τὸ μὲν οὖν σαφὲς οὔτις ἀνὴρ γένετ' οὐδέ τις ἔσται
εἰδὼς ἀμφὶ θεῶν τε καὶ ἅσσα λέγω περὶ πάντων'

καὶ νὴ Δία τὰ Σωκράτους ἐξομνυμένου παρὰ Πλάτωνι τὴν περὶ τούτων γνῶσιν. ἧττον γὰρ ὡς εἰδόσι F
τι περὶ τούτων προσέξουσι τοῖς ποιηταῖς ἐν οἷς τοὺς φιλοσόφους ἰλιγγιῶντας ὁρῶσιν.

3. Ἔτι δὲ μᾶλλον ἐπιστήσομεν αὐτὸν ἅμα τῷ προσάγειν τοῖς ποιήμασιν ὑπογράφοντες τὴν ποιητικὴν ὅτι μιμητικὴ τέχνη καὶ δύναμίς ἐστιν ἀντίστροφος τῇ ζωγραφίᾳ. καὶ μὴ μόνον ἐκεῖνο τὸ θρυλούμενον ἀκηκοὼς ἔστω, ζωγραφίαν μὲν εἶναι φθεγγομένην τὴν ποίησιν, ποίησιν δὲ σιγῶσαν τὴν 18
ζωγραφίαν, ἀλλὰ πρὸς τούτῳ διδάσκωμεν αὐτὸν ὅτι γεγραμμένην σαύραν ἢ πίθηκον ἢ Θερσίτου πρόσωπον ἰδόντες ἡδόμεθα καὶ θαυμάζομεν οὐχ ὡς καλὸν ἀλλ' ὡς ὅμοιον. οὐσίᾳ μὲν γὰρ οὐ δύναται καλὸν γενέσθαι τὸ αἰσχρόν· ἡ δὲ μίμησις, ἄν τε περὶ φαῦλον ἄν τε περὶ χρηστὸν ἐφίκηται τῆς ὁμοιότητος, ἐπαινεῖται. καὶ τοὐναντίον ἂν αἰσχροῦ

2 Ἐμπεδοκλέους] Mullach. Fr. Phil. Graec. vol. 1 p. 2 4 οὕτως οὔτ'] οὔτ' H 7 Ξενοφάνους] Mullach. vol. 1 p. 103 11 Πλάτωνι] Phaedon. p. 69 d

σώματος εἰκόνα καλὴν παράσχῃ, τὸ πρέπον καὶ τὸ εἰκὸς οὐκ ἀπέδωκεν. γράφουσι δὲ καὶ πράξεις ἀτόπους ἔνιοι, καθάπερ Τιμόμαχος τὴν Μηδείας τεκνοκτονίαν καὶ Θέων τὴν Ὀρέστου μητροκτονίαν καὶ Παρράσιος τὴν Ὀδυσσέως προσποίητον μανίαν καὶ
B Χαιρεφάνης ἀκολάστους ὁμιλίας γυναικῶν πρὸς ἄνδρας. ἐν οἷς μάλιστα δεῖ τὸν νέον ἐθίζεσθαι, διδασκόμενον ὅτι τὴν πρᾶξιν οὐκ ἐπαινοῦμεν ἧς γέγονεν ἡ μίμησις, ἀλλὰ τὴν τέχνην εἰ μεμίμηται προσηκόντως τὸ ὑποκείμενον. ἐπεὶ τοίνυν καὶ ποιητικὴ πολλάκις ἔργα φαῦλα καὶ πάθη μοχθηρὰ καὶ ἤθη μιμητικῶς ἀπαγγέλλει, δεῖ τὸ θαυμαζόμενον ἐν τούτοις καὶ κατορθούμενον μήτ᾽ ἀποδέχεσθαι τὸν νέον ὡς ἀληθὲς μήτε δοκιμάζειν ὡς καλόν, ἀλλ᾽ ἐπαινεῖν μόνον ὡς ἐναρμόττον τῷ ὑποκειμένῳ προσώπῳ καὶ οἰκεῖον. ὥσπερ γὰρ ὑὸς βοὴν καὶ ψόφον
C τροχιλίας καὶ πνευμάτων ῥοῖζον καὶ θαλάττης κτύπον ἀκούοντες ἐνοχλούμεθα καὶ δυσχεραίνομεν, ἂν δέ τις πιθανῶς ταῦτα μιμῆται, καθάπερ Παρμένων τὴν ὗν καὶ Θεόδωρος τὰς τροχιλίας, ἡδόμεθα· καὶ νοσώδη μὲν ἄνθρωπον καὶ ὕπουλον ὡς ἀτερπὲς θέαμα φεύγομεν, τὸν δ᾽ Ἀριστοφῶντος Φιλοκτήτην καὶ τὴν Σιλανίωνος Ἰοκάστην ὁμοίους φθίνουσι καὶ ἀποθνήσκουσι πεποιημένους ὁρῶντες χαίρομεν· οὕτως ὁ νέος ἀναγιγνώσκων ἃ Θερσίτης ὁ γελωτοποιὸς ἢ Σίσυφος ὁ φθορεὺς ἢ Βάτραχος ὁ πορνοβοσκὸς λέ-
D γων ἢ πράττων πεποίηται, διδασκέσθω τὴν μιμουμένην ταῦτα δύναμιν καὶ τέχνην ἐπαινεῖν, ἃς δὲ

26 φθόρος H

διαθέσεις καὶ πράξεις μιμεῖται καὶ προβάλλεσθαι καὶ κακίζειν. οὐ γάρ ἐστι ταὐτὸ τὸ καλόν τι καὶ καλῶς τι μιμεῖσθαι. καλῶς γάρ ἐστι τὸ πρεπόντως καὶ οἰκείως, οἰκεῖα δὲ καὶ πρέποντα τοῖς αἰσχροῖς τὰ αἰσχρά. καὶ γὰρ αἱ Δαμωνίδα τοῦ χωλοῦ κρηπῖδες, ἃς ἀπολέσας εὔχετο τοῖς τοῦ κλέψαντος ἐναρμόσαι ποσί, φαῦλαι μὲν ἦσαν ἐκείνῳ δ' ἥρμοττον. καὶ τό

'εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή, τυραννίδος πέρι
κάλλιστον ἀδικεῖν'

καὶ τό E

'τοῦ μὲν δικαίου τὴν δόκησιν ἄρνυσο,
τὰ δ' ἔργα τοῦ πᾶν δρῶντος ἔνθα κερδανεῖς'

καί

'τάλαντον ἡ προίξ. μὴ λάβω; ζῆν δ' ἔστι μοι
τάλαντον ὑπεριδόντι; τεύξομαι δ' ὕπνου
προέμενος; οὐ δώσω δὲ κἂν Ἅιδου δίκην
ὡς ἠσεβηκὼς εἰς τάλαντον ἀργυροῦν;'

μοχθηροὶ μέν εἰσι λόγοι καὶ ψευδεῖς, Ἐτεοκλεῖ δὲ καὶ Ἰξίονι καὶ τοκογλύφῳ πρεσβύτῃ πρέποντες. ἂν οὖν ὑπομιμνήσκωμεν τοὺς παῖδας ὅτι ταῦτ' οὐκ ἐπαινοῦντες οὐδὲ δοκιμάζοντες ἀλλ' ὡς ἄτοπα καὶ F φαῦλα φαύλοις καὶ ἀτόποις ἤθεσι καὶ προσώποις περιτιθέντες γράφουσιν, οὐκ ἂν ὑπὸ τῆς δόξης βλάπτοιντο τῶν ποιητῶν. ἀλλὰ τοὐναντίον ἡ πρὸς τὸ πρόσωπον ὑποψία διαβάλλει καὶ τὸ πρᾶγμα καὶ τὸν λόγον, ὡς φαῦλον ὑπὸ φαύλου καὶ λεγόμενον καὶ

3 καλῶς τι H: καλῶς 9 Eurip. Phoen. 524 12 Nauck. p. 652 15 Meinek. IV p. 668 λάβω; ζῆν Grotius: λαβὼν καὶ ζῆν

πραττόμενον. οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς συγκοιμήσεως τοῦ Πάριδος ἐκ τῆς μάχης ἀποδράντος. οὐδένα γὰρ ἄλλον ἀνθρώπων ἡμέρας συγκοιμώμενον γυναικὶ ποιήσας ἢ τὸν ἀκόλαστον καὶ μοιχικὸν ἐν αἰσχύνῃ δῆλός ἐστι καὶ ψόγῳ τιθέμενος τὴν τοιαύτην ἀκρασίαν.

19 4. Ἐν δὲ τούτοις εὖ μάλα προσεκτέον εἴ τινας ὁ ποιητὴς αὐτὸς ἐμφάσεις δίδωσι κατὰ τῶν λεγομένων ὡς δυσχεραινομένων ὑπ' αὐτοῦ. καθάπερ ὁ Μένανδρος ἐν τῷ προλόγῳ τῆς Θαΐδος πεποίηκεν

'ἐμοὶ μὲν οὖν ἄειδε τοιαύτην, θεά,
θρασεῖαν ὡραίαν δὲ καὶ πιθανὴν ἅμα,
ἀδικοῦσαν ἀποκλείουσαν αἰτοῦσαν πυκνά,
μηδενὸς ἐρῶσαν, προσποιουμένην δ' ἀεί'.

B ἄριστα δ' Ὅμηρος τῷ γένει τούτῳ κέχρηται· καὶ γὰρ προδιαβάλλει τὰ φαῦλα καὶ προσυνίστησι τὰ χρηστὰ τῶν λεγομένων. προσυνίστησι μὲν οὕτως

'αὐτίκα μειλίχιον καὶ κερδαλέον φάτο μῦθον'

καί

'τόνδ' ἀγανοῖς ἐπέεσσιν ἐρητύσασκε παραστάς'.

ἐν δὲ τῷ προδιαβάλλειν μονονοὺ μαρτύρεται καὶ διαγορεύει μήτε χρῆσθαι μήτε προσέχειν ὡς οὖσιν ἀτόποις καὶ φαύλοις. οἷον τόν τ' Ἀγαμέμνονα μέλλων διηγεῖσθαι τῷ ἱερεῖ χρώμενον ἀπηνῶς προείρηκεν

'ἀλλ' οὐκ Ἀτρείδῃ Ἀγαμέμνονι ἥνδανε θυμῷ,
ἀλλὰ κακῶς ἀφίει',

3 ἄνθρωπον W: ἀνθρώπων. Delendum mihi vid. 11 Meinek. IV p. 131 18 Homer. ζ 148 20 id. *B* 189 25 Hom. *A* 24

τουτέστιν ἀγρίως καὶ αὐθάδως καὶ παρὰ τὸ προσή- C *κον· τῷ τ' Ἀχιλλεῖ τοὺς θρασεῖς λόγους περιτίθησιν*

'οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο'

τὴν αὑτοῦ κρίσιν ὑπειπών

'Πηλείδης δ' ἐξαῦτις ἀταρτηροῖς ἐπέεσσιν
Ἀτρείδην προσέειπε, καὶ οὔ πω λῆγε χόλοιο'.

καλὸν γὰρ εἰκὸς οὐδὲν εἶναι μετ' ὀργῆς καὶ αὐστηρῶς λεγόμενον. ὁμοίως καὶ ἐπὶ τῶν πράξεων

'ἦ ῥα, καὶ Ἕκτορα δῖον ἀεικέα μήδετο ἔργα,
πρηνέα πὰρ λεχέεσσι Μενοιτιάδαο τανύσσας'. D

εὖ δὲ καὶ ταῖς ἐπιρρήσεσι χρῆται, καθάπερ τινὰ ψῆφον ἰδίαν ἐπιφέρων τοῖς πραττομένοις ἢ λεγομένοις, ἐπὶ μὲν τῆς μοιχείας τοῦ Ἄρεος τοὺς θεοὺς ποιῶν λέγοντας

'οὐκ ἀρετᾷ κακὰ ἔργα· κιχάνει τοι βραδὺς ὠκύν',

ἐπὶ δὲ τῆς τοῦ Ἕκτορος ὑπερφροσύνης καὶ μεγαλαυχίας

'ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, νεμέσησε δὲ πότνια Ἥρη',

ἐπὶ δὲ τῆς Πανδάρου τοξείας

'ὣς φάτ' Ἀθηναίη, τῷ δὲ φρένας ἄφρονι πεῖθεν'.

αὗται μὲν οὖν αἱ τῶν λόγων ἀποφάσεις καὶ δόξαι E *παντός εἰσι κατιδεῖν τοῦ προσέχοντος· ἑτέρας δ' ἐκ τῶν πραγμάτων αὐτῶν παρέχουσι μαθήσεις, ὥσπερ ὁ Εὐριπίδης εἰπεῖν λέγεται πρὸς τοὺς τὸν Ἰξίονα λοιδοροῦντας ὡς ἀσεβῆ καὶ μιαρόν, 'οὐ μέντοι πρότερον αὐτὸν ἐκ τῆς σκηνῆς ἐξήγαγον ἢ τῷ τροχῷ*

3 Homer. *Α* 225 5 id. *Α* 223 9 id. *Ψ* 24 15 id. *ϑ* 329 18 id. *Θ* 198 20 id. *Δ* 104 24 *Εὐριπίδης*] Nauck. p. 389

προσηλῶσαι’. παρὰ δ’ Ὁμήρῳ σιωπώμενόν ἐστι τὸ
τοιοῦτο γένος τῆς διδασκαλίας, ἔχον δ’ ἀναθεώρη-
σιν ὠφέλιμον ἐπὶ τῶν διαβεβλημένων μάλιστα μύ-
θων, οὓς ταῖς πάλαι μὲν ὑπονοίαις ἀλληγορίαις δὲ
F νῦν λεγομέναις παραβιαζόμενοι καὶ διαστρέφοντες
ἔνιοι μοιχευομένην φασὶν Ἀφροδίτην ὑπ’ Ἄρεος
μηνύειν Ἥλιον, ὅτι τῷ τῆς Ἀφροδίτης ἀστέρι συνελ-
θὼν ὁ τοῦ Ἄρεος μοιχικὰς ἀποτελεῖ γενέσεις, Ἡλίου
δ’ ἐπαναφερομένου καὶ καταλαμβάνοντος οὐ λανθά-
νουσιν. τὸν δὲ τῆς Ἥρας καλλωπισμὸν ἐπὶ τὸν
Δία καὶ τὰς περὶ τὸν κεστὸν γοητείας ἀέρος τινὰ
κάθαρσιν εἶναι βούλονται τῷ πυρώδει πλησιάζοντος,
ὥσπερ οὐκ αὐτοῦ τὰς λύσεις τοῦ ποιητοῦ διδόντος.
ἐν μὲν γὰρ τοῖς περὶ τῆς Ἀφροδίτης διδάσκει τοὺς
προσέχοντας, ὅτι μουσικὴ φαύλη καὶ ᾄσματα πονηρὰ
20 καὶ λόγοι μοχθηρὰς ὑποθέσεις λαμβάνοντες ἀκό-
λαστα ποιοῦσιν ἤθη καὶ βίους ἀνάνδρους καὶ ἀν-
θρώπους τρυφὴν καὶ μαλακίαν καὶ γυναικοκρασίαν
ἀγαπῶντας

‘εἵματά τ’ ἐξημοιβὰ λοετρά τε θερμὰ καὶ εὐνάς’.

διὸ καὶ τὸν Ὀδυσσέα τῷ κιθαρῳδῷ προστάττοντα πεποίηκεν

‘ἀλλ’ ἄγε δὴ μετάβηθι καὶ ἵππου κόσμον ἄεισον’,

καλῶς ὑφηγούμενος τὸ παρὰ τῶν φρονίμων καὶ νοῦν
ἐχόντων χρῆναι λαμβάνειν τοὺς μουσικοὺς καὶ ποιη-
τικοὺς τὰς ὑποθέσεις. ἐν δὲ τοῖς περὶ τῆς Ἥρας
B ἄριστα τὴν ἀπὸ φαρμάκων καὶ γοητείας καὶ μετὰ

11 τινὰ H: τινὸς 18 γυναικοκρατίαν Meziriacus
20 Hom. ϑ 249 23 id. ϑ 492

δόλου πρὸς τοὺς ἄνδρας ὁμιλίαν καὶ χάριν ἔδειξεν οὐ μόνον ἐφήμερον καὶ ἀψίκορον καὶ ἀβέβαιον οὖσαν, ἀλλὰ καὶ μεταβάλλουσαν εἰς ἔχθραν καὶ ὀργήν, ὅταν τὰ τῆς ἡδονῆς ἀπομαρανθῇ. τοιαῦτα γὰρ ὁ Ζεὺς ἀπειλεῖ καὶ λέγει πρὸς αὐτήν

'ὄφρα ἴδῃς ἤν τοι χραίσμῃ φιλότης τε καὶ εὐνή,
ἣν ἐμίγης ἐλθοῦσα θεῶν ἄπο καί μ' ἀπάτησας'.

ἡ γὰρ τῶν φαύλων διάθεσις ἔργων καὶ μίμησις ἂν προσαποδῷ τὴν συμβαίνουσαν αἰσχύνην καὶ βλάβην τοῖς ἐργασαμένοις, ὠφέλησεν οὐκ ἔβλαψε τὸν ἀκροώμενον. οἱ γοῦν φιλόσοφοι παραδείγμασι χρῶνται, νουθετοῦντες καὶ παιδεύοντες ἐξ ὑποκειμένων· οἱ C δὲ ποιηταὶ ταῦτα ποιοῦσι πλάττοντες αὐτοὶ πράγματα καὶ μυθολογοῦντες. ὁ μὲν οὖν Μελάνθιος εἴτε παίζων εἴτε σπουδάζων ἔλεγε διασῴζεσθαι τὴν Ἀθηναίων πόλιν ὑπὸ τῆς τῶν ῥητόρων διχοστασίας καὶ ταραχῆς· οὐ γὰρ ἀποκλίνειν ἅπαντας εἰς τὸν αὐτὸν τοῖχον, ἀλλὰ γίγνεσθαί τινα τοῦ βλάπτοντος ἀνθολκὴν ἐν τῇ διαφορᾷ τῶν πολιτευομένων. αἱ δὲ τῶν ποιητῶν ὑπεναντιώσεις πρὸς αὐτοὺς ἀνταναφέρουσαι τὴν πίστιν οὐκ ἐῶσιν ἰσχυρὰν ῥοπὴν γενέσθαι πρὸς τὸ βλάπτον. ὅπου μὲν οὖν αὐτοῖς τὸ τιθέναι σύνεγγυς ἐκφανεῖς ποιεῖ τὰς ἀντιλογίας, δεῖ τῷ βελτίονι συνηγορεῖν ὥσπερ ἐν τούτοις

'πόλλ', ὦ τέκνον, σφάλλουσιν ἀνθρώπους θεοί'. D
'τὸ ῥᾷστον εἶπας, αἰτιάσασθαι θεούς'.

καὶ πάλιν

6 Hom. *O* 32 25 Nauck. p. 345

‘χρυσοῦ σε πλήθει, τούσδε δ’ οὐ χαίρειν χρεών’.
‘σκαιὸν τὸ πλουτεῖν κἄλλο μηδὲν εἰδέναι’

καί

‘τί δῆτα θύειν δεῖ σε κατθανούμενον;’
‘ἄμεινον· οὐδεὶς κάματος εὐσεβεῖν θεούς.’

τὰ γὰρ τοιαῦτα τὰς λύσεις ἔχει προδήλους, ἄν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὰ βελτίονα τῇ κρίσει τοὺς νέους κατευθύνωμεν. ὅσα δ’ εἴρηται μὲν ἀτόπως E εὐθὺς δ’ οὐ λέλυται, ταῦτα δεῖ τοῖς ἀλλαχόθι πρὸς τοὐναντίον εἰρημένοις ὑπ’ αὐτῶν ἀνταναιρεῖν, μὴ ἀχθομένους τῷ ποιητῇ μηδὲ χαλεπαίνοντας ἀλλ’ ἐν ἤθει καὶ μετὰ παιδιᾶς δεχομένους. εὐθύς, εἰ βούλει, πρὸς τὰς Ὁμηρικὰς τῶν θεῶν ῥίψεις ὑπ’ ἀλλήλων καὶ τρώσεις ὑπ’ ἀνθρώπων καὶ διαφορὰς καὶ χαλεπότητας

‘οἶσθα καὶ ἄλλον μῦθον ἀμείνονα τοῦδε νοῆσαι’

καὶ νοεῖς νὴ Δία καὶ λέγεις κρεῖττον ἀλλαχόθι καὶ βέλτιον τὰ τοιαῦτα

‘θεοὶ ῥεῖα ζώοντες’

καί

‘τῷ ἔνι τέρπονται μάκαρες θεοὶ ἤματα πάντα’

καί

F ‘ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ’ ἀκηδέες εἰσίν’.

αὗται γάρ εἰσιν ὑγιαίνουσαι περὶ θεῶν δόξαι καὶ

2 τὸ Stobaeus Flor. 93, 7 (Nauck. p. 542): γε 4 Nauck. p. 694 θύειν Cobetus: οὖσιν 12 δεχομένους (sc. ταῦτα) scripsi: λεγομένοις 16 Homer. *Η* 358 19 id. Ζ 138 21 id. *ξ* 46 23 id. *Ω* 525

ἀληθεῖς, ἐκεῖνα δὲ πέπλασται πρὸς ἔκπληξιν ἀνθρώπων. πάλιν Εὐριπίδου λέγοντος

‘πολλαῖσι μορφαῖς οἱ θεοὶ σοφισμάτων
σφάλλουσιν ἡμᾶς κρείττονες πεφυκότες’ 21

οὐ χεῖρόν ἐστιν ὑπενεγκεῖν τό

‘εἰ θεοί τι δρῶσι φαῦλον, οὐκ εἰσιν θεοί’,

βέλτιον εἰρημένον ὑπ’ αὐτοῦ. καὶ τοῦ Πινδάρου σφόδρα πικρῶς καὶ παροξυντικῶς εἰρηκότος

‘χρὴ δὲ πᾶν ἔρδοντ’ ἀμαυρῶσαι τὸν ἐχθρόν’,

ἀλλ’ αὐτός γε σὺ λέγεις ὅτι

‘τὸ πὰρ δίκαν
γλυκὺ πικροτάτα μένει τελευτά’,

καὶ τοῦ Σοφοκλέους

‘τὸ κέρδος ἡδύ, κἂν ἀπὸ ψευδῶν ἴῃ’,

καὶ μὴν σοῦ γ’ ἀκηκόαμεν ὡς

‘οὐκ ἐξάγουσι καρπὸν οἱ ψευδεῖς λόγοι’.

πρὸς δ’ ἐκεῖνα τὰ περὶ τοῦ πλούτου B

‘δεινὸς γὰρ ἕρπειν πλοῦτος ἔς τε τἄβατα
καὶ πρὸς τὰ βατὰ κἄπωθεν ὤν· πένης δ’ ἀνὴρ
οὐδ’ ἐντυχὼν δύναιτ’ ἂν ὧν ἐρᾷ τυχεῖν.
καὶ γὰρ δυσειδὲς σῶμα καὶ δυσώνυμον
γλώσσῃ σοφὸν τίθησιν εὔμορφόν τ’ ἰδεῖν’

ἀντιπαραθήσει πολλὰ τῶν Σοφοκλέους, ὧν καὶ ταῦτ’ ἐστί

3 Nauck. p. 519 6 id. p. 355 9 Isthm. IV 48 11 Isthm. VII 47 12 *γλυκὺ* Pindarus: *γλυκεῖ* 14 Nauck. p. 246 *ἴῃ* Brunckius: *εἴη* 16 Nauck. p. 246 18 id. p. 118 *ἔς* Stobaeus Flor. 91, 27: *πρός* *τἄβατα καὶ πρὸς τὰ βατὰ* Stephanus: *τὰ βατὰ καὶ πρὸς τ’ ἄβατα* 19 *κἄπωθεν ὤν* scripsi: *καὶ ὁπόθεν* *δ’* add. R

‘γένοιτο κἂν ἄπλουτος ἐν τιμαῖς ἀνήρ’

καί

‘οὐδὲν κακίων πτωχός, εἰ καλῶς φρονοῖ’

καί

C ‘ἀλλὰ τῶν πολλῶν καλῶν
τίς χάρις, εἰ κακόβουλος
φροντὶς ἐκτρέφει τὸν εὐαίωνα πλοῦτον;’

ὁ δὲ Μένανδρος ἐπῆρε μὲν ἀμέλει τὴν φιληδονίαν καὶ ὑπεχαύνωσε τοῖς ἐρωτικοῖς καὶ διαπύροις ἐκείνοις

‘ἅπανθ’ ὅσα ζῇ καὶ τὸν ἥλιον βλέπει
τὸν κοινὸν ἡμῖν, δοῦλα ταῦτ’ ἔσθ’ ἡδονῆς’.

πάλιν δ’ ἐπέστρεψε καὶ περιέσπασε πρὸς τὸ καλὸν ἡμᾶς καὶ τὴν θρασύτητα τῆς ἀκολασίας ἐξέκοψεν εἰπών

‘ὄνειδος αἰσχρὸς βίος ὅμως κἂν ἡδὺς ᾖ’.

D ταῦτα γὰρ ἐκείνοις μέν ἐστιν ὑπεναντία. βελτίω δὲ καὶ χρησιμώτερα. δυεῖν οὖν θάτερον ἡ τοιαύτη τῶν ἐναντίων ποιήσει παράθεσις καὶ κατανόησις, ἢ παράξει πρὸς τὸ βέλτιον ἢ καὶ τοῦ χείρονος ἀποστήσει τὴν πίστιν. ἂν δ’ αὐτοὶ μὴ διδῶσι τῶν ἀτόπως εἰρημένων λύσεις, οὐ χεῖρόν ἐστιν ἑτέρων ἐνδόξων ἀποφάσεις ἀντιτάττοντας ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ ῥέπειν πρὸς τὸ βέλτιον. οἷον τοῦ Ἀλέξιδος κινοῦντος ἐνίους ὅταν λέγῃ

‘τὰς ἡδονὰς δεῖ συλλέγειν τὸν σώφρονα.
τρεῖς δ’ εἰσὶν αἵ γε τὴν δύναμιν κεκτημέναι
E τὴν ὡς ἀληθῶς συντελοῦσαν τῷ βίῳ,

1 Nauck. p. 247 3 id. p. 247 5 id. p. 207 10 Meinek. IV p. 266 15 id. IV p. 282 25 id. III p. 518

τὸ φαγεῖν τὸ πιεῖν τὸ τῆς Ἀφροδίτης τυγχάνειν·
τὰ δ' ἄλλα προσθήκας ἅπαντα χρὴ καλεῖν',

ὑπομνηστέον ὅτι Σωκράτης τοὐναντίον ἔλεγε, τοὺς μὲν φαύλους ζῆν τοῦ ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκα, τοὺς δ' ἀγαθοὺς ἐσθίειν καὶ πίνειν ἕνεκα τοῦ ζῆν. πρὸς δὲ τὸν γράψαντα 'ποτὶ τὸν πονηρὸν οὐκ ἄχρηστον ὅπλον ἁ πονηρία', τρόπον τινὰ συνεξομοιοῦσθαι κελεύοντα τοῖς πονηροῖς, τὸ τοῦ Διογένους παραβαλεῖν ἔστιν· ἐρωτηθεὶς γὰρ ὅπως ἄν τις ἀμύναιτο F
τὸν ἐχθρόν, 'αὐτός' ἔφη 'καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος'. δεῖ δὲ τῷ Διογένει καὶ πρὸς τὸν Σοφοκλέα χρήσασθαι· πολλὰς γὰρ ἀνθρώπων μυριάδας ἐμπέπληκεν ἀθυμίας περὶ τῶν μυστηρίων ταῦτα γράψας

'ὡς τρισόλβιοι
κεῖνοι βροτῶν, οἳ ταῦτα δερχθέντες τέλη
μόλωσ' ἐς Ἅιδου· τοῖσδε γὰρ μόνοις ἐκεῖ
ζῆν ἔστι, τοῖς δ' ἄλλοισι πάντ' ἐκεῖ κακά'.

Διογένης δ' ἀκούσας τι τοιοῦτο 'τί λέγεις;' ἔφη. 'κρείττονα μοῖραν ἕξει Παταικίων ὁ κλέπτης ἀποθανὼν ἢ Ἐπαμεινώνδας ὅτι μεμύηται;' Τιμοθέῳ μὲν 22
γὰρ ᾄδοντι τὴν Ἄρτεμιν ἐν τῷ θεάτρῳ 'μαινάδα θυιάδα φοιβάδα λυσσάδα' Κινησίας εὐθὺς ἀντεφώνησε 'τοιαύτη σοι θυγάτηρ γένοιτο'. χάριεν δὲ καὶ τὸ τοῦ Βίωνος πρὸς τὸν Θέογνιν λέγοντα

'πᾶς γὰρ ἀνὴρ πενίῃ δεδμημένος οὔτε τι εἰπεῖν
οὔθ' ἔρξαι δύναται, γλῶσσα δέ οἱ δέδεται'

1 τὸ φαγεῖν τὸ πιεῖν H ex p. 445 f.: τὸ πιεῖν τὸ φαγεῖν 14 Nauck. p. 247 21 μαινάδα] Bergk. 3 p. 620 22 θυιάδα idem: θυάδα 25 Theogn. 177

'πῶς οὖν σὺ πένης ὢν φλυαρεῖς τοσαῦτα καὶ καταδολεσχεῖς ἡμῶν;'

B 5. Δεῖ δὲ μηδὲ τὰς ἐκ τῶν παρακειμένων ἢ συμφραζομένων παραλιπεῖν ἀφορμὰς πρὸς τὴν ἐπανόρθωσιν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἰατροὶ τῆς κανθαρίδος οὔσης θανασίμου τοὺς πόδας ὅμως καὶ τὰ πτερὰ βοηθεῖν οἴονται καὶ ἀναλύειν τὴν δύναμιν, οὕτως ἐν τοῖς ποιήμασι, κἂν ὄνομα κἂν ῥῆμα παρακείμενον ἀμβλυτέραν ποιῇ τὴν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπαγωγήν, ἐπιλαμβάνεσθαι καὶ προσδιασαφεῖν, ὡς ἐπὶ τούτων ἔνιοι ποιοῦσι

'τοῦτό νύ που γέρας ἐστὶν ὀιζυροῖσι βροτοῖσι,
κείρασθαί τε κόμην βαλέειν τ' ἀπὸ δάκρυ παρειῶν'

καί

'ὣς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένοις'.

C οὐ γὰρ ἁπλῶς εἶπε καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν ἐπικεκλῶσθαι λυπηρὸν βίον, ἀλλὰ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις, οὓς δειλαίους καὶ οἰκτροὺς διὰ μοχθηρίαν ὄντας εἴωθε 'δειλοὺς' καὶ 'ὀιζυροὺς' προσαγορεύειν.

6. Ἄλλος τοίνυν τρόπος ἐστὶ τὰς ἐν τοῖς ποιήμασιν ὑποψίας πρὸς τὸ βέλτιον ἐκ τοῦ χείρονος μεθιστὰς ὁ διὰ τῶν ὀνομάτων τῆς συνηθείας, περὶ ὃν δεῖ τὸν νέον γεγυμνάσθαι μᾶλλον ἢ περὶ τὰς λεγομένας γλώττας. ἐκεῖνο μὲν γὰρ φιλόλογον, καὶ οὐκ ἀηδὲς ὅτι 'ῥιγεδανὸς' κακοθάνατός ἐστιν εἰδέναι· 'δάνον' γὰρ Μακεδόνες τὸν θάνατον καλοῦσι, 'καμμονίην' δὲ νίκην Αἰολεῖς τὴν ἐξ ἐπι-

12 Homer. δ 197 15 id. Ω 525

μονῆς καὶ καρτερίας, Δρύοπες δὲ ‘πόπους’ τοὺς D δαίμονας. τουτὶ δ' ἀναγκαῖον καὶ χρήσιμον, εἰ μέλλομεν ἐκ τῶν ποιημάτων ὠφεληθήσεσθαι καὶ μὴ βλαβήσεσθαι, τὸ γιγνώσκειν πῶς τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταὶ χρῶνται καὶ πάλιν τοῖς τῶν κακῶν καὶ ἀγαθῶν, καὶ τί τὴν Τύχην τί τὴν Μοῖραν νοοῦντες ὀνομάζουσι, καὶ πότερον ταῦτα τῶν ἁπλῶς ἢ τῶν πολλαχῶς λεγομένων ἐστὶ παρ' αὐτοῖς, ὥσπερ ἄλλα πολλά. καὶ γὰρ ‘οἶκον’ ποτὲ μὲν τὴν οἰκίαν καλοῦσιν

‘οἶκον ἐς ὑψόροφον’

ποτὲ δὲ τὴν οὐσίαν E

‘ἐσθίεταί μοι οἶκος’,

καὶ ‘βίοτον’ ποτὲ μὲν τὸ ζῆν

‘ἀμενήνωσεν δέ οἱ αἰχμήν
κυανοχαῖτα Ποσειδάων, βιότοιο μεγήρας’

ποτὲ δὲ τὰ χρήματα

‘βίοτον δέ μοι ἄλλοι ἔδουσι’,

καὶ τῷ ‘ἀλύειν’ ποτὲ μὲν ἀντὶ τοῦ δάκνεσθαι καὶ ἀπορεῖσθαι κέχρηται

‘ὣς ἔφαθ', ἣ δ' ἀλύουσ' ἀπεβήσετο, τείρετο δ' αἰνῶς’

ποτὲ δ' ἀντὶ τοῦ γαυριᾶν καὶ χαίρειν

‘ἦ ἀλύεις ὅτι Ἶρον ἐνίκησας τὸν ἀλήτην;’

καὶ τῷ ‘θοάζειν’ ἢ τὸ κινεῖσθαι σημαίνουσιν, ὡς Εὐριπίδης

2 μέλλομεν Madvigius: μέλλοιμεν 11 Homer. ε 42 13 id. δ 318 14 καὶ H: καὶ τὸν βίοτον W: βίον 15 Homer. N 562 18 id. ν 419 21 id. E 352 24 id. σ 332. 392

‘κῆτος θοάζον ἐξ Ἀτλαντικῆς ἁλός’,

ἢ τὸ καθέζεσθαι καὶ θαάσσειν, ὡς Σοφοκλῆς

F ‘τίνας ποθ’ ἕδρας τάσδε μοι θοάζετε
ἱκτηρίοις κλάδοισιν ἐξεστεμμένοι;’

χάριεν δὲ καὶ τὸ τὴν χρείαν τῶν ὀνομάτων συνοικειοῦν τοῖς ὑποκειμένοις πράγμασιν, ὡς οἱ γραμματικοὶ διδάσκουσιν, ἄλλο πρὸς ἄλλην δύναμιν λαμβάνοντες, οἷόν ἐστι

‘νῆ’ ὀλίγην αἰνεῖν, μεγάλῃ δ’ ἐνὶ φορτία θέσθαι’.

τῷ μὲν γὰρ ‘αἰνεῖν’ σημαίνεται τὸ ἐπαινεῖν, αὐτῷ δὲ τῷ ἐπαινεῖν ἀντὶ τοῦ παραιτεῖσθαι νῦν κέχρηται, καθάπερ ἐν τῇ συνηθείᾳ ‘καλῶς’ φαμὲν ‘ἔχειν’ καὶ
23 ‘χαίρειν’ κελεύομεν, ὅταν μὴ δεώμεθα μηδὲ λαμβάνωμεν. οὕτω δὲ καὶ τὴν ‘ἐπαινὴν Περσεφόνειαν’ ἔνιοί φασιν ὡς παραιτητὴν εἰρῆσθαι. ταύτην δὴ τὴν διαίρεσιν καὶ διάκρισιν τῶν ὀνομάτων ἐν τοῖς μείζοσι καὶ σπουδαιοτέροις παραφυλάττοντες ἀπὸ τῶν θεῶν ἀρχώμεθα διδάσκειν τοὺς νέους ὅτι χρῶνται τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν οἱ ποιηταὶ ποτὲ μὲν αὐτῶν ἐκείνων ἐφαπτόμενοι τῇ ἐννοίᾳ, ποτὲ δὲ δυνάμεις τινὰς ὧν οἱ θεοὶ δοτῆρές εἰσι καὶ καθηγεμόνες ὁμωνύμως προσαγορεύοντες. οἷον εὐθὺς ὁ Ἀρχίλοχος, ὅταν μὲν εὐχόμενος λέγῃ

B ‘κλῦθ’ ἄναξ Ἥφαιστε καί μοι σύμμαχος γουνουμένῳ
ἵλαος γενοῦ, χαρίζευ δ’ οἷάπερ χαρίζεαι’,

αὐτὸν τὸν θεὸν ἐπικαλούμενος δῆλός ἐστιν· ὅταν

1 Nauck. p. 523 3 OR 2 9 Hesiod. OD 643
24 Bergk. 2 p. 404

δὲ τὸν ἄνδρα τῆς ἀδελφῆς ἠφανισμένον ἐν θαλάττῃ καὶ μὴ τυχόντα νομίμου ταφῆς θρηνῶν λέγῃ μετριώτερον ἂν τὴν συμφορὰν ἐνεγκεῖν

'εἰ κείνου κεφαλὴν καὶ χαρίεντα μέλεα
Ἥφαιστος καθαροῖσιν ἐν εἵμασιν ἀμφεπονήθη',

τὸ πῦρ οὕτως, οὐ τὸν θεὸν προσηγόρευσε. πάλιν δ' ὁ μὲν Εὐριπίδης εἰπὼν ἐν ὅρκῳ

'μὰ τὸν μετ' ἄστρων Ζῆν' Ἄρη τε φοίνιον'

αὐτοὺς τοὺς θεοὺς ὠνόμασε· τοῦ δὲ Σοφοκλέους λέγοντος

'τυφλὸς γάρ, ὦ γυναῖκες, οὐδ' ὁρῶν Ἄρης C
συὸς προσώπῳ πάντα τυρβάζει κακά'

τὸν πόλεμον ἔστιν ὑπακοῦσαι, καθάπερ αὖ τὸν χαλκὸν Ὁμήρου λέγοντος

'τῶν νῦν αἷμα κελαινὸν ἐύρροον ἀμφὶ Σκάμανδρον
ἐσκέδασ' ὀξὺς Ἄρης'.

πολλῶν οὖν οὕτω λεγομένων εἰδέναι δεῖ καὶ μνημονεύειν ὅτι καὶ τῷ τοῦ Διὸς καὶ Ζηνὸς ὀνόματι ποτὲ μὲν τὸν θεὸν ποτὲ δὲ τὴν τύχην πολλάκις δὲ D
τὴν εἱμαρμένην προσαγορεύουσιν. ὅταν μὲν γὰρ λέγωσι

'Ζεῦ πάτερ, Ἴδηθεν μεδέων'

καί

'ὦ Ζεῦ, τίς εἶναί φησι σοῦ σοφώτερος;'

τὸν θεὸν αὐτὸν λέγουσιν· ὅταν δὲ ταῖς αἰτίαις

4 Bergk. 2 p. 387 7 *Εὐριπίδης*] Phoen. 1013 11 Nauck. p. 247 14 *Ὁμήρου*] *Η* 329 23 Homer. *Γ* 276. *Η* 202. *Ω* 308 25 Nauck. p. 694 26 *ὅταν δ' ἐπὶ ταῖς αἰτίαις* Hirschigius

πάντων τῶν γιγνομένων ἐπονομάζωσι τὸν Δία καὶ λέγωσι

'πολλὰς δ' ἰφθίμους ψυχὰς Ἄιδι προΐαψεν
— — Διὸς δ' ἐτελείετο βουλή',

τὴν εἱμαρμένην. οὐ γὰρ τὸν θεὸν ὁ ποιητὴς οἴεται κακὰ μηχανᾶσθαι τοῖς ἀνθρώποις, ἀλλὰ τὴν τῶν
E πραγμάτων ἀνάγκην ὀρθῶς ὑποδείκνυσιν, ὅτι καὶ πόλεσι καὶ στρατοπέδοις καὶ ἡγεμόσιν, ἂν μὲν σωφρονῶσιν, εὖ πράττειν πέπρωται καὶ κρατεῖν τῶν πολεμίων, ἂν δ' εἰς πάθη καὶ ἁμαρτίας ἐμπεσόντες ὥσπερ οὗτοι διαφέρωνται πρὸς ἀλλήλους καὶ στασιάζωσιν, ἀσχημονεῖν καὶ ταράττεσθαι καὶ κακῶς ἀπαλλάττειν.

'εἱμαρμένον γὰρ τῶν κακῶν βουλευμάτων
κακὰς ἀμοιβάς ἐστι καρποῦσθαι βροτοῖς.'

καὶ μὴν ὁ Ἡσίοδος τὸν Προμηθέα ποιῶν τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελευόμενον

'μή ποτε δῶρα
δέξασθαι πὰρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀλλ' ἀποπέμπειν',

F ἐπὶ τῇ τῆς τύχης δυνάμει τῷ τοῦ Διὸς ὀνόματι κέχρηται· τὰ γὰρ τυχηρὰ τῶν ἀγαθῶν Διὸς δῶρα κέκληκε, πλούτους καὶ γάμους καὶ ἀρχὰς καὶ πάνθ' ὅλως τὰ ἐκτός, ὧν ἡ κτῆσις ἀνόνητός ἐστι τοῖς χρῆσθαι καλῶς μὴ δυναμένοις. διὸ καὶ τὸν Ἐπιμηθέα φαῦλον ὄντα καὶ ἀνόητον οἴεται δεῖν φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι τὰς εὐτυχίας, ὡς βλαβησόμενον καὶ διαφθαρησόμενον ὑπ' αὐτῶν. καὶ πάλιν ὅταν λέγῃ

3 Homer. *Α* 5 14 Nauck. p. 695 18 OD 86

‛μηδέ ποτ᾿ οὐλομένην πενίην θυμοφθόρον ἀνδρί
τέτλαθ᾿ ὀνειδίζειν, μακάρων δόσιν αἰὲν ἐόντων᾿,

θεόσδοτον νῦν τὸ τυχηρὸν εἴρηκεν, ὡς οὐκ ἄξιον ἐγκαλεῖν τοῖς διὰ τὴν τύχην πενομένοις, ἀλλὰ τὴν μετ᾿ ἀργίας καὶ μαλακίας καὶ πολυτελείας ἀπορίαν 24
κακίζειν αἰσχρὰν καὶ ἐπονείδιστον οὖσαν. οὔπω γὰρ αὐτὸ τοὔνομα τῆς τύχης λέγοντες, εἰδότες δὲ τὴν τῆς ἀτάκτως καὶ ἀορίστως περιφερομένης αἰτίας δύναμιν ἰσχυρὰν καὶ ἀφύλακτον οὖσαν ἀνθρωπίνῳ λογισμῷ τοῖς τῶν θεῶν ὀνόμασιν ἐξέφραζον, ὥσπερ ἡμεῖς καὶ πράγματα καὶ ἤθη καὶ νὴ Δία καὶ λόγους καὶ ἄνδρας εἰώθαμεν δαιμονίους καὶ θείους προσαγορεύειν. οὕτω δὴ τὰ πολλὰ τῶν ἀτόπως περὶ τοῦ Διὸς λέγεσθαι δοκούντων ἐπανορθωτέον, ὧν ἐστι καὶ ταῦτα

‛δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
κηρῶν ἔμπλειοι, ὁ μὲν ἐσθλῶν, αὐτὰρ ὁ δειλῶν᾿ B

καί

‛ὅρκια μὲν Κρονίδης ὑψίζυγος οὐκ ἐτέλεσσεν,
ἀλλὰ κακὰ φρονέων τεκμαίρεται ἀμφοτέροισι᾿

καί

‛τότε γάρ ῥα κυλίνδετο πήματος ἀρχή
Τρωσί τε καὶ Δαναοῖσι Διὸς μεγάλου διὰ βουλάς᾿,

ὡς περὶ τῆς τύχης ἢ τῆς εἱμαρμένης λεγομένων, ἐν αἷς τὸ ἀσυλλόγιστον ἡμῖν τῆς αἰτίας σημαίνεται καὶ ὅλως οὐ καθ᾿ ἡμᾶς. ὅπου δὲ τὸ προσῆκον καὶ κατὰ

1 OD 717 16 Homer. Ω 527 17 Plat. Rep. p. 379 d
19 Homer. Η 69 22 id. Θ 81 26 τὸ ὅλως H

λόγον καὶ εἰκός ἐστιν, ἐνταῦθα κυρίως ὀνομάζεσθαι τὸν θεὸν νομίζωμεν. ὥσπερ ἐν τούτοις

C 'αὐτὰρ ὁ τῶν ἄλλων ἐπεπωλεῖτο στίχας ἀνδρῶν,
Αἴαντος δ' ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο·
Ζεὺς γάρ οἱ νεμέσα ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιτο'

καί

'Ζεὺς γὰρ τὰ μὲν μέγιστα φροντίζει βροτῶν,
τὰ μικρὰ δ' ἄλλοις δαίμοσιν παρεὶς ἐᾷ'.

σφόδρα δὲ δεῖ καὶ τοῖς ἄλλοις ὀνόμασι προσέχειν, κατὰ πολλὰ πράγματα κινουμένοις καὶ μεθισταμένοις ὑπὸ τῶν ποιητῶν. οἷόν ἐστι καὶ τὸ τῆς ἀρετῆς. ἐπεὶ γὰρ οὐ μόνον ἔμφρονας παρέχεται καὶ
D δικαίους καὶ ἀγαθοὺς ἐν πράξεσι καὶ λόγοις, ἀλλὰ καὶ δόξας ἐπιεικῶς καὶ δυνάμεις περιποιεῖται, παρὰ τοῦτο ποιοῦνται καὶ τὴν εὐδοξίαν ἀρετὴν καὶ τὴν δύναμιν, ὀνομάζοντες ὥσπερ 'ἐλαίαν' τὸν ἀπὸ τῆς ἐλαίας, καὶ 'φηγὸν' τὸν ἀπὸ τῆς φηγοῦ καρπὸν ὁμωνύμως τοῖς φέρουσιν. οὐκοῦν ὁ νέος ἡμῖν, ὅταν μὲν λέγωσι

'τῆς δ' ἀρετῆς ἱδρῶτα θεοὶ προπάροιθεν ἔθηκαν'

καί

'τῆμος σφῇ ἀρετῇ Δαναοὶ ῥήξαντο φάλαγγας'

καί

'εἰ δὲ θανεῖν θέμις, ὧδε θανεῖν καλόν,
εἰς ἀρετὴν καταδυσαμένους βίον'.

E εὐθὺς οἰέσθω λέγεσθαι ταῦτα περὶ τῆς ἀρίστης καὶ

2 νομίζωμεν W: νομίζομεν 3 Homer. Λ 540 6 Nauck. p. 695 10 πολλὰ πράγματα] πολλὰ R 15 τὴν add. R 20 Hesiod. OD 289 22 Homer. Λ 90 24 Nauck. p. 529

θειοτάτης ἕξεως ἐν ἡμῖν, ἣν ὀρθότητα λόγου καὶ ἀκρότητα λογικῆς φύσεως καὶ διάθεσιν ὁμολογουμένην ψυχῆς νοοῦμεν. ὅταν δ᾽ ἀναγιγνώσκῃ πάλιν τό τε

'Ζεὺς δ᾽ ἀρετὴν ἄνδρεσσιν ὀφέλλει τε μινύθει τε'

καὶ τό

'πλούτῳ δ᾽ ἀρετὴ καὶ κῦδος ὀπηδεῖ',

μὴ 'καθήσθω' τοὺς πλουσίους ἐκπεπληγμένος καὶ 'τεθηπὼς' καθάπερ ὤνιον εὐθὺς ἀργυρίου τὴν ἀρετὴν ἔχοντας, μηδ᾽ ἐπὶ τῇ τύχῃ κεῖσθαι τὴν αὑτοῦ φρόνησιν αὔξειν ἢ κολούειν νομίζων, ἀλλ᾽ ἀντὶ δόξης ἢ δυνάμεως ἢ εὐτυχίας ἤ τινος ὁμοίου τῇ ἀρετῇ κεχρῆσθαι τὸν ποιητὴν ἡγείσθω. καὶ γὰρ τῇ F κακότητι ποτὲ μὲν ἰδίως σημαίνουσι κακίαν καὶ μοχθηρίαν ψυχῆς, ὡς Ἡσίοδος

'τὴν μὲν γὰρ κακότητα καὶ ἰλαδὸν ἔστιν ἑλέσθαι',

ποτὲ δ᾽ ἄλλην τινὰ κάκωσιν ἢ δυστυχίαν, ὡς Ὅμηρος

'αἶψα γὰρ ἐν κακότητι βροτοὶ καταγηράσκουσιν'.

ἐπεὶ καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ἐξαπατηθείη τις ἂν οὕτω τοὺς ποιητὰς οἰόμενος λέγειν, ὡς οἱ φιλόσοφοι λέγουσι τὴν παντελῆ τῶν ἀγαθῶν ἕξιν ἢ κτῆσιν ἢ καὶ τελειότητα βίου κατὰ φύσιν εὐροοῦντος, ἀλλ᾽ οὐχὶ 25 καταχρωμένους πολλάκις τὸν πλούσιον εὐδαίμονα καλεῖν ἢ μακάριον καὶ τὴν δύναμιν ἢ τὴν δόξαν εὐδαιμονίαν. Ὅμηρος μὲν γὰρ ὀρθῶς κέχρηται τοῖς ὀνόμασιν

'ὣς οὔ τοι χαίρων τοῖσδε κτεάτεσσιν ἀνάσσω'

5 Homer. Υ 242 7 Hesiod. OD 313 16 id. 287
17 Ὅμηρος] τ 360 27 Homer. δ 93

καὶ Μένανδρος

'ἔχω δὲ πολλὴν οὐσίαν καὶ πλούσιος
καλοῦμ' ὑπὸ πάντων, μακάριος δ' ὑπ' οὐδενός',

Εὐριπίδης δὲ πολλὴν ἐργάζεται ταραχὴν καὶ σύγχυσιν ὅταν λέγῃ

B 'μή μοι γένοιτο λυπρὸς εὐδαίμων βίος'

καί

'τί τὴν τυραννίδ', ἀδικίαν εὐδαίμονα,
τιμᾷς;'

ἂν μή τις, ὥσπερ εἴρηται, ταῖς μεταφοραῖς καὶ καταχρήσεσι τῶν ὀνομάτων ἕπηται. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ τούτων.

7. Ἐκεῖνο δ' οὐχ ἅπαξ ἀλλὰ πολλάκις ὑπομνηστέον ἐστὶ τοὺς νέους, ἐνδεικνυμένους αὐτοῖς ὅτι μιμητικὴν ἡ ποίησις ὑπόθεσιν ἔχουσα κόσμῳ μὲν καὶ λαμπρότητι χρῆται περὶ τὰς ὑποκειμένας πράξεις καὶ τὰ ἤθη, τὴν δ' ὁμοιότητα τοῦ ἀληθοῦς οὐ προ-
C λείπει, τῆς μιμήσεως ἐν τῷ πιθανῷ τὸ ἀγωγὸν ἐχούσης. διὸ καὶ κακίας καὶ ἀρετῆς σημεῖα μεμιγμένα ταῖς πράξεσιν ἡ μὴ παντάπασι τῆς ἀληθείας ὀλιγωροῦσα συνεκφέρει μίμησις, ὥσπερ ἡ Ὁμήρου πολλὰ πάνυ τοῖς Στωϊκοῖς χαίρειν φράζουσα, μήτε τι φαῦλον ἀρετῇ προσεῖναι μήτε κακίᾳ χρηστὸν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ πάντως μὲν ἐν πᾶσιν ἁμαρτωλὸν εἶναι τὸν ἀμαθῆ, περὶ πάντα δ' αὖ κατορθοῦν τὸν ἀστεῖον. ταῦτα γὰρ ἐν ταῖς σχολαῖς ἀκούομεν· ἐν δὲ τοῖς πράγμασι καὶ τῷ βίῳ τῶν πολλῶν κατὰ τὸν Εὐριπίδην

2 Meinek. IV p. 266 6 Med. 603 8 Phoen. 552

'οὐκ ἂν γένοιτο χωρὶς ἐσθλὰ καὶ κακά,
ἀλλ' ἔστι τις σύγκρασις'. D

ἄνευ δὲ τοῦ ἀληθοῦς μάλιστα μὲν ἡ ποιητικὴ τῷ ποικίλῳ χρῆται καὶ πολυτρόπῳ. τὸ γὰρ ἐμπαθὲς καὶ παράλογον καὶ ἀπροσδόκητον, ᾧ πλείστη μὲν ἔκπληξις ἕπεται πλείστη δὲ χάρις, αἱ μεταβολαὶ παρέχουσι τοῖς μύθοις· τὸ δ' ἁπλοῦν ἀπαθὲς καὶ ἄμυθον. ὅθεν οὔτε νικῶντας ἀεὶ πάντα ποιοῦσι τοὺς αὐτοὺς οὔτ' εὐημεροῦντας οὔτε κατορθοῦντας. ἀλλ' οὐδὲ τοῖς θεοῖς, ὅταν εἰς ἀνθρωπίνας ἐμπέσωσι πράξεις, ἀπαθέσι χρῶνται καὶ ἀναμαρτήτοις, ἵνα μηδαμοῦ τό τε ταράττον καὶ τὸ ἐκπλῆττον ἀργῇ τῆς ποιήσεως ἀκίνδυνον καὶ ἀναγώνιστον γιγνόμενον.

8. Οὕτως οὖν τούτων ἐχόντων ἐπάγωμεν τοῖς E ποιήμασι τὸν νέον μὴ τοιαύτας ἔχοντα δόξας περὶ τῶν καλῶν ἐκείνων καὶ μεγάλων ὀνομάτων, ὡς ἄρα σοφοὶ καὶ δίκαιοι οἱ ἄνδρες ἦσαν, ἄκροι τε βασιλεῖς καὶ κανόνες ἀρετῆς ἁπάσης καὶ ὀρθότητος. ἐπεὶ βλαβήσεται μεγάλα δοκιμάζων πάντα καὶ τεθηπώς, μὴ δυσχεραίνων δὲ μηδὲν μηδ' ἀκούων μηδ' ἀποδεχόμενος τοῦ ψέγοντος αὐτοὺς τοιαῦτα πράττοντας καὶ λέγοντας

'αἲ γάρ, Ζεῦ τε πάτερ καὶ Ἀθηναίη καὶ Ἄπολλον,
μήτε τις οὖν Τρώων θάνατον φύγοι, ὅσσοι ἔασι,
μήτε τις Ἀργείων, νῶιν δ' ἐκδῦμεν ὄλεθρον, F
ὄφρ' οἶοι Τροίης ἱερὰ κρήδεμνα λύοιμεν'

καί

1 Nauck. p. 294 24 Homer. *Π* 97

‘οἰκτροτάτην δ’ ἤκουσα ὄπα Πριάμοιο θυγατρός
Κασσάνδρης, τὴν κτεῖνε Κλυταιμνήστρη δολόμητις
ἀμφ’ ἐμοί’

καί

‘παλλακίδι προμιγῆναι, ἵν’ ἐχθήρειε γέροντα.
τῇ πιθόμην καὶ ἔρεξα’

καί

‘Ζεῦ πάτερ, οὔ τις σεῖο θεῶν ὀλοώτερος ἄλλος’.

26 μηδὲν οὖν ἐπαινεῖν ἐθιζέσθω τοιοῦτον ὁ νέος, μηδὲ προφάσεις λέγων μηδὲ παραγωγάς τινας εὐπρεπεῖς ἐπὶ πράγμασι φαύλοις μηχανώμενος πιθανὸς ἔστω καὶ πανοῦργος, ἀλλ’ ἐκεῖνο μᾶλλον οἰέσθω, μίμησιν εἶναι τὴν ποίησιν ἠθῶν καὶ βίων, καὶ ἀνθρώπων οὐ τελείων οὐδὲ καθαρῶν οὐδ’ ἀνεπιλήπτων παντάπασιν, ἀλλὰ μεμιγμένων πάθεσι καὶ δόξαις ψευδέσι καὶ ἀγνοίαις, διὰ δ’ εὐφυΐαν αὑτοὺς πολλάκις μετατιθέντων πρὸς τὸ κρεῖττον. ἡ γὰρ τοιαύτη παρασκευὴ τοῦ νέου καὶ διάνοια, τοῖς μὲν εὖ λεγομένοις
B καὶ πραττομένοις ἐπαιρομένου καὶ συνενθουσιῶντος, τὰ δὲ φαῦλα μὴ προσιεμένου καὶ δυσχεραίνοντος, ἀβλαβῆ παρέξει τὴν ἀκρόασιν. ὁ δὲ πάντα θαυμάζων καὶ πᾶσιν ἐξοικειούμενος καὶ καταδεδουλωμένος τῇ δόξῃ τὴν κρίσιν ὑπὸ τῶν ἡρωϊκῶν ὀνομάτων, ὥσπερ οἱ τὴν Πλάτωνος ἀπομιμούμενοι κυρτότητα καὶ τὴν Ἀριστοτέλους τραυλότητα, λήσεται πρὸς πολλὰ τῶν φαύλων εὐχερὴς γενόμενος. δεῖ δὲ μὴ δειλῶς μηδ’ ὥσπερ ὑπὸ δεισιδαιμονίας ἐν ἱερῷ φρίττειν ἅπαντα καὶ προσκυνεῖν, ἀλλὰ θαρραλέως ἐθιζό-

1 Homer. Λ 421 5 id. Ι 452 8 id. Γ 365

μενον ἐπιφωνεῖν μηδὲν ἧττον τοῦ ‘ὀρθῶς’ καὶ ‘πρεπόντως’ τὸ ‘οὐκ ὀρθῶς’ καὶ ‘οὐ προσηκόντως’. οἷον ὁ Ἀχιλλεὺς ἐκκλησίαν συνάγει τῶν στρατιωτῶν C νοσούντων, ἀσχάλλων μὲν ἀργοῦντι τῷ πολέμῳ μάλιστα πάντων διὰ τὴν ἐν ταῖς στρατείαις ἐπιφάνειαν αὐτοῦ καὶ δόξαν, ἰατρικὸς δ' ὢν καὶ μεθ' ἡμέραν ἐνάτην ᾗ ταῦτα κρίνεσθαι πέφυκεν αἰσθόμενος οὐκ οὖσαν συνήθη τὴν νόσον οὐδὲ συνεστῶσαν ἀπὸ κοινῶν αἰτιῶν, ἀναστὰς οὐ δημαγωγεῖ πρὸς τὸν ὄχλον, ἀλλὰ τῷ βασιλεῖ γίγνεται σύμβουλος

‘Ἀτρείδη, νῦν ἄμμε παλιμπλαγχθέντας οἴω
ἂψ ἀπονοστήσειν’

ὀρθῶς ταῦτα καὶ μετρίως καὶ πρεπόντως. τοῦ δὲ D μάντεως δεδιέναι φήσαντος τὴν ὀργὴν τοῦ δυνατωτάτου τῶν Ἑλλήνων, οὐκέτ' ὀρθῶς οὐδὲ μετρίως, ἐπομόσας μηδένα προσοίσειν χεῖρας αὐτῷ ζῶντος αὐτοῦ, προστίθησιν

‘οὐδ' ἢν Ἀγαμέμνονα εἴπῃς’,

ἐνδεικνύμενος ὀλιγωρίαν καὶ περιφρόνησιν τοῦ ἄρχοντος. ἐκ δὲ τούτου μᾶλλον παροξυνθεὶς ἐπὶ τὸ ξίφος φέρεται σφάττειν διανοούμενος, οὔτε πρὸς τὸ καλὸν ὀρθῶς οὔτε πρὸς τὸ συμφέρον. εἶτ' αὖθις μετανοήσας

‘ἂψ ἐς κουλεὸν ὦσε μέγα ξίφος, οὐδ' ἀπίθησε
μύθῳ Ἀθηναίης’, E

ὀρθῶς πάλιν καὶ καλῶς, ὅτι τὸν θυμὸν ἐκκόψαι παντάπασι μὴ δυνηθείς, ὅμως πρὶν ἀνήκεστόν τι

9 πρὸς τὸν] τὸν Aldina 11 Homer. *Α* 59 18 id. *Α* 90 24 id. *Α* 220

δρᾶσαι μετέστησε καὶ κατέσχεν εὐπειθῆ τῷ λογισμῷ γενόμενον. πάλιν ὁ Ἀγαμέμνων ἐν μὲν τοῖς περὶ τὴν ἐκκλησίαν γιγνομένοις καὶ λεγομένοις ὑπ' αὐτοῦ καταγέλαστός ἐστιν, ἐν δὲ τοῖς περὶ Χρυσηίδα σεμνότερος καὶ βασιλικώτερος. ὁ μὲν γὰρ Ἀχιλλεὺς ἀγομένης τῆς Βρισηίδος

'δακρύσας ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς',

οὗτος δ' αὐτὸς εἰς τὴν ναῦν ἐμβιβάζων καὶ παρα-
F διδοὺς καὶ ἀποπέμπων τὴν ἄνθρωπον ἣν ὀλίγῳ πρόσθεν εἴρηκε τῆς γαμετῆς τῇ εὐνοίᾳ προκρίνειν, οὐδὲν ἐρωτικὸν οὐδ' αἰσχρὸν ἐποίησε. καὶ μὴν ὁ Φοῖνιξ διὰ τὴν παλλακίδα κατάρατος ὑπὸ τοῦ πατρὸς γενόμενος

'τὸν μὲν ἐγώ' φησί 'βούλευσα κατακτάμεν ὀξέι χαλκῷ·
ἀλλά τις ἀθανάτων παῦσεν χόλον, ὅς ῥ' ἐνὶ θυμῷ
δήμου θῆκε φάτιν καὶ ὀνείδεα πόλλ' ἀνθρώπων,
ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην'.

ὁ μὲν οὖν Ἀρίσταρχος ἐξεῖλε ταῦτα τὰ ἔπη φοβηθείς· ἔχει δὲ πρὸς τὸν καιρὸν ὀρθῶς, τοῦ Φοίνικος τὸν Ἀχιλλέα διδάσκοντος οἷόν ἐστιν ὀργὴ καὶ ὅσα
27 διὰ θυμὸν ἄνθρωποι τολμῶσι, μὴ χρώμενοι λογισμῷ μηδὲ πειθόμενοι τοῖς παρηγοροῦσι. καὶ γὰρ τὸν Μελέαγρον ἐπεισάγει τοῖς πολίταις ὀργιζόμενον, εἶτα πραϋνόμενον, ὀρθῶς τὰ πάθη ψέγων, τὸ δὲ μὴ συνακολουθεῖν ἀλλ' ἀντιτάττεσθαι καὶ κρατεῖν καὶ μετανοεῖν ἐπαινῶν ὡς καλὸν καὶ συμφέρον. ἐνταῦθα μὲν οὖν ἡ διαφορὰ πρόδηλος· ὅπου δ' ἀσαφῆ τὰ τῆς

7 Homer. *A* 349   14 id. *I* 458

γνώμης, διοριστέον οὕτω πως ἐφιστάντας τὸν νέον. εἰ μὲν ἡ Ναυσικάα ξένον ἄνδρα τὸν Ὀδυσσέα θεασαμένη καὶ παθοῦσα τὸ τῆς Καλυψοῦς πάθος πρὸς αὐτόν, ἅτε δὴ τρυφῶσα καὶ γάμων ὥραν ἔχουσα, τοιαῦτα μωραίνει πρὸς τὰς θεραπαινίδας B

'αἲ γὰρ ἐμοὶ τοιόσδε πόσις κεκλημένος εἴη
ἐνθάδε ναιετάων, καί οἱ ἅδοι αὐτόθι μίμνειν',

ψεκτέον τὸ θράσος αὐτῆς καὶ τὴν ἀκολασίαν· εἰ δὲ τοῖς λόγοις τοῦ ἀνδρὸς τὸ ἦθος ἐνιδοῦσα καὶ θαυμάσασα τὴν ἔντευξιν αὐτοῦ πολὺν νοῦν ἔχουσαν εὔχεται τοιούτῳ συνοικεῖν μᾶλλον ἢ πλωτικῷ τινι καὶ ὀρχηστικῷ τῶν πολιτῶν, ἄξιον ἄγασθαι. πάλιν τῆς Πηνελόπης τοῖς μνηστῆρσι προσδιαλεγομένης οὐκ ἀπανθρώπως, ἐκείνων δ' αὐτῇ χαριζομένων ἱμάτια καὶ κόσμον ἄλλον, ἡδόμενος Ὀδυσσεύς

'οὕνεκα τῶν μὲν δῶρα παρέλκετο, θέλγε δὲ C
θυμόν',

εἰ μὲν ἐπὶ τῇ δωροδοκίᾳ καὶ πλεονεξίᾳ χαίρει, τὸν κωμῳδούμενον ὑπερβάλλει μαστροπείᾳ Πολίαγρον

'εὐδαίμων Πολίαγρος
οὐράνιον αἶγα πλουτοφόρον τρέφων'·

εἰ δὲ μᾶλλον οἰόμενος ὑποχειρίους ἕξειν διὰ τὴν ἐλπίδα θαρροῦντας καὶ τὸ μέλλον οὐ προσδοκῶντας, λόγον ἔχει τὸ ἡδόμενον αὐτῷ καὶ θαρροῦν. ὁμοίως ἐπὶ τῇ διαριθμήσει τῶν χρημάτων, ἃ συνεξέθηκαν οἱ Φαίακες αὐτῷ καὶ ἀπέπλευσαν, εἰ μὲν

6 ἐμοὶ Homer. ζ 244: ἐμεῦ 16 id. σ 282 20 Meinek. IV p. 667 23 θαρροῦντας scripsi: θαρροῦντες

ἀληθῶς ἐν ἐρημίᾳ τοσαύτῃ καὶ τῶν καθ' αὑτὸν
D ἀσαφείᾳ καὶ ἀδηλότητι γεγονὼς περὶ τῶν χρημάτων φοβεῖται

'μή τί οἱ οἴχωνται κοίλης ἐπὶ νηὸς ἄγοντες',

οἰκτείρειν ἄξιον ἢ βδελύττεσθαι νὴ Δία τὴν φιλοπλουτίαν· εἰ δ', ὥσπερ ἔνιοι λέγουσι, περὶ τῆς Ἰθάκης ἀμφιδοξῶν οἴεται τὴν τῶν χρημάτων σωτηρίαν ἀπόδειξιν εἶναι τῆς τῶν Φαιάκων ὁσιότητος (οὐ γὰρ ἂν ἀκερδῶς φέροντας αὐτὸν εἰς ἀλλοτρίαν ἐκβαλεῖν χώραν καὶ καταλιπεῖν, ἀποσχομένους τῶν χρημάτων), οὔτε φαύλῳ τεκμηρίῳ χρῆται καὶ τὴν πρό-
E νοιαν ἄξιον ἐπαινεῖν. ἔνιοι δὲ καὶ τὴν ἔκθεσιν αὐτὴν εἰ μὲν ἀληθῶς ἐγένετο καθεύδοντος ψέγουσι, καὶ Τυρρηνοὺς ἱστορίαν τινά φασι διαφυλάττειν ὡς ὑπνώδους φύσει τοῦ Ὀδυσσέως γενομένου καὶ δυσεντεύκτου διὰ τοῦτο τοῖς πολλοῖς ὄντος. εἰ δ' οὐκ ἦν ἀληθὴς ὁ ὕπνος, ἀλλ' αἰδούμενος μὲν ἀποπέμψαι τοὺς Φαίακας ἄνευ ξενίων καὶ φιλοφροσύνης, μὴ δυνάμενος δὲ τοὺς ἐχθροὺς λαθεῖν ἐκείνων συμπαρόντων ἐχρήσατο τῆς ἀπορίας παρακαλύμματι, κοιμωμένῳ ποιήσας ὅμοιον ἑαυτόν, ἀποδέχονται. καὶ ταῦτα δὴ τοῖς νέοις ὑποδεικνύοντες οὐκ ἐάσομεν φορὰν πρὸς τὰ φαῦλα γίγνεσθαι τῶν ἠθῶν ἀλλὰ τῶν βελτιόνων ζῆλον καὶ προαίρεσιν, εὐθὺς τοῖς
F μὲν τὸ ψέγειν τοῖς δὲ τὸ ἐπαινεῖν ἀποδιδόντες. μάλιστα δὲ τοῦτο δεῖ ποιεῖν ἐν ταῖς τραγῳδίαις, ὅσαι λόγους ἔχουσι πιθανοὺς καὶ πανούργους ἐν πράξεσιν

4 Homer. *ν* 216 *ἄγοντες* idem: *ἔχοντες* 26 *δεῖ ποιεῖν* scripsi: *ποιεῖν δεῖ*

ἀδόξοις καὶ πονηραῖς. οὐ πάνυ γὰρ ἀληθὲς τὸ τοῦ Σοφοκλέους λέγοντος

'οὐκ ἔστ' ἀπ' ἔργων μὴ καλῶν ἔπη καλά'·

καὶ γὰρ οὗτος εἴωθεν ἤθεσι φαύλοις καὶ ἀτόποις πράγμασι λόγους ἐπιγελῶντας καὶ φιλανθρώπους αἰτίας πορίζειν. καὶ ὁ σύσκηνος αὐτοῦ πάλιν ὁρᾷς ὅτι τήν τε Φαίδραν καὶ προσεγκαλοῦσαν τῷ Θησεῖ 28
πεποίηκεν ὡς διὰ τὰς ἐκείνου παρανομίας ἐρασθεῖσαν τοῦ Ἱππολύτου. τοιαύτην δὲ καὶ τῇ Ἑλένῃ παρρησίαν κατὰ τῆς Ἑκάβης ἐν ταῖς Τρωάσι δίδωσιν, οἰομένῃ δεῖν ἐκείνην κολάζεσθαι μᾶλλον ὅτι μοιχὸν αὐτῆς ἔτεκε. μηδὲν οὖν τούτων κομψὸν ἡγεῖσθαι καὶ πανοῦργον ὁ νέος ἐθιζέσθω, μηδὲ προσμειδιάτω ταῖς τοιαύταις εὑρησιλογίαις, ἀλλὰ βδελυττέσθω τοὺς λόγους μᾶλλον ἢ τὰ ἔργα τῆς ἀκολασίας.

9. Ἐπὶ πᾶσι τοίνυν καὶ τὸ τὴν αἰτίαν ἑκάστου τῶν λεγομένων ἐπιζητεῖν χρήσιμόν ἐστιν. ὁ μὲν γὰρ B
Κάτων ἔτι παιδάριον ὢν ἔπραττε μὲν ὃ προστάξειεν ὁ παιδαγωγός, αἰτίαν δὲ καὶ λόγον ἀπῄτει τοῦ προστάγματος· τοῖς δὲ ποιηταῖς οὐ πειστέον ὥσπερ παιδαγωγοῖς ἢ νομοθέταις, ἂν μὴ λόγον ἔχῃ τὸ ὑποκείμενον. ἕξει δέ, ἄνπερ χρηστὸν ᾖ· ἂν δὲ μοχθηρόν, ὀφθήσεται κενὸν καὶ μάταιον. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τῶν μὲν τοιούτων τὰς αἰτίας πικρῶς ἀπαιτοῦσι καὶ διαπυνθάνονται πῶς λέλεκται

'μηδέ ποτ' οἰνοχόην τιθέμεν κρητῆρος ὕπερθεν
πινόντων'

3 Nauck. p. 247 4 οὗτος] αὐτὸς Emperius 5 Nauck. Eurip. Fr. 430b p. 113 10 Τρωάσι] v 919 26 Hesiod. OD 739

καί

> 'ὃς δέ κ' ἀνὴρ ἀπὸ ὧν ὀχέων ἕτερ' ἅρμαθ' ἵκηται,
> C ἔγχει ὀρεξάσθω'.

τῶν δὲ μειζόνων ἀβασανίστως δέχονται τὴν πίστιν, οἷα καὶ ταῦτ' ἐστίν

> 'δουλοῖ γὰρ ἄνδρα, κἂν θρασύσπλαγχνός τις ᾖ,
> ὅταν συνειδῇ μητρὸς ἢ πατρὸς κακά',

καί

> 'σμικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραγότα'.

καίτοι ταῦτα τῶν ἠθῶν ἅπτεται καὶ τοὺς βίους διαταράττει, κρίσεις ἐμποιοῦντα φαύλας καὶ δόξας ἀγεννεῖς, ἂν μὴ πρὸς ἕκαστον αὐτῶν εἰθισμένοι D λέγωμεν διὰ τί σμικρὸν φρονεῖν χρὴ τὸν κακῶς πεπραγότα καὶ μὴ μᾶλλον ἀνταίρειν τῇ τύχῃ καὶ ποιεῖν ὑψηλὸν ἑαυτὸν καὶ ἀταπείνωτον; διὰ τί δέ, ἂν ἐκ πατρὸς φαύλου καὶ ἀνοήτου γεγονὼς αὐτὸς ὦ χρηστὸς καὶ φρόνιμος, οὐ προσήκει μοι διὰ τὴν ἐμὴν ἀρετὴν μέγα φρονεῖν ἀλλὰ καταπεπλῆχθαι καὶ ταπεινὸν εἶναι διὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἀμαθίαν; ὁ γὰρ οὕτως ἀπαντῶν καὶ ἀντερείδων καὶ μὴ παντὶ λόγῳ πλάγιον ὥσπερ πνεύματι παραδιδοὺς ἑαυτὸν ἀλλ' ὀρθῶς ἔχειν νομίζων τὸ 'βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ φιλεῖ ἐπτοῆσθαι', πολλὰ διακρούσεται τῶν οὐκ ἀληθῶς οὐδ' ὠφελίμως λεγομένων. ταῦτα μὲν οὖν ἀβλαβῆ παρέξει τὴν τῶν ποιημάτων ἀκρόασιν.

E 10. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ ἐν ἀμπέλου φύλλοις καὶ κλήμασιν εὐθαλοῦσι πολλάκις ὁ καρπὸς ἀποκρύπτεται

2 Homer. Δ 306 6 Eur. Hipp. 424 9 Nauck. p. 695 πεπραγότα Wagnerus: πεπραχότα 13 πεπράγότα H: πεπραχότα 22 βλὰξ] Mullach. 1 p. 326

καὶ λανθάνει κατασκιαζόμενος, οὕτως ἐν ποιητικῇ λέξει καὶ μυθεύμασι περικεχυμένοις πολλὰ διαφεύγει τὸν νέον ὠφέλιμα καὶ χρήσιμα (δεῖ δὲ τοῦτο μὴ πάσχειν μηδ' ἀποπλανᾶσθαι τῶν πραγμάτων, ἀλλ' ἐμφύεσθαι μάλιστα τοῖς πρὸς ἀρετὴν φέρουσι καὶ δυναμένοις πλάττειν τὸ ἦθος). οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν ἐν βραχέσιν, ἁψάμενον ὡς ἐν τύπῳ τῶν πραγμάτων, μήκη δὲ καὶ κατασκευὰς καὶ παραδειγμάτων ὄχλον ἐῶντα τοῖς ἐπιδεικτικώτερον F
γράφουσι. πρῶτον μὲν οὖν τὰ χρηστὰ καὶ τὰ φαῦλα γιγνώσκων ὁ νέος ἤθη καὶ πρόσωπα τοῖς λεγομένοις προσεχέτω καὶ ταῖς πράξεσιν ἃς ὁ ποιητὴς ἑκατέροις προσηκόντως ἀποδίδωσιν· οἷον ὁ Ἀχιλλεὺς πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα λέγει, καίπερ λέγων μετ' ὀργῆς

'οὐ γάρ σοί ποτε ἶσον ἔχω γέρας, ὁππότ' Ἀχαιοί
Τρώων ἐκπέρσωσ' εὖ ναιόμενον πτολίεθρον',

ὁ δὲ Θερσίτης τῷ αὐτῷ λοιδορούμενος λέγει

'πλεῖαί τοι χαλκοῦ κλισίαι. πολλαὶ δὲ γυναῖκες
εἰσὶν ἐνὶ κλισίῃς ἐξαίρετοι, ἅς τοι Ἀχαιοί
πρωτίστῳ δίδομεν, εὖτ' ἂν πτολίεθρον ἕλωμεν', 29

καὶ πάλιν ὁ Ἀχιλλεύς

'αἴ κέ ποθι Ζεύς
δῷσι πόλιν Τροίην εὐτείχεον ἐξαλαπάξαι',

ὁ δὲ Θερσίτης

'ὅν κεν ἐγὼ δήσας ἀγάγω ἢ ἄλλος Ἀχαιῶν'.

πάλιν τοῦ Ἀγαμέμνονος ἐν τῇ ἐπιπωλήσει τὸν Διομήδην λοιδορήσαντος ὁ μὲν οὐδὲν ἀντεῖπεν

15 Homer. *Α* 163 18 id. *Β* 226 19 *κλισίῃς* idem: *κλισίῃ* 22 id. *Α* 128 25 id. *Β* 231

'αἰδεσθεὶς βασιλῆος ἐνιπὴν αἰδοίοιο',

ὁ δὲ Σθένελος, οὗ μηδεὶς λόγος,

''Ἀτρείδη' φησί, 'μὴ ψεύδε' ἐπιστάμενος σάφα εἰπεῖν.
B ἡμεῖς τοι πατέρων μέγ' ἀμείνονες εὐχόμεθ' εἶναι.'

ἡ γὰρ τοιαύτη διαφορὰ μὴ παρορωμένη διδάξει τὸν νέον ἀστεῖον ἡγεῖσθαι τὴν ἀτυφίαν καὶ μετριότητα, τὴν δὲ μεγαλαυχίαν καὶ περιαυτολογίαν ὡς φαῦλον εὐλαβεῖσθαι. χρήσιμον δὲ καὶ τὸ τοῦ Ἀγαμέμνονος κατανοεῖν ἐνταῦθα· τὸν μὲν γὰρ Σθένελον ἀπροσαύδητον παρῆλθε, τοῦ δ' Ὀδυσσέως οὐκ ἠμέλησεν ἀλλ' ἠμείψατο καὶ προσηγόρευσεν,

'ὡς γνῶ χωομένοιο· πάλιν δ' ὅ γε λάζετο μῦθον'·

τὸ μὲν γὰρ πᾶσιν ἀπολογεῖσθαι θεραπευτικὸν καὶ
C οὐκ ἀξιωματικόν· τὸ δὲ πάντων καταφρονεῖν ὑπερήφανον καὶ ἀνόητον. ἄριστα δ' ὁ Διομήδης ἐν μὲν τῇ μάχῃ σιωπᾷ κακῶς ἀκούων ὑπὸ τοῦ βασιλέως, μετὰ δὲ τὴν μάχην παρρησίᾳ χρῆται πρὸς αὐτόν

'ἀλκὴν μέν μοι πρῶτον ὀνείδισας ἐν Δαναοῖσιν'.

εὖ δ' ἔχει καὶ φρονίμου διαφορὰν ἀνδρὸς καὶ μάντεως πανηγυρικοῦ μὴ παραλιπεῖν. ὁ μὲν γὰρ Κάλχας οὐ συνεῖδε τὸν καιρόν, ἀλλ' ἐν πλήθει παρ' οὐδὲν ἐποιήσατο κατηγορῆσαι τοῦ βασιλέως ὡς τὸν λοιμὸν αὐτοῖς ἐπαγαγόντος· ὁ δὲ Νέστωρ βουλόμενος ἐμβάλλειν λόγον ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν Ἀχιλλέα

1 Homer. Δ 402 3 id. Δ 404 14 id. Δ 357
20 id. Ι 34 25 ἐπαγαγόντος H: ἐπαγόντος

διαλλαγῶν, ἵνα μὴ διαβάλλειν δοκῇ τὸν Ἀγαμέμνονα D πρὸς τὸ πλῆθος ὡς ἁμαρτόντα καὶ χρησάμενον ὀργῇ,

'δαίνυ δαῖτα γέρουσιν· ἔοικέ τοι, οὔ τοι ἀεικές.
πολλῶν δ' ἀγρομένων τῷ πείσεαι ὅς κεν ἀρίστην
βουλὴν βουλεύσῃ.'

καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον ἐξαποστέλλει τοὺς πρέσβεις· τοῦτο γὰρ ἦν ἐπανόρθωσις ἁμαρτίας, ἐκεῖνο δὲ κατηγορία καὶ προπηλακισμός.

Ἔτι δὲ καὶ τὰς ἐν τοῖς γένεσι διαφορὰς σκεπτέον, ὧν τοιοῦτός ἐστιν ὁ τρόπος. οἱ μὲν Τρῶες ἐπίασι μετὰ κραυγῆς καὶ θράσους, οἱ δ' Ἀχαιοί

'σιγῇ δειδιότες σημάντορας'.

τὸ γὰρ ἐν χερσὶ τῶν πολεμίων ὄντων φοβεῖσθαι E τοὺς ἄρχοντας ἀνδρείας ἅμα καὶ πειθαρχίας σημεῖον. ὅθεν ὁ μὲν Πλάτων ἐθίζει τοὺς ψόγους φοβεῖσθαι καὶ τὰ αἰσχρὰ μᾶλλον ἢ τοὺς πόνους καὶ τοὺς κινδύνους, ὁ δὲ Κάτων ἔλεγε φιλεῖν τοὺς ἐρυθριῶντας μᾶλλον ἢ τοὺς ὠχριῶντας. ἔστι δὲ καὶ τῶν ἐπαγγελιῶν ἴδιος χαρακτήρ. ὁ μὲν γὰρ Δόλων ἐπαγγέλλεται

'τόφρα γὰρ ἐς στρατὸν εἶμι διαμπερές, ὄφρ' ἂν ἵκωμαι
νῆ' Ἀγαμεμνονέην',

ὁ δὲ Διομήδης ἐπαγγέλλεται μὲν οὐδέν, ἧττον δ' ἄν φησι φοβηθῆναι μεθ' ἑτέρου πεμπόμενος. Ἑλληνικὸν F οὖν καὶ ἀστεῖον ἡ πρόνοια, βαρβαρικὸν δὲ καὶ φαῦλον ἡ θρασύτης· καὶ δεῖ τὸ μὲν ζηλοῦν τὸ δὲ δυσχεραίνειν. ἔχεται δέ τινος οὐκ ἀχρήστου

3 Homer. *I* 70 12 id. *Δ* 431 21 id. *K* 325

θεωρίας καὶ τὸ περὶ τοὺς Τρῶας καὶ τὸν Ἕκτορα πάθος, τοῦ Αἴαντος αὐτῷ μονομαχεῖν μέλλοντος. ὁ μὲν γὰρ Αἰσχύλος Ἰσθμοῖ πύκτου πληγέντος εἰς τὸ πρόσωπον καὶ κραυγῆς γενομένης, ‘οἷον’ εἶπεν ‘ἡ ἄσκησίς ἐστιν. οἱ θεώμενοι βοῶσιν, ὁ δὲ πληγεὶς σιωπᾷ.’ τοῦ δὲ ποιητοῦ λέγοντος ὅτι τὸν Αἴαντα τῶν ὅπλων ποιούντων λαμπρὸν οἱ μὲν Ἕλληνες ἔχαιρον ὁρῶντες,

30 ‘Τρῶας δὲ τρόμος αἰνὸς ἐπήλυθε γυῖα ἕκαστον,
Ἕκτορί τ’ αὐτῷ θυμὸς ἐνὶ στήθεσσι πάτασσε’,

τίς οὐκ ἂν ἀγάσαιτο τὴν διαφοράν; τοῦ μὲν κινδυνεύοντος ἡ καρδία πηδᾷ μόνον, ὥσπερ παλαίειν νὴ Δί’ ἢ σταδιοδρομεῖν μέλλοντος, τῶν δὲ θεωμένων τρέμει καὶ πάλλεται τὸ σῶμα δι’ εὔνοιαν καὶ φόβον ὑπὲρ τοῦ βασιλέως. ἐνταῦθα δὲ καὶ τὴν τοῦ κρατίστου πρὸς τὸν κάκιστον διαφορὰν ἀποθεωρητέον. ὁ μὲν γὰρ Θερσίτης

‘ἔχθιστος δ’ Ἀχιλῆϊ μάλιστ’ ἦν ἠδ’ Ὀδυσῆϊ’,

B ὁ δ’ Αἴας ἀεί τε τῷ Ἀχιλλεῖ προσφιλὴς καὶ πρὸς τὸν Ἕκτορα λέγει περὶ αὐτοῦ

‘νῦν μὲν δὴ σάφα εἴσεαι οἰόθεν οἷος
οἷοι καὶ Δαναοῖσιν ἀριστῆες μετέασι,
καὶ μετ’ Ἀχιλλῆα ῥηξήνορα θυμολέοντα’.

καὶ τοῦτο μὲν Ἀχιλλέως τὸ ἐγκώμιόν ἐστι, τὰ δ’ ἑξῆς ὑπὲρ ἁπάντων εἴρηται χρησίμως

‘ἡμεῖς δ’ εἰμὲν τοῖοι οἳ ἂν σέθεν ἀντιάσαιμεν
καὶ πολέες’,

9 Homer. *H* 215 18 id. *B* 220 21 id. *H* 226 26 id. *H* 231

οὔτε μόνον οὔτ' ἄριστον ἀποφαίνων ἑαυτὸν ἀλλὰ μετὰ πολλῶν ὁμοίως δυνάμενον ἀμύνασθαι. ταῦτα C μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ διαφορᾶς, ἂν μὴ κἀκεῖνο βουλώμεθα προσλαβεῖν, ὅτι τῶν Τρώων ἑαλώκασι καὶ πολλοὶ ζῶντες, οὐδεὶς δὲ τῶν Ἀχαιῶν, καὶ τῶν μὲν ὑποπεπτώκασιν ἔνιοι τοῖς πολεμίοις, ὥσπερ ὁ Ἄδραστος, οἱ Ἀντιμάχου παῖδες, ὁ Λυκάων, αὐτὸς ὁ Ἕκτωρ δεόμενος περὶ ταφῆς τοῦ Ἀχιλλέως, ἐκείνων δ' οὐδείς, ὡς βαρβαρικοῦ τοῦ ἱκετεύειν καὶ ὑποπίπτειν ἐν τοῖς ἀγῶσιν ὄντος, Ἑλληνικοῦ δὲ τοῦ νικᾶν μαχόμενον ἢ ἀποθνήσκειν.

11. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ ἐν ταῖς νομαῖς ἡ μὲν μέλιττα διώκει τὸ ἄνθος, ἡ δ' αἲξ τὸν θαλλόν, ἡ δ' D ὗς τὴν ῥίζαν, ἄλλα δὲ ζῷα τὸ σπέρμα καὶ τὸν καρπόν, οὕτως ἐν ταῖς ἀναγνώσεσι τῶν ποιημάτων ὁ μὲν ἀπανθίζεται τὴν ἱστορίαν, ὁ δ' ἐμφύεται τῷ κάλλει καὶ τῇ κατασκευῇ τῶν ὀνομάτων, καθάπερ ὁ Ἀριστοφάνης περὶ τοῦ Εὐριπίδου φησί

'χρῶμαι γὰρ αὐτοῦ τοῦ στόματος τῷ στρογγύλῳ',

οἱ δὲ τῶν πρὸς τὸ ἦθος εἰρημένων ὠφελίμως ἔχονται, πρὸς οὓς δὴ νῦν ἡμῖν ὁ λόγος ἐστίν, ὑπομιμνήσκωμεν αὐτοὺς ὅτι δεινόν ἐστι τὸν μὲν φιλόμυθον μὴ λανθάνειν τὰ καινῶς ἱστορούμενα καὶ περιττῶς, μηδὲ τὸν φιλόλογον ἐκφεύγειν τὰ καθαρῶς πεφρασμένα καὶ ῥητορικῶς, τὸν δὲ φιλότιμον καὶ φιλό- E καλον καὶ μὴ παιγνίας ἀλλὰ παιδείας ἕνεκα ποιημά-

2 δυνάμενον W: δυναμένων 4 καὶ πολλοὶ] πολλοὶ W 19 Meinek. II p. 1142 27 παιγνίας] παιδιᾶς R

των ἁπτόμενον ἀργῶς καὶ ἀμελῶς ἀκούειν τῶν πρὸς ἀνδρείαν ἢ σωφροσύνην ἢ δικαιοσύνην ἀναπεφωνημένων, οἷα καὶ ταῦτ' ἐστί

'Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;
ἀλλ' ἄγε δεῦρο, πέπον, παρ' ἔμ' ἵστασο· δὴ γὰρ ἔλεγχος
ἔσσεται, εἴ κεν νῆας ἕλῃ κορυθαίολος Ἕκτωρ'.

τὸ γὰρ ἐν κινδύνῳ τοῦ διαφθαρῆναι καὶ ἀπολέσθαι μετὰ πάντων ὄντα τὸν φρονιμώτατον ὁρᾶν τὸ αἰσχρὸν δεδοικότα καὶ τὸ ἐπονείδιστον ἀλλὰ μὴ τὸν θάνατον, ἐμπαθῆ ποιήσει πρὸς ἀρετὴν τὸν νέον. καὶ τῷ

'χαῖρε δ' Ἀθηναίη πεπνυμένῳ ἀνδρὶ δικαίῳ'

F τοιοῦτον ἐπιλογισμὸν δίδωσι. μήτε πλουσίῳ τινὶ μήτε καλῷ τὸ σῶμα μήτ' ἰσχυρῷ τὴν θεὸν χαίρουσαν ἀλλὰ φρονίμῳ καὶ δικαίῳ ποιήσας. καὶ πάλιν τὸν Ὀδυσσέα φάσκουσα μὴ περιορᾶν μηδὲ προλείπειν

'οὕνεκ' ἐπητής ἐστι καὶ ἀγχίνοος καὶ ἐχέφρων',

ἐνδείκνυται μόνον εἶναι τῶν ἡμετέρων θεοφιλὲς καὶ θεῖον ἀρετήν, εἴγε δὴ τὰ ὅμοια χαίρειν τοῖς ὁμοίοις
31 πέφυκεν. ἐπεὶ δὲ μεγάλου δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος τοῦ κρατεῖν ὀργῆς μεῖζόν ἐστιν ἡ φυλακὴ καὶ ἡ πρόνοια τοῦ μὴ περιπεσεῖν ὀργῇ μηδ' ἁλῶναι, καὶ ταῦτα δεῖ τοῖς ἀναγιγνώσκουσιν ὑποδεικνύειν μὴ παρέργως, ὅτι τὸν Πρίαμον ὁ Ἀχιλλεὺς οὐκ ἀνασχετικὸς ὢν οὐδὲ πρᾶος ἡσυχίαν ἄγειν κελεύει καὶ μὴ παροξύνειν αὐτόν, οὕτως

5 ἀλλ' ἄγε Homer. Λ 313: ἀλλά γε 12 τῷ W: τό
13 Homer. γ 52 18 id. ν 332 27 αὐτὸν οὕτως] αὐτόν H

‘μηκέτι νῦν μ’ ἐρέθιζε, γέρον (νοέω δὲ καὶ αὐτός
Ἕκτορά τοι λῦσαι, Διόθεν δέ μοι ἄγγελος ἦλθε)
μή σε, γέρον, οὐδ’ αὐτὸν ἐνὶ κλισίῃσιν ἐάσω,
καὶ ἱκέτην περ ἐόντα, Διὸς δ’ ἀλίτωμαι ἐφετμάς’, B

καὶ τὸν Ἕκτορα λούσας καὶ περιστείλας αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἀπήνην τίθησι, πρὶν ᾐκισμένον ὑπὸ τοῦ πατρὸς ὀφθῆναι,

‘μὴ ὁ μὲν ἀχνυμένῃ κραδίῃ χόλον οὐκ ἐρύσαιτο,
παῖδα ἰδών, Ἀχιλῆι δ’ ὀρινθείη φίλον ἦτορ
καί ἑ κατακτείνειε, Διὸς δ’ ἀλίτηται ἐφετμάς’.

τὸ γὰρ ἐπισφαλῶς πρὸς ὀργὴν ἔχοντα καὶ φύσει τραχὺν ὄντα καὶ θυμοειδῆ μὴ λανθάνειν ἑαυτὸν ἀλλ’ ἐξευλαβεῖσθαι καὶ φυλάττεσθαι τὰς αἰτίας καὶ προκαταλαμβάνειν τῷ λογισμῷ πόρρωθεν ὅπως οὐδ’ C ἄκων τῷ πάθει περιπεσεῖται, θαυμαστῆς ἐστι προνοίας. οὕτω δὲ δεῖ καὶ πρὸς μέθην τὸν φίλοινον ἔχειν καὶ πρὸς ἔρωτα τὸν ἐρωτικόν· ὥσπερ ὁ Ἀγησίλαος οὐχ ὑπέμεινεν ὑπὸ τοῦ καλοῦ φιληθῆναι προσιόντος, ὁ δὲ Κῦρος οὐδ’ ἰδεῖν τὴν Πάνθειαν ἐτόλμησε, τῶν ἀπαιδεύτων τοὐναντίον ὑπεκκαύματα τοῖς πάθεσι συλλεγόντων καὶ πρὸς ἃ μάλιστα κακῶς καὶ ὀλισθηρῶς ἔχουσιν αὐτοὺς προϊεμένων. ὁ δ’ Ὀδυσσεὺς οὐ μόνον ἑαυτὸν ἀνέχει θυμούμενον, ἀλλὰ καὶ τὸν Τηλέμαχον ἐκ τοῦ λόγου συνιδὼν χαλεπὸν D ὄντα καὶ μισοπόνηρον ἀμβλύνει καὶ παρασκευάζει πόρρωθεν ἡσυχίαν ἄγειν καὶ ἀνέχεσθαι, κελεύων

‘εἰ δέ μ’ ἀτιμήσουσι δόμον κάτα, σὸν δὲ φίλον κῆρ

1 Homer. Ω 560   8 id. Ω 584   27 id. π 274

τετλάτω ἐν στήθεσσι κακῶς πάσχοντος ἐμεῖο,
ἤν περ καὶ διὰ δῶμα ποδῶν ἕλκωσι θύραζε
ἢ βέλεσιν βάλλωσι· σὺ δ' εἰσορόων ἀνέχεσθαι'.

ὥσπερ γὰρ τοὺς ἵππους οὐκ ἐν τοῖς δρόμοις χαλινοῦσιν ἀλλὰ πρὸ τῶν δρόμων, οὕτω τοὺς δυσκαθέκτους πρὸς τὰ δεινὰ καὶ θυμοειδεῖς προκαταλαμβάνοντες τοῖς λογισμοῖς καὶ προκαταρτύοντες ἐπὶ τοὺς ἀγῶνας ἄγουσι. δεῖ δὲ μηδὲ τῶν ὀνομάτων
E ἀμελῶς ἀκούειν, ἀλλὰ τὴν μὲν Κλεάνθους παιδιὰν παραιτεῖσθαι· κατειρωνεύεται γὰρ ἔστιν ὅτε προσποιούμενος ἐξηγεῖσθαι τό

'Ζεῦ πάτερ Ἴδηθεν μεδέων'

καὶ τό

'Ζεῦ ἄνα Δωδωναῖε'

κελεύων ἀναγιγνώσκειν ὑφ' ἕν, ὡς τὸν ἐκ τῆς γῆς ἀναθυμιώμενον ἀέρα διὰ τὴν ἀνάδοσιν ἀναδωδωναῖον ὄντα. καὶ Χρύσιππος δὲ πολλαχοῦ γλίσχρος ἐστίν, οὐ παίζων ἀλλ' εὑρησιλογῶν ἀπιθάνως, καὶ παραβιαζόμενος εὐρύοπα Κρονίδην εἶναι τὸν δεινὸν ἐν τῷ διαλέγεσθαι καὶ διαβεβηκότα τῇ δυνάμει τοῦ λόγου. βέλτιον δὲ ταῦτα τοῖς γραμματικοῖς παρέν-
F τας ἐκεῖνα μᾶλλον πιέζειν οἷς ἅμα τὸ χρήσιμον καὶ πιθανὸν ἔνεστιν

'οὐδέ με θυμὸς ἄνωγεν, ἐπεὶ μάθον ἔμμεναι ἐσθλός'

καί

'πᾶσιν γὰρ ἐπίστατο μείλιχος εἶναι'.

12 Homer. Γ 320 14 id. Π 233 23 ἔνεστιν H: ἐστιν
24 Homer. Z 444 27 id. P 671

τήν τε γὰρ ἀνδρείαν ἀποφαίνων μάθημα καὶ τὸ προσφιλῶς ἅμα καὶ κεχαρισμένως ἀνθρώποις ὁμιλεῖν ἀπ' ἐπιστήμης καὶ κατὰ λόγον γίγνεσθαι νομίζων προτρέπει μὴ ἀμελεῖν ἑαυτῶν, ἀλλὰ μανθάνειν τὰ καλὰ καὶ προσέχειν τοῖς διδάσκουσιν, ὡς καὶ τὴν σκαιότητα καὶ τὴν δειλίαν ἀμαθίαν καὶ ἄγνοιαν οὖσαν. σφόδρα δὲ τούτοις κἀκεῖνα σύμφωνά ἐστιν ἃ λέγει περὶ τοῦ Διὸς καὶ τοῦ Ποσειδῶνος

'ἦ μὰν ἀμφοτέροισιν ὁμὸν γένος ἠδ' ἴα πάτρη, 32
ἀλλὰ Ζεὺς πρότερος γεγόνει καὶ πλείονα ᾔδη'.

θειότατον γὰρ ἀποφαίνει τὴν φρόνησιν καὶ βασιλικώτατον, ἐν ᾗ τίθεται τὴν μεγίστην ὑπεροχὴν τοῦ Διός, ἅτε δὴ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἕπεσθαι ταύτῃ νομίζων. ἐθιστέον δ' ἅμα καὶ τούτων ἐγρηγορότως τὸν νέον ἀκούειν

'ψεῦδος δ' οὐκ ἐρέει· μάλα γὰρ πεπνυμένος ἐστί'

καί

''Αντίλοχε, πρόσθεν πεπνυμένε, ποῖον ἔρεξας;
ᾔσχυνας μὲν ἐμὴν ἀρετήν, βλάψας δέ μοι ἵππους'

καί

'Γλαῦκε, τίη δὲ σὺ τοῖος ἐὼν ὑπέροπλον ἔειπας; B
ὦ πέπον, ἦ τ' ἐφάμην σε περὶ φρένας ἔμμεναι ἄλλων',

ὡς οὔτε ψευδομένων τῶν φρονίμων οὔτε κακομαχούντων ἐν τοῖς ἀγῶσιν οὔτε παρ' ἀξίαν ἑτέροις ἐγκαλούντων. καὶ τὸν Πάνδαρον δὲ πεισθῆναι λέγων διὰ τὴν ἀφροσύνην τὰ ὅρκια συγχέαι δῆλός

9 Homer. *N* 354 16 id. *γ* 20. 328 18 id. *Ψ* 570 21 id. *P* 170

ἐστιν οὐκ ἂν ἀδικῆσαι τὸν φρόνιμον ἡγούμενος. ὅμοια δ' ἔστι καὶ περὶ σωφροσύνης ὑποδεικνύειν ἐφιστάντα τοῖς οὕτω λεγομένοις

'τῷ δὲ γυνὴ Προίτου ἐπεμήνατο, δῖ' Ἄντεια,
κρυπταδίῃ φιλότητι μιγήμεναι· ἀλλὰ τὸν οὔ τι
C πεῖθ' ἀγαθὰ φρονέοντα, δαΐφρονα Βελλεροφόντην'

καί

'ἡ δ' ἤτοι τὸ πρὶν μὲν ἀναίνετο ἔργον ἀεικές,
δῖα Κλυταιμνήστρη· φρεσὶ γὰρ κέχρητ' ἀγαθῆσιν'·

ἐν μὲν οὖν τούτοις τῇ φρονήσει τὴν τοῦ σωφρονεῖν αἰτίαν ἀποδίδωσιν, ἐν δὲ ταῖς παρὰ τὰς μάχας κελεύσεσιν ἑκάστοτε λέγων

'αἰδώς, ὦ Λύκιοι. πόσε φεύγετε; νῦν θοοὶ ἔστε'

καί

'ἀλλ' ἐν φρεσὶ θέσθε ἕκαστος
αἰδῶ καὶ νέμεσιν· δὴ γὰρ μέγα νεῖκος ὄρωρεν'

D ἀνδρείους ἔοικε ποιεῖν τοὺς σώφρονας διὰ τὸ αἰδεῖσθαι τὰ αἰσχρὰ καὶ τὰς ἡδονὰς δυναμένους ὑπερβαίνειν καὶ τοὺς κινδύνους ὑφίστασθαι. ἀφ' ὧν καὶ Τιμόθεος ὁρμηθεὶς οὐ κακῶς ἐν τοῖς Πέρσαις τοὺς Ἕλληνας παρεκάλει

'σέβεσθ' αἰδῶ συνεργὸν ἀρετᾶς δοριμάχου',

Αἰσχύλος δὲ καὶ τὸ πρὸς δόξαν ἔχειν ἀτύφως καὶ μὴ διασοβεῖσθαι μηδ' ἐπαίρεσθαι τοῖς παρὰ τῶν πολλῶν ἐπαίνοις ἐν τῷ φρονεῖν τίθεται περὶ τοῦ Ἀμφιαράου γράφων

4 Homer. Ζ 160 8 id. γ 265 13 id. Π 422 15 id. Ν 121 22 Bergk. 3 p. 622 23 *Αἰσχύλος*] Sept. 599

‘οὐ γὰρ δοκεῖν ἄριστος ἀλλ᾽ εἶναι θέλει,
βαθεῖαν ἄλοκα διὰ φρενὸς καρπούμενος, E
ἀφ᾽ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα’.

τὸ γὰρ ἐφ᾽ ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθέσει τῇ περὶ αὐτὸν οὔσῃ κρατίστῃ μεγαλοφρονεῖν νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστι. πάντων οὖν ἀναγομένων εἰς τὴν φρόνησιν ἀποδείκνυται πᾶν εἶδος ἀρετῆς ἐπιγιγνόμενον ἐκ λόγου καὶ διδασκαλίας.

12. Ἡ μὲν οὖν μέλιττα φυσικῶς ἐν τοῖς δριμυτάτοις ἄνθεσι καὶ ταῖς τραχυτάταις ἀκάνθαις ἐξανευρίσκει τὸ λειότατον μέλι καὶ χρηστικώτατον, οἱ δὲ παῖδες, ἂν ὀρθῶς ἐντρέφωνται τοῖς ποιήμασιν, καὶ ἀπὸ τῶν φαύλους καὶ ἀτόπους ὑποψίας ἐχόντων ἕλ- F κειν τι χρήσιμον ἁμωσγέπως μαθήσονται καὶ ὠφέλιμον. αὐτίκα γοῦν ὕποπτός ἐστιν ὁ Ἀγαμέμνων ὡς διὰ δωροδοκίαν ἀφεὶς τῆς στρατείας τὸν πλούσιον ἐκεῖνον τὸν τὴν Αἴθην χαρισάμενον αὐτῷ

‘δῶρ᾽, ἵνα μή οἱ ἕποιθ᾽ ὑπὸ Ἴλιον ἠνεμόεσσαν
ἀλλ᾽ αὐτοῦ τέρποιτο μένων· μέγα γάρ οἱ ἔδωκεν
Ζεὺς ἄφενος’.

ὀρθῶς δέ γ᾽ ἐποίησεν, ὡς Ἀριστοτέλης φησίν, ἵππον ἀγαθὴν ἀνθρώπου τοιούτου προτιμήσας· οὐδὲ γὰρ κυνὸς ἀντάξιος οὐδ᾽ ὄνου μὰ Δία δειλὸς ἀνὴρ καὶ ἄναλκις, ὑπὸ πλούτου καὶ μαλακίας διερρυηκώς. πάλιν αἴσχιστα δοκεῖ τὸν υἱὸν ἡ Θέτις ἐφ᾽ ἡδονὰς 33 παρακαλεῖν καὶ ἀναμιμνήσκειν ἀφροδισίων. ἀλλὰ κἀνταῦθα δεῖ παραθεωρεῖν τὴν τοῦ Ἀχιλλέως ἐγ-

7 ἐκ λόγου Krebsius: ἑκάστου 17 τὸν add. H 18 Homer. Ψ 297

κράτειαν, ὅτι τῆς Βρισηίδος ἐρῶν ἡκούσης πρὸς αὐτόν, εἰδὼς τὴν τοῦ βίου τελευτὴν ἐγγὺς οὖσαν οὐ σπεύδει τῶν ἡδονῶν πρὸς ἀπόλαυσιν οὐδ᾽ ὥσπερ οἱ πολλοὶ πενθεῖ τὸν φίλον ἀπραξίᾳ καὶ παραλείψει τῶν καθηκόντων, ἀλλὰ τῶν μὲν ἡδονῶν διὰ τὴν λύπην ἀπέχεται, ταῖς δὲ πράξεσι καὶ ταῖς στρατηγίαις ἐνεργός ἐστι. πάλιν ὁ Ἀρχίλοχος οὐκ ἐπαινεῖται λυπούμενος μὲν ἐπὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς ἀδελφῆς
B διεφθαρμένῳ κατὰ θάλασσαν, οἴνῳ δὲ καὶ παιδιᾷ πρὸς τὴν λύπην μάχεσθαι διανοούμενος. αἰτίαν μέντοι λόγον ἔχουσαν εἴρηκεν

‘οὔτε τι γὰρ κλαίων ἰήσομαι οὔτε κάκιον
θήσω τερπωλὰς καὶ θαλίας ἐφέπων’.

εἰ γὰρ ἐκεῖνος οὐδὲν ἐνόμιζεν ποιήσειν κάκιον τερπωλὰς καὶ θαλίας ἐφέπων. πῶς ἡμῖν τὰ παρόντα χεῖρον ἕξει φιλοσοφοῦσι καὶ πολιτευομένοις καὶ προ-
C ιοῦσιν εἰς ἀγορὰν καὶ καταβαίνουσιν εἰς Ἀκαδήμειαν καὶ γεωργίαν ἐφέπουσιν; ὅθεν οὐδ᾽ αἱ παραδιορθώσεις φαύλως ἔχουσιν αἷς καὶ Κλεάνθης ἐχρήσατο καὶ Ἀντισθένης, ὁ μὲν εὖ μάλα τοὺς Ἀθηναίους ἰδὼν θορυβήσαντας ἐν τῷ θεάτρῳ

‘τί δ᾽ αἰσχρὸν εἰ μὴ τοῖσι χρωμένοις δοκεῖ;’

παραβάλλλων εὐθύς

‘αἰσχρὸν τό γ᾽ αἰσχρόν, κἂν δοκῇ κἂν μὴ δοκῇ’,

ὁ δὲ Κλεάνθης περὶ τοῦ πλούτου

‘φίλοις τε δοῦναι σῶμά τ᾽ εἰς νόσους πεσὸν
δαπάναισι σῶσαι’

12 Bergk. 2 p. 387 22 Nauck. p. 293 26 Eur. El. 428

μεταγράφων οὕτω

πόρναις τε δοῦναι σῶμά τ' εἰς νόσους πεσόν D
δαπάναις ἐπιτρῖψαι.

καὶ ὁ Ζήνων ἐπανορθούμενος τὸ τοῦ Σοφοκλέους

'ὅστις δὲ πρὸς τύραννον ἐμπορεύεται,
κείνου 'στὶ δοῦλος, κἂν ἐλεύθερος μόλῃ'

μετέγραφεν

οὐκ ἔστι δοῦλος, ἢν ἐλεύθερος μόλῃ,

τῷ ἐλευθέρῳ νῦν συνεκφαίνων τὸν ἀδεᾶ καὶ μεγαλόφρονα καὶ ἀταπείνωτον. τί δὴ κωλύει καὶ ἡμᾶς ταῖς τοιαύταις ὑποφωνήσεσι τοὺς νέους παρακαλεῖν πρὸς τὸ βέλτιον, οὕτω πως χρωμένους τοῖς λεγομένοις;

τόδ' ἐστὶ τὸ ζηλωτὸν ἀνθρώποις, ὅτῳ E
τόξον μερίμνης εἰς ὃ βούλεται πέσῃ.

οὔκ, ἀλλ'

ὅτῳ
τόξον μερίμνης εἰς ὃ συμφέρει πέσῃ.

τὸ γὰρ ἃ μὴ δεῖ βουλόμενον λαμβάνειν καὶ τυγχάνειν οἰκτρόν ἐστι καὶ ἄζηλον. καί

'οὐκ ἐπὶ πᾶσίν σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.
δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι'.

μὰ Δία, φήσομεν, ἀλλὰ δεῖ σε χαίρειν, μὴ λυπεῖσθαι τυγχάνοντα μετρίων·

οὐ γὰρ ἐπὶ πᾶσίν σ' ἐφύτευσ' ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς.

5 Nauck. p. 253 13 id. p. 695 19 ἄζηλον καὶ] ἄζηλον H 20 Eur. Iph. A. 29

‘αἰαῖ τόδ’ ἤδη θεῖον ἀνθρώποις κακόν.
F ὅταν τις εἰδῇ τἀγαθόν, χρῆται δὲ μή.’

θηριῶδες μὲν οὖν καὶ ἄλογον καὶ οἰκτρὸν εἰδότα τὸ βέλτιον ὑπὸ τοῦ χείρονος ἐξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας ἄγεσθαι.

‘τρόπος ἔσθ’ ὁ πείθων τοῦ λέγοντος, οὐ λόγος.’

καὶ τρόπος μὲν οὖν καὶ λόγος ἢ τρόπος διὰ λόγου, καθάπερ ἱππεὺς διὰ χαλινοῦ καὶ διὰ πηδαλίου κυβερνήτης, οὐδὲν οὕτω φιλάνθρωπον οὐδὲ συγγενὲς ἐχούσης τῆς ἀρετῆς ὄργανον ὡς τὸν λόγον.

34 ‘πρὸς θῆλυ νεύει μᾶλλον ἢ ’πὶ τἄρρενα;
ὅπου προσῇ τὸ κάλλος, ἀμφιδέξιος.’

ἦν δὲ βέλτιον εἰπεῖν

ὅπου προσῇ τὸ σῶφρον, ἀμφιδέξιος

ὡς ἀληθῶς καὶ ἰσόρροπος· ὁ δ’ ὑφ’ ἡδονῆς καὶ ὥρας ὧδε κἀκεῖ μετοιακιζόμενος ἐπαρίστερος καὶ ἀβέβαιος.

‘φόβος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσιν βροτῶν.’

καὶ μὴν οὐδαμῶς, ἀλλὰ

θάρσος τὰ θεῖα τοῖσι σώφροσιν βροτῶν,

φόβος δὲ τοῖς ἄφροσι καὶ ἀνοήτοις καὶ ἀχαρίστοις,
B ὅτι καὶ τὴν παντὸς αἰτίαν ἀγαθοῦ δύναμιν καὶ ἀρχὴν ὡς βλάπτουσαν ὑφορῶνται καὶ δεδίασι. τὸ μὲν οὖν τῆς ἐπανορθώσεως γένος τοιοῦτόν ἐστι.

13. Τὴν δ’ ἐπὶ πλέον τῶν λεγομένων χρῆσιν ὑπέδειξεν ὀρθῶς ὁ Χρύσιππος, ὅτι δεῖ μετάγειν καὶ

1 Nauck. p. 449 6 Meinek. IV p. 209 7 καὶ τρόπος] τρόπος H 8 ἱππεὺς Grotius: ἵππος καὶ διὰ H: καὶ 11 Nauck. p. 288 18 id. p. 695

διαβιβάζειν ἐπὶ τὰ ὁμοειδῆ τὸ χρήσιμον. ὅ τε γὰρ Ἡσίοδος εἰπών

'οὐδ' ἂν βοῦς ἀπόλοιτ', εἰ μὴ γείτων κακὸς εἴη'

καὶ περὶ κυνὸς ταὐτὸ καὶ περὶ ὄνου λέγει καὶ περὶ πάντων ὁμοίως τῶν ἀπολέσθαι δυναμένων. καὶ πάλιν τοῦ Εὐριπίδου λέγοντος

'τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;'

ὑπακουστέον ὅτι καὶ περὶ πόνου καὶ νόσου ταὐτὰ C
εἴρηκεν. ὡς γὰρ φαρμάκου πρὸς ἓν ἁρμόσαντος νόσημα τὴν δύναμιν καταμαθόντες οἱ ἰατροὶ μετάγουσι καὶ χρῶνται πρὸς ἅπαν τὸ παραπλήσιον, οὕτω καὶ λόγον κοινοῦν καὶ δημοσιεύειν τὴν χρείαν δυνάμενον οὐ χρὴ περιορᾶν ἑνὶ πράγματι συνηρτημένον ἀλλὰ κινεῖν ἐπὶ πάντα τὰ ὅμοια, καὶ τοὺς νέους ἐθίζειν τὴν κοινότητα συνορᾶν καὶ μεταφέρειν ὀξέως τὸ οἰκεῖον, ἐν πολλοῖς παραδείγμασι ποιουμένους μελέτην καὶ ἄσκησιν ὀξυηκοΐας, ἵνα τοῦ Μενάνδρου λέγοντος

'μακάριος ὅστις οὐσίαν καὶ νοῦν ἔχει'

τοῦτο καὶ περὶ δόξης καὶ περὶ ἡγεμονίας καὶ περὶ λόγου δυνάμεως εἰρῆσθαι νομίζωσι, τὴν δὲ πρὸς D
τὸν Ἀχιλλέα τὸν ἐν Σκύρῳ καθήμενον ἐν ταῖς παρθένοις γεγενημένην ἐπίπληξιν ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως

'σὺ δ', ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς ἀποσβεννὺς γένους,
ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;'

καὶ πρὸς τὸν ἄσωτον οἴωνται λέγεσθαι καὶ πρὸς τὸν αἰσχροκερδῆ καὶ πρὸς τὸν ἀμελῆ καὶ ἀπαίδευτον

3 OD 348 7 Nauck. p. 523 8 *ταυτὰ*] *ταυτὸν* H 19 Meinek. IV p. 103 24 Nauck. p. 653 26 *οἴωνται* H: *οἴονται*

πίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς,

ἢ κυβεύεις ἢ ὀρτυγοκοπεῖς ἢ καπηλεύεις ἢ τοκογλυφεῖς, μηδὲν μέγα φρονῶν μηδ' ἄξιον τῆς εὐγενείας;

'μὴ πλοῦτον εἴπῃς. οὐχὶ θαυμάζω θεόν
E ὃν χὠ κάκιστος ῥᾳδίως ἐκτήσατο.'

οὐκοῦν μηδὲ δόξαν εἴπῃς μηδὲ σώματος εὐμορφίαν μηδὲ στρατηγικὴν χλαμύδα μηδ' ἱερατικὸν στέφανον, ὧν καὶ τοὺς κακίστους ὁρῶμεν τυγχάνοντας.

'τῆς δειλίας γὰρ αἰσχρὰ γίγνεται τέκνα'

καὶ ναὶ μὰ Δία τῆς ἀκολασίας καὶ τῆς δεισιδαιμονίας καὶ τοῦ φθόνου καὶ τῶν ἄλλων νοσημάτων ἁπάντων. ἄριστα δ' εἰρηκότος Ὁμήρου τό

'Δύσπαρι εἶδος ἄριστε'

καὶ τό

F 'Ἕκτορ εἶδος ἄριστε'

(ψόγου γὰρ ἀποφαίνει καὶ λοιδορίας ἄξιον ᾧ μηδέν ἐστιν ἀγαθὸν εὐμορφίας κάλλιον) ἐφαρμοστέον τοῦτο καὶ τοῖς ὁμοίοις, κολούοντα τοὺς μεγαλοφρονοῦντας ἐπὶ τοῖς μηδενὸς ἀξίοις, καὶ διδάσκοντα τοὺς νέους ὄνειδος ἡγεῖσθαι καὶ λοιδορίαν τὸ 'χρήμασιν ἄριστε' καὶ 'δείπνοις ἄριστε' καὶ 'παισὶν ἢ ὑποζυγίοις ἄριστε' καὶ νὴ Δία τὸ λέγειν ἐφεξῆς 'ἄριστε'.
35 δεῖ γὰρ ἐκ τῶν καλῶν διώκειν τὴν ὑπεροχὴν καὶ περὶ τὰ πρῶτα πρῶτον εἶναι καὶ μέγαν ἐν τοῖς μεγίστοις· ἡ δ' ἀπὸ μικρῶν δόξα καὶ φαύλων ἄδοξός ἐστι καὶ ἀφιλότιμος. τοῦτο δ' ἡμᾶς εὐθὺς ὑπομιμνήσκει τὸ παράδειγμα τὸ τοὺς ψόγους ἀποθεω-

4 Nauck. p. 294 5 χὠ nescio quis: καὶ ὁ 9 Nauck. p. 695 13 Homer. Γ 39 15 id. Ρ 142 27 τοῦ τοὺς H

ρεῖν καὶ τοὺς ἐπαίνους ἐν τοῖς Ὁμήρου μάλιστα ποιήμασιν· ἔμφασις γὰρ γίγνεται μεγάλη τοῦ τὰ σωματικὰ καὶ τυχηρὰ μὴ μεγάλης ἄξια σπουδῆς νομίζειν. πρῶτον μὲν γὰρ ἐν ταῖς δεξιώσεσι καὶ ἀνακλήσεσιν οὐ καλοὺς οὐδὲ πλουσίους οὐδ' ἰσχυροὺς προσαγορεύουσιν, ἀλλὰ τοιαύταις εὐφημίαις χρῶνται

'διογενὲς Λαερτιάδη, πολυμήχαν' Ὀδυσσεῦ' B

καί

'Ἕκτορ υἱὲ Πριάμοιο, Διὶ μῆτιν ἀτάλαντε'

καί

'ὦ Ἀχιλεῦ Πηλέος υἱέ, μέγα κῦδος Ἀχαιῶν'

καί

'δῖε Μενοιτιάδη, τῷ ἐμῷ κεχαρισμένε θυμῷ'.

ἔπειτα λοιδοροῦσιν οὐδὲν ἐφαπτόμενοι τῶν σωματικῶν, ἀλλὰ τοῖς ἁμαρτήμασι τοὺς ψόγους ἐπιφέροντες

'οἰνοβαρές, κυνὸς ὄμματ' ἔχων, κραδίην δ' ἐλάφοιο'

καί

'Αἶαν νεῖκος ἄριστε, κακοφραδές' C

καί

'Ἰδομενεῦ, τί πάρος λαβρεύεαι; οὐδέ τί σε χρὴ λαβραγόρην ἔμεναι'

καί

'Αἶαν ἁμαρτοεπὲς βουγάιε'.

καὶ τέλος ὁ Θερσίτης ὑπὸ τοῦ Ὀδυσσέως οὐ χωλὸς οὐ φαλακρὸς οὐ κυρτὸς ἀλλ' ἀκριτόμυθος λοιδο-

7 Homer. *Β* 173 9 id. *Η* 47 11 id. *Τ* 216 13 id. *Λ* 608 16 id. *Α* 225 19 id. *Ψ* 483 21 id. *Ψ* 474 24 id. *Ν* 824.

ρεῖται. τὸν δ' Ἥφαιστον ἡ τεκοῦσα φιλοφρονουμένη προσηγόρευσεν ἀπὸ τῆς χωλότητος

'ὄρσεο κυλλοπόδιον, ἐμὸν τέκος'.

οὕτως Ὅμηρος καταγελᾷ τῶν αἰσχυνομένων ἐπὶ χωλότησιν ἢ τυφλότησιν, οὔτε ψεκτὸν ἡγούμενος τὸ μὴ αἰσχρὸν οὔτ' αἰσχρὸν τὸ μὴ δι' ἡμᾶς ἀλλ' ἀπὸ D τύχης γιγνόμενον. δύο δὴ περιγίγνεται μεγάλα τοῖς τῶν ποιημάτων ἐπιμελῶς ἐθιζομένοις ἀκούειν, τὸ μὲν εἰς μετριότητα, μηδενὶ τύχην ἐπαχθῶς καὶ ἀνοήτως ὀνειδίζειν, τὸ δ' εἰς μεγαλοφροσύνην, αὐτοὺς χρησαμένους τύχαις μὴ ταπεινοῦσθαι μηδὲ ταράττεσθαι, φέρειν δὲ πράως καὶ σκώμματα καὶ λοιδορίας καὶ γέλωτας, μάλιστα μὲν τὸ τοῦ Φιλήμονος ἔχοντας πρόχειρον

'ἥδιον οὐδὲν οὐδὲ μουσικώτερον
ἔστ' ἢ δύνασθαι λοιδορούμενον φέρειν'.

ἂν δὲ φαίνηταί τις ἐπιλήψεως δεόμενος, τῶν ἁμαρτημάτων καὶ τῶν παθῶν ἐπιλαμβάνεσθαι, ὥσπερ ὁ τραγικὸς Ἄδραστος, τοῦ Ἀλκμέωνος εἰπόντος πρὸς αὐτόν

E 'ἀνδροκτόνου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς',

ἀπεκρίνατο

'σὺ δ' αὐτόχειρ γε μητρὸς ἥ σ' ἐγείνατο'.

καθάπερ γὰρ οἱ τὰ ἱμάτια μαστιγοῦντες οὐχ ἅπτονται τοῦ σώματος, οὕτως οἱ δυστυχίας τινὰς ἢ δυσγενείας ὀνειδίζοντες εἰς τὰ ἐκτὸς ἐντείνονται κενῶς καὶ ἀνοήτως, τῆς ψυχῆς δ' οὐ θιγγάνουσιν οὐδὲ τῶν ἀληθῶς ἐπανορθώσεως δεομένων καὶ δήξεως.

3 Homer. Φ 331 15 Meinek. IV p. 9 21. 23 Nauck. p. 695

14. Καὶ μὴν ὥσπερ ἐπάνω πρὸς τὰ φαῦλα καὶ βλαβερὰ ποιήματα λόγους καὶ γνώμας ἀντιτάσσοντες F ἐνδόξων καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν ἐδοκοῦμεν ἀφιστάναι καὶ ἀνακρούειν τὴν πίστιν, οὕτως ὅ τι ἂν ἀστεῖον εὕρωμεν παρ' αὐτοῖς καὶ χρηστόν, ἐκτρέφειν χρὴ καὶ αὔξειν ἀποδείξεσι καὶ μαρτυρίαις φιλοσόφοις, ἀποδιδόντας τὴν εὕρεσιν ἐκείνοις. καὶ γὰρ δίκαιον καὶ ὠφέλιμον, ἰσχὺν τῆς πίστεως καὶ ἀξίωμα προσλαμβανούσης. ὅταν τοῖς ἀπὸ σκηνῆς λεγομένοις καὶ πρὸς λύραν ᾀδομένοις καὶ μελετωμένοις ἐν διδασκαλείῳ τὰ Πυθαγόρου δόγματα καὶ τὰ Πλάτωνος ὁμολογῇ, καὶ τὰ Χίλωνος παραγγέλματα καὶ τὰ Βίαντος ἐπὶ τὰς αὐτὰς ἄγῃ γνώμας ἐκείνοις τοῖς 36 παιδικοῖς ἀναγνώσμασιν. ὅθεν οὐ παρέργως ὑποδεικτέον ὅτι τὸ μέν

'οὔ τοι, τέκνον ἐμόν, δέδοται πολεμήια ἔργα,
ἀλλὰ σύ γ' ἱμερόεντα μετέρχεο ἔργα γάμοιο'

καὶ τό

'Ζεὺς γάρ τοι νεμεσᾷ, ὅτ' ἀμείνονι φωτὶ μάχοιο'

οὐδὲν διαφέρει τοῦ 'γνῶθι σαυτόν', ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ἔχει διάνοιαν ἐκείνῳ· τὸ δέ

'νήπιοι, οὐδ' ἴσασιν ὅσῳ πλέον ἥμισυ παντός'

καὶ τό

'ἡ δὲ κακὴ βουλὴ τῷ βουλεύσαντι κακίστη'

ταὐτόν ἐστι τοῖς Πλάτωνος ἐν Γοργίᾳ καὶ Πολιτείᾳ B δόγμασι περὶ τοῦ 'τὸ ἀδικεῖν κάκιον εἶναι τοῦ ἀδι-

16 οὔ τοι τέκνον ἐμὸν Homerus E 428: τέκνον ἐμὸν οὔ τοι 22 Hesiod. OD 40 24 id. 265 25 Γοργίᾳ] p. 473 a

κεῖσθαι' καὶ τοῦ κακῶς πάσχειν τὸ ποιεῖν κακῶς βλαβερώτερον. ἐπιρρητέον δὲ καὶ τῷ τοῦ Αἰσχύλου

'θάρσει· πόνου γὰρ ἄκρον οὐκ ἔχει χρόνον'

ὅτι τοῦτ' ἐστὶ τὸ παρ' Ἐπικούρου θρυλούμενον ἀεὶ καὶ θαυμαζόμενον, ὡς 'οἱ μεγάλοι πόνοι συντόμως ἐξάγουσιν, οἱ δὲ χρόνιοι μέγεθος οὐκ ἔχουσιν'. ὧν τὸ μὲν εἴρηκεν ὁ Αἰσχύλος ἐναργῶς, τὸ δὲ τῷ εἰρημένῳ παρακείμενόν ἐστιν· εἰ γὰρ ὁ μέγας καὶ σύντονος οὐ παραμένει πόνος, οὐκ ἔστι μέγας ὁ παραμένων οὐδὲ δυσκαρτέρητος. τὰ δὲ τοῦ Θέσπιδος ταυτί

'ὁρᾷς ὅτι Ζεὺς τῷδε πρωτεύει θεῶν,
C οὐ ψεῦδος οὐδὲ κόμπον οὐ μῶρον γέλων
ἀσκῶν· τὸ δ' ἡδὺ μοῦνος οὐκ ἐπίσταται'

τί διαφέρει τοῦ 'πόρρω γὰρ ἡδονῆς καὶ λύπης ἵδρυται τὸ θεῖον', ὡς Πλάτων ἔλεγε. τὸ δέ

'φάσωμεν
πιστὸν κῦδος ἔχειν ἀρετάν·
πλοῦτος δὲ καὶ δειλοῖσιν ἀνθρώπων ὁμιλεῖ'

λεγόμενον ὑπὸ τοῦ Βακχυλίδου καὶ πάλιν ὑπὸ τοῦ Εὐριπίδου παραπλησίως

'ἐγὼ δ'
οὐδὲν πρεσβύτερον νομί-
ζω τᾶς σωφροσύνας, ἐπεί
τοῖς ἀγαθοῖς ἀεὶ ξύνεστι'

καὶ τό

3 Nauck. p. 83   12 id. p. 647   16 *Πλάτων*] Epist. III p. 315 c   17 Bergk. 3 p. 580   22 Nauck. p. 523

ʽτιμᾶν τὰν τέτασθε, πλούτῳ δ' ἀρετὰν κατεργάσασθαι δοκεῖτ', ἐν ἐσθλοῖς δὲ καθήσεσθ' ἄνολβοι' ἆρ' οὐκ ἀπόδειξίς ἐστιν ὧν οἱ φιλόσοφοι λέγουσι D περὶ πλούτου καὶ τῶν ἐκτὸς ἀγαθῶν, ὡς χωρὶς ἀρετῆς ἀνωφελῶν ὄντων καὶ ἀνονήτων τοῖς ἔχουσι; τὸ γὰρ οὕτω συνάπτειν καὶ συνοικειοῦν τοῖς δόγμασιν ἐξάγει τὰ ποιήματα τοῦ μύθου καὶ τοῦ προσωπείου, καὶ σπουδὴν περιτίθησιν αὐτοῖς χρησίμως λεγομένοις· ἔτι δὲ προανοίγει καὶ προκινεῖ τὴν τοῦ νέου ψυχὴν τοῖς ἐν φιλοσοφίᾳ λόγοις. ἔρχεται γὰρ οὐκ ἄγευστος αὐτῶν παντάπασιν οὐδ' ἀνήκοος, οὐδ' ἀκρίτως ἀνάπλεως ὧν ἤκουε τῆς μητρὸς ἀεὶ καὶ τίτθης E καὶ νὴ Δία τοῦ πατρὸς καὶ τοῦ παιδαγωγοῦ, τοὺς πλουσίους εὐδαιμονιζόντων καὶ σεβομένων, φριττόντων δὲ τὸν θάνατον καὶ τὸν πόνον, ἄζηλον δὲ τὴν ἀρετὴν καὶ τὸ μηδὲν ἄνευ χρημάτων καὶ δόξης ἀγόντων. οἷς ἀντίφωνα τὰ τῶν φιλοσόφων ἀκούοντας αὐτοὺς τὸ πρῶτον ἔκπληξις ἴσχει καὶ ταραχὴ καὶ θάμβος, οὐ προσιεμένους οὐδ' ὑπομένοντας, ἂν μὴ καθάπερ ἐκ σκότους πολλοῦ μέλλοντες ἥλιον ὁρᾶν ἐθισθῶσιν οἷον ἐν νόθῳ φωτὶ κεκραμένης μύθοις ἀληθείας αὐγὴν ἔχοντι μαλακὴν ἀλύπως διαβλέπειν τὰ τοιαῦτα καὶ μὴ φεύγειν. προακηκοότες γὰρ ἐν τοῖς ποιήμασι καὶ προανεγνωκότες

ʽτὸν φύντα θρηνεῖν εἰς ὅσ' ἔρχεται κακά, F
τὸν δ' αὖ θανόντα καὶ πόνων πεπαυμένον
χαίροντας εὐφημοῦντας ἐκπέμπειν δόμων'

καί

1 Nauck. p. 523 25 id. p. 395

‘ἐπεὶ τί δεῖ βροτοῖσι πλὴν δυεῖν μόνον
Δήμητρος ἀκτῆς πώματός θ᾽ ὑδρηχόου;’

καί

‘ἰὼ τυραννὶ βαρβάρων ἀνδρῶν φίλη’

37 καί

‘ἡ βροτῶν τ᾽ εὐπραξία
τῶν τἀλάχιστα γίγνεται λυπουμένων’

ἧττον ταράττονται καὶ δυσκολαίνουσι παρὰ τοῖς φιλοσόφοις ἀκούοντες ὡς ‘ὁ θάνατος οὐδὲν πρὸς ἡμᾶς’ καὶ ‘ὁ τῆς φύσεως πλοῦτος ὥρισται’ καὶ ‘τὸ εὔδαιμον καὶ μακάριον οὐ χρημάτων πλῆθος οὐδὲ πραγμάτων ὄγκος οὐδ᾽ ἀρχαί τινες ἔχουσιν οὐδὲ δυνάμεις, ἀλλ᾽ ἀλυπία καὶ πραότης παθῶν καὶ διά-
B θεσις ψυχῆς τὸ κατὰ φύσιν ὁρίζουσα. διὸ καὶ τούτων ἕνεκα καὶ τῶν προειρημένων ἁπάντων ἀγαθῆς δεῖ τῷ νέῳ κυβερνήσεως περὶ τὴν ἀνάγνωσιν, ἵνα μὴ προδιαβληθεὶς ἀλλὰ μᾶλλον προπαιδευθεὶς εὐμενὴς καὶ φίλος καὶ οἰκεῖος ὑπὸ ποιητικῆς ἐπὶ φιλοσοφίαν προπέμπηται.

1 Nauck. p. 507   4. 6 id. p. 696

ΠΕΡΙ ΤΟΥ ΑΚΟΥΕΙΝ.

---

1. Τὴν γενομένην μοι σχολὴν περὶ τοῦ ἀκούειν, C ὦ Νίκανδρε, ἀπέσταλκά σοι γράψας, ὅπως εἰδῇς τοῦ πείθοντος ὀρθῶς ἀκούειν, ὅτε τῶν προσταττόντων ἀπήλλαξαι τὸ ἀνδρεῖον ἀνειληφὼς ἱμάτιον. ἀναρχία μὲν γάρ. ἣν ἔνιοι τῶν νέων ἐλευθερίαν ἀπαιδευσίᾳ νομίζουσι, χαλεπωτέρους ἐκείνων τῶν D ἐν παισὶ διδασκάλων καὶ παιδαγωγῶν δεσπότας ἐφίστησι τὰς ἐπιθυμίας ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λυθείσας· καὶ καθάπερ Ἡρόδοτός φησιν ἅμα τῷ χιτῶνι συνεκδύεσθαι τὴν αἰδῶ τὰς γυναῖκας, οὕτως ἔνιοι τῶν νέων ἅμα τῷ τὸ παιδικὸν ἱμάτιον ἀποθέσθαι συναποθέμενοι τὸ αἰδεῖσθαι καὶ φοβεῖσθαι καὶ λύσαντες τὴν κατασχηματίζουσαν αὐτοὺς περιβολὴν εὐθὺς ἐμπίπλανται τῆς ἀναγωγίας. σὺ δὲ πολλάκις ἀκηκοὼς ὅτι ταὐτόν ἐστι τὸ ἕπεσθαι θεῷ καὶ τὸ πείθεσθαι λόγῳ, νόμιζε τὴν εἰς ἄνδρας ἐκ παίδων ἀγωγὴν οὐκ ἀρχῆς εἶναι τοῖς εὖ φρονοῦσιν ἀποβολήν, ἀλλὰ E μεταβολὴν ἄρχοντος, ἀντὶ μισθωτοῦ τινος ἢ ἀργυρωνήτου θεῖον ἡγεμόνα τοῦ βίου λαμβάνουσι τὸν λόγον, ᾧ τοὺς ἑπομένους ἄξιόν ἐστι μόνους ἐλευθέ-

9 Ἡρόδοτος] I 8

ρους νομίζειν. μόνοι γὰρ ἃ δεῖ βούλεσθαι μαθόντες, ὡς βούλονται ζῶσι· ταῖς δ' ἀπαιδεύτοις καὶ παραλόγοις ὁρμαῖς καὶ πράξεσιν ἀγεννὲς ἔνεστι καὶ μικρὸν ἐν πολλῷ τῷ μετανοοῦντι τὸ ἑκούσιον.

2. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ τῶν ἐγγραφομένων εἰς τὰς πολιτείας οἱ μὲν ἀλλοδαποὶ καὶ ξένοι κομιδῇ πολλὰ
F μέμφονται καὶ δυσκολαίνουσι τῶν γιγνομένων, οἱ δ' ἐκ μετοίκων σύντροφοι καὶ συνήθεις τῶν νόμων ὄντες οὐ χαλεπῶς προσδέχονται τὰ ἐπιβάλλοντα καὶ στέργουσιν, οὕτω σε δεῖ πολὺν χρόνον ἐν φιλοσοφίᾳ παρατρεφόμενον καὶ πᾶν μάθημα καὶ ἄκουσμα παιδικὸν ἀπ' ἀρχῆς ἐθισθέντα προσφέρεσθαι λόγῳ φιλοσόφῳ μεμιγμένον, εὐμενῆ καὶ οἰκεῖον ἥκειν εἰς φιλοσοφίαν, ἣ μόνη τὸν ἀνδρεῖον καὶ τέλειον ὡς ἀληθῶς ἐκ λόγου τοῖς νέοις περιτίθησι κόσμον· οὐκ ἂν ἀηδῶς οἶμαί σε προακοῦσαι περὶ τῆς ἀκουστικῆς
38 αἰσθήσεως, ἣν ὁ Θεόφραστος παθητικωτάτην εἶναί φησι πασῶν. οὔτε γὰρ ὁρατὸν οὐδὲν οὔτε γευστὸν οὔθ' ἁπτὸν ἐκστάσεις ἐπιφέρει καὶ ταραχὰς καὶ πτοίας τηλικαύτας ἡλίκαι καταλαμβάνουσι τὴν ψυχὴν κτύπων τινῶν καὶ πατάγων καὶ ἤχων τῇ ἀκοῇ προσπεσόντων. ἔστι δὲ λογικωτέρα μᾶλλον ἢ παθητικωτέρα. τῇ μὲν γὰρ κακίᾳ πολλὰ χωρία καὶ μέρη τοῦ σώματος παρέχει δι' αὑτῶν ἐνδῦσαν ἅψασθαι τῆς ψυχῆς, τῇ δ' ἀρετῇ μία λαβὴ τὰ ὦτα τῶν νέων
B ἐστίν, ἂν ᾖ καθαρὰ καὶ ἄθρυπτα κολακείᾳ καὶ λόγοις ἄθικτα φαύλοις ἀπ' ἀρχῆς φυλάττηται. διὸ καὶ

10 οὕτω σε δεῖ Duebnerus: οὕτως ἔδει 16 οἶμαι scripsi: δ' οἶμαι προακοῦσαι Madvigius: προσακοῦσαι 26 ἂν ᾖ] ἂν R

Ξενοκράτης τοῖς παισὶ μᾶλλον ἢ τοῖς ἀθληταῖς ἐκέλευε περιάπτειν ἀμφωτίδας, ὡς ἐκείνων μὲν τὰ ὦτα ταῖς πληγαῖς, τούτων δὲ τοῖς λόγοις τὰ ἤθη διαστρεφομένων, οὐκ ἀνηκοΐαν οὐδὲ κωφότητα προμνώμενος, ἀλλὰ τῶν λόγων τοὺς φαύλους φυλάττεσθαι παραινῶν, πρὶν ἑτέρους χρηστούς, ὥσπερ φύλακας ἐντραφέντας ὑπὸ φιλοσοφίας τῷ ἤθει, τὴν μάλιστα κινουμένην αὐτοῦ καὶ ἀναπειθομένην χώραν κατασχεῖν. καὶ Βίας ὁ παλαιὸς Ἀμάσιδι, κελευσθεὶς τὸ χρηστότατον ὁμοῦ καὶ φαυλότατον ἐκπέμψαι κρέας τοῦ ἱερείου, τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἀπέπεμψεν, ὡς καὶ βλάβας καὶ ὠφελείας τοῦ λέγειν ἔχοντος μεγίστας. οἵ τε πολλοὶ τὰ μικρὰ παιδία καταφιλοῦντες αὐτοί C
τε τῶν ὤτων ἅπτονται κἀκεῖνα τοῦτο ποιεῖν κελεύουσιν, αἰνιττόμενοι μετὰ παιδιᾶς ὅτι δεῖ φιλεῖν μάλιστα τοὺς διὰ τῶν ὤτων ὠφελοῦντας. ἐπεὶ ὅτι γε πάσης ἀκροάσεως ἀπειργόμενος ὁ νέος καὶ λόγου μηδενὸς γευόμενος οὐ μόνον ἄκαρπος ὅλως καὶ ἀβλαστὴς διαμενεῖ πρὸς ἀρετήν, ἀλλὰ καὶ διαστρέφοιτ᾽ ἂν πρὸς κακίαν, ὥσπερ ἐκ χώρας ἀκινήτου καὶ ἀργῆς ἄγρια πολλὰ τῆς ψυχῆς ἀναδιδούς, δῆλόν ἐστι. τὰς γὰρ ἐφ᾽ ἡδονὴν ὁρμὰς καὶ πρὸς πόνον ὑποψίας (οὐ θυραίους οὐδ᾽ ὑπὸ λόγων ἐπεισάκτους, D
ἀλλ᾽ ὥσπερ αὐτόχθονας οὔσας μυρίων παθῶν καὶ νοσημάτων πηγάς) ἂν ἐᾷ τις ἀφέτους ᾗ πεφύκασι χωρεῖν καὶ μὴ λόγοις χρηστοῖς ἀφαιρῶν ἢ παρατρέπων καταρτύῃ τὴν φύσιν, οὐκ ἔστιν ὃ τῶν θηρίων οὐκ ἂν ἡμερώτερον ἀνθρώπου φανείη.

19 διαμενεῖ Madvigius: διαμένει

3. Διὸ δὴ μεγάλην μὲν ὠφέλειαν οὐκ ἐλάττω δὲ κίνδυνον τοῖς νέοις τοῦ ἀκούειν ἔχοντος, οἶμαι καλῶς ἔχειν καὶ πρὸς αὑτὸν ἀεὶ καὶ πρὸς ἕτερον
E διαλέγεσθαι περὶ τοῦ ἀκούειν. ἐπεὶ καὶ τούτῳ κακῶς τοὺς πλείστους χρωμένους ὁρῶμεν. οἳ λέγειν ἀσκοῦσι πρὶν ἀκούειν ἐθισθῆναι· καὶ λόγων μὲν οἴονται μάθησιν εἶναι καὶ μελέτην, ἀκροάσει δὲ καὶ τοὺς ὁπωσοῦν χρωμένους ὠφελεῖσθαι. καίτοι τοῖς μὲν σφαιρίζουσιν ἅμα τοῦ βαλεῖν καὶ τοῦ λαβεῖν τὴν σφαῖραν ἡ μάθησις· ἐν δὲ τῇ τοῦ λόγου χρείᾳ τὸ δέξασθαι καλῶς τοῦ προέσθαι πρότερόν ἐστιν, ὥσπερ τοῦ τεκεῖν τὸ συλλαβεῖν καὶ κατασχεῖν τι τῶν γονίμων. ταῖς μὲν οὖν ὄρνισι τὰς ὑπηνεμίους λοχείας καὶ ὠδῖνας ἀτελῶν τινων καὶ ἀψύχων ὑπολειμμάτων ἀρχὰς λέγουσιν εἶναι· τῶν δ' ἀκούειν μὴ δυνα-
F μένων νέων μηδ' ὠφελεῖσθαι δι' ἀκοῆς ἐθισθέντων ὑπηνέμιος ὄντως ὁ λόγος ἐκπίπτων

'ἀκλεὴς ἀίδηλος ὑπαὶ νεφέεσσι κεδάσθη'.

τὰ μὲν γὰρ ἀγγεῖα πρὸς τὴν ὑποδοχὴν τῶν ἐγχεομένων ἐπικλίνουσι καὶ συνεπιστρέφουσιν, ἵν' ἔγχυσις ἀληθῶς, μὴ ἔκχυσις γένηται, αὑτοὺς δὲ τῷ λέγοντι παρέχειν καὶ συναρμόττειν τῇ προσοχῇ τὴν ἀκρόασιν, ὡς μηδὲν ἐκφύγῃ τῶν χρησίμως λεγομένων, οὐ μανθάνουσιν, ἀλλ' ὃ πάντων καταγελαστότατόν ἐστιν,
39 ἂν μέν τινι προστύχωσι διηγουμένῳ δεῖπνον ἢ πομπὴν ἢ ὄνειρον ἢ λοιδορίαν γεγενημένην αὐτῷ πρὸς ἄλλον, ἀκροῶνται σιωπῇ καὶ προσλιπαροῦσιν· ἂν δέ τις αὐτοὺς ἐπισπασάμενος διδάσκῃ τι τῶν χρησίμων

23 ἐκφύγῃ H: ἐκφύγοι

ἢ παραινῇ τῶν δεόντων ἢ νουθετῇ πλημμελοῦντας ἢ καταπραΰνῃ χαλεπαίνοντας, οὐχ ὑπομένουσιν, ἀλλ' ἂν μὲν δύνωνται, περιγενέσθαι φιλοτιμούμενοι διαμάχονται πρὸς τὸν λόγον· εἰ δὲ μή, φεύγοντες ἀπίασι πρὸς ἑτέρους λόγους καὶ φλυάρους, ὡς ἀγγεῖα φαῦλα καὶ σαθρὰ τὰ ὦτα πάντων μᾶλλον ἢ τῶν ἀναγκαίων ἐμπιπλάντες. τοὺς μὲν οὖν ἵππους B
οἱ καλῶς τρέφοντες εὐστόμους τῷ χαλινῷ, τοὺς δὲ παῖδας εὐηκόους τῷ λόγῳ παρέχουσι, πολλὰ μὲν ἀκούειν μὴ πολλὰ δὲ λέγειν διδασκομένους. καὶ γὰρ τὸν Ἐπαμεινώνδαν ὁ Σπίνθαρος ἐπαινῶν ἔφη μήτε πλείονα γιγνώσκοντι μήτ' ἐλάττονα φθεγγομένῳ ῥᾳδίως ἐντυχεῖν ἑτέρῳ. καὶ τὴν φύσιν ἡμῶν ἑκάστῳ λέγουσι δύο μὲν ὦτα δοῦναι, μίαν δὲ γλῶτταν, ὡς ἐλάττονα λέγειν ἢ ἀκούειν ὀφείλοντι.

4. Πανταχοῦ μὲν οὖν τῷ νέῳ κόσμος ἀσφαλής ἐστιν ἡ σιωπή, μάλιστα δ' ὅταν ἀκούων ἑτέρου μὴ συνταράττηται μηδ' ἐξυλακτῇ πρὸς ἕκαστον, ἀλλὰ C
κἂν ὁ λόγος ᾖ μὴ λίαν ἀρεστός, ἀνέχηται καὶ περιμένῃ παύσασθαι τὸν διαλεγόμενον, καὶ παυσαμένου μὴ εὐθέως ἐπιβάλλῃ τὴν ἀντίρρησιν, ἀλλ' ὥς Αἰσχίνης φησί, διαλείπῃ χρόνον, εἴτε προσθεῖναί τι βούλοιτο τοῖς λελεγμένοις ὁ εἰρηκώς, εἴτε μεταθέσθαι καὶ ἀφελεῖν. οἱ δ' εὐθὺς ἀντικόπτοντες, οὔτ' ἀκούοντες οὔτ' ἀκουόμενοι λέγοντες δὲ πρὸς λέγοντας, ἀσχημονοῦσιν· ὁ δ' ἐγκρατῶς καὶ μετ' αἰδοῦς ἀκούειν ἐθισθεὶς τὸν μὲν ὠφέλιμον λόγον ἐδέξατο καὶ κατέσχε, τὸν δ' ἄχρηστον ἢ ψευδῆ μᾶλλον διεῖδε καὶ

24 καὶ] ἢ καὶ R

D κατεφώρασε, φιλαλήθης φανείς, οὐ φιλόνεικος οὐδὲ προπετὴς καὶ δύσερις. ὅθεν οὐ κακῶς ἔνιοι λέγουσιν ὅτι δεῖ τῶν νέων μᾶλλον ἐκπνευματοῦν τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον ἢ τῶν ἀσκῶν τὸν ἀέρα τοὺς ἐγχέαι τι βουλομένους χρήσιμον· εἰ δὲ μή, γέμοντες ὄγκου καὶ φυσήματος οὐ προσδέχονται.

5. Φθόνος τοίνυν μετὰ βασκανίας καὶ δυσμενείας οὐδενὶ μὲν ἔργῳ παρὼν ἀγαθόν, ἀλλὰ πᾶσιν ἐμπόδιος τοῖς καλοῖς, κάκιστος δ᾽ ἀκροωμένῳ πάρεδρος καὶ σύμβουλος, ἀνιαρὰ καὶ ἀηδῆ καὶ δυσπρόσδεκτα ποιῶν τὰ ὠφέλιμα διὰ τὸ πᾶσι μᾶλλον ἥδεσθαι τοὺς
E φθονοῦντας ἢ τοῖς εὖ λεγομένοις. καίτοι πλοῦτος μὲν ὅντινα δάκνει καὶ δόξα καὶ κάλλος, ἑτέροις ὑπάρχοντα, φθονερός ἐστι μόνον· ἄχθεται γὰρ ἄλλων εὐτυχούντων· ὁ δὲ λόγῳ καλῶς λεγομένῳ δυσχεραίνων ὑπὸ τῶν ἰδίων ἀγαθῶν ἀνιᾶται. ὡς γὰρ τὸ φῶς τῶν βλεπόντων, καὶ ὁ λόγος τῶν ἀκουόντων ἀγαθόν ἐστιν, ἂν βούλωνται δέχεσθαι. τὸν μὲν οὖν ἐφ᾽ ἑτέροις φθόνον ἄλλαι τινὲς ἀπαίδευτοι καὶ κακαὶ διαθέσεις ἐμποιοῦσιν, ὁ δὲ πρὸς τοὺς λέγοντας ἐκ φιλοδοξίας ἀκαίρου καὶ φιλοτιμίας ἀδίκου γεννώμενος οὐδὲ προσέχειν ἐᾷ τοῖς λεγομένοις τὸν οὕτω
F διακείμενον, ἀλλὰ θορυβεῖ καὶ περισπᾷ τὴν διάνοιαν, ἅμα μὲν τὴν ἑαυτῆς ἕξιν ἐπισκοποῦσαν εἰ λείπεται τῆς τοῦ λέγοντος, ἅμα δὲ τοὺς ἄλλους ἐπιβλέπουσαν εἰ ἄγανται καὶ θαυμάζουσιν, ἐκπληττομένην τε ὑπὸ τῶν ἐπαίνων καὶ ἀγριαίνουσαν πρὸς τοὺς παρόντας ἂν ἀποδέχωνται τὸν λέγοντα, τῶν δὲ λόγων

8 ἀγαθός H

τοὺς μὲν εἰρημένους ἐῶσαν καὶ προϊεμένην, ὅτι λυποῦσι μνημονευόμενοι, πρὸς δὲ τοὺς λείποντας ταραττομένην καὶ τρέμουσαν μὴ τῶν εἰρημένων βελτίονες γένωνται, σπεύδουσαν δὲ τάχιστα παύσασθαι τοὺς λέγοντας ὅταν κάλλιστα λέγωσι, λυθείσης 40 δὲ τῆς ἀκροάσεως πρὸς οὐδενὶ τῶν εἰρημένων οὖσαν ἀλλὰ τὰς φωνὰς καὶ διαθέσεις τῶν παρόντων ἐπιψηφίζουσαν, καὶ τοὺς μὲν ἐπαινοῦντας ὥσπερ ἐμμανῆ φεύγουσαν καὶ ἀποπηδῶσαν, προστρέχουσαν δὲ καὶ συναγελαζομένην τοῖς ψέγουσι τὰ εἰρημένα καὶ διαστρέφουσιν· ἂν δὲ μηδὲν ᾖ διαστρέψαι, παραβάλλουσαν ἑτέρους τινὰς ὡς ἄμεινον εἰρηκότας εἰς ταὐτὸ καὶ δυνατώτερον, ἕως διαφθείρασα καὶ λυμηναμένη τὴν ἀκρόασιν ἀχρεῖον ἑαυτῇ καὶ ἀνόνητον ἀπεργάσηται.

6. Διὸ δεῖ τῇ φιληκοΐᾳ πρὸς τὴν φιλοδοξίαν B σπεισάμενον ἀκροᾶσθαι τοῦ λέγοντος ἵλεων καὶ πρᾶον, ὥσπερ ἐφ' ἑστίασιν ἱερὰν καὶ θυσίας ἀπαρχὴν παρειλημμένον, ἐπαινοῦντα μὲν ἐν οἷς ἐπιτυγχάνει τὴν δύναμιν, ἀγαπῶντα δὲ τὴν προθυμίαν αὐτὴν τοῦ φέροντος εἰς μέσον ἃ γιγνώσκει καὶ πείθοντος ἑτέρους δι' ὧν αὐτὸς πέπεισται. τοῖς μὲν οὖν κατορθουμένοις ἐπιλογιστέον ὡς οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδ' αὐτομάτως ἀλλ' ἐπιμελείᾳ καὶ πόνῳ καὶ μαθήσει κατορθοῦται, καὶ μιμητέον γε ταῦτα θαυμάζοντάς γε δὴ καὶ ζηλοῦντας· τοῖς δ' ἁμαρτανομένοις ἐφιστάναι χρὴ τὴν διάνοιαν, ὑφ' ὧν αἰτιῶν καὶ ὅθεν ἡ παρατροπὴ γέγονεν. ὡς γὰρ ὁ Ξενοφῶν φησι C

18 ἐν add. R 24 κατορθοῦται H: κατορθοῦνται
27 Ξενοφῶν] Oecon. I 17

τοὺς οἰκονομικοὺς καὶ ἀπὸ τῶν φίλων ὀνίνασθαι καὶ ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν, οὕτω τοὺς ἐγρηγορότας καὶ προσέχοντας οὐ μόνον κατορθοῦντες ἀλλὰ καὶ διαμαρτάνοντες ὠφελοῦσιν οἱ λέγοντες· καὶ γὰρ διανοήματος εὐτέλεια καὶ ῥήματος κενότης καὶ σχῆμα φορτικὸν καὶ πτόησις μετὰ χαρᾶς ἀπειροκάλου πρὸς ἔπαινον καὶ ὅσα τοιαῦτα μᾶλλον ἀκροωμένοις ἐφ' ἑτέρων ἢ λέγουσιν ἐφ' ἑαυτῶν καταφαίνεται. διὸ δεῖ μεταφέρειν τὴν εὐθύνην ἐφ' ἑαυτοὺς ἀπὸ τοῦ λέγοντος, ἀνασκοποῦντας εἴ τι τοιοῦτο λανθάνομεν D ἁμαρτάνοντες. ῥᾷστον γάρ ἐστι τῶν ὄντων τὸ μέμψασθαι τὸν πλησίον, ἀχρήστως τε καὶ κενῶς γιγνόμενον, ἂν μὴ πρός τινα διόρθωσιν ἢ φυλακὴν ἀναφέρηται τῶν ὁμοίων. καὶ τὸ τοῦ Πλάτωνος οὐκ ὀκνητέον ἀεὶ πρὸς αὑτὸν ἐπὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἀναφθέγγεσθαι, 'μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος;' ὡς γὰρ ἐν τοῖς ὄμμασι τῶν πλησίον ἐλλάμποντα τὰ ἑαυτῶν ὁρῶμεν, οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων δεῖ τοὺς ἑαυτῶν ἐνεικονίζεσθαι τοῖς ἑτέρων, ἵνα μήτ' ἄγαν θρασέως καταφρονῶμεν ἄλλων, αὐτοῖς τε προσέχωμεν ἐν τῷ E λέγειν ἐπιμελέστερον. χρήσιμον δὲ πρὸς τοῦτο καὶ τὸ τῆς παραβολῆς, ὅταν γενόμενοι καθ' αὑτοὺς ἀπὸ τῆς ἀκροάσεως καὶ λαβόντες τι τῶν μὴ καλῶς ἢ μὴ ἱκανῶς εἰρῆσθαι δοκούντων ἐπιχειρῶμεν εἰς ταὐτὸ καὶ προάγωμεν αὑτοὺς τὰ μὲν ὥσπερ ἀναπληροῦν, τὰ δ' ἐπανορθοῦσθαι, τὰ δ' ἑτέρως φράζειν, τὰ δ' ὅλως ἐξ ὑπαρχῆς εἰσφέρειν πειρώμενοι πρὸς τὴν

11 μέμφεσθαι H 12 γιγνόμενον = ὃ γίγνεται 16 μή H: ἢ

ὑπόθεσιν. ὃ καὶ Πλάτων ἐποίησε πρὸς τὸν Λυσίου λόγον. τὸ μὲν γὰρ ἀντειπεῖν οὐ χαλεπὸν ἀλλὰ καὶ πάνυ ῥᾴδιον εἰρημένῳ λόγῳ· τὸ δ' ἕτερον ἀντεναστῆσαι βελτίονα παντάπασιν ἐργῶδες. ὥσπερ ὁ Λακεδαιμόνιος ἀκούσας ὅτι Φίλιππος Ὄλυνθον κατέσκαψεν 'ἀλλ' οὐκ ἀναστῆσαί γε τοιαύτην' ἔφη 'πόλιν ἐκεῖνος ἂν δυνηθείη'. ὅταν οὖν ἐν τῷ δια- F λέγεσθαι πρὸς τὴν τοιαύτην ὑπόθεσιν μὴ πολὺ φαινώμεθα τῶν εἰρηκότων διαφέροντες, πολὺ τοῦ καταφρονεῖν ἀφαιροῦμεν, καὶ τάχιστα κολούεται τὸ αὔθαδες ἡμῶν καὶ φίλαυτον ἐν ταῖς τοιαύταις ἐλεγχόμενον ἀντιπαραβολαῖς.

7. Τῷ τοίνυν καταφρονεῖν τὸ θαυμάζειν ἀντικείμενον εὐγνωμονεστέρας μέν ἐστι δήπου καὶ ἡμερωτέρας φύσεως, δεῖταί γε μὴν οὐδ' αὐτὸ μικρᾶς εὐλαβείας, τάχα δὲ καὶ μείζονος· οἱ μὲν γὰρ καταφρονητικοὶ καὶ θρασεῖς ἧττον ὠφελοῦνται ὑπὸ τῶν 41 λεγόντων, οἱ δὲ θαυμαστικοὶ καὶ ἄκακοι μᾶλλον βλάπτονται, καὶ τὸν Ἡράκλειτον οὐκ ἐλέγχουσιν εἰπόντα 'βλὰξ ἄνθρωπος ἐπὶ παντὶ λόγῳ ἐπτοῆσθαι φιλεῖ'. δεῖ δὲ τὸν μὲν ἔπαινον ἀφελῶς τοῖς λέγουσι τὴν δὲ πίστιν εὐλαβῶς προΐεσθαι τοῖς λόγοις, καὶ τῆς μὲν λέξεως καὶ προφορᾶς τῶν ἀγωνιζομένων εὐμενῆ καὶ ἁπλοῦν εἶναι θεατήν, τῆς δὲ χρείας καὶ τῆς ἀληθείας τῶν λεγομένων ἀκριβῆ καὶ πικρὸν ἐξεταστήν, ἵν' οἱ μὲν λέγοντες μὴ μισῶσιν, οἱ δὲ B λόγοι μὴ βλάπτωσιν· ὡς πολλὰ ψευδῆ καὶ πονηρὰ δόγματα λανθάνομεν εὐνοίᾳ καὶ πίστει τῇ πρὸς

20 βλάξ] p. 28 d   ἐπτοῆσθαι Xylander: παιδεύεσθαι

τοὺς λέγοντας ἐνδεχόμενοι. οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμονίων ἄρχοντες ἀνδρὸς οὐκ εὖ βεβιωκότος γνώμην δοκιμάσαντες ἑτέρῳ προσέταξαν εἰπεῖν εὐδοκιμοῦντι περὶ τὸν βίον καὶ τὸ ἦθος, ὀρθῶς πάνυ καὶ πολιτικῶς ἐθίζοντες τὸν δῆμον ὑπὸ τοῦ τρόπου μᾶλλον ἢ τοῦ λόγου τῶν συμβουλευόντων ἄγεσθαι. τοὺς δ' ἐν φιλοσοφίᾳ λόγους ἀφαιροῦντα χρὴ τὴν τοῦ λέγοντος δόξαν αὐτοὺς ἐφ' ἑαυτῶν ἐξετάζειν. ὡς γὰρ πολέμου, καὶ ἀκροάσεως πολλὰ τὰ κενά ἐστι. καὶ γὰρ πολιὰ τοῦ λέγοντος καὶ πλάσμα καὶ ὀφρῦς
C καὶ περιαυτολογία, μάλιστα δ' αἱ κραυγαὶ καὶ οἱ θόρυβοι καὶ τὰ πηδήματα τῶν παρόντων συνεκπλήττει τὸν ἄπειρον ἀκροατὴν καὶ νέον ὥσπερ ὑπὸ ῥεύματος παραφερόμενον. ἔχει δέ τι καὶ ἡ λέξις ἀπατηλόν, ὅταν ἡδεῖα καὶ πολλὴ καὶ μετ' ὄγκου τινὸς καὶ κατασκευῆς ἐπιφέρηται τοῖς πράγμασιν. ὡς γὰρ τῶν ὑπ' αὐλοῖς ᾀδόντων αἱ πολλαὶ τοὺς ἀκούοντας ἁμαρτίαι διαφεύγουσιν, οὕτω περιττὴ καὶ σοβαρὰ λέξις ἀντιλάμπει τῷ ἀκροατῇ πρὸς τὸ δηλού-
D μενον. ὁ μὲν γὰρ Μελάνθιος, ὡς ἔοικε, περὶ τῆς Διογένους τραγῳδίας ἐρωτηθεὶς οὐκ ἔφη κατιδεῖν αὐτὴν ὑπὸ τῶν ὀνομάτων ἐπιπροσθουμένην· αἱ δὲ τῶν πολλῶν διαλέξεις καὶ μελέται σοφιστῶν οὐ μόνον τοῖς ὀνόμασι παραπετάσμασι χρῶνται τῶν διανοημάτων, ἀλλὰ καὶ τὴν φωνὴν ἐμμελείαις τισὶ καὶ μαλακότησι καὶ παρισώσεσιν ἐφηδύνοντες ἐκβακχεύουσι καὶ παραφέρουσι τοὺς ἀκροωμένους, κενὴν ἡδονὴν διδόντες καὶ κενωτέραν δόξαν ἀντιλαμβάνοντες. ὥστ' αὐτοῖς συμβαίνει τὸ ὑπὸ Διονυσίου

ῥηθέν. ἐκεῖνος γάρ, ὡς ἔοικεν, εὐδοκιμοῦντι κιθαρῳδῷ παρὰ τὴν θέαν ἐπαγγειλάμενος δωρεάς τινας E μεγάλας ὕστερον οὐδὲν ἔδωκεν ὡς ἀποδεδωκὼς τὴν χάριν· 'ὅσον γάρ' ἔφη 'χρόνον εὔφραινες ᾄδων, τοσοῦτον ἔχαιρες ἐλπίζων.' τοῦτον δὲ τὸν ἔρανον αἱ τοιαῦται πληροῦσιν ἀκροάσεις τοῖς λέγουσι· θαυμάζονται γὰρ ἐφ' ὅσον τέρπουσιν, εἶθ' ἅμα τῆς ἀκοῆς ἐξερρύη τὸ ἡδὺ κἀκείνους προλέλοιπεν ἡ δόξα, καὶ μάτην τοῖς μὲν ὁ χρόνος τοῖς δὲ καὶ ὁ βίος ἀνάλωται.

8. Διὸ δεῖ τὸ πολὺ καὶ κενὸν ἀφαιροῦντα τῆς λέξεως αὐτὸν διώκειν τὸν καρπὸν καὶ μιμεῖσθαι μὴ F τὰς στεφανηπλόκους ἀλλὰ τὰς μελίσσας. αἱ μὲν γὰρ ἐπιοῦσαι τὰ ἀνθηρὰ καὶ εὐώδη τῶν φύλλων συνείρουσι καὶ διαπλέκουσιν ἡδὺ μὲν ἐφήμερον δὲ καὶ ἄκαρπον ἔργον· αἱ δὲ πολλάκις ἴων καὶ ῥόδων καὶ ὑακίνθων διαπετόμεναι λειμῶνας ἐπὶ τὸν τραχύτατον καὶ δριμύτατον θύμον καταίρουσι καὶ τούτῳ προσκάθηνται

'ξανθὸν μέλι μηδόμεναι',

καὶ λαβοῦσαί τι τῶν χρησίμων ἀποπέτονται πρὸς τὸ οἰκεῖον ἔργον. οὕτως οὖν δεῖ τὸν φιλότεχνον καὶ καθαρὸν ἀκροατὴν τὰ μὲν ἀνθηρὰ καὶ τρυφερὰ τῶν ὀνομάτων καὶ τῶν πραγμάτων τὰ δραματικὰ καὶ 42 πανηγυρικὰ κηφήνων βοτάνην σοφιστιώντων ἡγούμενον ἐᾶν, αὐτὸν δὲ τῇ προσοχῇ καταδυόμενον εἰς τὸν νοῦν τοῦ λόγου καὶ τὴν διάθεσιν τοῦ λέγοντος

13 στεφανηπλόκους H: στεφηπλόκους 20 Bergk. 3 p. 411

ἕλκειν ἀπ' αὐτῆς τὸ χρήσιμον καὶ ὠφέλιμον, μεμνημένον ὡς οὐκ εἰς θέατρον οὐδ' ᾠδεῖον ἀλλ' εἰς σχολὴν καὶ διδασκαλεῖον ἀφῖκται, τῷ λόγῳ τὸν βίον ἐπανορθωσόμενος. ὅθεν δὴ καὶ ποιητέον ἐπίσκεψιν καὶ κρίσιν τῆς ἀκροάσεως ἐξ αὑτοῦ καὶ τῆς περὶ αὑτὸν διαθέσεως, ἀναλογιζόμενον εἴ τι τῶν παθῶν γέγονε μαλακώτερον, εἴ τι τῶν ἀνιαρῶν κουφότερον,
B εἰ θάρσος εἰ φρόνημα βέβαιον, εἰ πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἐνθουσιασμός. οὐ γὰρ ἐκ κουρείου μὲν ἀναστάντα δεῖ τῷ κατόπτρῳ παραστῆναι καὶ τῆς κεφαλῆς ἅψασθαι, τὴν περικοπὴν τῶν τριχῶν ἐπισκοποῦντα καὶ τῆς κουρᾶς τὴν διαφοράν, ἐκ δὲ ἀκροάσεως ἀπιόντα καὶ σχολῆς οὐκ εὐθὺς ἀφορᾶν χρὴ πρὸς ἑαυτόν, καταμανθάνοντα τὴν ψυχὴν εἴ τι τῶν ὀχληρῶν ἀποτεθειμένη καὶ περιττῶν ἐλαφροτέρα γέγονε καὶ ἡδίων. ‘οὔτε γὰρ βαλανείου’ φησὶν ὁ Ἀρίστων ‘οὔτε λόγου μὴ καθαίροντος ὄφελός ἐστιν.’

C 9. Ἡδέσθω μὲν οὖν ὑπὸ λόγων ὠφελούμενος ὁ νέος· οὐ δεῖ δὲ τὸ ἡδὺ τῆς ἀκροάσεως ποιεῖσθαι τέλος, οὐδ' οἴεσθαι δεῖν ἐκ σχολῆς ἀπιέναι φιλοσόφου μινυρίζοντα καὶ γεγανωμένον, οὐδὲ ζητεῖν μυρίζεσθαι δεόμενον ἐμβροχῆς καὶ καταπλάσματος, ἀλλὰ χάριν ἔχειν, ἄν τις ὥσπερ καπνῷ σμῆνος λόγῳ δριμεῖ τὴν διάνοιαν ἀχλύος πολλῆς καὶ ἀμβλύτητος γέμουσαν ἐκκαθήρῃ. καὶ γὰρ εἰ τοῖς λέγουσι προσήκει μὴ παντάπασιν ἡδονὴν ἐχούσης καὶ πιθανότητα λέξεως παραμελεῖν, ἐλάχιστα τούτου φροντιστέον τῷ νέῳ, τό γε πρῶτον. ὕστερον δέ που,
D καθάπερ οἱ πίνοντες, ὅταν παύσωνται διψῶντες, τότε

τὰ τορεύματα τῶν ἐκπωμάτων ὑποθεωροῦσι καὶ στρέφουσιν, οὕτως ἐμπλησθέντι δογμάτων καὶ ἀναπνεύσαντι δοτέον τὴν λέξιν εἴ τι κομψὸν ἔχει καὶ περιττὸν ἐπισκοπεῖν. ὁ δ' εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς μὴ τοῖς πράγμασιν ἐμφυόμενος ἀλλὰ τὴν λέξιν Ἀττικὴν ἀξιῶν εἶναι καὶ ἰσχνὴν ὅμοιός ἐστι μὴ βουλομένῳ πιεῖν ἀντίδοτον, ἂν μὴ τὸ ἀγγεῖον ἐκ τῆς Ἀττικῆς κωλιάδος ᾖ κεκεραμευμένον, μηδ' ἱμάτιον περιβαλέσθαι χειμῶνος, εἰ μὴ προβάτων Ἀττικῶν εἴη τὸ ἔριον. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τρίβωνι Λυσιακοῦ λόγου λεπτῷ καὶ ψιλῷ καθήμενος ἄπρακτος καὶ ἀκίνητος. ταῦτα γὰρ τὰ νοσήματα πολλὴν μὲν ἐρημίαν νοῦ καὶ φρε- E νῶν ἀγαθῶν, πολλὴν δὲ τερθρείαν καὶ στωμυλίαν ἐν ταῖς σχολαῖς πεποίηκε, τῶν μειρακίων οὔτε βίον οὔτε πρᾶξιν οὔτε πολιτείαν φιλοσόφου παραφυλαττόντων ἀνδρός, ἀλλὰ λέξεις καὶ ῥήματα καὶ τὸ καλῶς ἀπαγγέλλειν ἐν ἐπαίνῳ τιθεμένων, τὸ δ' ἀπαγγελλόμενον εἴτε χρήσιμον εἴτ' ἄχρηστον εἴτ' ἀναγκαῖον εἴτε κενόν ἐστι καὶ περιττὸν οὐκ ἐπισταμένων οὐδὲ βουλομένων ἐξετάζειν.

10. Ἀκολουθεῖ δὲ τούτοις τὸ περὶ τῶν προβλημάτων παράγγελμα. δεῖ γὰρ τὸν ἐπὶ δεῖπνον ἥκοντα F τοῖς παρακειμένοις χρῆσθαι καὶ μηδὲν αἰτεῖν ἄλλο μηδ' ἐξελέγχειν· ὁ δ' ἐπὶ λόγων ἀφιγμένος ἑστίασιν, ἂν μὲν ἐπὶ ῥητοῖς, ἀκροάσθω σιωπῇ τοῦ λέγοντος (οἱ γὰρ εἰς ἄλλας ὑποθέσεις ἐξάγοντες καὶ παρεμβάλλοντες ἐρωτήματα καὶ προσδιαποροῦντες, οὐχ ἡδεῖς οὐδ' εὐσυνάλλακτοι πρὸς ἀκρόασιν ὄντες, ὠφε-

11 ἄπρακτος] μένειν ἄπρακτος Sauppius. Auditur ἐστι

λοῦνται μὲν οὐδέν, τὸν δὲ λέγοντα καὶ τὸν λόγον
ὁμοῦ συνταράττουσιν)· ὅταν δὲ τοὺς ἀκούοντας ὁ
λέγων ἐρωτᾶν καὶ προβάλλειν κελεύσῃ, χρήσιμόν τι
δεῖ καὶ ἀναγκαῖον ἀεὶ προβάλλοντα φαίνεσθαι. ὁ μὲν
γὰρ Ὀδυσσεὺς καταγελᾶται παρὰ τοῖς μνηστῆρσιν
43 ‘αἰτίζων ἀκόλους, οὐκ ἄορας οὐδὲ λέβητας’·
μεγαλοψυχίας γὰρ ἡγοῦνται σημεῖον, ὡς τὸ διδόναι
τι τῶν μεγάλων, καὶ τὸ αἰτεῖν. μᾶλλον δ' ἄν τις
ἀκροατοῦ καταγελάσειεν εἰς μικρὰ καὶ γλίσχρα προ-
βλήματα τὸν διαλεγόμενον κινοῦντος, οἷα τερθρευό-
μενοί τινες τῶν νέων καὶ παρεπιδεικνύμενοι δια-
λεκτικὴν ἢ μαθηματικὴν ἕξιν εἰώθασι προβάλλειν
περὶ τῆς τῶν ἀορίστων τομῆς, καὶ τίς ἡ κατὰ πλευ-
ρὰν ἢ κατὰ διάμετρον κίνησις. πρὸς οὓς ἔστιν
B εἰπεῖν τὸ ὑπὸ Φιλοτίμου πρὸς τὸν ἔμπυον καὶ φθι-
σιῶντα ῥηθέν. ἐπεὶ γὰρ ἐλάλησεν αὐτῷ φαρμάκιον
αἰτῶν πρὸς παρωνυχίαν, αἰσθόμενος ἀπὸ τῆς χρόας
καὶ τῆς ἀναπνοῆς τὴν διάθεσιν ‘οὐκ ἔστι σοι’ φησίν
‘ὦ βέλτιστε περὶ παρωνυχίας ὁ λόγος’. οὐδὲ σοὶ
τοίνυν, ὦ νεανία, περὶ τοιούτων ζητημάτων ὥρα
σκοπεῖν. ἀλλὰ πῶς οἰήματος καὶ ἀλαζονείας ἐρώτων
τε καὶ φλυαρίας ἀπολυθεὶς εἰς βίον ἄτυφον καὶ
ὑγιαίνοντα καταστήσεις σαυτόν.

11. Εὖ μάλα δὲ χρὴ καὶ πρὸς τὴν τοῦ λέγοντος
ἐμπειρίαν ἢ φυσικὴν δύναμιν ἡρμοσμένον, ἐν οἷς
αὐτὸς ἑαυτοῦ κράτιστός ἐστι, ποιεῖσθαι τὰς ἐρωτή-
C σεις, καὶ μὴ παραβιάζεσθαι τὸν μὲν ἠθικώτερον
φιλοσοφοῦντα φυσικὰς ἐπάγοντα καὶ μαθηματικὰς

6 Homer. ρ 222 26 αὐτὸς] Nauck. p. 329

ἀπορίας, τὸν δὲ τοῖς φυσικοῖς σεμνυνόμενον εἰς συνημμένων ἐπικρίσεις ἕλκοντα καὶ ψευδομένων λύσεις. ὡς γὰρ ὁ τῇ κλειδὶ τὰ ξύλα σχίζειν τῇ δ' ἀξίνῃ τὴν θύραν ἀνοίγειν πειρώμενος οὐκ ἐκεῖνα δόξειεν ἂν ἐπηρεάζειν, ἀλλ' αὑτὸν ἀποστερεῖν τῆς ἑκατέρου χρείας καὶ δυνάμεως, οὕτως οἱ παρὰ τοῦ λέγοντος ὃ μὴ πέφυκε μηδ' ἤσκηκεν αἰτοῦντες, ὃ δ' ἔχει καὶ δίδωσι μὴ δρεπόμενοι μηδὲ λαμβάνοντες, οὐ τοῦτο βλάπτονται μόνον ἀλλὰ καὶ κακοήθειαν D καὶ δυσμένειαν προσοφλισκάνουσι.

12. Φυλακτέον δὲ καὶ τὸ πολλὰ καὶ πολλάκις αὐτὸν προβάλλειν· ἔστι γὰρ καὶ τοῦτο τρόπον τινὰ παρεπιδεικνυμένου. τὸ δ' ἑτέρου προτείνοντος ἀκροᾶσθαι μετ' εὐκολίας φιλόλογον καὶ κοινωνικόν, ἂν μή τι τῶν ἰδίων ἐνοχλῇ καὶ κατεπείγῃ πάθος ἐπισχέσεως δεόμενον ἢ νόσημα παρηγορίας. τάχα μὲν γὰρ οὐδ' 'ἀμαθίην κρύπτειν ἄμεινον', ὥς φησιν Ἡράκλειτος, ἀλλ' εἰς μέσον τιθέναι καὶ θεραπεύειν. ἂν δ' ὀργή τις ἢ προσβολὴ δεισιδαιμονίας ἢ διαφορὰ πρὸς οἰκείους σύντονος ἢ περιμανὴς ἐξ ἔρωτος ἐπιθυμία

'κινοῦσα χορδὰς τὰς ἀκινήτους φρενῶν' E

ἐπιταράξῃ τὴν διάνοιαν, οὐ φευκτέον εἰς ἑτέρους λόγους ἀποδιδράσκοντας τὸν ἔλεγχον, ἀλλὰ περὶ αὐτῶν τούτων ἀκουστέον ἐν ταῖς διατριβαῖς, καὶ μετὰ τὰς διατριβὰς ἰδίᾳ προσιόντας αὐτοὺς καὶ προσανακρίνοντας. ἀλλὰ μὴ τοὐναντίον, ὥσπερ οἱ

12 αὐτὸν Aldina: αὑτὸν 18 Ἡράκλειτος] Mullach. 1 p. 315 22 Nauck. p. 696

πολλοὶ χαίρουσι τοῖς φιλοσόφοις περὶ ἄλλων διαλεγομένοις καὶ θαυμάζουσιν· ἂν δὲ τοὺς ἄλλους ἐάσας ὁ φιλόσοφος αὐτοῖς ἐκείνοις ἰδίᾳ παρρησιάζηται περὶ τῶν διαφερόντων καὶ ὑπομιμνήσκῃ, δυσχε-
F ραίνουσι καὶ περίεργον νομίζουσιν. ἐπιεικῶς γάρ, ὥσπερ τῶν τραγῳδῶν ἐν τοῖς θεάτροις, καὶ τῶν φιλοσόφων ἐν ταῖς σχολαῖς οἴονται δεῖν ἀκούειν, ἐν δὲ τοῖς ἔξω πράγμασιν οὐδὲν αὐτοὺς ἑαυτῶν διαφέρειν ἡγοῦνται, πρὸς μὲν τοὺς σοφιστὰς εἰκότως τοῦτο πεπονθότες (ἀναστάντες γὰρ ἀπὸ τοῦ θρόνου καὶ ἀποθέμενοι τὰ βιβλία καὶ τὰς εἰσαγωγὰς ἐν τοῖς ἀληθινοῖς τοῦ βίου μέρεσι μικροὶ καὶ ὑπὸ χεῖρα φαίνονται τοῖς πολλοῖς), πρὸς δὲ τοὺς ὄντως φιλοσόφους οὐ καλῶς, ἀγνοοῦντες ὅτι καὶ σπουδὴ καὶ παιδιὰ καὶ νεῦμα καὶ μειδίαμα καὶ σκυθρωπασμὸς αὐτῶν, μάλιστα δ' ὁ πρὸς ἕκαστον ἰδίᾳ περαινό-
44 μενος λόγος ἔχει τινὰ καρπὸν ὠφέλιμον τοῖς ὑπομένειν καὶ προσέχειν ἐθισθεῖσι.

13. *Δεῖται* δὲ καὶ τὸ περὶ τοὺς ἐπαίνους καθῆκον εὐλαβείας τινὸς καὶ μετριότητος διὰ τὸ μήτε τὴν ἔλλειψιν αὐτοῦ μήτε τὴν ὑπερβολὴν ἐλευθέριον εἶναι. βαρὺς μὲν γὰρ ἀκροατὴς καὶ φορτικὸς ὁ πρὸς πᾶν ἄτεγκτος καὶ ἀτενὴς τὸ λεγόμενον, οἰήματος ὑπούλου καὶ περιαυτολογίας ἐνδιαθέτου μεστός, ὡς ἔχων τι τῶν λεγομένων βέλτιον εἰπεῖν, μήτ' ὀφρῦν κατὰ σχῆμα κινῶν μήτε φωνὴν εὐγνώμονος μάρτυρα
B φιληκοΐας προϊέμενος, ἀλλὰ σιγῇ καὶ βαρύτητι καταπλάστῳ καὶ σχηματισμῷ θηρώμενος δόξαν εὐστα-

25 ὀφρῦν κατὰ σχῆμα] ὀφρύος κατάστημα Lobeckius

θοῦς καὶ βάθος ἔχοντος ἀνδρός, ὥσπερ χρημάτων τῶν ἐπαίνων ὅσον ἄλλῳ μεταδίδωσιν αὑτοῦ δοκῶν ἀφαιρεῖσθαι. πολλοὶ γάρ εἰσιν οἱ κακῶς καὶ παρὰ μέλος τὴν Πυθαγόρου φωνὴν ὑπολαμβάνοντες. ἐκεῖνος μὲν γὰρ ἐκ φιλοσοφίας ἔφησεν αὑτῷ περιγεγονέναι τὸ μηδὲν θαυμάζειν· οὗτοι δὲ τὸ μηδὲν ἐπαινεῖν μηδὲ τιμᾶν, ἐν τῷ καταφρονεῖν τιθέμενοι τὸ σεμνὸν καὶ ὑπεροψίᾳ διώκοντες. ὁ γὰρ φιλόσοφος λόγος τὸ μὲν ἐξ ἀπειρίας καὶ ἀγνοίας θαῦμα καὶ θάμβος ἐξαιρεῖ γνώσει καὶ ἱστορίᾳ τῆς περὶ C ἕκαστον αἰτίας, τὸ δ' εὔκολον καὶ μέτριον καὶ φιλάνθρωπον οὐκ ἀπόλλυσι. τοῖς γὰρ ἀληθινῶς καὶ βεβαίως ἀγαθοῖς τιμή τε καλλίστη τὸ τιμῆσαί τινα τῶν ἀξίων, καὶ κόσμος εὐπρεπέστατος τὸ ἐπικοσμῆσαι, περιουσίᾳ δόξης καὶ ἀφθονίᾳ γιγνόμενον. οἱ δὲ γλίσχροι περὶ τοὺς ἑτέρων ἐπαίνους ἔτι πένεσθαι καὶ πεινῆν ἐοίκασι τῶν ἰδίων. ὁ δ' ἐναντίος αὖ πάλιν τούτων, μηδὲν ἐπικρίνων ἀλλὰ κατὰ ῥῆμα καὶ συλλαβὴν ἐφιστάμενος καὶ κεκραγώς, ἐλαφρός τις ὢν καὶ ὀρνεώδης, πολλάκις μὲν οὐδ' αὐτοῖς D ἀρέσκει τοῖς ἀγωνιζομένοις, ἀεὶ δὲ λυπεῖ τοὺς ἀκροωμένους, ἀνασοβῶν καὶ συνεξανιστὰς παρὰ γνώμην, οἷον ἑλκομένους βίᾳ δι' αἰδῶ καὶ συνεπηχοῦντας. οὐδὲν δ' ὠφεληθεὶς διὰ τὸ ταραχώδη καὶ πολυπτόητον αὐτῷ περὶ τοὺς ἐπαίνους γεγονέναι τὴν ἀκρόασιν ἀπέρχεται τῶν τριῶν ἓν φερόμενος·

8 τὸ σεμνὸν καὶ scripsi: καὶ τὸ σεμνὸν 9 ἀπειρίας Xylander: ἀπορίας 10 ἐξαιρεῖ W: ἐξαίρει 11 μέτριον scripsi: μέγα 15 γιγνόμενον = ὃ γίγνεται. Cf. p. 40 d 19 ἐξιστάμενος Emperius

εἴρων γὰρ ἢ κόλαξ ἢ περὶ λόγους ἀπειρόκαλος ἔδοξεν εἶναι. δίκην μὲν οὖν δικάζοντα δεῖ μήτε πρὸς
E ἔχθραν τινὰ μήτε πρὸς χάριν ἀκούειν ἀλλ' ἀπὸ γνώμης πρὸς τὸ δίκαιον· ἐν δὲ ταῖς φιλολόγοις ἀκροάσεσιν οὔτε νόμος οὐδεὶς οὔθ' ὅρκος ἡμᾶς ἀπείργει μὴ μετ' εὐνοίας ἀποδέχεσθαι τὸν διαλεγόμενον. ἀλλὰ καὶ τὸν Ἑρμῆν ταῖς Χάρισιν οἱ παλαιοὶ συγκαθίδρυσαν, ὡς μάλιστα τοῦ λόγου τὸ κεχαρισμένον καὶ προσφιλὲς ἀπαιτοῦντος. οὐδὲ γὰρ οἷόν τε παντελῶς οὕτως ἐκβόλιμον εἶναι τὸν λέγοντα καὶ διημαρτημένον, ὥστε μήτε νοῦν τινα παρασχεῖν ἄξιον ἐπαίνου μήτ' ἀπομνημόνευσιν ἑτέρων μήτ' αὐτὴν τὴν ὑπόθεσιν τοῦ λόγου καὶ προαίρεσιν, ἀλλὰ μηδὲ λέξιν ἢ διάθεσιν τῶν λεγομένων.

'ὡς ἀν' ἐχινόποδας καὶ ἀνὰ τρηχεῖαν ὄνωνιν
F φύονται μαλακῶν ἄνθεα λευκοΐων'.

ὅπου γὰρ ἐμέτου τινὲς ἐγκώμια καὶ πυρετοῦ καὶ νὴ Δία χύτρας ἐπιδεικνύμενοι πιθανότητος οὐκ ἀμοιροῦσιν, ἦ που λόγος ὑπ' ἀνδρὸς ἁμωσγέπως δοκοῦντος ἢ καλουμένου φιλοσόφου περαινόμενος οὐκ ἂν ὅλως ἀναπνοήν τινα καὶ καιρὸν ἀκροαταῖς εὐμενέσι καὶ φιλανθρώποις παράσχοι πρὸς ἔπαινον; οἱ γοῦν ἐν ὥρᾳ πάντες, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἁμηγέπη δάκνουσι τὸν ἐρωτικόν, καὶ λευκοὺς μὲν θεῶν παῖδας
45 ἀνακαλῶν μέλανας δ' ἀνδρικούς, καὶ τὸν γρυπὸν βασιλικὸν καὶ τὸν σιμὸν ἐπίχαριν τὸν δ' ὠχρὸν μελίχρουν ὑποκοριζόμενος ἀσπάζεται καὶ ἀγαπᾷ·

19 ἁμωσγέπως R: ἄλλως γέ πως 23 Πλάτων] Rep. p. 474 e

δεινὸς γάρ ἐστιν ὁ ἔρως ὥσπερ κιττὸς αὑτὸν ἐκ πάσης ἀναδῆσαι προφάσεως. πολὺ δὴ μᾶλλον ὁ φιλήκοος καὶ φιλόλογος ἀεί τινος αἰτίας εὑρετικὸς ἔσται, δι' ἣν οὐκ ἀπὸ τρόπου τῶν λεγόντων ἕκαστον ἐπαινῶν φανεῖται. καὶ γὰρ ὁ Πλάτων τὸν Λυσίου λόγον οὔτε κατὰ τὴν εὕρεσιν ἐπαινῶν καὶ τῆς ἀταξίας αἰτιώμενος ὅμως αὐτοῦ τὴν ἀπαγγελίαν ἐπαινεῖ, καὶ ὅτι 'τῶν ὀνομάτων σαφῶς καὶ στρογγύλως ἕκαστον ἀποτετόρνευται'. μέμψαιτο δ' ἄν τις Ἀρχι- B λόχου μὲν τὴν ὑπόθεσιν, Παρμενίδου δὲ τὴν στιχοποιίαν, Φωκυλίδου δὲ τὴν εὐτέλειαν, Εὐριπίδου δὲ τὴν λαλιάν, Σοφοκλέους δὲ τὴν ἀνωμαλίαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ τῶν ῥητόρων ἐστὶν ὁ μὲν οὐκ ἔχων ἦθος, ὁ δὲ πρὸς πάθος ἀργός, ὁ δ' ἐνδεὴς χαρίτων· ἕκαστός γε μὴν ἐπαινεῖται κατὰ τὸ ἴδιον τῆς δυνάμεως, ᾧ κινεῖν καὶ ἄγειν πέφυκεν. ὥστε καὶ τοῖς ἀκούουσιν εὐπορίαν εἶναι καὶ ἀφθονίαν τοῦ φιλοφρονεῖσθαι τοὺς λέγοντας. ἐνίοις γὰρ ἐξαρκεῖ, κἂν μὴ διὰ φωνῆς ἐπιμαρτυρῶμεν, ὄμματος πραότητα καὶ γαλήνην προσώπου καὶ διάθεσιν εὐμενῆ καὶ ἄλυπον ἐμπαρασχεῖν. ἐκεῖνα μὲν γὰρ ἤδη καὶ πρὸς τοὺς ὅλως ἀποτυγχάνοντας ὥσπερ ἐγκύκλια καὶ κοινὰ C πάσης ἀκροάσεώς ἐστι, καθέδρα τέ τις ἄθρυπτος καὶ ἀκλινὴς ἐν ὀρθῷ σχήματι καὶ πρόσβλεψις αὐτῷ τῷ λέγοντι καὶ τάξις ἐνεργοῦ προσοχῆς, καὶ προσώπου κατάστασις καθαρὰ καὶ ἀνέμφαντος οὐχ ὕβρεως οὐδὲ δυσκολίας μόνον ἀλλὰ καὶ φροντίδων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν· ὡς ἐν ἔργῳ γε παντὶ τὸ μὲν καλὸν ἐκ

5 Πλάτων] Phaedr. p. 234 e   28 ὡς ἐν] ἐν W

πολλῶν οἷον ἀριθμῶν εἰς ἕνα καιρὸν ἡκόντων ὑπὸ συμμετρίας τινὸς καὶ ἁρμονίας ἐπιτελεῖται. τὸ δ᾽ αἰσχρὸν ἐξ ἑνὸς τοῦ τυχόντος ἐλλείποντος ἢ προσόντος ἀτόπως εὐθὺς ἑτοίμην ἔχει τὴν γένεσιν, ὥσπερ D *ἐπ᾽ αὐτῆς τῆς ἀκροάσεως οὐ μόνον βαρύτης ἐπισκυνίου καὶ ἀηδία προσώπου καὶ βλέμμα ῥεμβῶδες καὶ περίκλασις σώματος καὶ μηρῶν ἐπάλλαξις ἀπρεπὴς ἀλλὰ καὶ νεῦμα καὶ ψιθυρισμὸς πρὸς ἕτερον καὶ μειδίαμα χάσμαι τε ὑπνώδεις καὶ κατήφειαι καὶ πᾶν εἴ τι τούτοις ἔοικεν ὑπεύθυνόν ἐστι καὶ δεῖται πολλῆς εὐλαβείας.*

14. *Οἱ δὲ τοῦ μὲν λέγοντος οἴονταί τι ἔργον εἶναι. τοῦ δ᾽ ἀκούοντος οὐδέν. ἀλλ᾽ ἐκεῖνον μὲν ἀξιοῦσιν ἥκειν πεφροντικότα καὶ παρεσκευασμένον, αὐτοὶ δ᾽ ἄσκεπτοι καὶ ἀφρόντιδες τῶν καθηκόντων ἐμβαλόντες καθέζονται καθάπερ ἀτεχνῶς ἐπὶ δεῖπνον* E *ἥκοντες. εὖ παθεῖν πονουμένων ἑτέρων. καίτοι καὶ συνδείπνου τι χαρίεντος ἔργον ἐστί, πολὺ δὲ μᾶλλον ἀκροατοῦ. κοινωνὸς γάρ ἐστι τοῦ λόγου καὶ συνεργὸς τοῦ λέγοντος. καὶ οὐ τὰ μὲν ἐκείνου πλημμελήματα πικρῶς ἐξετάζειν ὀφείλει κατὰ ῥῆμα καὶ πρᾶγμα προσάγων τὴν εὐθύνην, αὐτὸς δ᾽ ἀνευθύνως ἀσχημονεῖν καὶ πολλὰ σολοικίζειν περὶ τὴν ἀκρόασιν. ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν τῷ σφαιρίζειν τῷ βάλλοντι δεῖ συγκινούμενον εὐρύθμως φέρεσθαι τὸν δεχόμενον. οὕτως ἐπὶ τῶν λόγων ἔστι τις εὐρυθμία καὶ περὶ τὸν λέγοντα καὶ περὶ τὸν ἀκροώμενον. ἂν* F *ἑκάτερος τὸ προσῆκον αὑτῷ φυλάττῃ.*

22 *προσάγων* R: *προάγων*

15. *Δεῖ δὲ μηδὲ ταῖς φωναῖς τῶν ἐπαίνων ὡς ἔτυχε χρῆσθαι. καὶ γὰρ Ἐπίκουρος ἐπὶ τοῖς τῶν φίλων ἐπιστολίοις κροτοθορύβους γίγνεσθαι παρ' αὐτῶν λέγων ἀηδής ἐστιν. οἱ δὲ τὰς ξένας φωνὰς τοῖς ἀκροατηρίοις νῦν ἐπεισάγοντες, οὗτοι καὶ 'θείως' καὶ 'θεοφορήτως' καὶ 'ἀπροσίτως' ἐπιλέγοντες, ὡς οὐκέτι τοῦ 'καλῶς' καὶ τοῦ 'σοφῶς' καὶ τοῦ 'ἀληθῶς' ἐξαρκοῦντος, οἷς οἱ περὶ Πλάτωνα καὶ Σωκράτη καὶ Ὑπερείδην ἐχρῶντο σημείοις τῶν ἐπαίνων, ὑπερασχημονοῦσι καὶ διαβάλλουσι τοὺς λέγοντας ὡς ὑπερηφάνων τινῶν καὶ περιττῶν δεομένους ἐπαίνων.* 46
σφόδρα δ' ἀηδεῖς εἰσι καὶ οἱ μεθ' ὅρκου τοῖς λέγουσιν ὥσπερ ἐν δικαστηρίῳ τὰς μαρτυρίας ἀποδιδόντες. οὐχ ἧττον δὲ τούτων οἱ περὶ τὰς ποιότητας ἀστοχοῦντες, ὅταν φιλοσόφῳ μὲν ἐπιφωνῶσι 'δριμέως', γέροντι δ' 'εὐφυῶς' ἢ 'ἀνθηρῶς', τὰς τῶν παιζόντων καὶ πανηγυριζόντων ἐν ταῖς σχολαστικαῖς μελέταις φωνὰς ἐπὶ τοὺς φιλοσόφους μετακομίζοντες καὶ λόγῳ σωφρονοῦντι προσφέροντες ἔπαινον ἑταιρικόν, ὥσπερ ἀθλητῇ κρίνων ἢ ῥόδων B
στέφανον, οὐ δάφνης οὐδὲ κοτίνου περιτιθέντες. Εὐριπίδης μὲν οὖν ὁ ποιητής, ὡς ὑπολέγοντος αὐτοῦ τοῖς χορευταῖς ᾠδήν τινα πεποιημένην ἐφ' ἁρμονίας εἷς ἐγέλασεν, 'εἰ μή τις ἦς ἀναίσθητος' εἶπε 'καὶ ἀμαθής, οὐκ ἂν ἐγέλασας ἐμοῦ μιξολυδιστὶ ᾄδοντος'. ἀνὴρ δ' ἂν οἶμαι φιλόσοφος καὶ πολιτικὸς ἀκροατοῦ διακεχυμένου τρυφὴν ἐκκόψειεν εἰπών 'σύ μοι δοκεῖς ἀνόητος εἶναι καὶ ἀνάγωγος· οὐ γὰρ

2 *Ἐπίκουρος*] Diog. L. X 5   3 *παρ' αὐτῷ*?

ἂν ἐμοῦ διδάσκοντος ἢ νουθετοῦντος ἢ διαλεγομένου περὶ θεῶν ἢ πολιτείας ἢ ἀρχῆς ἐτερέτιζες καὶ προσωρχοῦ τοῖς λόγοις’. ὅρα γὰρ ἀληθῶς οἷόν C ἐστι φιλοσόφου λέγοντος ἀπορεῖν τοὺς ἔξωθεν ὑπὸ τῶν ἔνδον βοώντων καὶ ἀλαλαζόντων πότερον αὐλοῦντος ἢ κιθαρίζοντος ἢ ὀρχουμένου τινὸς ὁ ἔπαινός ἐστι.

16. Καὶ μὴν τῶν γε νουθεσιῶν καὶ τῶν ἐπιπλήξεων οὔτ’ ἀναλγήτως οὔτ’ ἀνάνδρως ἀκουστέον. οἱ γὰρ εὐκόλως καὶ ὀλιγώρως τὸ κακῶς ἀκούειν ὑπὸ τῶν φιλοσόφων φέροντες, ὥστε γελᾶν ἐλεγχόμενοι καὶ τοὺς ἐλέγχοντας ἐπαινεῖν, ὥσπερ οἱ παράσιτοι τοὺς τρέφοντας, ὅταν ὑπ’ αὐτῶν λοιδορῶνται, παντάπασιν ἰταμοὶ καὶ θρασεῖς ὄντες, οὐ καλὴν οὐδ’ ἀληθῆ διδόασιν ἀπόδειξιν ἀνδρείας τὴν ἀναισχυντίαν. σκῶμμα μὲν γὰρ ἀνύβριστον ἐν παιδιᾷ τινι D μετ’ εὐτραπελίας ἀφειμένον ἐνεγκεῖν ἀλύπως καὶ ἱλαρῶς οὐκ ἀγεννὲς οὐδ’ ἀπαίδευτον ἀλλ’ ἐλευθέριον πάνυ καὶ Λακωνικόν ἐστιν· ἐπαφῆς δὲ καὶ νουθεσίας πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ὥσπερ φαρμάκῳ δάκνοντι λόγῳ χρωμένης ἐλέγχοντι μὴ συνεσταλμένον ἀκούειν μηδ’ ἱδρῶτος καὶ ἰλίγγου μεστόν, αἰσχύνῃ φλεγόμενον τὴν ψυχήν, ἀλλ’ ἄτρεπτον καὶ σεσηρότα καὶ κατειρωνευόμενον, ἀνελευθέρου τινὸς δεινῶς καὶ ἀπαθοῦς πρὸς τὸ αἰδεῖσθαι νέου διὰ συνήθειαν ἁμαρτημάτων καὶ συνέχειαν, ὥσπερ ἐν σκληρᾷ σαρκὶ καὶ τυλώδει τῇ ψυχῇ μώλωπα μὴ E λαμβάνοντος. τούτων δὲ τοιούτων ὄντων οἱ τὴν ἐναν-

10 οἵ H: οἵ τε   23 αἰσχύνῃ] μηδ’ αἰσχύνῃ H

τίαν διάθεσιν ἔχοντες νέοι κἂν ἅπαξ ποτὲ ἀκούσωσι κακῶς, φεύγοντες ἀνεπιστρεπτὶ καὶ δραπετεύοντες ἐκ φιλοσοφίας, καλὴν ἀρχὴν πρὸς τὸ σωθῆναι τὸ αἰδεῖσθαι παρὰ τῆς φύσεως ἔχοντες, ἀπολλύουσι διὰ τρυφὴν καὶ μαλακίαν, οὐκ ἐγκαρτεροῦντες τοῖς ἐλέγχοις οὐδὲ τὰς ἐπανορθώσεις δεχόμενοι γεννικῶς, ἀλλ' ἐπὶ τὰς προσηνεῖς καὶ ἁπαλὰς ἀποστρέφοντες ὁμιλίας τὰ ὦτα, κολάκων τινῶν ἢ σοφιστῶν ἀνωφελεῖς καὶ ἀνονήτους ἡδείας δὲ φωνὰς καταδόντων. ὥσπερ οὖν ὁ μετὰ τὴν τομὴν φεύγων τὸν ἰατρὸν καὶ τὸν ἐπίδεσμον μὴ προσιέμενος τὸ μὲν ἀλγεινὸν ἀνεδέξατο, τὸ δ' ὠφέλιμον οὐχ ὑπέμεινε τῆς θερα- F
πείας, οὕτως ὁ τῷ χαράξαντι καὶ τρώσαντι λόγῳ τὴν ἀβελτερίαν ἀπουλῶσαι καὶ καταστῆσαι μὴ παρασχὼν ἀπῆλθε δηχθεὶς καὶ ἀλγήσας ἐκ φιλοσοφίας, ὠφεληθεὶς δὲ μηδέν. οὐ γὰρ μόνον, ὡς Εὐριπίδης φησί, τὸ Τηλέφου τραῦμα

'πριστοῖσι λόγχης θέλγεται ῥινήμασιν',

ἀλλὰ καὶ τὸν ἐκ φιλοσοφίας ἐμφυόμενον εὐφυέσι 47
νέοις δηγμὸν αὐτὸς ὁ τρώσας λόγος ἰᾶται. διὸ δεῖ πάσχειν μέν τι καὶ δάκνεσθαι, μὴ συντρίβεσθαι δὲ μηδ' ἀθυμεῖν τὸν ἐλεγχόμενον, ἀλλ' ὥσπερ ἐν τελετῇ κατηργμένης αὐτοῦ φιλοσοφίας τοὺς πρώτους καθαρμοὺς καὶ θορύβους ἀνασχόμενον ἐλπίζειν τι γλυκὺ καὶ λαμπρὸν ἐκ τῆς παρούσης ἀδημονίας καὶ ταραχῆς. καὶ γὰρ ἂν ἀδίκως ἡ ἐπιτίμησις γίγνεσθαι δοκῇ, καλὸν ἀνασχέσθαι καὶ διακαρτερῆσαι λέγοντος· παυσαμένῳ δ' αὐτὸν ἐντυχεῖν ἀπολογούμενον

18 Nauck. p. 462

B καὶ δεόμενον τὴν παρρησίαν ἐκείνην καὶ τὸν τόνον, ᾧ νῦν κέχρηται πρὸς αὐτόν, εἴς τι τῶν ἀληθῶς ἁμαρτανομένων φυλάττειν.

17. Ἔτι τοίνυν ὥσπερ ἐν γράμμασι καὶ περὶ λύραν καὶ παλαίστραν αἱ πρῶται μαθήσεις πολὺν ἔχουσι θόρυβον καὶ πόνον καὶ ἀσάφειαν, εἶτα προϊόντι κατὰ μικρὸν ὥσπερ πρὸς ἀνθρώπους συνήθεια πολλὴ καὶ γνῶσις ἐγγενομένη πάντα φίλα καὶ χειροήθη καὶ ῥᾴδια λέγειν τε καὶ πράττειν παρέσχεν, οὕτω δὴ καὶ φιλοσοφίας ἐχούσης τι καὶ γλίσχρον ἀμέλει καὶ ἀσύνηθες ἐν τοῖς πρώτοις ὀνόμασι καὶ πράγμασιν οὐ δεῖ φοβηθέντα τὰς ἀρχὰς ψοφοδεῶς
C καὶ ἀτόλμως ἐγκαταλιπεῖν, ἀλλὰ πειρώμενον ἑκάστου καὶ προσλιπαροῦντα καὶ γλιχόμενον τοῦ πρόσω τὴν πᾶν τὸ καλὸν ἡδὺ ποιοῦσαν ἀναμένειν συνήθειαν. ἥξει γὰρ οὐ διὰ μακροῦ πολὺ φῶς ἐπιφέρουσα τῇ μαθήσει καὶ δεινοὺς ἔρωτας ἐνδιδοῦσα πρὸς τὴν ἀρετήν, ὧν ἄνευ πάνυ τλήμονος ἀνδρός ἐστιν ἢ δειλοῦ τὸν ἄλλον ὑπομένειν βίον, ἐκπεσόντα δι᾽ ἀνανδρίαν φιλοσοφίας. ἴσως μὲν οὖν ἔχει τι καὶ τὰ πράγματα τοῖς ἀπείροις καὶ νέοις ἐν ἀρχῇ δυσκατανόητον· οὐ μὴν ἀλλὰ τῇ γε πλείστῃ περιπίπτουσιν ἀσαφείᾳ καὶ ἀγνοίᾳ δι᾽ αὑτούς, ἀπ᾽ ἐναντίων φύσεων ταὐτὸν ἁμαρτάνοντες. οἱ μὲν γὰρ αἰσχύνῃ
D τινὶ καὶ φειδοῖ τοῦ λέγοντος ὀκνοῦντες ἀνερέσθαι καὶ βεβαιώσασθαι τὸν λόγον, ὡς ἔχοντες ἐν νῷ συνεπινεύουσιν, οἱ δ᾽ ὑπὸ φιλοτιμίας ἀώρου καὶ κενῆς πρὸς ἑτέρους ἁμίλλης ὀξύτητα καὶ δύναμιν εὐμαθείας ἐπιδεικνύμενοι, πρὶν ἢ λαβεῖν ἔχειν ὁμο-

λογοῦντες, οὐ λαμβάνουσιν. εἶτα συμβαίνει τοῖς
μὲν αἰδήμοσι καὶ σιωπηλοῖς ἐκείνοις, ὅταν ἀπέλ-
θωσι, λυπεῖν αὑτοὺς καὶ ἀπορεῖσθαι, καὶ τέλος
αὖθις ὑπ' ἀνάγκης ἐλαυνομένους σὺν αἰσχύνῃ μεί-
ζονι τοῖς εἰποῦσιν ἐνοχλεῖν ἀναπυνθανομένους καὶ
μεταθέοντας, τοῖς δὲ φιλοτίμοις καὶ θρασέσιν ἀεὶ περι-
στέλλειν καὶ ἀποκρύπτειν συνοικοῦσαν τὴν ἀμαθίαν.

18. Πᾶσαν οὖν ἀπωσάμενοι τὴν τοσαύτην βλα- E
κείαν καὶ ἀλαζονείαν καὶ πρὸς τὸ μαθεῖν ἰόντες καὶ
περὶ τὸ λαβεῖν τῇ διανοίᾳ τὸ χρησίμως λεγόμενον
ὄντες, ὑπομένωμεν τοὺς τῶν εὐφυῶν δοκούντων
γέλωτας, ὥσπερ ὁ Κλεάνθης καὶ ὁ Ξενοκράτης βρα-
δύτεροι δοκοῦντες εἶναι τῶν συσχολαστῶν οὐκ ἀπε-
δίδρασκον ἐκ τοῦ μανθάνειν οὐδ' ἀπέκαμνον, ἀλλὰ
φθάνοντες εἰς ἑαυτοὺς ἔπαιζον, ἀγγείοις τε βραχυ-
στόμοις καὶ πινακίσι χαλκαῖς ἀπεικάζοντες, ὡς μό-
λις μὲν παραδεχόμενοι τοὺς λόγους, ἀσφαλῶς δὲ
καὶ βεβαίως τηροῦντες. οὐ γὰρ μόνον, ὥς φησι
Φωκυλίδης,

'πόλλ' ἀπατηθῆναι διζήμενον ἔμμεναι ἐσθλόν',

ἀλλὰ καὶ γελασθῆναι δεῖ πολλὰ καὶ ἀδοξῆσαι, καὶ F
σκώμματα καὶ βωμολοχίας ἀναδεξάμενον ὤσασθαι
παντὶ τῷ θυμῷ καὶ καταθλῆσαι τὴν ἀμαθίαν. οὐ
μὴν οὐδὲ τῆς πρὸς τοὐναντίον ἁμαρτίας ἀμελητέον,
ἣν ἁμαρτάνουσιν οἱ μὲν ὑπὸ νωθείας, ἀηδεῖς καὶ
κοπώδεις ὄντες· οὐ γὰρ ἐθέλουσι γενόμενοι καθ' 48
αὑτοὺς πράγματα ἔχειν, ἀλλὰ παρέχουσι τῷ λέγοντι,
πολλάκις ἐκπυνθανόμενοι περὶ τῶν αὐτῶν, ὥσπερ

20 Bergk. 2 p. 71

ἀπτῆνες νεοσσοὶ κεχηνότες ἀεὶ πρὸς ἀλλότριον στόμα καὶ πᾶν ἕτοιμον ἤδη καὶ διαπεπονημένον ὑπ' ἄλλων ἐκλαμβάνειν ἐθέλοντες. ἕτεροι δὲ προσοχῆς καὶ δριμύτητος ἐν οὐ δέοντι θηρώμενοι δόξαν ἀποκναίουσι λαλιᾷ καὶ περιεργίᾳ τοὺς λέγοντας, ἀεί τι προσδιαποροῦντες τῶν οὐκ ἀναγκαίων καὶ ζητοῦντες ἀποδείξεις τῶν οὐ δεομένων·

'οὕτως ὁδὸς βραχεῖα γίγνεται μακρά',

B ὥς φησι Σοφοκλῆς, οὐκ αὐτοῖς μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ἄλλοις. ἀντιλαμβανόμενοι γὰρ ἑκάστοτε κεναῖς καὶ περιτταῖς ἐρωτήσεσι τοῦ διδάσκοντος, ὥσπερ ἐν συνοδίᾳ, τὸ ἐνδελεχὲς ἐμποδίζουσι τῆς μαθήσεως, ἐπιστάσεις καὶ διατριβὰς λαμβανούσης. οὗτοι μὲν οὖν κατὰ τὸν Ἱερώνυμον ὥσπερ οἱ δειλοὶ καὶ γλίσχροι σκύλακες τὰ δέρματα δάκνοντες οἴκοι καὶ τὰ τίλματα τίλλοντες τῶν θηρίων αὐτῶν οὐχ ἅπτονται· τοὺς δ' ἀργοὺς ἐκείνους παρακαλῶμεν, ὅταν τὰ κεφάλαια τῇ νοήσει περιλάβωσιν, αὐτοὺς δι' αὑτῶν τὰ λοιπὰ συντιθέναι, καὶ τῇ μνήμῃ χειραγωγεῖν C τὴν εὕρεσιν, καὶ τὸν ἀλλότριον λόγον οἷον ἀρχὴν καὶ σπέρμα λαβόντας ἐκτρέφειν καὶ αὔξειν. οὐ γὰρ ὡς ἀγγεῖον ὁ νοῦς ἀποπληρώσεως ἀλλ' ὑπεκκαύματος μόνον ὥσπερ ὕλη δεῖται, ὁρμὴν ἐμποιοῦντος εὑρετικὴν καὶ ὄρεξιν ἐπὶ τὴν ἀλήθειαν. ὥσπερ οὖν εἴ τις ἐκ γειτόνων πυρὸς δεόμενος, εἶτα πολὺ καὶ λαμπρὸν εὑρὼν αὐτοῦ καταμένοι διὰ τέλους θαλπόμενος, οὕτως εἴ τις ἥκων λόγου μεταλαβεῖν πρὸς ἄλλον οὐκ οἴεται δεῖν φῶς οἰκεῖον ἐξάπτειν καὶ

9 Σοφοκλῆς] Antig. 237   15 γλίσχροι] λίχνοι W

νοῦν ἴδιον, ἀλλὰ χαίρων τῇ ἀκροάσει κάθηται θελγόμενος, οἷον ἔρευθος ἕλκει καὶ γάνωμα τὴν δόξαν D ἀπὸ τῶν λόγων, τὸν δ' ἐντὸς εὐρῶτα τῆς ψυχῆς καὶ ζόφον οὐκ ἐκτεθέρμαγκεν οὐδ' ἐξέωκε διὰ φιλοσοφίας. εἰ δεῖ τινος οὖν πρὸς ἀκρόασιν ἑτέρου παραγγέλματος, δεῖ καὶ τοῦ νῦν εἰρημένου μνημονεύοντας ἀσκεῖν ἅμα τῇ μαθήσει τὴν εὕρεσιν, ἵνα μὴ σοφιστικὴν ἕξιν μηδ' ἱστορικὴν ἀλλ' ἐνδιάθετον καὶ φιλόσοφον λαμβάνωμεν, ἀρχὴν τοῦ καλῶς βιῶναι τὸ καλῶς ἀκοῦσαι νομίζοντες.

4 ἐκτεθέρμαγκεν] ἐκτεθεράπευκεν Emperius

E ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΔΙΑΚΡΙΝΕΙΕ ΤΟΝ
ΚΟΛΑΚΑ ΤΟΥ ΦΙΛΟΥ.

---

1. *Τῷ σφόδρα φιλεῖν ἑαυτόν.* ὦ Ἀντίοχε Φιλό-
παππε, φάσκοντι συγγνώμην μὲν ἅπαντας ὁ Πλά-
F των διδόναι φησί, κακίαν δὲ σὺν πολλαῖς ἄλλαις
ἐγγίγνεσθαι μεγίστην, ὑφ' ἧς οὐκ ἔστιν αὑτοῦ κρι-
τὴν δίκαιον οὐδ' ἀδέκαστον εἶναι· 'τυφλοῦται γὰρ
τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον'. ἂν μή τις μαθὼν
ἐθισθῇ τὰ καλὰ τιμᾶν καὶ διώκειν μᾶλλον ἢ τὰ
συγγενῆ καὶ οἰκεῖα. τοῦτο τῷ κόλακι πολλὴν μεταξὺ
τῆς φιλίας εὐρυχωρίαν δίδωσιν, ὁρμητήριον ἐφ'
ἡμᾶς εὐφυὲς ἔχοντι τὴν φιλαυτίαν, δι' ἣν αὐτὸς
49 αὑτοῦ κόλαξ ἕκαστος ὢν πρῶτος καὶ μέγιστος οὐ
χαλεπῶς προσίεται τὸν ἔξωθεν ὧν οἴεται καὶ βού-
λεται μάρτυν ἅμ' αὐτῷ καὶ βεβαιωτὴν προσγιγνό-
μενον. ὁ γὰρ λοιδορούμενος φιλοκόλαξ σφόδρα
φίλαυτός ἐστι, δι' εὔνοιαν ἑαυτῷ πάντα μὲν ὑπάρ-
χειν βουλόμενος πάντα δ' οἰόμενος ὧν ἡ μὲν βού-
λησις οὐκ ἄτοπος ἡ δ' οἴησις ἐπισφαλὴς καὶ δεομένη

2 *Πλάτων*] Legg. p. 731 d e

πολλῆς εὐλαβείας. εἰ δὲ δὴ θεῖον ἡ ἀλήθεια καὶ 'πάντων μὲν ἀγαθῶν θεοῖς πάντων δ' ἀνθρώποις' ἀρχὴ κατὰ Πλάτωνα, κινδυνεύει θεοῖς ἐχθρὸς ὁ B κόλαξ εἶναι, τῷ δὲ Πυθίῳ διαφερόντως. ἀντιτάττεται γὰρ ἀεὶ πρὸς τὸ 'γνῶθι σαυτόν', ἀπάτην ἑκάστῳ πρὸς ἑαυτὸν ἐμποιῶν καὶ ἄγνοιαν ἑαυτοῦ καὶ τῶν περὶ αὑτὸν ἀγαθῶν καὶ κακῶν, τὰ μὲν ἐλλιπῆ καὶ ἀτελῆ τὰ δ' ὅλως ἀνεπανόρθωτα ποιῶν.

2. Εἰ μὲν οὖν, ὡς τὰ πλεῖστα τῶν ἄλλων κακῶν, ὁ κόλαξ ἥπτετο μόνον ἢ μάλιστα τῶν ἀγεννῶν καὶ φαύλων, οὐκ ἂν ἦν οὕτω δεινὸν οὐδὲ δυσφύλακτον· ἐπεὶ δ' ὥσπερ οἱ θρῖπες ἐνδύονται μάλιστα τοῖς ἁπαλοῖς καὶ γλυκέσι ξύλοις, οὕτω τὰ φιλότιμα τῶν ἠθῶν καὶ χρηστὰ καὶ ἐπιεικῆ τὸν κόλακα δέχεται καὶ τρέφει προσφυόμενον, ἔτι δ' ὥσπερ ὁ C Σιμωνίδης τὴν 'ἱπποτροφίαν' φησίν 'οὐ Ζακύνθῳ ὀπαδεῖν ἀλλ' ἀρούραισι πυροφόροις', οὕτω τὴν κολακείαν ὁρῶμεν οὐ πένησιν οὐδ' ἀδόξοις οὐδ' ἀδυνάτοις ἀκολουθοῦσαν, ἀλλ' οἴκων τε καὶ πραγμάτων μεγάλων ὀλίσθημα καὶ νόσημα γιγνομένην, πολλάκις δὲ καὶ βασιλείας καὶ ἡγεμονίας ἀνατρέπουσαν· οὐ μικρὸν ἔργον ἐστὶν οὐδὲ φαύλης δεόμενον προνοίας ἡ περὶ αὐτὴν ἐπίσκεψις, ὡς ἂν μάλιστα περίφωρος οὖσα μὴ βλάπτῃ μηδὲ διαβάλλῃ τὴν φιλίαν. οἱ μὲν γὰρ φθεῖρες ἀπίασιν ἀπὸ τῶν τελευτώντων καὶ ἀπολείπουσι τὰ σώματα σβεννυμένου τοῦ αἵματος ἐξ οὗ D τρέφονται, τοὺς δὲ κόλακας οὐδ' ὅλως ἰδεῖν ἔστι

3 *Πλάτωνα*] Legg. p. 730 c 16 *Σιμωνίδης*] Bergk. 3 p. 393 24 *βλάπτῃ — διαβάλλῃ* H: *βλάπτοι — διαβάλλοι*

πράγμασι ξηροῖς καὶ κατεψυγμένοις προσιόντας, ἀλλὰ ταῖς δόξαις καὶ ταῖς δυνάμεσιν ἐπιτίθενται καὶ αὔξονται, ταχὺ δ' ἐν ταῖς μεταβολαῖς ὑπορρέουσιν. ἀλλὰ τὴν τότε πεῖραν οὐ δεῖ περιμένειν ἀνωφελῆ, μᾶλλον δὲ βλαβερὰν καὶ οὐκ ἀκίνδυνον οὖσαν. χαλεπὴ γὰρ ἐν καιρῷ δεομένῳ φίλων ἡ τῶν μὴ φίλων αἴσθησις, ἀντικαταλλαγὴν οὐκ ἔχουσα χρηστοῦ καὶ βεβαίου πρὸς ἀβέβαιον καὶ κίβδηλον. ἀλλ' ὥσπερ νόμισμα δεῖ τὸν φίλον ἔχειν πρὸ τῆς χρείας
E δεδοκιμασμένον, μὴ ὑπὸ τῆς χρείας ἐλεγχόμενον. οὐ γὰρ δεῖ βλαβέντας αἰσθέσθαι, ἀλλ' ὅπως μὴ βλαβῶμεν ἐμπειρίαν λαβεῖν καὶ κατανόησιν τοῦ κόλακος· εἰ δὲ μή, ταὐτὸ πεισόμεθα τοῖς αἰσθανομένοις τῷ προγεγεῦσθαι τῶν θανασίμων φαρμάκων εἰς τὴν κρίσιν ἀπολλύντες ἑαυτοὺς καὶ διαφθείροντες. οὔτε γὰρ δὴ τούτους ἐπαινοῦμεν οὔθ' ὅσοι τὸν φίλον εἰς τὸ καλὸν τιθέμενοι καὶ ὠφέλιμον οἴονται τοὺς κεχαρισμένως ὁμιλοῦντας εὐθὺς ἔχειν ἐπ' αὐτοφώρῳ κόλακας εἰλημμένους. οὐδὲ γὰρ ἀηδὴς ὁ φίλος οὐδ' ἄκρατος, οὐδὲ τῷ πικρῷ σεμνὸν ἡ φιλία καὶ αὐ-
F στηρῷ, ἀλλ' αὐτὸ δὴ τοῦτο τὸ καλὸν καὶ τὸ σεμνὸν αὐτῆς ἡδὺ καὶ ποθούμενόν ἐστι,

‘πὰρ δ' αὐτῇ Χάριτές τε καὶ Ἵμερος οἰκί' ἔθεντο’,

καὶ οὐ δυστυχοῦντι μόνον

‘εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ’

κατ' Εὐριπίδην, ἀλλ' οὐδὲν ἧττον τοῖς ἀγαθοῖς ἡδονὴν ἐπιφέρουσα καὶ χάριν ἢ τῶν κακῶν ἀφαιροῦσα

23 Hesiod. Theog. 64 26 *Εὐριπίδην*] Ion. 732

τὰς λύπας καὶ τὰς ἀπορίας παρέπεται. καὶ καθάπερ ὁ Εὔηνος εἶπε, τῶν ἡδυσμάτων τὸ πῦρ εἶναι κράτιστον, 50 οὕτω τῷ βίῳ μίξας τὴν φιλίαν ὁ θεὸς ἅπαντα φαιδρὰ καὶ γλυκέα καὶ προσφιλῆ ταύτης παρούσης καὶ συναπολαυούσης ἐποίησεν. ἐπεὶ πῶς ἂν ὁ κόλαξ ὑπεδύετο ταῖς ἡδοναῖς, εἰ τὴν φιλίαν ἑώρα τὸ ἡδὺ μηδαμοῦ προσιεμένην; οὐκ ἔστιν εἰπεῖν. ἀλλ' ὥσπερ τὰ ψευδόχρυσα καὶ τὰ κίβδηλα τὴν λαμπρότητα τοῦ χρυσοῦ καὶ τὸ γάνωμα μιμεῖται μόνον, οὕτως ἔοικεν ὁ κόλαξ τοῦ φίλου τὸ ἡδὺ καὶ κεχαρισμένον ἐκμιμούμενος B ἀεὶ παρέχειν ἱλαρὸν καὶ ἀνθηρὸν καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιβαίνοντα μηδ' ὑπεναντιούμενον ἑαυτόν. ὅθεν οὐδὲ τοὺς ἐπαινοῦντας εὐθὺς ὡς κολακεύοντας ἁπλῶς ὑφορατέον· ἔπαινος γὰρ οὐχ ἧττον ἐν καιρῷ ψόγου φιλίᾳ προσήκει, μᾶλλον δὲ τὸ μὲν δύσκολον ὅλως καὶ μεμψίμοιρον ἄφιλον καὶ ἀνομίλητον, τῆς δ' ἀφθόνως καὶ προθύμως τὸν ἐπὶ τοῖς καλοῖς ἀποδιδούσης ἔπαινον εὐνοίας καὶ τὸ νουθετοῦν αὖθις καὶ παρρησιαζόμενον ἐλαφρῶς καὶ ἀλύπως ὑπομένομεν, πιστεύοντες καὶ ἀγαπῶντες ὡς ἀναγκαίως ψέγοντα τὸν ἡδέως ἐπαινοῦντα.

3. Χαλεπὸν οὖν φαίη τις ἄν ἐστι διακρῖναι τὸν C κόλακα καὶ τὸν φίλον, εἰ μήθ' ἡδονῇ μήτ' ἐπαίνῳ διαφέρουσι· καὶ γὰρ ἐν ὑπουργίαις καὶ διακονίαις πολλάκις ἰδεῖν ἔστι τὴν φιλίαν ὑπὸ τῆς κολακείας παρατρεχομένην. τί δ' οὐ μέλλει, φήσομεν, ἂν τὸν ἀληθινὸν κόλακα καὶ μετὰ δεινότητος καὶ τέχνης ἁπτόμενον τοῦ πράγματος διώκωμεν, ἀλλὰ μή, καθάπερ οἱ πολλοί, τοὺς αὐτοληκύθους τούτους

λεγομένους καὶ τραπεζέας καὶ μετὰ τὸ κατὰ χειρὸς ὕδωρ ἀκουομένους ὥς τις εἶπε κόλακας νομίζωμεν, D ὧν ἐν μιᾷ λοπάδι καὶ κύλικι μετὰ βωμολοχίας καὶ βδελυρίας ἡ ἀνελευθερία γίγνεται κατάδηλος; οὐ γὰρ δήπου Μελάνθιον ἔδει τὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ Φεραίου παράσιτον ἐξελέγχειν, ὃς τοῖς ἐρωτῶσι πῶς Ἀλέξανδρος ἐσφάγη ‘διὰ τῆς πλευρᾶς’ ἔλεγεν ‘εἰς τὴν γαστέρα τὴν ἐμήν’, οὐδὲ τοὺς ἀμφὶ πλουσίαν τράπεζαν ἐγκυκλουμένους, οὓς οὐ πῦρ οὐ σίδαρος οὐδὲ χαλκὸς εἴργει μὴ φοιτᾶν ἐπὶ δεῖπνον, οὐδὲ τὰς ἐν Κύπρῳ κολακίδας, ἐπειδὴ διέβησαν εἰς Συρίαν, κλιμακίδας προσαγορευθείσας, ὅτι ταῖς γυναιξὶ τῶν E βασιλέων ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰς ἁμάξας δι' αὐτῶν ὑποκατακλινόμεναι παρεῖχον.

4. Τίνα οὖν δεῖ φυλάττεσθαι; τὸν μὴ δοκοῦντα μηδ' ὁμολογοῦντα κολακεύειν, ὃν οὐκ ἔστι λαβεῖν περὶ τοὐπτανεῖον, οὐδ' ἁλίσκεται σκιὰν καταμετρῶν ἐπὶ δεῖπνον, οὐδ' ἔρριπται μεθυσθεὶς ὅπως ἔτυχεν, ἀλλὰ νήφει τὰ πολλὰ καὶ πολυπραγμονεῖ καὶ πράξεων μετέχειν οἴεται δεῖν καὶ λόγων ἀπορρήτων βούλεται κοινωνὸς εἶναι, καὶ ὅλως τραγικός ἐστιν οὐ σατυρικὸς φιλίας ὑποκριτὴς οὐδὲ κωμικός. ὡς γὰρ ὁ Πλάτων φησίν ‘ἐσχάτης ἀδικίας εἶναι δοκεῖν F δίκαιον μὴ ὄντα’, καὶ κολακείαν ἡγητέον χαλεπὴν τὴν λανθάνουσαν οὐ τὴν ὁμολογοῦσαν, οὐδὲ τὴν παίζουσαν ἀλλὰ τὴν σπουδάζουσαν· αὕτη γὰρ ἀναπίμπλησι καὶ τὴν ἀληθινὴν φιλίαν ἀπιστίας, συν-

9 οὐ πῦρ] p. 778 e: οὔτε πῦρ. Cf. Meinek. II p. 487
18 ἐπὶ] τὴν ἐπὶ τὸ H   23 Πλάτων] Rep. p. 361 a

ἐμπίπτουσαν αὐτῇ πολλάκις, ἂν μὴ προσέχωμεν. ὁ μὲν οὖν Γωβρύης εἰς σκοτεινὸν οἴκημα τῷ μάγῳ φεύγοντι συνεισπεσὼν καὶ γενόμενος ἐν διαπάλαις ἐπιστάντα καὶ διαποροῦντα τὸν Δαρεῖον ἐκέλευσεν ὠθεῖν καὶ δι' ἀμφοτέρων· ἡμεῖς δέ, εἰ μηδαμῇ μηδαμῶς ἐπαινοῦμεν τὸ 'ἐρρέτω φίλος σὺν ἐχθρῷ', διὰ πολλῶν ὁμοιοτήτων τὸν κόλακα τῷ φίλῳ συμπεπλεγμένον ἀποσπάσαι ζητοῦντες ὀφείλομεν εὖ μάλα 51
φοβεῖσθαι μή πως ἢ τῷ κακῷ τὸ χρήσιμον συνεκβάλωμεν ἢ φειδόμενοι τοῦ οἰκείου τῷ βλάπτοντι περιπέσωμεν. ὥσπερ γὰρ οἶμαι τῶν ἀγρίων σπερμάτων ὅσα καὶ σχῆμα καὶ μέγεθος παραπλήσιον ἔχοντα τῷ πυρῷ συμμέμικται χαλεπὴν ἔχει τὴν ἀποκάθαρσιν (ἢ γὰρ οὐ διεκπίπτει τῶν στενοτέρων πόρων ἢ συνεκπίπτει διὰ τῶν ἀραιῶν), οὕτως ἡ κολακεία τῆς φιλίας εἰς πᾶν πάθος καὶ πᾶν κίνημα καὶ χρείαν καὶ συνήθειαν ἑαυτὴν καταμιγνύουσα δυσχώριστός ἐστιν.

5. Ὅτι μέντοι γε πάντων ἥδιστόν ἐστιν ἡ φιλία καὶ οὐδὲν ἄλλο μᾶλλον εὐφραίνει, διὰ τοῦτο καὶ ὁ B
κόλαξ ἡδοναῖς ὑπάγεται καὶ περὶ ἡδονάς ἐστιν. ὅτι δ' ἡ χάρις καὶ ἡ χρεία τῇ φιλίᾳ παρέπεται (καθ' ὃ δὴ καὶ λέγεται πυρὸς καὶ ὕδατος ὁ φίλος ἀναγκαιότερος εἶναι), διὰ τοῦτ' ἐμβάλλων εἰς τὰς ὑπουργίας ἑαυτὸν ὁ κόλαξ ἁμιλλᾶται σπουδαστικὸς ἀεὶ φαίνεσθαι καὶ ἄοκνος καὶ πρόθυμος. ἐπεὶ δὲ τὸ μάλιστα φιλίας ἀρχὴν συνέχον ὁμοιότης ἐστὶν ἐπιτηδευμάτων καὶ ἠθῶν, καὶ ὅλως τὸ χαίρειν τε τοῖς αὐτοῖς

6 ἐρρέτω] Nauck. p. 696

καὶ τὸ ταὐτὰ φεύγειν πρῶτον εἰς ταὐτὸ συνάγει καὶ συνίστησι διὰ τῆς ὁμοιοπαθείας, τοῦτο κατιδὼν ὁ
C *κόλαξ αὑτὸν ὥσπερ ὕλην τινὰ ῥυθμίζει καὶ σχηματίζει, περιαρμόσαι καὶ περιπλάσαι ζητῶν οἷς ἂν ἐπιχειρῇ διὰ μιμήσεως, ὑγρὸς ὢν μεταβάλλεσθαι καὶ πιθανὸς ἐπὶ τὰς ἐξομοιώσεις, ὥστ' εἰπεῖν*

'οὐ παῖς Ἀχιλλέως, ἀλλ' ἐκεῖνος αὐτὸς εἶ'.

ὃ δὲ πάντων ἐστὶν αὐτοῦ πανουργότατον, αἰσθανόμενος τὴν παρρησίαν καὶ λεγομένην καὶ δοκοῦσαν ἰδίαν εἶναι φωνὴν ὥσπερ τινὸς ζῴου τῆς φιλίας, τὸ δ' ἀπαρρησίαστον ἄφιλον καὶ ἀγεννές, οὐδὲ ταύτην ἀμίμητον ἀπολέλοιπεν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ δεινοὶ τῶν ὀψοποιῶν τοῖς πικροῖς χυμοῖς καὶ αὐστηροῖς ἡδύσμασι χρῶνται, τῶν γλυκέων ἀφαιροῦντες τὸ πλήσμιον,
D *οὕτως οἱ κόλακες οὐκ ἀληθινὴν οὐδ' ὠφέλιμον ἀλλ' οἷον ἐπιλλώπτουσαν ἐξ ὀφρύος καὶ γαργαλίζουσαν ἀτεχνῶς παρρησίαν προσφέρουσιν. ἔστι μὲν οὖν διὰ ταῦτα δυσφώρατος ὁ ἀνήρ, ὥσπερ τῶν θηρίων ὅσα πεφυκότα τὴν χρόαν τρέπεσθαι συναφομοιοῦται τοῖς ὑποκειμένοις χρώμασι καὶ χωρίοις· ἐπεὶ δ' ἐκεῖνος ἐξαπατᾷ τε καὶ περικαλύπτεται ταῖς ὁμοιότησιν, ἡμέτερον ἔργον ἐστὶ ταῖς διαφοραῖς ἀνακαλύπτειν καὶ ἀπογυμνοῦν αὐτὸν 'ἀλλοτρίοις χρώμασι καὶ σχήμασιν', ᾗ φησιν ὁ Πλάτων, 'χήτει οἰκείων κοσμούμενον'.*

6. *Εὐθὺς οὖν ἀπὸ τῆς ἀρχῆς σκοπῶμεν. ἀρχὴν δὲ φιλίας ἔφαμεν εἶναι τοῖς πλείστοις τὴν ταὐτὰ*
E *μὲν ἐπιεικῶς ἀσπαζομένην ἔθη καὶ ἤθη τοῖς δ'*

7 Nauck. p. 696 24 *Πλάτων*] Phaedr. p. 239 d

αὐτοῖς χαίρουσαν ἐπιτηδεύμασι καὶ πράγμασι καὶ διατριβαῖς ὁμοιοπαθῆ διάθεσιν καὶ φύσιν, ἐφ' ἧς καὶ ταῦτ' εἴρηται

'γέρων γέροντι γλῶσσαν ἡδίστην ἔχει,
παῖς παιδί, καὶ γυναικὶ πρόσφορον γυνή,
νοσῶν τ' ἀνὴρ νοσοῦντι, καὶ δυσπραξίᾳ
ληφθεὶς ἐπῳδός ἐστι τῷ πειρωμένῳ'.

εἰδὼς οὖν ὁ κόλαξ ὅτι τὸ χαίρειν τοῖς ὁμοίοις καὶ τὸ χρῆσθαι καὶ ἀγαπᾶν ἔμφυτόν ἐστι, ταύτῃ πρῶτον ἐπιχειρεῖ πλησιάζειν ἑκάστῳ καὶ παρασκη- F νοῦν, ὥσπερ ἔν τισι νομαῖς τοῖς αὐτοῖς ἐπιτηδεύμασι καὶ διατριβαῖς περὶ ταὐτὰ καὶ σπουδαῖς καὶ διαίταις ἀτρέμα παραβάλλων καὶ προσαναχρωννύμενος, ἄχρι οὗ λαβὴν παραδῷ καὶ ψαύοντι τιθασὸς γένηται καὶ συνήθης, ψέγων μὲν οἷς ἐκεῖνον αἰσθάνεται πράγμασι καὶ βίοις καὶ ἀνθρώποις ἀχθόμενον, ἐπαινέτης δὲ τῶν ἀρεσκόντων οὐ μέτριος ἀλλ' ὥσθ' ὑπερβάλλειν σὺν ἐκπλήξει καὶ θαύματι 52 φαινόμενος, βεβαιῶν δὲ τὸ φιλοῦν καὶ τὸ μισοῦν ὡς κρίσει μᾶλλον ἢ πάθει γιγνόμενον.

7. Πῶς οὖν ἐλέγχεται καὶ τίσιν ἁλίσκεται διαφοραῖς, οὐκ ὢν ὅμοιος οὐδὲ γιγνόμενος ἀλλὰ μιμούμενος ὅμοιον; πρῶτον μὲν ὁρᾶν δεῖ τὴν ὁμαλότητα τῆς προαιρέσεως καὶ τὸ ἐνδελεχές, εἰ χαίρει τε τοῖς αὐτοῖς ἀεὶ καὶ ταὐτὰ ἐπαινεῖ καὶ πρὸς ἓν ἀπευθύνει καὶ καθίστησι παράδειγμα τὸν ἑαυτοῦ βίον, ὥσπερ ἐλευθέρῳ φιλίας ὁμοιοτρόπου καὶ συνηθείας ἐραστῇ προσήκει. τοιοῦτος γὰρ ὁ φίλος. ὁ δὲ κόλαξ ἅτε

4 Nauck. p. 696

δὴ μίαν ἑστίαν ἤθους οὐκ ἔχων μόνιμον οὐδ' ἑαυτῷ
B βίον ζῶν αἱρετόν, ἀλλ' ἑτέρῳ καὶ πρὸς ἕτερον πλάττων καὶ προσαρμόττων ἑαυτόν. οὐχ ἁπλοῦς οὐδ' εἷς ἀλλὰ παντοδαπός ἐστι καὶ ποικίλος, εἰς ἄλλον ἐξ ἄλλου τόπον ὥσπερ τὸ μετερώμενον ὕδωρ περιρρέων ἀεὶ καὶ συσχηματιζόμενος τοῖς ὑποδεχομένοις. ὁ μὲν γὰρ πίθηκος, ὡς ἔοικε μιμεῖσθαι τὸν ἄνθρωπον ἐπιχειρῶν ἁλίσκεται συγκινούμενος καὶ συνορχούμενος, ὁ δὲ κόλαξ αὐτὸς ἑτέρους ἐπάγεται καὶ παλεύει, μιμούμενος οὐχ ὁμοίως ἅπαντας ἀλλὰ τῷ μὲν συνορχούμενος καὶ συνᾴδων, τῷ δὲ συμπαλαίων καὶ συγκονιόμενος· θηρατικοῦ δὲ καὶ κυνηγετικοῦ λαβόμενος μονονοὺ τὰ τῆς Φαίδρας ἀναβοῶν ἕπεται

C ‘πρὸς θεῶν ἔραμαι κυσὶ θωΰξαι
βαλίαις ἐλάφοις ἐγχριπτόμενος’,

καὶ οὐδὲν αὐτῷ πρᾶγμα πρὸς τὸ θηρίον, ἀλλ' αὐτὸν ἐκσαγηνεύει καὶ περιβάλλεται τὸν κυνηγόν. ἂν δὲ θηρεύῃ φιλόλογον καὶ φιλομαθῆ νέον, αὖθις ἐν βιβλίοις ἐστὶ καὶ πώγων ποδήρης καθεῖται καὶ τριβωνοφορία τὸ χρῆμα καὶ ἀδιαφορία, καὶ διὰ στόματος οἵ τε ἀριθμοὶ καὶ τὰ ὀρθογώνια τρίγωνα Πλάτωνος. εἴ τε ῥάθυμός τις ἐμπέπαικεν αὖθις καὶ φιλοπότης καὶ πλούσιος,

‘αὐτὰρ ὁ γυμνώθη ῥακέων πολύμητις Ὀδυσσεύς’,

D ἔρριπται μὲν ὁ τρίβων, κατακείρεται δ' ὁ πώγων ὥσπερ ἄκαρπον θέρος, ψυκτῆρες δὲ καὶ φιάλαι καὶ γέλωτες ἐν περιπάτοις καὶ σκώμματα πρὸς τοὺς φι-

5 μετερώμενον Lobeckius: μεταιρόμενον 14 Eur. Hipp. 218 22 εἴ τε H: εἴτε 24 Homer. χ 1

λοσοφοῦντας. ὥσπερ ἐν Συρακούσαις φασίν, ὁπηνίκα Πλάτων ἀφίκετο, καὶ Διονύσιον ζῆλος ἔσχε περιμανὴς φιλοσοφίας, τὰ βασίλεια κονιορτοῦ γέμειν ὑπὸ πλήθους τῶν γεωμετρούντων· ἐπεὶ δὲ προσέκρουσε Πλάτων, καὶ Διονύσιος ἐκπεσὼν φιλοσοφίας πάλιν εἰς πότους καὶ γύναια καὶ τὸ ληρεῖν καὶ ἀκολασταίνειν ἧκε φερόμενος, ἀθρόως ἅπαντας ὥσπερ E *ἐν Κίρκης μεταμορφωθέντας ἀμουσία καὶ λήθη καὶ εὐήθεια κατέσχε. μαρτυρεῖ δὲ καὶ τὰ τῶν μεγάλων ἔργα κολάκων καὶ τὰ τῶν δημαγωγῶν, ὧν ὁ μέγιστος Ἀλκιβιάδης, Ἀθήνησι μὲν σκώπτων καὶ ἱπποτροφῶν καὶ μετ' εὐτραπελίας ζῶν καὶ χάριτος, ἐν δὲ Λακεδαίμονι κειρόμενος ἐν χρῷ καὶ τριβωνοφορῶν καὶ ψυχρολουτῶν, ἐν δὲ Θρᾴκῃ πολεμῶν καὶ πίνων, ἐπεὶ δὲ πρὸς Τισσαφέρνην ἀφίκετο, τρυφῇ καὶ ἁβρότητι καὶ ἀλαζονείᾳ χρώμενος, ἐδημαγώγει καὶ καθωμίλει τῷ συναφομοιοῦν καὶ συνοικειοῦν ἑαυτὸν ἅπασιν. οὐ μὴν τοιοῦτος Ἐπαμεινώνδας* F *οὐδ' Ἀγησίλαος, ἀλλὰ πλείστοις ὁμιλήσαντες ἀνθρώποις καὶ πόλεσι καὶ βίοις τὸ προσῆκον ἦθος αὐτοῖς πανταχοῦ καὶ στολῇ καὶ διαίτῃ καὶ λόγῳ καὶ βίῳ διεφύλαττον. οὕτω καὶ Πλάτων ἐν Συρακούσαις οἷος ἐν Ἀκαδημείᾳ, καὶ πρὸς Διονύσιον οἷος πρὸς Δίωνα.*

8. *Τὰς δὲ τοῦ κόλακος ὥσπερ πολύποδος τροπὰς ῥᾷστα φωράσειεν ἄν τις αὐτὸς ἐπὶ πολλὰ δοκῶν τρέπεσθαι, καὶ ψέγων μὲν ὃν ἐπῄνει πρότερον βίον,*

10 *καὶ τὰ τῶν δημαγωγῶν*] del. H. *τῶν δημαγωγῶν* Sauppius. Mihi sana videntur

οἷς δ' ἤχθετο πράγμασιν ἢ διαίταις ἢ λόγοις ὡς
53 ἀρέσκοντας ἐξαίφνης προσιέμενος. ὄψεται γὰρ αὐτὸν οὐδαμοῦ βέβαιον οὐδ' ἴδιον οὐδ' οἰκείῳ πάθει φιλοῦντα καὶ μισοῦντα καὶ χαίροντα καὶ λυπούμενον, ἀλλὰ δίκην κατόπτρου παθῶν ὀθνείων καὶ βίων καὶ κινημάτων εἰκόνας ἀναδεχόμενον. τοιοῦτος γὰρ οἷος, εἰ ψέγοις τινὰ τῶν φίλων πρὸς αὐτόν, εἰπεῖν 'βραδέως πεφώρακας τὸν ἄνθρωπον· ἐμοὶ μὲν γὰρ οὐδὲ πρότερον ἤρεσκεν'. ἂν δ' αὖ πάλιν ἐπαινῇς μεταβαλόμενος, νὴ Δία φήσει συνήδεσθαι καὶ χάριν ἔχειν αὐτὸς ὑπὲρ τοῦ ἀνθρώπου καὶ πιστεύειν. ἂν
B δὲ βίον ἀλλακτέον ἕτερον εἴπῃς, οἷον εἰς ἀπραγμοσύνην καὶ ἡσυχίαν ἐκ πολιτείας μεταβαλόμενος, 'πάλαι γ' ἐχρῆν' φησί 'θορύβων ἡμᾶς ἀπηλλάχθαι καὶ φθόνων'. ἂν δὲ πάλιν ὁρμᾶν δοκῇς ἐπὶ τὸ πράττειν καὶ λέγειν, ὑπεφώνησεν 'ἄξια σαυτοῦ φρονεῖς· ἡ δ' ἀπραγμοσύνη γλυκὺ μέν, ἀλλ' ἄδοξον καὶ ταπεινόν'. εὐθὺς οὖν λέγειν χρὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον

'ἀλλοῖός μοι, ξεῖνε, φάνης νέον ἠὲ πάροιθεν',

οὐ δέομαι φίλου συμμεθισταμένου καὶ συνεπινεύοντος (ἡ γὰρ σκιὰ ταῦτα ποιεῖ μᾶλλον), ἀλλὰ συναληθεύοντος καὶ συνεπικρίνοντος.

Εἷς μὲν οὖν τῶν ἐλέγχων τρόπος τοιοῦτός ἐστιν·
C (9) ἑτέραν δὲ δεῖ ταῖς ὁμοιώσεσι τοιαύτην παραφυλάττειν διαφοράν. ὁ μὲν ἀληθὴς φίλος οὔτε μιμητής ἐστι πάντων οὔτ' ἐπαινέτης πρόθυμος, ἀλλὰ τῶν ἀρίστων μόνων·

12 ἕτερον] del. Hirschigius 19 ξεῖνε φάνης Homerus π 181: ξεῖν' ἐφάνης 25 ὁ μὲν] ὁ μὲν γὰρ?

'οὐ γὰρ συνέχθειν ἀλλὰ συμφιλεῖν ἔφυ'

κατὰ τὸν Σοφοκλέα, καὶ νὴ Δία συγκατορθοῦν καὶ συμφιλοκαλεῖν, οὐ συναμαρτάνειν οὐδὲ συρραδιουργεῖν, ἂν μή τις οἷον ὀφθαλμίας ἀπορροὴ καὶ ἀνάχρωσις ἄκοντα δι' ὁμιλίαν καὶ συνήθειαν ἀναπλήσῃ φαυλότητος ἢ πλημμελείας τινός. ὥς που καὶ Πλάτωνος ἀπομιμεῖσθαί φασι τοὺς συνήθεις τὸ ἐπίκυρτον, Ἀριστοτέλους δὲ τὸν τραυλισμόν, Ἀλεξάνδρου D δὲ τοῦ βασιλέως τὴν ἔγκλισιν τοῦ τραχήλου καὶ τὴν ἐν τῷ διαλέγεσθαι τραχύτητα τῆς φωνῆς· τὰ γὰρ πολλὰ λανθάνουσιν ἔνιοι καὶ ἀπὸ τῶν ἠθῶν καὶ ἀπὸ τῶν βίων ἀναλαμβάνοντες. ὁ δὲ κόλαξ ἀτεχνῶς τὸ τοῦ χαμαιλέοντος πέπονθεν. ἐκεῖνός τε γὰρ ἁπάσῃ χρόᾳ πλὴν τοῦ λευκοῦ συναφομοιοῦται, καὶ ὁ κόλαξ ἐν τοῖς ἀξίοις σπουδῆς ὅμοιον ἑαυτὸν ἐξαδυνατῶν παρέχειν οὐδὲν ἀπολείπει τῶν αἰσχρῶν ἀμίμητον, ἀλλ' ὥσπερ οἱ φαῦλοι ζωγράφοι τῶν καλῶν ἐφικνεῖσθαι μὴ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν ἐν ῥυτίσι καὶ φακοῖς καὶ οὐλαῖς τὰς ὁμοιότητας ἀναφέρουσιν, οὕτως ἐκεῖνος ἀκρασίας γίγνεται μιμητής, E δεισιδαιμονίας, ἀκροχολίας, πικρίας πρὸς οἰκέτας, ἀπιστίας πρὸς οἰκείους καὶ συγγενεῖς. φύσει τε γὰρ ἀφ' ἑαυτοῦ πρὸς τὰ χείρονα κατάντης ἐστί, καὶ δοκεῖ πορρωτάτω τοῦ ψέγειν τὸ αἰσχρὸν εἶναι μιμούμενος. ὕποπτοι γὰρ οἱ τὰ βελτίω ζηλοῦντες καὶ δοκοῦντες ἄχθεσθαι καὶ δυσκολαίνειν τοῖς ἁμαρτήμασι τῶν φίλων· ὃ δὴ καὶ Διονυσίῳ Δίωνα καὶ

2 Σοφοκλέα] Antig. 533 19 ἀναφαίνουσιν H 24 malim εἶναι τὸ αἰσχρὸν 25 ζηλοῦντες R: ζητοῦντες

*Σάμιον Φιλίππῳ καὶ Κλεομένη Πτολεμαίῳ διέβαλε
καὶ ἀπώλεσεν. ὁ δὲ βουλόμενος εἶναι καὶ δοκεῖν
ὁμοίως ἡδὺς ἅμα καὶ πιστὸς τοῖς χείροσι μᾶλλον
ὑποκρίνεται χαίρειν, ὡς ὑπὸ τοῦ σφόδρα φιλεῖν οὐδὲ
F τὰ φαῦλα δυσχεραίνων, ἀλλὰ συμπαθὴς πᾶσι καὶ
συμφυὴς γιγνόμενος. ὅθεν οὐδὲ τῶν ἀβουλήτων καὶ
τυχηρῶν ἀμοιρεῖν ἀξιοῦσιν, ἀλλὰ καὶ νοσεῖν ὅμοια
προσποιοῦνται, κολακεύοντες τοὺς νοσώδεις, καὶ
μήτε βλέπειν ὀξὺ μήτ' ἀκούειν, ἂν ὑποτύφλοις ἢ
ὑποκώφοις συνῶσιν, ὥσπερ οἱ Διονυσίου κόλακες
ἀμβλυωποῦντες ἐμπίπτοντες ἀλλήλοις καὶ τὰς παρο-
ψίδας ἐν τῷ δειπνεῖν καταβάλλοντες. ἔνιοι δὲ καὶ
μᾶλλον ἁπτόμενοι τῶν παθῶν ἐνδοτέρω ποιοῦσιν
54 ἑαυτούς, καὶ καταμιγνύουσιν ἄχρι τῶν ἀπορρήτων
τὰς ὁμοιοπαθείας. αἰσθόμενοι γὰρ ἢ περὶ γάμον
δυστυχοῦντας ἢ πρὸς υἱοὺς ἢ πρὸς οἰκείους ὑπό-
πτως ἔχοντας αὐτοὶ σφῶν αὐτῶν ἀφειδοῦσι καὶ ἀπο-
δύρονται περὶ τέκνων ἰδίων ἢ γυναικὸς ἢ συγγενῶν
ἢ οἰκείων, αἰτίας τινὰς ἀπορρήτους ἐξαγορεύοντες.
ἡ γὰρ ὁμοιότης συμπαθεστέρους ποιεῖ, καὶ μᾶλλον
ὥσπερ ὅμηρα δεδεγμένοι προΐενταί τι τῶν ἀπορ-
ρήτων αὐτοῖς, προέμενοι δὲ χρῶνται καὶ δεδίασιν
ἐγκαταλιπεῖν τὴν πίστιν. ἐγὼ δ' οἶδά τινα συνεκ-
βαλόντα γαμετήν, ὡς ὁ φίλος ἀπεπέμψατο τὴν ἑαυ-
B τοῦ· κρύφα δὲ φοιτῶν πρὸς αὐτὴν καὶ διαπεμπό-
μενος ἐφωράθη, συναισθομένης τῆς τοῦ φίλου
γυναικός. οὕτως ἄπειρος ἦν κόλακος ὁ νομίζων τὰ
ἰαμβεῖα ταυτὶ τῷ καρκίνῳ μᾶλλον ἢ τῷ κόλακι
προσήκειν*

ʽγαστὴρ ὅλον τὸ σῶμα, πανταχῇ βλέπων
ὀφθαλμός, ἕρπον τοῖς ὀδοῦσι θηρίον᾽·
παρασίτου γὰρ ὁ τοιοῦτος εἰκονισμός ἐστι
ʽτῶν περὶ τάγηνον καὶ μετ᾽ ἄριστον φίλων᾽,
ὡς Εὔπολίς φησιν.

10. Οὐ μὴν ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἰς τὸν οἰκεῖον ἀναθώμεθα τοῦ λόγου τόπον· ἐκεῖνο δὲ μὴ παρῶμεν ἐν ταῖς μιμήσεσι τὸ σόφισμα τοῦ κόλακος, ὅτι κἂν τῶν καλῶν τι μιμῆται τοῦ κολακευομένου, διαφυ- C λάττει τὴν ὑπεροχὴν ἐκείνῳ. τοῖς μὲν γὰρ ἀληθῶς φίλοις οὔτε ζῆλος οὐδείς ἐστι πρὸς ἀλλήλους οὔτε φθόνος, ἀλλὰ κἂν ἴσον ἔχωσιν ἐν τῷ κατορθοῦν κἂν ἔλαττον, ἀνεπαχθῶς καὶ μετρίως φέρουσιν. ὁ δὲ κόλαξ ἀεὶ μνημονεύων τοῦ τὰ δεύτερα λέγειν ὑφίεται τῇ ὁμοιότητι τῆς ἰσότητος, ἡττᾶσθαι πανταχοῦ καὶ ἀπολείπεσθαι πλὴν τῶν φαύλων ὁμολογῶν. ἐν δὲ τοῖς φαύλοις οὐ παρίησι τὸ πρωτεῖον, ἀλλά φησιν, ἂν ἐκεῖνος ᾖ δύσκολος, αὑτὸν εἶναι μελαγχολικόν· ἂν ἐκεῖνος δεισιδαίμων, αὑτὸν θεοφόρητον· ἐρᾶν ἐκεῖνον, μαίνεσθαι δ᾽ αὑτόν. ʽἀκαίρως᾽ φησίν ʽἐγέλας, ἐγὼ δ᾽ ἐξέθνησκον ὑπὸ τοῦ D γέλωτος᾽. ἀλλ᾽ ἔν γε τοῖς χρηστοῖς τοὐναντίον. αὐτός φησι ταχέως τρέχειν, ἵπτασθαι δ᾽ ἐκεῖνον· αὐτὸς ἱππεύειν ἐπιεικῶς, ʽἀλλὰ τί πρὸς τὸν ἱπποκένταυρον τοῦτον; εὐφυής εἰμι ποιητὴς καὶ στίχον οὐ φαυλότατον γράφω,
ʽβροντᾶν δ᾽ οὐκ ἐμὸν ἀλλὰ Διός.᾽

1 Meinek. II p. 489. Bergk. 3 p. 669 4 Meinek. II p. 489 μετ᾽] παρ᾽ Herwerden. 27 Bergk. 3 p. 736

ἅμα γὰρ αὑτοῦ δοκεῖ καὶ τὴν προαίρεσιν ἀποφαίνειν καλὴν μιμούμενος καὶ τὴν δύναμιν ἀνέφικτον ἡττώμενος. ἐν μὲν οὖν ταῖς ἐξομοιώσεσι τοιαῦταί τινές εἰσιν αἱ τοῦ κόλακος διαφοραὶ πρὸς τὸν φίλον.

11. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ εἴρηται καὶ τὸ τῆς ἡδονῆς κοινόν ἐστι (χαίρει γὰρ οὐχ ἧττον τοῖς φίλοις ὁ χρηστὸς ἢ τοῖς κόλαξιν ὁ φαῦλος), φέρε καὶ τοῦτο διορίσωμεν. ἔστι δὲ διορισμὸς ἡ πρὸς τὸ τέλος ἀνα- E φορὰ τῆς ἡδονῆς. σκόπει δ' οὕτως. ἔνεστι μέν που τῷ μύρῳ τὸ εὐῶδες, ἔνεστι δ' ἐν ἀντιδότῳ. διαφέρει δ' ὅτι τοῦτο μὲν πρὸς ἡδονὴν καὶ πρὸς οὐδὲν ἕτερον γέγονεν, ἐκεῖ δὲ τὸ καθαῖρον ἢ τὸ θερμαῖνον ἢ τὸ σαρκοῦν τῆς δυνάμεως ἄλλως εὐῶδές ἐστι. πάλιν οἱ γραφεῖς ἀνθηρὰ χρώματα καὶ βάμματα μιγνύουσιν, ἔστι δὲ καὶ τῶν ἰατρικῶν φαρμάκων ἔνια τὴν ὄψιν ἀνθηρὰ καὶ τὴν χρόαν οὐκ ἀπάνθρωπον ἔχοντα. τί τοίνυν διαφέρει; ἦ δῆλον ὅτι τῷ τέλει τῆς χρείας διακρινοῦμεν. οὐκοῦν ὁμοίως F αἱ μὲν τῶν φίλων χάριτες ἐπὶ καλῷ τινι καὶ ὠφελίμῳ τὸ εὐφραῖνον ὥσπερ ἐπανθοῦν ἔχουσιν, ἔστι δ' ὅτε καὶ παιδιᾷ καὶ τραπέζῃ καὶ οἴνῳ καὶ νὴ Δία γέλωτι καὶ φλυάρῳ πρὸς ἀλλήλους οἷον ἡδύσμασιν ἐχρήσαντο τῶν καλῶν καὶ σπουδαίων. πρὸς ὃ δὴ καὶ λέλεκται τό

'μύθοισιν τέρποντο πρὸς ἀλλήλους ἐνέποντες'

καὶ τό

'οὐδέ κεν ἄλλο
ἄμμε διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε'.

17 ἦ R: ἢ   25 Homer. Λ 643   27 id. δ 178

τοῦ δὲ κόλακος τοῦτ᾽ ἔργον ἐστὶ καὶ τέλος, ἀεί τινα παιδιὰν ἢ πρᾶξιν ἢ λόγον ἐφ᾽ ἡδονῇ καὶ πρὸς ἡδονὴν ὀψοποιεῖν καὶ καρυκεύειν. συνελόντι δ᾽ εἰπεῖν ὁ μὲν ἵν᾽ ἡδὺς ᾖ πάντα δεῖν οἴεται ποιεῖν, ὁ δ᾽ ἀεὶ ποιῶν ἃ δεῖ πολλάκις μὲν ἡδὺς πολλάκις δ᾽ ἀηδής ἐστιν, οὐ τοῦτο βουλόμενος, εἰ δὲ βέλτιον εἴη, μηδὲ τοῦτο φεύγων. ὥσπερ γὰρ ἰατρός, ἂν συμφέρῃ, κρόκον ἢ νάρδον ἐπέβαλε καὶ νὴ Δία πολλάκις ἔλουσε προσηνῶς καὶ ἔθρεψε φιλανθρώπως, ἔστι δ᾽ ὅπου ταῦτ᾽ ἐάσας καστόριον ἐνέσεισεν 55

'ἢ πόλιον βαρύοσμον ὃ δὴ ῥίγιστον ὄδωδεν'

ἤ τινα ἐλλέβορον ἐκπιεῖν τρίψας ἠνάγκασεν, οὔτ᾽ ἐνταῦθα τὸ ἀηδὲς οὔτ᾽ ἐκεῖ τὸ ἡδὺ ποιούμενος τέλος ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἓν δι᾽ ἀμφοτέρων ἐπὶ τὸ συμφέρον ἄγων τὸν θεραπευόμενον, οὕτως ὁ φίλος ἔστι μὲν ὅτε σὺν ἐπαίνῳ καὶ χάριτι μεγαλύνων καὶ εὐφραίνων ἄγει πρὸς τὸ καλόν, ὥσπερ οὗτος B

'Τεῦκρε, φίλη κεφαλή, Τελαμώνιε, κοίρανε λαῶν,
βάλλ᾽ οὕτω'

καί

'πῶς ἂν ἔπειτ᾽ Ὀδυσῆος ἐγὼ θείοιο λαθοίμην;'

ὅπου δ᾽ αὖ πάλιν ἐπιστροφῆς δεῖται, λόγῳ δήκτῃ καὶ παρρησίᾳ κηδεμονικῇ καθαπτόμενος

'ἀφραίνεις, Μενέλαε διοτρεφές, οὐδέ τί σε χρὴ C
ταύτης ἀφροσύνης'.

ἔστι δ᾽ ὅπου καὶ τὸ ἔργον ἅμα τῷ λόγῳ συνῆψεν, ὡς Μενέδημος Ἀσκληπιάδου τοῦ φίλου τὸν υἱὸν

8 ἢ Duebnerus: καὶ 11 Nicander Ther. 64 16 μεγαλύνων H: μεγαλύνων ἀεὶ 18 Homer. Θ 281 21 id. Κ 243 24 id. Η 109

ἄσωτον ὄντα καὶ ἄτακτον ἀποκλείων καὶ μὴ προσαγορεύων ἐσωφρόνισε, καὶ Βάτωνι τὴν σχολὴν ἀπεῖπεν Ἀρκεσίλαος, ὅτε πρὸς Κλεάνθην στίχον ἐποίησεν ἐν κωμῳδίᾳ, πείσαντος δὲ τὸν Κλεάνθην καὶ μεταμελομένου διηλλάγη. δεῖ γὰρ ὠφελοῦντα λυπεῖν τὸν φίλον, οὐ δεῖ δὲ λυποῦντα τὴν φιλίαν ἀναιρεῖν, ἀλλ' ὡς φαρμάκῳ τῷ δάκνοντι χρῆσθαι, D *σῴζοντι καὶ φυλάττοντι τὸ θεραπευόμενον. ὅθεν ὥσπερ ἁρμονικὸς ὁ φίλος τῇ πρὸς τὸ καλὸν καὶ συμφέρον μεταβολῇ τὰ μὲν ἐνδιδοὺς ἃ δ' ἐπιτείνων πολλάκις μὲν ἡδὺς ἀεὶ δ' ὠφέλιμός ἐστι. ὁ δὲ κόλαξ ἀφ' ἑνὸς διαγράμματος ἀεὶ τὸ ἡδὺ καὶ τὸ πρὸς χάριν εἰωθὼς ὑποκρέκειν οὔτ' ἔργον οἶδεν ἀντιτεῖνον οὔτε ῥῆμα λυποῦν, ἀλλὰ μόνῳ παρέπεται τῷ βουλομένῳ, συνᾴδων ἀεὶ καὶ συμφθεγγόμενος. ὥσπερ οὖν τὸν Ἀγησίλαον ὁ Ξενοφῶν ἡδέως ἐπαινεῖσθαί φησιν ὑπὸ τῶν καὶ ψέγειν ἐθελόντων, οὕτω δεῖ τὸ εὐφραῖνον καὶ χαριζόμενον ἡγεῖσθαι φιλικόν, ἂν καὶ λυπεῖν ποτε δύνηται καὶ ἀντιτείνειν, τὴν δὲ* E *συνεχῆ ταῖς ἡδοναῖς καὶ τὸ πρὸς χάριν ἔχουσαν ἄκρατον ἀεὶ καὶ ἄδηκτον ὁμιλίαν ὑπονοεῖν, καὶ νὴ Δία τὸ τοῦ Λάκωνος ἔχειν πρόχειρον, ὃς ἐπαινουμένου Χαρίλλου τοῦ βασιλέως 'πῶς οὗτος' ἔφη 'χρηστός, ὃς οὐδὲ τοῖς πονηροῖς πικρός ἐστι;'*

12. *Τοῖς μὲν οὖν ταύροις τὸν οἶστρον ἐνδύεσθαι παρὰ τὸ οὖς λέγουσι, καὶ τοῖς κυσὶ τὸν κρότωνα· τῶν δὲ φιλοτίμων ὁ κόλαξ τὰ ὦτα κατέχων τοῖς ἐπαίνοις καὶ προσπεφυκὼς δυσαπότριπτός ἐστιν.*

2 *Βάτωνι* Meinekius: *βάτῳ*

ὅθεν ἐνταῦθα δεῖ μάλιστα τὴν κρίσιν ἔχειν ἐγρηγορυῖαν καὶ παραφυλάττουσαν πότερον τοῦ πράγματος F ἢ τοῦ ἀνδρὸς ὁ ἔπαινός ἐστιν. ἔστι δὲ τοῦ πράγματος, ἂν ἀπόντας μᾶλλον ἢ παρόντας ἐπαινῶσιν, ἂν καὶ αὐτοὶ ταὐτὰ βουλόμενοι καὶ ζηλοῦντες μὴ μόνους ἡμᾶς ἀλλὰ πάντας ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις ἐπαινῶσιν, ἂν μὴ νῦν μὲν ταῦτα νῦν δὲ τἀναντία πράττοντες καὶ λέγοντες φαίνωνται· τὸ δὲ μέγιστον, ἂν αὐτοὶ γιγνώσκωμεν ἑαυτοὺς μὴ μεταμελομένους ἐφ' οἷς ἐπαινούμεθα μηδ' αἰσχυνομένους μηδὲ μᾶλλον ἡμῖν τἀναντία τούτων πεπρᾶχθαι καὶ λελέχθαι βουλομένους. ἡ γὰρ οἴκοθεν κρίσις ἀντιμαρτυροῦσα καὶ μὴ προσδεχομένη τὸν ἔπαινον ἀπαθής ἐστι καὶ **56** ἄθικτος καὶ ὑπὸ τοῦ κολακεύοντος ἀνάλωτος. ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως οἱ πολλοὶ τὰς μὲν ἐπὶ τοῖς ἀτυχήμασι παρηγορίας οὐχ ὑπομένουσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ὑπὸ τῶν συνεπιθρηνούντων ἄγονται καὶ συνοδυρομένων· ὅταν δ' ἁμαρτάνωσι καὶ πλημμελῶσιν, ὁ μὲν ἐλέγχῳ καὶ ψόγῳ δηγμὸν ἐμποιῶν καὶ μετάνοιαν ἐχθρὸς δοκεῖ καὶ κατήγορος, τὸν δ' ἐπαινοῦντα καὶ κατευλογοῦντα τὰ πεπραγμένα ἀσπάζονται καὶ νομίζουσιν εὔνουν καὶ φίλον. ὅσοι μὲν οὖν ἢ πρᾶξιν ἢ λόγον ἢ σπουδάσαντος ὁτιοῦν ἢ B σκώψαντος εὐχερῶς ἐπαινοῦσι καὶ συνεπικροτοῦσιν, εἰς τὸ παρόν εἰσιν οὗτοι καὶ τὰ ὑπὸ χεῖρα βλαβεροὶ μόνον· ὅσοι δὲ πρὸς τὸ ἦθος ἐξικνοῦνται τοῖς ἐπαίνοις καὶ νὴ Δία τοῦ τρόπου τῇ κολακείᾳ θιγγάνουσι, ταὐτὸ ποιοῦσι τῶν οἰκετῶν τοῖς μὴ ἀπὸ

8 φαίνωνται H: φαίνοιντο

τοῦ σωροῦ κλέπτουσιν ἀλλ' ἀπὸ τοῦ σπέρματος· σπέρμα γὰρ τῶν πράξεων οὖσαν τὴν διάθεσιν καὶ τὸ ἦθος ἀρχὴν καὶ πηγὴν τοῦ βίου διαστρέφουσι, τὰ τῆς ἀρετῆς ὀνόματα τῇ κακίᾳ περιτιθέντες. ἐν μὲν γὰρ ταῖς στάσεσι καὶ τοῖς πολέμοις ὁ Θουκυδίδης φησὶν ὅτι 'τὴν εἰωθυῖαν ἀξίωσιν τῶν ὀνομάτων ἐς τὰ ἔργα ἀντήλλαξαν τῇ δικαιώσει. τόλμα μὲν γὰρ ἀλόγιστος ἀνδρεία φιλέταιρος ἐνομίσθη, C μέλλησις δὲ προμηθὴς δειλία εὐπρεπής, τὸ δὲ σῶφρον τοῦ ἀνάνδρου πρόσχημα, καὶ τὸ πρὸς ἅπαν συνετὸν ἐπὶ πᾶν ἀργόν'. ἐν δὲ ταῖς κολακείαις ὁρᾶν χρὴ καὶ παραφυλάττειν ἀσωτίαν μὲν ἐλευθεριότητα καλουμένην καὶ δειλίαν ἀσφάλειαν, ἐμπληξίαν δ' ὀξύτητα, μικρολογίαν δὲ σωφροσύνην, τὸν δ' ἐρωτικὸν φιλοσυνήθη καὶ φιλόστοργον, ἀνδρεῖον δὲ τὸν ὀργίλον καὶ ὑπερήφανον, φιλάνθρωπον δὲ D τὸν εὐτελῆ καὶ ταπεινόν. ὥς που καὶ Πλάτων φησὶ τὸν ἐραστὴν κόλακα τῶν ἐρωμένων ὄντα τὸν μὲν σιμὸν καλεῖν ἐπίχαριν, τὸν δὲ γρυπὸν βασιλικόν, μέλανας δ' ἀνδρικούς, λευκοὺς δὲ θεῶν παῖδας· τὸ δὲ μελίχρουν ὅλως ἐραστοῦ ποίημα εἶναι ὑποκοριζομένου καὶ εὐκόλως φέροντος τὴν ὠχρότητα. καίτοι καλὸς μὲν εἶναι πεισθεὶς ὁ αἰσχρὸς ἢ μέγας ὁ μικρὸς οὔτε χρόνον πολὺν τῇ ἀπάτῃ σύνεστι καὶ βλάπτε- E ται βλάβην ἐλαφρὰν καὶ οὐκ ἀνήκεστον. ὁ δὲ ταῖς κακίαις ἐθίζων ἔπαινος ὡς ἀρεταῖς μὴ ἀχθόμενον ἀλλὰ χαίροντα χρῆσθαι, καὶ τὸ αἰδεῖσθαι τῶν ἁμαρ-

5 Θουκυδίδης] III 82 17 Πλάτων] Rep. p. 474 e
21 ποίημα Plato: προσποίημα

τανομένων ἀφαιρῶν, οὗτος ἐπέτριψε Σικελιώτας, τὴν Διονυσίου καὶ Φαλάριδος ὠμότητα μισοπονηρίαν προσαγορεύων, οὗτος Αἴγυπτον ἀπώλεσε, τὴν Πτολεμαίου θηλύτητα καὶ θεοληψίαν καὶ ὀλολυγμοὺς καὶ τυμπάνων ἐγχαράξεις εὐσέβειαν ὀνομάζων καὶ θεῶν λατρείαν, οὗτος τὰ Ῥωμαίων ἤθη τηνικαῦτα παρ' οὐδὲν ἦλθεν ἀνατρέψαι καὶ ἀνελεῖν, τὰς Ἀντωνίου τρυφὰς καὶ ἀκολασίας καὶ πανηγυρισμοὺς ἱλαρὰ πράγματα καὶ φιλάνθρωπα χρωμένης ἀφθόνως αὐτῷ δυνάμεως καὶ τύχης ὑποκοριζόμενος. F *Πτολεμαίῳ δὲ τί περιῆψεν ἄλλο φορβειὰν καὶ αὐλούς, τί δὲ Νέρωνι τραγικὴν ἐπήξατο σκηνὴν καὶ προσωπεῖα καὶ κοθόρνους περιέθηκεν; οὐχ ὁ τῶν κολακευόντων ἔπαινος; οἱ δὲ πολλοὶ τῶν βασιλέων οὐκ Ἀπόλλωνες μὲν ἂν μινυρίσωσι, Διόνυσοι δ' ἂν μεθυσθῶσιν, Ἡρακλεῖς δ' ἂν παλαίσωσι προσαγορευόμενοι καὶ χαίροντες εἰς ἅπασαν αἰσχύνην ὑπὸ τῆς κολακείας ἐξάγονται;*

13. *Διὸ φυλακτέον ἐστὶ μάλιστα τὸν κόλακα περὶ τοὺς ἐπαίνους. ὅπερ οὐδ' αὐτὸν ἐκεῖνον λέληθεν, ἀλλὰ δεινὸς ὢν φυλάττεσθαι τὸ ὕποπτον, ἂν* 57 *μὲν εὐπαρύφου τινὸς ἢ ἀγροίκου λάβηται φορίνην παχεῖαν φέροντος, ὅλῳ τῷ μυκτῆρι χρῆται, καθάπερ ὁ Στρουθίας ἐμπεριπατῶν τῷ Βίαντι καὶ κατορχούμενος τῆς ἀναισθησίας αὐτοῦ τοῖς ἐπαίνοις*

"Ἀλεξάνδρου πλέον
τοῦ βασιλέως πέπωκας'

5 *χαράξεις* L. Dindorfius   9 *πράγματα*] *παίγματα* H
22 *τινὸς ἢ*] *τινὸς* Schellensius   26 *Ἀλεξάνδρου — πέπωκας* Menander apud Meinek. IV p. 152: *ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως*

καί

‘γελῶ τὸ πρὸς τὸν Κύπριον ἐννοούμενος’.

τοὺς δὲ κομψοτέρους ὁρῶν ἐνταῦθα μάλιστα προσέχοντας αὐτῷ καὶ φυλαττομένους τὸ χωρίον τοῦτο καὶ τὸν τόπον οὐκ’ ἀπ’ εὐθείας ἐπάγει τὸν ἔπαινον, ἀλλ’ ἀπαγαγὼν πόρρω κυκλοῦται καί

B ‘πρόσεισιν, οἷον ἀψοφητὶ θρέμματος’

ἐπιψαύων καὶ ἀποπειρώμενος. νῦν μὲν γὰρ ἑτέρων περὶ αὐτοῦ τινων ἐπαίνους ἀπαγγέλλει, καθάπερ οἱ ῥήτορες, ἀλλοτρίῳ προσχρώμενος προσώπῳ, ξένοις λέγων ἢ πρεσβυτέροις ἐν ἀγορᾷ μάλ’ ἡδέως παραγενέσθαι πολλὰ κἀγαθὰ μεμνημένοις αὐτοῦ καὶ θαυμάζουσι· νῦν δ’ αὖ πάλιν αἰτίας ἐλαφρὰς καὶ ψευδεῖς πλασάμενος καὶ συνθεὶς ἐπ’ αὐτόν, ὡς ἀκηκοὼς ἑτέρων ἀφῖκται μετὰ σπουδῆς, πυνθανόμενος ποῦ τοῦτ’ εἶπεν ἢ ποῦ τοῦτ’ ἔπραξεν. ἀρνουμένου δ’, ὡς εἰκός, αὐτόθεν ἑλὼν ἐμβέβληκεν εἰς C τοὺς ἐπαίνους τὸν ἄνθρωπον ‘ἐγὼ δ’ ἐθαύμαζον εἰ σὺ κακῶς τινα τῶν συνήθων εἶπας ὁ μηδὲ τοὺς ἐχθροὺς πεφυκώς, εἰ σὺ τοῖς ἀλλοτρίοις ἐπεχείρησας ὁ τοσαῦτα τῶν ἰδίων δωρούμενος’.

14. Ἕτεροι τοίνυν, ὥσπερ οἱ ζωγράφοι τὰ φωτεινὰ καὶ λαμπρὰ τοῖς σκιεροῖς καὶ σκοτεινοῖς ἐπιτείνουσιν ἐγγὺς παρατιθεμένοις, οὕτω τῷ ψέγειν τἀναντία καὶ λοιδορεῖν ἢ διασύρειν καὶ καταγελᾶν λανθάνουσι τὰ προσόντα κακὰ τοῖς κολακευομένοις ἐπαινοῦντες καὶ τρέφοντες. σωφροσύνην τε γὰρ ὡς

πλέον πέπωκας 2 Meinek. IV p. 153 γελῶ τὸ Cobetus: γέλωτι ἐννοούμενος id.: ἐνηθούμενος 4 αὐτῷ] αὐτοῖς R 17 ἑλὼν Courierus: ἔχων

ἀγροικίαν ψέγουσιν ἐν ἀσώτοις, κἂν πλεονέκταις
καὶ κακούργοις καὶ πλουτοῦσιν ἀπὸ πραγμάτων
αἰσχρῶν καὶ πονηρῶν αὐτάρκειάν τε καὶ δικαιοσύ- D
νην ὡς ἀτολμίαν καὶ ἀρρωστίαν πρὸς τὸ πράττειν·
ὅταν δὲ ῥᾳθύμοις σχολασταῖς καὶ τὰ μέσα φεύγουσι
τῶν πόλεων ὁμιλῶσιν, οὐκ αἰσχύνονται πολιτείαν
μὲν ἀλλοτριοπραγίαν ἐπίπονον, φιλοτιμίαν δὲ κενο-
δοξίαν ἄκαρπον ὀνομάζοντες. ἤδη δὲ καὶ ῥήτορος
ἔστιν ὅτε κολακεία διασύρει φιλόσοφον, καὶ παρὰ
γυναιξὶν ἀκολάστοις εὐδοκιμοῦσιν οἳ τὰς μονολεχεῖς
καὶ φιλάνδρους ἀναφροδίτους καὶ ἀγροίκους ἀπο-
καλοῦντες. ὑπερβάλλει δὲ μοχθηρίᾳ τὸ μηδ' ἑαυ-
τῶν ἀπέχεσθαι τοὺς κόλακας. ὡς γὰρ οἱ παλαισταὶ
τὸ σῶμα ποιοῦσι ταπεινόν, ὅπως ἑτέρους καταβά-
λωσιν, οὕτω τῷ ψέγειν ἑαυτοὺς εἰς τὸ θαυμάζειν E
τοὺς πλησίον ὑπορρέουσιν. ‘ἀνδράποδόν εἰμι δει-
λὸν ἐν θαλάσσῃ, πρὸς τοὺς πόνους ἀπαγορεύω,
μαίνομαι κακῶς ἀκούσας ὑπ' ὀργῆς· ἀλλὰ τούτῳ'
φησίν ‘οὐδέν ἐστι δεινόν, οὐδὲν πονηρόν, ἀλλ' ἴδιος
ἄνθρωπος. πάντα πράως φέρει, πάντ' ἀλύπως.' ἂν
δ' ᾖ τις οἰόμενος πολὺν ἔχειν νοῦν καὶ βουλόμενος
αὐστηρὸς εἶναι καὶ αὐθέκαστος ὑπὸ δή τινος ὀρθό-
τητος ἀεὶ προβάλληται τό

‘Τυδείδη, μήτ' ἄρ με μάλ' αἴνεε μήτε τι νείκει',

οὐ ταύτῃ πρόσεισιν ὁ τεχνίτης κόλαξ, ἀλλ' ἔστι τις F
ἑτέρα μηχανὴ πρὸς τὸν τοιοῦτον. ἥκει γὰρ αὐτῷ
περὶ πραγμάτων ἰδίων ὡς δὴ φρονήσει περισσοτέρῳ

1 κἂν scripsi: καὶ 3 τε H: δὲ 10 εὐδοκιμοῦσιν οἳ H: εὐδοκιμοῦσι 20 ἄνθρωπος H 24 Homer. *K* 249

συμβουλευσόμενος, καί φησι μᾶλλον μὲν ἑτέρους ἔχειν συνήθεις, ἐνοχλεῖν δ' ἀναγκαίως ἐκείνῳ· 'ποῖ γὰρ καταφύγωμεν οἱ γνώμης δεόμενοι, τίνι δὲ πιστεύσωμεν;' εἶτ' ἀκούσας ὅ τι ἂν εἴπῃ, χρησμὸν εἰληφέναι φήσας οὐ γνώμην ἄπεισιν. ἂν δὲ καὶ λό-
58 *γων τινὸς ἐμπειρίας ὁρᾷ μεταποιούμενον, ἔδωκέ τι τῶν αὑτῷ γεγραμμένων, ἀναγνῶναι καὶ διορθῶσαι κελεύσας. Μιθριδάτῃ δὲ τῷ βασιλεῖ φιλιατροῦντι καὶ τεμεῖν ἔνιοι καὶ καῦσαι παρέσχον αὑτοὺς τῶν ἑταίρων, ἔργῳ κολακεύοντες οὐ λόγῳ· μαρτυρεῖσθαι γὰρ ἐμπειρίαν ἐδόκει πιστευόμενος ὑπ' αὐτῶν.*

'πολλαὶ μορφαὶ τῶν δαιμονίων',

τὸ δὲ γένος τοῦτο τῶν ἀρνουμένων ἐπαίνων πανουργοτέρας δεόμενον εὐλαβείας ἐλεγκτέον ἐπίτηδες ἀτόπους ἐκτάττοντα συμβουλίας καὶ ὑποθήκας, καὶ
B *διορθώσεις ποιούμενον ἀλόγους. πρὸς μηδὲν γὰρ ἀντιλέγων, ἀλλὰ πᾶσι συνεπινεύων καὶ δεχόμενος πάντα καὶ βοῶν παρ' ἕκαστον ὡς εὖ καὶ καλῶς, γίγνεται καταφανὴς*

'σύνθημ' ἐρωτῶν, ἄλλο μαστεύων χρέος',

ἐπαινέσαι καὶ συνεπιτυφῶσαι βουλόμενος.

15. *Ἔτι τοίνυν ὥσπερ ἔνιοι τὴν ζωγραφίαν σιωπῶσαν ἀπεφήναντο ποιητικήν, οὕτως ἔστι τις κολακείας σιωπώσης ἔπαινος. ὥσπερ γὰρ οἱ θηρεύοντες ἂν μὴ τοῦτο ποιεῖν ἀλλ' ὁδοιπορεῖν ἢ νέμειν ἢ γεωργεῖν δοκῶσι, μᾶλλον τὰ θηρευόμενα λανθάνου-*

2 *ποῖ* H: *ποῦ* 12 Eurip. Alc. 1159 et passim 15 *ἐκτάττοντα*] *πλάττοντα* Hirschigius 17 *ἀποδεχόμενος* R 20 Nauck. p. 297

σιν, οὕτως οἱ κόλακες ἅπτονται μάλιστα τοῖς ἐπαίνοις, ὅταν ἐπαινεῖν μὴ δοκῶσιν ἀλλ᾽ ἕτερόν τι πράττειν. ὁ γὰρ ἕδρας εἴκων καὶ κλισίας ἐπιόντι καὶ λέγων πρὸς δῆμον ἢ βουλὴν ἂν αἴσθηταί τινα C τῶν πλουσίων βουλόμενον εἰπεῖν, ἀποσιωπῶν μεταξὺ καὶ παραδιδοὺς τὸ βῆμα καὶ τὸν λόγον ἐνδείκνυται σιωπῶν μᾶλλον τοῦ βοῶντος ὅτι κρείττονα νομίζει καὶ διαφέροντα τῷ φρονεῖν ἐκεῖνον. ὅθεν ὁρᾶν ἔστιν αὐτοὺς ἕδρας τε τὰς πρώτας ἐν ἀκροάσεσι καὶ θεάτροις καταλαμβάνοντας, οὐχ ὅτι τούτων ἀξιοῦσιν αὑτούς, ἀλλ᾽ ὅπως ὑπεξιστάμενοι τοῖς πλουσίοις κολακεύωσι· καὶ λόγου κατάρχοντας ἐν συνόδοις καὶ συνεδρίοις, εἶτα παραχωροῦντας ὡς κρείττοσι καὶ μετατιθεμένους ῥᾷστα πρὸς τοὐναντίον, ἄνπερ ᾖ D δυνατὸς ἢ πλούσιος ἢ ἔνδοξος ὁ ἀντιλέγων. ᾧ καὶ μάλιστα δεῖ τὰς τοιαύτας ὑποκατακλίσεις καὶ ἀναχωρήσεις ἐξελέγχειν, οὐκ ἐμπειρίαις οὐδ᾽ ἀρεταῖς οὐδ᾽ ἡλικίαις ὑφιεμένων ἀλλὰ πλούτοις καὶ δόξαις. Ἀπελλῆς μὲν γὰρ ὁ ζωγράφος, Μεγαβύζου παρακαθίσαντος αὐτῷ καὶ περὶ γραμμῆς τι καὶ σκιᾶς βουλομένου λαλεῖν, 'ὁρᾷς' ἔφη 'τὰ παιδάρια ταυτὶ τὰ τὴν μηλίδα τρίβοντα; πάνυ σοι προσεῖχε τὸν νοῦν σιωπῶντι, καὶ τὴν πορφύραν ἐθαύμαζε καὶ τὰ χρυσία· νῦν δέ σου καταγελᾷ περὶ ὧν οὐ μεμάθηκας E ἀρξαμένου λαλεῖν.' καὶ Σόλων, Κροίσου περὶ εὐδαιμονίας πυνθανομένου, Τέλλον τινὰ τῶν οὐκ ἐπιφανῶν Ἀθήνησι καὶ Κλέοβιν καὶ Βίτωνα ἀπέφηνεν εὐποτμοτέρους. οἱ δὲ κόλακες τοὺς βασιλεῖς καὶ πλουσίους καὶ ἄρχοντας οὐκ ὀλβίους μόνον καὶ

μακαρίους ἀλλὰ καὶ φρονήσει καὶ τέχνῃ καὶ ἀρετῇ πάσῃ πρωτεύοντας ἀναγορεύουσιν.

16. Εἶτα τῶν μὲν Στωϊκῶν οὐδ' ἀκούειν ἔνιοι ὑπομένουσι τὸν σοφὸν ὁμοῦ πλούσιον καλὸν εὐγενῆ βασιλέα προσαγορευόντων, οἱ δὲ κόλακες τὸν πλούσιον ὁμοῦ καὶ ῥήτορα καὶ ποιητήν, ἂν δὲ βούληται,
F καὶ ζωγράφον καὶ αὐλητὴν ἀποφαίνουσι καὶ ποδώκη καὶ ῥωμαλέον, ὑποπίπτοντες ἐν τῷ παλαίειν καὶ ἀπολειπόμενοι θεόντων. ὥσπερ Κρίσων ὁ Ἱμεραῖος ἀπελείφθη διαθέων πρὸς Ἀλέξανδρον, ὁ δ' αἰσθόμενος ἠγανάκτησε. Καρνεάδης δ' ἔλεγε ὅτι πλουσίων καὶ βασιλέων παῖδες ἱππεύειν μόνον, ἄλλο δ' οὐδὲν εὖ καὶ καλῶς μανθάνουσι· κολακεύει γὰρ αὐτοὺς ἐν ταῖς διατριβαῖς ὁ διδάσκαλος ἐπαινῶν καὶ ὁ προσπαλαίων ὑποκατακλινόμενος, ὁ δ' ἵππος, οὐκ εἰδὼς οὐδὲ φροντίζων ὅστις ἰδιώτης ἢ ἄρχων ἢ πλούσιος ἢ πένης, ἐκτραχηλίζει τοὺς μὴ δυνα-
59 μένους ὀχεῖσθαι. εὐήθη τοίνυν καὶ ἀβέλτερα τὰ τοῦ Βίωνος 'εἰ τὸν ἀγρὸν ἔμελλεν ἐγκωμιάζων εὔφορον ποιεῖν καὶ εὔκαρπον, εἶτ' οὐκ ἂν ἁμαρτάνειν ἐδόκει τοῦτο μὴ ποιῶν μᾶλλον ἢ σκάπτων καὶ πράγματα ἔχων; οὐ τοίνυν οὐδ' ἄνθρωπος ἄτοπος ἂν ἐπαινῶν εἴη, εἰ τοῖς ἐπαινουμένοις ὠφέλιμός ἐστι καὶ πάμφορος'. ὁ μὲν γὰρ ἀγρὸς οὐ γίγνεται χείρων ἐπαινούμενος, ἄνθρωπον δὲ τυφοῦσι καὶ ἀπολλύουσιν οἱ ψευδῶς καὶ παρ' ἀξίαν ἐπαινοῦντες.

17. Ταῦτα μὲν οὖν ἀπόχρη περὶ τούτων· ἐφεξῆς

9 θέοντος H 19 εἰ] εἴ τις Meziriacus ἔμελλεν ὁ? 22 ἀνθρώπους Dobraeus ὁ ἐπαινῶν? 23 πρόσφορος Iaegerus

δὲ τὸ τῆς παρρησίας ἴδωμεν. ἔδει μὲν γάρ, ὡς ὁ Πάτροκλος τοῦ Ἀχιλλέως τὰ ὅπλα περιβαλλόμενος B καὶ τοὺς ἵππους ἐξελαύνων ἐπὶ τὴν μάχην μόνης οὐκ ἐτόλμησε τῆς Πηλιάδος θιγεῖν ἀλλ' ἀφῆκεν, οὕτω τὸν κόλακα τοῖς τοῦ φίλου σκευοποιούμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ἐπισήμοις καὶ συμβόλοις μόνην τὴν παρρησίαν ὥσπερ ἐξαίρετον βάσταγμα φιλίας

'βριθὺ μέγα στιβαρόν'

καταλείπειν ἄθικτον καὶ ἀμίμητον. ἐπεὶ δὲ φεύγοντες τὸν ἐν γέλωτι καὶ ἀκράτῳ καὶ σκώμμασι καὶ παιδιαῖς ἔλεγχον εἰς ὀφρῦν αἴρουσιν ἤδη τὸ πρᾶγμα καὶ κολακεύουσιν ἐσκυθρωπακότες καὶ ψόγον τινὰ καὶ C νουθεσίαν παραμιγνύουσι, φέρε μηδὲ τοῦτο παραλίπωμεν ἀβασάνιστον. οἶμαι δέ, ὥσπερ ἐν κωμῳδίᾳ Μενάνδρου Ψευδηρακλῆς πρόσεισι ῥόπαλον οὐ στιβαρὸν κομίζων οὐδ' ἰσχυρὸν ἀλλὰ χαῦνόν τι πλάσμα καὶ διάκενον, οὕτω τὴν τοῦ κόλακος παρρησίαν φανεῖσθαι πειρωμένοις μαλακὴν καὶ ἀβαρῆ καὶ τόνον οὐκ ἔχουσαν, ἀλλὰ ταὐτὰ τοῖς τῶν γυναικῶν προσκεφαλαίοις δρῶσαν, ἃ δοκοῦντα ταῖς κεφαλαῖς ἀντερείδειν καὶ ἀντέχειν ἐνδίδωσι καὶ ὑπείκει μᾶλλον· ὥσπερ ἡ κίβδηλος αὕτη παρρησία κενὸν ἔχουσα καὶ D ψευδῆ καὶ ὕπουλον ὄγκον ἐξήρθη καὶ ᾤδησεν, ἵνα συσταλεῖσα καὶ συμπεσοῦσα δέξηται καὶ συνεπισπάσηται τὸν καταφερόμενον εἰς αὐτήν. ἡ μὲν γὰρ ἀληθὴς καὶ φιλικὴ παρρησία τοῖς ἁμαρτανομένοις ἐπιφύεται, σωτήριον ἔχουσα καὶ κηδεμονικὸν τὸ

8 Homer. *Π* 141 15 *ῥόπαλον*] Meinek. IV p. 225 17 *κενόν* Winckelmannus 18 *πειρωμένοις*] sc. *ἡμῖν*

λυποῦν, ὥσπερ τὸ μέλι τὰ ἡλκωμένα δάκνουσα καὶ καθαίρουσα, τἄλλα δ' ὠφέλιμος οὖσα καὶ γλυκεῖα, περὶ ἧς ἴδιος ἔσται λόγος. ὁ δὲ κόλαξ πρῶτον μὲν ἐνδείκνυται τὸ πικρὸς εἶναι καὶ περισπερχὴς καὶ ἀπαραίτητος ἐν τοῖς πρὸς ἑτέρους (οἰκέταις γὰρ αὐτοῦ χαλεπός ἐστι καὶ συγγενῶν καὶ οἰκείων ἐπεμβῆναι δεινὸς ἁμαρτήμασι καὶ μηδένα θαυμάσαι μηδὲ
E σεμνῦναι τῶν ἐκτὸς ἀλλ' ὑπερορᾶν, ἀσυγγνώμων δὲ καὶ διάβολος ἐν τῷ πρὸς ὀργὴν ἑτέρους παροξύνειν, θηρώμενος μισοπονηρίας δόξαν, ὡς οὐκ ἂν ἑκὼν ὑφέμενος παρρησίας αὐτοῖς οὐδὲ ποιήσας οὐδὲν οὐδ' εἰπὼν πρὸς χάριν), ἔπειτα δὲ τῶν μὲν ἀληθινῶν καὶ μεγάλων ἁμαρτημάτων οὐδὲν εἰδέναι προσποιούμενος οὐδὲ γιγνώσκειν, πρὸς δὲ τὰ μικρὰ καὶ τὰ ἐκτὸς ἐλλείμματα δεινὸς ᾆξαι καὶ μετὰ τόνου καθάψασθαι καὶ σφοδρότητος, ἂν σκεῦος ἀμελῶς ἴδῃ κείμενον, ἂν οἰκοῦντα φαύλως, ἂν ὀλιγωροῦντα
F κουρᾶς ἢ ἀμπεχόνης ἢ κυνός τινος ἢ ἵππου μὴ κατ' ἀξίαν ἐπιμελόμενον· γονέων δὲ ὀλιγωρία καὶ παίδων ἀμέλεια καὶ ἀτιμία γαμετῆς καὶ πρὸς οἰκείους ὑπεροψία καὶ χρημάτων ὄλεθρος οὐδέν ἐστι πρὸς αὐτόν, ἀλλ' ἄφωνος ἐν τούτοις καὶ ἄτολμος, ὥσπερ ἀθλητὴν ἀλείπτης ἐῶν μεθύειν καὶ ἀκολασταίνειν, εἶτα περὶ ληκύθου χαλεπὸς ὢν καὶ στλεγγίδος, ἢ γραμματικὸς ἐπιπλήττων παιδὶ περὶ δέλτου καὶ γραφείου, σολοικίζοντος δὲ καὶ βαρβαρίζοντος οὐ δοκῶν ἀκούειν. τοιοῦτος γὰρ ὁ κόλαξ, οἷος ῥήτορος φαύλου καὶ καταγελάστου μηδὲν εἰπεῖν πρὸς τὸν

19 post *ἐπιμελόμενον* lacunam indicavit H

λόγον, ἀλλὰ περὶ τῆς φωνῆς αἰτιᾶσθαι καὶ χαλεπῶς 60 ἐγκαλεῖν ὅτι τὴν ἀρτηρίαν διαφθείρει ψυχροποτῶν, καὶ σύγγραμμα κελευσθεὶς ἄθλιον διελθεῖν αἰτιᾶσθαι τὸ χαρτίον ὡς δασὺ καὶ τὸν γραφέα μιαρὸν καὶ ὀλίγωρον ἀποκαλεῖν. οὕτω δὲ καὶ Πτολεμαίῳ φιλομαθεῖν δοκοῦντι περὶ γλώττης καὶ στιχιδίου μαχόμενοι καὶ ἱστορίας μέχρι μέσων νυκτῶν ἀπέτεινον· ὠμότητι δὲ χρωμένου καὶ ὕβρει καὶ τυμπανίζοντος καὶ τελοῦντος οὐδεὶς ἐνέστη τῶν τοσούτων. ὥσπερ οὖν εἴ τις ἀνθρώπου φύματα καὶ σύριγγας B ἔχοντος ἰατρικῷ σμιλίῳ τὰς τρίχας τέμνοι καὶ τοὺς ὄνυχας, οὕτως οἱ κόλακες τὴν παρρησίαν πρὸς τὰ μὴ λυπούμενα μέρη μηδ' ἀλγοῦντα προσφέρουσιν.

18. Ἔτι δὲ τούτων ἕτεροι πανουργότεροι καὶ πρὸς ἡδονὴν χρῶνται τῷ παρρησιάζεσθαι καὶ ψέγειν. καθάπερ Ἆγις ὁ Ἀργεῖος, Ἀλεξάνδρου γελωτοποιῷ τινι μεγάλας δωρεὰς διδόντος, ὑπὸ φθόνου καὶ λύπης ἐξέκραγεν 'ὢ τῆς πολλῆς ἀτοπίας', ἐπιστρέψαντος δὲ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ὀργῇ καί 'τί δὴ σὺ λέγεις;' εἰπόντος 'ὁμολογῶ' φησίν 'ἄχθεσθαι καὶ ἀγανακτεῖν, ὁρῶν ὑμᾶς τοὺς ἐκ Διὸς γεγονότας ἅπαντας ὁμοίως κόλαξιν ἀνθρώποις καὶ καταγελάστοις C χαίροντας· καὶ γὰρ Ἡρακλῆς Κέρκωψί τισι, καὶ Σειληνοῖς ὁ Διόνυσος ἐτέρπετο, καὶ παρὰ σοὶ τοιούτους ἰδεῖν ἔστιν εὐδοκιμοῦντας'. Τιβερίου δὲ Καίσαρος εἰς τὴν σύγκλητόν ποτε παρελθόντος εἷς τῶν κολάκων ἀναστὰς ἔφη δεῖν ἐλευθέρους ὄντας παρρησιάζεσθαι καὶ μηδὲν ὑποστέλλεσθαι μηδ' ἀπο-

8 ἀποτυμπανίζοντος H 9 τελοῦντος] στρεβλοῦντος Gatakerus

σιωπᾶν τῶν συμφερόντων· ἀνατείνας δὲ πάντας οὕτως, γενομένης αὐτῷ σιωπῆς καὶ τοῦ Τιβερίου προσέχοντος, 'ἄκουσον' ἔφη 'Καῖσαρ ἃ σοι πάντες ἐγκαλοῦμεν, οὐδεὶς δὲ τολμᾷ φανερῶς λέγειν. ἀμελεῖς σεαυτοῦ καὶ προΐεσαι τὸ σῶμα καὶ κατατρύχεις ἀεὶ φροντίσι καὶ πόνοις ὑπὲρ ἡμῶν, οὔτε μεθ' ἡμέ- D ραν οὔτε νυκτὸς ἀναπαυόμενος'. πολλὰ δ' αὐτοῦ τοιαῦτα συνείροντος, εἰπεῖν φασι τὸν ῥήτορα Κάσσιον Σευῆρον 'αὕτη τοῦτον ἡ παρρησία τὸν ἄνθρωπον ἀποκτενεῖ'.

19. Καὶ ταυτὶ μὲν ἐλάττονά ἐστιν. ἐκεῖνα δ' ἤδη χαλεπὰ καὶ λυμαινόμενα τοὺς ἀνοήτους, ὅταν εἰς τἀναντία πάθη καὶ νοσήματα κατηγορῶσιν (ὥσπερ Ἱμέριος ὁ κόλαξ τῶν πλουσίων τινὰ τὸν ἀνελευθερώτατον καὶ φιλαργυρώτατον Ἀθήνησιν ὡς ἄσωτον ἐλοιδόρει καὶ ἀμελῆ καὶ πεινήσοντα κακῶς μετὰ τῶν E τέκνων) ἢ τοὺς ἀσώτους αὖ πάλιν καὶ πολυτελεῖς εἰς μικρολογίαν καὶ ῥυπαρίαν ὀνειδίζωσιν (ὥσπερ Νέρωνα Τίτος Πετρώνιος) ἢ τοὺς ὠμῶς καὶ ἀγρίως προσφερομένους ἄρχοντας ὑπηκόοις ἀποθέσθαι κελεύωσι τὴν πολλὴν ἐπιείκειαν καὶ τὸν ἄκαιρον ἔλεον καὶ ἀσύμφορον. ὅμοιος δὲ τούτοις καὶ ὁ τὸν εὐήθη καὶ βλᾶκα καὶ ἀβέλτερον ὡς δεινόν τινα καὶ πανοῦργον καὶ φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι προσποιούμενος, καὶ ὁ τοῦ βασκάνου δὲ καὶ τῷ κακολογεῖν ἀεὶ καὶ ψέγειν χαίροντος, ἄν ποτε προαχθεὶς ἐπαινέσῃ τινὰ τῶν ἐνδόξων, καθαπτόμενος καὶ ἀντι- F λέγων ὡς νόσημα τοῦτ' ἔχοντος, ἀνθρώπους ἐπαινεῖν

10 οὐκ ἀποκτενεῖ Sauppius   14 τὸν add. H

καὶ μηδενὸς ἀξίους. ‘τίς γὰρ οὗτός ἐστιν ἢ τί λαμπρὸν εἴρηκεν ἢ πεποίηκε;’ μάλιστα δὲ περὶ τοὺς ἔρωτας τοῖς κολακευομένοις ἐπιτίθενται καὶ προσεκκάουσιν. ἀδελφοῖς μὲν γὰρ ὁρῶντες διαφερομένους ἢ γονέων ὑπερφρονοῦντας ἢ πρὸς γυναῖκας αὑτῶν ὑπεροπτικῶς ἔχοντας οὔτε νουθετοῦσιν οὔτ’ ἐγκαλοῦσιν, ἀλλὰ καὶ προσεπιτείνουσι τὰς ὀργάς. ‘οὐ γὰρ αἰσθάνῃ σαυτοῦ’ καὶ ‘σὺ τούτων αἴτιος, ἀεὶ θεραπευτικῶς προσφερόμενος καὶ ταπεινῶς.’ ἂν δὲ πρὸς ἑταίραν ἢ μοιχεύτριαν ἐρωμένην κνησμός 61
τις ἐξ ὀργῆς καὶ ζηλοτυπίας ἐγγένηται, πάρεστιν εὐθὺς μετὰ παρρησίας λαμπρᾶς ἡ κολακεία, πῦρ ἐπὶ πῦρ εἰσφέρουσα καὶ δικαιολογουμένη καὶ κατηγοροῦσα τοῦ ἐρῶντος ὡς ἀνέραστα πολλὰ καὶ σκληρὰ καὶ νεμεσητὰ ποιοῦντος·

‘ὦ δυσχάριστε, τῶν πυκνῶν φιλημάτων.’

οὕτως Ἀντώνιον οἱ φίλοι τῆς Αἰγυπτίας ἐρῶντα καὶ καόμενον ἀνέπειθον ὡς ὑπ’ ἐκείνης ἐρῷτο, καὶ λοιδοροῦντες ἐκάλουν ἀπαθῆ καὶ ὑπερήφανον. ‘ἡ μὲν γὰρ γυνὴ καταλιποῦσα βασιλείαν τοσαύτην καὶ διατριβὰς εὐδαίμονας φθείρεται μετὰ σοῦ στρατευομένη B
σχῆμα παλλακίδος ἔχουσα·

‘σοὶ δέ τις ἐν στήθεσσιν ἀκήλητος νόος ἐστί’

καὶ περιορᾷς αὐτὴν ἀνιωμένην.’ ὁ δ’ ἡδέως ἐλεγχόμενος ὡς ἀδικῶν καὶ τοῖς κατηγοροῦσι χαίρων ὡς οὐδὲ τοῖς ἐπαινοῦσιν ἐλάνθανε τῷ νουθετεῖν δοκοῦντι προσδιαστρεφόμενος. ἔοικε γὰρ ἡ τοιαύτη παρρησία τοῖς τῶν ἀκολάστων δήγμασι γυναικῶν,

6 ὑπερόπτως W 16 Nauck. p. 32 23 Homer. κ 329

ἐγείρουσα καὶ γαργαλίζουσα τῷ δοκοῦντι λυπεῖν τὸ ἡδόμενον. καὶ καθάπερ τὸν ἄκρατον ἄλλως βοηθοῦντα πρὸς τὸ κώνειον ἂν ἐμμίξωσι προσεμβα-
C λόντες αὐτῷ, κομιδῇ ποιοῦσι τὴν τοῦ φαρμάκου δύναμιν ἀβοήθητον, ὀξέως ἀναφερομένην ἐπὶ τὴν καρδίαν ὑπὸ θερμότητος, οὕτω τὴν παρρησίαν ἐπιστάμενοι μέγα βοήθημα πρὸς τὴν κολακείαν οὖσαν οἱ πονηροὶ δι' αὐτῆς κολακεύουσι τῆς παρρησίας. ὅθεν οὐδ' ὁ Βίας ἀπεκρίνατο καλῶς τῷ πυθομένῳ τί τῶν ζῴων χαλεπώτατόν ἐστιν, ἀποκρινάμενος ὅτι τῶν μὲν ἀγρίων ὁ τύραννος, τῶν δ' ἡμέρων ὁ κόλαξ. ἀληθέστερον γὰρ ἦν εἰπεῖν ὅτι τῶν κολάκων ἥμεροι μέν εἰσιν οἱ περὶ τὸ βαλανεῖον καὶ περὶ τὴν τρά-
D πεζαν, ὁ δ' εἰς τὰ δωμάτια καὶ τὴν γυναικωνῖτιν ἐκτείνων ὥσπερ πλεκτάνας τὸ πολύπραγμον καὶ διάβολον καὶ κακόηθες ἄγριος καὶ θηριώδης καὶ δυσμεταχείριστος.

20. Εἷς δέ τις ἔοικε τρόπος εἶναι φυλακῆς τὸ γιγνώσκειν καὶ μνημονεύειν ἀεὶ ὅτι τῆς ψυχῆς τὸ μὲν ἀληθινὸν καὶ φιλόκαλον καὶ λογικὸν ἐχούσης, τὸ δ' ἄλογον καὶ φιλοψευδὲς καὶ παθητικόν, ὁ μὲν φίλος ἀεὶ τῷ κρείττονι πάρεστι σύμβουλος καὶ συνήγορος, ὥσπερ ἰατρὸς τὸ ὑγιαῖνον αὔξων καὶ διαφυλάττων, ὁ δὲ κόλαξ τῷ παθητικῷ καὶ ἀλόγῳ
E παρακάθηται, καὶ τοῦτο κνᾷ καὶ γαργαλίζει καὶ ἀναπείθει, καὶ ἀφίστησι τοῦ λογισμοῦ, μηχανώμενος αὐτῷ πονηράς τινας ἡδυπαθείας. ὥσπερ οὖν τῶν σιτίων ἔστιν ἃ μήθ' αἵματι προσφύεται μήτε πνεύματι, μηδὲ

28 μηδὲ H: μήτε

νεύροις τινὰ τόνον ἢ μυελοῖς προστίθησιν, ἀλλ' αἰδοῖα παρακινεῖ καὶ κοιλίαν ἐγείρει καὶ σάρκα ποιεῖ σαθρὰν καὶ ὕπουλον, οὕτως ὁ τοῦ κόλακος λόγος οὐδὲν τῷ φρονοῦντι καὶ λογιζομένῳ προστίθησιν, ἀλλ' ἡδονήν τινα τιθασεύων ἔρωτος ἢ θυμὸν ἐντείνων ἀνόητον ἢ διερεθίζων φθόνον ἢ φρονήματος ὄγκον ἐμποιῶν ἐπαχθῆ καὶ κενὸν ἢ λύπῃ συνεπιθρηνῶν ἢ τὸ κακόηθες καὶ ἀνελεύθερον καὶ ἄπιστον F ἀεί τισι διαβολαῖς καὶ προαισθήσεσι δριμὺ καὶ ψοφοδεὲς ποιῶν καὶ ὕποπτον οὐ διαφεύξεται τοὺς προσέχοντας. ἀεὶ γὰρ ὑφορμεῖ τινι πάθει καὶ τοῦτο πιαίνει, καὶ πάρεστι βουβῶνος δίκην ἑκάστοτε τοῖς ὑπούλοις καὶ φλεγμαίνουσι τῆς ψυχῆς ἐπιγιγνόμενος. 'ὀργίζῃ; κόλασον. ἐπιθυμεῖς; ὤνησαι. φοβῇ; φύγωμεν. ὑπονοεῖς; πίστευσον.' ἂν δὲ περὶ ταῦτα δυσφώρατος ᾖ τὰ πάθη, διὰ σφοδρότητα καὶ μέγεθος ἐκκρουομένου τοῦ λογισμοῦ, περὶ τὰ μικρὰ λαβὴν παρέξει μᾶλλον, ὅμοιος ὤν. καὶ γὰρ ἐν ὑποψίᾳ 62 κραιπάλης τινὸς ἢ πλησμονῆς γενόμενον καὶ διστάζοντα περὶ λουτροῦ καὶ τροφῆς ὁ μὲν φίλος ἐφέξει, φυλάττεσθαι καὶ προσέχειν παραινῶν, ὁ δὲ κόλαξ εἰς τὸ βαλανεῖον ἕλκει, καὶ κελεύει νεαρόν τι παρατιθέναι καὶ μὴ κακοῦν ἀνατάσει τὸ σῶμα. καὶ πρὸς ὁδὸν ἢ πλοῦν ἤ τινα πρᾶξιν ὁρῶν ἀπομαλακιζόμενον οὐ φήσει κατεπείγειν τὸν καιρόν, ἀλλὰ ταὐτὸ ποιήσειν ὑπερθεμένους ἢ πέμψαντας ἕτερον. ἂν δ' ὑπεσχημένος ἀργύριον οἰκείῳ τινὶ δανείσειν ἢ ἐπιδώσειν μεταμέληται μὲν αἰδῆται δέ, τῇ χείρονι B

9 προσθέσεσι Emperius

ῥοπῇ προστιθεὶς ἑαυτὸν ὁ κόλαξ ἐπέρρωσε τὴν εἰς τὸ βαλλάντιον γνώμην καὶ τὸ δυσωπούμενον ἐξέκοψεν, ὡς ἀναλίσκοντα πολλὰ καὶ πολλοῖς ἀρκεῖν ὀφείλοντα φείδεσθαι κελεύων. ὅθεν εἰ μὴ λανθάνομεν ἑαυτοὺς ἐπιθυμοῦντες ἀναισχυντοῦντες ἀποδειλιῶντες, ὁ κόλαξ ἡμᾶς οὐ λήσεται. ἔστι γὰρ συνηγορῶν ἀεὶ τούτοις τοῖς πάθεσι καὶ περὶ τὰς τούτων ἐκβάσεις παρρησιαζόμενος. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ τούτων.

21. Ἐπὶ δὲ τὰς χρείας καὶ τὰς ὑπουργίας ἴωμεν ἤδη· καὶ γὰρ ἐν ταύταις πολλὴν ἀπεργάζεται σύγχυ-
C σιν καὶ ἀσάφειαν ὁ κόλαξ τῆς πρὸς τὸν φίλον διαφορᾶς, ἄοκνος δοκῶν εἶναι καὶ πρόθυμος ἐν πᾶσι καὶ ἀπροφάσιστος. ὁ μὲν γὰρ τοῦ φίλου τρόπος ὥσπερ ὁ τῆς ἀληθείας μῦθος ἁπλοῦς ἐστι κατ' Εὐριπίδην καὶ ἀφελὴς καὶ ἄπλαστος, ὁ δὲ τοῦ κόλακος ὄντως

'νοσῶν ἐν αὑτῷ φαρμάκων δεῖται σοφῶν'

καὶ πολλῶν νὴ Δία καὶ περιττῶν. ὥσπερ οὖν ἐν ταῖς ἀπαντήσεσιν ὁ μὲν φίλος ἔστιν ὅτε μήτ' εἰπὼν μήτ' ἀκούσας μηδὲν ἀλλὰ προσβλέψας καὶ μειδιάσας τὸ εὐμενὲς καὶ τὸ οἰκεῖον ἔνδοθεν δοὺς ταῖς ὄψεσι
D καὶ δεξάμενος παρῆλθεν, ὁ δὲ κόλαξ τρέχει καταδιώκει δεξιοῦται πόρρωθεν, ἂν προσαγορευθῇ πρότερον ὀφθείς, ἀπολογεῖται μετὰ μαρτύρων καὶ ὅρκων πολλάκις, οὕτως ἐν ταῖς πράξεσι πολλὰ παραλείπουσιν οἱ φίλοι τῶν μικρῶν, οὐκ ἐξακριβοῦντες οὐδὲ

8 ἐκβάσεις] ἐντάσεις W 15 Εὐριπίδην] Phoen. 472
24 ἂν] κἂν H

πολυπραγμονοῦντες οὐδέν, οὐδ' ἑαυτοὺς εἰς πᾶσαν ὑπουργίαν ἐμβάλλοντες. ἀλλ' ἐκεῖνος ἐνταῦθα συνεχὴς καὶ ἐνδελεχὴς καὶ ἄτρυτος, οὐ διδοὺς ἑτέρῳ τόπον οὐδὲ χώραν διακονίας, ἀλλὰ βουλόμενος κελεύεσθαι, κἂν μὴ κελευσθῇ, δακνόμενος, μᾶλλον δ' ὅλως ἐξαθυμῶν καὶ ποτνιώμενος.

22. *Ἔστι μὲν οὖν καὶ ταῦτα δηλώματα τοῖς νοῦν ἔχουσιν οὐκ ἀληθινῆς φιλίας οὐδὲ σώφρονος* E *ἀλλ' ἑταιρούσης καὶ περιπλεκομένης ἑτοιμότερον τῶν δεομένων. οὐ μὴν ἀλλὰ δεῖ πρῶτον ἐν ταῖς ἐπαγγελίαις σκοπεῖν τὴν διαφοράν. εὖ γὰρ εἴρηται καὶ τοῖς πρὸ ἡμῶν φίλου μὲν ἐκείνην εἶναι τὴν ἐπαγγελίαν*

'εἰ δύναμαι τελέσαι γε καὶ εἰ τετελεσμένον ἐστί',

κόλακος δὲ ταύτην

'αὔδα ὅ τι φρονέεις'.

καὶ γὰρ οἱ κωμικοὶ τοιούτους εἰσάγουσιν

'ἐμέ, Νικόμαχε, πρὸς τὸν στρατιώτην τάξατε,
ἂν μὴ ποιήσω πέπονα μαστιγῶν ὅλον,
ἂν μὴ ποιήσω σπογγιᾶς μαλακώτερον
τὸ πρόσωπον'.

ἔπειτα τῶν μὲν φίλων οὐδεὶς γίγνεται συνεργός, εἰ F *μὴ γεγένηται σύμβουλος πρότερον, ἀλλ' ὅταν δοκιμάσῃ καὶ συγκαταστήσῃ τὴν πρᾶξιν εἰς τὸ πρέπον ἢ τὸ συμφέρον· ὁ δὲ κόλαξ, κἂν ἀποδῷ τις αὐτῷ τὸ συνδοκιμάσαι καὶ συναποφήνασθαι περὶ τοῦ*

9 *τῶν δεομένων*] *τοῦ δέοντος* Meziriacus 14 Homer. Ξ 196. Σ 427. ε 90 16 id. Ξ 195. Σ 426. ε 89 18 Meinek. IV p. 669 19 *μαστιγῶν*] *μαστίγου μ'* Madvigius 23 *γεγένηται* Pflugkius: *γένηται* vel *γίγνεται*

πράγματος, οὐ μόνον ὑπείκειν καὶ χαρίζεσθαι βουλόμενος, ἀλλὰ καὶ δεδιὼς ὑποψίαν ὀκνοῦντος παρέχειν καὶ φεύγοντος τὸ ἔργον, ἐνδίδωσι καὶ συνεξορμᾷ τὴν ἐπιθυμίαν. οὐδεὶς γάρ ἐστι ῥᾳδίως πλούσιος οὐδὲ βασιλεὺς οἷος εἰπεῖν

63 'ἐμοὶ γὰρ εἴη πτωχός, εἰ δὲ βούλεται,
πτωχοῦ κακίων, ὅστις ὢν εὔνους ἐμοί
φόβον παρελθὼν τἀπὸ καρδίας ἐρεῖ',

ἀλλ' ὥσπερ οἱ τραγῳδοὶ χοροῦ δέονται φίλων συνᾳδόντων ἢ θεάτρου συνεπικροτοῦντος. ὅθεν ἡ μὲν τραγικὴ Μερόπη παραινεῖ

'φίλους δὲ τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις
κέκτησο, τοὺς δὲ πρὸς χάριν σὺν ἡδονῇ
τῇ σῇ πονηροὺς κλῇθρον εἰργέτω στέγης',

B οἱ δὲ τοὐναντίον δρῶσι, τοὺς μὲν μὴ χαλῶντας ἐν λόγοις ἀλλ' ἀντιβαίνοντας ὑπὲρ τοῦ συμφέροντος ἀφοσιοῦνται, τοὺς δὲ πρὸς χάριν πονηροὺς καὶ ἀνελευθέρους καὶ γόητας οὐ μόνον κλῄθρων καὶ στέγης ἐντὸς ἀλλὰ καὶ παθῶν καὶ πραγμάτων ἀπορρήτων λαμβάνουσιν. ὧν ὁ μὲν ἁπλούστερος οὐκ οἴεται δεῖν οὐδ' ἀξιοῖ σύμβουλος εἶναι πραγμάτων τηλικούτων ἀλλ' ὑπουργὸς καὶ διάκονος, ὁ δὲ πανουργότερος ἔστη μὲν ἐν τῷ συνδιαπορεῖν καὶ τὰς ὀφρῦς συνάγειν καὶ συνδιανεύειν τῷ προσώπῳ, λέγει δ' οὐδέν· ἂν δ' ἐκεῖνος εἴπῃ τὸ φαινόμενον, 'ὦ Ἡράκλεις, ἔφθης με' φησί 'μικρὸν εἰπών, ἐγὼ γὰρ αὐτὸ τοῦτο λέγειν ἔμελλον'. ὡς γὰρ οἱ μαθηματικοὶ τὰς

4 τὴν ἐπιθυμίαν Pflugkius: τῇ ἐπιθυμίᾳ 6 Nauck. p. 386 12 id. p. 373

ἐπιφανείας καὶ τὰς γραμμὰς λέγουσι μήτε κάμπτεσθαι μήτε διατείνεσθαι μήτε κινεῖσθαι καθ' ἑαυτάς, νοητὰς καὶ ἀσωμάτους οὔσας, συγκάμπτεσθαι δὲ καὶ συνδιατείνεσθαι καὶ συμμεθίστασθαι τοῖς σώμασιν ὧν πέρατά εἰσιν, οὕτω τὸν κόλακα φωράσεις ἀεὶ συνεπιφάσκοντα καὶ συναποφαινόμενον καὶ συνηδόμενον νὴ Δία καὶ συνοργιζόμενον, ὥστε παντελῶς ἔν γε τούτοις εὐφώρατον εἶναι τὴν διαφοράν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἐν τῷ τρόπῳ τῆς ὑπουργίας. ἡ μὲν γὰρ παρὰ τοῦ φίλου χάρις ὥσπερ ζῷον ἐν βάθει τὰς κυριωτάτας ἔχει δυνάμεις, ἐπιδεικτικὸν δὲ καὶ πανηγυρικὸν οὐδὲν ἔπεστιν ἀλλὰ πολλάκις, ὥσπερ ἰατρὸς λαθὼν ἐθεράπευσε, καὶ φίλος ὠφέλησεν ἐντυχὼν ἢ διαλυσάμενος, ἀγνοοῦντος ἐπιμεληθείς. τοιοῦτος Ἀρκεσίλαος περί τε τἄλλα καὶ νοσοῦντος Ἀπελλοῦ τοῦ Χίου τὴν πενίαν καταμαθὼν ἐπανῆλθεν αὖθις ἔχων εἴκοσι δραχμάς, καὶ καθίσας πλησίον 'ἐνταῦθα μέν' εἶπεν 'οὐδὲν ἢ τὰ Ἐμπεδοκλέους στοιχεῖα ταυτί

'πῦρ καὶ ὕδωρ καὶ γαῖα καὶ αἰθέρος ἤπιον ὕψος'.

ἀλλ' οὐδὲ κατάκεισαι σὺ δεξιῶς', ἅμα δὲ διακινῶν τὸ προσκεφάλαιον αὐτοῦ, λαθὼν ὑπέβαλε τὸ κερμάτιον. ὡς οὖν ἡ διακονοῦσα πρεσβῦτις εὗρε καὶ θαυμάσασα τῷ Ἀπελλῇ προσήγγειλε, γελάσας ἐκεῖνος ''Ἀρκεσιλάου' εἶπε 'τοῦτο τὸ κλέμμα'. καὶ μὴν ἐοικότα γε τέκνα φύεται γονεῦσιν ἐν φιλοσοφίᾳ. Λακύδης γοῦν ὁ Ἀρκεσιλάου γνώριμος ἀπ' εἰσαγγελίας φεύγοντι δίκην Κηφισοκράτει μετὰ τῶν ἄλ-

18 Ἐμπεδοκλέους] Mullach. vol. 1 p. 3

λων φίλων παρειστήκει. τοῦ δὲ κατηγόρου τὸν
δακτύλιον αἰτήσαντος, ὁ μὲν ἡσυχῇ παρακαθῆκεν,
αἰσθόμενος δ' ὁ Λακύδης ἐπέβη τῷ ποδὶ καὶ ἐπέ-
κρυψεν· ἦν γὰρ ὁ ἔλεγχος ἐν ἐκείνῳ. μετὰ δὲ τὴν
ἀπόφασιν τοῦ Κηφισοκράτους δεξιουμένου τοὺς δικα-
F στὰς εἷς τις ὡς ἔοικεν ἑωρακὼς τὸ γενόμενον ἐκέ-
λευσε Λακύδῃ χάριν ἔχειν καὶ τὸ πρᾶγμα διηγή-
σατο. τοῦ Λακύδου πρὸς μηδένα φράσαντος. οὕτως
οἶμαι καὶ τοὺς θεοὺς εὐεργετεῖν τὰ πολλὰ λανθά-
νοντας, αὐτῷ τῷ χαρίζεσθαι καὶ εὖ ποιεῖν φύσιν
ἔχοντας ἥδεσθαι. τὸ δὲ τοῦ κόλακος ἔργον οὐδὲν
ἔχει δίκαιον οὐδ' ἀληθινὸν οὐδ' ἁπλοῦν οὐδ' ἐλευ-
θέριον, ἀλλ' ἱδρῶτα καὶ κραυγὴν καὶ διαδρομὴν καὶ
σύντασιν προσώπου ποιοῦσαν ἔμφασιν καὶ δόκησιν
64 ἐπιπόνου χρείας καὶ κατεσπευσμένης, ὥσπερ ζωγρά-
φημα περίεργον ἀναιδέσι φαρμάκοις καὶ κεκλασμέναις
στολίσι καὶ ῥυτίσι καὶ γωνίαις ἐναργείας φαντασίαν
ἐπαγόμενον. ἔστι δὲ καὶ διηγούμενος ἐπαχθὴς ὡς
ἔπραξε πλάνας τινὰς ἐπ' αὐτῷ καὶ φροντίδας, εἶτ'
ἀπεχθείας πρὸς ἑτέρους εἶτα πράγματα μυρία καὶ
μεγάλα πάθη διεξιών, ὥστ' εἰπεῖν οὐκ ἄξια ταῦτ'
ἐκείνων· πᾶσα μὲν γὰρ ὀνειδιζομένη χάρις ἐπαχθὴς
καὶ ἄχαρις καὶ οὐκ ἀνεκτή, ταῖς δὲ τῶν κολάκων
οὐχ ὕστερον ἀλλὰ πραττομέναις ἔνεστιν εὐθὺς τὸ
B ἐπονείδιστον καὶ δυσωποῦν. ὁ δὲ φίλος, ἂν εἰπεῖν
δεήσῃ τὸ πρᾶγμα, μετρίως ἀπήγγειλε, περὶ αὑτοῦ
δ' εἶπεν οὐδέν. ᾗ δὴ καὶ Λακεδαιμόνιοι Σμυρ-
ναίοις δεομένοις σῖτον πέμψαντες, ὡς ἐθαύμαζον

25 ἂν H: κἂν

ἐκεῖνοι τὴν χάριν, 'οὐδέν' ἔφασαν 'μέγα· μίαν γὰρ ἡμέραν ψηφισάμενοι τὸ ἄριστον ἀφελεῖν ἑαυτῶν καὶ τῶν ὑποζυγίων ταῦτ' ἠθροίσαμεν'. οὐ γὰρ μόνον ἐλευθέριος ἡ τοιαύτη χάρις, ἀλλὰ καὶ τοῖς λαμβάνουσιν ἡδίων, ὅτι τοὺς ὠφελοῦντας οὐ μεγάλα βλάπτεσθαι νομίζουσιν.

23. Οὐ τοίνυν μάλιστα τῷ περὶ τὰς ὑπουργίας ἐπαχθεῖ τοῦ κόλακος οὐδὲ τῇ περὶ τὰς ἐπαγγελίας εὐχερείᾳ γνοίη τις ἂν τὴν φύσιν, ἀλλὰ μᾶλλον ἐν C τῷ καλῷ τῆς χρείας ἢ αἰσχρῷ καὶ διαφέροντι πρὸς ἡδονὴν ἢ ὠφέλειαν. ὁ μὲν γὰρ φίλος οὐχ, ὥσπερ ἀπεφαίνετο Γοργίας, αὐτῷ μὲν ἀξιώσει τὰ δίκαια τὸν φίλον ὑπουργεῖν, ἐκείνῳ δ' αὐτὸς ὑπηρετήσει πολλὰ καὶ τῶν μὴ δικαίων·

'συσσωφρονεῖν γάρ, οὐχὶ συννοσεῖν ἔφυ.'

μᾶλλον οὖν κἀκεῖνον ἀποτρέψει τῶν μὴ προσηκόντων· ἂν δὲ μὴ πείθῃ, καλὸν τὸ Φωκίωνος πρὸς Ἀντίπατρον 'οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ κόλακι', τουτέστι καὶ φίλῳ καὶ μὴ φίλῳ. συνεργεῖν γὰρ δεῖ τῷ φίλῳ μὴ συμπανουργεῖν, καὶ συμβουλεύειν μὴ συνεπιβουλεύειν, καὶ συμμαρτυρεῖν μὴ συνεξαπατᾶν, καὶ συνατυχεῖν νὴ Δία μὴ συναδικεῖν. οὐδὲ γὰρ τὸ συνειδέναι τοῖς φίλοις τὰ αἰσχρά, D πόθεν γε δὴ τὸ συμπράττειν καὶ συνασχημονεῖν αἱρετόν ἐστιν; ὥσπερ οὖν Λακεδαιμόνιοι μάχῃ κρατηθέντες ὑπ' Ἀντιπάτρου καὶ ποιούμενοι διαλύσεις ἠξίουν ὅ τι βούλεται ζημιῶδες, αἰσχρὸν δὲ μηδὲν ἐπιτάττειν αὐτοῖς, οὕτως ὁ φίλος, ἄν τις ἢ δαπάνην

15 Eur. Iph. A. 407

ἢ κίνδυνον ἢ πόνον ἔχουσα χρεία καταλαμβάνῃ,
πρῶτος ἀξιῶν καλεῖσθαι καὶ μετέχειν ἀπροφασίστως
καὶ προθύμως, ὅπου δὲ πρόσεστιν αἰσχύνη, μόνον
ἐᾶν καὶ φείδεσθαι παραιτούμενος. ἀλλ' ἥ γε κολα-
κεία τοὐναντίον ἐν μὲν ταῖς ἐπιπόνοις καὶ κινδυνώ-
E δεσιν ὑπουργίαις ἀπαγορεύει, κἂν διαπειρώμενος
κρούσῃς, σαθρὸν ἔκ τινος προφάσεως ὑπηχεῖ καὶ
ἀγεννές· ἐν δὲ ταῖς αἰσχραῖς καὶ ταπειναῖς καὶ ἀδό-
ξοις διακονίαις ἀπόχρησαι πάτησον, οὐδὲν ἡγεῖται
δεινὸν οὐδ' ὑβριστικόν. ὁρᾷς τὸν πίθηκον; οὐ
δύναται τὴν οἰκίαν φυλάττειν ὡς ὁ κύων, οὐδὲ
βαστάζειν ὡς ὁ ἵππος, οὐδ' ἀροῦν τὴν γῆν ὡς οἱ
βόες· ὕβριν οὖν φέρει καὶ βωμολοχίαν καὶ παιδιὰς
ἀνέχεται, γέλωτος ὄργανον ἐμπαρέχων ἑαυτόν. οὕτω
δὴ καὶ ὁ κόλαξ οὐ συνειπεῖν οὐ συνεισενεγκεῖν οὐ
συναγωνίσασθαι δυνάμενος, πόνου τε καὶ σπουδῆς
ἁπάσης ἀπολειπόμενος, ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν
F ἀπροφάσιστός ἐστι, καὶ πιστὸς ἔρωτος ὑπηρέτης καὶ
περὶ λύσιν πόρνης ἀκριβὴς καὶ πότου δαπάνης ἐκ-
καθῆραι λογισμὸν οὐκ ἀμελής, οὐδὲ ῥᾴθυμος ἐν
δείπνων παρασκευαῖς, θεραπευτικὸς δὲ παλλακίδων,
πρὸς δὲ κηδεστὰς ἀποθρασύνεσθαι κελευσθεὶς καὶ
συνεκβαλεῖν γαμετὴν ἄτεγκτος καὶ ἀδυσώπητος. ὥστε
65 μηδὲ ταύτῃ δυσφώρατον εἶναι τὸν ἄνδρα· προστατ-
τόμενος γὰρ ὅ τι βούλει τῶν ἀδόξων καὶ μὴ καλῶν
ἕτοιμος ἀφειδεῖν ἑαυτοῦ, τῷ προστάττοντι χαρι-
ζόμενος.

24. Οὐχ ἥκιστα δ' ἄν τις αὐτὸν ἐν τῇ πρὸς
τοὺς ἄλλους φίλους διαθέσει καταμάθοι πολὺ τοῦ

φίλου διαφέροντα. τῷ μὲν γὰρ ἥδιστόν ἐστι μετὰ πολλῶν φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι, καὶ τοῦτο πράττων ἀεὶ διατελεῖ περὶ τὸν φίλον ὅπως πολύφιλος καὶ πολυτίμητος ἔσται· κοινὰ γὰρ τὰ φίλων ἡγούμενος οὐδὲν οὕτως οἴεται δεῖν κοινὸν ὡς τοὺς φίλους ὑπάρχειν· ὁ δὲ ψευδὴς καὶ νόθος καὶ ὑπόχαλκος B ὤν, ἅτε δὴ μάλιστα γιγνώσκων ἑαυτὸν ἀδικοῦντα τὴν φιλίαν ὥσπερ νόμισμα παράσημον ὑπ' αὐτοῦ γενομένην, ἔστι μὲν καὶ φύσει φθονερός, ἀλλὰ τῷ φθόνῳ χρῆται πρὸς τοὺς ὁμοίους, διαμιλλώμενος ὑπερβαλέσθαι βωμολοχίᾳ καὶ σπερμολογίᾳ, τὸν δὲ κρείττονα τρέμει καὶ δέδοικεν, οὐ μὰ Δία 'παρὰ Λύδιον ἅρμα πεζὸς οἰχνεύων', ἀλλὰ 'παρὰ χρυσὸν ἑφθόν', ὥς φησι Σιμωνίδης, 'ἀκήρατον οὐδὲ μόλυβδον ἔχων'. ὅταν οὖν ἐλαφρὸς ὢν καὶ ἐπίτηκτος καὶ ἀπατηλὸς ἐγγύθεν ἀντεξετάζηται πρὸς ἀληθινὴν καὶ ἐμβριθῆ φιλίαν καὶ σφυρήλατον, οὐκ ἀναφέρων C ἀλλ' ἐξελεγχόμενος ταὐτὸ ποιεῖ τῷ ζωγραφήσαντι τοὺς ἀλεκτρυόνας ἀθλίως. ἐκεῖνός τε γὰρ ἐκέλευε τὸν παῖδα τοὺς ἀληθινοὺς ἀλεκτρυόνας ἀποσοβεῖν ἀπωτάτω τοῦ πίνακος, οὗτός τε τοὺς ἀληθινοὺς ἀποσοβεῖ φίλους καὶ οὐκ ἐᾷ πλησιάζειν· ἂν δὲ μὴ δύνηται, φανερῶς μὲν ὑποσαίνει καὶ περιέπει καὶ τέθηπεν ὡς ἀμείνονας, λάθρᾳ δ' ὑφίησί τινας καὶ ὑποσπείρει διαβολάς. κρυφίου δὲ λόγου κνήσαντος ἕλκος, κἂν μὴ παντελῶς εὐθὺς ἐργάσηται, τὸ τοῦ Μηδίου φυλάττει μεμνημένος. ἦν δ' ὁ Μήδιος τοῦ

12 Bergk. 1 p. 450 13 οἰχνέων id. 14 Σιμωνίδης] id. 3 p. 417 ἑφθόν — ἔχων] ἀκήρατον ἑφθόν Οὐλομόλυβδος ἐών id. 15 ἐπίτηκτος Iacobsius: ἐπίκτητος

περὶ τὸν Ἀλέξανδρον χοροῦ τῶν κολάκων οἷον ἔξαρ- D χος καὶ σοφιστὴς κορυφαῖος ἐπὶ τοὺς ἀρίστους συντεταγμένος. ἐκέλευεν οὖν θαρροῦντας ἅπτεσθαι καὶ δάκνειν ταῖς διαβολαῖς, διδάσκων ὅτι, κἂν θεραπεύσῃ τὸ ἕλκος ὁ δεδηγμένος, ἡ οὐλὴ μενεῖ τῆς διαβολῆς. ταύταις μέντοι ταῖς οὐλαῖς, μᾶλλον δὲ γαγγραίναις καὶ καρκινώμασι διαβρωθεὶς Ἀλέξανδρος ἀπώλεσε καὶ Καλλισθένη καὶ Παρμενίωνα καὶ Φιλώταν· Ἄγνωσι δὲ καὶ Βαγώαις καὶ Ἀγησίαις καὶ Δημητρίοις ἀφειδῶς ἐνέδωκεν ἑαυτὸν ὑποσκελίζεσθαι, προσκυνούμενον καὶ καταστολιζόμενον καὶ ἀναπλαττόμενον ὑπ᾽ αὐτῶν ὥσπερ ἄγαλμα βαρβα- E ρικόν. οὕτω μεγάλην ἔχει τὸ πρὸς χάριν δύναμιν, καὶ μεγίστην ὡς ἔοικεν ἐν τοῖς μεγίστοις εἶναι δοκοῦσι· τὸ γὰρ οἴεσθαι τὰ κάλλιστα μετὰ τοῦ βούλεσθαι πίστιν ἅμα τῷ κόλακι καὶ θάρσος δίδωσι. τῶν μὲν γὰρ τόπων τὰ ὑψηλὰ δυσπρόσοδα καὶ δυσέφικτα γίγνεται τοῖς ἐπιβουλεύουσι, τὸ δ᾽ ἐν ψυχῇ νοῦν οὐκ ἐχούσῃ δι᾽ εὐτυχίαν ἢ δι᾽ εὐφυΐαν ὕψος καὶ φρόνημα τοῖς μικροῖς καὶ ταπεινοῖς μάλιστα βάσιμόν ἐστιν.

25. Ὅθεν ἀρχόμενοί τε τοῦ λόγου παρεκελευσάμεθα καὶ νῦν παρακελευόμεθα τὸ φίλαυτον ἐκ- F κόπτειν ἑαυτῶν καὶ τὴν οἴησιν· αὕτη γὰρ ἡμᾶς προκολακεύουσα μαλακωτέρους ποιεῖ τοῖς θυραίοις κόλαξιν, ὡς ἑτοίμους ὄντας. ἂν δὲ πειθόμενοι τῷ θεῷ καὶ τὸ ‘γνῶθι σαυτὸν’ ὡς ἑκάστῳ τοῦ παντὸς ἄξιόν ἐστι μαθόντες ἅμα καὶ φύσιν καὶ τροφὴν καὶ

9 Ἀγησίαις] Ἄγισι W   19 ἢ δι᾽ εὐφυΐαν] del. W

παίδευσιν ἑαυτῶν ἀναθεωρῶμεν ἐλλείμματα μυρία
τοῦ καλοῦ καὶ πολὺ τὸ φαύλως καὶ εἰκῆ συμμε-
μιγμένον ἔχουσαν ἐν πράξεσιν ἐν λόγοις ἐν πάθε-
σιν, οὐ πάνυ ῥᾳδίως ἐμπεριπατεῖν τοῖς κόλαξιν
ἑαυτοὺς παρέξομεν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ἀπιστεῖν
ἔφη τοῖς θεὸν αὐτὸν ἀναγορεύουσιν ἐν τῷ καθεύ-
δειν μάλιστα καὶ ἀφροδισιάζειν, ὡς ἀγεννέστερος
περὶ ταῦτα καὶ παθητικώτερος αὑτοῦ γιγνόμενος·
ἡμεῖς δὲ πολλὰ πολλαχοῦ τῶν ἰδίων αἰσχρὰ καὶ 66
λυπρὰ καὶ ἀτελῆ καὶ ἡμαρτημένα καθορῶντες ἀεὶ
φωράσομεν ἑαυτοὺς οὐκ ἐπαινοῦντος φίλου καὶ
κατευλογοῦντος δεομένους, ἀλλ' ἐλέγχοντος καὶ
παρρησιαζομένου καὶ ψέγοντος ἡμᾶς νὴ Δία κακῶς
πράττοντας. ὀλίγοι μὲν γὰρ ἐκ πολλῶν εἰσιν οἱ
παρρησιάζεσθαι μᾶλλον ἢ χαρίζεσθαι τοῖς φίλοις
τολμῶντες· ἐν δὲ τοῖς ὀλίγοις αὖθις οὐ ῥᾳδίως ἂν
εὕροις ἐπισταμένους τοῦτο ποιεῖν, ἀλλ' οἰομένους,
ἂν λοιδορῶσι καὶ ψέγωσι, παρρησίᾳ χρῆσθαι. καί-
τοι καθάπερ ἄλλῳ τινὶ φαρμάκῳ, καὶ τῷ παρρη- B
σιάζεσθαι μὴ τυχόντι καιροῦ τὸ λυπεῖν ἀχρήστως
καὶ ταράττειν περίεστι καὶ ποιεῖν τρόπον τινὰ μετ'
ἀλγηδόνος ὃ ποιεῖ μεθ' ἡδονῆς τὸ κολακεύειν. βλά-
πτονται γὰρ οὐκ ἐπαινούμενοι μόνον ἀκαίρως ἀλλὰ
καὶ ψεγόμενοι· καὶ τοῦτο μάλιστα τοῖς κόλαξιν
εὐλήπτους καὶ πλαγίους παραδίδωσιν, ἀπὸ τῶν
σφόδρα προσάντων καὶ ἀντιτύπων ὥσπερ ἐπὶ τὰ
κοῖλα καὶ μαλακὰ δίκην ὕδατος ἀπολισθάνοντας. διὸ
δεῖ τὴν παρρησίαν ἤθει κεκρᾶσθαι καὶ λόγον ἔχειν
ἀφαιροῦντα τὸ ἄγαν καὶ τὸ ἄκρατον αὐτῆς ὥσπερ

φωτός, ἵνα μὴ ταραττόμενοι μηδ' ἀλγοῦντες ὑπὸ
τῶν ἅπαντα μεμφομένων καὶ πᾶσιν ἐγκαλούντων
καταφεύγωσιν εἰς τὴν τοῦ κόλακος σκιάν, καὶ πρὸς
C τὸ μὴ λυποῦν ἀποστρέφωνται. πᾶσαν μὲν γάρ, ὦ
Φιλόπαππε, κακίαν φευκτέον ἐστὶ δι' ἀρετῆς, οὐχὶ
διὰ τῆς ἐναντίας κακίας, ὥσπερ ἔνιοι δοκοῦσιν
αἰσχυντηλίαν μὲν ἀναισχυντίᾳ φεύγειν ἀγροικίαν δὲ
βωμολοχίᾳ, δειλίας δὲ καὶ μαλακίας ἀπωτάτω τίθε-
σθαι τὸν τρόπον ἂν ἔγγιστα φαίνωνται λαμυρίας
καὶ θρασύτητος. ἔνιοι δὲ καὶ δεισιδαιμονίας ἀθε-
ότητα καὶ πανουργίαν ἀβελτερίας ἀπολόγημα ποι-
D οῦνται, καθάπερ ξύλον τὸ ἦθος ἐκ καμπῆς εἰς
τοὐναντίον ἀπειρίᾳ τοῦ κατορθοῦν διαστρέφοντες.
αἰσχίστη δὲ κολακείας ἄρνησις ἀνωφελῶς λυπηρὸν
εἶναι, καὶ κομιδῇ τινος ἀμούσου καὶ ἀτέχνου πρὸς
εὔνοιαν ὁμιλίας ἀηδίᾳ καὶ χαλεπότητι φεύγειν τὸ
ἀγεννὲς ἐν φιλίᾳ καὶ ταπεινόν, ὥσπερ ἀπελεύθερον
ἐν κωμῳδίᾳ τὴν κατηγορίαν ἰσηγορίας ἀπόλαυσιν
ἡγούμενον. ἐπεὶ τοίνυν αἰσχρὸν μέν ἐστι κολακείᾳ
περιπεσεῖν διώκοντα τὸ πρὸς χάριν, αἰσχρὸν δὲ φεύ-
γοντα κολακείαν παρρησίας ἀμετρίᾳ διαφθεῖραι τὸ
φιλικὸν καὶ κηδεμονικόν, δεῖ δὲ μηδέτερον παθεῖν
ἀλλ' ὥσπερ ἄλλῳ τινὶ καὶ τῇ παρρησίᾳ τὸ καλὸν
E ἐκ τοῦ μετρίου λαβεῖν, αὐτὸς ἔοικεν ὁ λόγος ὁ τὸ
ἐφεξῆς ἀπαιτῶν ἐπιτιθέναι τὴν κορωνίδα τῷ συγ-
γράμματι.

26. Ὥσπερ οὖν κῆράς τινας ἐπούσας τῇ παρρησίᾳ πλείονας ὁρῶντες πρῶτον ἀφαιρῶμεν αὐτῆς τὴν φιλαυτίαν, εὖ μάλα φυλαττόμενοι μὴ διά τι τῶν

ἰδίων οἷον ἀδικούμενοι καὶ ἀλγοῦντες ἐξονειδίζειν δοκῶμεν. οὔτε γὰρ ὑπ' εὐνοίας ἀλλ' ὑπ' ὀργῆς οἴονται γίγνεσθαι τὸν ὑπὲρ αὐτοῦ τοῦ λέγοντος γιγνόμενον λόγον, οὔτε νουθεσίαν ἀλλὰ μέμψιν εἶναι. φιλικὸν γὰρ ἡ παρρησία καὶ σεμνόν, ἡ δὲ μέμψις καὶ φίλαυτον καὶ μικρολόγον. ὅθεν αἰδοῦνται τοὺς παρρησιαζομένους καὶ θαυμάζουσι, τοῖς δὲ μεμφομένοις ἀντεγκαλοῦσι καὶ καταφρονοῦσιν. ὥσπερ ὁ Ἀγαμέμνων τὸν Ἀχιλλέα παρρησιάζεσθαι δοκοῦντα F
μετρίως οὐχ ὑπέμεινε, τοῦ δ' Ὀδυσσέως καθαπτομένου πικρῶς καὶ λέγοντος

'οὐλόμεν', αἴθ' ὤφελλες ἀεικελίου στρατοῦ ἄλλου σημαίνειν'

εἴκει καὶ καρτερεῖ, τῷ κηδεμονικῷ τοῦ λόγου καὶ νοῦν ἔχοντι συστελλόμενος. οὗτος μὲν γὰρ οὐκ ἔχων ἰδίας πρόφασιν ὀργῆς ἐπαρρησιάζετο πρὸς αὐ- 67
τὸν ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος, ἐκεῖνος δὲ δι' αὐτὸν ἐδόκει μάλιστα χαλεπαίνειν. αὐτός γε μὴν ὁ Ἀχιλλεύς, καίπερ οὐ γλυκύθυμος ὢν οὐδ' ἀγανόφρων ἀλλά

'δεινὸς ἀνήρ, οἷος καὶ ἀναίτιον αἰτιάασθαι',

παρεῖχε τῷ Πατρόκλῳ σιωπῇ καταφέρειν αὐτοῦ πολλὰ τοιαῦτα

'νηλεές, οὐκ ἄρα σοί γε πατὴρ ἦν ἱππότα Πηλεὺς
οὐδὲ Θέτις μήτηρ· γλαυκὴ δέ σε τίκτε θάλασσα
πέτραι τ' ἠλίβατοι, ὅτι τοι νόος ἐστὶν ἀπηνής'.

ὥσπερ γὰρ Ὑπερείδης ὁ ῥήτωρ ἠξίου σκοπεῖν Ἀθη- B
ναίους μὴ μόνον εἰ πικρός ἐστιν, ἀλλ' εἰ προῖκα πικρός, οὕτως ἡ τοῦ φίλου νουθεσία καθαρεύουσα

12 Homer. Ξ 84 20 id. Λ 652. Ν 775 23 id. Π 33

παντὸς ἰδίου πάθους αἰδεστόν ἐστι καὶ σεμνὸν καὶ ἀναντίβλεπτον. ἐὰν δὲ δὴ καὶ φανερὸς ᾖ τις ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι τὰ μὲν εἰς αὐτὸν ἁμαρτήματα τοῦ φίλου κομιδῇ προϊέμενος καὶ ἀπολείπων. ἄλλας δέ τινας αὐτοῦ πλημμελείας ἐλέγχων καὶ δάκνων ἐφ' ἑτέροις καὶ μὴ φειδόμενος. ἄμαχος ὁ τόνος τῆς παρρησίας οὗτός ἐστι καὶ τῇ γλυκύτητι τοῦ νουθετοῦντος ἐπιτείνων τὸ πικρὸν καὶ αὐστηρὸν τῆς νουθεσίας. ὅθεν εὖ μὲν εἴρηται τὸ δεῖν ἐν ταῖς ὀργαῖς
C καὶ ταῖς διαφοραῖς ταῖς πρὸς τοὺς φίλους μάλιστα πράττειν τι καὶ σκοπεῖν τῶν ἐκείνοις συμφερόντων ἢ πρεπόντων, οὐχ ἧττον δὲ τούτου φιλικόν ἐστι τὸ παρορᾶσθαι καὶ ἀμελεῖσθαι δοκοῦντας αὐτοὺς ὑπὲρ ἄλλων ἀμελουμένων παρρησιάζεσθαι καὶ ὑπομιμνήσκειν. ὡς Πλάτων ἐν ταῖς πρὸς Διονύσιον ὑποψίαις καὶ διαφοραῖς ᾐτήσατο καιρὸν ἐντυχίας· εἶθ' ὁ μὲν ἔδωκεν. οἰόμενος ὑπὲρ αὐτοῦ τι ἔχειν μέμψασθαι τὸν Πλάτωνα καὶ διελθεῖν, ὁ δὲ Πλάτων οὕτω πως διελέχθη πρὸς αὐτόν. 'εἴ τινα αἴσθοιο, Διονύσιε,
D δυσμενῆ πεπλευκότα εἰς Σικελίαν, κακόν τί σε ποιῆσαι βουλόμενον οὐκ ἔχοντα δὲ καιρόν, ἆρ' ἂν ἐάσειας αὐτὸν ἐκπλεῦσαι καὶ περιίδοις ἀθῷον ἀπαλλαγέντα;' 'πολλοῦ δέω' εἶπεν ὁ Διονύσιος 'ὦ Πλάτων· δεῖ γὰρ οὐ τὰ ἔργα τῶν ἐχθρῶν μόνον ἀλλὰ καὶ τὴν προαίρεσιν μισεῖν καὶ κολάζειν.' 'εἰ τοίνυν' εἶπεν ὁ Πλάτων 'ἐπ' εὐνοίᾳ τις ἀφιγμένος τῇ σῇ δεῦρο βούλεται μὲν ἀγαθοῦ τινος αἴτιός σοι γε-

2 δὴ καὶ] δὴ H 15 ὑποψίαις Graeco-Latina a. 1624: ὑπεροψίαις

νέσθαι, σὺ δὲ καιρὸν οὐ παρέχεις, ἄξιόν ἐστι τοῦτον ἀχαρίστως προέσθαι καὶ ὀλιγώρως;' ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ Διονυσίου τίς ἐστιν οὗτος, 'Αἰσχίνης' εἶπεν 'ἀνὴρ τῷ τε ἤθει παρ' ὁντινοῦν τῶν Σωκράτους ἑταίρων ἐπιεικὴς καὶ τῷ λόγῳ δυνατὸς ἐπανορθοῦν οἷς συνείη· πλεύσας δὲ δεῦρο πολλὴν θάλατ- E ταν, ὡς συγγένοιτό σοι διὰ φιλοσοφίας, ἠμέληται'. ταῦθ' οὕτως ἐκίνησε τὸν Διονύσιον, ὥστε τὰς μὲν χεῖρας τῷ Πλάτωνι εὐθὺς περιβαλεῖν καὶ κατασπάζεσθαι, τὴν εὐμένειαν καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην ἀγάμενον, τοῦ δ' Αἰσχίνου καλῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπιμεληθῆναι.

27. Δεύτερον τοίνυν ὥσπερ ἐκκαθαίροντες ὕβριν ἅπασαν καὶ γέλωτα καὶ σκῶμμα καὶ βωμολοχίαν ἡδύσματα πονηρὰ τῆς παρρησίας ἀφαιρῶμεν. ὥσπερ γὰρ ἰατροῦ σάρκα τέμνοντος εὐρυθμίαν τινὰ δεῖ F καὶ καθαριότητα τοῖς ἔργοις ἐπιτρέχειν, ὀρχηστικὴν δὲ καὶ παράβολον καὶ περιτρέχουσαν ὑγρότητα καὶ περιεργίαν ἀπεῖναι τῆς χειρός, οὕτως ἡ παρρησία δέχεται τὸ ἐπιδέξιον καὶ τὸ ἀστεῖον, ἂν ἡ χάρις τὴν σεμνότητα σῴζῃ, θρασύτης δὲ καὶ βδελυρία καὶ ὕβρις προσοῦσα πάνυ διαφθείρει καὶ ἀπόλλυσιν. ὅθεν ὁ μὲν ψάλτης οὐκ ἀπιθάνως οὐδ' ἀμούσως ἐπεστόμισε τὸν Φίλιππον ἐπιχειροῦντα περὶ κρουμάτων διαφέρεσθαι πρὸς αὐτόν, εἰπὼν 'μὴ γένοιτό σοι οὕτως ὦ βασιλεῦ κακῶς, ἵν' ἐμοῦ ταῦτα σὺ 68 βέλτιον εἰδῇς'. Ἐπίχαρμος δ' οὐκ ὀρθῶς, τοῦ

6 συνείη] ἂν συνῇ H 22 πάνυ] πάντα R 26 σὺ ταῦτα H ex p. 634 d

Ἱέρωνος ἀνελόντος ἐνίους τῶν συνήθων καὶ μεθ' ἡμέρας ὀλίγας καλέσαντος ἐπὶ δεῖπνον αὐτόν, 'ἀλλὰ πρῴην' ἔφη 'θύων τοὺς φίλους οὐκ ἐκάλεσας'. κακῶς δὲ καὶ Ἀντιφῶν, παρὰ Διονυσίῳ ζητήσεως οὔσης καὶ λόγου 'ποῖος χαλκὸς ἄριστος', 'ἐκεῖνος' εἶπεν, 'ἐξ οὗ Ἀθήνησι κατεσκεύασαν τὰς Ἁρμοδίου καὶ Ἀριστογείτονος εἰκόνας'. οὔτε γὰρ ὠφελεῖ τούτων τὸ λυπηρὸν καὶ πικρόν, οὔτε τέρπει τὸ βωμολόχον καὶ παιδιῶδες, ἀλλ' ἔστι κακοηθείᾳ καὶ ὕβρει B μεμιγμένης ἀκρασίας μετ' ἔχθρας τὸ τοιοῦτον εἶδος, ᾧ χρώμενοι προσαπολλύουσιν αὑτούς, τὴν περὶ τὸ φρέαρ ὄρχησιν ἀτεχνῶς ὀρχούμενοι. καὶ γὰρ Ἀντιφῶν ἀπέθανεν ὑπὸ Διονυσίου καὶ Τιμαγένης ἐξέπεσε τῆς Καίσαρος φιλίας, ἐλευθέρᾳ μὲν οὐδέποτε φωνῇ χρησάμενος, ἐν δὲ τοῖς συμποσίοις καὶ τοῖς περιπάτοις ἑκάστοτε πρὸς οὐδ' ἡντινοῦν σπουδὴν

'ἀλλ' ὅ τι οἱ εἴσαιτο γελοίιον Ἀργείοισιν'

αἰτίαν φιλίας ὥσπερ σόφισμα λοιδορίας προφερόμενος. ἐπεὶ καὶ τοῖς κωμικοῖς πολλὰ πρὸς τὸ θέατρον αὐστηρὰ καὶ πολιτικὰ πεποίητο· συμμεμιγμένον C δὲ τὸ γελοῖον αὐτοῖς καὶ βωμολόχον, ὥσπερ σιτίοις ὑπότριμμα μοχθηρόν, ἐξίτηλον ἐποίει τὴν παρρησίαν καὶ ἄχρηστον, ὥστε περιῆν κακοηθείας δόξα καὶ βδελυρίας τοῖς λέγουσι, χρήσιμον δὲ τοῖς ἀκούουσιν οὐδὲν ἀπὸ τῶν λεγομένων. ἄλλως μὲν οὖν προσοιστέον ἐστὶ καὶ παιδιὰν καὶ γέλωτα τοῖς φίλοις· ἡ δὲ παρρησία σπουδὴν ἐχέτω καὶ ἦθος. ἂν δ'

17 Homer. B 215 20 αὐστηρῶς H πολιτικὰ] πληκτικῶς H ἐπεποίητο H

ὑπὲρ μειζόνων ᾖ, καὶ πάθει καὶ σχήματι καὶ τόνῳ φωνῆς ὁ λόγος ἀξιόπιστος ἔστω καὶ κινητικός. ὁ δὲ καιρὸς ἐν παντὶ μὲν παρεθεὶς μεγάλα βλάπτει, μάλιστα δὲ τῆς παρρησίας διαφθείρει τὸ χρήσιμον. ὅτι μὲν οὖν ἐν οἴνῳ καὶ μέθῃ τὸ τοιοῦτο φυλακτέον, εὔδηλόν ἐστιν. εὐδίᾳ γὰρ ἐπάγει νέφος ὁ D κινῶν ἐν παιδιᾷ καὶ φιλοφροσύνῃ λόγον ὀφρῦν ἀνασπῶντα καὶ συνιστάντα τὸ πρόσωπον. ὥσπερ ἀντιταττόμενον τῷ Λυαίῳ θεῷ καὶ ‘λύοντι τὸ τῶν δυσφόρων σκύνιον μεριμνᾶν’ κατὰ Πίνδαρον. ἔχει δὲ καὶ κίνδυνον ἡ ἀκαιρία μέγαν. ἀκροσφαλεῖς γάρ εἰσιν αἱ ψυχαὶ πρὸς ὀργὴν διὰ τὸν οἶνον, καὶ πολλάκις ἡ μέθη παραλαβοῦσα τὴν παρρησίαν ἔχθραν ἐποίησε. καὶ ὅλως οὐκ ἔστι γενναῖον οὐδὲ θαρραλέον ἀλλ' ἄνανδρον ἐν τῷ νήφειν ἀπαρρησιάστου τὸ παρρησιάζεσθαι παρὰ τράπεζαν ὥσπερ οἱ δειλοὶ κύνες. οὐδὲν οὖν δεῖ περὶ τούτων λέγοντα μηκύνειν.

28. Ἐπεὶ δὲ πολλοὶ τοὺς φίλους εὖ φερομένους E ἐν τοῖς πράγμασιν οὔτ' ἀξιοῦσιν οὔτε τολμῶσι ῥυθμίζειν, ἀλλ' ὅλως ἀπρόσιτον καὶ ἀνέφικτον ἡγοῦνται νουθεσίᾳ τὸ εὐτυχοῦν εἶναι, σφαλλομένοις δὲ καὶ πταίουσιν ἐπιτίθενται καὶ πατοῦσιν ὑπὸ χεῖρα καὶ ταπεινοὺς γεγενημένους, ὥσπερ ῥεῦμα κεκρατημένον παρὰ φύσιν τὴν παρρησίαν ἀθρόως ἐφιέντες αὐτοῖς καὶ ἀπολαύοντες ἄσμενοι τῆς μεταβολῆς διὰ τὴν πρόσθεν ὑπεροψίαν ἐκείνων αὐτῶν δ' ἀσθένειαν,

9 *Λυαίῳ* W: *Λυδίῳ* 10 *δυσφόρων*] *δυσφρόνων* Nauck. *σκύνιον* idem: *σχοινίον* *μεριμνᾶν* idem: *μεριμνῶν* *Πίνδαρον*] Bergk. 1 p. 460

οὐ χεῖρόν ἐστι καὶ περὶ τούτων διελθεῖν καὶ ἀποκρίνασθαι τῷ Εὐριπίδῃ λέγοντι

'ὅταν δ' ὁ δαίμων εὖ διδῷ, τί δεῖ φίλων;'

F ὅτι δεῖ μάλιστα παρρησιαζομένων φίλων τοῖς εὐτυχοῦσι καὶ τὸ ἄγαν ὑφιέντων τοῦ φρονήματος. ὀλίγοι γάρ εἰσιν οἷς μετὰ τοῦ εὐτυχεῖν παραγίγνεται τὸ φρονεῖν· οἱ δὲ πολλοὶ φρενῶν ἐπεισάκτων δέονται καὶ λογισμῶν πιεζόντων ἔξωθεν αὐτοὺς ὑπὸ τῆς τύχης φυσωμένους καὶ σαλευομένους. ὅταν δ' ὁ δαίμων καταβάλῃ καὶ περιέλῃ τὸν ὄγκον, αὐτοῖς τοῖς πράγμασιν ἔνεστι τὸ νουθετοῦν καὶ μετάνοιαν ἐμποιοῦν. ὅθεν οὐδὲν ἔργον τότε παρρησίας φιλικῆς οὐδὲ λόγων βάρος ἐχόντων καὶ δηγμόν, ἀλλ' ὡς ἀληθῶς ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς

69 'εἰς ὄμματ' εὔνου φωτὸς ἐμβλέψαι γλυκύ'

παρηγοροῦντος καὶ παραθαρρύνοντος, ὥσπερ τοῦ Κλεάρχου τὸ πρόσωπον ὁ Ξενοφῶν ἐν ταῖς μάχαις καὶ παρὰ τὰ δεινά φησιν ὁρώμενον εὐμενὲς καὶ φιλάνθρωπον εὐθαρσεστέρους ποιεῖν τοὺς κινδυνεύοντας. ὁ δὲ παρρησίαν καὶ δηγμὸν ἀνθρώπῳ δυστυχοῦντι προσάγων ὥσπερ ὀξυδορκικὸν ὄμματι ταρασσομένῳ καὶ φλεγμαίνοντι, θεραπεύει μὲν οὐδὲν οὐδ' ἀφαιρεῖ τοῦ λυποῦντος, ὀργὴν δὲ τῇ λύπῃ
B προστίθησι καὶ παροξύνει τὸν ἀνιώμενον. αὐτίκα γοῦν ὑγιαίνων μέν τις οὐ χαλεπός ἐστιν οὐδ' ἄγριος παντάπασιν ἀνδρὶ φίλῳ ψέγοντι μὲν συνουσίας καὶ πότους αὐτοῦ ψέγοντι δ' ἀργίαν καὶ ἀγυμνασίαν

2 Εὐριπίδῃ] Or. 667 15 Eurip. Ion 732 17 Ξενοφῶν] Anab. II 6, 11

καὶ λουτρὰ συνεχῆ καὶ πλησμονὰς ἀκαίρους· νοσοῦντι δ' οὐκ ἀνεκτὸν ἀλλὰ μείζων νόσος ἀκούειν ὅτι ταῦτά σοι γέγονεν ἐξ ἀκρασίας καὶ μαλακίας καὶ δι' ὄψα καὶ γυναῖκας. ὢ τῆς ἀκαιρίας. ἄνθρωπε· διαθήκην γράφω καὶ παρασκευάζεταί μοι καστόριον ἢ σκαμώνιον ὑπὸ τῶν ἰατρῶν. σὺ δὲ νουθετεῖς καὶ φιλοσοφεῖς. οὕτω τοίνυν καὶ τὰ πράγματα τῶν δυστυχούντων οὐ παρρησίαν ἐνδέχεται καὶ γνωμολογίαν. ἀλλ' ἐπιεικείας δεῖται καὶ βοηθείας. καὶ C γὰρ αἱ τίτθαι τοῖς παιδίοις πεσοῦσιν οὐ λοιδορησόμεναι προστρέχουσιν, ἀλλ' ἤγειραν καὶ περιέπλυναν καὶ κατέστειλαν, εἶθ' οὕτως ἐπιπλήττουσι καὶ κολάζουσι. λέγεται δὲ καὶ Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς ὅτε τῆς πατρίδος ἐξέπεσε καὶ περὶ Θήβας ἀδοξῶν καὶ ταπεινὰ πράττων διῆγεν, οὐχ ἡδέως ἰδεῖν προσιόντα Κράτητα, παρρησίαν κυνικὴν καὶ λόγους τραχεῖς προσδεχόμενος· ἐντυχόντος δὲ πράως αὐτῷ τοῦ Κράτητος καὶ διαλεχθέντος περὶ φυγῆς ὡς οὐδὲν ἔχοι κακὸν οὐδ' ἄξιον φέρειν βαρέως πραγμάτων σφαλε- D ρῶν καὶ ἀβεβαίων ἀπηλλαγμένον. ἅμα δὲ θαρρεῖν ἑαυτῷ καὶ τῇ διαθέσει παρακαλοῦντος, ἡδίων γενόμενος καὶ ἀναθαρρήσας πρὸς τοὺς φίλους εἶπε 'φεῦ τῶν πράξεων ἐκείνων καὶ ἀσχολιῶν δι' ἃς ἄνδρα τοιοῦτον οὐκ ἔγνωμεν'.

'λυπουμένῳ γὰρ μῦθος εὐμενὴς φίλων,
ἄγαν δὲ μωραίνοντι νουθετήματα.'

οὗτος ὁ τρόπος τῶν γενναίων φίλων· οἱ δ' ἀγεννεῖς καὶ ταπεινοὶ τῶν εὐτυχούντων κόλακες, 'ὥσπερ τὰ

25 λυπουμένῳ] Nauck. p. 524 γὰρ] μὲν H

E ῥήγματα καὶ τὰ σπάσματά᾽ φησι Δημοσθένης ‘ὅταν τι κακὸν τὸ σῶμα λάβῃ τότε κινεῖσθαι’, καὶ οὗτοι ταῖς μεταβολαῖς ἐπιφύονται, καθάπερ ἡδόμενοι καὶ ἀπολαύοντες. καὶ γὰρ ἂν δέηταί τινος ὑπομνήσεως ἐν οἷς δι᾽ αὑτὸν ἔπταισε βουλευσάμενος κακῶς, ἱκανόν ἐστι τό

‘οὔ τι καθ᾽ ἡμέτερόν γε νόον· μάλα γάρ τοι ἔγωγε
πόλλ᾽ ἀπεμυθεόμην’.

29. Ἐν τίσιν οὖν σφοδρὸν εἶναι δεῖ τὸν φίλον καὶ πότε τῷ τόνῳ χρῆσθαι τῆς παρρησίας; ὅταν ἡδονῆς ἢ ὀργῆς ἢ ὕβρεως ἐπιλαβέσθαι φερομένης οἱ καιF ροὶ παρακαλῶσιν ἢ κολοῦσαι φιλαργυρίαν ἢ ἀπροσεξίαν ἀνασχεῖν ἀνόητον. οὕτως ἐπαρρησιάζετο Σόλων πρὸς Κροῖσον ὑπ᾽ εὐτυχίας ἀβεβαίου διεφθορότα καὶ τρυφῶντα, τὸ τέλος ὁρᾶν κελεύσας· οὕτω Σωκράτης Ἀλκιβιάδην ἐκόλουε, καὶ δάκρυον ἐξῆγεν ἀληθινὸν ἐξελεγχομένου καὶ τὴν καρδίαν ἔστρεφε. τοιαῦτα τὰ Κύρου πρὸς Κυαξάρην καὶ τὰ πρὸς Δίωνα Πλάτωνος, ὅτε λαμπρότατος ἦν καὶ πάντας εἰς ἑαυτὸν ἀνθρώπους ἐπέστρεφε διὰ τὸ κάλλος τῶν πράξεων καὶ τὸ μέγεθος, παρακελευομένου φυλάτ-70 τεσθαι καὶ δεδιέναι τὴν ‘αὐθάδειαν, ὡς ἐρημίᾳ ξύνοικον’. ἔγραφε δὲ καὶ Σπεύσιππος αὐτῷ μὴ μέγα φρονεῖν εἰ πολὺς αὐτοῦ λόγος ἐστὶν ἐν παιδαρίοις καὶ γυναίοις, ἀλλ᾽ ὁρᾶν ὅπως ὁσιότητι καὶ δικαιοσύνῃ καὶ νόμοις ἀρίστοις κοσμήσας Σικελίαν ‘εὐκλεᾶ θήσει’ τὴν Ἀκαδήμειαν. Εὔκτος δὲ καὶ Εὐλαῖος, ἑταῖροι Περσέως, εὐτυχοῦντι μὲν ἀεὶ πρὸς

6 Homer. *I* 108 16 ἔστρεφε H: ἀνέστρεφε 21 αὐθάδειαν] Plat. Ep. IV p. 321 b 26 εὐκλεᾶ θήσει] Eurip. Phoen. 1732

χάριν ὁμιλοῦντες καὶ συνεπινεύοντες ὥσπερ οἱ λοιποὶ παρηκολούθουν· ἐπεὶ δὲ Ῥωμαίοις συμβαλὼν περὶ Πύδναν ἔπταισε καὶ ἔφυγε, προσπεσόντες ἐπετίμων πικρῶς καὶ ἀνεμίμνησκον ὧν ἐξήμαρτεν ἢ παρεῖδεν, ἕκαστον ἐξονειδίζοντες, ἄχρι οὗ διαλγήσας ὁ ἄνθρωπος ὑπὸ λύπης καὶ ὀργῆς ἀμφοτέρους τῷ ξιφιδίῳ B παίων ἀνεῖλεν.

30. Ὁ μὲν οὖν κοινὸς οὕτω προωρίσθω καιρός· οὓς δὲ παρέχουσιν αὐτοὶ πολλάκις οὐ χρὴ προΐεσθαι τὸν κηδόμενον φίλων ἀλλὰ χρῆσθαι· καὶ γὰρ ἐρώτησις ἐνίοις καὶ διήγησις καὶ ψόγος ὁμοίων ἐφ᾽ ἑτέροις ἢ ἔπαινος ὥσπερ ἐνδόσιμον εἰς παρρησίαν ἐστίν. οἷον ἐλθεῖν Δημάρατον εἰς Μακεδονίαν λέγουσι καθ᾽ ὃν χρόνον ἐν διαφορᾷ πρὸς τὴν γυναῖκα καὶ τὸν υἱὸν ὁ Φίλιππος ἦν· ἀσπασαμένου δ᾽ αὐτὸν C τοῦ Φιλίππου καὶ πυθομένου πῶς πρὸς ἀλλήλους ἔχουσιν ὁμονοίας οἱ Ἕλληνες, εἰπεῖν τὸν Δημάρατον εὔνουν ὄντα καὶ συνήθη ‘πάνυ γοῦν ὦ Φίλιππε καλόν ἐστί σοι πυνθάνεσθαι μὲν περὶ τῆς Ἀθηναίων καὶ Πελοποννησίων ὁμοφροσύνης, τὴν δ᾽ οἰκίαν περιορᾶν τὴν σεαυτοῦ τοσαύτης στάσεως καὶ διχονοίας γέμουσαν’. εὖ δὲ καὶ Διογένης, ὃς ἐπεὶ παρελθὼν εἰς τὸ τοῦ Φιλίππου στρατόπεδον, ὅτε τοῖς Ἕλλησιν ἐβάδιζε μαχούμενος, ἀνήχθη πρὸς αὐτόν, ὁ δ᾽ ἀγνοῶν ἠρώτησεν εἰ κατάσκοπός ἐστι, ‘πάνυ μὲν οὖν’ ἔφη ‘κατάσκοπος ὦ Φίλιππε τῆς ἀβουλίας σου καὶ τῆς ἀνοίας, δι᾽ ἣν οὐδενὸς ἀναγκάζοντος ἔρχῃ περὶ τῆς D βασιλείας καὶ τοῦ σώματος ὥρᾳ μιᾷ διακυβεύσων’.

10 φίλων R: φίλον 27 τῆς add. H

τοῦτο μὲν οὖν ἴσως σφοδρότερον· (31) ἕτερος δὲ καιρός ἐστι νουθεσίας ὅταν ὑπ' ἄλλων λοιδορηθέντες ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσι ταπεινοί τε γένωνται καὶ συσταλῶσιν. ᾧ χρῷτ' ἂν ἐμμελῶς ὁ χαρίεις τοὺς μὲν λοιδοροῦντας ἀνακόπτων καὶ διακρουόμενος. ἰδίᾳ δ' αὐτὸς ἁπτόμενος τοῦ φίλου καὶ ὑπομιμνήσκων ὡς εἰ διὰ μηδὲν ἄλλο προσεκτέον αὐτῷ, ὅπως γε μὴ θρασεῖς ὦσιν οἱ ἐχθροί. 'ποῦ γὰρ ἔστι τούτοις τὸ στόμα διᾶραι, τί δὲ προσειπεῖν, ἂν ἀφῇς ταῦτα
E καὶ ῥίψῃς ἐφ' οἷς κακῶς ἀκούεις;' γίγνεται γὰρ οὕτω τὸ μὲν λυπηρὸν τοῦ λοιδοροῦντος, τὸ δ' ὠφέλιμον τοῦ νουθετοῦντος. ἔνιοι δὲ κομψότερον, ἄλλους ψέγοντες, ἐπιστρέφουσι τοὺς συνήθεις· κατηγοροῦσι γὰρ ἑτέρων ἃ πράττοντας ἐκείνους ἴσασιν. ὁ δ' ἡμέτερος καθηγητὴς Ἀμμώνιος ἐν δειλινῇ διατριβῇ τῶν γνωρίμων τινὰς αἰσθόμενος ἠριστηκότας οὐχ ἁπλοῦν ἄριστον ἐκέλευσεν ἰδίῳ παιδὶ πληγὰς ἐμβαλεῖν τὸν ἀπελεύθερον, ἐπειπὼν ὅτι χωρὶς ὄξους ἀριστᾶν οὐ δύναται. καὶ ἅμα πρὸς ἡμᾶς ἀπέβλεψεν, ὥστε τῶν ἐνόχων ἅψασθαι τὴν ἐπιτίμησιν.

32. Ἔτι τοίνυν εὐλαβητέον ἐστὶν ἐν πολλοῖς παρρησίᾳ χρῆσθαι πρὸς φίλον, ἐνθυμούμενον τὸ
F τοῦ Πλάτωνος. ἐπεὶ γὰρ ὁ Σωκράτης ἥψατό τινος τῶν συνήθων σφοδρότερον ἐπὶ ταῖς τραπέζαις διαλεγόμενος, 'οὐκ ἄμεινον ἦν' ὁ Πλάτων ἔφη 'ἰδίᾳ ταῦτα λελέχθαι;' καὶ ὁ Σωκράτης 'σὺ δ' οὐκ ἄμεινον' εἶπεν 'ἐποίησας ἂν ἰδίᾳ πρὸς ἐμὲ τοῦτ' εἰπών;'

7 αὐτῷ scripsi: αὑτῷ 9 προσειπεῖν] προφέρειν R. Malim προσεπειπεῖν

Πυθαγόρου δὲ τραχύτερον ἐν πολλοῖς γνωρίμῳ προσ-
ενεχθέντος ἀπάγξασθαι τὸ μειράκιον λέγουσιν, ἐκ
τούτου δὲ μηδέποτε τὸν Πυθαγόραν αὖθις ἄλλου
παρόντος ἄλλον νουθετῆσαι. δεῖ γὰρ ὡς νοσήματος
οὐκ εὐπρεποῦς τῆς ἁμαρτίας τὴν νουθέτησιν καὶ
ἀνακάλυψιν ἀπόρρητον εἶναι καὶ μὴ πανηγυρικὴν
μηδ' ἐπιδεικτικὴν μηδὲ μάρτυρας καὶ θεατὰς συν- 71
άγουσαν. οὐ γὰρ φιλικὸν ἀλλὰ σοφιστικὸν ἀλλο-
τρίοις ἐνευδοκιμεῖν σφάλμασι, καλλωπιζόμενον πρὸς
τοὺς παρόντας. ὥσπερ οἱ χειρουργοῦντες ἐν τοῖς
θεάτροις ἰατροὶ πρὸς ἐργολαβίαν. ἄνευ δὲ τῆς
ὕβρεως, ἣν οὐδεμιᾷ θεραπείᾳ προσεῖναι δίκαιόν
ἐστι. καὶ τὸ τῆς κακίας σκεπτέον φιλόνεικον καὶ
αὔθαδες. οὐ γὰρ ἁπλῶς 'νουθετούμενος ἔρως μᾶλ-
λον πιέζει' κατ' Εὐριπίδην, ἀλλ' ἂν νουθετῇ τις ἐν
πολλοῖς καὶ μὴ φειδόμενος, πᾶν νόσημα καὶ πᾶν B
πάθος εἰς τὸ ἀναίσχυντον καθίστησιν. ὥσπερ οὖν
ὁ Πλάτων τοὺς παρασκευάζοντας ἐν τοῖς νέοις αἰσχύ-
νην γέροντας αὐτοὺς ἀξιοῖ πρῶτον αἰσχύνεσθαι τοὺς
νέους, οὕτω τῶν φίλων ἡ δυσωπουμένη παρρησία
δυσωπεῖ μάλιστα, καὶ τὸ μετ' εὐλαβείας ἀτρέμα
προσιέναι καὶ ἅπτεσθαι τοῦ ἁμαρτάνοντος ὑπερείπει
καὶ διεργάζεται τὴν κακίαν ἀναπιμπλαμένην τοῦ
αἰδεῖσθαι τὸ αἰδούμενον. ὅθεν ἄριστα μὲν ἔχει τό

'ἄγχι σχὼν κεφαλήν, ἵνα μὴ πευθοίαθ' οἱ ἄλλοι',

ἥκιστα δὲ πρέπει γαμετῆς ἀκουούσης ἄνδρα καὶ παί- C
δων ἐν ὄψει πατέρα καὶ ἐραστὴν ἐρωμένου παρόντος

15 *Εὐριπίδην*] Nauck. p. 449 18 *Πλάτων*] Legg. p. 729 c 25 Homer. α 157

ἢ γνωρίμων διδάσκαλον ἀποκαλύπτειν· ἐξίστανται γὰρ ὑπὸ λύπης καὶ ὀργῆς ἐλεγχόμενοι παρ' οἷς εὐδοκιμεῖν ἀξιοῦσιν. οἶμαι δὲ καὶ Κλεῖτος οὐχ οὕτω παρώξυνε διὰ τὸν οἶνον, ὡς ὅτι πολλῶν παρόντων ἐδόκει κολούειν Ἀλέξανδρον. καὶ Ἀριστομένης ὁ Πτολεμαίου καθηγητὴς ὅτι νυστάζοντα πρεσβείας παρούσης ἐπάταξεν ἐξεγείρων, λαβήν τινα παρέσχε τοῖς κόλαξι, προσποιουμένοις ἀγανακτεῖν ὑπὲρ τοῦ
D βασιλέως καὶ λέγουσιν 'εἰ τοσαῦτα κοπιῶν καὶ ἀγρυπνῶν κατηνέχθης, ἰδίᾳ σε νουθετεῖν ὀφείλομεν, οὐκ ἐναντίον ἀνθρώπων τοσούτων προσφέρειν τὰς χεῖρας'. ὁ δὲ φαρμάκου κύλικα πέμψας ἐκέλευσεν ἐκπιεῖν τὸν ἄνθρωπον. Ἀριστοφάνης δὲ καὶ τὸν Κλέωνα τοῦτ' ἐγκαλεῖν φησιν ὅτι

'ξένων παρόντων τὴν πόλιν κακῶς λέγει'

καὶ παροξύνει τοὺς Ἀθηναίους. διὸ δεῖ φυλάττεσθαι καὶ τοῦτο μετὰ τῶν ἄλλων τοὺς μὴ παρεπιδείκνυσθαι μηδὲ δημαγωγεῖν ἀλλ' ὀνησιφόρως καὶ θεραπευτικῶς χρῆσθαι τῇ παρρησίᾳ βουλομένους. καὶ μὴν
E ὅπερ ὁ Θουκυδίδης τοὺς Κορινθίους λέγοντας περὶ αὑτῶν πεποίηκεν, ὡς 'ἄξιοί' εἰσιν ἑτέροις 'ἐπενεγκεῖν ψόγον', οὐ κακῶς εἰρημένον. ἔδει παρεῖναι τοῖς παρρησιαζομένοις. Λύσανδρος μὲν γὰρ ὡς ἔοικε πρὸς τὸν ἐκ Μεγάρων ἐν τοῖς συμμάχοις παρρησιαζόμενον ὑπὲρ τῆς Ἑλλάδος ἔφη τοὺς λόγους αὐτοῦ πόλεως δεῖσθαι· παρρησία δὲ παντὸς ἀνδρὸς ἤθους ἴσως δεῖται, καὶ τοῦτ' ἀληθέστατόν ἐστιν ἐπὶ τῶν ἑτέρους νουθετούντων καὶ σωφρονιζόντων λεγόμενον.

4 παρώξυνε H: παροξύναι   20 Θουκυδίδης] I 70

ὁ γοῦν Πλάτων ἔλεγε νουθετεῖν τῷ βίῳ τὸν Σπεύσιππον, ὥσπερ ἀμέλει καὶ Πολέμωνα Ξενοκράτης ὀφθεὶς μόνον ἐν τῇ διατριβῇ καὶ ἀποβλέψας πρὸς F
αὐτὸν ἐτρέψατο καὶ μετέθηκεν. ἐλαφροῦ δὲ καὶ φαύλου τὸ ἦθος ἀνθρώπου λόγῳ παρρησίας ἁπτομένῳ περίεστι προσακοῦσαι τό

'ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσιν βρύων'.

33. Οὐ μὴν ἀλλ' ἐπεὶ φαύλους γε ὄντας αὐτοὺς ἑτέροις τε τοιούτοις ὁμιλοῦντας ἐξάγει τὰ πράγματα πολλάκις εἰς τὸ νουθετεῖν, ἐπιεικέστατος ἂν εἴη τρόπος ὁ συνεμπλέκων καὶ συμπεριλαμβάνων ἁμηγέπη τῷ ἐγκλήματι τὸν παρρησιαζόμενον· ἐφ' ᾧ λέλεκται καὶ τό

'Τυδείδη, τί παθόντε λελάσμεθα θούριδος ἀλκῆς;'

καὶ τό 72

'νῦν δ' οὐδ' ἑνὸς ἄξιοι εἰμὲν
Ἕκτορος'.

καὶ ὁ Σωκράτης οὕτως ἀτρέμα τοὺς νέους ἤλεγχεν, ὡς μηδ' αὐτὸς ἀπηλλαγμένος ἀμαθίας, ἀλλὰ μετ' ἐκείνων οἰόμενος δεῖν ἀρετῆς ἐπιμέλεσθαι καὶ ζητεῖν τἀληθές. καὶ γὰρ εὔνοιαν καὶ πίστιν ἔχουσιν οἱ ταὐτὰ μὲν ἁμαρτάνειν, ἐπανορθοῦσθαι δὲ τοὺς φίλους ὥσπερ αὑτοὺς δοκοῦντες. ὁ δὲ σεμνύνων ἑαυτὸν ἐν τῷ κολούειν ἕτερον, ὡς δή τις εἰλικρινὴς καὶ ἀπαθής, ἂν μὴ πολὺ καθ' ἡλικίαν ᾖ προήκων μηδ' ἔχων ἀρετῆς ὁμολογούμενον ἀξίωμα καὶ δόξης, ἐπαχθὴς φανεὶς καὶ βαρὺς οὐδὲν ὠφέλησεν. ὅθεν B
οὐχ ἁπλῶς ὁ Φοίνιξ ἐνέβαλε τὰ περὶ αὐτὸν ἀτυχή-

7 Nauck. p. 545

ματα, δι' ὀργὴν ἐπιχειρήσαντος ἀνελεῖν τὸν πατέρα καὶ ταχὺ μεταγνόντος,

'ὡς μὴ πατροφόνος μετ' Ἀχαιοῖσιν καλεοίμην',

ἵνα μὴ δοκῇ νουθετεῖν ἐκεῖνον ὡς αὐτὸς ἀπαθὴς ὢν ὑπ' ὀργῆς καὶ ἀναμάρτητος. ἐνδύεται γὰρ ἠθικῶς τὰ τοιαῦτα, καὶ μᾶλλον εἴκουσι τοῖς ὁμοιοπαθεῖν ἀλλὰ μὴ περιφρονεῖν δοκοῦσιν. ἐπεὶ δ' οὔτε φῶς λαμπρὸν ὄμματι φλεγμαίνοντι προσοιστέον, οὔτ' ἐμπαθὴς ψυχὴ παρρησίαν ἀναδέχεται καὶ νουθεσίαν
C ἄκρατον, ἐν τοῖς χρησιμωτάτοις ἐστὶ τῶν βοηθημάτων ὁ παραμιγνύμενος ἐλαφρὸς ἔπαινος, ὥσπερ ἐν τούτοις

'ὑμεῖς δ' οὐκέτι καλὰ μεθίετε θούριδος ἀλκῆς
πάντες ἄριστοι ἐόντες ἀνὰ στρατόν. οὐδ' ἂν ἔγωγε
ἀνδρὶ μαχεσσαίμην ὅστις πολέμοιο μεθείη
λυγρὸς ἐών· ὑμῖν δὲ νεμεσσῶμαι περὶ κῆρι'

καί

'Πάνδαρε, ποῦ τοι τόξον ἰδὲ πτερόεντες ὀϊστοί
καὶ κλέος, ᾧ οὔ τίς τοι ἐρίζεται ἐνθάδε γ' ἀνήρ;'

σφόδρα δ' ἐμφανῶς ἀνακαλεῖται καὶ τὰ τοιαῦτα τοὺς ὑποφερομένους

'ὁ δ' Οἰδίπους ποῦ καὶ τὰ κλείν' αἰνίγματα;'

καί

'ὁ πολλὰ δὴ τλὰς Ἡρακλῆς λέγει τάδε;'

D οὐ γὰρ μόνον ἀνίησι τοῦ ψόγου τὸ τραχὺ καὶ κολαστικόν, ἀλλὰ καὶ ζῆλον ἐμποιεῖ πρὸς ἑαυτὸν αἰδουμένῳ τὰ αἰσχρὰ τῇ τῶν καλῶν ὑπομνήσει καὶ

3 Homer. *I* 461 13 id. *N* 116 18 id. *E* 171 22 Eurip. Phoen. 168 24 id. Herc. f. 1250 25 κολαστικόν scripsi: κελευστικόν

παράδειγμα ποιουμένῳ τῶν βελτιόνων ἑαυτόν. ὅταν δ' ἑτέρους οἷον ἥλικας ἢ πολίτας ἢ συγγενεῖς παραβάλλωμεν, ἄχθεται καὶ διαγριαίνεται τὸ φιλόνεικον τῆς κακίας, καὶ τοῦτο πολλάκις εἴωθεν ὑποφωνεῖν μετ' ὀργῆς 'τί οὖν οὐκ ἄπει πρὸς τοὺς ἐμοῦ κρείττονας, ἐμοὶ δὲ μὴ παρέχεις πράγματα;' φυλακτέον οὖν ἑτέρους ἐπαινεῖν παρρησιαζόμενον πρὸς ἑτέρους, ἂν μὴ νὴ Δία γονεῖς ὦσιν. ὡς Ἀγαμέμνων

'ἦ ὀλίγον οἷ παῖδα ἐοικότα γείνατο Τυδεύς', E

καὶ ὁ ἐν τοῖς Σκυρίοις Ὀδυσσεύς

'σὺ δ', ὦ τὸ λαμπρὸν φῶς καταισχύνων γένους,
ξαίνεις, ἀρίστου πατρὸς Ἑλλήνων γεγώς;'

34. Ἥκιστα δὲ προσήκει νουθετούμενον ἀντινουθετεῖν καὶ παρρησίᾳ παρρησίαν ἀντεκφέρειν· ταχὺ γὰρ ἐκκάει καὶ ποιεῖ διαφοράν, καὶ ὅλως οὐκ ἀντιπαρρησιαζομένου δόξειεν ἂν ἀλλὰ παρρησίαν μὴ φέροντος ὁ τοιοῦτος ὠθισμὸς εἶναι. βέλτιον οὖν F ὑπομένειν τὸν νουθετεῖν δοκοῦντα φίλον· ἂν γὰρ ὕστερον αὐτὸς ἁμαρτάνῃ καὶ δέηται νουθεσίας, αὐτὸ τοῦτο τῇ παρρησίᾳ τρόπον τινὰ παρρησίαν δίδωσιν. ὑπομιμνησκόμενος γὰρ ἄνευ μνησικακίας ὅτι τοὺς φίλους καὶ αὐτὸς εἰώθει μὴ περιορᾶν ἁμαρτάνοντας ἀλλ' ἐξελέγχειν καὶ διδάσκειν, μᾶλλον ἐνδώσει καὶ παραδέξεται τὴν ἐπανόρθωσιν, ὡς οὖσαν εὐνοίας καὶ χάριτος οὐ μέμψεως ἀνταπόδοσιν οὐδ' ὀργῆς.

35. Ἔτι τοίνυν ὁ μὲν Θουκυδίδης φησίν 'ὅστις 73 ἐπὶ μεγίστοις τὸ ἐπίφθονον λαμβάνει, ὀρθῶς βου-

7 ἑτέρους] τὸ ἑτέρους R 9 Homer. *Ε* 800 11 Nauck. p. 653 26 *Θουκυδίδης*] II 64

λεύεται'· τῷ δὲ φίλῳ προσήκει τὸ ἐκ τοῦ νουθετεῖν ἐπαχθὲς ὑπὲρ μεγάλων ἀναδέχεσθαι καὶ σφόδρα διαφερόντων. ἂν δ' ἐπὶ πᾶσι καὶ πρὸς πάντα δυσκολαίνῃ καὶ μὴ φιλικῶς ἀλλὰ παιδαγωγικῶς προσφέρηται τοῖς συνήθεσιν, ἀμβλὺς ἐν τοῖς μεγίστοις νουθετῶν ἔσται καὶ ἄπρακτος, ὥσπερ ἰατρὸς δριμὺ φάρμακον ἢ πικρὸν ἀναγκαῖον δὲ καὶ πολυτελὲς εἰς B πολλὰ καὶ μικρὰ καὶ οὐκ ἀναγκαῖα διελὼν τῇ παρρησίᾳ κατακεχρημένος. αὐτὸς μὲν οὖν σφόδρα φυλάξεται τὸ συνεχὲς καὶ φιλαίτιον· ἑτέρου δὲ μικρολογουμένου περὶ πάντα καὶ παρασυκοφαντοῦντος ὥσπερ ἐνδόσιμον ἕξει πρὸς τὰ μείζονα τῶν ἁμαρτημάτων. καὶ γὰρ ἰατρὸς Φιλότιμος ἐμπύου τὸ ἧπαρ ἀνθρώπου δείξαντος αὐτῷ τὸν δάκτυλον ἡλκωμένον 'οὐκ ἔστι σοι' εἶπεν 'ὦ τᾶν περὶ παρωνυχίας ὁ λόγος'. οὐκοῦν καὶ τῷ φίλῳ δίδωσιν ὁ καιρὸς εἰπεῖν πρὸς τὸν ἐπὶ μικροῖς καὶ μηδενὸς ἀξίοις ἐγκαλοῦντα 'τί παιδιὰς καὶ πότους καὶ φλυάρους λέγομεν; οὗτος, ὦ τᾶν, ἀποπεμψάσθω τὴν ἑταίραν ἢ παυσάσθω κυβεύων. καὶ τἄλλα θαυμαστὸς ἡμῖν C ἄνθρωπός ἐστιν'. ὁ γὰρ εἰς τὰ μικρὰ συγγνώμην λαβὼν οὐκ ἀηδῶς εἰς τὰ μείζονα τῷ φίλῳ παρρησίαν δίδωσιν· ὁ δ' ἐγκείμενος ἀεὶ καὶ πανταχοῦ πικρὸς καὶ ἀτερπὴς καὶ πάντα γιγνώσκων καὶ πολυπραγμονῶν οὐδὲ παισὶν ἀνεκτὸς οὐδ' ἀδελφοῖς, ἀλλὰ καὶ δούλοις ἀφόρητος.

36. Ἐπεὶ δ' οὔτε τῷ γήρᾳ πάντα πρόσεστι κακὰ

10 καὶ φιλαίτιον] τοῦ φιλαιτίου R 21 ἐστιν] ἔσται H

κατ' Εὐριπίδην οὔτε τῇ τῶν φίλων ἀβελτερίᾳ, δεῖ
μὴ μόνον ἁμαρτάνοντας ἀλλὰ καὶ κατορθοῦντας ἐπι-
τηρεῖν τοὺς φίλους, καὶ νὴ Δία προθύμως ἐπαινεῖν
τὸ πρῶτον· εἶθ' ὥσπερ ὁ σίδηρος πυκνοῦται τῇ
περιψύξει καὶ δέχεται τὴν στόμωσιν ἀνεθεὶς πρῶτον D
ὑπὸ θερμότητος καὶ μαλακὸς γενόμενος, οὕτω τοῖς
φίλοις διακεχυμένοις καὶ θερμοῖς οὖσιν ὑπὸ τῶν
ἐπαίνων ὥσπερ βαφὴν ἀτρέμα τὴν παρρησίαν ἐπά-
γειν. δίδωσι γὰρ ὁ καιρὸς εἰπεῖν 'ἆρ' ἄξιον ἐκεῖνα
τούτοις παραβάλλειν; ὁρᾷς τὸ καλὸν οἵους καρποὺς
ἀποδίδωσι; ταῦτ' ἀπαιτοῦμεν οἱ φίλοι, ταῦτ' ἐστὶν
οἰκεῖα, πρὸς ταῦτα πέφυκας· ἐκεῖνα δ' ἀποδιοπομ-
πητέον

'εἰς ὄρος ἢ ἐς κῦμα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης'.

ὡς γὰρ ἰατρὸς εὐγνώμων βούλοιτ' ἂν ὕπνῳ καὶ
τροφῇ μᾶλλον ἢ καστορίῳ καὶ σκαμωνίῳ τὸ νόσημα
λῦσαι τοῦ κάμνοντος, οὕτω καὶ φίλος ἐπιεικὴς καὶ
πατὴρ χρηστὸς καὶ διδάσκαλος ἐπαίνῳ μᾶλλον ἢ E
ψόγῳ χαίρει πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους χρώμενος.
οὐδὲν γὰρ ἄλλο ποιεῖ τὸν παρρησιαζόμενον ἥκιστα
λυπεῖν καὶ μάλιστα θεραπεύειν ἢ τὸ φειδόμενον
ὀργῆς ἐν ἤθει καὶ μετ' εὐνοίας προσφέρεσθαι τοῖς
ἁμαρτάνουσιν. ὅθεν οὔτ' ἀρνουμένους δεῖ πικρῶς
ἐξελέγχειν οὔτε κωλύειν ἀπολογουμένους, ἀλλὰ καὶ
προφάσεις εὐσχήμονας ἁμωσγέπως συνεκπορίζειν καὶ
τῆς χείρονος αἰτίας ἀφισταμένοις αὐτοὺς ἐνδιδόναι
μετριωτέραν, ὡς ὁ Ἕκτωρ

1 *Εὐριπίδην*] Phoen. 532 14 Homer. Z 347 26 *ἀφισταμένοις* Hauptius: *ἀφισταμένους*

'δαιμόνι', οὐ μὲν καλὰ χόλον τόνδ' ἔνθεο θυμῷ'

F πρὸς τὸν ἀδελφόν, ὡς οὐκ ἀπόδρασιν οὐδὲ δειλίαν
οὖσαν ἀλλ' ὀργὴν τὴν ἐκ τῆς μάχης ἀναχώρησιν
αὐτοῦ. καὶ πρὸς τὸν Ἀγαμέμνονα ὁ Νέστωρ

'σὺ δὲ σῷ μεγαλήτορι θυμῷ
εἴξας'.

ἠθικώτερον γὰρ οἶμαι τοῦ 'ἠδίκησας' καὶ 'ἠσχημόνησας' τὸ 'οὐκ ἐπέστησας' καὶ 'ἠγνόησας', καὶ τὸ 'μὴ
φιλονείκει πρὸς τὸν ἀδελφὸν' ἢ τὸ 'μὴ φθόνει τῷ
74 ἀδελφῷ', καὶ τὸ 'φύγε τὴν γυναῖκα διαφθείρουσαν'
ἢ τὸ 'παῦσαι τὴν γυναῖκα διαφθείρων'· τοιοῦτον
γὰρ ἡ θεραπευτικὴ παρρησία ζητεῖ τρόπον, ἡ δὲ
πρακτικὴ τὸν ἐναντίον. ὅταν γὰρ ἢ μέλλοντας ἁμαρτάνειν ἐκκροῦσαι δεήσῃ πρὸς ὁρμήν τινα βίαιον ἐνισταμένους ἐξ ἐναντίας φερομένην ἢ πρὸς τὰ καλὰ μαλακῶς καὶ ἀπροθύμως ἔχοντας ἐντεῖναι καὶ παρορμῆσαι θελήσωμεν, εἰς αἰτίας δεῖ περιφέρειν ἀτόπους καὶ μὴ πρεπούσας τὸ γιγνόμενον. ὡς ὁ παρὰ Σοφοκλεῖ τὸν Ἀχιλλέα παροξύνων Ὀδυσσεὺς οὔ φησιν ὀργίζεσθαι διὰ τὸ δεῖπνον, ἀλλ'

B 'ἤδη' φησί 'τὰ Τροίας εἰσορῶν ἑδώλια
δέδοικας',

καὶ πρὸς ταῦτα πάλιν τοῦ Ἀχιλλέως διαγανακτοῦντος καὶ ἀποπλεῖν λέγοντος

'ἐγῷδ' ὃ φεύγεις, οὐ τὸ μὴ κλύειν κακῶς,
ἀλλ' ἐγγὺς Ἕκτωρ ἐστί· οὐ μένειν καλόν'.

1 Homer. Z 326 5 id. I 109 8 τὸ οὐκ R: καὶ οὐκ καὶ ἠγνόησας W: τοῦ ἠγνόησας 12 ἡ δὲ πρακτικὴ] ἡ δ' ἐπακτικὴ? 14 πρὸς scripsi: ἢ πρὸς 15 ἐνισταμένους scripsi: ἱσταμένους 21 Nauck. p. 129

τὸν μὲν οὖν θυμοειδῆ καὶ ἀνδρώδη δειλίας δόξῃ, τὸν δὲ σώφρονα καὶ κόσμιον ἀκολασίας, τὸν δ' ἐλευθέριον καὶ μεγαλοπρεπῆ μικρολογίας καὶ φιλαργυρίας δεδιττόμενοι παρορμῶσι πρὸς τὰ καλὰ καὶ τῶν αἰσχρῶν ἀπελαύνουσι, μέτριοι μὲν ἐν τοῖς ἀνηκέστοις ἐξεταζόμενοι καὶ τὸ λυπούμενον καὶ τὸ συναλγοῦν πλέον ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι τοῦ ψέγοντος ἔχοντες, ἐν δὲ ταῖς κωλύσεσι τῶν ἁμαρτανομένων καὶ πρὸς τὰ πάθη διαμάχαις σφοδροὶ καὶ ἀπαραίτητοι καὶ συνεχεῖς ὄντες· οὗτος γὰρ ὁ καιρὸς εὐνοίας ἀθρύπτου καὶ παρρησίας ἀληθινῆς ἐστι. τῷ δὲ ψέγειν τὰ πραχθέντα καὶ τοὺς ἐχθροὺς κατ' ἀλλήλων ὁρῶμεν χρωμένους, ὥσπερ Διογένης ἔλεγεν ὅτι τῷ μέλλοντι σῴζεσθαι δεῖ φίλους ἀγαθοὺς ἢ διαπύρους ἐχθροὺς ὑπάρχειν· οἱ μὲν γὰρ διδάσκουσιν, οἱ δ' ἐλέγχουσι. βέλτιον δὲ τὰς ἁμαρτίας φυλάττεσθαι τοῖς συμβουλεύουσι πειθόμενον ἢ μετανοεῖν ἁμαρτάνοντα διὰ τοὺς κακῶς λέγοντας. καὶ διὰ τοῦτο δεῖ καὶ περὶ τὴν παρρησίαν φιλοτεχνεῖν, ὅσῳ μέγιστόν ἐστι καὶ κράτιστον ἐν φιλίᾳ φάρμακον, εὐστοχίας τε καιροῦ μάλιστα καὶ κράσεως μέτρον ἐχούσης ἀεὶ δεομένη.

37. Ἐπεὶ τοίνυν, ὥσπερ εἴρηται, πολλάκις ἡ παρρησία τῷ θεραπευομένῳ λυπηρὰ πέφυκε, δεῖ μιμεῖσθαι τοὺς ἰατρούς· οὔτε γὰρ ἐκεῖνοι τέμνοντες ἐν τῷ πονεῖν καὶ ἀλγεῖν καταλείπουσι τὸ πεπονθός, ἀλλ' ἐνέβρεξαν προσηνῶς καὶ κατηόνησαν, οὔθ' οἱ νουθετοῦντες ἀστείως τὸ πικρὸν καὶ δηκτικὸν προσβαλόντες ἀποτρέχουσιν, ἀλλ' ὁμιλίαις ἑτέραις καὶ

E λόγοις ἐπιεικέσιν ἐκπραΰνουσι καὶ διαχέουσιν, ὥσπερ οἱ λιθοξόοι τὰ πληγέντα καὶ περικοπέντα τῶν ἀγαλμάτων ἐπιλεαίνοντες καὶ γανοῦντες. ὁ δὲ πληγεὶς μὲν τῇ παρρησίᾳ καὶ χαραχθείς, ἀφεθεὶς δὲ τραχὺς καὶ οἰδῶν καὶ ἀνώμαλος ὑπ' ὀργῆς δυσανάκλητος αὖθίς ἐστι καὶ δυσπαρηγόρητος. διὸ καὶ τοῦτο δεῖ παραφυλάττειν ἐν τοῖς μάλιστα τοὺς νουθετοῦντας καὶ μὴ προαπολείπειν, μηδὲ ποιεῖσθαι πέρας ὁμιλίας καὶ συνουσίας τὸ λυποῦν καὶ παροξῦνον τοὺς συνήθεις.

ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΑΙΣΘΟΙΤΟ ΕΑΥΤΟΥ ΠΡΟΚΟΠΤΟΝΤΟΣ ΕΠ' ΑΡΕΤΗι.

1. *Τίς τῶν λόγων, ὦ Σόσσιε Σενεκίων, σώσει* B *τὴν ἑαυτοῦ βελτιουμένου πρὸς ἀρετὴν συναίσθησιν, εἰ μηδεμίαν αἱ προκοπαὶ ποιοῦσι τῆς ἀφροσύνης ἄνεσιν, ἀλλ' ἴσῳ σταθμῷ πᾶσιν ἡ κακία περιτιθεμένη*

'μολυβδὶς ὥστε δίκτυον κατέσπασεν;'

οὐδὲ γὰρ ἐν μουσικοῖς τις ἢ γραμματικοῖς ἐπιδιδοὺς ἂν γνοίη μηδὲν ἐν τῷ μανθάνειν ἀπαρύτων τῆς περὶ ταῦτα ἀμαθίας ἀλλ' ἴσης ἀεὶ τῆς ἀτεχνίας αὐτῷ παρούσης, οὐδὲ κάμνοντι θεραπεία μὴ ποιοῦσα ῥᾳστώνην μηδὲ κουφισμὸν ἁμωσγέπως τοῦ νοσήματος ὑπείκοντος καὶ χαλῶντος αἴσθησιν ἂν παρέχοι διαφορᾶς, πρὶν εἰλικρινῆ τὴν ἐναντίαν ἕξιν C *ἐγγενέσθαι παντάπασιν ἀναρρωσθέντος τοῦ σώματος. ἀλλ' ὥσπερ ἐν τούτοις οὐ προκόπτουσιν, ἂν προκόπτοντες ἀνέσει τοῦ βαρύνοντος οἷον ἐπὶ ζυγοῦ πρὸς τοὐναντίον ἀναφερόμενοι μὴ γιγνώσκωσι τὴν μεταβολήν, οὕτως ἐν τῷ φιλοσοφεῖν οὔτε προκοπὴν οὔτε τινὰ προκοπῆς αἴσθησιν ὑποληπτέον, εἰ μηδὲν*

4 *περιτιθεμένη* Emperius: *περιθεμένη* 5 Nauck. p. 247

ἡ ψυχὴ μεθίησι μηδ' ἀποκαθαίρεται τῆς ἀβελτερίας, ἄχρι δὲ τοῦ λαβεῖν ἄκρατον τὸ ἀγαθὸν καὶ τέλειον D ἀκράτῳ τῷ κακῷ χρῆται. καὶ γὰρ ἀκαρὲς χρόνου καὶ ὥρας ἐκ τῆς ὡς ἔνι μάλιστα φαυλότητος εἰς οὐκ ἔχουσαν ὑπερβολὴν ἀρετῆς διάθεσιν μεταβαλὼν ὁ σοφός, ἧς οὐδ' ἐν χρόνῳ πολλῷ μέρος ἀφεῖλε κακίας ἅμα πᾶσαν ἐξαίφνης ἐκπέφευγε. καίτοι ἤδη τοὺς ταῦτά γε λέγοντας οἶσθα δήπου πάλιν πολλὰ παρέχοντας αὑτοῖς πράγματα καὶ μεγάλας ἀπορίας περὶ τοῦ διαλεληθότος, ὃς αὐτὸς ἑαυτὸν οὐδέπω κατείληφε γεγονὼς σοφός, ἀλλ' ἀγνοεῖ κἀμφιδοξεῖ τῷ κατὰ μικρὸν ἐν χρόνῳ πολλῷ τὰ μὲν ἀφαιροῦντι τὰ δὲ προστιθέντι γιγνομένην τὴν ἐπίδοσιν καθάπερ πορείαν τῇ ἀρετῇ λαθεῖν ἀτρέμα προσμίξασαν. εἰ δέ γ' εἴη τάχος τοσοῦτον τῆς μεταβολῆς καὶ μεγέ- E θος, ὥστε τὸν πρωῒ κάκιστον ἑσπέρας γεγονέναι κράτιστον, ἢ ἂν οὕτω τινὶ συντύχῃ τὰ τῆς μεταβολῆς, καταδαρθόντα φαῦλον ἀνεγρέσθαι σοφὸν καὶ προσειπεῖν ἐκ τῆς ψυχῆς μεθεικότα τὰς χθιζὰς ἀβελτερίας καὶ ἀπάτας

'ψευδεῖς ὄνειροι, χαίρετ'· οὐδὲν ἦτ' ἄρα',

τίς ἂν ἀγνοήσειεν ἑαυτοῦ διαφορὰν ἐν αὑτῷ τοσαύτην γενομένην καὶ φρόνησιν ἀθρόον ἐκλάμψασαν; ἐμοὶ μὲν γὰρ δοκεῖ μᾶλλον ἄν τις, ὡς ὁ Καινεύς, γενόμενος κατ' εὐχὴν ἀνὴρ ἐκ γυναικὸς ἀγνοῆσαι τὴν μετακόσμησιν, ἢ σώφρων καὶ φρόνιμος καὶ F ἀνδρεῖος ἐκ δειλοῦ καὶ ἀνοήτου καὶ ἀκρατοῦς ἀπο-

3 ἀκαρὲς scripsi: ἀκαρῆ vel ἀκαρεὶ 15 γ' εἴη H: γε ἦν 18 καταδαρθόντα W: καταδαρθέντα 21 Eurip. Iph. T. 569 22 ἂν Emperius

τελεσθεὶς καὶ μεταβαλὼν εἰς θεῖον ἐκ θηριώδους βίον ἀκαρὲς διαλαθεῖν αὐτόν.

2. Ἀλλ' ὀρθῶς μὲν εἴρηται τό

'πρὸς στάθμη
πέτρον τίθεσθαι, μή τι πρὸς πέτρῳ στάθμην'.

οἱ δὲ μὴ τιθέμενοι τὰ δόγματα πρὸς τοῖς πράγμασιν ἀλλὰ τὰ πράγματα πρὸς τὰς ἑαυτῶν ὑποθέσεις ὁμολογεῖν μὴ πεφυκότα καταβιαζόμενοι πολλῶν ἀποριῶν ἐμπεπλήκασι τὴν φιλοσοφίαν, μεγίστης δὲ τῆς εἰς μίαν ὁμοῦ κακίαν πάντας ἀνθρώπους πλὴν ἑνὸς 76 τοῦ τελείου τιθεμένης, ὑφ' ἧς αἴνιγμα γέγονεν ἡ λεγομένη προκοπή, μικρὸν ἀπολείπουσα ἀφροσύνης ἐσχάτης, τοὺς δὲ μὴ πάντων ἅμα παθῶν καὶ νοσημάτων ἀφειμένους ὑπ' αὐτῆς ἔτι τοῖς μηδενὸς ἀπηλλαγμένοις τῶν κακίστων ὁμοίως παρέχουσα κακοδαιμονοῦντας. οὗτοι μὲν οὖν ἑαυτοὺς ἐλέγχουσιν, ἐν μὲν ταῖς σχολαῖς ἴσην ἀδικίαν τὴν Ἀριστείδου τῇ Φαλάριδος τιθέμενοι, καὶ δειλίαν τὴν Βρασίδου τῇ Δόλωνος, καὶ νὴ Δία τῆς Μελήτου μηδ' ὁτιοῦν B τὴν Πλάτωνος ἀγνωμοσύνην διαφέρουσαν, ἐν δὲ τῷ βίῳ καὶ τοῖς πράγμασιν ἐκείνους μὲν ἐκτρεπόμενοι καὶ φεύγοντες ὡς ἀμειλίκτους, τούτοις δ' ὡς ἀξίοις πολλοῦ τὰ μέγιστα καὶ χρώμενοι καὶ πιστεύοντες.

3. Ἡμεῖς δὲ παντὶ γένει κακοῦ, μάλιστα δὲ τῷ περὶ ψυχὴν ἀτάκτῳ καὶ ἀορίστῳ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προσγιγνόμενον ὁρῶντες (ᾗ καὶ διαφέρουσιν αἱ προκοπαί, καθάπερ σκιᾶς ἀνέσει τῆς μοχθηρίας τοῦ λόγου διαφωτίζοντος ἀτρέμα τὴν ψυχὴν καὶ δια-

4 Nauck. p. 697. Bergk. 3 p. 740 13 μὴ W

καθαίροντος) οὐκ ἄλογον οἰόμεθα τὴν συναίσθησιν εἶναι τῆς μεταβολῆς ὥσπερ ἐκ βυθοῦ τινὸς ἀνα-
C φερομένοις, ἀλλ' ἔχουσαν ἐπιλογισμούς. ὧν σκόπει τὸν πρῶτον εὐθύς. εἰ καθάπερ οἱ πρὸς ἀχανὲς θέοντες ἱστίοις πέλαγος ἅμα τῷ χρόνῳ πρὸς τὴν τοῦ πνεύματος ῥώμην ἀναμετροῦνται τὸν δρόμον, ὅσον εἰκὸς ἐν τοσούτῳ γεγονέναι ὑπὸ τοσαύτης κομιζομένοις δυνάμεως, οὕτως ἄν τις ἐν φιλοσοφίᾳ τὸ ἐνδελεχὲς καὶ τὸ συνεχὲς τῆς πορείας καὶ μὴ πολλὰς διὰ μέσου ποιούμενον ἐπιστάσεις, εἶτ' αὖθις ὁρμὰς καὶ ἐπιπηδήσεις, ἀλλὰ λείως καὶ ὁμαλῶς τοῦ πρόσθεν ἐπιλαμβανόμενον ἀεὶ καὶ διιὸν ἀπταίστως διὰ τοῦ λόγου τεκμήριον ἑαυτῷ ποιήσαιτο προκοπῆς. τὸ γὰρ

'εἰ καὶ σμικρὸν ἐπὶ σμικρῷ καταθεῖο
καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις'

D οὐ πρὸς ἀργυρίου μόνον αὔξησιν εἴρηται καλῶς, ἀλλ' εἰς ἅπαντα ποιεῖ, μάλιστα δ' εἰς ἀρετῆς ἐπίδοσιν, πολὺ καὶ τελεσιουργὸν ἔθος τοῦ λόγου προσλαμβάνοντος· αἱ δ' ἀνωμαλίαι καὶ ἀμβλύτητες τῶν φιλοσοφούντων οὐ μόνας ποιοῦσιν ἐποχὰς ὥσπερ ἐν ὁδῷ τῆς προκοπῆς, ἀλλὰ καὶ ἀναλύσεις, ἀεὶ τῷ παρείκοντι κατὰ σχολὴν τῆς κακίας ἐπιτιθεμένης καὶ πρὸς τοὐναντίον ἀνθυποφερούσης. τοὺς μὲν γὰρ πλάνητας οἱ μαθηματικοὶ στηρίζειν λέγουσι παυσαμένης τῆς εἰς τοὔμπροσθεν αὐτῶν πορείας, ἐν δὲ τῷ φιλοσοφεῖν οὐκ ἔστι ληγούσης διάλειμμα προκοπῆς οὐδὲ

4 πρὸς] τὸ H 7 ὅσον Meziriacus: ὡς 15 Hesiod. OD 361

στηριγμός, ἀλλ' ἀεί τινας ἔχουσα κινήσεις ἡ φύσις E ὥσπερ ἐπὶ ζυγοῦ ῥέπειν ἐθέλει καὶ κατατείνεσθαι ταῖς βελτίοσιν, ἢ ταῖς ἐναντίαις πρὸς τὸ χεῖρον οἴχεται φερομένη. ἂν οὖν κατὰ τὸν δοθέντα χρησμὸν ὑπὸ τοῦ θεοῦ 'Κιρραίοις πάντ' ἤματα καὶ πάσας νύκτας πολεμεῖν' οὕτω συνίδῃς σεαυτὸν ἡμέρας τε καὶ νύκτωρ ἀεὶ τῇ κακίᾳ διαμεμαχημένον, ἢ μὴ πολλάκις γε τὴν φρουρὰν ἀνεικότα μηδὲ συνεχῶς παρ' αὐτῆς οἱονεὶ κήρυκας ἡδονάς τινας ἢ ῥᾳστώνας ἢ ἀσχολίας ἐπὶ σπονδαῖς προσδεδεγμένον, εἰκότως ἂν εὐθαρσὴς καὶ πρόθυμος βαδίζοις ἐπὶ τὸ λειπόμενον.

4. Οὐ μὴν ἀλλὰ κἂν ᾖ διαλείμματα γιγνόμενα F τοῦ φιλοσοφεῖν, τὰ δ' ὕστερα τῶν πρότερον ἑδραιότερα καὶ μακρότερα, σημεῖον οὐ φαῦλόν ἐστιν ἐκθλιβομένης πόνῳ καὶ ἀσκήσει τῆς ῥᾳθυμίας· τὸ δ' ἐναντίον πονηρόν, αἵ μετ' οὐ πολὺν χρόνον πολλαὶ καὶ συνεχεῖς ἀνακοπαί, τῆς προθυμίας οἷον ἀπομαραινομένης. ὡς γὰρ ἡ τοῦ καλάμου βλάστησις, ὁρμὴν ἔχουσα πλείστην ἀπ' ἀρχῆς εἰς μῆκος ὁμαλὸν 77 καὶ συνεχές, τὸ πρῶτον ἐν διαστήμασι μεγάλοις ὀλίγας λαμβάνουσα προσκρούσεις καὶ ἀντικοπάς, εἶθ' οἷον ὑπ' ἄσθματος ἄνω δι' ἀσθένειαν ἀπαγορεύουσα πολλοῖς ἐνίσχεται καὶ πυκνοῖς τοῖς γόνασι, τοῦ πνεύματος πληγὰς καὶ τρόμους λαμβάνοντος, οὕτως ὅσοι τὸ πρῶτον μεγάλαις ἐκδρομαῖς ἐχρήσαντο πρὸς φιλοσοφίαν, εἶτα πολλὰ καὶ συνεχῆ

4 χρησμὸν] add. Ἀμφικτύοσιν H 5 ὑπὸ τοῦ θεοῦ Κιρραίοις Boissonadius: Κιρραίοις ὑπὸ τοῦ θεοῦ 6 συνίδῃς R: συνειδῇς 8 συνεχῶς] συχνῶς Emperius. Sed cf. lin. 17 et 26

προσκρούματα καὶ διασπάσματα λαμβάνουσι μηδενὸς
B διαφόρου πρὸς τὸ βέλτιον ἐπαισθανόμενοι, τελευτῶντες ἐξέκαμον καὶ ἀπηγόρευσαν. 'τῷ δ' εὖτε πτερὰ γίγνετο' δι' ὠφέλειαν φερομένῳ καὶ διακόπτοντι τὰς προφάσεις ὥσπερ ὄχλον ἐμποδὼν ὄντα ῥώμῃ καὶ προθυμίᾳ τῆς ἀνύσεως. καθάπερ οὖν ἔρωτος ἀρχομένου σημεῖόν ἐστιν οὐ τὸ χαίρειν τῷ καλῷ παρόντι (τοῦτο γὰρ κοινόν) ἀλλὰ τὸ δάκνεσθαι καὶ ἀλγεῖν ἀποσπώμενον. οὕτως ἄγονται μὲν ὑπὸ φιλοσοφίας πολλοὶ καὶ σφόδρα γε φιλοτίμως ἀντιλαμβάνεσθαι τοῦ μανθάνειν δοκοῦσιν, ἂν δ' ἀπέλθωσιν ὑπὸ πραγμάτων ἄλλων καὶ ἀσχολιῶν, ἐξερρύη τὸ πάθος αὐτῶν ἐκεῖνο, καὶ ῥᾳδίως φέρουσιν.

C 'ὅτῳ δ' ἔρωτος δῆγμα παιδικῶν'

πρόσεστι, μέτριος μὲν ἄν σοι φανείη καὶ πρᾶος ἐν τῷ παρεῖναι καὶ συμφιλοσοφεῖν· ὅταν δ' ἀποσπασθῇ καὶ χωρὶς γένηται, θεῶ φλεγόμενον καὶ ἀδημονοῦντα καὶ δυσκολαίνοντα πᾶσι πράγμασι καὶ ἀσχολίαις, μνήμῃ δὲ φίλων ὥσπερ ἄλογος ἐλαύνεται πόθῳ τῷ πρὸς φιλοσοφίαν. οὐ γὰρ δεῖ τοῖς λόγοις εὐφραίνεσθαι μὲν παρόντας ὥσπερ τοῖς μύροις, ἀποστάντας δὲ μὴ ζητεῖν μηδ' ἀσχάλλειν, ἀλλὰ πείνῃ τινὶ καὶ δίψῃ πάθος ὅμοιον ἐν τοῖς ἀποσπασμοῖς πάσχοντας ἔχεσθαι τοῦ προκόπτοντος ἀληθῶς, ἄν τε γάμος ἄν τε πλοῦτος ἄν τε φιλία τις ἄν τε στρα-
D τεία προσπεσοῦσα ποιήσῃ τὸν χωρισμόν. ὅσῳ γὰρ

3 τῷ δ'] Homer. T 386 εὖτε H: αὖτε 25 φιλία] sanum est

πλέον ἐστὶ τὸ προσειλημμένον ἐκ φιλοσοφίας, τοσούτῳ πλέον ἐνοχλεῖ τὸ ἀπολειπόμενον.

5. *Τούτῳ δ' ὁμοῦ τι ταὐτόν ἐστιν ἢ σύνεγγυς τὸ πρεσβύτατον δήλωμα προκοπῆς τοῦ Ἡσιόδου, μηκέτι προσάντη μηδ' ὄρθιον ἄγαν ἀλλὰ ῥᾳδίαν καὶ λείαν καὶ δι' εὐπετείας εἶναι τὴν ὁδόν, οἷον ἐκλεαινομένην τῇ ἀσκήσει καὶ φῶς ἐν τῷ φιλοσοφεῖν καὶ λαμπρότητα ποιοῦσαν ἐξ ἀπορίας καὶ πλάνης καὶ μεταμελειῶν, αἷς προστυγχάνουσιν οἱ φιλοσοφοῦντες τὸ πρῶτον, ὥσπερ οἱ γῆν ἀπολιπόντες ἣν ἴσασι, μηδέπω δὲ καθορῶντες ἐφ' ἣν πλέουσι.* E *προέμενοι γὰρ τὰ κοινὰ καὶ συνήθη πρὶν ἢ τὰ βελτίονα γνῶναι καὶ λαβεῖν, ἐν μέσῳ περιφέρονται πολλάκις ὑποτρεπόμενοι. καθάπερ φασὶ Σέξτιον τὸν Ῥωμαῖον ἀφεικότα τὰς ἐν τῇ πόλει τιμὰς καὶ ἀρχὰς διὰ φιλοσοφίαν, ἐν δὲ τῷ φιλοσοφεῖν αὖ πάλιν δυσπαθοῦντα καὶ χρώμενον τῷ λόγῳ χαλεπῷ τὸ πρῶτον, ὀλίγου δεῆσαι καταβαλεῖν ἑαυτὸν ἔκ τινος διήρους. καὶ περὶ Διογένους ὅμοια τοῦ Σινωπέως ἱστοροῦσιν ἀρχομένου φιλοσοφεῖν, ὡς Ἀθηναίοις ἦν ἑορτὴ καὶ δεῖπνα δημοτελῆ καὶ θέατρα, καὶ συνουσίας μετ' ἀλλήλων ἔχοντες ἐχρῶντο κώμοις καὶ παν-* F *νυχίσιν, ὁ δ' ἔν τινι γωνίᾳ συνεσπειραμένος ὡς καθευδήσων ἐνέπιπτεν εἰς λογισμοὺς τρέποντας αὐτὸν οὐκ ἀτρέμα καὶ θραύοντας, ὡς ἀπ' οὐδεμιᾶς ἀνάγκης εἰς ἐπίπονον καὶ ἀλλόκοτον ἥκων βίον αὐτὸς ὑφ' ἑαυτοῦ κάθηται τῶν ἀγαθῶν ἁπάντων ἐστερημένος. εἶτα μέντοι μῦν τινα προσερπύσαντα*

4 *Ἡσιόδου*] OD 289

λέγεται περὶ τὰς ψίχας αὐτοῦ τῆς μάζης ἀναστρέ-
φεσθαι, τὸν δ' αὖθις ἀναφέρειν τῷ φρονήματι καὶ
78 λέγειν πρὸς ἑαυτὸν οἷον ἐπιπλήττοντα καὶ κακίζοντα
‛τί φῄς, ὦ Διόγενες; τοῦτον μὲν εὐωχεῖ τὰ σὰ
λείμματα, σὺ δ' ὁ γενναῖος ὅτι μὴ μεθύεις ἐκεῖ
κατακείμενος ἐν ἁπαλοῖς καὶ ἀνθινοῖς στρώμασιν
ὀδύρῃ καὶ θρηνεῖς σεαυτόν;' ὅταν οὖν οἱ τοιοῦτοι
κατασπασμοὶ γένωνται μὴ πολλάκις, αἵ τε πρὸς αὐ-
τοὺς ἐξερείσεις καὶ ἀνακρούσεις τοῦ φρονήματος
ὥσπερ ἐκ τροπῆς ταχεῖαι παρῶσι καὶ διαλύωσι
ῥᾳδίως τὸν ἄλυν καὶ τὴν ἀδημονίαν, ἔν τινι βεβαίῳ
τὴν προκοπὴν εἶναι δεῖ νομίζειν.

6. Ἐπεὶ δ' οὐ μόνον ἐξ αὐτῶν τὰ κατασείοντα
καὶ στρέφοντα πρὸς τοὐναντίον ὑπ' ἀσθενείας ἐπι-
B γίγνεται τοῖς φιλοσοφοῦσιν, ἀλλὰ καὶ φίλων συμ-
βουλαὶ μετὰ σπουδῆς καὶ διαφόρων ἀντιλήψεις ἐν
γέλωτι καὶ παιδιᾷ γιγνόμεναι κάμπτουσι καὶ μαλάσ-
σουσιν, ἐνίους δὲ καὶ τέλεον ἤδη φιλοσοφίας ἐξ-
έσεισαν, οὐ φαῦλον ἄν τι προκοπῆς εἴη σημεῖον ἡ
πρὸς ταῦτα πρᾳότης ἑκάστου καὶ τὸ μὴ ταρατ-
τόμενον μηδὲ κνιζόμενον ὑπὸ τῶν λεγόντων καὶ
ὀνομαζόντων ἥλικάς τινας ἐν αὐλαῖς βασιλέων εὐη-
μεροῦντας ἢ φερνὰς ἐπὶ γάμοις λαμβάνοντας ἢ κατι-
όντας ὑπὸ πλήθους εἰς ἀγορὰν ἐπ' ἀρχήν τινα ἢ
συνηγορίαν. ὁ γὰρ ἀνέκπληκτος ἐν τούτοις καὶ
ἄτεγκτος ἤδη δῆλός ἐστιν εἰλημμένος ἣν προσήκει
C λαβὴν ὑπὸ φιλοσοφίας. οὐ γὰρ οἷόν τε παύσασθαι

9 ἐξερείσεις H: ἐξαιρήσεις 14 ἐπιγίγνεται Iunius: ἐπιτείνεται

ζηλοῦντας ἅπερ οἱ πολλοὶ θαυμάζουσιν, οἷς ἂν μὴ τὸ θαυμάζειν ἀρετὴν ἐγγένηται. πρὸς μὲν γὰρ ἀνθρώπους θρασύνεσθαι καὶ δι᾽ ὀργὴν ἐνίοις παρέστη καὶ διὰ παραφροσύνην· ὧν δὲ θαυμάζουσιν ἄνθρωποι πραγμάτων οὐκ ἔστιν ἄνευ φρονήματος ἀληθινοῦ καὶ βεβαίου καταφρονῆσαι. διὸ καὶ ταῦτα παραβάλλοντες ἐκείνοις ἐπιγαυροῦσιν ἑαυτούς, ὥσπερ ὁ Σόλων

'ἀλλ᾽ ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον, ἐπεὶ τὸ μὲν ἔμπεδον αἰεί,
χρήματα δ᾽ ἀνθρώπων ἄλλοτε ἄλλος ἔχει'.

καὶ Διογένης τὴν εἰς Ἀθήνας ἐκ Κορίνθου καὶ D πάλιν εἰς Κόρινθον ἐξ Ἀθηνῶν μετάβασιν ἑαυτοῦ παρέβαλλε ταῖς βασιλέως ἔαρος μὲν ἐν Σούσοις καὶ χειμῶνος ἐν Βαβυλῶνι, θέρους δ᾽ ἐν Μηδίᾳ διατριβαῖς. καὶ Ἀγησίλαος περὶ τοῦ μεγάλου βασιλέως 'τί γὰρ ἐμοῦ μείζων ἐκεῖνος, εἰ μὴ καὶ δικαιότερος;' ὁ δ᾽ Ἀριστοτέλης πρὸς Ἀντίπατρον περὶ Ἀλεξάνδρου γράφων ἔφη μὴ μόνον ἐκείνῳ προσήκειν ὅτι πολλῶν κρατεῖ μέγα φρονεῖν, ἀλλ᾽ οὐδὲν ἧττον εἴ τις ὀρθῶς γιγνώσκει περὶ θεῶν. ὁ δὲ Ζήνων ὁρῶν E τὸν Θεόφραστον ἐπὶ τῷ πολλοὺς ἔχειν μαθητὰς θαυμαζόμενον, 'ὁ 'κείνου μὲν χορός' ἔφη 'μείζων, οὑμὸς δὲ συμφωνότερος'.

7. Ὅταν οὖν οὕτω τὰ τῆς ἀρετῆς πρὸς τὰ ἐκτὸς ἀντιτιθεὶς ὑπεκχέῃς φθόνους καὶ ζηλοτυπίας καὶ τὰ κνίζοντα καὶ ταπεινοῦντα πολλοὺς τῶν ἀρχομένων

9 Bergk. 2 p. 47

φιλοσοφεῖν, μέγα καὶ τοῦτο δήλωμα σεαυτῷ τοῦ προκόπτειν ποιεῖς. οὐκ ἔστι δὲ μικρὸν οὐδ' ἡ περὶ τοὺς λόγους μεταβολή. πάντες γὰρ ὡς εἰπεῖν οἱ φιλοσοφεῖν ἀρχόμενοι τοὺς πρὸς δόξαν διώκουσι μᾶλλον, οἱ μὲν ὥσπερ ὄρνιθες ἐπὶ τὴν λαμπρότητα τῶν φυσικῶν καὶ τὸ ὕψος ὑπὸ κουφότητος καὶ φιλοτιμίας καταίροντες, οἱ δ' 'ὥσπερ τὰ σκυλάκια' φη-
F σὶν ὁ Πλάτων 'τῷ ἕλκειν καὶ σπαράττειν χαίροντες' ἐπὶ τὰς ἔριδας καὶ τὰς ἀπορίας χωροῦσι καὶ τὰ σοφίσματα, οἱ δὲ πλεῖστοι τοῖς διαλεκτικοῖς ἐνδύντες εὐθὺς ἐπισιτίζονται πρὸς σοφιστείαν, ἔνιοι δὲ χρείας καὶ ἱστορίας ἀναλεγόμενοι περιίασιν, ὥσπερ Ἀνάχαρσις ἔλεγε τῷ νομίσματι τοὺς Ἕλληνας πρὸς οὐδὲν ἕτερον ἢ τὸ ἀριθμεῖν χρωμένους ὁρᾶν, οὕτω τοὺς λόγους παραριθμούμενοι καὶ παραμετροῦντες,
79 ἄλλο δ' οὐδὲν εἰς ὄνησιν αὑτῶν τιθέμενοι. συμβαίνει δὴ τὸ τοῦ Ἀντιφάνους, ὅ τις εἶπεν ἐπὶ τῶν Πλάτωνος συνήθων. ὁ γὰρ Ἀντιφάνης ἔλεγε παίζων ἔν τινι πόλει τὰς φωνὰς εὐθὺς λεγομένας πήγνυσθαι διὰ ψῦχος, εἶθ' ὕστερον ἀνιεμένων ἀκούειν θέρους ἃ τοῦ χειμῶνος διελέχθησαν· οὕτω δὴ τῶν ὑπὸ Πλάτωνος ἔφη νέοις οὖσιν ἔτι λεχθέντων μόλις ὀψὲ τοὺς πολλοὺς αἰσθάνεσθαι γέροντας γενομένους. καὶ πρὸς ὅλην δὲ τοῦτο τὴν φιλοσοφίαν πεπόνθασιν, ἄχρι οὗ κατάστασιν ἡ κρίσις λαβοῦσα τοῖς ἦθος ἐμποιοῦσι καὶ μέγεθος ἄρξηται συμφέρεσθαι καὶ ζητεῖν λόγους, ὧν κατὰ τὸν Αἰσω-

8 *Πλάτων*] Rep. p. 539 b 16 *αὑτῶν* scripsi: *αὐτῶν*
17 *εἶπεν ἐπὶ* Madvigius: *εἶπε*

που εἴσω μᾶλλον ἢ ἔξω τὰ ἴχνη τέτραπται. ὥσπερ B γὰρ ὁ Σοφοκλῆς ἔλεγε τὸν Αἰσχύλου διαπεπαιχὼς ὄγκον εἶτα τὸ πικρὸν καὶ κατάτεχνον τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς τρίτον ἤδη τὸ τῆς λέξεως μεταβάλλειν εἶδος, ὅπερ ἠθικώτατόν ἐστι καὶ βέλτιστον, οὕτως οἱ φιλοσοφοῦντες, ὅταν ἐκ τῶν πανηγυρικῶν καὶ κατατέχνων εἰς τὸν ἁπτόμενον ἤθους καὶ πάθους λόγον μεταβῶσιν, ἄρχονται τὴν ἀληθῆ προκοπὴν προκόπτειν καὶ ἄτυφον.

8. Ὅρα δὴ μὴ μόνον φιλοσόφων συγγράμματα διεξιὼν καὶ λόγους ἀκούων εἰ μὴ πλέον τοῖς ὀνό- C μασι μόνοις προσέχεις ἢ τοῖς πράγμασι μηδὲ μᾶλλον ἐπιπηδᾷς τοῖς τὸ δύσκολον ἔχουσι καὶ περιττὸν ἢ τοῖς τὸ χρήσιμον καὶ σάρκινον καὶ ὠφέλιμον, ἀλλὰ καὶ ποιήμασιν ὁμιλῶν καὶ ἱστορίᾳ παραφύλαττε σεαυτὸν εἰ μηδέν σε διαφεύγει τῶν πρὸς ἐπανόρθωσιν ἤθους ἢ πάθους κουφισμὸν ἐμμελῶς λεγομένων. ὥσπερ γὰρ ἄνθεσιν ὁμιλεῖν ὁ Σιμωνίδης φησὶ τὴν μέλιτταν 'ξανθὸν μέλι μηδομέναν', οἱ δ' ἄλλοι χρόαν αὐτῶν καὶ ὀσμήν, ἕτερον δ' οὐδὲν ἀγαπῶσιν οὐδὲ λαμβάνουσιν, οὕτως ὁ τῶν ἄλλων ἐν ποιήμασιν ἡδονῆς ἕνεκα καὶ παιδιᾶς ἀναστρεφομένων αὐτὸς εὑρίσκων τι καὶ συνάγων σπουδῆς ἄξιον ἔοικεν ἤδη γνωριστικὸς ὑπὸ συνηθείας καὶ D φιλίας τοῦ καλοῦ καὶ οἰκείου γεγονέναι. τοὺς μὲν γὰρ Πλάτωνι καὶ Ξενοφῶντι χρωμένους διὰ τὴν

2 διαπεπαιχὼς] διαπεπλιχὼς Bernhardy. διαπεπλακὼς Bergk. διαπεπαικὼς Herwerden 4 ἤδη τὸ] τὸ ἡδὺ Semitelus μεταλαβεῖν Bernhardy 18 Σιμωνίδης] Bergk. 3 p. 411 21 οὕτως ὁ Madvigius: οὕτω

λέξιν, ἕτερον δὲ μηδὲν ἀλλ' ἢ τὸ καθαρόν τε καὶ Ἀττικὸν ὥσπερ δρόσον καὶ χνοῦν ἀποδρεπομένους τί ἂν ἄλλο φαίης ἢ φαρμάκων τὸ μὲν εὐῶδες καὶ ἀνθηρὸν ἀγαπᾶν, τὸ δ' ἀνώδυνον καὶ καθαρτικὸν μὴ προσίεσθαι μηδὲ διαγιγνώσκειν; ἀλλ' οἵ γε μᾶλλον ἔτι προκόπτοντες οὐκ ἀπὸ λόγων μόνον ἀλλὰ καὶ θεαμάτων καὶ πραγμάτων πάντων ὠφελεῖσθαι E δύνανται καὶ συνάγειν τὸ οἰκεῖον καὶ χρήσιμον, οἷα καὶ περὶ Αἰσχύλου λέγουσι καὶ περὶ ἄλλων ὁμοίων. Αἰσχύλος μὲν γὰρ Ἰσθμοῖ θεώμενος ἀγῶνα πυκτῶν, ἐπεὶ πληγέντος τοῦ ἑτέρου τὸ θέατρον ἐξέκραγε, νύξας Ἴωνα τὸν Χῖον 'ὁρᾷς' ἔφη 'οἷον ἡ ἄσκησίς ἐστιν; ὁ πεπληγὼς σιωπᾷ, οἱ δὲ θεώμενοι βοῶσιν'. Βρασίδας δὲ μῦν τινα συλλαβὼν ἐν ἰσχάσι καὶ δηχθεὶς ἀφῆκεν· εἶτα πρὸς ἑαυτόν 'ὦ Ἡράκλεις' ἔφη, 'ὡς οὐδέν ἐστι μικρὸν οὐδ' ἀσθενές, ὃ μὴ ζήσεται τολμῶν ἀμύνεσθαι'. Διογένης δὲ τὸν πίνοντα ταῖς χερσὶ θεασάμενος τῆς πήρας ἐξέβαλε τὸ F ποτήριον. οὕτω τὸ προσέχειν καὶ τετάσθαι τὴν ἄσκησιν αἰσθητικοὺς καὶ δεκτικοὺς ποιεῖ τῶν πρὸς ἀρετὴν φερόντων ἁπανταχόθεν. γίγνεται δὲ τοῦτο μᾶλλον ἂν τοὺς λόγους ταῖς πράξεσι μιγνύωσι, μὴ μόνον, ὡς Θουκυδίδης ἔλεγε, 'μετὰ κινδύνων ποιούμενοι τὰς μελέτας', ἀλλὰ καὶ πρὸς ἡδονὰς καὶ πρὸς ἔριδας καὶ περὶ κρίσεις καὶ συνηγορίας καὶ ἀρχάς, οἷον ἀπόδειξιν αὑτοῖς τῶν δογμάτων διδόντες, μᾶλ-
80 λον δὲ τῷ χρῆσθαι ποιοῦντες τὰ δόγματα. ὡς τούς

13 ἐστιν ἡ ἄσκησις Stobaeus Flor. XXIX 89. Sed cf. p. 29 f. 23 Θουκυδίδης] I 18

γε μανθάνοντας ἔτι καὶ πραγματευομένους καὶ σκοποῦντας ὃ λαβόντες ἐκ φιλοσοφίας εὐθὺς εἰς ἀγορὰν ἢ νέων διατριβὴν ἢ βασιλικὸν συμπόσιον ἐκκυκλήσουσιν, οὐ μᾶλλον οἴεσθαι χρὴ φιλοσοφεῖν ἢ τοὺς τὰ φάρμακα πωλοῦντας ἰατρεύειν· μᾶλλον δ' ὅλως οὐδὲν ὁ τοιοῦτος σοφιστὴς διαφέρει τῆς Ὁμηρικῆς ὄρνιθος, ὅ τι ἂν λάβῃ τοῖς μαθηταῖς ὥσπερ ἀπτῆσι νεοσσοῖς προφέρων διὰ τοῦ στόματος.

'κακῶς δέ τέ οἱ πέλει αὐτῷ'

μηδὲν εἰς ὄνησιν οἰκείαν ἀναδιδόντι μηδὲ καταπέττοντι τῶν λαμβανομένων.

9. Ὅθεν ἐπισκοπεῖν ἀναγκαῖον εἰ χρώμεθα τῷ B λόγῳ πρὸς ἑαυτοὺς μὲν χρηστικῶς, πρὸς ἑτέρους δὲ μὴ δόξης εἰκαίας ἕνεκα μηδ' ἐκ φιλοτιμίας, ἀλλὰ μᾶλλον ἀκοῦσαί τι καὶ διδάξαι βουλόμενοι, μάλιστα δ' εἰ τὸ φιλόνεικον καὶ δύσερι περὶ τὰς ζητήσεις ὑφεῖται καὶ πεπαύμεθα τοὺς λόγους ὥσπερ ἱμάντας ἢ σφαίρας ἐπιδούμενοι πρὸς ἀλλήλους καὶ τῷ πατάξαι καὶ καταβαλεῖν μᾶλλον ἢ τῷ μαθεῖν τι καὶ διδάξαι χαίροντες· ἡ γὰρ ἐν τούτοις ἐπιείκεια καὶ πρᾳότης καὶ τὸ μὴ μετ' ἀγῶνος συνίστασθαι μηδὲ διαλύεσθαι μετ' ὀργῆς τὰς κοινολογίας μηδ' οἷον C ἐφυβρίζειν ἐλέγξαντας ἢ χαλεπαίνειν ἐλεγχθέντας ἱκανῶς προκόπτοντός ἐστιν. ἐδήλωσε δ' Ἀρίστιππος ἔν τινι λόγῳ κατασοφισθεὶς ὑπ' ἀνθρώπου τόλμαν μὲν ἔχοντος, ἄλλως δ' ἀνοήτου καὶ μανικοῦ. χαίροντα γὰρ ὁρῶν αὐτὸν καὶ τετυφωμένον 'ἐγὼ

6 Ὁμηρικῆς] I 323 7 λάβῃ Pflugkius: λάβοι 8 νεοσσοῖσιν H προφέρων H: προσφέρων 18 περιδούμενοι W 21 μηδὲ scripsi: μήτε

μὲν οὖν' εἶπεν 'ὁ ἐλεγχθεὶς ἄπειμι σοῦ τοῦ ἐλέγξαντος ἥδιον καθευδήσων'. ἔστι δὲ καὶ λέγοντας ἑαυτῶν λαμβάνειν διάπειραν εἰ μήτε πολλῶν παρὰ προσδοκίαν συνελθόντων ὑπὸ δειλίας ἀναδυόμεθα, μήτ' ἐν ὀλίγοις ἀθυμοῦμεν ἀγωνιζόμενοι, μήτε πρὸς D δῆμον ἢ πρὸς ἀρχὴν εἰπεῖν δεῆσαν ἐνδείᾳ τῆς περὶ τὴν λέξιν παρασκευῆς προϊέμεθα τὸν καιρόν, οἷα περὶ Δημοσθένους λέγουσι καὶ Ἀλκιβιάδου. καὶ γὰρ οὗτος νοῆσαι μὲν πράγματα δεινότατος ὢν περὶ δὲ τὴν λέξιν ἀθαρσέστερος ἑαυτὸν διέκρουεν ἐν τοῖς πράγμασι, καὶ πολλάκις ἐν αὐτῷ τῷ λέγειν ζητῶν καὶ διώκων ὄνομα καὶ ῥῆμα διαφεῦγον ἐξέπιπτεν· Ὅμηρος δὲ τὸν πρῶτον οὐ διηνέχθη τῶν στίχων ἐξενεγκὼν ἄμετρον· τοσοῦτο περιῆν αὐτῷ φρονήματος εἰς τὰ λοιπὰ διὰ τὴν δύναμιν. οὐκοῦν E μᾶλλον εἰκός ἐστιν, οἷς πρὸς ἀρετὴν καὶ τὸ καλὸν ἡ ἅμιλλα, τῷ καιρῷ καὶ τοῖς πράγμασι χρῆσθαι τῶν ἐπὶ ταῖς λέξεσι θορύβων καὶ κρότων ἐλάχιστα φροντίζοντας.

10. Οὐ μόνον δὲ δεῖ τοὺς λόγους ἀλλὰ καὶ τὰς πράξεις ἕκαστον ἐπισκοπεῖν εἰ τὸ χρειῶδες τοῦ πανηγυρικοῦ καὶ τοῦ πρὸς ἐπίδειξιν αὐταῖς πλέον ἔνεστι τὸ πρὸς ἀλήθειαν. εἰ γὰρ ἀληθινὸς ἔρως παιδὸς ἢ γυναικὸς οὐ ζητεῖ μάρτυρας, ἀλλὰ καρποῦται τὸ ἡδὺ κἂν κρύφα κατεργάσηται τὸν πόθον, ἔτι μᾶλλον εἰκός ἐστι τὸν φιλόκαλον καὶ φιλόσοφον συνόντα διὰ τῶν πράξεων τῇ ἀρετῇ καὶ χρώμενον

8 καὶ γὰρ οὗτος = καὶ οὗτος γὰρ   12 post ἐξέπιπτεν apodosin desiderat W. Sed cf. p. 804 a

αὐτὸν ἐν ἑαυτῷ σιωπῇ μέγα φρονεῖν, ἐπαινετῶν καὶ ἀκροατῶν μηδὲν δεόμενον. ὥσπερ οὖν ὁ καλῶν F ἐκεῖνος οἴκοι τὴν θεραπαινίδα καὶ βοῶν ‘θέασαι, Διονυσία, πέπαυμαι τετυφωμένος’, οὕτως ὁ ποιήσας τι χάριεν καὶ ἀστεῖον εἶτα τοῦτο διηγούμενος καὶ περιφέρων ἁπανταχόσε δῆλός ἐστιν ἔξω βλέπων ἔτι καὶ πρὸς δόξαν ἑλκόμενος, οὔπω δὲ τῆς ἀρετῆς γεγονὼς θεατής, οὐδ’ ὕπαρ ἀλλ’ ὄναρ αὐτῆς ἐν σκιαῖς καὶ εἰδώλοις ῥεμβόμενος, εἶθ’ ὥσπερ ζωγράφημα προτιθεὶς ἐπὶ θέαν τὸ πεπραγμένον. ἔστιν οὖν τοῦ προκόπτοντος οὐ μόνον δόντα τῷ φίλῳ καὶ 81 γνώριμον εὐεργετήσαντα μὴ φράσαι πρὸς ἑτέρους, ἀλλὰ καὶ ψῆφον ἐν πολλαῖς θέμενον ἀδίκοις δικαίαν καὶ πρὸς ἔντευξιν αἰσχρὰν πλουσίου τινὸς ἢ ἄρχοντος ἀπισχυρισάμενον καὶ δωρεᾶς ὑπεριδόντα καὶ νὴ Δία διψήσαντα νύκτωρ καὶ μὴ πιόντα ἢ πρὸς φίλημα καλῆς ἢ καλοῦ διαμαχεσάμενον, ὡς ὁ Ἀγησίλαος, ἐν ἑαυτῷ κατασχεῖν καὶ σιγῆσαι. οὕτω γὰρ αὐτὸς εὐδοκιμῶν παρ’ ἑαυτῷ μὴ καταφρονῶν ἀλλὰ χαίρων κἀγαπῶν ὡς ἱκανὸς ὢν μάρτυς ἅμα καὶ θεατὴς τῶν καλῶν δείκνυσι τὸν λόγον ἐντὸς ἤδη B τρεφόμενον καὶ ῥιζούμενον ἐν ἑαυτῷ καὶ κατὰ Δημόκριτον αὐτὸν ἐξ ἑαυτοῦ ‘λαμβάνειν τὰς τέρψιας ἐθιζόμενον’. οἱ μὲν οὖν γεωργοὶ τῶν σταχύων ἥδιον ὁρῶσι τοὺς κεκλιμένους καὶ νεύοντας ἐπὶ γῆν, τοὺς δ’ ὑπὸ κουφότητος αἰρομένους ἄνω κενοὺς ἡγοῦνται καὶ ἀλαζόνας· οὕτω δὲ καὶ τῶν φιλοσοφεῖν βουλομένων νέων οἱ μάλιστα κενοὶ καὶ βάρος

18 οὕτω scripsi: οὗτος

οὐκ ἔχοντες θράσος ἔχουσι καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ πρόσωπον ὑπεροψίας καὶ ὀλιγωρίας μεστὸν ἀφειδούσης ἁπάντων, ἀρχόμενοι δὲ πληροῦσθαι καὶ συλλέγειν καρπὸν ἀπὸ τῶν λόγων τὸ σοβαρὸν καὶ
C φλοιῶδες ἀποτίθενται. καὶ καθάπερ ἀγγείων κενῶν ὑγρὸν δεχομένων ὁ ἐντὸς ἀὴρ ὑπέξεισιν ἐκθλιβόμενος, οὕτως ἀνθρώποις πληρουμένοις τῶν ἀληθινῶν ἀγαθῶν ἐνδίδωσιν ὁ τῦφος καὶ γίγνεται τὸ οἴημα μαλακώτερον, καὶ παυόμενοι τοῦ διὰ πώγωνα καὶ τρίβωνα φρονεῖν μέγα τὴν ἄσκησιν ἐπὶ τὴν ψυχὴν μεταφέρουσι. καὶ τῷ δηκτικῷ καὶ πικρῷ χρῶνται πρὸς ἑαυτοὺς μάλιστα, τοῖς δ' ἄλλοις πρᾳότερον ἐντυγχάνουσι. τὸ δὲ φιλοσοφίας ὄνομα καὶ τὴν τοῦ φιλοσοφεῖν δόξαν οὐχ ἁρπάζουσιν ἑαυτοῖς ὡς
D πρότερον οὐδὲ προσγράφουσιν, ἀλλὰ καὶ προσαγορευθεὶς ὑφ' ἑτέρου τῇ προσηγορίᾳ ταύτῃ φθάσας ἂν εὐφυὴς νέος εἴποι μετ' ἐρυθήματος.

'οὔ τίς τοι θεός εἰμι· τί μ' ἀθανάτοισιν ἐίσκεις;'

'νέας' μὲν γὰρ 'γυναικός', ὡς Αἰσχύλος φησίν, 'οὔ τι λανθάνει φλέγων
ὀφθαλμός, ἥτις ἀνδρὸς ᾖ γεγευμένη'·

νέῳ δ' ἀνδρὶ γευσαμένῳ προκοπῆς ἀληθοῦς ἐν φιλοσοφίᾳ τὰ Σαπφικὰ ταυτὶ παρέπεται

'καμ μὲν γλῶσσα ἔαγε, λέπτον δ'
αὔτικα χρῷ πῦρ ὑποδέδρομεν',

ἀθόρυβον δ' ὄψει καὶ πρᾷον ὄμμα. φθεγγομένου δ'

18 Homer. π 187   19 *Αἰσχύλος*] Nauck. p. 61   24 *καμ μὲν — χρῷ* Bergk. (3 p. 89): *κατὰ μὲν γλῶσσά γε λεπτὸν — αὐτίκα χρῷ*

ἂν ἀκοῦσαι ποθήσειας. ὥσπερ γὰρ οἱ τελούμενοι E κατ' ἀρχὰς μὲν ἐν θορύβῳ καὶ βοῇ συνίασι πρὸς ἀλλήλους ὠθούμενοι, δρωμένων δὲ καὶ δεικνυμένων τῶν ἱερῶν προσέχουσιν ἤδη μετὰ φόβου καὶ σιωπῆς, οὕτω καὶ φιλοσοφίας ἐν ἀρχῇ καὶ περὶ θύρας πολὺν θόρυβον ὄψει καὶ λαλιὰν καὶ θρασύτητα, ὠθουμένων πρὸς τὴν δόξαν ἐνίων ἀγροίκως τε καὶ βιαίως· ὁ δ' ἐντὸς γενόμενος καὶ μέγα φῶς ἰδών, οἷον ἀνακτόρων ἀνοιγομένων, ἕτερον λαβὼν σχῆμα καὶ σιωπὴν καὶ θάμβος ὥσπερ θεῷ τῷ λόγῳ 'ταπεινὸς ξυνέπεται καὶ κεκοσμημένος'. εἰς δὲ τούτους ἔοικε F καὶ τὸ Μενεδήμῳ πεπαιγμένον καλῶς λέγεσθαι· καταπλεῖν γὰρ ἔφη τοὺς πολλοὺς ἐπὶ σχολὴν Ἀθήναζε, σοφοὺς τὸ πρῶτον, εἶτα γίγνεσθαι φιλοσόφους, εἶτα ῥήτορας, τοῦ χρόνου δὲ προϊόντος ἰδιώτας, ὅσῳ μᾶλλον ἅπτονται τοῦ λόγου, μᾶλλον τὸ οἴημα καὶ τὸν τῦφον κατατιθεμένους.

11. Τῶν τοίνυν δεομένων ἰατρείας οἱ μὲν ὀδόντα πονοῦντες ἢ δάκτυλον αὐτόθεν βαδίζουσι παρὰ τοὺς θεραπεύοντας, οἱ δὲ πυρέττοντες οἴκαδε καλοῦσι καὶ δέονται βοηθεῖν, οἱ δ' εἰς μελαγχολίαν ἢ φρενῖτιν ἢ παρακοπὴν ἥκοντες οὐδὲ φοιτῶντας ἐνιαχοῦ πρὸς αὐτοὺς ἀνέχονται, ἀλλ' ἐξελαύνουσιν ἢ φεύγουσιν, μηδ' ὅτι νοσοῦσιν ὑπὸ τοῦ σφόδρα νοσεῖν 82 αἰσθανόμενοι. οὕτω δὴ καὶ τῶν ἁμαρτανόντων ἀνήκεστοι μέν εἰσιν οἱ πρὸς τοὺς ἐλέγχοντας καὶ νουθετοῦντας ἐχθρῶς καὶ ἀγρίως διατιθέμενοι καὶ χαλεπαίνοντες· οἱ δ' ὑπομένοντες καὶ προσιέμενοι

11 ξυνέπεται Plat. Legg. p. 716 a: συνέπεται

πραότερον ἔχουσι. τὸ δ' ἑαυτὸν ἁμαρτάνοντα παρέχειν τοῖς ἐλέγχουσι καὶ τὸ πάθος λέγειν καὶ τὴν μοχθηρίαν διακαλύπτειν καὶ μὴ χαίρειν λανθάνοντα μηδ' ἀγαπᾶν ἀγνοούμενον ἀλλ' ὁμολογεῖν καὶ δεῖσθαι τοῦ ἁπτομένου καὶ νουθετοῦντος οὐ φαῦλον ἂν εἴη προκοπῆς σημεῖον. ὥς που Διογένης ἔλεγε τῷ σωτηρίας δεομένῳ ζητεῖν προσήκειν ἢ φίλον σπουδαῖον ἢ διάπυρον ἐχθρόν, ὅπως ἐλεγχόμενος ἢ
B θεραπευόμενος ἐκφεύγοι τὴν κακίαν. ἄχρι δ' οὗ τις ἐπιδεικνύμενος ῥύπον ἢ κηλῖδα χιτῶνος ἢ διερρωγὸς ὑπόδημα καλλωπίζεται πρὸς τοὺς ἐκτὸς ἀτυφίᾳ κενῇ καὶ νὴ Δία σκώπτων αὐτὸς ἑαυτὸν ὡς μικρὸν ἢ ὡς κυρτὸν οἴεται νεανιεύεσθαι, τὰ δ' ἐντὸς αἴσχη τῆς ψυχῆς καὶ τὰ περὶ τὸν βίον ἐλλείμματα καὶ μικρολογίας καὶ φιληδονίας καὶ κακοηθείας καὶ φθόνους ὥσπερ ἕλκη περιστέλλων καὶ ἀποκρύπτων οὐδένα θιγεῖν οὐδὲ προσιδεῖν ἐᾷ δεδιὼς τὸν ἔλεγχον, ὀλίγον
C αὐτῷ προκοπῆς μέτεστι, μᾶλλον δ' οὐδέν. ἀλλ' ὁ τούτοις ὁμόσε χωρῶν καὶ μάλιστα μὲν αὐτὸς ἑαυτὸν ἀλγύνειν ἁμαρτάνοντα καὶ κακίζειν, δεύτερον δὲ παρέχειν ἑτέρου νουθετοῦντος ἐγκαρτεροῦντα καὶ καθαιρόμενον ὑπὸ τῶν ἐλέγχων καὶ δυνάμενος καὶ βουλόμενος, οὗτος ἀποτριβομένῳ καὶ βδελυττομένῳ τὴν μοχθηρίαν ἀληθῶς ἔοικε. δεῖ μὲν γὰρ ἀμέλει καὶ τὸ δοκεῖν εἶναι πονηρὸν αἰδεῖσθαι καὶ φεύγειν· ὁ δὲ τὴν οὐσίαν μᾶλλον τῆς μοχθηρίας ἢ τὴν ἀδοξίαν δυσχεραίνων οὐ φεύγει τὸ κακῶς ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν ἐπὶ τῷ βελτίων

12 καὶ νὴ Δία σκώπτων R: καὶ διασκώπτων 14 ἐλλείμματα scripsi: ἐγχρέμματα

γενέσθαι. χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Διογένους πρός τινα νεανίσκον ὀφθέντα μὲν ἐν καπηλείῳ, καταφυγόντα δ' εἰς τὸ καπηλεῖον, 'ὅσῳ' γὰρ εἶπεν 'ἐνδοτέρω D φεύγεις, μᾶλλον ἐν τῷ καπηλείῳ γίγνῃ'. καὶ τῶν φαύλων ἕκαστος ὅσῳ μᾶλλον ἀρνεῖται, τοσούτῳ μᾶλλον ἐνδύεται καὶ καθείργνυσιν εἰς τὴν κακίαν ἑαυτόν. ἀμέλει τῶν πενομένων οἱ προσποιούμενοι πλουτεῖν ἔτι μᾶλλον πένονται διὰ τὴν ἀλαζονείαν· ὁ δὲ προκόπτων ἀληθῶς τὸν Ἱπποκράτη ποιεῖται παράδειγμα, τὸ περὶ τὰς ῥαφὰς τῆς κεφαλῆς ἀγνοηθὲν αὐτῷ καὶ ἐξαγορεύσαντα καὶ γράψαντα, λογιζόμενος ὅτι δεινόν ἐστιν ἐκεῖνον μέν, ὅπως ἂν ἕτεροι μὴ τὸ αὐτὸ πάθωσιν, ἑαυτοῦ τὴν ἁμαρτίαν κατειπεῖν, E αὐτὸν δέ τινα μέλλοντα σῴζεσθαι μὴ τολμᾶν ἐλέγχεσθαι μηδ' ὁμολογεῖν τὴν ἀβελτερίαν καὶ ἀμαθίαν. καὶ μὴν τά γε Βίαντος καὶ Πύρρωνος οὐ προκοπῆς ἄν τις ἀλλὰ μείζονος ἕξεως σημεῖα θεῖτο καὶ τελειοτέρας. ὁ μὲν γὰρ ἠξίου τοὺς συνήθεις οἴεσθαι προκόπτειν ὅταν τῶν λοιδορούντων οὕτως ἀκούωσιν ὡς λεγόντων

'ξεῖν', ἐπεὶ οὔτε κακῷ οὔτ' ἄφρονι φωτὶ ἔοικας,
οὖλέ τε καὶ μέγα χαῖρε, θεοὶ δέ τοι ὄλβια δοῖεν'.

Πύρρωνα δέ φασι πλέοντα καὶ κινδυνεύοντα χειμῶνος F δελφάκιόν τι δεῖξαι χρώμενον ἀσμένως κριθαῖς παρεγκεχυμέναις, καὶ πρὸς τοὺς ἑταίρους εἰπεῖν ὅτι τοιαύτην ἀπάθειαν παρασκευαστέον ἐκ λόγου καὶ

3 'ὅσῳ'] ἔσω, 'ὅσῳ'? 9 τὸν Emperius: καὶ τὸν Ἱπποκράτη] T. IX p. 340 F. Charter. 21 ξεῖν' Homer. ξ 187: ὦ ξέν' 22 id. ω 402

φιλοσοφίας τὸν ὑπὸ τῶν προστυγχανόντων ταράττεσθαι μὴ βουλόμενον.

12. Ὅρα δὴ καὶ τὸ τοῦ Ζήνωνος ὁποῖόν ἐστιν. ἠξίου γὰρ ἀπὸ τῶν ὀνείρων ἕκαστον αὑτοῦ συναισθάνεσθαι προκόπτοντος, εἰ μήθ' ἡδόμενον αἰσχρῷ τινι ἑαυτὸν μήτε τι προσιέμενον ἢ πράττοντα τῶν δεινῶν καὶ ἀτόπων ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους, ἀλλ' οἷον ἐν βυθῷ γαλήνης ἀκλύστου καταφανεῖ διαλάμπει τῆς ψυχῆς τὸ φανταστικὸν καὶ παθητικὸν δια-
83 κεχυμένον ὑπὸ τοῦ λόγου. τοῦτο δὲ καὶ Πλάτων, ὡς ἔοικε, συνιδὼν πρότερος ἐξεμόρφωσε καὶ διετύπωσε τῆς φύσει τυραννικῆς ψυχῆς τὸ φανταστικὸν καὶ ἄλογον οἷα κατὰ τοὺς ὕπνους δρᾷ. ‘μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖ μίγνυσθαι’ καὶ πρὸς βρώσεις ὁρμᾷ παντοδαπάς, παρανομοῦν καὶ χρώμενον ἑαυτοῦ ταῖς ἐπιθυμίαις οἷον λελυμέναις, ἃς μεθ' ἡμέραν ὁ νόμος αἰσχύνῃ καὶ φόβῳ καθείργνυσιν. ὥσπερ οὖν τὰ πεπαιδευμένα καλῶς τῶν ὑποζυγίων, οὐδ' ἂν ἀφῇ τὰς ἡνίας ὁ ἄρχων, ἐπιχειρεῖ παρατρέπεσθαι καὶ
B ἀπολείπειν τὴν ὁδόν, ἀλλ' ὥσπερ εἴθισται πρόεισιν ἐν τάξει, διαφυλάττοντα τὴν πορείαν ἄπταιστον, οὕτως οἷς ἂν εὐπειθὲς τὸ ἄλογον ἤδη καὶ πρᾶον ᾖ γεγονὸς ὑπὸ τοῦ λόγου καὶ κεκολασμένον, οὔτε καθ' ὕπνους οὔθ' ὑπὸ νόσων ἔτι ῥᾳδίως ἐξυβρίζειν ἢ παρανομεῖν ἐθέλει ταῖς ἐπιθυμίαις, ἀλλὰ τηρεῖ καὶ διαμνημονεύει τὸν ἐθισμόν, ἰσχὺν ἐμποιοῦντα τῇ προσοχῇ καὶ τόνον. εἰ γὰρ καὶ τὸ σῶμα τῇ ἀσκήσει τῆς ἀπαθείας ὑπήκοον ἑαυτὸ καὶ τὰ μέρη παρέχειν

10 Πλάτων] Rep. p. 571 d   14 πρὸς H: περὶ

πέφυκεν, ὡς ὀφθαλμούς τε πρὸς οἶκτον ἴσχεσθαι δακρύων καὶ καρδίαν πηδήματος ἐν φόβοις, αἰδοῖά τε σωφρόνως ἔχειν ἀτρέμα καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν παρὰ C καλοῖς ἢ καλαῖς, πῶς οὐ μᾶλλον εἰκός ἐστι τῆς ψυχῆς τοῦ παθητικοῦ τὴν ἄσκησιν ἐπιλαβομένην οἷον ἐκλεαίνειν καὶ συσχηματίζειν τὰ φαντάσματα καὶ τὰ κινήματα μέχρι τῶν ὕπνων πιέζουσαν; οἷα λέγεται καὶ περὶ τοῦ φιλοσόφου Στίλπωνος, ὃς ἰδεῖν ἔδοξε κατὰ τοὺς ὕπνους ὀργιζόμενον αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μὴ θύσαντι βοῦν, ὥσπερ ἔθος ἦν Μεγαρεῦσιν· αὐτὸν δὲ μηδὲν ἐκπλαγέντα 'τί λέγεις' φάναι 'ὦ Πόσειδον; ὥσπερ παῖς ἥκεις μεμψιμοιρῶν ὅτι μὴ δανεισάμενος ἐνέπλησα κνίσης τὴν πόλιν, ἀλλ' ἀφ' D ὧν εἶχον ἔθυσά σοι μετρίως οἴκοθεν;' καὶ μέντοι δοκεῖν αὐτῷ τὸν Ποσειδῶνα μειδιάσαντα τὴν δεξιὰν προτεῖναι καὶ εἰπεῖν ὡς ἀφύων φορὰν Μεγαρεῦσι ποιήσει δι' ἐκεῖνον. οἷς οὖν οὕτως εὐόνειρα καὶ φανὰ καὶ ἄλυπα, φοβερὸν δὲ μηδὲν ἢ τραχὺ μηδὲ κακόηθες ἢ σκολιὸν ἐκ τῶν ὕπνων ἐπαναφέρεται, ταῦτα τῆς προκοπῆς ἀπαυγασμούς τινας εἶναι λέγουσιν, οἴστρους δὲ καὶ πτοίας καὶ φυγὰς ἀγεννεῖς καὶ παιδικὰς περιχαρείας καὶ ὀλοφύρσεις ἐνυπνίων οἰκτρῶν καὶ ἀλλοκότων ῥαχίαις τέ τισι καὶ σάλοις ἐοικέναι, ψυχῆς οὔπω τὸ κοσμοῦν ἐχούσης οἰκεῖον, ἀλλὰ πλαττομένης ἔτι δόξαις καὶ νόμοις, ὧν ἀπωτάτω γιγνομένη κατὰ τοὺς ὕπνους αὖθις ἀναλύεται E καὶ ἀνελίττεται τοῖς πάθεσι. ταῦτα μὲν οὖν συν-

10 Μεγαρεῦσιν Hauptius: ἱερεῦσιν 20 ταῦτα] τούτοις H. Malim τούτοις ταῦτα λέγουσιν] λέγομεν R

επισκόπει καὶ αὐτός, εἴτε προκοπῆς ἐστιν εἴτε τινὸς ἕξεως ἤδη βεβαιότητα καὶ κράτος ἐχούσης ἐπὶ τοῖς λόγοις ἀσάλευτον.

13. Ἐπεὶ δ᾽ ἡ παντελὴς ἀπάθεια μέγα καὶ θεῖον, ἡ προκοπὴ δ᾽ ὥς λέγουσιν ἔοικεν ἐνδόσει τινὶ παθῶν καὶ πραότητι, δεῖ καὶ πρὸς αὐτὰ καὶ πρὸς ἄλληλα τὰ πάθη σκοποῦντας κρίνειν τὰς διαφοράς· πρὸς αὐτὰ μέν, εἰ νῦν ἐπιθυμίαις τε χρώμεθα μαλα-
F κωτέραις τῶν πάλαι καὶ φόβοις καὶ ὀργαῖς, ταχὺ τῷ λόγῳ τὸ ἐξάπτον αὐτῶν καὶ φλεγμαῖνον ἀφαιροῦντες· πρὸς ἄλληλα δέ, εἰ μᾶλλον αἰσχυνόμεθα νῦν ἢ φοβούμεθα καὶ ζηλοῦμεν μᾶλλον ἢ φθονοῦμεν καὶ φιλοδοξοῦμεν ἢ φιλοχρηματοῦμεν, καὶ ὅλως εἰ Δωρίοις μᾶλλον ἢ Λυδίοις ὥσπερ οἱ μελῳδοῦντες ὑπερβολαῖς ἁμαρτάνομεν, σκληρότεροι περὶ τὴν δίαιταν ὄντες ἢ μαλακώτεροι, καὶ βραδύτεροι περὶ τὰς πράξεις ἢ προπετέστεροι, καὶ θαυμασταὶ παρ᾽ ὃ δεῖ
84 λόγων καὶ ἀνθρώπων ἢ καταφρονηταί. καθάπερ γὰρ αἱ τῶν νόσων εἰς τὰ μὴ κύρια μέρη τοῦ σώματος ἐκτροπαὶ σημεῖόν εἰσιν οὐ φαῦλον, οὕτως ἡ κακία τῶν προκοπτόντων ἔοικεν εἰς ἐπιεικέστερα πάθη μεθισταμένη κατὰ μικρὸν ἐξαλείφεσθαι. Φρῦνιν μὲν γὰρ οἱ ἔφοροι ταῖς ἑπτὰ χορδαῖς δύο παρεντεινάμενον ἠρώτων πότερον τὰς ἄνωθεν ἢ τὰς κάτωθεν ἐκτεμεῖν αὐτοῖς ἐθέλει παρασχεῖν· ἡμῶν δὲ δεῖται μέν πως τὰ ἄνω καὶ τὰ κάτω περικοπῆς, εἰ μέλλομεν εἰς τὸ μέσον καθίστασθαι καὶ μέτριον· ἡ

15 ὑπερβολαῖς] ὑπερβολαῖς καὶ ἐλλείψεσιν W   22 Φρῦνιν W: Φρύννιν

δὲ προκοπὴ τὰς ὑπερβολὰς πρότερον καὶ τὰς ὀξύτητας τῶν παθῶν ἀνίησι

'πρὸς ἅσπερ οἱ μαργῶντες ἐντονώτατοι' B

κατὰ Σοφοκλέα.

14. Καὶ μὴν ὅτι τὸ τὰς κρίσεις ἐπὶ τὰ ἔργα μετάγειν καὶ τοὺς λόγους μὴ λόγους ἐᾶν ἀλλὰ πράξεις ποιεῖν μάλιστά τῆς προκοπῆς ἴδιόν ἐστιν εἴρηται. δήλωμα δ' αὐτοῦ πρῶτον μὲν ὁ πρὸς τὰ ἐπαινούμενα ζῆλος καὶ τὸ ποιεῖν εἶναι προθύμους ἃ θαυμάζομεν, ἃ δὲ ψέγομεν μὴ ἐθέλειν μηδ' ὑπομένειν. ἐπεὶ πάντας μὲν Ἀθηναίους εἰκὸς ἦν ἐπαινεῖν τὴν Μιλτιάδου τόλμαν καὶ ἀνδρείαν, Θεμιστοκλῆς δ' εἰπὼν ὡς οὐκ ἐᾷ καθεύδειν αὐτὸν ἀλλ' ἐκ τῶν ὕπνων ἀνίστησι τὸ Μιλτιάδου τρόπαιον, οὐκ ἐπαι- C νῶν μόνον οὐδὲ θαυμάζων καταφανὴς ἦν εὐθὺς ἀλλὰ καὶ ζηλῶν καὶ μιμούμενος. σμικρὸν οὖν οἴεσθαι χρὴ προκόπτειν, ἄχρι οὗ τὸ θαυμάζειν τοὺς κατορθοῦντας ἀργὸν ἔχομεν καὶ ἀκίνητον ἐξ ἑαυτοῦ πρὸς μίμησιν. οὔτε γὰρ ἔρως σώματος ἐνεργός, εἰ μὴ μετὰ ζηλοτυπίας ἔνεστιν, οὔτ' ἔπαινος ἀρετῆς διάπυρος καὶ δραστήριος ὁ μὴ νύττων μηδὲ κεντρίζων μηδὲ ποιῶν ἀντὶ φθόνου ζῆλον ἐπὶ τοῖς καλοῖς, ἀναπληρώσεως ὀρεγόμενον. οὐ γὰρ ὑπὸ τῶν λόγων δεῖ τοῦ φιλοσοφοῦντος μόνον ὥσπερ Ἀλκιβιάδης ἔλεγε τὴν καρ- D δίαν στρέφεσθαι καὶ δάκρυα ἐκπίπτειν, ἀλλ' ὅ γε προκόπτων ἀληθῶς, μᾶλλον ἔργοις καὶ πράξεσιν ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ τελείου παραβάλλων ἑαυτόν, ἅμα

3 Nauck. p. 248 24 Ἀλκιβιάδης] Plat. Conv. p. 25 e

τῷ συνειδότι τοῦ ἐνδεοῦς δακνόμενος καὶ δι' ἐλπίδα καὶ πόθον χαίρων καὶ μεστὸς ὢν ὁρμῆς οὐκ ἠρεμούσης οἷός τ' ἐστὶ κατὰ Σιμωνίδην

'ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὣς ἅμα τρέχειν',

τῷ ἀγαθῷ μονονουχὶ συμφῦναι γλιχόμενος. καὶ γὰρ τοῦτο προκοπῆς ἀληθοῦς ἴδιόν ἐστι πάθος, ὧν ζη-
E λοῦμεν τὰ ἔργα τὴν διάθεσιν φιλεῖν καὶ ἀγαπᾶν καὶ μετ' εὐνοίας ἀεὶ τιμὴν εὔφημον ἀποδιδούσης ἐξομοιοῦσθαι. φιλονεικία δ' ὅτῳ καὶ φθόνος ἐνέστακται πρὸς τοὺς κρείττονας, οὗτος ἴστω δόξης τινὸς ἢ δυνάμεως ζηλοτυπίᾳ κνιζόμενος, ἀρετὴν δὲ μὴ τιμῶν μηδὲ θαυμάζων.

15. Ὅταν οὖν οὕτως ἀρχώμεθα τῶν ἀγαθῶν ἐρᾶν, ὥστε μὴ μόνον κατὰ Πλάτωνα μακάριον μὲν αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν σώφρονα, 'μακάριον δὲ τὸν ξυνήκοον τῶν ἐκ τοῦ σωφρονοῦντος στόματος ἰόντων λόγων', ἀλλὰ καὶ σχῆμα καὶ βάδισμα καὶ βλέμμα καὶ μειδίαμα θαυμάζοντες αὐτοῦ καὶ ἀγαπῶντες οἷον συναρμόττειν καὶ συγκολλᾶν ἑαυτοὺς ὦμεν
F πρόθυμοι, τότε χρὴ νομίζειν ἀληθῶς προκόπτειν. ἔτι δὲ μᾶλλον, ἂν μὴ μόνον εὐημεροῦντας τοὺς ἀγαθοὺς θαυμάζωμεν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ἐρῶντες καὶ τραυλότητας ἀσπάζονται τῶν ἐν ὥρᾳ καὶ ὠχρότητας, τῆς δὲ Πανθείας καὶ δάκρυα καὶ κατήφεια πενθούσης ἄρα καὶ κεκακωμένης ἐξέπληξε τὸν Ἀράσπην, οὕτως ἡμεῖς μήτε φυγὴν Ἀριστείδου μήθ' εἱργμὸν Ἀναξαγόρου μήτε πενίαν Σωκράτους ἢ Φωκίωνος

3 Σιμωνίδην] Bergk. 2 p. 445 14 Πλάτωνα] Legg. p. 711 e

καταδίκην ὑποδειμαίνωμεν, ἀλλὰ καὶ μετὰ τούτων ἀξιέραστον ἡγούμενοι τὴν ἀρετὴν ὁμόσε χωρῶμεν αὐτῇ, τὸ Εὐριπίδειον ἐφ' ἑκάστῳ φθεγγόμενοι

'φεῦ, τοῖσι γενναίοισιν ὡς ἅπαν καλόν'. 85

τὸν γὰρ ἄχρι τοῦ καὶ τὰ φαινόμενα δεινὰ μὴ δυσχεραίνειν ἀλλὰ θαυμάζειν καὶ ζηλοῦν ἐνθουσιασμὸν οὐκ ἂν ἔτι γε τῶν καλῶν οὐδεὶς ἀποτρέψειεν. ἤδη δὲ τοῖς τοιούτοις παρέπεται τὸ βαδίζοντας ἐπὶ πράξεις τινὰς ἢ λαβόντας ἀρχὴν ἢ χρησαμένους τύχῃ τίθεσθαι πρὸ ὀφθαλμῶν τοὺς ὄντας ἀγαθοὺς ἢ γενομένους, καὶ διανοεῖσθαι 'τί δ' ἂν ἔπραξεν ἐν τούτῳ Πλάτων, τί δ' ἂν εἶπεν Ἐπαμεινώνδας, ποῖος δ' ἂν ὤφθη Λυκοῦργος ἢ Ἀγησίλαος', οἷον πρὸς B
ἔσοπτρα κοσμοῦντας ἑαυτοὺς καὶ μεταρρυθμίζοντας ἢ φωνῆς ἀγεννεστέρας αὐτῶν ἐπιλαμβανομένους ἢ πρός τι πάθος ἀντιβαίνοντας. οἱ μὲν γὰρ ἐκμεμαθηκότες τὰ τῶν Ἰδαίων ὀνόματα δακτύλων χρῶνται πρὸς τοὺς φόβους αὐτοῖς ὡς ἀλεξικάκοις, ἀτρέμα καταλέγοντες ἕκαστον· ἡ δὲ τῶν ἀγαθῶν ἀνδρῶν ἐπίνοια καὶ μνήμη ταχὺ παρισταμένη καὶ διαλαμβάνουσα τοὺς προκόπτοντας ἐν πᾶσι πάθεσι καὶ ἀπορίαις ἁπάσαις, ὀρθούς τε καὶ ἀπτῶτας διαφυλάσσει. ὅθεν ἔστω σοι καὶ τοῦτο σημεῖον τοῦ πρὸς ἀρετὴν ἐπιδιδόντος.

16. Πρὸς δὲ τούτῳ τὸ μηκέτι ταράττεσθαι σφόδρα μηδ' ἐρυθριᾶν μηδὲ κατακρύπτειν ἢ μετασχη- C
ματίζειν τι τῶν καθ' ἑαυτόν, ἀνδρὸς ἐνδόξου καὶ

3 *Εὐριπίδειον*] Nauck. p. 953 9 *χρησαμένους* scripsi: *χρησαμένοις* 13 *οἷον* Schaeferus: *οἷόν τι* 14 *καὶ* Emperius: *ἢ* 15 *αὐτῶν* W: *αὐτῶν*

σώφρονος ἐξαπίνης ἐπιφανέντος, ἀλλὰ θαρρεῖν ὁμόσε χωροῦντα τοῖς τοιούτοις ἔχει τοῦ συνειδότος τινὰ βεβαίωσιν. Ἀλέξανδρος μὲν γὰρ ὡς ἔοικεν ἄγγελον ἰδὼν περιχαρῆ προσθέοντα καὶ τὴν δεξιὰν προτείνοντα ‘τί μοι μέλλεις’ εἶπεν ‘ὦ τᾶν ἀπαγγελεῖν; ἢ ὅτι Ὅμηρος ἀναβεβίωκεν;’ οὐδενὸς αὐτῷ τὰ πράγματα πλὴν ὑστεροφημίας ἐνδεῖν οἰόμενος. νέῳ δ’ ἀνδρὶ βελτιουμένῳ τὸ ἦθος οὐδενὸς ἔρως ἐμφύεται D μᾶλλον ἢ καλοῖς κἀγαθοῖς ἀνδράσιν ἐγκαλλωπίσασθαι καὶ παρασχεῖν οἰκίαν αὑτοῦ καταφανῆ, τράπεζαν γυναῖκα, παιδιὰν σπουδήν, λόγους λεγομένους ἢ γραφομένους, ὥστε καὶ δάκνεσθαι πατρὸς τεθνεῶτος ἢ καθηγητοῦ μεμνημένον οὐκ ἐπιδόντος αὐτὸν ἐν διαθέσει τοιαύτῃ, καὶ μηδὲν ἂν οὕτως εὔξασθαι παρὰ τῶν θεῶν, ὡς ἐκείνους ἀναβιώσαντας αὐτῷ γενέσθαι τοῦ βίου καὶ τῶν πράξεων θεατάς. ὥσπερ αὖ τοὐναντίον οἱ καταμελήσαντες ἑαυτῶν καὶ διαφθαρέντες οὐδ’ ἐν ὕπνῳ τοὺς προσήκοντας ἀτρέμα καὶ ἀδεῶς ὁρῶσιν.

E 17. Ἔτι τοίνυν πρόσλαβε τοῖς εἰρημένοις σημεῖον οὐ μικρόν, εἰ βούλει, τὸ μηδὲν ἔτι μικρὸν ἡγεῖσθαι τῶν ἐξαμαρτανομένων ἀλλ’ ἐξευλαβεῖσθαι καὶ προσέχειν ἅπασιν. ὥσπερ γὰρ οἱ τὸ πλουτήσειν ἀπεγνωκότες ἐν οὐδενὶ τίθενται τὰ μικρὰ δαπανήματα, μηδὲν οἰόμενοι ποιήσειν μέγα τὸ μικρῷ τινι προστιθέμενον, ἡ δ’ ἐλπὶς ἐγγυτέρω τοῦ τέλους βαδίζουσα τῷ πλούτῳ συναύξει τὴν φιλοπλουτίαν, οὕτως

11 παιδιὰν Emperius: παιδία 14 τοιαύτῃ idem: τοσαύτῃ 21 μικρὸν] Hesiod. OD 361

ἐν τοῖς πρὸς ἀρετὴν πράγμασιν ὁ μὴ πολλὰ συγχω-
ρῶν τῷ 'τί γὰρ τὸ παρὰ τοῦτο;' καὶ 'νῦν μὲν
οὕτως αὖθις δὲ βέλτιον', ἀλλὰ προσέχων ἑκάστῳ
κἂν εἰς τὸ σμικρότατον ἡ κακία ποτὲ τῶν ἁμαρτη-
μάτων ἐνδῦσα συγγνώμην πορίζηται δυσανασχετῶν F
καὶ δυσκολαίνων, δῆλός ἐστιν ἤδη τι καθαρὸν κτώ-
μενος ἑαυτῷ καὶ οὐδ' ὁπωσοῦν ἀξιῶν ῥυπαίνεσθαι,
τὸ δὲ μηδὲν οἴεσθαι κατ' αἰσχύνην μέγα μηδ'
ἔχειν εὐχερεῖς ποιεῖ καὶ ὀλιγώρους πρὸς τὰ μικρά.
καὶ γὰρ αἱμασιάν τινα καὶ θριγκὸν οἰκοδομοῦσιν
οὐ διαφέρει ξύλον τὸ τυχὸν ἢ λίθον ὑποβαλεῖν
χυδαῖον ἢ στήλην ὑποθεῖναι παραπεσοῦσαν ἀπὸ
μνήματος, οἷα ποιοῦσιν οἱ φαῦλοι, πᾶσαν ἐργασίαν
καὶ πρᾶξιν ὡς ἔτυχε συμφοροῦντες εἰς ταὐτὸ καὶ
σωρεύοντες· ἀλλ' οἵ γε προκόπτοντες, οἷς ἤδη, κα- 86
θάπερ ἱεροῦ τινος οἰκοδομήματος καὶ βασιλικοῦ τοῦ
βίου 'κεκρότηται χρυσέα κρηπίς', οὐδὲν εἰκῇ προσ-
ίενται τῶν γιγνομένων, ἀλλ' οἷον ἀπὸ στάθμης
τοῦ λόγου προσάγουσι καὶ προσαρμόττουσιν ἕκαστον.
ὑπὲρ οὗ τὸν Πολύκλειτον οἰόμεθα λέγειν ὡς ἔστι
χαλεπώτατον τὸ ἔργον οἷς ἂν εἰς ὄνυχα ὁ πηλὸς
ἀφίκηται.

8 μηδ' ἔχειν] μηδὲ δεινὸν R 17 κεκρότηται] Bergk. 1 p. 446 21 οἷς ἂν] ὅταν W

B ΠΩΣ ΑΝ ΤΙΣ ΑΠ' ΕΧΘΡΩΝ ΩΦΕΛΟΙΤΟ.

1. Ὁρῶ μὲν ὅτι τὸν πρᾳότατον, ὦ Κορνήλιε Ποῦλχερ, πολιτείας ᾕρησαι τρόπον, ἐν ᾧ μάλιστα τοῖς κοινοῖς ὠφέλιμος ὢν ἀλυπότατον ἰδίᾳ τοῖς ἐν- C τυγχάνουσι παρέχεις σεαυτόν. Ἐπεὶ δὲ χώραν μὲν ἄθηρον ὥσπερ ἱστοροῦσι τὴν Κρήτην εὑρεῖν ἔστι. πολιτεία δὲ μήτε φθόνον ἐνηνοχυῖα μήτε ζῆλον ἢ φιλονεικίαν, ἔχθρας γονιμώτατα πάθη, μέχρι νῦν οὐ γέγονεν (ἀλλ' εἰ μηδὲν ἄλλο, ταῖς ἔχθραις αἱ φιλίαι συμπλέκουσιν ἡμᾶς· ὃ καὶ Χίλων ὁ σοφὸς νοήσας τὸν εἰπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρὸν ἠρώτησεν εἰ μηδὲ φίλον ἔχοι), δοκεῖ μοι τά τ' ἄλλα περὶ ἐχθρῶν τῷ πολιτικῷ διεσκέφθαι προσήκειν καὶ τοῦ Ξενοφῶντος ἀκηκοέναι μὴ παρέργως εἰπόντος ὅτι τοῦ νοῦν ἔχοντός ἐστι καὶ 'ἀπὸ τῶν ἐχθρῶν ὠφελεῖσθαι'. ἅπερ οὖν εἰς τοῦτο πρῴην εἰπεῖν μοι παρέστη, συναγαγὼν ὁμοῦ τι τοῖς αὐτοῖς ὀνόμασιν ἀπέσταλκά σοι. φεισάμενος ὡς ἐνῆν μάλιστα τῶν

ΑΠ' scripsi in titulo: ΥΠ' 2 Ποῦλχερ Xylander: ποῦλχερ ἄτερ 13 Ξενοφῶντος] Oecon. I 15

ἐν τοῖς Πολιτικοῖς Παραγγέλμασι γεγραμμένων, ἐπεὶ D *κἀκεῖνο τὸ βιβλίον ὁρῶ σε πρόχειρον ἔχοντα πολλάκις.*

2. *Ἐξήρκει τοῖς παλαιοῖς ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων καὶ ἀγρίων ζῴων μὴ ἀδικεῖσθαι, καὶ τοῦτο τῶν πρὸς τὰ θηρία τέλος ἦν ἀγώνων ἐκείνοις· οἱ δ' ὕστερον ἤδη χρῆσθαι μαθόντες αὐτοῖς καὶ ὠφελοῦνται σαρξὶ τρεφόμενοι καὶ θριξὶν ἀμφιεννύμενοι καὶ χολαῖς καὶ πυτίαις ἰατρευόμενοι καὶ δέρμασιν ὁπλίζοντες ἑαυτούς, ὥστ' ἄξιον εἶναι δεδιέναι μὴ τῶν θηρίων ἐπιλιπόντων τῷ ἀνθρώπῳ θηριώδης ὁ βίος αὐτοῦ γένηται καὶ ἄπορος καὶ ἀνήμερος. ἐπεὶ τοίνυν τοῖς μὲν ἄλλοις ἱκανόν ἐστι τὸ μὴ πάσχειν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν κακῶς, τοὺς δὲ νοῦν ἔχοντας ὁ* E *Ξενοφῶν καὶ ὠφελεῖσθαί φησιν ἀπὸ τῶν διαφερομένων, ἀπιστεῖν μὲν οὐ χρή, ζητεῖν δὲ μέθοδον καὶ τέχνην δι' ἧς τοῦτο περιέσται τὸ καλὸν οἷς χωρὶς ἐχθροῦ ζῆν ἀδύνατόν ἐστιν. οὐ δύναται πᾶν ἐξημερῶσαι δένδρον ὁ γεωργὸς οὐδὲ πᾶν τιθασεῦσαι θηρίον ὁ κυνηγός· ἐζήτησαν οὖν καθ' ἑτέρας χρείας ὁ μὲν ἐκ τῶν ἀκάρπων ὁ δ' ἀπὸ τῶν ἀγρίων ὠφελεῖσθαι. τῆς θαλάττης τὸ ὕδωρ ἄποτόν ἐστι καὶ πονηρόν, ἀλλ' ἰχθῦς τρέφει καὶ πόμπιμόν ἐστι πάντη καὶ πορεύσιμον ὄχημα τοῖς κομιζομένοις· τοῦ δὲ σατύρου τὸ πῦρ, ὡς πρῶτον ὤφθη, βουλομένου φι-* F *λῆσαι καὶ περιβαλεῖν, ὁ Προμηθεύς*

'τράγος' ἔφη 'γένειον ἆρα πενθήσεις σύ γε'·

καὶ γὰρ κάει τὸν ἁψάμενον, ἀλλὰ φῶς παρέχει καὶ

14 *Ξενοφῶν*] Cyrop. I 6, 11 26 Nauck. p. 53 *ἔφη* add. H 27 *καὶ γὰρ* addidi

θερμότητα καὶ τέχνης ἁπάσης ὄργανόν ἐστι τοῖς χρῆσθαι μαθοῦσι. σκόπει δὴ καὶ τὸν ἐχθρόν, εἰ βλαβερὸς ὢν τἄλλα καὶ δυσμεταχείριστος, ἁμωσγέπως
87 *ἁφὴν ἐνδίδωσιν αὑτοῦ καὶ χρῆσιν οἰκείαν καὶ ὠφέλιμός ἐστι. καὶ τῶν πραγμάτων ἄφιλα πολλὰ καὶ ἀπεχθῆ καὶ ἀντίπαλα τοῖς ἐντυγχάνουσιν· ἀλλ᾽ ὁρᾷς ὅτι καὶ νόσοις ἔνιοι σώματος εἰς ἀπραγμοσύνην ἐχρήσαντο, καὶ πόνοι πολλοῖς προσπεσόντες ἔρρωσαν καὶ ἤσκησαν. ἔνιοι δὲ καὶ πατρίδος στέρησιν καὶ χρημάτων ἀποβολὴν ἐφόδιον σχολῆς ἐποιήσαντο καὶ φιλοσοφίας, ὡς Διογένης καὶ Κράτης· Ζήνων δέ, τῆς ναυκληρίας αὐτῷ συντριβείσης, πυθόμενος εἶπεν 'εὖ γ᾽ ὦ τύχη ποιεῖς, εἰς τὸν τρίβωνα συνελαύνουσα ἡμᾶς'. ὥσπερ γὰρ τὰ ῥωμαλεώτατα τοὺς στομάχους καὶ ὑγιεινότατα τῶν ζῴων ὄφεις ἐσθίοντα καταπέττει καὶ σκορπίους, ἔστι δ᾽ ἃ καὶ λίθοις καὶ*
B *ὀστράκοις τρέφεται (μεταβάλλουσι δὲ δι᾽ εὐτονίαν καὶ θερμότητα πνεύματος), οἱ δὲ σικχοὶ καὶ νοσώδεις ἄρτον καὶ οἶνον προσφερόμενοι ναυτιῶσιν, οὕτως οἱ μὲν ἀνόητοι καὶ τὰς φιλίας διαφθείρουσιν, οἱ δὲ φρόνιμοι καὶ ταῖς ἔχθραις ἐμμελῶς χρῆσθαι δύνανται.*

3. *Πρῶτον μὲν οὖν δοκεῖ μοι τῆς ἔχθρας τὸ βλαβερώτατον ὠφελιμώτατον ἂν γενέσθαι τοῖς προσέχουσιν. τί δὲ τοῦτ᾽ ἐστίν; ἐφεδρεύει σου τοῖς πράγμασιν ἐγρηγορὼς ὁ ἐχθρὸς ἀεὶ καὶ λαβὴν ζητῶν πανταχόθεν περιοδεύει τὸν βίον, οὐ διὰ δρυὸς*

14 *ῥωμαλεώτατα* H: *ῥωμαλέα* (*ῥωμαλεώτερα* Suidas v. *σικχός*) *τοὺς στομάχους* Suidas: *τοῖς στομάχοις* 17 *μεταβάλλει* H 19 *οἶνον*] *ὕδωρ* Suidas

μόνον ὁρῶν ὡς ὁ Λυγκεὺς οὐδὲ διὰ λίθων καὶ C
ὀστράκων, ἀλλὰ καὶ διὰ φίλου καὶ οἰκέτου καὶ διὰ
συνήθους παντὸς ὡς ἀνυστόν ἐστι φωρῶν τὰ πραττόμενα
καὶ τὰ βουλευόμενα διορύττων καὶ διερευνώμενος.
οἱ μὲν γὰρ φίλοι καὶ νοσοῦντες ἡμᾶς
πολλάκις καὶ ἀποθνήσκοντες λανθάνουσιν ἀμελοῦντας
καὶ ὀλιγωροῦντας, τῶν δ' ἐχθρῶν μονονουχὶ
καὶ τοὺς ὀνείρους πολυπραγμονοῦμεν· νόσοι δὲ καὶ
δανεισμοὶ καὶ διαφοραὶ πρὸς γυναῖκας αὐτοὺς ἐκείνους
μᾶλλον ἢ τὸν ἐχθρὸν λανθάνουσι. μάλιστα
δὲ τῶν ἁμαρτιῶν ἔχεται καὶ ταύτας ἐξιχνεύει. καὶ
καθάπερ οἱ γῦπες ἐπὶ τὰς ὀσμὰς τῶν διεφθορότων D
σωμάτων φέρονται, τῶν δὲ καθαρῶν καὶ ὑγιαινόντων
αἴσθησιν οὐκ ἔχουσιν, οὕτω τὰ νοσοῦντα τοῦ
βίου καὶ φαῦλα καὶ πεπονθότα κινεῖ τὸν ἐχθρόν,
καὶ πρὸς ταῦθ' οἱ μισοῦντες ᾄττουσι καὶ τούτων
ἅπτονται καὶ σπαράττουσι. τοῦτ' οὖν ὠφέλιμόν
ἐστι; πάνυ μὲν οὖν, εὐλαβούμενον ζῆν καὶ προσέχειν
ἑαυτῷ καὶ μήτε πράττειν μηδὲν ὀλιγώρως καὶ ἀπερισκέπτως
μήτε λέγειν, ἀλλ' ἀεὶ διαφυλάττειν ὥσπερ
ἐν ἀκριβεῖ διαίτῃ τὸν βίον ἀνεπίληπτον· ἡ γὰρ
οὕτω συστέλλουσα τὰ πάθη καὶ συνέχουσα τὸν λογισμὸν E
εὐλάβεια μελέτην ἐμποιεῖ καὶ προαίρεσιν
τοῦ ζῆν ἐπιεικῶς καὶ ἀνεγκλήτως. καθάπερ γὰρ αἱ
πολέμοις ἀστυγειτονικοῖς καὶ στρατείαις ἐνδελεχέσι
σωφρονιζόμεναι πόλεις εὐνομίαν καὶ πολιτείαν ὑγιαίνουσαν
ἠγάπησαν, οὕτως οἱ δι' ἔχθρας τινὰς ἀναγκασθέντες
ἐπινήφειν τῷ βίῳ καὶ φυλάττεσθαι τὸ

18 post *οὖν* lacunam signavit H

ῥαθυμεῖν καὶ καταφρονεῖν καὶ μετ' εὐχρηστίας ἕκαστα πράττειν λανθάνουσιν εἰς τὸ ἀναμάρτητον ὑπὸ τῆς συνηθείας ἀγόμενοι καὶ κατακοσμούμενοι τὸν τρόπον, ἂν καὶ μικρὸν ὁ λόγος συνεπιλαμβάνηται. τὸ γὰρ

F 'ἦ κεν γηθήσαι Πρίαμος Πριάμοιό τε παῖδες'

οἷς ἐστιν ἀεὶ πρόχειρον, ἐπιστρέφει καὶ διατρέπει καὶ ἀφίστησι τῶν τοιούτων ἐφ' οἷς οἱ ἐχθροὶ χαίρουσι καὶ καταγελῶσι. καὶ μὴν τοὺς περὶ τὸν Διόνυσον τεχνίτας ὁρῶμεν ἐκλελυμένους καὶ ἀπροθύμους καὶ οὐκ ἀκριβῶς πολλάκις ἀγωνιζομένους ἐν τοῖς θεάτροις ἐφ' ἑαυτῶν· ὅταν δ' ἅμιλλα καὶ ἀγὼν γένηται πρὸς ἑτέρους, οὐ μόνον αὑτοὺς ἀλλὰ καὶ τὰ ὄργανα μᾶλλον συνεπιστρέφουσι, χορδολογοῦντες καὶ ἀκριβέστερον ἁρμοζόμενοι καὶ καταυλοῦντες. ὅστις οὖν οἶδεν ἀνταγωνιστὴν βίου καὶ δόξης τὸν
88 ἐχθρὸν ὄντα, προσέχει μᾶλλον αὑτῷ, καὶ τὰ πράγματα περισκοπεῖ καὶ διαρμόζεται τὸν βίον. ἐπεὶ καὶ τοῦτο τῆς κακίας ἴδιόν ἐστι, τὸ τοὺς ἐχθροὺς αἰσχύνεσθαι μᾶλλον ἢ τοὺς φίλους ἐφ' οἷς ἐξαμαρτάνομεν. ὅθεν ὁ Νασικᾶς, οἰομένων τινῶν καὶ λεγόντων ἐν ἀσφαλεῖ γεγονέναι τὰ Ῥωμαίων πράγματα Καρχηδονίων μὲν ἀνῃρημένων Ἀχαιῶν δὲ δεδουλωμένων, 'νῦν μὲν οὖν' εἶπεν 'ἐπισφαλῶς ἔχομεν, μήθ' οὓς φοβηθῶμεν μήθ' οὓς αἰσχυνθῶμεν ἑαυτοῖς ἀπολελοιπότες'.

B 4. Ἔτι τοίνυν πρόσλαβε τὴν Διογένους ἀπόφασιν, φιλόσοφον σφόδρα καὶ πολιτικὴν οὖσαν·

6 Homer. *Α* 255

'πῶς ἀμυνοῦμαι τὸν ἐχθρόν;' 'αὐτὸς καλὸς κἀγαθὸς γενόμενος.' ἵππους ἐχθρῶν ὁρῶντες εὐδοκιμοῦντας ἀνιῶνται καὶ κύνας ἐπαινουμένους. ἂν χωρίον ἐκπεπονημένον ἴδωσιν, ἂν εὐθαλοῦντα κῆπον, ἐπιστένουσι. τί οὖν οἴει, σεαυτὸν ἐπιδεικνύμενος ἄνδρα δίκαιον ἀρτίφρονα χρηστόν, ἐν λόγοις εὐδόκιμον, ἐν πράξεσι καθαρόν, ἐν διαίτῃ κόσμιον,

'βαθεῖαν αὔλακα διὰ φρενὸς καρπούμενον,
ἐξ ἧς τὰ κεδνὰ βλαστάνει βουλεύματα;'

'νικώμενοι' φησὶ Πίνδαρος 'ἄνδρες ἀγρυξίᾳ δέδενται', οὐχ ἁπλῶς οὐδὲ πάντες, ἀλλ' ὅσοι νικωμένους C αὐτοὺς ὁρῶσιν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἐπιμελείᾳ χρηστότητι μεγαλοφροσύνῃ φιλανθρωπίαις εὐεργεσίαις· ταῦτ' 'ἀποστρέφει τὴν γλῶτταν' ὡς ὁ Δημοσθένης φησίν, 'ἐμφράττει τὸ στόμα, ἄγχει. σιωπᾶν ποιεῖ'.

'σύ τοι διάφερε τῶν κακῶν· ἔξεστι γάρ.'

εἰ θέλεις ἀνιᾶν τὸν μισοῦντα, μὴ λοιδόρει κίναιδον μηδὲ μαλακὸν μηδ' ἀκόλαστον μηδὲ βωμολόχον μηδ' ἀνελεύθερον, ἀλλ' αὐτὸς ἀνὴρ ἴσθι καὶ σωφρόνει καὶ ἀλήθευε καὶ χρῶ φιλανθρώπως καὶ δικαίως τοῖς ἐντυγχάνουσιν. ἂν δὲ λοιδορῆσαι προαχθῇς, ἄπαγε D πορρωτάτω σεαυτὸν ὧν λοιδορεῖς ἐκεῖνον. ἐνδύου τῇ ψυχῇ, περισκόπει τὰ σαθρά, μή τίς σοί ποθεν ὑποφθέγγηται κακία τὸ τοῦ τραγῳδοῦ

'ἄλλων ἰατρὸς αὐτὸς ἕλκεσι βρύων'.

3 καὶ addidi   8 βαθεῖαν] Aesch. Sept. 793   9 ἐξ] ἀφ' Aeschylus   10 Πίνδαρος] Bergk. 1 p. 457   13 φιλανθρωπίαις H nescio unde: φιλανθρωπίᾳ   14 Δημοσθένης] p. 406, 5   16 σύ] Eur. Or. 251   24 κακία del. H   25 Nauck. p. 545

ἂν ἀπαίδευτον εἴπῃς, ἐπίτεινε τὸ φιλομαθὲς ἐν σεαυτῷ καὶ φιλόπονον· ἂν δειλόν, ἔγειρε μᾶλλον τὸ θαρραλέον καὶ ἀνδρῶδες· κἂν ἀσελγῆ καὶ ἀκόλαστον, ἐξάλειφε τῆς ψυχῆς εἴ τι λανθάνον ἐστὶ φιληδονίας ἴχνος. οὐδὲν γὰρ αἴσχιόν ἐστι βλασφημίας παλινδρομούσης οὐδὲ λυπηρότερον, ἀλλ' ἔοικε καὶ τοῦ φωτὸς τὸ ἀνακλώμενον μᾶλλον ἐνοχλεῖν τὰς ἀσθενεῖς ὁράσεις καὶ τῶν ψόγων οἱ πρὸς αὐτοὺς E ἀναφερόμενοι τοὺς ψέγοντας ὑπὸ τῆς ἀληθείας. ὡς γὰρ ὁ καικίας τὰ νέφη, καὶ ὁ φαῦλος βίος ἐφ' ἑαυτὸν ἕλκει τὰς λοιδορίας.

5. Ὁ μὲν οὖν Πλάτων ὁσάκις ἀσχημονοῦσιν ἀνθρώποις παραγένοιτο, πρὸς αὑτὸν εἰώθει λέγειν 'μή που ἄρ' ἐγὼ τοιοῦτος;' ὁ δὲ λοιδορήσας τὸν ἑτέρου βίον ἂν εὐθὺς ἐπισκοπῇ τὸν ἑαυτοῦ καὶ μεθαρμόττῃ πρὸς τοὐναντίον ἀπευθύνων καὶ ἀποστρέφων, ἕξει τι χρήσιμον ἐκ τοῦ λοιδορεῖν, ἄλλως ἀχρήστου καὶ κενοῦ δοκοῦντος εἶναι καὶ ὄντος. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ γελῶσιν, ἄν τις ὢν φαλακρὸς ἢ F κυρτὸς ἑτέρους εἰς ταῦτα λοιδορῇ καὶ σκώπτῃ· γελοῖον δ' ὅλως ἐστὶ τὸ λοιδορεῖν καὶ σκώπτειν ὁτιοῦν ἀντιλοιδορηθῆναι δυνάμενον, ὡς Λέων ὁ Βυζάντιος ὑπὸ κυρτοῦ λοιδορηθεὶς εἰς τὴν τῶν ὀμμάτων ἀσθένειαν 'ἀνθρώπινον' ἔφη 'πάθος ὀνειδίζεις, ἐπὶ τοῦ νώτου φέρων τὴν νέμεσιν'. οὐκοῦν μηδὲ μοιχὸν λοιδορήσῃς, αὐτὸς ὢν παιδομανής· μηδ' ἄσωτον, αὐτὸς ὢν ἀνελεύθερος.

1 εἴπῃς Boissonadius: εἴπῃ σε 3 κἂν] ἂν H
9 ὡς γὰρ] Nauck. p. 660 14 που ἄρ' H: πῃ ἄρ'

ʽἀνδροκτόνου γυναικὸς ὁμογενὴς ἔφυς᾽

πρὸς τὸν Ἄδραστον ὁ Ἀλκμέων. τί οὖν ἐκεῖνος; οὐκ ἀλλότριον ἀλλ᾽ ἴδιον αὐτῷ προφέρων ὄνειδος

ʽσὺ δ᾽ αὐτόχειρ γε μητρὸς ἥ σ᾽ ἐγείνατο᾽. 89

πρὸς τὸν Κράσσον ὁ Δομίτιος ʽοὐ σὺ μυραίνης ἐν ζωγρείῳ σοι τρεφομένης εἶτ᾽ ἀποθανούσης ἔκλαυσας;᾽ καὶ ὁ ἕτερος ʽοὐ σὺ τρεῖς γυναῖκας ἐκκομίσας οὐκ ἐδάκρυσας;᾽ οὐκ εὐφυᾶ δεῖ τὸν λοιδορησόμενον εἶναι καὶ μεγαλόφωνον καὶ ἰταμόν, ἀλλ᾽ ἀλοιδόρητον καὶ ἀνέγκλητον· οὐδενὶ γὰρ οὕτως ἔοικε προστάττειν ὁ θεὸς ὡς τῷ μέλλοντι ψέγειν ἕτερον τὸ ʽγνῶθι σαυτόν᾽, ἵνα μὴ λέγοντες ἃ θέλουσιν ἀκούωσιν ἃ μὴ θέλουσι. ʽφιλεῖ᾽ γὰρ ὁ τοιοῦτος κατὰ τὸν Σοφοκλέα

ʽγλῶσσαν ἐκχέας μάτην B
ἄκων ἀκούειν οὓς ἑκὼν εἴπῃ λόγους᾽.

6. Τουτὶ μὲν οὖν ἔνεστι τῷ λοιδορεῖν τὸν ἐχθρὸν ὠφέλιμον καὶ χρήσιμον· οὐκ ἔλαττον δ᾽ ἕτερον, τὸ λοιδορεῖσθαι καὶ κακῶς ἀκούειν αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν. ὅθεν ὀρθῶς ὁ Ἀντισθένης εἶπεν ὅτι τοῖς μέλλουσι σῴζεσθαι φίλων δεῖ γνησίων ἢ διαπύρων ἐχθρῶν· οἱ μὲν γὰρ νουθετοῦντες τοὺς ἁμαρτάνοντας οἱ δὲ λοιδοροῦντες ἀποτρέπουσι. ἐπεὶ δ᾽ ἡ φιλία τὰ νῦν ἰσχνόφωνος γέγονεν ἐν τῷ παρρησιάζεσθαι, καὶ τὸ κολακεῦον αὐτῆς λάλον ἐστὶ τὸ δὲ νουθετοῦν ἄναυδον, ἀκουστέον ἐστὶ παρὰ τῶν C ἐχθρῶν τὴν ἀλήθειαν. ὡς γὰρ ὁ Τήλεφος οἰκείου

1 Nauck. p. 695 4 id. p. 695 14 Σοφοκλέα] id. p. 261

μὴ τυγχάνων ἰατροῦ τῷ πολεμίῳ δόρατι τὸ ἕλκος ὑπέθηκεν, οὕτω τοὺς ἀποροῦντας εὐνοίας νουθετούσης ὑπομένειν ἀνάγκη μισοῦντος ἐχθροῦ λόγον, ἂν ἐλέγχῃ καὶ κολάζῃ τὴν κακίαν, σκοποῦντας τὸ ἔργον ἀλλὰ μὴ τὴν γνώμην τοῦ κακῶς λέγοντος. ὥσπερ γὰρ ὁ τὸν Θεσσαλὸν Προμηθέα κτεῖναι διανοηθεὶς ἔπαισε τῷ ξίφει τὸ φῦμα καὶ διεῖλεν οὕτως ὥστε σωθῆναι τὸν ἄνθρωπον καὶ ἀπαλλαγῆναι τοῦ φύματος ῥαγέντος, οὕτω πολλάκις ὑπ' ὀργῆς ἢ D ἔχθρας προσπεσοῦσα λοιδορία κακὸν ψυχῆς ἢ ἀγνοούμενον ἢ ἀμελούμενον ἐθεράπευσεν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ λοιδορηθέντες οὐ σκοποῦσιν εἰ πρόσεστιν αὐτοῖς τὸ λεγόμενον, ἀλλὰ τί πρόσεστιν ἕτερον τῷ λοιδοροῦντι, καὶ καθάπερ οἱ παλαίοντες τὴν κόνιν οὐχ ἑαυτῶν ἀποψῶσι τὰς λοιδορίας, ἀλλὰ συμπάσσουσιν ἀλλήλους εἶτα φύρονται καὶ ἀναχρώννυνται συμπεσόντες ὑπ' ἀλλήλων. δεῖ δ' ἀκούσαντα κακῶς ὑπ' ἐχθροῦ τὸ μὲν προσὸν ἀφαιρεῖν αὐτοῦ μᾶλλον ἢ κηλῖδα προσοῦσαν ἱματίῳ καὶ δειχθεῖσαν· ἂν δέ τις λέγῃ τὰ μὴ προσόντα, ὅμως ζητεῖν τὴν αἰτίαν ἀφ'
E ἧς ἡ βλασφημία γέγονε, καὶ φυλάττεσθαι καὶ δεδιέναι μή τι λανθάνωμεν ἢ σύνεγγυς ἢ ὅμοιον τῷ λεγομένῳ παραμαρτάνοντες. οἷον Λακύδην τὸν Ἀργείων βασιλέα κόμης τις διάθεσις καὶ βάδισμα τρυφερώτερον εἰς μαλακίαν διέβαλε, καὶ Πομπήιον τὸ ἑνὶ κνᾶσθαι τὴν κεφαλὴν δακτύλῳ πορρωτάτω θηλύτητος καὶ ἀκολασίας ὄντα. Κράσσος δὲ τῶν

1 πολεμίῳ H: πολεμικῷ 20 τὴν H 24 τις H: τινος 27 ὄντας H

ἱερῶν μιᾷ παρθένων αἰτίαν ἔσχε πλησιάζειν, χωρίον τι καλὸν ὠνήσασθαι παρ' αὐτῆς βουλόμενος καὶ διὰ τοῦτο πολλάκις ἐντυγχάνων ἰδίᾳ καὶ θεραπεύων. Ποστουμίαν δὲ τὸ γελᾶν προχειρότερον καὶ λαλιᾷ F χρῆσθαι θρασυτέρᾳ πρὸς ἄνδρας διέβαλεν, ὥστε κριθῆναι φθορᾶς. εὑρέθη μὲν οὖν καθαρὰ τῆς αἰτίας, ἀπολύσας δ' αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Σπόριος Μινούκιος ὑπέμνησε μὴ χρῆσθαι λόγοις ἀσεμνοτέροις τοῦ βίου. Θεμιστοκλεῖ δὲ Παυσανίας μηδὲν ἀδικοῦντι προσετρίψατο τὴν ὑποψίαν τῆς προδοσίας διὰ τὸ χρῆσθαι φίλῳ καὶ γράφειν συνεχῶς καὶ πέμπειν πρὸς αὐτόν.

7. Ὅταν οὖν λεχθῇ τι μὴ ἀληθές, οὐχ ὅτι ψεῦδός ἐστι δεῖ καταφρονεῖν καὶ ἀμελεῖν, ἀλλὰ σκοπεῖν τί τῶν ὑπὸ σοῦ λεγομένων ἢ πραττομένων ἢ σπου- 90 δαζομένων ἢ συνόντων ὁμοιότητα τῇ διαβολῇ παρέσχηκε, καὶ τοῦτο διευλαβεῖσθαι καὶ φεύγειν. εἰ γὰρ ἕτεροι πράγμασιν ἀβουλήτοις περιπεσόντες διδάσκονται τὸ χρήσιμον, ὥσπερ ἡ Μερόπη φησίν

'αἱ τύχαι δέ με
μισθὸν λαβοῦσαι τῶν ἐμῶν τὰ φίλτατα
σοφὴν ἔθηκαν',

τί κωλύει διδάσκαλον ἄμισθον λαβόντα τὸν ἐχθρὸν ὠφεληθῆναι καὶ μαθεῖν τι τῶν λανθανόντων; πολλὰ γὰρ ὁ ἐχθρὸς αἰσθάνεται τοῦ φίλου μᾶλλον ('τυφλοῦται' γὰρ 'τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον', ὡς ὁ Πλάτων φησί), τῷ δὲ μισεῖν μετὰ τοῦ πολυπραγμο- B

16 συνόντων] προσόντων? 20 Nauck. p. 396 27 Πλάτων] Legg. p. 731 e

νεῖν καὶ τὸ λαλεῖν ἔνεστιν. ὁ Ἱέρων ὑπό τινος τῶν ἐχθρῶν εἰς τὴν δυσωδίαν ἐλοιδορήθη τοῦ στόματος. ἐλθὼν οὖν οἴκαδε πρὸς τὴν γυναῖκα 'τί λέγεις;' εἶπεν, 'οὐδὲ σύ μοι τοῦτ' ἔφρασας;' ἡ δ' οὖσα σώφρων καὶ ἄκακος 'ᾤμην' εἶπεν 'ὅτι τοιοῦτο πάντες ὄζουσιν οἱ ἄνδρες'. οὕτω καὶ τὰ αἰσθητὰ καὶ τὰ σωματικὰ καὶ τὰ καταφανῆ πᾶσι παρὰ τῶν ἐχθρῶν μαθεῖν πρότερον ἔστιν ἢ τῶν φίλων καὶ συνήθων.

8. Ἄνευ δὲ τούτου τὴν περὶ τὴν γλῶτταν ἐγκράτειαν, οὐ μικρὸν ἀρετῆς μέρος οὖσαν, ὑπήκοον C ἀεὶ τῷ λογισμῷ καὶ πειθήνιον ἔχειν οὐκ ἔνεστιν, ἂν μή τις ἀσκήσει καὶ μελέτῃ καὶ φιλοπονίᾳ τὰ κάκιστα τῶν παθῶν, οἷόν ἐστιν ἡ ὀργή, κατεργάσηται. ἡ γὰρ 'ἀκουσίως ἐκπίπτουσα φωνὴ' καὶ τό

'ἔπος φύγεν ἕρκος ὀδόντων',

καὶ τὸ 'ἔνια ἐξίπτασθαι τῶν ῥημάτων αὐτόματα' τοῖς ἀνασκήτοις μάλιστα θυμοῖς οἷον ὀλισθάνουσι καὶ διαρρέουσιν ἐπιγίγνεται δι' ἀσθένειαν θυμοῦ, δι' ἀκρατῆ γνώμην, διαίτῃ θρασείᾳ. λόγου δὲ κουφοτάτου πράγματος βαρυτάτη ζημία κατὰ τὸν θεῖον Πλάτωνα καὶ παρὰ θεῶν ἕπεται καὶ παρ' ἀνθρώ- D πων. ἡ δὲ σιγὴ πανταχοῦ μὲν ἀνυπεύθυνον (οὐ μόνον ἄδιψον, ὥς φησιν Ἱπποκράτης), ἐν δὲ λοιδορίαις σεμνὸν καὶ Σωκρατικόν, μᾶλλον δ' Ἡράκλειον, εἴ γε κἀκεῖνος

'οὐδ' ὅσσον μυίας στυγερῶν ἐμπάζετο μύθων'.

10 περὶ τὴν Stobaeus Flor. XXXIV 9: περὶ   20 διαίτῃ θρασείᾳ] δι' ἀγωγὴν θρασεῖαν R   22 Πλάτωνα] Legg. p. 935 a   24 λοιδορίαις Stob. Flor. XIX 1: λοιδορία

οὔτι μὴν τούτου σεμνότερον καὶ κάλλιόν ἐστι, τοῦ λοιδοροῦντος ἐχθροῦ τὴν ἡσυχίαν ἄγειν ‘λισσάδα πέτραν φιλοκέρτομον ὣς παρανηχομένους’, οὐδ’ ἄλλη μείζων ἄσκησις. ἂν γὰρ ἐχθρὸν ἐθισθῇς λοιδοροῦντα φέρειν σιωπῇ, πάνυ ῥᾳδίως οἴσεις γυναικὸς ὀργὴν κακῶς λεγούσης, καὶ φίλου φωνὰς καὶ ἀδελφοῦ πικροτάτας ἀκούων ὑπομενεῖς ἀθορύβως· πατρὶ δὲ καὶ μητρὶ τυπτόμενος καὶ βαλλόμενος παρέξεις ἄθυμον καὶ ἀμήνιτον σεαυτόν. ὁ μὲν γὰρ E Σωκράτης ἔφερε τὴν Ξανθίππην θυμοειδῆ καὶ χαλεπὴν οὖσαν, ὡς εὐκόλως συνεσόμενος ἑτέροις, ἂν ἐκείνην ὑπομένειν ἐθισθῇ· πολὺ δὲ βέλτιον ἐχθρῶν καὶ ἀλλοτρίων ἐγγυμνασάμενον βδελυρίαις καὶ ὀργαῖς καὶ σκώμμασι καὶ λοιδορίαις ἐθίσαι τὸν θυμὸν ἡσυχίαν ἄγειν μηδ’ ἀσχάλλειν ἐν τῷ λοιδορεῖσθαι·

9. Πραότητα μὲν οὖν καὶ ἀνεξικακίαν οὕτως ἔστιν ἐνεπιδείξασθαι ταῖς ἔχθραις, ἁπλότητα δὲ καὶ μεγαλοφροσύνην καὶ χρηστότητα μᾶλλον ἐν ταῖς φιλίαις. φίλον μὲν γὰρ οὐχ οὕτω τὸ εὖ ποιεῖν F καλόν, ὡς αἰσχρὸν τὸ μὴ ποιεῖν δεόμενον· ἐχθροῦ δὲ καὶ τὸ τιμωρίαν παραλείπειν καιροῦ παρασχόντος ἐπιεικές ἐστι. τὸν δὲ καὶ πταίσαντι συμπαθήσαντα καὶ δεηθέντι συλλαβόμενον καὶ παισὶν ἐχθροῦ καὶ οἰκείοις πραγμάτων ἐν χρείᾳ γενομένοις σπουδήν τινα καὶ προθυμίαν ἐνδειξάμενον ὅστις οὐκ ἄγαται τῆς εὐμενείας οὐδ’ ἐπαινεῖ τὴν χρηστότητα, ’κεῖνος

1 οὔτι Madvigius: οὔτε τοῦ R: τὸ 3 οὐδ’ ἄλλη μείζων ἄσκησις Emperius: ἀλλὰ μείζων ἡ ἄσκησις 4 γὰρ R 21 παραλείπειν καιροῦ H: παραλιπεῖν ἐν καιρῷ 25 ἄγαται H: ἀγαπᾷ

91 ‘ἐξ ἀδάμαντος
ἢ σιδάρου κεχάλκευται μέλαιναν καρδίαν’.

τῷ Καίσαρι κελεύσαντι τὰς Πομπηίου τιμὰς ἀνασταθῆναι καταβεβλημένας ὁ Κικέρων ‘τοὺς Πομπηίου’ φησίν ‘ἀνδριάντας ἀνέστησας, τοὺς δὲ σοὺς ἔπηξας’. ὅθεν οὐδ’ ἐπαίνου φειστέον οὐδὲ τιμῆς περὶ ἀνδρὸς ἐχθροῦ δικαίως εὐδοκιμήσαντος. ἔπαινόν τε γὰρ φέρει μείζονα τοῖς ἐπαινοῦσι, καὶ πίστιν ἔχει πάλιν ἐγκαλῶν, ὡς οὐ τὸν ἄνδρα μισῶν ἀλλὰ τὴν πρᾶξιν ἀποδοκιμάζων· τὸ δὲ κάλλιστον καὶ χρησιμώτατον,
B ἀπωτάτω καθίσταται τοῦ φθονεῖν καὶ φίλοις εὐτυχοῦσι καὶ κατορθοῦσιν οἰκείοις ὁ τοὺς ἐχθροὺς ἐθισθεὶς ἐπαινεῖν καὶ μὴ δάκνεσθαι μηδὲ βασκαίνειν εὖ πραττόντων. καίτοι τίς ἄσκησις ἑτέρα μείζονα ὠφέλειαν ἐνεργάζεται ταῖς ψυχαῖς ἢ διάθεσιν κρείττονα τῆς ἀφαιρούσης τὸ δύσζηλον ἡμῶν καὶ φιλόφθονον; ὥσπερ γὰρ ἐν πολέμῳ πολλὰ τῶν ἀναγκαίων ἄλλως δὲ φαύλων ἔθους λαβόντα καὶ νόμου δύναμιν οὐκ ἔστι ῥᾳδίως ἀπώσασθαι καὶ βλαπτομένους, οὕτως ἡ ἔχθρα συνεισάγουσα τῷ μίσει φθόνον, ζηλοτυπίαν ἐπιχαιρεκακίαν μνησικακίαν ἐναπολείπει. πρὸς δὲ τούτοις καὶ πανουργία καὶ ἀπάτη
C καὶ ἐπιβουλή, δοκοῦσα μὴ φαῦλον εἶναι μηδ’ ἄδικον πρὸς ἐχθρόν, ἂν ἐγγένηται, παραμένει δυσαπάλλακτος· εἶτα χρῶνται πρὸς τοὺς φίλους αὐτοὺς ὑπὸ συνηθείας, ἂν μὴ φυλάξωνται πρὸς τοὺς ἐχθρούς. εἴπερ οὖν ὀρθῶς ὁ Πυθαγόρας, ἐν ἀλόγοις ζῴοις ἐθίζων ὠμότητος ἀπέχεσθαι καὶ πλεονεξίας,

1 Bergk. 1 p. 421   25 αὐτοὺς scripsi: αὐτοὶ

ὀρνέων τε θηρευτὰς παρῃτεῖτο καὶ βόλους ὠνούμενος ἰχθύων ἐκέλευεν ἀφιέναι, καὶ παντὸς ἡμέρου ζῴου φόνον ἀπηγόρευε, πολὺ δήπου σεμνότερόν ἐστιν ἐν διαφοραῖς πρὸς ἀνθρώπους καὶ φιλονει- D κίαις, γενναῖον ἐχθρὸν ὄντα καὶ δίκαιον καὶ ἀψευδῆ, τὰ μοχθηρὰ καὶ ἀγεννῆ καὶ πανοῦργα πάθη κολάζειν καὶ ταπεινὰ ποιεῖν, ὅπως ἐν τοῖς πρὸς τοὺς φίλους συμβολαίοις παντάπασιν ἀτρεμῇ καὶ ἀπέχηται τοῦ κακουργεῖν. Σκαῦρος ἐχθρὸς ἦν Δομιτίου καὶ κατήγορος. οἰκέτης οὖν τοῦ Δομιτίου πρὸ τῆς δίκης ἧκε πρὸς αὐτὸν ὡς ἔχων τι μηνῦσαι τῶν λανθανόντων ἐκεῖνον, ὁ δ' οὐκ εἴασεν εἰπεῖν, ἀλλὰ συλλαβὼν τὸν ἄνθρωπον ἀπήγαγε πρὸς τὸν δεσπότην. Κάτωνι δὲ Μουρήναν διώκοντι δημοκοπίας καὶ συνάγοντι τοὺς ἐλέγχους ἐξ ἔθους παρηκολούθουν οἱ τὰ πραττόμενα παραφυλάττοντες. πολλάκις οὖν αὐτὸν ἠρώτων εἴ τι μέλλει σήμερον συνάγειν E ἢ πραγματεύεσθαι πρὸς τὴν κατηγορίαν· εἰ δὲ μὴ φαίη, πιστεύοντες ἀπῄεσαν. ταῦτα μὲν οὖν αὐτοῦ τῆς δόξης ἔχει τεκμήριον μέγιστον· ἀλλὰ μεῖζον καὶ κάλλιον, ὅτι τῷ δικαίῳ χρῆσθαι καὶ πρὸς ἐχθροὺς ἐθισθέντες οὐδέποτε μὴ προσενεχθῶμεν ἀδίκως καὶ πανούργως τοῖς συνήθεσι καὶ φίλοις.

10. ''Ἐπεὶ' δὲ 'πάσαις κορυδαλλίσι χρὴ λόφον ἐγγενέσθαι' κατὰ τὸν Σιμωνίδην, καὶ πᾶσα φύσις ἀνθρώπου φέρει φιλονεικίαν καὶ ζηλοτυπίαν καὶ F φθόνον, 'κενεοφρόνων ἀνδρῶν ἑταῖρον', ὥς φησι

1 θήρας H 21 κάλλιον R: κάλλιστον 24 πάσαις Bergkius: πάσαισι 25 Σιμωνίδην] id. 1 p. 451

Πίνδαρος, οὐ μετρίως ἄν τις ὠφελοῖτο τῶν παθῶν
τούτων ποιούμενος εἰς τοὺς ἐχθροὺς ἀποκαθάρσεις
καὶ ἀποστρέφων ὥσπερ ὀχετοὺς πορρωτάτω τῶν
ἑταίρων καὶ οἰκείων. καὶ τοῦτο, ὡς ἔοικε, συνιδὼν
πολιτικὸς ἀνὴρ Ὀνομάδημος, ἐν Χίῳ τῆς κρατούσης
μερίδος ἐν στάσει γενόμενος, παρῄνει τοῖς ἑταίροις
μὴ πάντας ἐξελάσαι τοὺς ἀντιστασιάσαντας, ἀλλ'
92 ὑπολιπέσθαι τινάς, 'ὅπως' ἔφη 'μὴ πρὸς τοὺς
φίλους ἀρξώμεθα διαφέρεσθαι, τῶν ἐχθρῶν παντά-
πασιν ἀπαλλαγέντες'. οὐκοῦν καὶ ἡμῶν καταναλι-
σκόμενα ταῦτα τὰ πάθη πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἧττον
ἐνοχλήσει τοῖς φίλοις. οὐ γὰρ κεραμεῖ δεῖ κεραμέα
φθονεῖν οὐδ' ἀοιδὸν ἀοιδῷ καθ' Ἡσίοδον, οὐδὲ
γείτονα ζηλοῦν οὐδ' ἀνεψιὸν οὐδ' ἀδελφὸν 'εἰς
ἄφενος σπεύδοντα' καὶ τυγχάνοντα χρηστῶν πραγ-
μάτων. ἀλλ' εἰ μηδεὶς τρόπος ἐστὶν ἄλλος ἀπαλ-
B λαγῆς ἐρίδων καὶ φθόνων καὶ φιλονεικιῶν, ἔθιζε
σεαυτὸν δάκνεσθαι τῶν ἐχθρῶν εὐημερούντων, καὶ
παρόξυνε καὶ χάραττε τὸ φιλόνεικον ἐν ἐκείνοις
θηγόμενον. ὥσπερ γὰρ οἱ χαρίεντες γεωργοὶ τὰ
ῥόδα καὶ τὰ ἴα βελτίω ποιεῖν νομίζουσι σκόροδα
καὶ κρόμμυα παραφυτεύοντες (ἀποκρίνεται γὰρ εἰς
ἐκεῖνα πᾶν ὅσον ἔνεστι τῇ τροφῇ δριμὺ καὶ δυσῶ-
δες), οὕτω καὶ ὁ ἐχθρὸς ἀναλαμβάνων καὶ περιέπων
τὸ κακόηθες καὶ βάσκανον, εὐμενέστερον παρέξει σε
τοῖς φίλοις εὖ πράττουσι καὶ ἀλυπότερον. διὸ καὶ
τὰς ἁμίλλας πρὸς ἐκείνους ἐστὶ ποιητέον ὑπὲρ δόξης
ἢ ἀρχῆς ἢ πορισμῶν δικαίων, μὴ δακνομένους μό-

1 *Πίνδαρος*] Bergk. 3 p. 418 13 *Ἡσίοδον*] OD 23

νον, ἄν τι πλέον ἡμῶν ἔχωσιν, ἀλλὰ καὶ πάντα παραφυλάττοντας ἐξ ὧν πλέον ἔχουσι, καὶ πειρωμένους ὑπερβαλέσθαι ταῖς ἐπιμελείαις καὶ φιλοπονίαις καὶ τῷ σωφρονεῖν καὶ προσέχειν ἑαυτοῖς, ὡς Θεμιστοκλῆς ἔλεγεν οὐκ ἐᾶν αὐτὸν καθεύδειν τὴν ἐν Μαραθῶνι Μιλτιάδου νίκην. ὁ μὲν γὰρ εὐτυχίᾳ διαφέρειν αὐτοῦ τὸν ἐχθρὸν ἡγούμενος ἐν ἀρχαῖς ἢ συνηγορίαις ἢ πολιτείαις ἢ παρὰ φίλοις καὶ ἡγεμόσιν, ἐκ τοῦ πράττειν τι καὶ ζηλοῦν εἰς τὸ βασκαίνειν παντάπασι καὶ ἀθυμεῖν καταδυόμενος, ἀργῷ τῷ φθόνῳ καὶ ἀπράκτῳ σύνεστιν· ὁ δὲ μὴ τυφλούμενος περὶ τὸ μισούμενον ἀλλὰ καὶ βίου καὶ ἤθους καὶ λόγων καὶ ἔργων γιγνόμενος θεατὴς δίκαιος τὰ πλεῖστα κατόψεται τῶν ζηλουμένων, ἐξ ἐπιμελείας καὶ προνοίας καὶ πράξεων χρηστῶν περιγιγνόμενα τοῖς κεκτημένοις, καὶ πρὸς ταῦτα συντείνων ἐπασκήσει τὸ φιλότιμον αὐτοῦ καὶ φιλόκαλον, τὸ δὲ χασμῶδες ἐκκόψει καὶ ῥᾴθυμον.

C D

11. *Εἰ δέ* τινας οἱ ἐχθροὶ κολακεύοντες ἢ πανουργοῦντες ἢ δεκάζοντες ἢ μισθαρνοῦντες αἰσχρὰς καὶ ἀνελευθέρους δοκοῦσι καρποῦσθαι δυνάμεις ἐν αὐλαῖς ἢ πολιτείαις, οὐκ ἐνοχλήσουσιν ἡμᾶς ἀλλὰ μᾶλλον εὐφρανοῦσι, τὴν αὐτῶν ἐλευθερίαν καὶ τὸ καθαρὸν τοῦ βίου καὶ ἀνύβριστον ἀντιτιθέντας· ‘ἅπας’ γὰρ ‘ὁ ὑπὲρ γῆς καὶ ὑπὸ γῆς χρυσὸς ἀρετῆς οὐκ ἀντάξιος’ κατὰ Πλάτωνα, καὶ τὸ τοῦ Σόλωνος ἔχειν ἀεὶ δεῖ πρόχειρον

E

26 *Πλάτωνα*] Legg. p. 728 a   *Σόλωνος*] Bergk. 2 p. 47

'ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοῖς οὐ διαμειψόμεθα
τῆς ἀρετῆς τὸν πλοῦτον'

οὐδέ γε βοὰς δεδειπνισμένων θεάτρων οὐδὲ τιμὰς καὶ προεδρίας παρ' εὐνούχοις καὶ παλλακαῖς καὶ σατράπαις βασιλέων· ζηλωτὸν γὰρ οὐδὲν οὐδὲ καλὸν F ἐξ αἰσχροῦ φυόμενον. ἀλλ' ἐπεὶ τυφλοῦται τὸ φιλοῦν περὶ τὸ φιλούμενον, ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ μᾶλλον ἡμῖν οἱ ἐχθροὶ παρέχουσιν αἴσθησιν ἀσχημονοῦντες, δεῖ μήτε τὸ χαῖρον ἐφ' οἷς ἁμαρτάνουσιν ἀργὸν εἶναι μήτε τὸ λυπούμενον ἐφ' οἷς κατορθοῦσιν, ἀλλ' ἐπιλογίζεσθαι δι' ἀμφοτέρων ὅπως τὰ μὲν φυλαττόμενοι βελτίονες ὦμεν αὐτῶν, τὰ δὲ μιμούμενοι μὴ χείρονες.

5 σατράπαις R: σατραπείαις 7 Πλάτων] Legg. p. 731 e

1. Μένωνα τὸν Θετταλὸν οἰόμενον ἐν λόγοις ἱκανῶς γεγυμνάσθαι καὶ τοῦτο δὴ τὸ ὑπὸ τοῦ Ἐμπεδοκλέους λεγόμενον B

'σοφίης ἐπ' ἄκροισι θαμίζειν'

ἠρώτησεν ὁ Σωκράτης τί ἀρετή ἐστιν· ἀποκριναμένου δ' ἰταμῶς ἐκείνου καὶ προχείρως ὅτι καὶ παιδός ἐστιν ἀρετὴ καὶ πρεσβύτου καὶ ἀνδρὸς καὶ γυναικὸς καὶ ἄρχοντος καὶ ἰδιώτου καὶ δεσπότου καὶ θεράποντος, 'εὖ γ'' εἶπεν ὁ Σωκράτης 'ὅτι μίαν ἀρετὴν αἰτηθεὶς σμῆνος ἀρετῶν κεκίνηκας', οὐ κακῶς τεκμαιρόμενος ὅτι μηδεμίαν εἰδὼς ἀρετὴν ἄνθρωπος πολλὰς ὠνόμαζεν. ἆρ' οὖν οὐχὶ καὶ ἡμῖν ἄν τις ἐπιχλευάσειεν ὅτι μηδέπω μίαν φιλίαν κεκτημένοι βεβαίως φοβούμεθα μὴ λάθωμεν εἰς πολυ- C φιλίαν ἐμπεσόντες; σχεδὸν γὰρ οὐδὲν διαφέρομεν ἀνθρώπου κολοβοῦ καὶ τυφλοῦ, φοβουμένου μὴ Βριάρεως ὁ ἑκατόγχειρ καὶ Ἄργος ὁ πανόπτης γένηται. καίτοι τόν γε παρὰ τῷ Μενάνδρῳ νεανίσκου

2 Ἐμπεδοκλέους] Mullach. 1 p. 2 4 σοφίης Sextus Empiricus: σοφίας 5 Σωκράτης] Plat. Men. p. 71 e 11 ἄνθρωπος H 18 Μενάνδρῳ] Meinek. IV p. 241

ὑπερφυῶς ἐπαινοῦμεν εἰπόντα θαυμαστὸν ὅσον νομίζειν ‘ἀγαθὸν ἕκαστον’, ἂν ‘ἔχῃ φίλου σκιάν’.

2. Ἐναντίον δὲ μετὰ πολλῶν ἄλλων οὐχ ἥκιστα πρὸς φιλίας κτῆσιν ἡ τῆς πολυφιλίας ὄρεξις, ὥσπερ ἔρως ἀκολάστων γυναικῶν τῷ πολλάκις καὶ πολλοῖς D συμπλέκεσθαι τῶν πρώτων κρατεῖν μὴ δυνάμενος ἀμελουμένων καὶ ἀπορρεόντων· μᾶλλον δ' ὥσπερ ὁ τῆς Ὑψιπύλης τρόφιμος εἰς τὸν λειμῶνα καθίσας ἔδρεπεν

‘ἕτερον ἐφ' ἑτέρῳ αἰρόμενος
ἄγρευμ' ἀνθέων ἡδομένᾳ ψυχᾷ
τὸ νήπιον ἄπληστον ἔχων’,

οὕτως ἕκαστον ἡμῶν διὰ τὸ φιλόκαινον καὶ ἁψίκορον ὁ πρόσφατος ἀεὶ καὶ ἀνθῶν ἐπάγεται, καὶ μετατίθησι πολλὰς ὁμοῦ καὶ ἀτελεῖς ἀρχὰς πράττοντας φιλίας καὶ συνηθείας, ἔρωτι τοῦ διωκομένου E παρερχομένους τὸ καταλαμβανόμενον. πρῶτον μὲν οὖν ὥσπερ ἀφ' ἑστίας ἀρξάμενοι τῆς τοῦ βίου φήμης ἣν ὑπὲρ φίλων βεβαίων ἀπολέλοιπεν ἡμῖν, τὸν μακρὸν καὶ παλαιὸν αἰῶνα μάρτυρα ἅμα τοῦ λόγου καὶ σύμβουλον λάβωμεν. ἐν ᾧ κατὰ ζεῦγος φιλίας λέγονται Θησεὺς καὶ Πειρίθους, Ἀχιλλεὺς καὶ Πάτροκλος, Ὀρέστης καὶ Πυλάδης, Φιντίας καὶ Δάμων, Ἐπαμεινώνδας καὶ Πελοπίδας. σύννομον γὰρ ἡ φιλία ζῷον οὐκ ἀγελαῖόν ἐστιν οὐδὲ κολοιῶδες, καὶ τὸ ἄλλον αὐτὸν ἡγεῖσθαι τὸν φίλον καὶ προσαγο-

3 ἐναντίον W: αἴτιον 4 πρὸς H: εἰς 5 ἔρως Madvigius 6 δυνάμενος idem: δυναμένοις 10 Nauck. p. 468 12 ἄπληστον p. 661 F: ἄχρηστον 17 τὸ R: τὸν

ῥεύειν ἑταῖρον ἕτερον οὐδέν ἐστιν ἢ μέτρῳ φιλίας τῇ δυάδι χρωμένων. οὔτε γὰρ δούλους οὔτε φίλους ἔστι κτήσασθαι πολλοὺς ἀπ' ὀλίγου νομίσματος. τί F *οὖν νόμισμα φιλίας; εὔνοια καὶ χάρις μετ' ἀρετῆς, ὧν οὐδὲν ἔχει σπανιώτερον ἡ φύσις. ὅθεν τὸ σφόδρα φιλεῖν καὶ φιλεῖσθαι πρὸς πολλοὺς οὐκ ἔστιν, ἀλλ' ὥσπερ οἱ ποταμοὶ πολλὰς σχίσεις καὶ κατατομὰς λαμβάνοντες ἀσθενεῖς καὶ λεπτοὶ ῥέουσιν, οὕτω τὸ φιλεῖν ἐν ψυχῇ σφοδρὸν πεφυκὸς εἰς πολλοὺς μεριζόμενον ἐξαμαυροῦται. διὸ καὶ τῶν ζῴων τὸ φιλότεκνον τοῖς μονοτόκοις ἰσχυρότερον ἐμφύεται, καὶ Ὅμηρος ἀγαπητὸν υἱὸν ὀνομάζει 'μοῦνον τηλύγετον'*, **94** *τουτέστι τὸν τοῖς μήτ' ἔχουσιν ἕτερον γονεῦσι μήθ' ἕξουσι γεγενημένον.*

3. *Τὸν δὲ φίλον ἡμεῖς 'μοῦνον' μὲν οὐκ ἀξιοῦμεν εἶναι, μετ' ἄλλου δὲ τηλύγετός τις καὶ ὀψίγονος ἔστω, τὸν θρυλούμενον ἐκεῖνον χρόνῳ τῶν ἁλῶν συγκατεδηδοκὼς μέδιμνον, οὐχ ὥσπερ νῦν πολλοὶ φίλοι λεγόμενοι συμπιόντες ἅπαξ ἢ συσφαιρίσαντες ἢ συγκυβεύσαντες ἢ συγκαταλύσαντες, ἐκ πανδοκείου καὶ παλαίστρας καὶ ἀγορᾶς φιλίαν συλλέγουσιν. ἐν δὲ ταῖς τῶν πλουσίων καὶ ἡγεμονικῶν οἰκίαις πολὺν ὄχλον καὶ θόρυβον ἀσπαζομένων* B *καὶ δεξιουμένων καὶ δορυφορούντων ὁρῶντες εὐδαιμονίζουσι τοὺς πολυφίλους. καίτοι πλείονάς γε μυίας ἐν τοῖς ὀπτανείοις αὐτῶν ὁρῶσιν. ἀλλ' οὔθ' αὗται τῆς λιχνείας οὔτ' ἐκεῖνοι τῆς χρείας ἐπιλι-*

1 *ἕτερον οὐδέν*] scribendum vid. *ἑτέρων οὐδενός* 12 *Ὅμηρος*] *Ι* 498. *π* 19 13 *μήτ'* Schellensius: *μὴ*

πούσης παραμένουσιν. ἐπεὶ δ' ἡ ἀληθινὴ φιλία τρία ζητεῖ μάλιστα, τὴν ἀρετὴν ὡς καλόν, καὶ τὴν συνήθειαν ὡς ἡδύ, καὶ τὴν χρείαν ὡς ἀναγκαῖον (δεῖ γὰρ ἀποδέξασθαι κρίναντα καὶ χαίρειν συνόντα καὶ χρῆσθαι δεόμενον, ἃ πάντα πρὸς τὴν πολυφιλίαν ὑπεναντιοῦται, καὶ μάλιστά πως τὸ κυριώτατον ἡ κρίσις), σκεπτέον πρῶτον εἰ δυνατόν ἐστιν
C ἐν βραχεῖ χρόνῳ δοκιμάσαι χορευτὰς συγχορευσομένους, ἐρέτας ὁμορροθήσοντας, οἰκέτας χρημάτων ἐπιτρόπους ἢ τέκνων παιδαγωγοὺς ἐσομένους, μήτι γε φίλους πολλοὺς εἰς ἀγῶνα πάσης τύχης συναποδυσομένους, ὧν ἕκαστος αὐτός θ' αὐτόν

'πράττων εὖ τίθησιν εἰς μέσον,
τοῦ δυστυχοῦς τε λαγχάνων οὐκ ἄχθεται'.

οὔτε ναῦς γὰρ ἐπὶ τοσούτους ἕλκεται χειμῶνας εἰς θάλατταν, οὔτε χωρίοις τριγχοὺς καὶ λιμέσι προβάλλουσιν ἕρκη καὶ χώματα τηλικούτους προσδεχό-
D μενοι κινδύνους καὶ τοσούτους, ὅσων ἐπαγγέλλεται φιλία καταφυγὴν καὶ βοήθειαν, ὀρθῶς καὶ βεβαίως ἐξετασθεῖσα· τῶν δ' ἀνεξετάστως παραρρυέντων ὥσπερ νομισμάτων ἀδοκίμων ἐλεγχομένων

'οἱ μὲν ἐστερημένοι
χαίρουσιν, οἱ δ' ἔχοντες εὔχονται φυγεῖν'.

ἔστι δὲ τοῦτο χαλεπὸν καὶ οὐ ῥάδιον, τὸ φυγεῖν ἢ ἀποθέσθαι δυσαρεστουμένην φιλίαν. ἀλλ' ὥσπερ σιτίον βλαβερὸν καὶ δυσχεραινόμενον οὔτε κατέχειν

7 σκεπτέον H: σκεπτέον δὲ 13 Nauck. p. 697 16 περιβάλλουσιν coni. H 22 Nauck. p. 215

οἷόν τε μὴ λυποῦν καὶ διαφθεῖρον οὔτ' ἐκβάλλειν οἷον εἰσῆλθεν ἀλλ' εἰδεχθὲς καὶ συμπεφυρμένον καὶ ἀλλόκοτον, οὕτω φίλος πονηρὸς ἢ σύνεστι λυπῶν καὶ λυμαινόμενος, ἢ βίᾳ μετ' ἔχθρας καὶ δυσμενείας ὥσπερ χολή τις ἐξέπεσε. E

4. Διὸ δεῖ μὴ ῥᾳδίως προσδέχεσθαι μηδὲ κολλᾶσθαι τοῖς ἐντυγχάνουσι μηδὲ φιλεῖν τοὺς διώκοντας, ἀλλὰ τοὺς ἀξίους φιλίας διώκειν. οὐ γὰρ αἱρετέον πάντως τὸ ῥᾳδίως ἁλισκόμενον. καὶ γὰρ ἀπαρίνην καὶ βάτον ἐπιλαμβανομένην ὑπερβάντες καὶ διωσάμενοι βαδίζομεν ἐπὶ τὴν ἐλαίαν καὶ τὴν ἄμπελον. οὕτως ἀεὶ μὴ τὸν εὐχερῶς περιπλεκόμενον ποιεῖσθαι συνήθη καλόν, ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις σπουδῆς καὶ ὠφελίμοις αὐτοὺς περιπλέκεσθαι δοκιμάζοντας. F

5. Ὥσπερ οὖν ὁ Ζεῦξις αἰτιωμένων αὐτόν τινων ὅτι ζωγραφεῖ βραδέως, 'ὁμολογῶ' εἶπεν 'ἐν πολλῷ χρόνῳ γράφειν, καὶ γὰρ εἰς πολύν', οὕτω φιλίαν δεῖ καὶ συνήθειαν σῴζειν παραλαβόντας ἐν πολλῷ κριθεῖσαν. ἆρ' οὖν κρῖναι μὲν οὐκ ἔστι πολλοὺς φίλους ῥᾴδιον, συνεῖναι δὲ πολλοῖς ὁμοῦ ῥᾴδιον, ἢ καὶ τοῦτο ἀδύνατον; καὶ μὴν ἀπόλαυσίς ἐστιν ἡ συνήθεια τῆς φιλίας, καὶ τὸ ἥδιστον ἐν τῷ συνεῖναι καὶ συνδιημερεύειν·

'οὐ μὲν γὰρ ζωοί γε φίλων ἀπάνευθεν ἑταίρων
βουλὰς ἑζόμενοι βουλεύσομεν'.

4 λυμαινόμενος H: λυπούμενος 12 ἀεὶ] δεῖ W 13 συνήθη καλόν] συνήθη H 14 δοκιμάσαντας R 25 Homer. Ψ 78

95 *καὶ περὶ τοῦ Ὀδυσσέως ὁ Μενέλαος*

'οὐδέ κεν ἄλλο
ἄμμε διέκρινεν φιλέοντέ τε τερπομένω τε,
πρίν γ' ὅτε δὴ θανάτοιο μέλαν νέφος ἀμφεκάλυψε'.

τοὐναντίον οὖν ἔοικεν ἡ καλουμένη πολυφιλία ποιεῖν. ἡ μὲν γὰρ συνάγει καὶ συνίστησι καὶ συνέχει καταπυκνοῦσα ταῖς ὁμιλίαις καὶ φιλοφροσύναις

'ὡς δ' ὅτ' ὀπὸς γάλα λευκὸν ἐγόμφωσεν καὶ ἔδησε'

B *κατ' Ἐμπεδοκλέα (τοιαύτην γὰρ ἡ φιλία βούλεται ποιεῖν ἑνότητα καὶ σύμπηξιν), ἡ δὲ πολυφιλία διίστησι καὶ ἀποσπᾷ καὶ ἀποστρέφει, τῷ μετακαλεῖν καὶ μεταφέρειν ἄλλοτε πρὸς ἄλλον οὐκ ἐῶσα κρᾶσιν οὐδὲ κόλλησιν εὐνοίας ἐν τῇ συνηθείᾳ περιχυθείσῃ καὶ παγείσῃ γενέσθαι. τοῦτο δ' εὐθὺς ὑποβάλλει καὶ τὴν περὶ τὰς ὑπουργίας ἀνωμαλίαν καὶ δυσωπίαν· τὰ γὰρ εὔχρηστα τῆς φιλίας δύσχρηστα γίγνεται διὰ τὴν πολυφιλίαν.*

'ἄλλον τρόπον' γὰρ 'ἄλλων ἐγείρει φροντὶς ἀνθρώπων'·

οὔτε γὰρ αἱ φύσεις ἡμῶν ἐπὶ ταὐτὰ ταῖς ὁρμαῖς ῥέπουσιν, οὔτε τύχαις ὁμοτρόποις ἀεὶ σύνεσμεν· οἵ
C *τε τῶν πράξεων καιροὶ καθάπερ τὰ πνεύματα τοὺς μὲν φέρουσι τοῖς δ' ἀντιπίπτουσι.*

6. *Καίτοι κἂν πάντες ἅμα τῶν αὐτῶν οἱ φίλοι δέωνται, χαλεπὸν ἐξαρκέσαι πᾶσι βουλευομένοις ἢ πολιτευομένοις ἢ φιλοτιμουμένοις ἢ ὑποδεχομένοις.*

2 Homer. δ 179   9 *Ἐμπεδοκλέα*] Mullach. 1 p. 6
15 *δυσωπίαν*] *δυσκολίαν* Emperius   18 Bergk. 3 p. 721

ἂν δ' ἑνὶ καιρῷ διαφόροις πράγμασι καὶ πάθεσι προστυγχάνοντες ὁμοῦ παρακαλῶσιν ὁ μὲν πλέων συναποδημεῖν, ὁ δὲ κρινόμενος συνδικεῖν, ὁ δὲ κρίνων συνδικάζειν, ὁ δὲ πιπράσκων ἢ ἀγοράζων συνδιοικεῖν, ὁ δὲ γαμῶν συνθύειν, ὁ δὲ θάπτων συμπενθεῖν,

'πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμῃ,
ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων'

ἡ πολυφιλία, πᾶσι μὲν ἀμήχανον παρεῖναι, μηδενὶ D δ' ἄτοπον, ἑνὶ δ' ὑπουργοῦντα προσκρούειν πολλοῖς ἀνιαρόν·

'οὐδεὶς γὰρ ἀγαπῶν αὐτὸς ἀμελεῖθ' ἡδέως'.

καίτοι τὰς ἀμελείας καὶ ῥᾳθυμίας τῶν φίλων πρᾳότερον φέρουσι, καὶ τὰς τοιαύτας ἀπολογίας ἀμηνίτως δέχονται παρ' αὐτῶν 'ἐξελαθόμην' 'ἠγνόησα'. ὁ δὲ λέγων 'οὐ παρέστην σοι δίκην ἔχοντι, παριστάμην γὰρ ἑτέρῳ φίλῳ', καὶ 'πυρέττοντά σ' οὐκ εἶδον, τῷ δεῖνι γὰρ φίλους ἑστιῶντι συνησχολούμην' αἰτίαν τῆς ἀμελείας τὴν ἑτέρων ἐπιμέλειαν ποιούμενος οὐ λύει τὴν μέμψιν, ἀλλὰ προσεπιβάλλει ζηλο- E τυπίαν. ἀλλ' οἱ πολλοὶ τὰς πολυφιλίας ἃ δύνανται παρέχειν μόνον ὡς ἔοικε σκοποῦσιν, ἃ δ' ἀνταπαιτοῦσι παρορῶσι, καὶ οὐ μνημονεύουσιν ὅτι δεῖ τὸν πολλοῖς εἰς ἃ δεῖται χρώμενον πολλοῖς δεομένοις ἀνθυπουργεῖν. ὥσπερ οὖν ὁ Βριάρεως ἑκατὸν χερσὶν εἰς πεντήκοντα φορῶν γαστέρας οὐδὲν ἡμῶν πλέον εἶχε τῶν ἀπὸ δυεῖν χεροῖν μίαν κοιλίαν διοι-

7 Soph. OR 4 12 Meinek. IV p. 282

κούντων, οὕτως ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον καὶ τὸ λειτουργεῖν πολλοῖς ἔνεστι καὶ τὸ συναγωνιᾶν καὶ τὸ συνασχολεῖσθαι καὶ συγκάμνειν. οὐ γὰρ Εὐριπίδη πειστέον λέγοντι

‘χρῆν γὰρ μετρίας εἰς ἀλλήλους
φιλίας θνητοὺς ἀνακίρνασθαι
F καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς,
εὔλυτα δ' εἶναι στέργηθρα φρενῶν,
ἀπό τ' ὤσασθαι καὶ ξυντεῖναι’,

καθάπερ πόδα νεὼς ἐνδιδόντι καὶ προσάγοντι ταῖς χρείαις τὴν φιλίαν. ἀλλὰ τοῦτο μέν, ὦ Εὐριπίδη, μεταθῶμεν ἐπὶ τὰς ἔχθρας, καὶ κελεύωμεν μετρίας ποιεῖσθαι τὰς διαφορὰς καὶ μὴ πρὸς ἄκρον μυελὸν ψυχῆς, εὔλυτα δ' εἶναι μίση καὶ ὀργὰς καὶ μεμψι-
96 μοιρίας καὶ ὑπονοίας· ἐκεῖνο δὲ μᾶλλον ἡμῖν παραίνει τὸ Πυθαγορικὸν ‘μὴ πολλοῖς ἐμβάλλειν δεξιάν’, τουτέστι μὴ πολλοὺς ποιεῖσθαι φίλους μηδὲ πολύκοινον μηδὲ πάνδημον ἀσπάζεσθαι φιλίαν καὶ πρὸς ἐναντίην ἢ μετὰ πολλῶν παθῶν εἰσιοῦσαν, ὧν τὸ μὲν συναγωνιᾶν καὶ συνάχθεσθαι καὶ συμπονεῖν καὶ συγκινδυνεύειν πάνυ δύσοιστον τοῖς ἐλευθέροις καὶ γενναίοις ἐστί· τὸ δὲ τοῦ σοφοῦ Χίλωνος ἀληθές, ὃς πρὸς τὸν εἰπόντα μηδένα ἔχειν ἐχθρόν ‘ἔοικας’ ἔφη ‘σὺ μηδὲ φίλον ἔχειν’. αἱ γὰρ ἔχθραι ταῖς φιλίαις εὐθὺς ἐπακολουθοῦσι καὶ συμπλέκονται, ἐπεί-
B περ (7) οὐκ ἔστι φίλον μὴ συναδικεῖσθαι μηδὲ συν-

1 ἐν τοῖς φίλοις χρήσιμον] ἐν τῷ πολλοῖς φίλοις χρῆσθαι Halmius 2 ἔνεστι] scr. vid. ἔστι 3 τὸ συγκάμνειν H 5 μετρίας — φιλίας H ex Hippol. 253: μετρίαν — φιλίαν 8 στέργηθρα id. ex eodem: θέλγητρα 19 ἑαυτὴν μετὰ?

ἀδοξεῖν μηδὲ συναπεχθάνεσθαι· οἱ γὰρ ἐχθροὶ τὸν φίλον εὐθὺς ὑφορῶνταί τε καὶ μισοῦσιν, οἱ δὲ φίλοι πολλάκις φθονοῦσί τε καὶ ζηλοτυποῦσι καὶ περισπῶσιν. ὥσπερ οὖν ὁ τῷ Τιμησίᾳ περὶ τῆς ἀποικίας δοθεὶς χρησμὸς προηγόρευσε

‘σμῆνα μελισσάων τάχα τοι καὶ σφῆκες ἔσονται’,

οὕτως οἱ φίλων ζητοῦντες ἑσμὸν ἔλαθον ἐχθρῶν σφηκιαῖς περιπεσόντες. καὶ οὐκ ἴσον ἄγει σταθμὸν ἐχθροῦ μνησικακία καὶ φίλου χάρις. ὅρα δὲ τοὺς Φιλώτου καὶ Παρμενίωνος φίλους καὶ οἰκείους ἃ C *διέθηκεν Ἀλέξανδρος, ἃ τοὺς Δίωνος Διονύσιος τοὺς Πλαύτου Νέρων καὶ τοὺς Σηιανοῦ Τιβέριος στρεβλοῦντες καὶ ἀποκτιννύοντες. ὡς γὰρ τὸν Κρέοντα τῆς θυγατρὸς οὐδὲν ὁ χρυσὸς οὐδ’ ὁ πέπλος ὠφέλει, τὸ δὲ πῦρ ἀναφθὲν αἰφνιδίως προσδραμόντα καὶ περιπτύξαντα κατέκαυσε καὶ συναπώλεσεν, οὕτως ἔνιοι τῶν φίλων οὐδὲν ἀπολαύσαντες εὐτυχούντων συναπόλλυνται δυστυχοῦσι. καὶ τοῦτο μάλιστα πάσχουσιν οἱ φιλόσοφοι καὶ χαρίεντες, ὡς Θησεὺς τῷ Πειρίθῳ κολαζομένῳ καὶ δεδεμένῳ*

‘αἰδοῦς ἀχαλκεύτοις συνέζευκται πέδαις’,

ἐν δὲ τῷ λοιμῷ φησιν ὁ Θουκυδίδης τοὺς ἀρετῆς D *μάλιστα μεταποιουμένους συναπόλλυσθαι τοῖς φίλοις νοσοῦσιν· ἠφείδουν γὰρ σφῶν αὐτῶν ἰόντες παρὰ τοὺς ἐπιτηδείους.*

8. *Ὅθεν οὕτω τῆς ἀρετῆς ἀφειδεῖν οὐ προσῆκον*

6 *σμῆνι* — *ἕπονται* R 8 *σφηκιαῖς* scripsi: *σφηκίαις* 21 *αἰδοῦς* H: *πέδαις* *ἀχαλκεύτοις συνέζευκται* Stephanus: *ἀχαλκεύτοισιν ἔζευκται* *πέδαις* H: *πόδας* 22 *Θουκυδίδης*] II 51 26 *ὅθεν οὕτως*] *ὅθεν* H

*ἄλλοτ᾽ ἄλλοις συνδέοντας αὐτὴν καὶ συμπλέκοντας,
ἀλλὰ τοῖς ἀξίοις τὴν αὐτῆς κοινωνίαν φυλάττειν,
τουτέστι τοῖς ὁμοίως φιλεῖν καὶ κοινωνεῖν δυναμένοις.
καὶ γὰρ δὴ τοῦτο πάντων μέγιστόν ἐστιν ἐναντίωμα
πρὸς τὴν πολυφιλίαν, ὅτι τῇ φιλίᾳ γένεσις δι᾽ ὁμοι-
ότητός ἐστιν. ὅπου γὰρ καὶ τὰ ἄψυχα τὰς μίξεις
πρὸς τὰ ἀνόμοια ποιεῖται μετὰ βίας ἀναγκαζόμενα*
E *καὶ ὀκλάζει καὶ ἀγανακτεῖ φεύγοντα ἀπ᾽ ἀλλήλων,
τοῖς δὲ συγγενέσι καὶ οἰκείοις ὁμοπαθεῖ κεραννύ-
μενα καὶ προσίεται τὴν κοινωνίαν λείως καὶ μετ᾽
εὐμενείας, πῶς οἷόν τε φιλίαν ἤθεσι διαφόροις ἐγ-
γενέσθαι καὶ πάθεσιν ἀνομοίοις καὶ βίοις ἑτέρας
προαιρέσεις ἔχουσιν; ἡ μὲν γὰρ περὶ ψαλμοὺς καὶ
φόρμιγγας ἁρμονία δι᾽ ἀντιφώνων ἔχει τὸ σύμφω-
νον, ὀξύτησι καὶ βαρύτησιν ἁμωσγέπως ὁμοιότητος
ἐγγιγνομένης· τῆς δὲ φιλικῆς συμφωνίας ταύτης καὶ
ἁρμονίας οὐδὲν ἀνόμοιον οὐδ᾽ ἀνώμαλον οὐδ᾽ ἄνι-
σον εἶναι δεῖ μέρος, ἀλλ᾽ ἐξ ἁπάντων ὁμοίως ἐχόν-*
F *των ὁμολογεῖν καὶ ὁμοβουλεῖν καὶ ὁμοδοξεῖν καὶ
συνομοπαθεῖν, ὥσπερ μιᾶς ψυχῆς ἐν πλείοσι διῃρη-
μένης σώμασι.*

9. *Τίς οὖν ἐστιν οὕτως ἐπίπονος καὶ μετάβολος καὶ παντοδαπὸς ἄνθρωπος, ὥστε πολλοῖς ἑαυτὸν ἐξομοιοῦν καὶ προσαρμόττειν καὶ μὴ καταγελᾶν τοῦ Θεόγνιδος παραινοῦντος*

*'πουλύποδος νόον ἴσχε πολυχρόου, ὃς ποτὶ πέτρῃ,
τῇ περ ὁμιλήσῃ, τοῖος ἰδεῖν ἐφάνη;'*

6 *ἄψυχα*] *ἄλογα* W 9 *ὁμοιοπαθεῖ* W 20 *συνομοιοπαθεῖν* W 26 Bergk. 2 p. 140

καίτοι τοῦ πολύποδος αἱ μεταβολαὶ βάθος οὐκ ἔχου-
σιν, ἀλλὰ περὶ αὐτὴν γίγνονται τὴν ἐπιφάνειαν,
στυφότητι καὶ μανότητι τὰς ἀποῤῥοὰς τῶν πλησια-
ζόντων ἀναλαμβάνουσαν· αἱ δὲ φιλίαι τὰ ἤθη ζη- 97
τοῦσι συνεξομοιοῦν καὶ τὰ πάθη καὶ τοὺς λόγους
καὶ τὰ ἐπιτηδεύματα καὶ τὰς διαθέσεις. Πρωτέως
τινὸς οὐκ εὐτυχοῦς οὐδὲ πάνυ χρηστοῦ τὸ ἔργον,
ἀλλ' ὑπὸ γοητείας ἑαυτὸν εἰς ἕτερον εἶδος ἐξ ἑτέρου
μεταλλάττοντος ἐν ταὐτῷ πολλάκις, φιλολόγοις συν-
αναγιγνώσκοντος καὶ παλαισταῖς συγκονιομένου καὶ
φιλοθήροις συγκυνηγετοῦντος καὶ φιλοπόταις συμ-
μεθυσκομένου καὶ πολιτικοῖς συναρχαιρεσιάζοντος,
ἰδίαν ἤθους ἑστίαν οὐκ ἔχοντος. ὡς δὲ τὴν ἀσχη-
μάτιστον οἱ φυσικοὶ καὶ ἀχρώματον οὐσίαν καὶ ὕλην B
λέγουσιν ὑποκειμένην καὶ τρεπομένην ὑφ' αὑτῆς
νῦν μὲν φλέγεσθαι νῦν δ' ἐξυγραίνεσθαι, τοτὲ δ'
ἐξαεροῦσθαι πήγνυσθαι δ' αὖθις, οὕτως ἄρα τῇ
πολυφιλίᾳ ψυχὴν ὑποκεῖσθαι δεήσει πολυπαθῆ καὶ
πολύτροπον καὶ ὑγρὰν καὶ ῥᾳδίαν μεταβάλλειν. ἀλλ'
ἡ φιλία στάσιμόν τι ζητεῖ καὶ βέβαιον ἦθος καὶ
ἀμετάπτωτον ἐν μιᾷ χώρᾳ καὶ συνηθείᾳ· διὸ καὶ
σπάνιον καὶ δυσεύρετόν ἐστι φίλος βέβαιος.

3 ἀποῤῥοὰς H: ἀποῤῥοίας   15 λέγουσιν] add. πᾶσι τοῖς οὖσιν Sauppius   ὑφ' αὑτῆς] ἐπ' αὐτῶν id.

C

ΠΕΡΙ ΤΥΧΗΣ.

---

1. ‘Τύχη τὰ θνητῶν πράγματ’, οὐκ εὐβουλία’. πότερον οὐδὲ δικαιοσύνη τὰ θνητῶν πράγματα οὐδ’ ἰσότης οὐδὲ σωφροσύνη οὐδὲ κοσμιότης, ἀλλ’ ἐκ τύχης μὲν καὶ διὰ τύχην Ἀριστείδης ἐνεκαρτέρησε
D τῇ πενίᾳ, πολλῶν χρημάτων κύριος γενέσθαι δυνάμενος, καὶ Σκιπίων Καρχηδόνα ἑλὼν οὐδὲν οὔτ’ ἔλαβεν οὔτ’ εἶδε τῶν λαφύρων, ἐκ τύχης δὲ καὶ διὰ τύχην Φιλοκράτης λαβὼν χρυσίον παρὰ Φιλίππου ‘πόρνας καὶ ἰχθῦς ἠγόραζε’, καὶ Λασθένης καὶ Εὐθυκράτης ἀπώλεσαν Ὄλυνθον, ‘τῇ γαστρὶ μετροῦντες καὶ τοῖς αἰσχίστοις τὴν εὐδαιμονίαν;’ ἀπὸ τύχης δ’ ὁ μὲν Φιλίππου Ἀλέξανδρος αὐτός τε τῶν αἰχμαλώτων ἀπείχετο γυναικῶν καὶ τοὺς ὑβρίζοντας ἐκόλαζεν. ὁ δὲ Πριάμου δαίμονι κακῷ καὶ τύχῃ χρησάμενος συνεκοιμᾶτο τῇ τοῦ ξένου γυναικί, καὶ λαβὼν
E αὐτὴν ἐνέπλησε πολέμου καὶ κακῶν τὰς δύο ἠπείρους; εἰ γὰρ ταῦτα γίγνεται διὰ τύχην, τί κωλύει καὶ τὰς γαλᾶς καὶ τοὺς τράγους καὶ τοὺς πιθήκους συνέχεσθαι φάναι διὰ τύχην ταῖς λιχνείαις καὶ ταῖς ἀκρασίαις καὶ ταῖς βωμολοχίαις;

1 Nauck. p. 607

2. *Εἰ* δ' ἔστι σωφροσύνη καὶ δικαιοσύνη καὶ ἀνδρεία, πῶς λόγον ἔχει μὴ εἶναι φρόνησιν, εἰ δὲ φρόνησις, πῶς οὐ καὶ εὐβουλίαν; ἥ τε γὰρ σωφροσύνη φρόνησίς τίς ἐστιν ὥς φασι καὶ εὐβουλία, καὶ ἡ δικαιοσύνη τῆς φρονήσεως δεῖται παρούσης· μᾶλλον δὲ τὴν εὐβουλίαν γέ τοι καὶ φρόνησιν ἐν μὲν ἡδοναῖς ἀγαθοὺς παρεχομένην ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην καλοῦμεν, ἐν δὲ κινδύνοις καὶ πόνοις καρτερίαν καὶ ἀνδραγαθίαν, ἐν δὲ κοινωνήμασι καὶ πολιτείαις εὐνομίαν καὶ δικαιοσύνην. ὅθεν εἰ τὰ τῆς εὐβουλίας ἔργα τῆς τύχης δικαιοῦμεν εἶναι, ἔστω F τύχης καὶ τὰ τῆς δικαιοσύνης καὶ τὰ τῆς σωφροσύνης, καὶ νὴ Δία τὸ κλέπτειν τύχης ἔστω καὶ τὸ βαλλαντιοτομεῖν καὶ τὸ ἀκολασταίνειν, καὶ μεθέμενοι τῶν οἰκείων λογισμῶν εἰς τὴν τύχην ἑαυτοὺς ἀφῶμεν ὥσπερ ὑπὸ πνεύματος πολλοῦ κονιορτὸν ἢ συρφετὸν ἐλαυνομένους καὶ διαφερομένους. εὐβουλίας τοίνυν μὴ οὔσης οὐδὲ βουλὴν εἰκὸς εἶναι περὶ πραγμάτων οὐδὲ σκέψιν οὐδὲ ζήτησιν τοῦ συμφέροντος, ἀλλ' ἐλήρησεν εἰπὼν ὁ Σοφοκλῆς ὅτι

'πᾶν τὸ ζητούμενον 98
ἁλωτόν, ἐκφεύγει δὲ τἀμελούμενον'

καὶ πάλιν αὖ τὰ πράγματα διαιρῶν

'τὰ μὲν διδακτὰ μανθάνω, τὰ δ' εὑρετὰ
ζητῶ, τὰ δ' εὐκτὰ παρὰ θεῶν ᾐτησάμην'.

τί γὰρ εὑρετὸν ἢ τί μαθητόν ἐστιν ἀνθρώποις, εἰ πάντα περαίνεται κατὰ τύχην; ποῖον δ' οὐκ ἀναι-

3 ἥ τε γὰρ scripsi: ἥτε aut ἡ γὰρ 4 καὶ εὐβουλία addidi 17 καὶ W: ἢ 20 Σοφοκλῆς] OR 110 24 Nauck. p. 243

ρεῖται βουλευτήριον πόλεως ἢ ποῖον οὐ καταλύεται συνέδριον βασιλέως, εἰ ὑπὸ τῇ τύχῃ πάντ᾽ ἐστίν, ἣν τυφλὴν λοιδοροῦμεν, ὡς τυφλοὶ περιπίπτοντες
B αὐτῇ; τί δ᾽ οὐ μέλλομεν, ὅταν ὥσπερ ὄμματα τὴν εὐβουλίαν ἐκκόψαντες αὐτῶν τοῦ βίου τυφλὴν χειραγωγὸν λαμβάνωμεν;

3. Καίτοι φέρε λέγειν τινὰ ἡμῶν ὡς τύχη τὰ τῶν βλεπόντων πράγματα, οὐκ ὄψις οὐδ᾽ ‘ὄμματα φωσφόρα’, φησὶ Πλάτων, καὶ τύχη τὰ τῶν ἀκουόντων, οὐ δύναμις ἀντιληπτικὴ πληγῆς ἀέρος δι᾽ ὠτὸς καὶ ἐγκεφάλου προσφερομένης· καλὸν δ᾽, ὡς ἔοικεν, εὐλαβεῖσθαι τὴν αἴσθησιν. ἀλλὰ μὴν τὴν ὄψιν καὶ ἀκοὴν καὶ γεῦσιν καὶ ὄσφρησιν καὶ τὰ λοιπὰ μέρη τοῦ σώματος καὶ τὰς δυνάμεις αὐτῶν ὑπηρεσίαν
C εὐβουλίας καὶ φρονήσεως ἡ φύσις ἤνεγκεν ἡμῖν, καὶ ‘νοῦς ὁρῇ καὶ νοῦς ἀκούει, τἄλλα’ δὲ ‘κωφὰ καὶ τυφλά’. καὶ ὥσπερ ἡλίου μὴ ὄντος ἕνεκα τῶν ἄλλων ἄστρων εὐφρόνην ἂν ἤγομεν, ὥς φησιν Ἡράκλειτος, οὕτως ἕνεκα τῶν αἰσθήσεων, εἰ μὴ νοῦν μηδὲ λόγον ὁ ἄνθρωπος ἔσχεν, οὐδὲν ἂν διέφερε τῷ βίῳ τῶν θηρίων. νῦν δ᾽ οὐκ ἀπὸ τύχης οὐδ᾽ αὐτομάτως περίεσμεν αὐτῶν καὶ κρατοῦμεν, ἀλλ᾽ ὁ Προμηθεύς, τουτέστιν ὁ λογισμὸς αἴτιος

ἵππων ὄνων τ᾽ ὀχεῖα καὶ ταύρων γονὰς
δοὺς ἀντίδωρα καὶ πόνων ἐκδέκτορα

D κατ᾽ Αἰσχύλον. ἐπεὶ τύχῃ γε καὶ φύσει γενέσεως ἀμείνονι τὰ πλεῖστα τῶν ἀλόγων κέχρηται. τὰ μὲν

9 *Πλάτων*] Tim. p. 45 b 14 *καὶ τὰς δυνάμεις* R: *δυνάμεως* 16 *νοῦς*] Mullach. 1 p. 144 18 *Ἡράκλειτος*] id. 1 p. 319 24 Nauck. p. 50

γὰρ ὥπλισται κέρασι καὶ ὀδοῦσι καὶ κέντροις, ‘αὐτὰρ ἐχίνοις’ φησὶν Ἐμπεδοκλῆς

‘ὀξυβελεῖς χαῖται νώτοις ἐπιπεφρίκασι’,

τὰ δ’ ὑποδέδεται καὶ ἠμφίεσται φολίσι καὶ λάχναις καὶ χηλαῖς καὶ ὁπλαῖς ἀποκρότοις· μόνος δ’ ὁ ἄνθρωπος κατὰ τὸν Πλάτωνα ‘γυμνὸς καὶ ἄοπλος καὶ ἀνυπόδητος καὶ ἄστρωτος’ ὑπὸ τῆς φύσεως ἀπολέλειπται.

‘ἀλλ’ ἓν διδοῦσα πάντα μαλθάσσει τάδε’,

τὸν λογισμὸν καὶ τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πρόνοιαν. E

‘ἦ βραχὺ μὲν σθένος ἀνέρος· ἀλλά
ποικιλίᾳ πραπίδων
δεινὰ μὲν φῦλα πόντου
χθονίων τ’ ἀερίων τε
δάμναται βουλεύματα.’

κουφότατον ἵπποι καὶ ὠκύτατον, ἀνθρώπῳ δὲ θέουσι· μάχιμον κύων καὶ θυμοειδές, ἀλλ’ ἄνθρωπον φυλάττει· ἡδύτατον ἰχθὺς καὶ πολύσαρκον ὗς, ἀνθρώπῳ δὲ τροφὴ καὶ ὄψον ἐστί. τί μεῖζον ἐλέφαντος ἢ φοβερώτερον ἰδεῖν; ἀλλὰ καὶ τοῦτο παίγνιον γέγονεν ἀνθρώπου καὶ θέαμα πανηγυρικόν, ὀρχήσεις τε μανθάνει καὶ χορείας καὶ προσκυνήσεις, οὐκ ἀχρήστως τῶν τοιούτων παρεισαγομένων, ἀλλ’ ἵνα μανθάνωμεν ποῖ τὸν ἄνθρωπον ἡ φρόνησις αἴρει καὶ F

2 ἐχίνοις Stephanus: ἐχῖνος Ἐμπεδοκλῆς] Mullach. 1 p. 9 6 Πλάτωνα] Protag. p. 321 c ἄοπλος καὶ ἀνυπόδητος H ex Platone: ἄνοπλος καὶ ἀνυπόδετος 9 Nauck. p. 300 11 id. p. 295 13 φῦλα ex p. 959 d 18 ἀνθρώπῳ H: ἀνθρώποις 20 τοῦτο] οὗτος R 24 ποῖ H: ποῦ

τίνων ὑπεράνω ποιεῖ, καὶ πῶς κρατεῖ πάντων καὶ περίεστιν.

'οὐ γὰρ πυγμάχοι εἰμὲν ἀμύμονες οὐδὲ παλαισταί,
οὐδὲ ποσὶ κραιπνῶς θέομεν',

ἀλλ' ἐν πᾶσι τούτοις ἀτυχέστεροι τῶν θηρίων ἐσμέν· ἐμπειρίᾳ δὲ καὶ μνήμῃ καὶ σοφίᾳ καὶ τέχνῃ κατ' Ἀναξαγόραν σφῶν τ' αὐτῶν χρώμεθα καὶ βλίττομεν καὶ ἀμέλγομεν καὶ φέρομεν καὶ ἄγομεν συλλαμβάνοντες, ὥστ' ἐνταῦθα μηδὲν τῆς τύχης ἀλλὰ πάντα τῆς εὐβουλίας εἶναι.

99 4. *Ἀλλὰ μὴν καὶ τὰ τεκτόνων δήπου πράγματα θνητῶν ἐστι, καὶ τὰ χαλκοτύπων καὶ οἰκοδόμων καὶ ἀνδριαντοποιῶν, ἐν οἷς οὐδὲν αὐτομάτως οὐδ' ὡς ἔτυχε κατορθούμενον ὁρῶμεν. ὅτι γὰρ τούτοις βραχεῖά τις παρεμπίπτει τύχη, τὰ δὲ πλεῖστα καὶ μέγιστα τῶν ἔργων αἱ τέχναι συντελοῦσι δι' αὐτῶν. καὶ οὗτος ὑποδεδήλωκε*

'βᾶτ' εἰς ὁδὸν δὴ πᾶς ὁ χειρῶναξ λεώς,
οἳ τὴν Διὸς γοργῶπιν Ἐργάνην στατοῖς
λίκνοισι προστρέπεσθε'.

B *τὴν γὰρ Ἐργάνην αἱ τέχναι πάρεδρον οὐ τὴν Τύχην ἔχουσι. Νεάλκη μέντοι φασὶν ἵππον ζωγραφοῦντα τοῖς μὲν ἄλλοις κατορθοῦν εἴδεσι καὶ χρώμασι, τοῦ δ' ἀφροῦ τὴν περὶ τῷ χαλινῷ κοπτομένην χαυνότητα καὶ τὸ συνεκπίπτον ἆσθμα μὴ κατορθοῦντα*

3 Homer. ϑ 246 7 *σφῶν*] *ἔργῳ* Sauppius. Fort. *ἐρίῳ* 14 *βραχεῖα*] Epicurus ap. Diog. L. X 114 18 Nauck p. 248 21 *Ἐργάνην* H: *ἐργάνην καὶ τὴν ἀθηνᾶν* 22 *Νεάλκη* Madvigius: *ἕνα*

γράφειν τε πολλάκις καὶ ἐξαλείφειν, τέλος δ' ὑπ' ὀργῆς προσβαλεῖν τῷ πίνακι τὸν σπόγγον ὥσπερ εἶχε τῶν φαρμάκων ἀνάπλεων, τὸν δὲ προσπεσόντα θαυμαστῶς ἐναπομάξαι καὶ ποιῆσαι τὸ δέον. τοῦτ' ἔντεχνον τύχης μόνον ἱστορεῖται. κανόσι καὶ σταθμοῖς καὶ μέτροις καὶ ἀριθμοῖς πανταχοῦ χρῶνται, ἵνα μηδαμοῦ τὸ εἰκῇ καὶ ὡς ἔτυχε τοῖς ἔργοις ἐγ- C γένηται. καὶ μὴν αἱ τέχναι μικραί τινες εἶναι λέγονται φρονήσεις, μᾶλλον δ' ἀπορροαὶ φρονήσεως καὶ ἀποτρίμματα ἐνδιεσπαρμένα ταῖς χρείαις ταῖς περὶ τὸν βίον, ὥσπερ αἰνίττεται τὸ πῦρ ὑπὸ τοῦ Προμηθέως μερισθὲν ἄλλο ἄλλῃ διασπαρῆναι. καὶ γὰρ τῆς φρονήσεως μόρια καὶ σπάσματα μικρὰ θραυομένης καὶ κατακερματιζομένης εἰς τάξεις κεχώρηκε.

5. Θαυμαστὸν οὖν ἐστι πῶς αἱ μὲν τέχναι τῆς τύχης οὐ δέονται πρὸς τὸ οἰκεῖον τέλος, ἡ δὲ πασῶν μεγίστη καὶ τελειοτάτη τέχνη καὶ τὸ κεφάλαιον τῆς ἀνθρωπίνης εὐφημίας καὶ δικαιώσεως οὐδέν ἐστιν. ἀλλ' ἐπιτάσει μὲν καὶ ἀνέσει χορδῶν εὐβουλία τις ἔνεστιν ἣν μουσικὴν καλοῦσι, καὶ περὶ ἄρτυσιν ὄψων ἣν μαγειρικὴν ὀνομάζομεν, καὶ περὶ πλύσιν ἱματίων ἣν γναφικήν, τούς τε παῖδας καὶ ὑποδεῖ- D σθαι καὶ περιβάλλεσθαι διδάσκομεν καὶ τῇ δεξιᾷ λαμβάνειν τοῦ ὄψου τῇ δ' ἀριστερᾷ κρατεῖν τὸν ἄρτον, ὡς οὐδὲ τούτων γιγνομένων ἀπὸ τύχης ἀλλ' ἐπιστάσεως καὶ προσοχῆς δεομένων· τὰ δὲ μέγιστα

9 ἀπορροαὶ H: ἀπόρροιαι 10 χρείαις ταῖς H: χρείαις 19 καὶ ἀνέσει χορδῶν Benselerus (coll. Plat. Rep. p. 349 e): χορδῶν καὶ ἀνέσει 22 τε H: δὲ 23 τῇ μὲν H

καὶ κυριώτατα πρὸς εὐδαιμονίαν οὐ παρακαλεῖ τὴν φρόνησιν, οὐδὲ μετέχει τοῦ κατὰ λόγον καὶ πρόνοιαν; ἀλλὰ γῆν μὲν οὐδεὶς ὕδατι δεύσας ἀφῆκεν, ὡς ἀπὸ τύχης καὶ αὐτομάτως πλίνθων ἐσομένων, οὐδ' ἔρια καὶ σκύτη κτησάμενος κάθηται τῇ τύχῃ προσευχόμενος ἱμάτιον αὐτῷ καὶ ὑποδήματα γενέσθαι· χρυσίον δὲ πολὺ συμφορήσας καὶ ἀργύριον E καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ πολυθύρους αὐλὰς περιβαλόμενος καὶ κλίνας προσθέμενος πολυτελεῖς καὶ τραπέζας οἴεται ταῦτα φρονήσεως αὐτῷ μὴ παραγενομένης εὐδαιμονίαν ἔσεσθαι καὶ βίον ἄλυπον καὶ μακάριον καὶ ἀμετάβλητον; ἠρώτα τις Ἰφικράτην τὸν στρατηγόν, ὥσπερ ἐξελέγχων, τίς ἐστιν; ‘οὔτε γὰρ ὁπλίτης οὔτε τοξότης οὔτε πελταστής’. κἀκεῖνος ‘ὁ τούτοις’ ἔφη ‘πᾶσιν ἐπιτάττων καὶ χρώμενος’.

6. Οὐ χρυσίον ἡ φρόνησίς ἐστιν οὐδ' ἀργύριον F οὐδὲ δόξα οὐδὲ πλοῦτος οὐδ' ὑγίεια οὐδ' ἰσχὺς οὐδὲ κάλλος. τί οὖν ἐστι; τὸ πᾶσι τούτοις καλῶς χρῆσθαι δυνάμενον καὶ δι' ὃ τούτων ἕκαστον ἡδὺ γίγνεται καὶ ἔνδοξον καὶ ὠφέλιμον· ἄνευ δὲ τούτου δύσχρηστα καὶ ἄκαρπα καὶ βλαβερά, καὶ βαρύνει καὶ καταισχύνει τὸν κεκτημένον. ἦ που καλῶς ὁ Ἡσιόδου Προμηθεὺς τῷ Ἐπιμηθεῖ παρακελεύεται

‘μή ποτε δῶρα
δέξασθαι πὰρ Ζηνὸς Ὀλυμπίου ἀλλ' ἀποπέμπειν’,

100 τὰ τυχηρὰ λέγων καὶ τὰ ἐκτός. ὡς εἰ παρεκελεύετο μὴ συρίζειν ἄμουσον ὄντα μηδ' ἀναγιγνώσκειν

23 Ἡσιόδου] OD 86   27 λυρίζειν H

ἀγράμματον μηδ' ἱππεύειν ἄνιππον, οὕτω παρακελευόμενος αὐτῷ μὴ ἄρχειν ἀνόητον ὄντα μηδὲ πλουτεῖν ἀνελεύθερον μηδὲ γαμεῖν κρατούμενον ὑπὸ γυναικός. οὐ γὰρ μόνον 'τὸ εὖ πράσσειν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς φρονεῖν τοῖς ἀνοήτοις γίγνεται', ὡς Δημοσθένης εἶπεν, ἀλλὰ τὸ εὐτυχεῖν παρὰ τὴν ἀξίαν ἀφορμὴ τοῦ κακῶς πράττειν τοῖς μὴ φρονοῦσιν.

6 Δημοσθένης] Olynth. I 23

B

ΠΕΡΙ ΑΡΕΤΗΣ ΚΑΙ ΚΑΚΙΑΣ.

1. *Τὰ ἱμάτια δοκεῖ θερμαίνειν τὸν ἄνθρωπον, οὐκ αὐτὰ δήπου θερμαίνοντα καὶ προσβάλλοντα τὴν θερμότητα (καθ' ἑαυτὸ γὰρ ἕκαστον αὐτῶν ψυχρόν ἐστιν, ᾗ καὶ πολλάκις οἱ καυματιζόμενοι καὶ πυρέτ-* C *τοντες ἐξ ἑτέρων ἕτερα μεταλαμβάνουσιν). ἀλλ' ἣν ὁ ἄνθρωπος ἀναδίδωσιν ἐξ ἑαυτοῦ θερμότητα, ταύτην ἡ ἐσθὴς τῷ σώματι προσπεσοῦσα συνέχει καὶ περιστέλλει. καὶ καθειργνυμένην εἰς τὸ σῶμα οὐκ ἐᾷ πάλιν σκεδάννυσθαι. ταὐτὸ δὴ τοῦτο τοῖς πράγμασιν ὑπάρχον ἐξαπατᾷ τοὺς πολλούς, ὡς. ἂν οἰκίας μεγάλας περιβάλωνται καὶ πλῆθος ἀνδραπόδων καὶ χρημάτων συναγάγωσιν, ἡδέως βιωσομένους. τὸ δ' ἡδέως ζῆν καὶ ἱλαρῶς οὐκ ἔξωθέν ἐστιν, ἀλλὰ τοὐναντίον ὁ ἄνθρωπος τοῖς περὶ αὐτὸν πράγμασιν ἡδονὴν καὶ χάριν ὥσπερ ἐκ πηγῆς τοῦ ἤθους προστίθησιν.*

D *'αἰθομένου δὲ πυρὸς γεραρώτερος οἶκος ἰδέσθαι', καὶ πλοῦτος ἡδίων καὶ δόξα λαμπροτέρα καὶ δύναμις, ἂν τὸ ἀπὸ τῆς ψυχῆς ἔχῃ γῆθος· ὅπου καὶ*

2 *θερμαίνοντα καὶ* del. H   4 *οἱ* Stephanus   17 Nauck. p. 343.

πενίαν καὶ φυγὴν καὶ γῆρας ἐλαφρῶς καὶ προσηνῶς πρὸς εὐκολίαν καὶ πρᾳότητα τρόπου φέρουσιν.

2. Ὡς γὰρ ἀρώματα τρίβωνας εὐώδεις καὶ ῥάκια ποιεῖ, τοῦ δ' Ἀγχίσου τὸ σῶμα ἰχῶρα πονηρὸν ἐξεδίδου

'νώτου καταστάζοντα βύσσινον φάρος',

οὕτω μετ' ἀρετῆς καὶ δίαιτα πᾶσα καὶ βίος ἄλυπός ἐστι καὶ ἐπιτερπής, ἡ δὲ κακία καὶ τὰ λαμπρὰ φαινόμενα καὶ πολυτελῆ καὶ σεμνὰ μιγνυμένη λυπηρὰ E
καὶ ναυτιώδη καὶ δυσπρόσδεκτα παρέχει τοῖς κεκτημένοις.

'οὗτος μακάριος ἐν ἀγορᾷ νομίζεται·
ἐπὰν δ' ἀνοίξῃ τὰς θύρας, τρισάθλιος,
γυνὴ κρατεῖ πάντων, ἐπιτάττει, μάχετ' ἀεί.'

καίτοι γυναικὸς οὐ χαλεπῶς ἄν τις ἀπαλλαγείη πονηρᾶς ἀνὴρ ὤν, μὴ ἀνδράποδον· πρὸς δὲ τὴν ἑαυτοῦ κακίαν οὐκ ἔστι γραψάμενον ἀπόλειψιν ἤδη πραγμάτων ἀφεῖσθαι καὶ ἀναπαύεσθαι γενόμενον καθ' αὑτόν, ἀλλ' ἀεὶ συνοικοῦσα τοῖς σπλάγχνοις καὶ προσπεφυκυῖα νύκτωρ καὶ μεθ' ἡμέραν

'εὕει ἄτερ δαλοῦ καὶ ὠμῷ γήραϊ δῶκε',

βαρεῖα συνέκδημος οὖσα δι' ἀλαζονείαν καὶ πολυτε- F
λὴς σύνδειπνος ὑπὸ λιχνείας καὶ σύγκοιτος ὀδυνηρά, φροντίσι καὶ μερίμναις καὶ ζηλοτυπίαις ἐκκόπτουσα τὸν ὕπνον καὶ διαφθείρουσα. καὶ γὰρ ὃ καθεύδουσι, τοῦ σώματος ὕπνος ἐστὶ καὶ ἀνάπαυσις, τῆς δὲ ψυχῆς πτοῖαι καὶ ὄνειροι καὶ ταραχαὶ διὰ δεισιδαιμονίαν.

5 Nauck. p. 168 11 Meinek. IV p. 157 20 Hesiod. OD 705 24 ὃ] ὅτε? 26 ὄνειροι] οἶστροι H

'ὅταν δὲ νυστάζοντά μ' ἡ λύπη λάβῃ,
ἀπόλλυμ' ὑπὸ τῶν ἐνυπνίων'

φησί τις. οὕτω δὲ καὶ φθόνος καὶ φόβος καὶ θυμὸς καὶ ἀκολασία διατίθησι. μεθ' ἡμέραν μὲν γὰρ ἔξω βλέπουσα καὶ συσχηματιζομένη πρὸς ἑτέρους ἡ κακία
101 δυσωπεῖται καὶ παρακαλύπτει τὰ πάθη, καὶ οὐ παντάπασι ταῖς ὁρμαῖς ἐκδίδωσιν ἑαυτὴν ἀλλ' ἀντιτείνει καὶ μάχεται πολλάκις· ἐν δὲ τοῖς ὕπνοις ἀποφυγοῦσα δόξας καὶ νόμους καὶ πορρωτάτω γενομένη τοῦ δεδιέναι τε καὶ αἰδεῖσθαι, πᾶσαν ἐπιθυμίαν κινεῖ καὶ ἐπανεγείρει τὸ κακόηθες καὶ ἀκόλαστον. 'μητρί τε γὰρ ἐπιχειρεῖ μίγνυσθαι', ὥς φησιν ὁ Πλάτων, καὶ βρώσεις ἀθέσμους προσφέρεται καὶ πράξεως οὐδεμιᾶς ἀπέχεται. ἀπολαύουσα τοῦ παρανομεῖν ὡς ἀνυστόν ἐστιν εἰδώλοις καὶ φάσμασιν εἰς οὐδεμίαν ἡδονὴν οὐδὲ τελείωσιν τοῦ ἐπιθυμοῦντος τελευτῶ-
B σιν, ἀλλὰ κινεῖν μόνον καὶ διαγριαίνειν τὰ πάθη καὶ τὰ νοσήματα δυναμένοις.

3. Ποῦ τοίνυν τὸ ἡδὺ τῆς κακίας ἐστίν, εἰ μηδαμοῦ τὸ ἀμέριμνον καὶ τὸ ἄλυπον μηδ' αὐτάρκεια μηδ' ἀταραξία μηδ' ἡσυχία; ταῖς μὲν γὰρ τῆς σαρκὸς ἡδοναῖς ἡ τοῦ σώματος εὐκρασία καὶ ὑγίεια χώραν καὶ γένεσιν δίδωσι· τῇ δὲ ψυχῇ οὐκ ἔστιν ἐγγενέσθαι γῆθος οὐδὲ χαρὰν βέβαιον, ἂν μὴ τὸ εὔθυμον καὶ ἄφοβον καὶ θαρραλέον ὥσπερ ἕδραν ἢ γαλήνην ἄκλυστον ὑποβάληται, ἀλλὰ κἂν ὑπομειδιάσῃ τις

1 Meinek. IV p. 669   8 διαμάχεται H   12 Πλάτων] Rep. p. 571 d   15 εἰδώλοις] ἐν εἰδώλοις Stephanus

ἐλπὶς ἢ τέρψις, αὕτη ταχὺ φροντίδος ἐκραγείσης ὥσπερ ἐν εὐδίᾳ σπιλάδος συνεχύθη καὶ συνεταράχθη.

4. Ἄθροιζε χρυσίον, σύναγε ἀργύριον, οἰκοδόμει C περιπάτους, ἔμπλησον ἀνδραπόδων τὴν οἰκίαν καὶ χρεωστῶν τὴν πόλιν· ἂν μὴ τὰ πάθη τῆς ψυχῆς καταστορέσῃς καὶ τὴν ἀπληστίαν παύσῃς καὶ φόβων καὶ φροντίδων ἀπαλλάξῃς σαυτόν, οἶνον διηθεῖς πυρέττοντι καὶ χολικῷ μέλι προσφέρεις καὶ σιτία καὶ ὄψα κοιλιακοῖς ἑτοιμάζεις καὶ δυσεντερικοῖς, μὴ στέγουσι μηδὲ ῥωννυμένοις ἀλλὰ προσδιαφθειρομένοις ὑπ' αὐτῶν. οὐχ ὁρᾷς τοὺς νοσοῦντας ὅτι τῶν βρωμάτων τὰ καθαρώτατα καὶ πολυτελέστατα δυσχεραίνουσι καὶ διαπτύουσι καὶ παραιτοῦνται προσφε- D ρόντων καὶ βιαζομένων, εἶτα, τῆς κράσεως μεταβαλούσης καὶ πνεύματος χρηστοῦ καὶ γλυκέος αἵματος ἐγγενομένου καὶ θερμότητος οἰκείας, ἀναστάντες ἄρτον λιτὸν ἐπὶ τυρῷ καὶ καρδάμῳ χαίρουσι καὶ ἀσμενίζουσιν ἐσθίοντες; τοιαύτην ὁ λόγος ἐμποιεῖ τῇ ψυχῇ διάθεσιν. αὐτάρκης ἔσῃ, ἂν μάθῃς τί τὸ καλὸν κἀγαθόν ἐστι· τρυφήσεις ἐν πενίᾳ καὶ βασιλεύσεις καὶ τὸν ἀπράγμονα βίον καὶ ἰδιώτην οὐδὲν ἧττον ἀγαπήσεις ἢ τὸν ἐπὶ στρατηγίαις καὶ ἡγεμονίαις· οὐ βιώσῃ φιλοσοφήσας ἀηδῶς, ἀλλὰ πανταχοῦ ζῆν ἡδέως μαθήσῃ καὶ ἀπὸ πάντων· εὐφρανεῖ σε πλοῦτος πολλοὺς εὐεργετοῦντα καὶ πενία πολλὰ μὴ E μεριμνῶντα καὶ δόξα τιμώμενον καὶ ἀδοξία μὴ φθονούμενον.

18 ἐσθίοντες Iannotius: ἔσθοντες

F

*ΠΑΡΑΜΥΘΗΤΙΚΟΣ ΠΡΟΣ ΑΠΟΛΛΩΝΙΟΝ.

1. Καὶ πάλαι σοι συνήλγησα καὶ συνηχθέσθην, Ἀπολλώνιε, ἀκούσας περὶ τῆς τοῦ προσφιλεστάτου πᾶσιν ἡμῖν υἱοῦ σου προώρου μεταλλαγῆς τοῦ βίου, νεανίσκου κοσμίου πάνυ καὶ σώφρονος καὶ διαφερόντως τά τε πρὸς θεοὺς καὶ τὰ πρὸς γονεῖς καὶ
102 φίλους ὅσια καὶ δίκαια διαφυλάξαντος. τότε μὲν οὖν ὑπὸ τὸν τῆς τελευτῆς καιρὸν ἐντυγχάνειν σοι καὶ παρακαλεῖν ἀνθρωπίνως φέρειν τὸ συμβεβηκὸς ἀνοίκειον ἦν, παρειμένον τό τε σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν ὑπὸ τῆς παραλόγου συμφορᾶς, καὶ συμπαθεῖν δ' ἦν ἀναγκαῖον· οὐδὲ γὰρ οἱ βέλτιστοι τῶν ἰατρῶν πρὸς τὰς ἀθρόας τῶν ῥευμάτων ἐπιφορὰς εὐθὺς προσφέρουσι τὰς διὰ τῶν φαρμάκων βοηθείας, ἀλλ' ἐῶσι τὸ βαρῦνον τῆς φλεγμονῆς δίχα τῆς τῶν ἔξωθεν περιχρίστων ἐπιθέσεως αὐτὸ δι' αὑτοῦ λαβεῖν πέψιν. (2) ἐπεὶ δὲ νῦν καὶ χρόνος ὁ πάντα πεπαίνειν εἰω-
B θὼς ἐγγέγονε τῇ συμφορᾷ καὶ ἡ περὶ σὲ διάθεσις ἀπαιτεῖν ἔοικε τὴν παρὰ τῶν φίλων βοήθειαν, καλῶς

5 καὶ πρὸς γονεῖς Stephanus 16 ἐπεὶ δὲ νῦν R: ἐπειδὴ οὖν

ἔχειν ὑπέλαβον τῶν παραμυθητικῶν σοι μεταδοῦναι λόγων πρὸς ἄνεσιν τῆς λύπης καὶ παῦλαν τῶν πενθικῶν καὶ ματαίων ὀδυρμῶν.

‘ψυχῆς’ γὰρ ‘νοσούσης εἰσὶν ἰατροὶ λόγοι,
ὅταν τις ἐν καιρῷ γε μαλθάσσῃ κέαρ.’

κατὰ γὰρ τὸν σοφὸν Εὐριπίδην

‘ἄλλο δέ γ’ ἐπ’ ἄλλῃ φάρμακον κεῖται νόσῳ·
λυπουμένῳ μὲν μῦθος εὐμενὴς φίλων,
ἄγαν δὲ μωραίνοντι νουθετήματα’.

πολλῶν γὰρ ὄντων ψυχικῶν παθῶν, ἡ λύπη τὸ χα- C
λεπώτατον πέφυκεν εἶναι πάντων· ‘διὰ λύπην γάρ’ φασί ‘καὶ μανίαν γίγνεσθαι πολλοῖς’

‘καὶ νοσήματ’ οὐκ ἰάσιμα,
αὐτούς τ’ ἀνῃρήκασι διὰ λύπην τινές’.

3. Τὸ μὲν οὖν ἀλγεῖν καὶ δάκνεσθαι τελευτήσαντος υἱοῦ φυσικὴν ἔχει τὴν ἀρχὴν τῆς λύπης, καὶ οὐκ ἐφ’ ἡμῖν. οὐ γὰρ ἔγωγε συμφέρομαι τοῖς ὑμνοῦσι τὴν ἄγριον καὶ σκληρὰν ἀπάθειαν, ἔξω καὶ τοῦ δυνατοῦ καὶ τοῦ συμφέροντος οὖσαν· ἀφαιρήσεται γὰρ ἡμῶν αὕτη τὴν ἐκ τοῦ φιλεῖσθαι καὶ φιλεῖν
εὔνοιαν, ἣν παντὸς μᾶλλον διασῴζειν ἀναγκαῖον. D
τὸ δὲ πέρα τοῦ μετρίου παρεκφέρεσθαι καὶ συναύξειν τὰ πένθη παρὰ φύσιν εἶναί φημι καὶ ὑπὸ τῆς ἐν ἡμῖν φαύλης γίγνεσθαι δόξης. διὸ καὶ τοῦτο μὲν ἐατέον ὡς βλαβερὸν καὶ φαῦλον καὶ σπουδαίοις ἀνδράσιν ἥκιστα πρέπον, τὴν δὲ μετριοπάθειαν οὐκ

4 ψυχῆς] Aesch. Prom. 379 6 Εὐριπίδην] Nauck. p. 524 12 Meinek. IV p. 43 καὶ μανία γίγνεται πολλοῖσι Stobaeus Flor. XCIX 1 22 μετρίου Pflugkius: μέτρου

ἀποδοκιμαστέον. ‘μὴ γὰρ νοσοῖμεν’ φησὶν ὁ ἀκαδημαϊκὸς Κράντωρ, ‘νοσήσασι δὲ παρείη τις αἴσθησις, εἴτ’ οὖν τέμνοιτό τι τῶν ἡμετέρων εἴτ’ ἀποσπῷτο. τὸ γὰρ ἀνώδυνον τοῦτ’ οὐκ ἄνευ μεγάλων ἐγγίγνεται μισθῶν τῷ ἀνθρώπῳ· τεθηριῶσθαι γὰρ εἰκὸς
E ἐκεῖ μὲν σῶμα τοιοῦτον ἐνταῦθα δὲ ψυχήν.’

4. Οὔτ’ οὖν ἀπαθεῖς ἐπὶ τῶν τοιούτων συμφορῶν ὁ λόγος ἀξιοῖ γίγνεσθαι τοὺς εὖ φρονοῦντας οὔτε δυσπαθεῖς· τὸ μὲν γὰρ ἄτεγκτον καὶ θηριῶδες, τὸ δ’ ἐκλελυμένον καὶ γυναικοπρεπές. εὐλόγιστος δ’ ὁ τὸν οἰκεῖον ὅρον ἔχων καὶ δυνάμενος φέρειν δεξιῶς τά τε προσηνῆ καὶ τὰ λυπηρὰ τῶν ἐν τῷ βίῳ συμβαινόντων, καὶ προειληφὼς ὅτι καθάπερ ἐν δημοκρατίᾳ κλῆρός ἐστι τῶν ἀρχῶν καὶ δεῖ λαχόντα μὲν ἄρχειν ἀπολαχόντα δὲ φέρειν ἀνεπαχθῶς τὴν τύχην, οὕτω καὶ τῇ διανομῇ τῶν πραγμάτων ἀνεγκλή-
F τως καὶ πειθηνίως ἕπεσθαι. τοῦτο γὰρ οἱ μὴ δυνάμενοι ποιεῖν οὐδὲ τὰς εὐπραγίας ἂν ἐμφρόνως φέρειν δύναιντο καὶ μετρίως. τῶν μὲν γὰρ καλῶς λεγομένων ἐστὶν ἐν ὑποθήκης μέρει καὶ τοῦτο

‘μηδ’ εὐτύχημα μηδὲν ὧδ’ ἔστω μέγα,
ὅ σ’ ἐξεπαρεῖ μεῖζον ἢ χρεὼν φρονεῖν.
μηδ’ ἄν τι συμβῇ δυσχερές, δουλοῦ πάλιν,
ἀλλ’ αὐτὸς αἰεὶ μίμνε. τὴν σαυτοῦ φύσιν
σῴζων βεβαίως, ὥστε χρυσὸς ἐν πυρί’.

πεπαιδευμένων δ’ ἐστὶ καὶ σωφρόνων ἀνδρῶν πρός
103 τε τὰς δοκούσας εὐτυχίας τὸν αὐτὸν εἶναι, καὶ πρὸς

2 Κράντωρ] Mullach. 3 p. 146   6 τοιοῦτον] i. e. οἷον τεμνόμενον μὴ ἀλγεῖν   21 Nauck. p. 524

τὰς ἀτυχίας φυλάξαι γενναίως τὸ πρέπον. τῆς γὰρ εὐλογιστίας ἔργον ἐστὶν ἢ φυλάξασθαι τὸ κακὸν ἐπιφερόμενον ἢ διορθώσασθαι γενόμενον ἢ συστεῖλαι πρὸς τὸ βραχύτατον ἢ παρασκευάζειν αὑτῷ τὴν ὑπομονὴν ἄρρενα καὶ γενναίαν. καὶ γὰρ περὶ τἀγαθὸν ἡ φρόνησις πραγματεύεται τετραχῶς, ἢ κτωμένη τἀγαθὰ ἢ φυλάττουσα ἢ αὔξουσα ἢ χρωμένη δεξιῶς. οὗτοι τῆς φρονήσεως καὶ τῶν ἄλλων ἀρετῶν εἰσι κανόνες, οἷς πρὸς ἀμφότερα χρηστέον.

‘οὐκ ἔστιν’ γὰρ ‘ὅστις πάντ’ ἀνὴρ εὐδαιμονεῖ’ B

καὶ νὴ Δία

‘τό τοι χρεὼν οὐκ ἔστι μὴ χρεὼν ποιεῖν’.

5. Ὥσπερ γὰρ ἐν φυτοῖς ποτὲ μὲν πολυκαρπίαι γίγνονται ποτὲ δ’ ἀκαρπίαι, καὶ ἐν ζῴοις ποτὲ μὲν πολυγονίαι ποτὲ δὲ καὶ ἀγονίαι, καὶ ἐν θαλάττῃ εὐδίαι τε καὶ χειμῶνες, οὕτω καὶ ἐν βίῳ πολλαὶ καὶ ποικίλαι περιστάσεις γιγνόμεναι πρὸς τὰς ἐναντίας περιάγουσι τοὺς ἀνθρώπους τύχας. εἰς ἃς διαβλέψας ἄν τις οὐκ ἀπεικότως εἴποι

‘οὐκ ἐπὶ πᾶσίν σ’ ἐφύτευσ’ ἀγαθοῖς,
Ἀγάμεμνον, Ἀτρεύς. C
δεῖ δέ σε χαίρειν καὶ λυπεῖσθαι·
θνητὸς γὰρ ἔφυς. κἂν μὴ σὺ θέλῃς,
τὰ θεῶν οὕτω βουλόμεν’ ἔσται’

καὶ τὸ ὑπὸ Μενάνδρου ῥηθέν

‘εἰ γὰρ ἐγένου σύ, Τρόφιμε, τῶν πάντων μόνος,

4 αὑτῷ H: αὐτῷ 10 Nauck. p. 447 12 id. p. 697 15 δὲ καὶ] δ’ H 20 Eurip. Iph. A. 29 24 βουλόμεν’ Euripides: βουλομένων 25 Μενάνδρου] Meinek. IV p. 227

ὅτ᾽ ἔτικτεν ἡ μήτηρ σ᾽, ἐφ᾽ ᾧ τε διατελεῖν
πράσσων ἃ βούλει καὶ διευτυχῶν ἀεί,
καὶ τοῦτο τῶν θεῶν τις ὡμολόγησέ σοι,
ὀρθῶς ἀγανακτεῖς· ἔστι γάρ σ᾽ ἐψευσμένος,
ἄτοπόν τε πεποίηκ᾽. εἰ δ᾽ ἐπὶ τοῖς αὐτοῖς νόμοις
ἐφ᾽ οἷσπερ ἡμεῖς ἔσπασας τὸν ἀέρα
D τὸν κοινόν, ἵνα σοι καὶ τραγικώτερον λαλῶ,
οἰστέον ἄμεινον ταῦτα καὶ λογιστέον.
τὸ δὲ κεφάλαιον τῶν λόγων, ἄνθρωπος εἶ,
οὗ μεταβολὴν θᾶττον πρὸς ὕψος καὶ πάλιν
ταπεινότητα ζῷον οὐδὲν λαμβάνει.
καὶ μάλα δικαίως· ἀσθενέστατον γὰρ ὂν
φύσει μεγίστοις οἰκονομεῖται πράγμασιν,
ὅταν πέσῃ δέ, πλεῖστα συντρίβει καλά.
σὺ δ᾽ οὔθ᾽ ὑπερβάλλοντα Τρόφιμ᾽ ἀπώλεσας
E ἀγαθά. τὰ νυνί τ᾽ ἐστὶ μέτριά σοι κακά.
ὥστ᾽ ἀνὰ μέσον που καὶ τὸ λοιπὸν ὂν φέρε.᾽

ἀλλ᾽ ὅμως τοιούτων ὄντων τῶν πραγμάτων ἔνιοι διὰ
τὴν ἀφροσύνην οὕτως εἰσὶν ἀβέλτεροι καὶ κεναυχεῖς,
ὥστε μικρὸν ἐπαρθέντες ἢ διὰ χρημάτων περιουσίαν
ἄφθονον ἢ διὰ μέγεθος ἀρχῆς ἢ διά τινας προεδρίας
πολιτικὰς ἢ διὰ τιμὰς καὶ δόξας ἐπαπειλεῖν τοῖς ἤτ-
F τοσι καὶ ἐξυβρίζειν, οὐκ ἐνθυμούμενοι τὸ τῆς τύχης
ἄστατον καὶ ἀβέβαιον, οὐδ᾽ ὅτι ῥᾳδίως τὰ ὑψηλὰ
γίγνεται ταπεινὰ καὶ τὰ χθαμαλὰ πάλιν ὑψοῦται
ταῖς ὀξυρρόποις μεθιστάμενα τῆς τύχης μεταβολαῖς.

1 τε Schaeferus: γε 4 σ᾽ Grotius 16 τὰ νυνί Bentleius: τὰ νῦν τ᾽ H: δ᾽ 17 ὂν addidi

ζητεῖν οὖν ἐν ἀβεβαίοις βέβαιόν τι λογιζομένων ἐστὶ περὶ τῶν πραγμάτων οὐκ ὀρθῶς·

'τροχοῦ' γὰρ 'περιστείχοντος ἄλλοθ' ἡτέρα
ἁψὶς ὕπερθε γίγνετ' ἄλλοθ' ἡτέρα.'

6. Κράτιστον δὴ πρὸς ἀλυπίαν φάρμακον ὁ λόγος καὶ ἡ διὰ τούτου παρασκευὴ πρὸς πάσας τοῦ βίου τὰς μεταβολάς. χρὴ γὰρ οὐ μόνον ἑαυτὸν εἰδέναι θνητὸν ὄντα τὴν φύσιν, ἀλλὰ καὶ ὅτι θνητῷ σύγκληρός ἐστι βίῳ καὶ πράγμασι ῥᾳδίως μεθισταμένοις 104
πρὸς τοὐναντίον. ἀνθρώπων γὰρ ὄντως θνητὰ μὲν καὶ ἐφήμερα τὰ σώματα, θνηταὶ δὲ τύχαι καὶ πάθη καὶ πάνθ' ἁπλῶς τὰ κατὰ τὸν βίον, ἅπερ

'οὐκ ἔστι φυγεῖν βροτὸν οὐδ' ὑπαλύξαι'

τὸ παράπαν ἀλλά

'Ταρτάρου πυθμὴν πιέζει σ' ἀφανοῦς σφυρηλάτοις ἀνάγκαις'

ὥς φησι Πίνδαρος. ὅθεν ὀρθῶς ὁ Φαληρεὺς Δημήτριος εἰπόντος Εὐριπίδου

'ὁ δ' ὄλβος οὐ βέβαιος ἀλλ' ἐφήμερος'

καὶ ὅτι

'μίκρ' ἄττα τὰ σφάλλοντα, καὶ μί' ἡμέρα
τὰ μὲν καθεῖλεν ὑψόθεν τὰ δ' ἦρ' ἄνω'

τὰ μὲν ἄλλα καλῶς ἔφη λέγειν αὐτόν, 'βέλτιον δ' B
ἂν ἔχον ἦν, εἰ μὴ μίαν ἡμέραν ἀλλὰ στιγμὴν εἶπε χρόνου'.

3 Bergk. 3 p. 740 13 Homer. *M* 326 15 Bergk. 1 p. 450 18 Εὐριπίδου] Phoen. 558 21 μίκρ' ἄττα τὰ scripsi: μικρότατα (ὡς μικρὰ τὰ Stobaeus Flor. CV 1. Nauck. p. 388) 24 ἔχον ἦν H: εἶχεν ὄν

'κύκλος γὰρ αὐτὸς καρπίμοις τε γῆς φυτοῖς
γένει βροτῶν τε. τοῖς μὲν αὔξεται βίος,
τῶν δὲ φθίνει τε κἀκθερίζεται πάλιν.'

ὁ δὲ Πίνδαρος ἐν ἄλλοις

'τί δέ τις; τί δ' οὔ τις; σκιᾶς ὄναρ
ἄνθρωπος'

ἐμφαντικῶς σφόδρα καὶ φιλοτέχνως ὑπερβολῇ χρησάμενος τὸν τῶν ἀνθρώπων βίον ἐδήλωσε. τί γὰρ σκιᾶς ἀσθενέστερον; τὸ δὲ ταύτης ὄναρ οὐδ' ἂν
C ἐκφράσαι τις ἕτερος δυνηθείη σαφῶς. τούτοις δ' ἑπόμενος καὶ ὁ Κράντωρ παραμυθούμενος ἐπὶ τῇ τῶν τέκνων τελευτῇ τὸν Ἱπποκλέα φησί 'ταῦτα γὰρ πᾶσα αὕτη ἡ ἀρχαία φιλοσοφία λέγει τε καὶ παρακελεύεται. ὧν εἰ δή τι ἄλλο μὴ ἀποδεχόμεθα, τό γε πολλαχῇ εἶναι ἐργώδη καὶ δύσκολον τὸν βίον ἄγαν ἀληθές. καὶ γὰρ εἰ μὴ φύσει τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον, ὑπό γ' ἡμῶν εἰς τοῦτ' ἀφῖκται διαφθορᾶς. ἥ τ' ἄδηλος αὕτη τύχη πόρρωθεν ἡμῖν καὶ ἔτ' ἀπ' ἀρχῆς ἠκολούθηκεν οὐδ' ἐφ' ἑνὶ ὑγιεῖ, φυομένοις τε μίγνυταί τις ἐν πᾶσι κακοῦ μοῖρα· τὰ γάρ τοι σπέρματα εὐθὺς θνητὰ ὄντα ταύτης κοινωνεῖ τῆς αἰτίας, ἐξ ἧς ἀφυΐα μὲν ψυχῆς, νόσοι δὲ καὶ κήδεα καὶ μοῖρα θνητῶν ἐκεῖθεν ἡμῖν ἕρπει.' τοῦ δὴ
D χάριν ἐτραπόμεθα δεῦρο; ἵν' εἰδείημεν ὅτι καινὸν ἀτυχεῖν οὐδὲν ἀνθρώπῳ ἀλλὰ πάντες ταὐτὸ πεπόνθαμεν. 'ἄσκοπος γὰρ ἡ τύχη' φησὶν ὁ Θεόφραστος

1 Nauck. p. 387 4 *Πίνδαρος*] Pyth. VIII 135 11 *Κράντωρ*] Mullach. 3 p. 147 22 δὲ H: τε 25 οὐδὲν ἀτυχεῖν R

'καὶ δεινὴ παρελέσθαι τὰ προπεπονημένα καὶ μεταρρῖψαι τὴν δοκοῦσαν εὐημερίαν, οὐδένα καιρὸν ἔχουσα τακτόν'. ταῦτα δὲ καὶ ἄλλα τοιαῦτα καὶ καθ' ἑαυτὸν ἑκάστῳ λογίσασθαι ῥᾴδιον, καὶ ἄλλων ἀκοῦσαι παλαιῶν καὶ σοφῶν ἀνδρῶν· ὧν πρῶτος μέν ἐστιν ὁ θεῖος Ὅμηρος, εἰπών

'οὐδὲν ἀκιδνότερον γαῖα τρέφει ἀνθρώποιο.
οὐ μὲν γάρ ποτέ φησι κακὸν πείσεσθαι ὀπίσσω,
ὄφρ' ἀρετὴν παρέχωσι θεοὶ καὶ γούνατ' ὀρώρῃ·
ἀλλ' ὅτε δὴ καὶ λυγρὰ θεοὶ μάκαρες τελέσωσι,
καὶ τὰ φέρει ἀεκαζόμενος τετληότι θυμῷ' E

καί

'τοῖος γὰρ νόος ἐστὶν ἐπιχθονίων ἀνθρώπων,
οἷον ἐπ' ἦμαρ ἄγῃσι πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε'

καὶ ἐν ἄλλοις

'Τυδείδη μεγάθυμε, τίη γενεὴν ἐρεείνεις;
οἵη περ φύλλων γενεή, τοίη δὲ καὶ ἀνδρῶν.
φύλλα τὰ μέν τ' ἄνεμος χαμάδις χέει, ἄλλα δέ θ' ὕλη
τηλεθόωσα φύει, ἔαρος δ' ἐπιγίγνεται ὥρη·
ὣς ἀνδρῶν γενεὴ ἡ μὲν φύει ἡ δ' ἀπολήγει.'

ταύτῃ δ' ὅτι καλῶς ἐχρήσατο τῇ εἰκόνι τοῦ ἀνθρωπείου βίου δῆλον ἐξ ὧν ἐν ἄλλῳ τόπῳ φησὶν οὕτω F

'βροτῶν ἕνεκα πτολεμίζω
δειλῶν, οἳ φύλλοισιν ἐοικότες, ἄλλοτε μέν τε
ζαφλεγέες τελέθουσιν ἀρούρης καρπὸν ἔδοντες,
ἄλλοτε δὲ φθινύθουσιν ἀκήριοι, οὐδέ τις ἀλκή'.

10 τελέσωσι H ex Homer. σ 133: τελέουσι 13 Hom. σ 136 16 id. Z 145 24 id. Φ 463 πτολεμίζω H: πτολεμίζειν

105 Σιμωνίδης δ᾽ ὁ τῶν μελῶν ποιητής, Παυσανίου τοῦ βασιλέως τῶν Λακεδαιμονίων μεγαλαυχουμένου συνεχῶς ἐπὶ ταῖς αὑτοῦ πράξεσι καὶ κελεύοντος ἀπαγγεῖλαί τι αὐτῷ σοφὸν μετὰ χλευασμοῦ, συνεὶς αὐτοῦ τὴν ὑπερηφανίαν συνεβούλευε μεμνῆσθαι ὅτι ἄνθρωπός ἐστι· Φίλιππος δ᾽ ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς τριῶν αὐτῷ προσαγγελθέντων εὐτυχημάτων ὑφ᾽ ἕνα καιρόν, πρώτου μὲν ὅτι τεθρίππῳ νενίκηκεν Ὀλύμπια, δευτέρου δ᾽ ὅτι Παρμενίων ὁ στρατηγὸς μάχῃ Δαρ-
B δανεῖς ἐνίκησε, τρίτου δ᾽ ὅτι ἄρρεν αὐτῷ παιδίον ἐκύησεν Ὀλυμπιάς, ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν τὰς χεῖρας ‘ὦ δαῖμον’ εἶπε, ‘μέτριόν τι τούτοις ἀντίθες ἐλάττωμα’, εἰδὼς ὅτι τοῖς μεγάλοις εὐτυχήμασι φθονεῖν πέφυκεν ἡ τύχη. Θηραμένης δ᾽ ὁ γενόμενος Ἀθήνησι τῶν τριάκοντα τυράννων, συμπεσούσης τῆς οἰκίας ἐν ᾗ μετὰ πλειόνων ἐδείπνει, μόνος σωθεὶς καὶ πρὸς πάντων εὐδαιμονιζόμενος, ἀναφωνήσας μεγάλῃ τῇ φωνῇ ‘ὦ τύχη’ εἶπεν, ‘εἰς τίνα με καιρὸν ἄρα φυλάττεις;’ μετ᾽ οὐ πολὺν δὲ χρόνον καταστρεβλωθεὶς ὑπὸ τῶν συντυράννων ἐτελεύτησεν.

7. Ὑπερφυῶς δὲ φαίνεται περὶ τὴν παραμυθίαν
C ὁ ποιητὴς εὐδοκιμεῖν, ποιήσας τὸν Ἀχιλλέα λέγοντα πρὸς τὸν Πρίαμον ἥκοντα ἐπὶ λύτρα τοῦ Ἕκτορος ταυτί

‘ἀλλ᾽ ἄγε δὴ κατ᾽ ἄρ᾽ ἕζευ ἐπὶ θρόνου, ἄλγεα δ᾽ ἔμπης
ἐν θυμῷ κατακεῖσθαι ἐάσομεν ἀχνύμενοί περ·
οὐ γάρ τις πρῆξις πέλεται κρυεροῖο γόοιο.

25 Homer. Ω 522

ὡς γὰρ ἐπεκλώσαντο θεοὶ δειλοῖσι βροτοῖσι,
ζώειν ἀχνυμένοις· αὐτοὶ δέ τ' ἀκηδέες εἰσί.
δοιοὶ γάρ τε πίθοι κατακείαται ἐν Διὸς οὔδει
δώρων οἷα δίδωσι, κακῶν, ἕτερος δὲ ἐάων.
ᾧ μέν κ' ἀμμίξας δώῃ Ζεὺς τερπικέραυνος,
ἄλλοτε μέν τε κακῷ ὅ γε κύρεται ἄλλοτε δ' ἐσθλῷ· D
ᾧ δέ κε τῶν λυγρῶν δώῃ, λωβητὸν ἔθηκε
καί ἑ κακὴ βούβρωστις ἐπὶ χθόνα δῖαν ἐλαύνει,
φοιτᾷ δ' οὔτε θεοῖσι τετιμένος οὔτε βροτοῖσιν.'

ὁ δὲ μετὰ τοῦτον καὶ τῇ δόξῃ καὶ τῷ χρόνῳ, καίτοι τῶν Μουσῶν ἀναγορεύων ἑαυτὸν μαθητὴν Ἡσίοδος, καὶ οὗτος ἐν πίθῳ καθείρξας τὰ κακά, τὴν Πανδώραν ἀνοίξασαν ἀποφαίνει σκεδάσαι τὸ πλῆθος ἐπὶ πᾶσαν γῆν καὶ θάλατταν, λέγων ὧδε

'ἀλλὰ γυνὴ χείρεσσι πίθου μέγα πῶμ' ἀφελοῦσα
ἐσκέδασ'· ἀνθρώποισι δὲ μήσατο κήδεα λυγρά. E
μούνη δ' αὐτόθι Ἐλπὶς ἐν ἀρρήκτοισι δόμοισιν
ἔνδον ἔμεινε πίθου ὑπὸ χείλεσιν, οὐδὲ θύραζε
ἐξέπτη· πρόσθεν γὰρ ἐπέλλαβε πῶμα πίθοιο.
ἄλλα δὲ μυρία λυγρὰ κατ' ἀνθρώπους ἀλάληται.
πλείη μὲν γὰρ γαῖα κακῶν, πλείη δὲ θάλασσα.
νοῦσοι δ' ἀνθρώποισιν ἐφ' ἡμέρῃ αἳ δ' ἐπὶ νυκτί
αὐτόματοι φοιτῶσι, κακὰ θνητοῖσι φέρουσαι
σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς.'

8. Ἀπηρτημένως δὲ τούτοις ὁ κωμικὸς ἐπὶ τῶν F δυσπαθούντων ἐπὶ ταῖς τοιαύταις συμφοραῖς ταυτὶ λέγει

16 Hesiod. OD 94 26 ὁ κωμικός] Meinek. IV p. 23

‘εἰ τὰ δάκρυ’ ἡμῖν τῶν κακῶν ἦν φάρμακον,
ἀεί θ’ ὁ κλαύσας τοῦ πονεῖν ἐπαύετο,
ἠλλαττόμεσθ’ ἂν δάκρυα, δόντες χρυσίον.
νῦν δ’ οὐ προσέχει τὰ πράγματ’ οὐδ’ ἀποβλέπει
εἰς ταῦτα, δέσποτ’, ἀλλὰ τὴν αὐτὴν ὁδόν,
ἐάν τε κλάῃς ἄν τε μή, πορεύεται.
τί οὖν ποιεῖς πλέον; οὐδέν· ἡ λύπη δ’ ἔχει
106 ὥσπερ τὰ δένδρα τοῦτο καρπὸν τὸ δάκρυον.’

ὁ δὲ παραμυθούμενος τὴν Δανάην δυσπενθοῦσαν Δίκτυς φησί

‘δοκεῖς τὸν Ἅιδην σῶν τι φροντίζειν γόων
καὶ παῖδ’ ἀνήσειν τὸν σόν, εἰ θέλοις στένειν;
παῦσαι· βλέπουσα δ’ εἰς τὰ τῶν πέλας κακά
ῥᾴων γένοι’ ἄν, εἰ λογίζεσθαι θέλοις
ὅσοι τε δεσμοῖς ἐμμεμόχλευνται βροτῶν,
ὅσοι τε γηράσκουσιν ὀρφανοὶ τέκνων,
τούς τ’ ἐκ μέγιστον ὀλβίας τυραννίδος
B τὸ μηδὲν ὄντας. ταῦτά σε σκοπεῖν χρεών.’

κελεύει γὰρ αὐτὴν ἐνθυμεῖσθαι τὰ τῶν ἴσα καὶ μείζω δυστυχούντων, ὡς ἐσομένην ἐλαφροτέραν.

9. Ἐνταῦθα γὰρ ἄν τις ἑλκύσειε καὶ τὴν τοῦ Σωκράτους φωνήν, τὴν οἰομένην, εἰ συνεισενέγκαιμεν εἰς τὸ κοινὸν τὰς ἀτυχίας, ὥστε διελέσθαι τὸ ἴσον ἕκαστον, ἀσμένως ἂν τοὺς πλείους τὰς αὐτῶν λαβόντας ἀπελθεῖν. ἐχρήσατο δὲ τῇ τοιαύτῃ ἀγωγῇ

2 ἀεὶ Stobaeus Flor. CVIII 1: αἰεὶ 7 ποιεῖς πλέον Meinekius: πλέον ποιοῦμεν 8 τὸ δάκρυον Stobaeus: τὰ δάκρυα 11 Nauck. p. 366 15 ἐμμεμόχλευνται Bentleius: ἐκμεμόχθηνται 17 μέγιστον Elmsleius: μεγίστης

καὶ Ἀντίμαχος ὁ ποιητής. ἀποθανούσης γὰρ τῆς γυναικὸς αὐτῷ Λύδης, πρὸς ἣν φιλοστόργως εἶχε, παραμύθιον τῆς λύπης αὐτῷ ἐποίησε τὴν ἐλεγείαν τὴν καλουμένην Λύδην, ἐξαριθμησάμενος τὰς ἡρωι- C κὰς συμφοράς, τοῖς ἀλλοτρίοις κακοῖς ἐλάττω τὴν ἑαυτοῦ ποιῶν λύπην. ὥστε καταφανὲς εἶναι ὅτι ὁ παραμυθούμενος τὸν λελυπημένον καὶ δεικνύων κοινὸν καὶ πολλῶν τὸ συμβεβηκὸς καὶ τῶν καὶ ἑτέροις συμβεβηκότων ἔλαττον τὴν δόξαν τοῦ λελυπημένου μεθίστησι καὶ τοιαύτην τινὰ ποιεῖ πίστιν αὐτῷ, ὅτι ἔλαττον ἢ ἡλίκον ᾤετο τὸ συμβεβηκός ἐστιν.

10. Ὁ δ' Αἰσχύλος καλῶς ἔοικεν ἐπιπλήττειν τοῖς νομίζουσι τὸν θάνατον εἶναι κακόν, λέγων ὧδε

'ὡς οὐ δικαίως θάνατον ἔχθουσιν βροτοί,
ὅσπερ μέγιστον ῥῦμα τῶν πολλῶν κακῶν'.

τοῦτον γὰρ ἀπεμιμήσατο καὶ ὁ εἰπών

'ὦ θάνατε παιὰν ἰατρὸς μόλοις'. D

'λιμὴν' γὰρ ὄντως ''Αίδας ἀν' αἶαν'. μέγα γάρ ἐστι τὸ μετὰ πείσματος τεθαρρηκότος εἰπεῖν

'τίς δ' ἐστὶ δοῦλος τοῦ θανεῖν ἄφροντις ὤν;'

καί

''Αιδην δ' ἔχων βοηθὸν οὐ τρέμω σκιάς'.

τί γὰρ τὸ χαλεπόν ἐστι καὶ τὸ δυσανιῶν καὶ ἐν τῷ τεθνάναι; τὰ γὰρ τοῦ θανάτου μήποτε καὶ λίαν ἡμῖν ὄντα συνήθη καὶ συμφυᾶ πάλιν οὐκ οἶδ' ὅπως δυσαλγῆ δοκεῖ εἶναι. τί γὰρ θαυμαστὸν εἰ τὸ τμη-

9 ἔλαττον R: ἐλάττονα 12 Αἰσχύλος] Nauck. p. 84 17 Nauck. p. 64 20 id. p. 523 22 id. p. 697 23 δυσανιῶν καὶ] fort. δυσάνιον καὶ * * ut adiectivum suppleatur. cf. lin. 26 δυσαλγῆ

τὸν τέτμηται, εἰ τὸ τηκτὸν τέτηκται, εἰ τὸ καυστὸν
E κέκαυται, εἰ τὸ φθαρτὸν ἔφθαρται; πότε γὰρ ἐν ἡμῖν αὐτοῖς ἔστιν ἢ οὐκ ἔστιν ὁ θάνατος; καί, ᾗ φησιν Ἡράκλειτος, 'ταὐτό γ' ἔνι ζῶν καὶ τεθνηκὸς καὶ τὸ ἐγρηγορὸς καὶ τὸ καθεῦδον καὶ νέον καὶ γηραιόν· τάδε γὰρ μεταπεσόντα ἐκεῖνά ἐστι, κἀκεῖνα πάλιν μεταπεσόντα ταῦτα'. ὡς γὰρ ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ δύναταί τις πλάττων ζῷα συγχεῖν καὶ πάλιν πλάττειν καὶ συγχεῖν καὶ τοῦθ' ἓν παρ' ἓν ποιεῖν ἀδιαλείπτως, οὕτω καὶ ἡ φύσις ἐκ τῆς αὐτῆς ὕλης
F πάλαι μὲν τοὺς προγόνους ἡμῶν ἀνέσχεν, εἶτα συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγέννησε τοὺς πατέρας, εἶθ' ἡμᾶς, εἶτ' ἄλλους ἐπ' ἄλλοις ἀνακυκλήσει. καὶ ὁ τῆς γενέσεως ποταμὸς οὕτως ἐνδελεχῶς ῥέων οὔποτε στήσεται, καὶ πάλιν ὁ ἐξ ἐναντίας αὐτῷ ὁ τῆς φθορᾶς εἴτ' Ἀχέρων εἴτε Κωκυτὸς καλούμενος ὑπὸ τῶν ποιητῶν. ἡ πρώτη οὖν αἰτία ἡ δείξασα ἡμῖν τὸ τοῦ ἡλίου φῶς, ἡ αὐτὴ καὶ τὸν ζοφερὸν Ἅιδην ἄγει. καὶ μήποτε τοῦδ' εἰκὼν ᾖ ὁ περὶ ἡμᾶς ἀήρ, ἓν παρ' ἓν ἡμέραν καὶ νύκτα ποιῶν, ἐπαγωγοὺς ζωῆς τε καὶ θανάτου καὶ ὕπνου καὶ ἐγρηγόρσεως. διὸ καὶ μοιρίδιον χρέος εἶναι λέγεται τὸ ζῆν, ὡς ἀποδοθησό-
107 μενον ὃ ἐδανείσαντο ἡμῶν οἱ προπάτορες. ὃ δὴ καὶ εὐκόλως καταβλητέον καὶ ἀστενάκτως, ὅταν ὁ δανείσας ἀπαιτῇ· εὐγνωμονέστατοι γὰρ ἂν οὕτω φανείημεν.

3 ἢ οὐκ ἔστιν addidi   4 Ἡράκλειτος] Mullach. 1 p. 321   ταὐτῷ Bernaysius   5 τὸ et τὸ del. R facile sane   11 συνεχεῖς αὐτοῖς] συγχέασ' αὐτοὺς Sauppius   20 ἐπαγωγοὺς Emperius: ἐπαγωγὰς

11. *Οἶμαι δὲ καὶ τὴν φύσιν ὁρῶσαν τό τ' ἄτακτον καὶ βραχυχρόνιον τοῦ βίου ἄδηλον ποιῆσαι τὴν τοῦ θανάτου προθεσμίαν· τοῦτο γὰρ ἦν ἄμεινον. εἰ γὰρ προῄδειμεν, κἂν προεξετήκοντό τινες ταῖς λύπαις καὶ πρὶν ἀποθανεῖν ἐτεθνήκεσαν. ὅρα δὲ καὶ τοῦ βίου τὸ ὀδυνηρὸν καὶ τὸ πολλαῖς φροντίσιν ἐπηντλημένον, ἃς εἰ βουλοίμεθα καταριθμεῖσθαι, λίαν ἂν αὐτοῦ καταγνοίημεν, ἐπαληθεύσαιμεν δὲ καὶ τὴν παρ' ἐνίοις κρατοῦσαν δόξαν ὡς ἄρα κρεῖττόν ἐστι τὸ τεθνάναι τοῦ ζῆν. ὁ γοῦν Σιμωνίδης*

'ἀνθρώπων' φησὶν 'ὀλίγον μὲν κάρτος, ἄπρακτοι δὲ μεληδόνες, B
αἰῶνι δὲ παύρῳ πόνος ἀμφὶ πόνῳ.
ὁ δ' ἄφυκτος ὁμῶς ἐπικρέμαται θάνατος·
κείνου γὰρ ἴσον λάχον μέρος οἵ τ' ἀγαθοί
ὅστις τε κακός.'

Πίνδαρος δέ

'ἓν παρ' ἐσθλὸν σύνδυο πήματα δαίονται βροτοῖς
ἀθάνατοι. τὰ μὲν ὦν οὐ δύνανται νήπιοι κόσμῳ φέρειν.'

Σοφοκλῆς δέ

'σὺ δ' ἄνδρα θνητὸν εἰ κατέφθιτο στένεις,
εἰδὼς τὸ μέλλον οὐδὲν εἰ κέρδος φέρει;'

Εὐριπίδης δέ

'τὰ θνητὰ πράγματ' οἶδας ἣν ἔχει φύσιν;
δοκῶ μὲν οὔ· πόθεν γάρ; ἀλλ' ἄκουέ μου. C

10 *Σιμωνίδης*] Bergk. 3 p. 407 17 *Πίνδαρος*] Pyth. III 81 18 *δαίονται* Pindarus: *δαίνυνται* 21 *Σοφοκλῆς*] Nauck. p. 248 24 *Εὐριπίδης*] Alc. 780

βροτοῖς ἅπασι κατθανεῖν ὀφείλεται,
κοὐκ ἔστιν αὐτῶν ὅστις ἐξεπίσταται
τὴν αὔριον μέλλουσαν εἰ βιώσεται.
τὸ τῆς τύχης γὰρ ἀφανὲς οἷ προβήσεται.'

τοιούτου δὴ τοῦ βίου τῶν ἀνθρώπων ὄντος οἷον οὗτοί φασι, πῶς οὐκ εὐδαιμονίζειν μᾶλλον προσήκει τοὺς ἀπολυθέντας τῆς ἐν αὐτῷ λατρείας ἢ κατοικτείρειν τε καὶ θρηνεῖν, ὅπερ οἱ πολλοὶ δρῶσι δι' ἀμαθίαν;

D 12. Ὁ δὲ Σωκράτης παραπλήσιον ἔλεγεν εἶναι τὸν θάνατον ἤτοι τῷ βαθυτάτῳ ὕπνῳ ἢ ἀποδημίᾳ μακρᾷ καὶ πολυχρονίῳ ἢ τρίτον φθορᾷ τινι καὶ ἀφανισμῷ τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς, κατ' οὐδὲν δὲ τούτων κακὸν εἶναι. καὶ καθ' ἕκαστον ἐπεπορεύετο, καὶ πρῶτον τῷ πρώτῳ. εἰ γὰρ δὴ ὕπνος τίς ἐστιν ὁ θάνατος καὶ περὶ τοὺς καθεύδοντος μηδέν ἐστι κακόν, δῆλον ὡς οὐδὲ περὶ τοὺς τετελευτηκότας εἴη ἄν τι κακόν. ἀλλὰ μήν γ' ὅτι ἥδιστός ἐστιν ὁ βαθύτατος τί δεῖ καὶ λέγειν; αὐτὸ γὰρ τὸ πρᾶγμα φανερόν ἐστι πᾶσιν ἀνθρώποις, μαρτυρεῖ δὲ καὶ Ὅμηρος ἐπ' αὐτοῦ λέγων

'νήγρετος ἥδιστος, θανάτῳ ἄγχιστα ἐοικώς'.

E ἀλλαχοῦ δὲ καὶ ταῦτα λέγει

'ἔνθ' Ὕπνῳ ξύμβλητο, κασιγνήτῳ Θανάτοιο'

καί

'Ὕπνῳ καὶ Θανάτῳ διδυμάοσιν',

ὄψει τὴν ὁμοιότητα αὐτῶν δηλῶν· τὰ γὰρ δίδυμα

10 Σωκράτης] Plat. Apol. p. 40 c 21 Ὅμηρος] ν 80
24 Homer. Ξ 231 26 id. Π 672. 682

τὴν ὁμοιότητα μάλιστα παρεμφαίνει. πάλιν τέ πού φησι τὸν θάνατον εἶναι ‘χάλκεον ὕπνον’, τὴν ἀναισθησίαν ἡμῶν αἰνιττόμενος. οὐκ ἀμούσως δ’ ἔδοξεν ἀποφήνασθαι οὐδ’ ὁ εἰπὼν τὸν ὕπνον τὰ μικρὰ τοῦ θανάτου μυστήρια· προμύησις γὰρ ὄντως ἐστὶ τοῦ θανάτου ὁ ὕπνος. πάνυ δὲ σοφῶς καὶ ὁ κυνικὸς F Διογένης κατενεχθεὶς εἰς ὕπνον καὶ μέλλων ἐκλείπειν τὸν βίον, διεγείραντος αὐτὸν τοῦ ἰατροῦ καὶ πυθομένου μή τι περὶ αὐτὸν εἴη χαλεπόν, ‘οὐδέν’ ἔφη· ‘ὁ γὰρ ἀδελφὸς τὸν ἀδελφὸν προλαμβάνει’.

13. *Εἴ γε μὴν ἀποδημίᾳ προσέοικεν ὁ θάνατος*, οὐδ’ οὕτως ἐστὶ κακόν· μήποτε δὲ καὶ τοὐναντίον ἀγαθόν. τὸ γὰρ ἀδούλωτον τῇ σαρκὶ καὶ τοῖς ταύτης πάθεσι διάγειν, ὑφ’ ὧν κατασπώμενος ὁ νοῦς τῆς θνητῆς ἀναπίμπλαται φλυαρίας, εὔδαιμόν τι καὶ 108 μακάριον. ‘μυρίας μὲν γὰρ ἡμῖν’ φησὶν ὁ Πλάτων ‘ἀσχολίας παρέχει τὸ σῶμα διὰ τὴν ἀναγκαίαν τροφήν· ἔτι δ’ ἐάν τινες νόσοι προσπέσωσιν, ἐμποδίζουσιν ἡμῖν τὴν τοῦ ὄντος θήραν, ἐρώτων δὲ καὶ ἐπιθυμιῶν καὶ φόβων καὶ εἰδώλων παντοδαπῶν καὶ φλυαρίας ἐμπίπλησιν ἡμᾶς, ὥστε τὸ λεγόμενον ὡς ἀληθῶς τῷ ὄντι ὑπ’ αὐτοῦ οὐδὲ φρονῆσαι ἡμῖν ἐγγίγνεται οὐδέποτ’ οὐδέν. καὶ γὰρ πολέμους καὶ στάσεις καὶ μάχας οὐδὲν ἄλλο παρέχει ἢ τὸ σῶμα καὶ αἱ τούτου ἐπιθυμίαι· διὰ γὰρ τὴν τῶν χρημάτων κτῆσιν πάντες οἱ πόλεμοι γίγνονται· τὰ δὲ B

2 *χάλκεον*] Homer. *Λ* 241 10 *προλαμβάνει* Doehnerus: *προλαμβάνει ὁ ὕπνος τὸν θάνατον* 13 *ἀγαθόν τοι? τὸ γὰρ ἀδούλωτον τῇ* Duebnerus: *τοῦτο γὰρ δεδούλωται* 16 *Πλάτων*] Phaed. p. 66 b 25 *αἱ* Plato: *αἱ ἀπὸ*

χρήματα ἀναγκαζόμεθα κτᾶσθαι διὰ τὸ σῶμα, δουλεύοντες τῇ τούτου θεραπείᾳ· καὶ ἐκ τούτου ἀσχολίαν ἄγομεν φιλοσοφίας πέρι διὰ ταῦτα πάντα. τὸ δ' ἔσχατον πάντων, ὅτι ἐάν τις ἡμῖν καὶ σχολὴ γένηται ἀπ' αὐτοῦ καὶ τραπώμεθα πρὸς τὸ σκοπεῖν τι, ἐν ταῖς ζητήσεσι πανταχοῦ παραπίπτον θόρυβον παρέχει καὶ ταραχὴν καὶ ἐκπλήττει, ὥστε μὴ δύνασθαι ὑπ' αὐτοῦ καθορᾶν τἀληθές. ἀλλὰ τῷ ὄντι ἡμῖν δέδεικται ὅτι εἰ μέλλομέν ποτε καθαρῶς τι εἴσεσθαι, ἀπαλλακτέον αὐτοῦ καὶ αὐτῇ τῇ ψυχῇ θεατέον αὐτὰ
C τὰ πράγματα· καὶ τότε, ὡς ἔοικεν, ἡμῖν ἔσται οὗ ἐπιθυμοῦμεν καὶ οὗ φαμεν ἐρᾶν (ἔστι δὲ φρόνησις), ἐπειδὰν τελευτήσωμεν, ὡς ὁ λόγος σημαίνει, ζῶσι δ' οὔ. εἰ γὰρ μὴ οἷόν τε μετὰ τοῦ σώματος μηδὲν καθαρῶς γνῶναι, δυοῖν θάτερον, ἢ οὐδαμοῦ ἔστι κτήσασθαι τὸ εἰδέναι ἢ τελευτήσασι· τότε γὰρ αὐτὴ καθ' αὑτὴν ἔσται ἡ ψυχὴ χωρὶς τοῦ σώματος, πρότερον δ' οὔ. καὶ ἐν ᾧ ἂν ζῶμεν, οὕτως, ὡς ἔοικεν, ἐγγυτάτω ἐσόμεθα τοῦ εἰδέναι, ἐὰν ὅτι μάλιστα μηδὲν ὁμιλῶμεν τῷ σώματι μηδὲ κοινωνῶμεν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, μηδὲ ἀναπιμπλώμεθα τῆς τούτου φύσεως, ἀλλὰ καθαρεύωμεν ἀπ' αὐτοῦ, ἕως ἂν ὁ
D θεὸς αὐτὸς ἀπολύσῃ ἡμᾶς. καὶ οὕτω μὲν ἀπαλλαττόμενοι τῆς τοῦ σώματος ἀφροσύνης, ὡς τὸ εἰκός, μετὰ τοιούτων ἐσόμεθα, δι' ἡμῶν αὐτῶν πᾶν τὸ εἰλικρινὲς ὁρῶντες· τοῦτο δ' ἐστὶ τὸ ἀληθές. μὴ καθαρῷ γὰρ καθαροῦ ἐφάπτεσθαι μὴ οὐ θεμιτὸν ᾖ. ὥστ' εἰ καὶ προσέοικε μετάγειν εἰς ἕτερον τόπον ὁ θάνατος, οὐκ ἔστι κακόν· μήποτε γὰρ καὶ τῶν ἀγα-

θῶν ἀναφαίνηται, καθάπερ ἀπέδειξεν ὁ Πλάτων. διὸ καὶ πάνυ δαιμονίως ὁ Σωκράτης πρὸς τοὺς δικαστὰς τοιαῦτ' ἔφη 'τὸ γὰρ δεδιέναι, ὦ ἄνδρες, τὸν θάνατον οὐδὲν ἄλλο ἐστὶν ἢ δοκεῖν σοφὸν εἶναι μὴ ὄντα· δοκεῖν γὰρ εἰδέναι ἐστὶν ἃ οὐκ οἶδεν. οἶδε μὲν γὰρ οὐδεὶς τὸν θάνατον οὐδ' εἰ τυγχάνει τῷ ἀνθρώπῳ μέγιστον πάντων ὂν τῶν ἀγαθῶν, δεδίασι δ' ὡς εὖ εἰδότες ὅτι μέγιστον τῶν κακῶν ἐστιν.' οὐκ ἀπᾴδειν δ' ἔοικε τούτων οὐδ' ὁ εἰπών E

'μηδεὶς φοβείσθω θάνατον ἀπόλυσιν πόνων',

ἀλλὰ καὶ κακῶν τῶν μεγίστων.

14. Λέγεται δὲ τούτοις μαρτυρεῖν καὶ τὸ θεῖον. πολλοὺς γὰρ παρειλήφαμεν δι' εὐσέβειαν παρὰ θεῶν ταύτης τυχόντας τῆς δωρεᾶς. ὧν τοὺς μὲν ἄλλους φειδόμενος τῆς συμμετρίας τοῦ συγγράμματος παραλείψω· μνησθήσομαι δὲ τῶν ὄντων ἐμφανεστάτων καὶ πᾶσι διὰ στόματος. πρῶτα δή σοι τὰ περὶ Κλέοβιν καὶ Βίτωνα τοὺς Ἀργείους νεανίσκους διηγήσομαι. φασὶ γὰρ τῆς μητρὸς αὐτῶν ἱερείας οὔσης τῆς Ἥρας ἐπειδὴ τῆς εἰς τὸν νεὼν ἀναβάσεως ἧκεν ὁ καιρός, τῶν ἑλκόντων τὴν ἀπήνην ὀρέων ὑστερησάντων καὶ τῆς ὥρας ἐπειγούσης, τούτους ὑποδύντας ὑπὸ τὴν ἀπήνην ἀγαγεῖν εἰς τὸ ἱερὸν τὴν μητέρα, τὴν δ' ὑπερησθεῖσαν τῇ τῶν υἱῶν εὐσεβείᾳ κατεύξασθαι τὸ κράτιστον αὐτοῖς παρὰ τῆς θεοῦ δοθῆναι τῶν ἐν ἀνθρώποις, τοὺς δὲ κατακοιμηθέντας μηκέτ' ἀναστῆναι, τῆς θεοῦ τὸν θάνατον αὐτοῖς τῆς F

2 Σωκράτης] Plat. Apol. p. 29 a   10 Nauck. p. 697

109 εὐσεβείας ἀμοιβὴν δωρησαμένης. καὶ περὶ Ἀγαμήδους δὲ καὶ Τροφωνίου φησὶ Πίνδαρος τὸν νεὼν τὸν ἐν Δελφοῖς οἰκοδομήσαντας αἰτεῖν παρὰ τοῦ Ἀπόλλωνος μισθόν, τὸν δ' αὐτοῖς ἐπαγγείλασθαι εἰς ἑβδόμην ἡμέραν ἀποδώσειν, ἐν τοσούτῳ δ' εὐωχεῖσθαι παρακελεύσασθαι· τοὺς δὲ ποιήσαντας τὸ προσταχθὲν τῇ ἑβδόμῃ νυκτὶ κατακοιμηθέντας τελευτῆσαι. λέγεται δὲ καὶ αὐτῷ Πινδάρῳ ἐπισκήψαντι τοῖς παρὰ τῶν Βοιωτῶν πεμφθεῖσιν εἰς θεοῦ πυθέσθαι 'τί
B ἄριστόν ἐστιν ἀνθρώποις' ἀποκρίνασθαι τὴν πρόμαντιν ὅτι οὐδ' αὐτὸς ἀγνοεῖ, εἴ γε τὰ γραφέντα περὶ Τροφωνίου καὶ Ἀγαμήδους ἐκείνου ἐστίν· εἰ δὲ καὶ πειραθῆναι βούλεται, μετ' οὐ πολὺ ἔσεσθαι αὐτῷ πρόδηλον. καὶ οὕτω πυθόμενον τὸν Πίνδαρον συλλογίζεσθαι τὰ πρὸς τὸν θάνατον, διελθόντος δ' ὀλίγου χρόνου τελευτῆσαι. τὰ δὲ περὶ τὸν Ἰταλὸν Εὐθύνοον τοιαῦτά φασι γενέσθαι. εἶναι μὲν γὰρ αὐτὸν Ἠλυσίου πατρὸς Τεριναίου, τῶν ἐκεῖ πρώτου καὶ ἀρετῇ καὶ πλούτῳ καὶ δόξῃ, τελευτῆσαι δ' ἐξαπίνης αἰτίᾳ τινὶ ἀδήλῳ. τὸν οὖν Ἠλύσιον εἰσελθεῖν ὅπερ ἴσως κἂν ἄλλον εἰσῆλθε, μήποτ' εἴη φαρμάκοις
C ἀπολωλώς· τοῦτον γὰρ εἶναι μόνον αὐτῷ ἐπ' οὐσίᾳ πολλῇ καὶ χρήμασιν. ἀποροῦντα δ' ὅτῳ τρόπῳ βάσανον λάβοι τούτων, ἀφικέσθαι ἐπί τι ψυχομαντεῖον, προθυσάμενον δ' ὡς νόμος ἐγκοιμᾶσθαι καὶ ἰδεῖν ὄψιν τοιάνδε. δόξαι παραγενέσθαι τὸν πατέρα τὸν ἑαυτοῦ· ἰδόντα δὲ διεξέρχεσθαι πρὸς αὐτὸν περὶ

2 *Πίνδαρος*] Bergk. 1 p. 374 18 *πατρὸς* scripsi: *πατρὸς καί*, quae del. H

τῆς τύχης τῆς κατὰ τὸν υἱόν, καὶ ἀντιβολεῖν τε καὶ δεῖσθαι συνεξευρεῖν τὸν αἴτιον τοῦ θανάτου. καὶ τὸν ‘ἐπὶ τούτῳ’ φάναι ‘ἥκω. ἀλλὰ δέξαι παρὰ τοῦδ’ ἅ σοι φέρει, ἐκ γὰρ τούτων ἅπαντ’ εἴσῃ ὧν πέρι λυπῇ.’ εἶναι δ’ ὃν ἐσήμηνε νεανίσκον ἑπόμενον αὐτῷ, ἐμφερῆ τε τῷ υἱῷ καὶ τὰ τοῦ χρόνου τε καὶ D τὰ τῆς ἡλικίας ἐγγύς. ἐρέσθαι οὖν ὅστις εἴη. καὶ τὸν φάναι ‘δαίμων τοῦ υἱέος σου’, καὶ οὕτω δὴ ὀρέξαι οἱ γραμματίδιον. ἀνειλήσαντα οὖν αὐτὸ ἰδεῖν ἐγγεγραμμένα τρία ταῦτα

‘ἦ που νηπιέῃσιν ἀλύουσιν φρένες ἀνδρῶν.
Εὐθύνοος κεῖται μοιριδίῳ θανάτῳ.
οὐκ ἦν γὰρ ζώειν καλὸν αὐτῷ οὐδὲ γονεῦσι.’

τοιαῦτα δή σοι καὶ τὰ τῶν διηγημάτων τῶν παρὰ τοῖς ἀρχαίοις ἀναγεγραμμένων.

15. Εἴ γε μὴν ὁ θάνατος τελεία τίς ἐστι φθορὰ E καὶ διάλυσις τοῦ τε σώματος καὶ τῆς ψυχῆς (τὸ τρίτον γὰρ ἦν τοῦτο τῆς Σωκρατικῆς εἰκασίας), οὐδ’ οὕτω κακόν ἐστιν· ἀναισθησία γάρ τις κατ’ αὐτὸν γίγνεται καὶ πάσης ἀπαλλαγὴ λύπης καὶ φροντίδος. ὥσπερ γὰρ οὔτ’ ἀγαθὸν ἡμῖν ἔπεστιν οὕτως οὐδὲ κακόν· περὶ γὰρ τὸ ὂν καὶ τὸ ὑφεστηκὸς καθάπερ τὸ ἀγαθὸν πέφυκε γίγνεσθαι, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ κακόν· περὶ δὲ τὸ μὴ ὂν ἀλλ’ ἠρμένον ἐκ τῶν ὄντων οὐδέτερον τούτων ὑπάρχει. εἰς τὴν αὐτὴν οὖν τάξιν οἱ τελευτήσαντες καθίστανται τῇ πρὸ τῆς

11 ἦ που Iunius: ἤρου νηπιέῃσιν ἀλύουσιν H: νήπιε ἠλύσιε 13 οὐκ ἦν γὰρ] οὐ γὰρ ἔην H οὐδὲ Turnebus: οὔτε 21 ὥσπερ γὰρ — οὕτως οὐδὲ κακόν del. H

F γενέσεως. ὥσπερ οὖν οὐδὲν ἦν ἡμῖν πρὸ τῆς γενέσεως οὔτ' ἀγαθὸν οὔτε κακόν, οὕτως οὐδὲ μετὰ τὴν τελευτήν. καὶ καθάπερ τὰ πρὸ ἡμῶν οὐδὲν ἦν πρὸς ἡμᾶς, οὕτως οὐδὲ τὰ μεθ' ἡμᾶς οὐδὲν ἔσται πρὸς ἡμᾶς·

'ἄλγος' γὰρ ὄντως 'οὐδὲν ἅπτεται νεκροῦ.'
'τὸ' γὰρ 'μὴ γενέσθαι τῷ θανεῖν ἴσον λέγω.'

ἡ γὰρ αὐτὴ κατάστασίς ἐστι τῇ πρὸ τῆς γενέσεως ἡ μετὰ τὴν τελευτήν. ἀλλ' οἴει σὺ διαφορὰν εἶναι μὴ γενέσθαι ἢ γενόμενον ἀπογενέσθαι; εἰ μὴ καὶ τῆς οἰκίας καὶ τῆς ἐσθῆτος ἡμῶν μετὰ τὴν φθορὰν ὑπολαμβάνεις τινὰ διαφορὰν εἶναι πρὸς τὸν ὃν οὐ-
110 δέπω κατεσκευάσθη χρόνον. εἰ δ' ἐπὶ τούτων οὐδὲν ἔστι, δῆλον ὡς οὐδ' ἐπὶ τοῦ θανάτου πρὸς τὴν πρὸ τῆς γενέσεως κατάστασιν ἔστι διαφορά. χάριεν γὰρ τὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου. 'τοῦτο' φησί 'τὸ λεγόμενον κακὸν ὁ θάνατος μόνον τῶν ἄλλων τῶν νενομισμένων κακῶν παρὸν μὲν οὐδένα πώποτ' ἐλύπησεν, ἀπὸν δὲ καὶ προσδοκώμενον λυπεῖ.' τῷ γὰρ ὄντι πολλοὶ διὰ τὴν οὐδένειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν θάνατον διαβολὴν ἀποθνήσκουσιν, ἵνα μὴ ἀποθάνωσι. καλῶς οὖν ὁ Ἐπίχαρμος 'συνεκρίθη' φησί 'καὶ διε-
B κρίθη καὶ ἀπῆνθεν ὅθεν ἦνθε πάλιν, γᾶ μὲν εἰς γᾶν, πνεῦμα δ' ἄνω. τί τῶνδε χαλεπόν; οὐδὲ ἕν.' ὁ Κρεσφόντης δέ που ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ περὶ τοῦ Ἡρακλέους λέγων

6 ἄλγος] Nauck. p. 64 7 τὸ] Eurip. Troad. 636 10 μὴ γενέσθαι W: ἢ μὴ γενέσθαι 15 γὰρ] δ' coni. H 22 Ἐπίχαρμος] Mullach. 1 p. 145 23 ἀπῆνθεν — ἦνθε Scaliger: ἀπῆλθεν — ἦλθε 25 Εὐριπίδῃ] Nauck. p. 396

'εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ' φησί 'νερτέρας ὑπὸ χθονός
ἐν τοῖσιν οὐκέτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν σθένοι'.

τοῦτο μεταποιήσας εἴποις ἄν

'εἰ μὲν γὰρ οἰκεῖ νερτέρας ὑπὸ χθονός
ἐν τοῖσιν οὐκέτ' οὖσιν, οὐδὲν ἂν πάθοι'.

γενναῖον δὲ καὶ τὸ Λακωνικόν

'νῦν ἄμμες, πρόσθ' ἄλλοι ἐθάλεον, αὐτίκα δ' ἄλλοι,
ὧν ἄμμες γενεὰν οὐκέτ' ἐποψόμεθα'

καὶ πάλιν

'οἳ θάνον οὐ τὸ ζῆν θέμενοι καλὸν οὐδὲ τὸ θνήσκειν, C
ἀλλὰ τὸ ταῦτα καλῶς ἀμφότερ' ἐκτελέσαι'.

πάνυ δὲ καλῶς καὶ ὁ Εὐριπίδης ἐπὶ τῶν τὰς μακρὰς νοσηλείας ὑπομενόντων φησί

'μισῶ δ' ὅσοι χρῄζουσιν ἐκτείνειν βίον,
βρωτοῖσι καὶ ποτοῖσι καὶ μαγεύμασι
παρεκτρέποντες ὀχετὸν ὥστε μὴ θανεῖν.
οὓς χρῆν, ἐπειδὰν μηδὲν ὠφελῶσι γῆν,
θανόντας ἔρρειν κἀκποδὼν εἶναι νέοις.'

ἡ δὲ Μερόπη λόγους ἀνδρώδεις προφερομένη κινεῖ τὰ θέατρα, λέγουσα τοιαῦτα D

'τεθνᾶσι παῖδες οὐκ ἐμοὶ μόνῃ βροτῶν,
οὐδ' ἀνδρὸς ἐστερήμεθ', ἀλλὰ μυρίαι
τὸν αὐτὸν ἐξήντλησαν ὡς ἐγὼ βίον'.

τούτοις γὰρ οἰκείως ἄν τις ταῦτα συνάψειε

7 ἐθάλεον L. Dindorfius: ἐθάλλεον cf. Bergk. 3 p. 662 11 Bergk. 3 p. 516 14 Εὐριπίδης] Suppl. 1109 23 Nauck. p. 396

‘ποῦ γὰρ τὰ σεμνὰ κεῖνα, ποῦ δὲ Λυδίης
μέγας δυνάστης Κροῖσος ἢ Ξέρξης βαρὺν
ζεύξας θαλάσσης αὐχέν᾽ Ἑλλησποντίας;
E ἅπαντες Ἄιδαν ἦλθον καὶ Λάθας δόμους’,

τῶν χρημάτων ἅμα τοῖς σώμασι διαφθαρέντων.

16. Νὴ Δί᾽ ἀλλὰ τοὺς πολλοὺς κινεῖ πρὸς τὰ πένθη καὶ τοὺς θρήνους ὁ ἄωρος θάνατος. ἀλλὰ καὶ οὗτος οὕτως ἐστὶν εὐπαραμύθητος, ὥστε καὶ ὑπὸ τῶν τυχόντων ποιητῶν συνεωρᾶσθαι καὶ τετυχηκέναι παραμυθίας. θέασαι γὰρ οἷα περὶ τούτου φησὶ τῶν κωμικῶν τις πρὸς τὸν ἐπὶ τῷ ἀώρῳ λυπούμενον θανάτῳ

‘εἶτ᾽ εἰ μὲν ᾔδεις ὅττι τοῦτον τὸν βίον,
ὃν οὐκ ἐβίωσε, ζῶν διευτύχησεν ἄν,
ὁ θάνατος οὐκ εὔκαιρος· εἰ δ᾽ ἤνεγκεν αὖ
οὗτος ὁ βίος τι τῶν ἀνηκέστων, ἴσως
ὁ θάνατος αὐτὸς σοῦ γέγονεν εὐνούστερος’.

F ἀδήλου οὖν ὄντος πότερον συμφερόντως ἀνεπαύσατο τὸν βίον ἐκλιπὼν καὶ μειζόνων ἀπολυθεὶς κακῶν ἢ οὔ, χρὴ μὴ φέρειν οὕτω βαρέως ὡς ἀπολωλεκότας πάνθ᾽ ὅσων ᾠήθημεν τεύξεσθαι παρ᾽ αὐτοῦ. οὐ φαύλως γὰρ ἂν δόξειεν ὁ παρὰ τῷ ποιητῇ Ἀμφιάραος παραμυθεῖσθαι τὴν Ἀρχεμόρου μητέρα δυσχεραίνουσαν ὅτι νήπιος ὢν ὁ παῖς καὶ ἄγαν ἄωρος ἐτελεύτησε. φησὶ γὰρ οὕτως

1 Bergk. 3 p. 739 2 βαθὺν W 4 ἄπαντ᾽ ἐς — ἦλθε Bergkius Ἄιδαν idem: ἀΐδαν 13 Meinek. IV p. 669. V p. CCCXLVII ὅττι] διότι Iacobi 15 αὖ H 17 ὁ θάνατος Meziriacus

‘ἔφυ μὲν οὐδεὶς ὅστις οὐ πονεῖ βροτῶν.
θάπτει τε τέκνα χἄτερ’ αὖ κτᾶται νέα,
αὐτός τε θνήσκει· καὶ τάδ’ ἄχθονται βροτοί
εἰς γῆν φέροντες γῆν. ἀναγκαίως δ’ ἔχει
βίον θερίζειν ὥστε κάρπιμον στάχυν, 111
καὶ τὸν μὲν εἶναι τὸν δὲ μή. τί ταῦτα δεῖ
στένειν, ἅπερ δεῖ κατὰ φύσιν διεκπερᾶν;
δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς.’

17. Καθόλου γὰρ χρὴ διανοεῖσθαι πάντα τινὰ καὶ πρὸς αὑτὸν καὶ πρὸς ἄλλον διεξιόντα μετὰ σπουδῆς ὡς οὐχ ὁ μακρότατος βίος ἄριστος ἀλλ’ ὁ σπουδαιότατος. οὐδὲ γὰρ ὁ πλεῖστα κιθαρῳδήσας ἢ ῥητορεύσας ἢ κυβερνήσας ἀλλ’ ὁ καλῶς ἐπαινεῖται. B τὸ γὰρ καλὸν οὐκ ἐν μήκει χρόνου θετέον, ἀλλ’ ἐν ἀρετῇ καὶ τῇ καιρίῳ συμμετρίᾳ· τοῦτο γὰρ εὔδαιμον καὶ θεοφιλὲς εἶναι νενόμισται. διὰ τοῦτο γοῦν τοὺς ὑπεροχωτάτους τῶν ἡρώων καὶ φύντας ἀπὸ θεῶν πρὸ γήρως ἐκλιπόντας τὸν βίον οἱ ποιηταὶ παρέδοσαν ἡμῖν, ὥσπερ κἀκεῖνον

‘ὃν περὶ κῆρι φίλει Ζεύς τ’ αἰγίοχος καὶ Ἀπόλλων
παντοίην φιλότητ’, οὐδ’ ἵκετο γήραος οὐδόν’.

τὴν γὰρ εὐκαιρίαν μᾶλλον, οὐ τὴν εὐγηρίαν πανταχῇ θεωροῦμεν πρωτεύουσαν. καὶ γὰρ φυτῶν ἄριστα C τὰ πλείστας καρπῶν ἐν βραχεῖ φορὰς ποιούμενα, καὶ ζῴων ἀφ’ ὧν ἐν οὐ πολλῷ χρόνῳ πολλὴν πρὸς

1 Nauck. p. 468 4 γῆν ἀναγκαίως δ’ Grotius: τὴν δ’ ἀναγκαίως 10 αὑτὸν scripsi: αὐτὸν 20 Homer. ο 245 25 πλείστας — φορὰς] πλείστην — φορὰν H

τὸν βίον ὠφέλειαν ἔχομεν. τό τε πολὺ δήπουθεν ἢ μικρὸν οὐδὲν διαφέρειν δοκεῖ πρὸς τὸν ἄπειρον ἀφορῶσιν αἰῶνα. τὰ γὰρ χίλια καὶ τὰ μύρια κατὰ Σιμωνίδην ἔτη στιγμή τίς ἐστιν ἀόριστος, μᾶλλον δὲ μόριόν τι βραχύτατον στιγμῆς. ἐπεὶ καὶ τῶν ζῴων ἐκείνων, ἅπερ ἱστοροῦσι περὶ τὸν Πόντον γιγνόμενα τὴν ζωὴν ἔχειν ἡμερησίαν, ἕωθεν μὲν γεννώμενα, μέσης δ' ἡμέρας ἀκμάζοντα, δείλης δὲ γηρῶντα καὶ τελειοῦντα τὸ ζῆν, οὐχὶ κἀκείνων ἦν ἂν τὸ καθ' ἡμᾶς πάθος τοῦτο, εἴπερ ψυχή τις ἀνθρωπίνη καὶ λογισμὸς ἑκάστοις ἐνῆν, καὶ ταὐτὰ
D δήπου γ' ἂν συνέπιπτεν, ὥστε τὰ πρὸ μέσης τῆς ἡμέρας ἐκλείποντα θρήνους παρέχειν καὶ δάκρυα, τὰ δὲ διημερεύσαντα πάντως ἂν εὐδαιμονίζεσθαι; μέτρον γὰρ τοῦ βίου τὸ καλόν, οὐ τὸ τοῦ χρόνου μῆκος.

18. Ματαίους γὰρ καὶ πολλῆς εὐηθείας ἡγητέον εἶναι τὰς τοιαύτας ἐκφωνήσεις 'ἀλλ' οὐκ ἔδει νέον ὄντα ἀναρπαγῆναι'. τίς γὰρ ἂν εἴποι ὡς ἔδει; πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα ἐφ' ὧν ἄν τις εἴποι ὡς 'οὐκ ἔδει πραχθῆναι' πέπρακται καὶ πράττεται καὶ πρα-
E χθήσεται πολλάκις. οὐ γὰρ νομοθετήσοντες πάρεσμεν εἰς τὸν βίον, ἀλλὰ πεισόμενοι τοῖς διατεταγμένοις ὑπὸ τῶν τὰ ὅλα πρυτανευόντων θεῶν καὶ τοῖς τῆς εἱμαρμένης καὶ προνοίας θεσμοῖς.

19. Τί δ'; οἱ πενθοῦντες τοὺς οὕτως ἀποθανόντας ἑαυτῶν ἕνεκα πενθοῦσιν ἢ τῶν κατοιχομένων; εἰ μὲν οὖν ἑαυτῶν, ὅτι τῆς ἀπὸ τῶν τεθνεώτων ἡδο-

14 πάντως ἂν] πάντως H

νῆς ἢ χρείας ἢ γηροβοσκίας ἐστερήθησαν, φίλαυτος ἡ τῆς λύπης πρόφασις· οὐ γὰρ ἐκείνους ποθοῦντες ἀλλὰ τὰς ἀπ' αὐτῶν ὠφελείας φανήσονται. εἰ δὲ τῶν τεθνεώτων ἕνεκα πενθοῦσιν, ἐπιστήσαντες ὅτι ἐν οὐδενὶ κακῷ τυγχάνουσιν ὄντες, ἀπαλλαγήσονται F τῆς λύπης, ἀρχαίῳ καὶ σοφῷ πεισθέντες λόγῳ τῷ παραινοῦντι τὰ μὲν ἀγαθὰ ποιεῖν ὡς μέγιστα, τὰ δὲ κακὰ συστέλλειν καὶ ταπεινοῦν. εἰ μὲν οὖν τὸ πένθος ἐστὶν ἀγαθόν, δεῖ ποιεῖν αὐτὸ ὡς πλεῖστον καὶ μέγιστον· εἰ δ', ὥσπερ ἡ ἀλήθεια ἔχει, κακὸν αὐτὸ ὁμολογοῦμεν εἶναι, συστέλλειν καὶ ποιεῖν ὡς ἐλάχιστον καὶ ἐξαλείφειν εἰς τὸ δυνατόν. ὡς δὲ τοῦτο ῥᾴδιον, καταφανὲς ἐκ τῆς τοιαύτης παραμυθίας. φασὶ γάρ τινα τῶν ἀρχαίων φιλοσόφων εἰσιόντα πρὸς Ἀρσινόην τὴν βασίλισσαν πενθοῦσαν τὸν 112 υἱὸν τοιούτῳ χρήσασθαι λόγῳ, φάμενον ὅτι καθ' ὃν χρόνον ὁ Ζεὺς ἔνεμε τοῖς δαίμοσι τὰς τιμάς, οὐκ ἔτυχε παρὸν τὸ Πένθος, ἤδη δὲ νενεμημένων ἦλθεν ὕστερον. τὸν οὖν Δία, ὡς ἠξίου καὶ αὐτῷ τιμὴν δοθῆναι, ἀποροῦντα διὰ τὸ ἤδη κατηναλῶσθαι πάσας τοῖς ἄλλοις, ταύτην αὐτῷ δοῦναι τὴν ἐπὶ τοῖς τελευτήσασι γιγνομένην, οἷον δάκρυα καὶ λύπας. ὥσπερ οὖν τοὺς ἄλλους δαίμονας, ὑφ' ὧν τιμῶνται, τούτους ἀγαπᾶν, τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τὸ Πένθος. ‘ἐὰν μὲν οὖν αὐτὸ ἀτιμάσῃς, ὦ γύναι, οὐ προσελεύσεταί B σοι· ἐὰν δὲ τιμᾶται ὑπὸ σοῦ ἐπιμελῶς ταῖς δοθείσαις αὐτῷ τιμαῖς, λύπαις καὶ θρήνοις, ἀγαπήσει σε καὶ ἀεί τί σοι παρέσται τοιοῦτον ἐφ' ᾧ τιμηθήσεται συνεχῶς ὑπὸ σοῦ.’ θαυμασίως δὴ

φαίνεται τῷ λόγῳ πείσας οὗτος παρελέσθαι τῆς ἀνθρώπου τὸ πένθος καὶ τοὺς θρήνους.

20. Τὸ δ' ὅλον εἴποι τις ἂν πρὸς τὸν πενθοῦντα 'πότερα παύσῃ ποτὲ δυσφορῶν ἢ ἀεὶ δεῖν οἰήσῃ λυπεῖσθαι καὶ παρ' ὅλον τὸν βίον; εἰ μὲν γὰρ ἀεὶ μενεῖς ἐπὶ τῇ δυσπαθείᾳ ταύτῃ, τελείαν ἀθλιότητα C σεαυτῷ παρέξεις καὶ πικροτάτην κακοδαιμονίαν διὰ ψυχῆς ἀγέννειαν καὶ μαλακίαν· εἰ δὲ μεταθήσῃ ποτέ, τί οὐκ ἤδη μετατίθεσαι καὶ σεαυτὸν ἀνέλκεις ἐκ τῆς ἀτυχίας; οἷς γὰρ λόγοις τοῦ χρόνου προϊόντος χρησάμενος ἀπολυθήσῃ, τούτοις νῦν προσσχὼν ἀπαλλάγηθι τῆς κακουχίας· καὶ γὰρ ἐπὶ τῶν σωματικῶν παθημάτων ἡ ταχίστη τῆς ἀπαλλαγῆς ὁδὸς ἀμείνων. ὃ οὖν μέλλεις τῷ χρόνῳ χαρίζεσθαι, τοῦτο τῷ λόγῳ χάρισαι καὶ τῇ παιδείᾳ, καὶ σεαυτὸν ἔκλυσαι τῶν κακῶν.

21. ''Ἀλλ' οὐ γὰρ ἤλπιζον' φησί 'ταῦτα πείσε- D σθαι, οὐδὲ προσεδόκων.' ἀλλ' ἐχρῆν σε προσδοκᾶν καὶ προκατακεκρικέναι τῶν ἀνθρωπείων τὴν ἀδηλότητα καὶ οὐδένειαν. καὶ οὐκ ἂν νῦν ἀπαράσκευος ὥσπερ ὑπὸ πολεμίων ἐξαίφνης ἐπελθόντων ἐλήφθης. καλῶς γὰρ ὁ παρὰ τῷ Εὐριπίδῃ Θησεὺς παρεσκευάσθαι φαίνεται πρὸς τὰ τοιαῦτα· ἐκεῖνος γάρ φησιν

'ἐγὼ δὲ τοῦτο παρὰ σοφοῦ τινος μαθὼν
εἰς φροντίδας νοῦν συμφοράς τ' ἐβαλλόμην,
φυγάς τ' ἐμαυτῷ προστιθεὶς πάτρας ἐμῆς
θανάτους τ' ἀώρους καὶ κακῶν ἄλλας ὁδούς,

22 Εὐριπίδῃ] Nauck. p. 381   25 νοῦν Galenus vol. 5 p. 151 Chart.: εἰς   τ' idem

ἵν' εἴ τι πάσχοιμ' ὧν ἐδόξαζον φρενί,
μή μοι νεωρὲς προσπεσὸν μᾶλλον δάκοι'. E

οἱ δ' ἀγεννέστεροι καὶ ἀνασκήτως διακείμενοι οὐδ' ἀναστροφὴν ἐνίοτε λαμβάνουσι πρὸς τὸ βουλεύσασθαί τι τῶν εὐσχημόνων καὶ συμφερόντων, ἀλλ' ἐκτρέπονται πρὸς τὰς ἐσχάτας ταλαιπωρίας, τὸ μηδὲν αἴτιον σῶμα τιμωρούμενοι καὶ τὰ μὴ νοσοῦντα κατὰ τὸν Ἀχαιὸν συναλγεῖν ἀναγκάζοντες.

22. *Διὸ καὶ πάνυ καλῶς ὁ Πλάτων ἔοικε παραινεῖν ἐν* ʽ*ταῖς*ʼ *τοιαύταις* ʽ*συμφοραῖς ἡσυχίαν ἔχειν, ὡς οὔτε δήλου ὄντος τοῦ κακοῦ καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, οὔτ' εἰς τὸ πρόσθεν οὐδὲν προβαῖνον τῷ χαλεπῶς* F *φέροντι· ἐμποδὼν γὰρ γίγνεσθαι τὸ λυπεῖσθαι τῷ βουλεύεσθαι περὶ τοῦ γεγονότος καὶ ὥσπερ ἐν πτώσει κύβων πρὸς τὰ πεπτωκότα τίθεσθαι τὰ ἑαυτοῦ πράγματα, ὅπῃ λόγος αἱρεῖ βέλτιστ' ἂν ἔχειν. οὐ δεῖν οὖν προσπταίσαντας καθάπερ παῖδας ἐχομένους τοῦ πληγέντος βοᾶν, ἀλλ' ἐθίζειν τὴν ψυχὴν ὅτι τάχιστα γίγνεσθαι περὶ τὸ ἰᾶσθαί τε καὶ ἐπανορθοῦν τὸ πεσόν τε καὶ νοσῆσαν, ἰατρικῇ θρηνῳδίαν ἀφανίζοντας.*ʼ *τὸν τῶν Λυκίων νομοθέτην φασὶ προστάξαι τοῖς αὑτοῦ πολίταις, ἐπὰν πενθῶσι, γυναικείαν ἀμφιασαμένους ἐσθῆτα πενθεῖν, ἐμφαίνειν βουληθέντα ὅτι γυναικῶδες τὸ πάθος καὶ οὐχ ἁρ-* 113 *μόττον ἀνδράσι κοσμίοις καὶ παιδείας ἐλευθερίου*

2 *νεωρὲς* Musgravius: *νεαρὸν* *δάκοι* Galenus vol. 5 p. 151 Chart.: *δάκῃ* 8 *Ἀχαιὸν*] Nauck. p. 587 9 *Πλάτων*] Rep. p. 604 b 16 *βέλτιστ' ἂν* Plato: *βέλτιστα* 25 *ἐλευθερίου* Hertlinus: *ἐλευθέρου*

μεταπεποιημένοις. θῆλυ γὰρ ὄντως καὶ ἀσθενὲς καὶ ἀγεννὲς τὸ πενθεῖν· γυναῖκες γὰρ ἀνδρῶν εἰσι φιλοπενθέστεραι καὶ οἱ βάρβαροι τῶν Ἑλλήνων καὶ οἱ χείρους ἄνδρες τῶν ἀμεινόνων, καὶ αὐτῶν δὲ τῶν βαρβάρων οὐχ οἱ γενναιότατοι Κελτοὶ καὶ Γαλάται καὶ πάντες οἱ φρονήματος ἀνδρειοτέρου πεφυκότες ἔμπλεοι, μᾶλλον δ', εἴπερ ἄρα, Αἰγύπτιοί τε καὶ Σύροι καὶ Λυδοὶ καὶ πάντες ὅσοι τούτοις παρα-
B πλήσιοι. τούτων γὰρ τοὺς μὲν εἰς βόθρους τινὰς καταδύντας ἱστοροῦσιν ἐπὶ πλείους ἡμέρας μένειν, μηδὲ τὸ τοῦ ἡλίου φῶς ὁρᾶν βουλομένους, ἐπειδὴ καὶ ὁ τετελευτηκὼς ἀπεστέρηται τούτου. Ἴων γοῦν ὁ τραγικὸς ποιητής, οὐκ ἀνήκοος ὢν τῆς τούτων εὐηθείας, πεποίηκέ τινα λέγουσαν

'ἐξῆλθον ὑμῶν ἱκέτις ἡβώντων τροφὸς
παίδων, βόθρους λιποῦσα πενθητηρίους'.

τινὲς δὲ τῶν βαρβάρων καὶ μέρη τοῦ σώματος ἀποτέμνουσι, ῥῖνας καὶ ὦτα καὶ τὸ ἄλλο σῶμα καταικίζοντες, δοκοῦντές τι χαρίζεσθαι τοῖς τετελευτηκόσιν ἀπαρτώμενοι τῆς κατὰ φύσιν ἐν τοῖς τοιούτοις μετριοπαθείας.

C 23. Ἀλλὰ νὴ Δία τινὲς ὑποτυγχάνοντες οὐκ ἐπὶ παντὶ θανάτῳ τὰ πένθη δεῖν οἴονται γίγνεσθαι, ἀλλ' ἐπὶ τοῖς ἀώροις, διὰ τὸ μηδενὸς τετυχηκέναι τῶν ἐν τῷ βίῳ νενομισμένων ἀγαθῶν, οἷον γάμου παιδείας τελειότητος πολιτείας ἀρχῶν (ταῦτα γὰρ εἶναι τὰ λυποῦντα μάλιστα τοὺς ἐπὶ τοῖς ἀώροις ἀτυχοῦντας, διὰ τὸ ἀφῃρῆσθαι πρὸ τοῦ δέοντος τῆς

12 Ἴων] Nauck. p. 576

ἐλπίδος), ἀγνοοῦντες ὅτι ὁ ἄωρος θάνατος ὡς πρὸς τὴν τῶν ἀνθρώπων φύσιν οὐδὲν διαφέρει. καθάπερ γὰρ τῆς εἰς κοινὴν πατρίδα πορείας προκειμένης πᾶσιν ἀναγκαίας καὶ ἀπαραιτήτου οἱ μὲν προπορεύονται οἱ δ' ἐπακολουθοῦσι, πάντες δ' ἐπὶ ταὐτὸν ἔρχονται, τὸν αὐτὸν τρόπον τῶν εἰς τὸ χρεὼν ὁδευόντων οὐδὲν πλέον ἔχοντες τυγχάνουσιν οἱ βραδύτερον ἀφικνούμενοι τῶν θᾶττον παραγιγνομένων. D εἴ γε μὴν ὁ ἄωρος θάνατος κακόν ἐστιν, ἀωρότατος ἂν εἴη ὁ τῶν νηπίων καὶ παίδων καὶ ἔτι μᾶλλον ὁ τῶν ἄρτι γεγονότων. ἀλλὰ τοὺς τούτων θανάτους ῥᾳδίως φέρομεν καὶ εὐθύμως, τοὺς δὲ τῶν ἤδη προβεβηκότων δυσχερῶς καὶ πενθικῶς διὰ τὸν ἐκ ματαίων ἐλπίδων ἀναπλασμόν, ἤδη νομιζόντων ἡμῶν βεβαίαν ἔχειν τὴν τῶν τηλικούτων διαμονήν. εἰ δ' ὁ τῆς ζωῆς τῶν ἀνθρώπων χρόνος εἰκοσαέτης ἦν, τὸν πεντεκαιδεκαέτη ἀπογενόμενον ἐνομίζομεν ἂν μηκέτ' ἄωρον τελευτᾶν ἀλλ' ἤδη μέτρον ἡλικίας ἔχοντα ἱκανόν· τὸν δὲ τὴν τῶν εἴκοσιν ἐτῶν προθεσμίαν ἐκπληρώσαντα E ἢ τὸν ἐγγὺς γενόμενον τοῦ τῶν εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμοῦ πάντως ἂν ἐμακαρίζομεν ὡς εὐδαιμονέστατον καὶ τελειότατον διαπεράσαντα βίον. εἰ δὲ διακοσίων ἐτῶν ἦν, τὸν ἑκατὸν ἐτῶν τελευτήσαντα πάντως ἂν ἄωρον νομίζοντες εἶναι πρὸς ὀδυρμοὺς καὶ θρήνους ἐτραπόμεθα.

24. Δῆλον οὖν ὅτι καὶ ὁ λεγόμενος ἄωρος θάνατος εὐπαραμύθητός ἐστι διά τε ταῦτα καὶ τὰ προειρημένα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν. μεῖον γὰρ ὄντως

10 καὶ παίδων del. H

F ἐδάκρυσε Τρωίλος ἢ Πρίαμος, κἂν Πρίαμος αὐτός, εἰ προετελεύτησεν ἔτ᾽ ἀκμαζούσης αὐτῷ τῆς βασιλείας καὶ τῆς τοσαύτης τύχης ἣν ἐθρήνει. οἷα γοῦν πρὸς τὸν ἑαυτοῦ διελέχθη υἱὸν Ἕκτορα, παραινῶν ἀναχωρεῖν ἀπὸ τῆς πρὸς τὸν Ἀχιλλέα μάχης, ἐν οἷς φησιν

'ἀλλ᾽ εἰσέρχεο τεῖχος, ἐμὸν τέκος, ὄφρα σαώσῃς
Τρῶας καὶ Τρωάς, μηδὲ μέγα κῦδος ὀρέξῃς
Πηλείδῃ, αὐτὸς δὲ φίλης αἰῶνος ἀμερθῇς
114 πρὸς δ᾽ ἐμὲ τὸν δύστηνον ἔτι φρονέοντ᾽ ἐλέησον,
δύσμορον, ὅν ῥα πατὴρ Κρονίδης ἐπὶ γήραος οὐδῷ
αἴσῃ ἐν ἀργαλέῃ φθίσει, κακὰ πόλλ᾽ ἐπιδόντα,
υἷάς τ᾽ ὀλλυμένους, ἑλκηθείσας τε θύγατρας,
καὶ θαλάμους κεραϊζομένους, καὶ νήπια τέκνα
βαλλόμενα ποτὶ γαίῃ, ἐν αἰνῇ δηιοτῆτι,
ἑλκομένας τε νυοὺς ὀλοῇς ὑπὸ χερσὶν Ἀχαιῶν.
αὐτὸν δ᾽ ἂν πύματόν με κύνες πρώτῃσι θύρῃσι
ὠμησταὶ ἐρύουσιν, ἐπεί κέ τις ὀξέι χαλκῷ
B τύψας ἠὲ βαλὼν ῥεθέων ἐκ θυμὸν ἕληται.
ἀλλ᾽ ὅτε δὴ πολιόν τε κάρη πολιόν τε γένειον
αἰδῶ τ᾽ αἰσχύνωσι κύνες κταμένοιο γέροντος,
τοῦτο δὴ οἴκτιστον πέλεται δειλοῖσι βροτοῖσιν.
ἦ ῥ᾽ ὁ γέρων· πολιὰς δ᾽ ἄρ᾽ ἀνὰ τρίχας ἕλκετο χερσί,
τίλλων ἐκ κεφαλῆς, οὐδ᾽ Ἕκτορι θυμὸν ἔπειθεν.'

1 κἂν Πρίαμος addidi. Auditur μεῖον ἐδάκρυσεν 8 Τρωάς Homer. X 56: τρωϊάδας 19 ἐρύουσιν idem: ἐρύωσιν aut ἐρύσωσιν Vs. 24—26 del. H

ὄντων οὖν σοι παμπόλλων παραδειγμάτων περὶ τούτων ἐννοήθητι τὸν θάνατον οὐκ ὀλίγους ἀπαλλάττειν μεγάλων καὶ χαλεπῶν κακῶν, ὧν, εἰ ἐπεβίωσαν, πάντως ἂν ἐπειράθησαν. ἃ φειδόμενος τῆς τοῦ C λόγου συμμετρίας παρέλιπον, ἀρκεσθεὶς τοῖς εἰρημένοις πρὸς τὸ μὴ δεῖν πέρα τοῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου πρὸς ἄπρακτα πένθη καὶ θρήνους ἀγεννεῖς ἐκτρέπεσθαι.

25. Τὸ γὰρ μὴ δι' αὑτὸν κακῶς πράττειν ὁ μὲν Κράντωρ φησὶν οὐ μικρὸν εἶναι κούφισμα πρὸς τὰς τύχας, ἐγὼ δ' ἂν εἴποιμι φάρμακον ἀλυπίας εἶναι μέγιστον. τὸ δὲ φιλεῖν τὸν μεταλλάξαντα καὶ στέργειν οὐκ ἐν τῷ λυπεῖν ἑαυτούς ἐστιν, ἀλλ' ἐν τῷ τὸν ἀγαπώμενον ὠφελεῖν· ὠφέλεια δ' ἐστὶ τοῖς ἀφηρημένοις ἡ διὰ τῆς ἀγαθῆς μνήμης τιμή. οὐδεὶς D γὰρ ἀγαθὸς ἄξιος θρήνων ἀλλ' ὕμνων καὶ παιάνων, οὐδὲ πένθους ἀλλὰ μνήμης εὐκλεοῦς, οὐδὲ δακρύων ἐπωδύνων ἀλλ' ἐτείων ἀπαρχῶν, εἴ γ' ὁ μετηλλαχὼς θειότερόν τινα βίον μετείληφεν, ἀπαλλαγεὶς τῆς τοῦ σώματος λατρείας καὶ τῶν ἀτρύτων τούτων φροντίδων τε καὶ συμφορῶν, ἃς ἀνάγκη τοὺς εἰληχότας τὸν θνητὸν βίον ὑπομένειν, ἕως ἂν ἐκπλήσωσι τὸν ἐπικλωσθέντα τῆς ζωῆς βίον, ὃν ἔδωκεν ἡμῖν ἡ φύσις οὐκ εἰς ἅπαντα τὸν χρόνον, ἀλλὰ καθ' ἕκαστον ἀπένειμε τὸν μερισθέντα κατὰ τοὺς τῆς εἱμαρμένης νόμους.

6 *καὶ μετρίου*] *μέτρον* H 10 *Κράντωρ*] Mullach. 3 p. 149 16 *παιάνων* Lennepius: *ἐπαίνων* 18 *ἐτείων* Toupius: *ἀστείων* 23 *βίον*] *μίτον* H

E 26. Διὸ τοὺς εὖ φρονοῦντας ἐπὶ τοῖς ἀποθνήσκουσιν οὐ χρὴ πέρα τοῦ φυσικοῦ καὶ μετρίου τῆς περὶ τὴν τύχην λύπης εἰς ἄπρακτα καὶ βαρβαρικὰ πένθη παρεκτρέπεσθαι καὶ τοῦθ' ὅπερ πολλοῖς ἤδη συνέβη περιμένειν, ὥστε πρὶν ἀπώσασθαι τὰ πένθη κακουχουμένους τελευτῆσαι τὸν βίον καὶ ἐν τοῖς πενθίμοις τῆς κακοδαίμονος ταφῆς μεταλαβεῖν, ἅμα τῶν τε ἀνιαρῶν καὶ τῶν ἐκ τῆς ἀλογιστίας κακῶν συγκηδευομένων αὐτοῖς, ὥστ' ἐπιφθέγξασθαι τὸ Ὁμηρικόν

'μυρομένοισι δὲ τοῖσι μέλας ἐπὶ ἕσπερος ἦλθε'.

διὸ καὶ πολλάκις αὐτοῖς προσδιαλέγεσθαι χρή 'τί
F δέ; παυσόμεθά ποτε λυπούμενοι ἢ ἀκαταπαύστῳ συμφορᾷ συνεσόμεθα μέχρι παντὸς τοῦ βίου;' τὸ γὰρ δὴ ἀτελεύτητον νομίζειν τὸ πένθος ἀνοίας ἐστὶν ἐσχάτης, καίτοι γ' ὁρῶντας ὡς καὶ οἱ βαρυλυπότατοι καὶ πολυπενθέστατοι πραότατοι γίγνονται πολλάκις ὑπὸ τοῦ χρόνου, καὶ ἐν οἷς ἐδυσχέραινον σφόδρα μνήμασιν ἀνοιμώζοντες καὶ στερνοτυπούμενοι λαμπρὰς εὐωχίας συνίστανται μετὰ μουσουργῶν καὶ τῆς ἄλλης διαχύσεως. μεμηνότος οὖν ἐστι τὸ οὕτως
115 ὑπολαμβάνειν παράμονον ἕξειν τὸ πένθος. ἀλλ' εἰ λογίζοιντ' ὅτι παύσεταί τινος γενομένου, προσαναλογίσαιντ' ἂν χρόνου δηλαδή τι ποιήσαντος· τὸ μὲν γὰρ γεγενημένον οὐδὲ θεῷ δυνατόν ἐστι ποιῆσαι ἀγένητον. οὐκοῦν τὸ νῦν παρ' ἐλπίδα συμβεβηκὸς καὶ παρὰ τὴν ἡμετέραν δόξαν ἔδειξε τὸ εἰωθὸς περὶ πολλοὺς γίγνεσθαι δι' αὐτῶν τῶν ἔργων. τί οὖν;

3 τύχην W: ψυχὴν   10 μυρομένοισι] Ψ 109. α 423. σ 305   23 τὸ μὲν] τὸ H   27 αὐτῶν τῶν] τῶν αὐτῶν?

ἆρά γ' ἡμεῖς τοῦτο διὰ τοῦ λόγου μαθεῖν οὐ δυνάμεθα οὐδ' ἐπιλογίσασθαι, ὅτι 'πλείη μὲν γαῖα κακῶν πλείη δὲ θάλασσα' καὶ τὰ

'τοιάδε θνητοῖσι κακὰ κακῶν
ἀμφί τε κῆρες εἰλεῦνται, κενὴ δ' εἴσδυσις οὐδ' αἰθέρι;' B

27. Πολλοῖς γὰρ καὶ σοφοῖς ἀνδράσιν, ὥς φησι Κράντωρ, οὐ νῦν ἀλλὰ πάλαι κέκλαυσται τἀνθρώπινα, τιμωρίαν ἡγουμένοις εἶναι τὸν βίον καὶ ἀρχὴν τὸ γενέσθαι ἄνθρωπον συμφορὰν τὴν μεγίστην· τοῦτο δέ φησιν Ἀριστοτέλης καὶ τὸν Σειληνὸν συλληφθέντα τῷ Μίδᾳ ἀποφήνασθαι. βέλτιον δ' αὐτὰς τὰς τοῦ φιλοσόφου λέξεις παραθέσθαι. φησὶ δὴ ἐν τῷ Εὐδήμῳ ἐπιγραφομένῳ ἢ Περὶ ψυχῆς ταυτί. 'διόπερ, ὦ κράτιστε πάντων καὶ μακαριστότατε, πρὸς τῷ μακαρίους καὶ εὐδαίμονας εἶναι τοὺς τετελευτηκότας νομίζειν καὶ τὸ ψεύσασθαί τι κατ' αὐ- C τῶν καὶ τὸ βλασφημεῖν οὐχ ὅσιον ὡς κατὰ βελτιόνων ἡγούμεθα καὶ κρειττόνων ἤδη γεγονότων. καὶ ταῦθ' οὕτως ἀρχαῖα καὶ παλαιὰ παρ' ἡμῖν, ὥστε τὸ παράπαν οὐδεὶς οἶδεν οὔτε τοῦ χρόνου τὴν ἀρχὴν οὔτε τὸν θέντα πρῶτον, ἀλλὰ τὸν ἄπειρον αἰῶνα διατελεῖ νενομισμένα. πρὸς δὲ δὴ τούτοις διὰ στόματος ὃν τοῖς ἀνθρώποις ὁρᾷς καὶ ἐκ πολλῶν ἐτῶν περιφέρεται θρυλούμενον.' 'τί τοῦτ';' ἔφη. κἀκεῖνος

2 πλείη] Hesiod. OD 101 4 Bergk. 3 p. 689 8 Κράντωρ Mullach. 3 p. 149 19 ἡγούμεθα ὡς κατὰ βελτιόνων corr. H 20 παλαιὰ Sauppius: παλαιὰ διατελεῖ νενομισμένα 23 διατελεῖ idem: τυγχάνουσι διὰ τέλους οὕτω 24 ὃν Halmius: ἐν καὶ scripsi: ὡς

ὑπολαβὼν ‘ὡς ἄρα μὴ γενέσθαι μέν’ ἔφη ‘ἄριστον
D πάντων, τὸ δὲ τεθνάναι τοῦ ζῆν ἐστι κρεῖττον. καὶ
πολλοῖς οὕτω παρὰ τοῦ δαιμονίου μεμαρτύρηται.
τοῦτο μὲν ἐκείνῳ τῷ Μίδᾳ λέγουσι δήπου μετὰ τὴν
θήραν ὡς ἔλαβε τὸν Σειληνὸν διερωτῶντι καὶ πυν-
θανομένῳ τί ποτ’ ἐστὶ τὸ βέλτιστον τοῖς ἀνθρώποις
καὶ τί τὸ πάντων αἱρετώτατον, τὸ μὲν πρῶτον οὐ-
δὲν ἐθέλειν εἰπεῖν ἀλλὰ σιωπᾶν ἀρρήκτως· ἐπειδὴ
δέ ποτε μόγις πᾶσαν μηχανὴν μηχανώμενος προσ-
ηγάγετο φθέγξασθαί τι πρὸς αὐτόν, οὕτως ἀναγκα-
ζόμενον εἰπεῖν ‘δαίμονος ἐπιπόνου καὶ τύχης χαλε-
πῆς ἐφήμερον σπέρμα, τί με βιάζεσθε λέγειν ἃ ὑμῖν
E ἄρειον μὴ γνῶναι; μετ’ ἀγνοίας γὰρ τῶν οἰκείων
κακῶν ἀλυπότατος ὁ βίος. ἀνθρώποις δὲ πάμπαν
οὐκ ἔστι γενέσθαι τὸ πάντων ἄριστον οὐδὲ μετα-
σχεῖν τῆς τοῦ βελτίστου φύσεως (ἄριστον ἄρα πᾶσι
καὶ πάσαις τὸ μὴ γενέσθαι)· τὸ μέντοι μετὰ τοῦτο
καὶ πρῶτον τῶν ἀνθρώπῳ ἀνυστῶν, δεύτερον δέ,
τὸ γενομένους ἀποθανεῖν ὡς τάχιστα. δῆλον οὖν
ὡς οὔσης κρείττονος τῆς ἐν τῷ τεθνάναι διαγωγῆς
ἢ τῆς ἐν τῷ ζῆν, οὕτως ἀπεφήνατο.’ μυρία δ’ ἐπὶ
μυρίοις ἄν τις ἔχοι τοιαῦτα παρατίθεσθαι πρὸς ταὐτὸ
κεφάλαιον· ἀλλ’ οὐκ ἀναγκαῖον μακρηγορεῖν.

F 28. Οὐ χρὴ οὖν τοὺς ἀποθνήσκοντας νέους θρη-
νεῖν ὅτι τῶν ἐν τῷ μακρῷ βίῳ νομιζομένων ἀγα-

1 γενέσθαι scripsi: γίνεσθαι 6 βέλτιστον Meziriacus: βέλτιον 8 ἀρρήκτως R: ἀρρήτως 16 ἄρα Bernaysius: γὰρ 18 ἀνθρώπῳ ἀνυστῶν R: ἄλλων ἀνυστὸν δεύτερον δὲ del. H 20 ὡς] ὅτι ὡς R

θῶν ἀπεστέρηνται· τοῦτο γὰρ ἄδηλον, ὡς πολλάκις εἴπομεν, εἴτ᾿ ἀγαθῶν ἀπεστερημένοι τυγχάνουσιν εἴτε κακῶν· πολλῷ γὰρ πλείονα τὰ κακά. καὶ τὰ μὲν μόγις καὶ διὰ πολλῶν φροντίδων κτώμεθα, τὰ δὲ κακὰ πάνυ ῥᾳδίως· στρογγύλα γὰρ εἶναί φασι ταῦτα καὶ συνεχῆ καὶ πρὸς ἄλληλα φερόμενα κατὰ πολλὰς αἰτίας, τὰ δ᾿ ἀγαθὰ διεχῆ τε καὶ δυσκόλως συνερχόμενα πρὸς αὐτοῖς τοῦ βίου τοῖς τέρμασιν. ἐπιλελησμένοις οὖν ἐοίκαμεν ὅτι οὐ μόνον, ὥς φησιν 116
Εὐριπίδης, 'τὰ χρήματα' οὐκ 'ἴδια κέκτηνται βροτοί', ἀλλ᾿ ἁπλῶς τῶν ἀνθρωπίνων οὐδέν. διὸ καὶ ἐπὶ πάντων λέγειν χρή

'τὰ τῶν θεῶν δ᾿ ἔχοντες ἐπιμελούμεθα.
ὅταν δὲ χρῄζωσ᾿, αὔτ᾿ ἀφαιροῦνται πάλιν.'

οὐ δεῖ οὖν δυσφορεῖν, ἐὰν ἃ ἔχρησαν ἡμῖν πρὸς ὀλίγον, ταῦτ᾿ ἀπαιτῶσιν· οὐδὲ γὰρ οἱ τραπεζῖται, καθάπερ εἰώθαμεν λέγειν πολλάκις, ἀπαιτούμενοι τὰ θέματα δυσχεραίνουσιν ἐπὶ τῇ ἀποδόσει, ἐάνπερ εὐγνωμονῶσι. πρὸς γὰρ τοὺς οὐκ εὐμαρῶς ἀποδιδόντας εἰκότως ἄν τις εἴποι 'ἐπελάθου ὅτι ταῦτ᾿ B
ἔλαβες ἐπὶ τῷ ἀποδοῦναι;' τοῦτο δὴ τοῖς θνητοῖς ἅπασι συμβέβηκεν. ἔχομεν γὰρ τὸ ζῆν ὥσπερ παρὰ καταθεμένοις θεοῖς ἐξ ἀνάγκης, καὶ τούτου χρόνος οὐδείς ἐστιν ὡρισμένος τῆς ἀποδόσεως, ὥσπερ οὐδὲ τοῖς τραπεζίταις τῆς τῶν θεμάτων, ἀλλ᾿ ἄδηλον πόθ᾿ ὁ δοὺς ἀπαιτήσει. ὁ οὖν ἢ αὐτὸς μέλλων ἀποθνήσκειν ἢ τέκνων ἀποθανόντων ὑπεραγανακτῶν

10 Εὐριπίδης] Phoen. 555 13 ibid. 556 22 παρὰ καταθεμένοις scripsi: παρακαταθεμένοις

πῶς οὐ καταφανῶς ἐπιλέλησται ὅτι καὶ αὐτὸς ἄν-
θρωπός ἐστι καὶ τὰ τέκνα θνητὰ ἐγέννησεν; οὐ γάρ
ἐστι φρένας ἔχοντος ἀνθρώπου ἀγνοεῖν ὅτι ὁ ἄν-
θρωπος ζῷόν ἐστι θνητόν, οὐδ' ὅτι γέγονεν εἰς τὸ
C ἀποθανεῖν. εἰ γοῦν ἡ Νιόβη κατὰ τοὺς μύθους
πρόχειρον εἶχε τὴν ὑπόληψιν ταύτην ὅτι καὶ ἡ

'θαλέθοντι βίῳ
βλάσταις τε τέκνων βριθομένα γλυκερόν
φάος ὁρῶσα'

τελευτήσει. οὐκ ἂν οὕτως ἐδυσχέραινεν ὡς καὶ τὸ
ζῆν ἐθέλειν ἐκλιπεῖν διὰ τὸ μέγεθος τῆς συμφορᾶς.
καὶ τοὺς θεοὺς ἐπικαλεῖσθαι ἀνάρπαστον αὐτὴν γε-
νέσθαι πρὸς ἀπώλειαν τὴν χαλεπωτάτην. δύ' ἐστὶ
τῶν Δελφικῶν γραμμάτων τὰ μάλιστ' ἀναγκαιότατα
πρὸς τὸν βίον, τὸ 'γνῶθι σαυτὸν' καὶ τὸ 'μηδὲν
D ἄγαν'· ἐκ τούτων γὰρ ἤρτηται καὶ τἄλλα πάντα.
ταῦτα γάρ ἐστιν ἀλλήλοις συνῳδὰ καὶ σύμφωνα, καὶ
διὰ θατέρου θάτερον ἔοικε δηλοῦσθαι κατὰ δύναμιν.
ἔν τε γὰρ τῷ γιγνώσκειν ἑαυτὸν περιέχεται τὸ μη-
δὲν ἄγαν, καὶ ἐν τούτῳ τὸ γιγνώσκειν ἑαυτόν. διὸ
καὶ περὶ μὲν τούτου φησὶν ὁ Ἴων οὕτως

'τὸ 'γνῶθι σαυτὸν' τοῦτ' ἔπος μὲν οὐ μέγα,
ἔργον δ' ὅσον Ζεὺς μόνος ἐπίσταται θεῶν',

ὁ δὲ Πίνδαρος

'σοφοὶ δέ' φησί 'καὶ τὸ 'μηδὲν ἄγαν' ἔπος αἴ-
νησαν περισσῶς'.

29. Ταῦτ' οὖν ἐν διανοίᾳ τις ἔχων ὡς πυθό-

7 Bergk. 3 p. 720. Nauck. p. 697 22 Nauck. p. 576
24 Πίνδαρος] Bergk. 1 p. 453

χρηστὰ παραγγέλματα πρὸς πάντα τὰ τοῦ βίου πράγ- E ματα ῥᾳδίως ἐφαρμόζειν δυνήσεται καὶ φέρειν αὐτὰ δεξιῶς, εἴς τε τὴν αὑτοῦ φύσιν ἀφορῶν καὶ εἰς τὸ μὴ πέρα τοῦ προσήκοντος ἐν τοῖς προσπίπτουσιν ἢ διαίρεσθαι πρὸς ἀλαζονείαν ἢ ταπεινοῦσθαι καὶ καταπίπτειν πρὸς οἴκτους καὶ ὀλοφυρμοὺς διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀσθένειαν καὶ τὸν ἐμφυόμενον ἡμῖν τοῦ θανάτου φόβον παρὰ τὴν ἄγνοιαν τῶν εἰωθότων ἐν τῷ βίῳ συμβαίνειν κατὰ τὴν τῆς ἀνάγκης ἢ πεπρωμένης μοῖραν. καλῶς δ' οἱ Πυθαγόρειοι παρεκελεύσαντο λέγοντες

'ὅσσα δὲ δαιμονίῃσι τύχαις βροτοὶ ἄλγε' ἔχουσιν,
ἣν ἂν μοῖραν ἔχῃς, ταύτην ἔχε μηδ' ἀγανάκτει' F

καὶ ὁ τραγικὸς Αἰσχύλος

'ἀνδρῶν γάρ ἐστιν ἐνδίκων τε καὶ σοφῶν
κἀν τοῖσι δεινοῖς μὴ τεθυμῶσθαι θεοῖς'

καὶ ὁ Εὐριπίδης

'ὅστις δ' ἀνάγκῃ συγκεχώρηκεν βροτῶν
σοφὸς παρ' ἡμῖν καὶ τὰ θεῖ' ἐπίσταται'

καὶ ἐν ἄλλοις

'τὰ προσπεσόντα δ' ὅστις εὖ φέρει βροτῶν,
ἄριστος εἶναι σωφρονεῖν τέ μοι δοκεῖ'. **117**

30. Οἱ δὲ πολλοὶ πάντα καταμέμφονται καὶ πάντα τὰ παρὰ τὰς ἐλπίδας αὐτοῖς συμβεβηκότα ἐξ ἐπηρείας τύχης καὶ δαιμόνων γενέσθαι νομίζουσι.

12 Carm. Aur. 17 14 *Αἰσχύλος*] Nauck. p. 543 16 *κἀν τοῖσι δεινοῖς* Stob. Flor. 108, 43: *ἐν τοῖς κακοῖσι* aut *ἐν τοῖς κακίστοις* 17 *Εὐριπίδης*] Nauck. p. 524 21 id. p. 412 25 *γενέσθαι* H: *γίνεσθαι*

διὸ καὶ ἐπὶ πᾶσιν ὀδύρονται, στένοντες καὶ τὴν ἑαυτῶν ἀτυχίαν αἰτιώμενοι. πρὸς οὓς ὑποτυχὼν ἄν τις εἴποι

'θεὸς δέ σοι πῆμ' οὐδὲν ἀλλ' αὐτὸς σὺ σοί'

καὶ ἡ διὰ τὴν ἀπαιδευσίαν ἄνοια καὶ παραφροσύνη. διὰ ταύτην γοῦν τὴν διηπατημένην καὶ ψευδῆ δόξαν πάντα καταμέμφονται θάνατον. ἐὰν μὲν γὰρ ἐν ἀποδημίᾳ τις ὢν ἀποθάνῃ, στένουσιν ἐπιλέγοντες

'δύσμορος, οὐδ' ἄρα τῷ γε πατὴρ καὶ πότνια μήτηρ
ὄσσε καθαιρήσουσιν'·

ἐὰν δ' ἐπὶ τῆς οἰκείας πατρίδος παρόντων τῶν γονέων, ὀδύρονται ὡς ἐξαρπασθέντος ἐκ τῶν χειρῶν καὶ τὴν ἐν ὀφθαλμοῖς ὀδύνην αὐτοῖς ἀφέντος. ἐὰν δ' ἄφωνος μηδὲν προσειπὼν περὶ μηδενός, κλαίοντες λέγουσιν

'οὐδέ τί μοι εἶπας πυκινὸν ἔπος, οὗ τέ κεν αἰεί
μεμνήμην'.

ἐὰν προσομιλήσας τι, τοῦτ' ἀεὶ πρόχειρον ἔχουσιν ὥσπερ ὑπέκκαυμα τῆς λύπης. ἐὰν ταχέως, ὀδύρονται λέγοντες 'ἀνηρπάσθη'. ἐὰν μακρῶς, μέμφονται ὅτι καταφθινήσας καὶ τιμωρηθεὶς ἀπέθανε. πᾶσα πρόφασις ἱκανὴ πρὸς τὸ τὰς λύπας καὶ τοὺς θρήνους συνεγείρειν. ταῦτα δ' ἐκίνησαν οἱ ποιηταί, καὶ μάλιστα τούτων ὁ πρῶτος Ὅμηρος λέγων

4 σὺ σοὶ R ex Soph. OR 379: αὐτῷ σὺ σοὶ 9 Homer. Λ 453 12 πατρίδος del. R 14 ἐφέντος corr. H 17 Homer. Ω 744 22 τιμωρηθεὶς] ταλαιπωρηθεὶς?

'ὡς δὲ πατὴρ οὗ παιδὸς ὀδύρεται ὀστέα καίων,
νυμφίου, ὅς τε θανὼν δειλοὺς ἀκάχησε τοκῆας'.
'ἄρρητον δὲ τοκεῦσι γόον καὶ πένθος ἔθηκε'

καὶ ταῦτα μὲν οὔπω δῆλον εἰ δικαίως ὀδύρεται, D
ἀλλ' ὅρα τὸ ἑξῆς

'μοῦνος τηλύγετος πολλοῖσιν ἐπὶ κτεάτεσσι'.

(31) τίς γὰρ οἶδεν, εἰ ὁ θεὸς πατρικῶς κηδόμενος τοῦ ἀνθρωπείου γένους καὶ προορώμενος τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι προεξάγει τινὰς ἐκ τοῦ ζῆν ἀώρους; ὅθεν οὐδὲν φευκτὸν νομιστέον αὐτοὺς πάσχειν ('δεινὸν γὰρ οὐδὲν τῶν ἀναγκαίων βροτοῖς' οὔτε τῶν κατὰ προηγούμενον λόγον συμβαινόντων οὔτε τῶν κατ' ἐπακολούθησιν) καὶ ὅτι οἱ πλεῖστοι E
θάνατοι πρὸ ἄλλων δυσχερῶν μειζόνων γίγνονται, καὶ ὅτι τοῖς μὲν οὐδὲ γενέσθαι συνέφερε, τοῖς δ' ἅμα τῷ γενέσθαι ἀποθανεῖν, τοῖς δὲ προελθοῦσιν ἐπὶ μικρὸν τοῖς δ' ἀκμάζουσι. πρὸς πάντας δὴ τούτους τοὺς θανάτους ἐλαφρῶς ἑκτέον, εἰδότας ὅτι τὴν μοῖραν οὐκ ἔστιν ἐκφυγεῖν (πεπαιδευμένων δ' ἐστὶν ἀνθρώπων προειληφέναι ὅτι βραχὺν χρόνον προειλήφασιν ἡμᾶς οἱ δοκοῦντες ἄωροι τοῦ ζῆν ἐστερῆσθαι· καὶ γὰρ ὁ μακρότατος βίος ὀλίγος ἐστὶ καὶ στιγμαῖος πρὸς τὸν ἄπειρον αἰῶνα) καὶ ὅτι πολλοὶ τῶν ἐπὶ F
πλέον πενθησάντων μετ' οὐ πολὺ τοῖς ὑπ' αὐτῶν κατοδυρθεῖσιν ἐπηκολούθησαν, οὐδὲν ἐκ τοῦ πένθους ὄφελος περιποιησάμενοι, μάτην δ' ἑαυτοὺς

1 Homer. Ψ 222 3 id. *P* 37. Versum del. H 6 id. *I* 482 10 φευκτὸν] ἀπευκτὸν H 11 δεινὸν γὰρ οὐδὲν Clemens Strom. IV p. 587 (Nauck. p. 468, 757, 9): οὐδὲν γὰρ δεινὸν

*καταικισάμενοι ταῖς κακουχίαις. βραχυτάτου δὲ τοῦ
τῆς ἐπιδημίας ὄντος ἐν τῷ βίῳ χρόνου, οὐκ ἐν ταῖς
αὐχμηραῖς λύπαις οὐδ' ἐν τῷ κακοδαιμονεστάτῳ πέν-
θει διαφθείρειν ἑαυτοὺς δεῖ ταῖς ὀδύναις καὶ ταῖς
τοῦ σώματος αἰκίαις παρατεινομένους, ἀλλὰ μετα-
βάλλειν ἐπὶ τὸ κρεῖσσον καὶ ἀνθρωπικώτερον, πει-
ρωμένους καὶ σπουδάζοντας ἐντυγχάνειν ἀνδράσι μὴ
τοῖς συλλυπουμένοις καὶ διεγείρουσι τὰ πένθη διὰ*
118 *κολακείαν, ἀλλὰ τοῖς ἀφαιρουμένοις τὰς λύπας διὰ
τῆς γενναίας καὶ σεμνῆς παρηγορίας, ἐπακούοντας
καὶ ἔχοντας ἐν νῷ τὸ Ὁμηρικὸν τοῦτ' ἔπος, ὅπερ
ὁ Ἕκτωρ πρὸς τὴν Ἀνδρομάχην ἀντιπαρηγορῶν αὐ-
τὴν εἶπεν ὡδί*

*'δαιμονίη, μή μοί τι λίην ἀκαχίζεο θυμῷ·
οὐ γάρ τίς μ' ὑπὲρ αἶσαν ἀνὴρ Ἄϊδι προϊάψει,
μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν,
οὐ κακὸν οὐδὲ μὲν ἐσθλόν, ἐπὴν τὰ πρῶτα γένηται'.*

ταύτην δὲ τὴν μοῖραν ἐν ἄλλοις ὁ ποιητής φησι
B *'γεινομένῳ ἐπένησε λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ'.*

32. *Ταῦτα πρὸ διανοίας λαβόντες τῆς ἀπράκτου
καὶ κενῆς ἀπαλλαγησόμεθα βαρυπενθείας, ὀλίγου
δὴ παντάπασι τοῦ μεταξὺ χρόνου τῆς ζωῆς ὄντος.
φειστέον οὖν, ὅπως εὔθυμόν τε καὶ ἀπαρενόχλητον
τοῦτον ταῖς πενθικαῖς λύπαις διαγάγωμεν, τὰ τοῦ
πένθους παράσημα μεθέμενοι καὶ τῆς τοῦ σώματος
ἐπιμελείας φροντίσαντες καὶ τῆς τῶν συμβιούντων*

9 *διὰ τῆς*] *διὰ* H   14 Homer. Z 486   21 id. Υ 128

ἡμῖν σωτηρίας. καλὸν δὲ καὶ μεμνῆσθαι τῶν λόγων, οἷς κατὰ τὸ εἰκὸς ἐχρησάμεθά ποτε πρὸς συγγενεῖς ἢ φίλους ἐν ταῖς παραπλησίοις γενομένους συμφοραῖς, παραμυθούμενοι καὶ πείθοντες τὰ κοινὰ τοῦ C
βίου συμπτώματα κοινῶς φέρειν καὶ τὰ ἀνθρώπινα ἀνθρωπίνως, καὶ μὴ τοῖς μὲν ἄλλοις ἐπαρκεῖν πρὸς ἀλυπίαν δύνασθαι, ἑαυτοῖς δὲ μηδὲν ὄφελος εἶναι τὴν τούτων ὑπόμνησιν, δι' ὧν δεῖ τὸ ἀλγοῦν τῆς ψυχῆς ἀποθεραπεύειν 'παιωνίοις λόγου φαρμάκοις', ὡς πάντων μᾶλλον ἢ ἀλυπίας ἀναβολὴν δεῖν ποιεῖσθαι. καίτοι γε τὸν ἐν ὁτῳοῦν 'ἀμβολιεργὸν ἄταις' φησὶ 'παλαίειν', τὸ κυκλούμενον τοῦτο παρὰ πᾶσιν ἔπος· πολὺ δ' οἶμαι μᾶλλον τὸν ὑπερτιθέμενον τὰ D
τῆς ψυχῆς ἀχθεινὰ πάθη καὶ δυσάντητα πρὸς τὸν ἐπιόντα χρόνον.

33. Ἀποβλέπειν δὲ καὶ πρὸς τοὺς εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως τοὺς ἐπὶ τοῖς υἱοῖς γενομένους θανάτους καὶ πράως ὑποστάντας, Ἀναξαγόραν τὸν Κλαζομένιον καὶ Δημοσθένη τὸν Ἀθηναῖον καὶ Δίωνα τὸν Συρακόσιον καὶ τὸν βασιλέα Ἀντίγονον, καὶ συχνοὺς ἄλλους τῶν τε παλαιῶν καὶ τῶν καθ' ἡμᾶς. τούτων γὰρ Ἀναξαγόραν παρειλήφαμεν, ὥς φασι, φυσιολογοῦντα καὶ διαλεγόμενον τοῖς γνωρίμοις, ἀκούσαντα παρά τινος τῶν ἀναγγειλάντων αὐτῷ τὴν
περὶ τὸν υἱὸν τελευτήν, μικρὸν ἐπισχόντα πρὸς τοὺς E
παρόντας εἰπεῖν 'ᾔδειν ὅτι θνητὸν ἐγέννησα τὸν

10 δεῖν] δέον? 11 ἀμβολιεργὸν] Hesiod. OD 414
17 θανάτους καὶ W: θανάτους 19 καὶ — Ἀθηναῖον] fort. supplendum καὶ Περικλέα τὸν Ὀλύμπιον καὶ Ξενοφῶντα τὸν Σωκρατικὸν καὶ Δημοσθένη τὸν Ἀθηναῖον 26 τὸν H

υἱόν’. Περικλέα δὲ τὸν Ὀλύμπιον προσαγορευθέντα διὰ τὴν περὶ τὸν λόγον καὶ τὴν σύνεσιν ὑπερβεβλημένην δύναμιν, πυθόμενον ἀμφοτέρους αὐτοῦ τοὺς υἱοὺς μετηλλαχέναι τὸν βίον, Πάραλόν τε καὶ Ξάνθιππον, ὥς φησι Πρωταγόρας εἰπεῖν οὕτως ‘τῶν γὰρ υἱέων νεηνιέων ἐόντων καὶ καλῶν, ἐν ὀκτὼ δὲ τῇσι πάσῃσι ἡμέρῃσι ἀποθανόντων νηπενθέως ἀνέτλη· εὐδίης γὰρ εἴχετο, ἐξ ἧς πολλὸν ὤνητο κατὰ πᾶσαν
F ἡμέρην εἰς εὐποτμίην καὶ ἀνωδυνίην καὶ τὴν ἐν τοῖσι πολλοῖσι δόξαν· πᾶς γάρ τίς μιν ὁρέων τὰ ἑωυτοῦ πένθεα ἐρρωμένως φέροντα, μεγαλόφρονά τε καὶ ἀνδρήιον ἐδόκεε εἶναι καὶ ἑωυτοῦ κρέσσω, κάρτα εἰδὼς τὴν ἑωυτοῦ ἐν τοιοῖσδε πράγμασι ἀμηχανίην’· τοῦτον γὰρ εὐθὺς μετὰ τὴν προσαγγελίαν ἀμφοτέρων τῶν υἱέων οὐδὲν ἧττον ἐστεφανωμένον κατὰ τὸ πάτριον ἔθος καὶ λευχειμονοῦντα δημηγορεῖν ‘βουλάς τ’ ἐξάρχοντ’ ἀγαθὰς’ πρός τε τὸν πόλεμον ἐπιπαρορμῶντα τοὺς Ἀθηναίους. Ξενοφῶντα δὲ τὸν Σωκρατικὸν θύοντά ποτε, παρὰ τῶν ἀγγέλων τῶν ἀπὸ τοῦ πολέμου πυθόμενον ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ Γρύλ-
119 λος ἀγωνιζόμενος ἐτελεύτησε, περιελόμενον τὸν στέφανον ἐξετάζειν τίνα τρόπον ἐτελεύτησε. τῶν δὲ ἀπαγγειλάντων ὅτι γενναίως ἀριστεύων καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων κατακτείνας, μικρὸν παντελῶς διασιωπήσαντα χρόνον καὶ τῷ λογισμῷ τὸ πάθος παρα-

6 νεηνιέων H: νεηνιῶν ἐόντων scripsi: ὄντων 7 τῇσι H: ταῖς 10 τοῖσι H: τοῖς ὁρέων H: ὁρῶν 11 ἑωυτοῦ scripsi: ἑαυτοῦ. item lin. 13 12 ἀνδρήιον ἐδόκεε H: ἀνδρεῖον ἐδόκει κρέσσω scripsi: κρείσσω 16 βουλάς] Homer. *B* 273 24 ita scripsi pro διαστήσαντα

κατασχόντα, ἐπιθέμενον πάλιν τὸν στέφανον ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, καὶ πρὸς τοὺς ἀγγέλους εἰπεῖν ὅτι ‘θεοῖς ηὐξάμην οὐκ ἀθάνατον οὐδὲ πολυχρόνιον γενέσθαι μοι τὸν υἱόν (τὸ γὰρ τοιοῦτον ἄδηλον εἰ συμφέρει), ἀγαθὸν δὲ καὶ φιλόπατριν, ὃ δὴ καὶ γέγονεν’. Δίωνα δὲ τὸν Συρακόσιον συνεδρεύοντα B μετὰ τῶν φίλων, κατὰ τὴν οἰκίαν θορύβου γενομένου καὶ μεγάλης κραυγῆς, πυθόμενον τὴν αἰτίαν καὶ τὸ συμβεβηκὸς ἀκούσαντα ὅτι ὁ υἱὸς αὐτοῦ καταπεσὼν ἀπὸ τοῦ στέγους ἐτελεύτησεν, οὐδὲν ἐκπλαγέντα τὸ μὲν σωμάτιον κελεῦσαι τοῦ μεταλλάξαντος ταῖς γυναιξὶ παραδοῦναι πρὸς τὴν νόμιμον ταφήν, αὐτὸν δὲ περὶ ὧν διεσκέπτετο μὴ παραλιπεῖν. τοῦτον ζηλῶσαι λέγεται καὶ Δημοσθένη τὸν ῥήτορα, τὴν μόνην καὶ ἀγαπητὴν ἀπολέσαντα θυγατέρα, περὶ ἧς φησιν Αἰσχίνης, κατηγορεῖν αὐτοῦ δόξας, ταυτί. ‘ἑβδόμην δ’ ἡμέραν τῆς θυγατρὸς αὐτῷ τετελευτηκυίας, πρὶν πενθῆσαι καὶ τὰ νομιζόμενα ποιῆσαι, C στεφανωσάμενος καὶ λευκὴν ἐσθῆτα ἀναλαβὼν ἐβουθύτει καὶ παρενόμει, τὴν μόνην ὁ δείλαιος καὶ πρώτην αὐτὸν πατέρα προσειποῦσαν ἀπολέσας.’ οὗτος μὲν οὖν ῥητορικῶς προθέμενος αὐτοῦ κατηγορῆσαι ταῦτα διεξῆλθεν, ἀγνοῶν ὅτι διὰ τούτων αὐτὸν ἐπαινεῖ τὸ πενθεῖν παρωσάμενον καὶ τὸ φιλόπατρι πρὸ τῆς τῶν ἀναγκαίων συμπαθείας ἐπιδειξάμενον. Ἀντίγονον δὲ τὸν βασιλέα πυθόμενον τὴν Ἀλκυονέως τοῦ υἱοῦ τελευτὴν ἐν παρατάξει γενομένην

4 εἰ H: ὅτι   16 *Αἰσχίνης*] adv. Ctesiph. p. 64, 38
20 *παρενόμει* Aeschines: *παρηνόμει*

μεγαλοφρόνως τε πρὸς τοὺς ἀπαγγείλαντας αὐτῷ τὴν συμφορὰν ἀπιδεῖν καὶ μικρὸν ἐπισχόντα καὶ κατη-
D φιάσαντα προσειπεῖν ' ὦ Ἀλκυονεῦ, ὀψίτερον μετήλλαξας τὸν βίον, οὕτως ἀφειδῶς ἐξορμῶν πρὸς τοὺς πολεμίους καὶ οὔτε τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας οὔτε τῶν ἐμῶν παραινέσεων φροντίζων'. τούτους δὴ τοὺς ἄνδρας θαυμάζουσι μὲν τῆς μεγαλοφροσύνης πάντες καὶ ἄγανται, μιμεῖσθαι δ' ἐπὶ τῶν ἔργων οὐ δύνανται διὰ τὴν ἐκ τῆς ἀπαιδευσίας ἀσθένειαν τῆς ψυχῆς. πλὴν πολλῶν ὄντων παραδειγμάτων τῶν διὰ τῆς ἱστορίας ἡμῖν παραδιδομένων τῆς τε Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς τῶν γενναίως καὶ καλῶς ἐν ταῖς τῶν ἀναγκαίων τελευταῖς διαγενομένων ἀποχρήσει τὰ εἰρημένα πρὸς τὴν ἀπόθεσιν τοῦ πάντων ἀνιαροτά-
E του πένθους καὶ τῆς ἐν τούτῳ πρὸς οὐδὲν χρήσιμον ματαιοπονίας.

34. Ὅτι γὰρ οἱ ταῖς ἀρεταῖς διενεγκόντες ὡς θεοφιλεῖς νέοι μετέστησαν πρὸς τὸ χρεὼν καὶ πάλαι μὲν διὰ τῶν πρόσθεν ὑπέμνησα λόγων, καὶ νῦν δὲ πειράσομαι διὰ βραχυτάτων ἐπιδραμεῖν, προσμαρτυρήσας τῷ καλῶς ὑπὸ Μενάνδρου ῥηθέντι τούτῳ

' ὃν οἱ θεοὶ φιλοῦσιν ἀποθνῄσκει νέος'.

ἀλλ' ἴσως ὑποτυχὼν ἂν φαίης Ἀπολλώνιε φίλτατε, σφόδρ' ἦν ἐπιτεταγμένος ὁ νεανίσκος Ἀπόλλωνι καὶ
F μοίραις. καὶ σὲ ἔδει ὑπ' ἐκείνου τελείου γενομένου κηδευθῆναι μεταλλάξαντα τὸν βίον· τοῦτο γὰρ εἶναι κατὰ φύσιν, τὴν ἡμετέραν δηλονότι καὶ τὴν ἀνθρω-

4 πρὸς] ἐπὶ H 14 πάντων R: παντὸς 22 Meinek. IV p. 105 25 μοίραις] Μούσαις Madvigius

πίνην, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν τῶν ὅλων πρόνοιαν καὶ τὴν κοσμικὴν διάταξιν. ἐκείνῳ δὲ τῷ μακαρισθέντι οὐκ ἦν κατὰ φύσιν περαιτέρω τοῦ ἀπονεμηθέντος αὐτῷ χρόνου πρὸς τὸν ἐνθάδε βίον περιμένειν, ἀλλ' εὐτάκτως τοῦτον ἐκπλήσαντι πρὸς τὴν εἱμαρμένην ἐπανάγειν πορείαν, καλούσης αὐτῆς, φησίν, ἤδη πρὸς ἑαυτήν. ἀλλ' ἄωρος ἐτελεύτησεν; οὐκοῦν εὐποτμότερος διὰ τοῦτο καὶ κακῶν ἀπειρατός ἐστιν·

'ὁ βίος γάρ' φησὶν Εὐριπίδης 'ὄνομ' ἔχει μό- 120
νον μόρος γεγώς.'

οὗτος δ' ἐπὶ τῆς εὐανθεστάτης ἡλικίας προαπεφοίτησεν ὁλόκληρος ἠίθεος, ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος πᾶσι τοῖς συνήθεσιν αὐτῷ, φιλοπάτωρ γενόμενος καὶ φιλομήτωρ καὶ φιλοίκειος καὶ φιλόσοφος, τὸ δὲ σύμπαν εἰπεῖν φιλάνθρωπος, αἰδούμενος μὲν τοὺς πρεσβυτέρους τῶν φίλων ὥσπερ πατέρας, στέργων δὲ τοὺς ὁμήλικας καὶ συνήθεις, τιμητικὸς δὲ τῶν καθηγησαμένων, ξένοις δὲ καὶ ἀστοῖς πρᾳότατος, πᾶσι δὲ μείλιχος καὶ φίλος διά τε τὴν ἐξ ὄψεως B
χάριν καὶ τὴν εὐπροσήγορον φιλανθρωπίαν. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνος μὲν τῆς τε σῆς εὐσεβείας καὶ τῆς ἑαυτοῦ τὴν πρέπουσαν εὐφημίαν ἔχων πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον προαπεφοίτησε τοῦ θνητοῦ βίου, καθάπερ ἔκ του συμποσίου, πρὶν εἴς τινα παροινίαν ἐκπεσεῖν τὴν τῷ μακρῷ γήρᾳ παρεπομένην. εἰ δ' ὁ τῶν παλαιῶν ποιητῶν τε καὶ φιλοσόφων λόγος ἐστὶν

7 ἄωρος Didotiana: *ἀώρως* 9 Nauck. p. 524 *ἔχει μόνον μόρος* scripsi: *ἔχει πόνος* 10 *γεγώς* Nauckius: *ἐγώ σ'* 24 *ἔκ του* scripsi: *ἐκ τοῦ*

ἀληθὴς ὥσπερ εἰκὸς ἔχειν, οὕτω καὶ τοῖς εὐσεβέσι τῶν μεταλλαξάντων ἔστι τις τιμὴ καὶ προεδρία καθάπερ λέγεται, καὶ χῶρός τις ἀποτεταγμένος ἐν ᾧ
C *διατρίβουσιν αἱ τούτων ψυχαί, καλὰς ἐλπίδας ἔχειν σε δεῖ περὶ τοῦ μακαρίτου υἱέος σου, ὅτι τούτοις συγκαταριθμηθεὶς συνέσται.*

35. *Λέγεται δ' ὑπὸ μὲν τοῦ μελικοῦ Πινδάρου ταυτὶ περὶ τῶν εὐσεβῶν ἐν Ἅιδου,*

'*τοῖσι λάμπει μὲν μένος ἀελίου τὰν ἐνθάδε νύκτα κάτω,*
φοινικορόδοις ἐν λειμώνεσσι προάστιον αὐτῶν
καὶ λιβάνῳ σκιαρὸν καὶ χρυσοκάρποισι βεβριθός.
καὶ τοὶ μὲν ἵπποις γυμνασίοις τε τοὶ δὲ πεσσοῖς,
τοὶ δὲ φορμίγγεσι τέρπονται, παρὰ δέ σφισιν
εὐανθὴς ἅπας τέθαλεν ὄλβος,
ὀδμὰ δ' ἐρατὸν κατὰ χῶρον κίδναται
αἰεὶ θύα μιγνύντων πυρὶ τηλεφανεῖ παντοῖα θεῶν ἐπὶ βωμοῖς.'

D *καὶ μικρὸν προελθὼν ἐν ἄλλῳ θρήνῳ περὶ ψυχῆς λέγων φησίν*

'*ὀλβίᾳ δ' ἅπαντες αἴσᾳ λυσίπονον τελευτάν.*
καὶ σῶμα μὲν πάντων ἕπεται θανάτῳ περισθενεῖ,
ζωὸν δ' ἔτι λείπεται αἰῶνος εἴδωλον· τὸ γάρ ἐστι μόνον

7 *Πινδάρου*] Bergk. 1 p. 425 11 ita p. 1130 c: *φοινικορόδιαί τε λειμῶνες* *προάστιον* G. Hermannus: *προάστειον* 12 *χρυσέοις καρποῖς* Boeckhius *βεβριθός* R: *βέβριθε* 13 *τε* Hermannus 15 idem: *τέθηλεν* 16 Xylander: *ἐρατῶν* 17 Boeckhius: *ἀεὶ* *θύα* Hermannus: *θύματα* 21 Bergk. 1 p. 427 23 *ζωὸν δ' ἔτι* vit. Rom. c. 28: *ζῶν δὲ* 24 *ἐστι μόνον* ibidem: *μόνον ἐστί*

ἐκ θεῶν. εὕδει δὲ πρασσόντων μελέων, ἀτὰρ
εὑδόντεσσιν ἐν πολλοῖς ὀνείροις
δείκνυσι τερπνῶν ἐφέρποισαν χαλεπῶν τε κρίσιν.'

36. Ὁ δὲ θεῖος Πλάτων πολλὰ μὲν ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς περὶ τῆς ἀθανασίας αὐτῆς εἴρηκεν, οὐκ ὀλίγα δ' ἐν τῇ Πολιτείᾳ καὶ τῷ Μένωνι καὶ τῷ Γοργίᾳ καὶ E σποράδην ἐν τοῖς ἄλλοις διαλόγοις. ἀλλὰ τὰ μὲν ἐν τῷ Περὶ ψυχῆς διαλόγῳ ῥηθέντα κατ' ἰδίαν ὑπομνηματισάμενός σοι παρέξομαι, ὡς ἐβουλήθης· ἔσται δὲ πρὸς τὸ παρὸν καίρια καὶ χρήσιμα τὰ λεχθέντα πρὸς Καλλικλέα τὸν Ἀθηναῖον, ἑταῖρον δὲ καὶ μαθητὴν Γοργίου τοῦ ῥήτορος. φησὶ γὰρ ὁ παρὰ τῷ Πλάτωνι Σωκράτης, 'ἄκουε δή, φασί, μάλα καλοῦ λόγου, ὃν σὺ μὲν ἡγήσει, ὡς ἐγὼ οἶμαι, μῦθον, ἐγὼ δὲ λόγον· ὡς ἀληθῆ γὰρ ὄντα σοι λέξω ἃ μέλλω λέγειν. ὥσπερ γὰρ Ὅμηρος λέγει, διενείμαντο τὴν ἀρχὴν ὁ Ζεὺς καὶ ὁ Ποσειδῶν καὶ ὁ Πλούτων, ἐπειδὴ παρὰ τοῦ πατρὸς παρέλαβον· ἦν οὖν νόμος F ὅδε περὶ ἀνθρώπων καὶ ἐπὶ Κρόνου, καὶ ἀεὶ καὶ νῦν ἔτ' ἔστιν ἐν θεοῖς, τῶν ἀνθρώπων τὸν μὲν δικαίως διελθόντα τὸν βίον καὶ ὁσίως, ἐπειδὰν τελευτήσῃ, εἰς μακάρων νήσους ἀπιόντα οἰκεῖν ἐν πάσῃ εὐδαιμονίᾳ ἐκτὸς κακῶν, τὸν δ' ἀδίκως καὶ ἀθέως εἰς τὸ τῆς δίκης τε καὶ τίσεως δεσμωτήριον, 121 ὃ δὴ τάρταρον καλοῦσιν, ἰέναι. τούτων δ' οἱ δικασταὶ ἐπὶ Κρόνου καὶ ἔτι νεωστὶ τοῦ Διὸς τὴν ἀρχὴν

3 ἐφέρποισαν Boeckhius: ἐφέρπουσαν 5 περὶ R: περί τε 9 ἔσται δὲ scripsi: τὰ δὲ 11 πρὸς Καλλικλέα Xylander 13 Πλάτωνι] Gorg. p. 523 c φασί Plato: φησί

ἔχοντος ζῶντες ἦσαν ζώντων, ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ δικάζοντες ᾗ μέλλοιεν τελευτᾶν. ἔπειτα αἱ δίκαι πως οὐ καλῶς ἐκρίνοντο. ὅ τ' οὖν Πλούτων καὶ οἱ ἐπιμεληταὶ οἱ ἐκ μακάρων νήσων ἰόντες ἔλεγον πρὸς τὸν Δία ὅτι φοιτῷέν σφισιν ἄνθρωποι ἑκατέρωσε ἀνάξιοι. εἶπεν οὖν ὁ Ζεύς 'ἀλλ' ἐγώ' ἔφη 'παύσω τοῦτο γιγνόμενον. νῦν μὲν γὰρ κακῶς αἱ δίκαι B δικάζονται. ἀμπεχόμενοι γάρ' ἔφη 'οἱ κρινόμενοι κρίνονται· ζῶντες γὰρ κρίνονται. πολλοὶ οὖν ἴσως' ἦ δ' ὅς 'πονηρὰς ψυχὰς ἔχοντες ἠμφιεσμένοι εἰσὶ σώματά τε καλὰ καὶ γένη καὶ πλούτους, καὶ ἐπειδὰν ἡ κρίσις ᾖ, ἔρχονται αὐτοῖς πολλοὶ μαρτυρήσοντες ὡς δικαίως βεβιώκασιν. οἱ οὖν δικασταὶ ὑπό τε τούτων ἐκπλήττονται, καὶ ἅμα καὶ αὐτοὶ ἀμπεχόμενοι δικάζουσι, πρὸ τῆς ψυχῆς τῆς ἑαυτῶν ὀφθαλμούς τε καὶ ὦτα καὶ ὅλον τὸ σῶμα προκεκαλυμμένοι. ταῦτα δὴ αὐτοῖς πάντ' ἐπίπροσθεν γίγνεται, καὶ τὰ αὐτῶν ἀμφιέσματα καὶ τὰ τῶν κρινομένων. C πρῶτον μὲν οὖν παυστέον ἐστὶ προειδότας αὐτοὺς τὸν θάνατον· νῦν γὰρ προΐσασι. τοῦτο μὲν οὖν καὶ δὴ εἴρηται τῷ Προμηθεῖ, ὅπως ἂν παύσῃ αὐτό. ἔπειτα γυμνοὺς κριτέον ἁπάντων τούτων· τεθνεῶτας γὰρ δεῖ κρίνεσθαι. καὶ τὸν κριτὴν δεῖ γυμνὸν εἶναι, τεθνεῶτα, αὐτῇ τῇ ψυχῇ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεωροῦντα ἐξαίφνης ἀποθανόντος ἑκάστου, ἔρημον ἁπάντων τῶν συγγενῶν, καὶ καταλιπόντα ἐπὶ τῆς

9 *πολλοὶ* Plato: *πολλοὶ μὲν* 14 *ἐκπλήττονται καὶ* idem: *ἐκπλήττονται* 17 *ἐπίπροσθεν* idem: *ἐπιπρόσθησις* 18 *αὐτῶν* idem: *ἑαυτῶν* 20 *νῦν* idem: *νῦν μὲν* 26 *συγγενῶν καὶ* idem: *συγγενῶν*

γῆς πάντα ἐκεῖνον τὸν κόσμον, ἵνα δικαία ἡ κρίσις ᾖ. ἐγὼ οὖν ταῦτ' ἐγνωκὼς πρότερος ἢ ὑμεῖς ἐποιησάμην δικαστὰς υἱεῖς ἐμαυτοῦ, δύο μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας, Μίνω τε καὶ Ῥαδάμανθυν, ἕνα δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης, Αἰακόν. οὗτοι οὖν ἐπειδὰν τελευτήσωσι, δικάσουσιν D *ἐν τῷ λειμῶνι, ἐν τῇ τριόδῳ ἐξ ἧς φέρετον τὼ ὁδώ, ἡ μὲν εἰς μακάρων νήσους, ἡ δ' εἰς τάρταρον. καὶ τοὺς μὲν ἐκ τῆς Ἀσίας Ῥαδάμανθυς κρινεῖ, τοὺς δ' ἐκ τῆς Εὐρώπης Αἰακός· Μίνῳ δὲ πρεσβεῖα δώσω ἐπιδιακρίνειν ἐὰν ἀπορῆτόν τι τὼ ἑτέρω, ἵν' ὡς δικαιοτάτη ἡ κρίσις ᾖ περὶ τῆς πορείας τοῖς ἀνθρώποις.' ταῦτ' ἐστίν, ὦ Καλλίκλεις, ἃ ἐγὼ ἀκηκοὼς πιστεύω ἀληθῆ εἶναι· καὶ ἐκ τούτων τῶν λόγων τοιόνδε τι λογίζομαι συμβαίνειν, ὅτι ὁ θάνατος τυγχάνει ὤν, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, οὐδὲν ἄλλο ἢ δυοῖν πραγμάτοιν διάλυσις, τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος* E *ἀπ' ἀλλήλοιν.'*

37. *Ταῦτά σοι συναγαγών, Ἀπολλώνιε φίλτατε, καὶ συνθεὶς μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἀπειργασάμην τὸν παραμυθητικόν σοι λόγον, ἀναγκαιότατον ὄντα σοι πρός τε τὴν τῆς παρούσης λύπης ἀπαλλαγὴν καὶ τοῦ πάντων ἀνιαροτάτου πένθους παῦλαν. περιέχει δὲ καὶ τὴν πρὸς τὸν θεοφιλέστατον υἱόν σου Ἀπολλώνιον πρέπουσαν τιμήν, ποθεινοτάτην οὖσαν τοῖς ἀφιερωθεῖσι, τὴν διὰ τῆς ἀγαθῆς μνήμης καὶ τῆς ἀδιαλείπτου πρὸς τὸν ἀεὶ χρόνον εὐφημίας. καλῶς*

1 *δικαία ἡ κρίσις* Plato: *ἡ κρίσις δικαία* 2 *πρότερος* idem: *πρότερον* 6 *τὼ* idem: *τὰ* 10 *ἀπορῆτόν τι τὼ ἑτέρω* idem: *ἀπόρρητόν τι ᾖ τῷ ἑτέρῳ* 11 *ἡ* idem 14 *τοιόνδε* idem: *τοιόν* (sic) 20 *σοι* del. H

οὖν ποιήσεις καὶ τῷ λόγῳ πεισθεὶς καὶ τῷ μακα-
F ρίτῃ σου υἱῷ χαρισάμενος καὶ μεταβαλὼν ἐκ τῆς ἀνωφελοῦς περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν ψυχὴν κακώσεως καὶ καταφθορᾶς ἐπὶ τὴν συνήθη σοι καὶ κατὰ φύσιν διαγωγὴν ἐλθεῖν. ὡς γὰρ οὐδὲ συμβιῶν ἡμῖν ἡδέως ἑώρα κατηφεῖς ὄντας οὔτε σὲ οὔτε τὴν μητέρα, οὕτως οὐδὲ νῦν μετὰ θεῶν ὢν καὶ τούτοις συνεστιώμενος εὐαρεστήσειεν ἂν τῇ τοιαύτῃ ὑμῶν διαγωγῇ. ἀνδρὸς οὖν ἀγαθοῦ καὶ γενναίου καὶ φιλοτέκνου
122 φρόνημα ἀναλαβὼν σεαυτόν τε καὶ τὴν μητέρα τοῦ νεανίσκου καὶ τοὺς συγγενεῖς καὶ φίλους ἔκλυσαι τῆς τοιαύτης κακοδαιμονίας, εἰς γαληνότερον μετελθὼν βίου σχῆμα καὶ προσφιλέστερον τῷ τε υἱῷ σου καὶ πᾶσιν ἡμῖν τοῖς κηδομένοις σου κατὰ τὸ προσῆκον.

5 ἐλθεῖν del. R 13 προσφιλέστερον idem: προσφιλέστατον

ΥΓΙΕΙΝΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. B

1. ΜΟΣΧΙΩΝ. *Σὺ δὴ Γλαῦκον χθές, ὦ Ζεύξιππε, τὸν ἰατρὸν ἀπετρίψω συμφιλοσοφεῖν ὑμῖν βουλόμενον.*

ΖΕΥΞΙΠΠΟΣ. *Οὔτ' ἀπετριψάμην, ὦ φίλε Μοσχίων, οὔτ' ἐβούλετο συμφιλοσοφεῖν ἐκεῖνος, ἀλλ' ἔφυγον καὶ ἐφοβήθην λαβὴν φιλομαχοῦντι παρα-* C *σχεῖν. ἐν μὲν γὰρ ἰατρικῇ καθ' Ὅμηρον ὁ ἀνὴρ*

'πολλῶν ἀντάξιος ἄλλων',

οὐκ εὐμενὴς δὲ πρὸς φιλοσοφίαν, ἀλλ' ἀεί τι τραχὺ καὶ δύσκολον ἔχων ἐν τοῖς λόγοις. καὶ νῦν ἐναντίος ἐφ' ἡμᾶς ἐχώρει, βοῶν ἔτι πρόσωθεν οὐ μικρὸν οὐδ' ἐπιεικὲς ἔργον ἡμῖν σύγχυσιν ὅρων τετολμῆσθαι. διαλεχθεῖσι περὶ διαίτης ὑγιεινῆς. 'χωρίς' γὰρ ἔφη τὰ φιλοσόφων καὶ ἰατρῶν ὥσπερ τινῶν 'Μυσῶν καὶ Φρυγῶν ὁρίσματα', καί τινα τῶν οὐ μετὰ σπουδῆς, οὐ μὴν ἀχρήστως εἰρημένων παρ' ἡμῶν διὰ στόματος ἔχων ἐσπάραττεν. D

ΜΟΣΧΙΩΝ. *Ἀλλὰ καὶ τούτων ἔγωγε καὶ τῶν*

2 *ἀπετρίψω — ἀπετριψάμην* Cobetus: *ἀπετρέψω — ἀπετρεψάμην* 7 *Ὅμηρον*] Λ 515 13 *χωρὶς*] Nauck. p. 725

ἄλλων, ὦ Ζεύξιππε, πρόθυμος ἀκροατὴς ἡδέως ἂν γενοίμην.

ΖΕΥΞΙΠΠΟΣ Φιλόσοφος γὰρ εἶ τὴν φύσιν, ὦ Μοσχίων, καὶ τῷ μὴ φιλιατροῦντι χαλεπαίνεις φιλοσόφῳ, καὶ ἀγανακτεῖς εἰ μᾶλλον αὐτὸν οἴεται προσήκειν γεωμετρίας καὶ διαλεκτικῆς καὶ μουσικῆς ὁρᾶσθαι μεταποιούμενον ἢ ζητεῖν καὶ μανθάνειν βουλόμενον

'ὅττι τοι ἐν μεγάροισι κακόν τ' ἀγαθόν τε τέτυκται'

τῷ σώματι. καίτοι πλείους ἂν ἴδοις ἐκεῖ θεατάς,
E ὅπου θεωρικόν τι νέμεται τοῖς συνιοῦσιν, ὥσπερ Ἀθήνησι· τῶν ἐλευθερίων δὲ τεχνῶν ἰατρικὴ τὸ μὲν γλαφυρὸν καὶ περιττὸν καὶ ἐπιτερπὲς οὐδεμιᾶς ἐνδεέστερον ἔχει, θεωρικὸν δὲ μέγα τοῖς φιλομαθοῦσι τὴν σωτηρίαν καὶ τὴν ὑγίειαν ἐπιδίδωσιν. ὥστ' οὐ παράβασιν ὅρων ἐπικαλεῖν δεῖ τοῖς περὶ ὑγιεινῶν διαλεγομένοις φιλοσόφοις. ἀλλ' εἰ μὴ παντάπασιν ἀνελόντες τοὺς ὅρους οἴονται δεῖν ὥσπερ ἐν μιᾷ χώρᾳ κοινῶς ἐμφιλοκαλεῖν, ἅμα τὸ ἡδὺ τῷ λόγῳ καὶ τὸ ἀναγκαῖον διώκοντες.

ΜΟΣΧΙΩΝ. Ἀλλὰ Γλαῦκον μὲν ἐῶμεν, ὦ Ζεύ-
F ξιππε, ὑπὸ σεμνότητος αὐτοτελῆ βουλόμενον εἶναι καὶ ἀπροσδεᾶ φιλοσοφίας, σὺ δὲ τοὺς λόγους ἡμῖν δίελθε πάντας· εἰ δὲ βούλει, πρώτους ἐκείνους ὧν ἔφης οὐ πάνυ μετὰ σπουδῆς εἰρημένων ἐπιλαμβάνεσθαι τὸν Γλαῦκον.

9 Homer. δ 392 19 τοὺς ὅρους οἴονται δεῖν R: οἴονται δεῖν τοὺς ὅρους

2. ΖΕΥΞΙΠΠΟΣ. Ἔφη τοίνυν ὁ ἑταῖρος ἡμῶν ἀκοῦσαί τινος λέγοντος ὡς τὸ τὰς χεῖρας ἀεὶ θερμὰς ἔχειν καὶ μὴ περιορᾶν ψυχομένας οὐ μικρὸν εἴη 123 πρὸς ὑγίειαν, καὶ τοὐναντίον ἡ τῶν ἄκρων περίψυξις εἰς τὰ μέσα συνελαύνουσα τὸ θερμὸν ὥσπερ τινὰ συνήθειαν ἢ μελέτην ἐμποιεῖ πυρετοῦ· τὸ δ' ἔξω στρέφοντα μετὰ τῆς θερμότητος ἕλκειν ἐπὶ πάντα καὶ διανέμειν τὴν ὕλην ὑγιεινόν. ἂν μὲν οὖν ἐνεργοῦντές τι ταῖς χερσὶ καὶ χρώμενοι τυγχάνωμεν, αὐτὴν τὴν κίνησιν ἐπάγειν ἐνταῦθα καὶ συνέχειν τὸ θερμόν· ἔργων δὲ τοιούτων σχολὴν ἄγοντας ἥκιστα δεῖν προσδέχεσθαι τοῖς ἄκροις τὸ ψυχρόν.

3. Ἓν μὲν οὖν τοῦτο τῶν γελασθέντων ἦν· δεύτερον δ' οἶμαι τὸ περὶ τὰς τροφὰς ἃς προσφέρετε τοῖς κάμνουσιν. ἅπτεσθαι γὰρ αὐτῶν διὰ χρόνου B παρῄνει καὶ γεύεσθαι, συνεθίζοντας αὐτοὺς ἐν τῷ ὑγιαίνειν καὶ μὴ τρέμοντας ὥσπερ τὰ παιδάρια μηδὲ μισοῦντας ἐκείνην τὴν δίαιταν, ἀλλὰ ποιουμένους ἀτρέμα χειροήθη ταῖς ὀρέξεσι καὶ σύντροφον, ὅπως ἐν τῷ νοσεῖν μὴ δυσχεραίνωμεν ὡς φάρμακα τὰ σιτία μηδ' ἀσχάλλωμεν ἁπλοῦν τι καὶ ἄνοψον καὶ ἄκνισον λαμβάνοντες. ὅθεν οὐδ' ἀλούτους ποτὲ φευκτέον ἐλθεῖν ἐπὶ τροφὴν οὐδ' ὕδωρ πιεῖν οἴνου παρόντος οὐδὲ θερμὸν ἐν θέρει, χιόνος παρακειμένης, τὰς μὲν ἐπιδεικτικὰς καὶ σοφιστικὰς χαίρειν C ἐῶντας ἀποσχέσεις τῶν τοιούτων καὶ μεγαλαυχίας ἐπὶ ταῖς ἀποσχέσεσιν, αὐτοὺς δὲ καθ' ἑαυτοὺς σιωπῇ τήν τε ὄρεξιν ἅμα τοῦ συμφέροντος ὑπήκοον ἐθίζοντας εἶναι μετ' εὐκολίας, καὶ τῆς ψυχῆς ἀφαιροῦντας

πόρρωθεν ἔτι τὴν περὶ ταῦτα μικρολογίαν ἐν ταῖς νόσοις καὶ τὸ ἐπιθρηνεῖν, ἀνοδυρομένης ὡς ἐξ ἡδονῶν μεγάλων καὶ ἀγαπητῶν εἰς ἀγεννῆ καὶ ταπεινὴν ἀπελήλαται δίαιταν. εὖ γὰρ εἰρημένον τὸ 'ἑλοῦ βίον τὸν ἄριστον, ἡδὺν δ' αὐτὸν ἡ συνήθεια ποιήσει' καὶ κατὰ μέρος ὡς ἕκαστα πειρωμένῳ χρήσιμόν ἐστι, μάλιστα δὲ τῶν περὶ τὸ σῶμα διαιτημάτων ἐν τοῖς ὑγιεινοτάτοις ἐπάγοντα τὴν συνήθειαν εὐμενῆ καὶ γνώριμα τῇ φύσει καὶ οἰκεῖα παρασκευάζειν, μεμνημένον
D ἃ πάσχουσιν ἔνιοι καὶ ποιοῦσιν ἐν ταῖς ἀρρωστίαις, χαλεπαίνοντες καὶ δυσανασχετοῦντες ὕδατος θερμοῦ προσφερομένου καὶ ῥοφήματος ἢ ἄρτου, μιαρὰ μὲν ταῦτα καὶ ἀηδῆ μιαροὺς δὲ καὶ χαλεποὺς τοὺς ἀναγκάζοντας ἀποκαλοῦντες. πολλοὺς δὲ καὶ λουτρὸν ἀπώλεσεν, οὐδὲν ἐν ἀρχῇ μέγα κακὸν ἔχοντας ἀλλ' ἢ τὸ μὴ δύνασθαι μηδ' ὑπομένειν γεύσασθαι τροφῆς ἀλούτους· ὧν καὶ Τίτος ἦν ὁ αὐτοκράτωρ, ὥς φασιν οἱ νοσηλεύσαντες.

4. Ἔτι τοίνυν ἐλέχθη τοιοῦτον, ὡς ἀεὶ μὲν ὑγιεινότερα σώματι τὰ εὐτελέστερα. μάλιστα δὲ φυ-
E λακτέον πλησμονὰς καὶ μέθας καὶ ἡδυπαθείας ἑορτήν τινα μέλλουσαν ἢ φίλων ὑποδοχὴν ἐν χερσὶν ἔχοντας ἢ προσδοκῶντας ἑστίασιν βασιλικὴν καὶ ἡγεμονικὴν καὶ συμπεριφορὰν ἀπαραίτητον. οἷον ἐπιόντος ἀνέμου καὶ κύματος εὐσταλὲς τὸ σῶμα καὶ κοῦφον ἐν εὐδίᾳ παρασκευάζοντας. ἔργον γάρ ἐστιν ἐν συνουσίαις καὶ φιλοφροσύναις αὑτὸν ἐπὶ τῶν με-

6 ὡς ἕκαστα] ὡς ἑκάστῳ Pantazides. ἕκαστα? cf. Hom. δ 119. ω 239 24 καὶ del. Madvigius

τρίων καὶ τῶν συνήθων φυλάξαι μὴ πᾶσι μετ᾽ ἀηδίας δεινῆς ἐπαχθῆ φανέντα καὶ φορτικόν. ἵν᾽ οὖν μὴ F πῦρ ἐπὶ πυρί, ὥς φασι, πλησμονή τις ἐπὶ πλησμονῇ καὶ ἄκρατος ἐπ᾽ ἀκράτῳ γένηται, τὸ παιχθὲν ἀστείως ὑπὸ Φιλίππου μετὰ σπουδῆς μιμητέον· ἦν δὲ τοιοῦτον. ἄνθρωπος αὐτὸν ἐπὶ χώρας ὡς σὺν ὀλίγοις ὄντα δειπνῆσαι παρεκάλεσεν, εἶθ᾽ ὁρῶν πολλοὺς ἄγοντα παρεσκευασμένων οὐ πολλῶν ἐταράττετο. συναισθόμενος οὖν ὁ Φίλιππος ὑπέπεμπε τῶν φίλων ἑκάστῳ κελεύων πλακοῦντι καταλιπεῖν χώραν, οἱ δὲ 124 πειθόμενοι καὶ προσδοκῶντες ἐφείδοντο τῶν παρακειμένων. ἤρκεσεν οὖν ἅπασι τὸ δεῖπνον. οὕτω δὴ προπαρασκευαστέον αὑτοὺς τῶν ἀναγκαίων συμπεριφορῶν. καὶ ὄψῳ καὶ πέμματι καὶ νὴ Δία μέθῃ χώραν φυλάττοντας ἐν τῷ σώματι, καὶ πρόσφατον ἐπὶ ταῦτα καὶ βουλομένην τὴν ὄρεξιν ἄγοντας.

5. Ἂν δὲ τοιαῦταί τινες ἄφνω βαρεῖς ὄντας ἡμᾶς καὶ διακειμένους φαύλως ἀνάγκαι καταλάβωσιν ἡγεμόνων καλούντων ἢ ξένων ἐπιφανέντων ὑπ᾽ αἰδοῦς βαδίζειν εἰς ταὐτὸ τοῖς ἱκανῶς ἔχουσι καὶ συμπίνειν, ἐνταῦθα μάλιστα δεῖ παρατετάχθαι πρὸς B 'τὴν μέγα σινομένην ἄνδρας αἰδῶ' καὶ δυσωπίαν, τὰ τοῦ τραγικοῦ Κρέοντος λέγοντας

'κρεῖσσον δέ μοι νῦν πρός σ᾽ ἀπέχθεσθαι, ξένε,
ἢ μαλθακισθένθ᾽ ὕστερον μέγα στένειν.'

τὸ γὰρ ἀγροικίας φοβηθέντα δόξαν εἰς πλευρῖτιν ἢ φρενῖτιν ἐμβάλλειν ἑαυτὸν ἀγροίκου τινὸς ὡς ἀλη-

15 ταῦτα καὶ R: ταῦτα 22 τὴν] Homer. Ω 45. Hesiod. OD 318 24 Eurip. Med. 290

θῶς ἐστι καὶ νοῦν οὐκ ἔχοντος οὐδὲ λόγον ἄνευ κύλικος καὶ κνίσης ἀνθρώποις ἐπιστάμενον ὁμιλεῖν. ἥ τε γὰρ παραίτησις ἂν τὸ ἐπιδέξιον καὶ τὸ ἀστεῖον ἔχῃ, οὐχ ἧττον ἔσται κεχαρισμένη τῆς συμπεριφορᾶς· C ἄν τέ τις παρέχων ἑστίασιν ὥσπερ θυσίαν ἄγευστον αὐτὸς ἀπέχηται παρά τε τῇ κύλικι καὶ τῇ τραπέζῃ, μετὰ προθυμίας καὶ φιλοφροσύνης ἅμα τι παίζων καὶ λέγων εἰς ἑαυτόν, ἡδίων φανεῖται τοῦ συμμεθυσκομένου καὶ συνοψοφαγοῦντος. ἐμνήσθη δὲ τῶν μὲν παλαιῶν Ἀλεξάνδρου μετὰ πότον πολὺν αἰσχυνθέντος ἀντειπεῖν Μηδίῳ παρακαλοῦντι καὶ καταβαλόντος αὖθις ἐξ ἀρχῆς αὐτὸν εἰς ἄκρατον ἀφ' οὗ διεφθάρη, τῶν δὲ καθ' ἡμᾶς Ῥήγλου τοῦ παγκρατιαστοῦ. καλοῦντος γὰρ ἐπὶ τὸ λουτρὸν ἅμ' ἡμέρᾳ D Τίτου Καίσαρος ἧκε καὶ συνελούσατο, καὶ πιὼν ἅπαξ, ὥς φασιν, ἀποπληξίας καταλαβούσης εὐθὺς ἀπέθανε. ταῦθ' ἡμῖν ὁ Γλαῦκος ἐν γέλωτι προύφερεν ὡς παιδαγωγικά· τῶν δ' ἄλλων οὐ πάνυ πρόθυμος ἦν ἀκούειν, οὐδ' ἡμεῖς ἐκείνῳ διηγεῖσθαι. σὺ δ' ἐπισκόπει τῶν λεχθέντων ἕκαστον.

6. Πρῶτον μὲν ὁ Σωκράτης παρακελευόμενος φυλάττεσθαι τῶν βρωμάτων ὅσα μὴ πεινῶντας ἐσθίειν ἀναπείθει, καὶ τῶν πωμάτων ὅσα πίνειν μὴ διψῶντας, οὐχ ἁπλῶς τὸ χρῆσθαι τούτοις ἀπηγόρευσεν, E ἀλλὰ χρῆσθαι δεομένους ἐδίδασκε καὶ τὸ ἡδὺ κατατάττοντας αὐτῶν εἰς τὸ ἀναγκαῖον. ὥσπερ

5 ἀγεύστου θυσίας H. θυσίας ἄγευστος? 6 παρά τε] παρῇ δὲ W 11 καταβαλόντος scripsi: καταβάλλοντι 12 αὐτὸν H: αὐτὸν ἀφ'] ὑφ'? 21 πρῶτον W: πρῶτος

οἱ τὰ θεωρικὰ ποιοῦντες ἐν ταῖς πόλεσι στρατιωτικά. τὸ γὰρ ἡδὺ τῇ φύσει μέχρι ἂν ᾖ μέρος τοῦ τρέφοντος οἰκεῖόν ἐστι, καὶ δεῖ πεινῶντας ἔτι τῶν ἀναγκαίων ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, ἰδίᾳ δὲ μὴ κινεῖν ἑτέρας ὀρέξεις τῶν κοινῶν ἀπηλλαγμένους. ὥσπερ γὰρ αὖ τῷ Σωκράτει γυμνάσιον ἦν οὐκ ἀηδὲς ἡ ὄρχησις, οὕτως ᾧτινι τὸ πέμμα καὶ τὸ τράγημα δεῖπνόν ἐστι καὶ σιτίον, ἧττον βλάπτεται· τὸ δ' ἀπέχοντα τῇ φύσει τὸ μέτριον καὶ πεπληρωμένον ἐπιδράττεσθαι τῶν τοιούτων φυλακτέον ἐν τοῖς μάλιστα. φυλακτέον δὲ τῆς περὶ ταῦτα φιληδονίας καὶ F
γαστριμαργίας οὐδὲν ἧττον ἀπειροκαλίαν καὶ φιλοτιμίαν· καὶ γὰρ αὗται πολλάκις συναναπείθουσι μὴ πεινῶντας ἐσθίειν ἔνια καὶ πίνειν μὴ διψῶντας, ἀνελευθέρους κομιδῇ καὶ φορτικὰς ὑποβάλλουσαι φαντασίας, ὡς ἄτοπόν ἐστι πράγματος σπανίου καὶ πολυτελοῦς μὴ ἀπολαῦσαι παρόντος, οἷον οὔθατος ἢ μυκήτων Ἰταλικῶν ἢ Σαμίου πλακοῦντος ἢ χιόνος ἐν Αἰγύπτῳ. ταῦτα γὰρ δήπου προάγεται πολλάκις χρῆσθαι τοῖς περιβοήτοις καὶ σπανίοις, ὥσπερ ὑπὸ 125
κνίσης τῆς κενῆς δόξης ἀγομένους καὶ τὸ σῶμα κοινωνεῖν μηδὲν δεόμενον ἀναγκάζοντας, ὅπως ἔχωσιν ἑτέροις διηγεῖσθαι, ζηλούμενοι τῆς ἀπολαύσεως τῶν οὕτω δυσποριστων καὶ περιττῶν. ὅμοια δὲ καὶ πρὸς γυναῖκας ἐνδόξους πάσχουσιν. ἰδίαις μὲν γάρ ἐστιν ὅτε καὶ καλαῖς καὶ ἀγαπώσαις συναναπαυόμενοι τὴν ἡσυχίαν ἄγουσι, Φρύνῃ δὲ τελέσαντες ἀργύριον ἢ

4 *ἀπολαύειν* W: *ἀπολαύειν ἢ*   6 *αὖ τῷ* W: *αὐτῷ*   *Σωκράτει*] Xenoph. Conv. II 17

Λαΐδι καὶ τὸ σῶμα φαύλως καὶ πρὸς συνουσίαν ἀργῶς ἔχοντες διακείμενον ἐγείρουσιν ἅμα καὶ παρακαλοῦσι τὸ ἀκόλαστον ἐπὶ τὴν ἡδονὴν ὑπὸ τῆς κενῆς δόξης. αὐτὴ γοῦν ἔλεγεν ἡ Φρύνη B πρεσβυτέρα γεγενημένη τὴν τρύγα πλείονος πωλεῖν διὰ τὴν δόξαν.

7. Ἔστι δὲ μέγα καὶ θαυμαστόν, ἂν ὅσον ἡ φύσις δεομένη δέχεται τῶν ἡδονῶν προσιέμενοι τῷ σώματι, μᾶλλον δ᾽ ἂν τὰ πολλὰ παρὰ τὰς ὀρέξεις αὐτῷ διαμαχόμενοι καὶ ἀναβαλλόμενοι καὶ μόλις πάνυ ταῖς ἀναγκαίαις χρηματίζοντες ἢ ὥς φησιν ὁ Πλάτων καὶ δάκνοντος καὶ κατατείνοντος ἐνδιδόντες ἀβλαβεῖς ἀπαλλάττωμεν. τὰς δ᾽ ἀνάπαλιν ἐκ τῆς ψυχῆς ἐπὶ τὸ σῶμα κατιούσας ἐπιθυμίας καὶ καταβιαζομένας τοῖς ἐκείνης ὑπηρετεῖν καὶ C συνεξανίστασθαι πάθεσιν οὐδεμία μηχανὴ τὸ μὴ σφοδροτάτας βλάβας καὶ μεγίστας ἐφ᾽ ἡδοναῖς ἀσθενέσι καὶ ἀμαυραῖς ἐναπολιπεῖν. ἥκιστα δὲ ψυχῆς ἐπιθυμίᾳ σῶμα πρὸς ἡδονὰς κινητέον· ἡ γὰρ ἀρχὴ παρὰ φύσιν γίγνεται. καὶ καθάπερ αἱ τῶν μασχαλῶν ψηλαφήσεις οὐκ ἴδιον οὐδὲ πρᾷον οὐδ᾽ ἵλεων γέλωτα τῇ ψυχῇ παρέχουσιν ἀλλ᾽ ἐοικότα σπασμῷ καὶ χαλεπόν. οὕτω πάλιν ὅσας τὸ σῶμα νυττόμενον ὑπὸ τῆς ψυχῆς ἡδονὰς ἴσχει καὶ ταραττόμενον, ἐκστατικαὶ καὶ ταρακτικαὶ αὗται καὶ ἀλλότριαι τῆς φύσεώς εἰσιν. ὅταν οὖν τι D τῶν σπανίων ἀπολαυσμάτων ἢ ἐνδόξων παραγένηται, φιλοτιμητέον ταῖς ἀποσχέσεσι μᾶλλον ἢ ταῖς ἀπολαύσεσι, μεμνημένους ὅτι καθάπερ ὁ Σιμωνίδης

9 παρὰ] πρὸς R

ἔλεγε μηδέποτ' αὐτῷ μεταμελῆσαι σιγήσαντι, φθεγξαμένῳ δὲ πολλάκις, οὕτως ἡμῖν οὔτ' ὄψον παρωσαμένοις μετεμέλησεν οὔθ' ὕδωρ ἀντὶ Φαλερίνου πιοῦσιν. ἀλλὰ τοὐναντίον οὐ μόνον οὐ προσβιαστέον ἐστὶ τὴν φύσιν, ἀλλὰ κἂν δεομένῃ προσφέρηταί τι τῶν τοιούτων, ἐπὶ τὰ λιτὰ καὶ συνήθη πολλάκις ἀποτρεπτέον ἔθους ἕνεκα καὶ μελέτης τὴν ὄρεξιν.

'εἴπερ γὰρ ἀδικεῖν χρή'

φησὶν ὁ Θηβαῖος οὐκ ὀρθῶς λέγων, E

'τυραννίδος πέρι
κάλλιστον ἀδικεῖν'·

ἡμεῖς δὲ βέλτιον ὡς, εἴπερ φιλοδοξεῖν πρὸς τὰ τοιαῦτα, ἐγκρατείᾳ κάλλιστον ὑπὲρ ὑγιείας. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ μικρολογία καὶ γλισχρότης ἐνίους ἀναγκάζει πιέζοντας οἴκοι τὰς ἐπιθυμίας καὶ κατισχναίνοντας ἐμπίπλασθαι παρ' ἑτέροις τῶν πολυτελῶν καὶ ἀπολαύειν, καθάπερ ἐκ πολεμίας ἀφειδῶς ἐπισιτιζομένους· εἶτα κακῶς διατεθέντες ἀπίασιν, εἰς τὴν ὑστεραίαν ἐφόδιον τῆς ἀπληστίας τὴν ἀπεψίαν ἔχοντες. ὁ μὲν οὖν Κράτης διὰ τρυφὴν καὶ πολυτέλειαν F οἰόμενος οὐχ ἥκιστα τὰς στάσεις καὶ τὰς τυραννίδας ἐμφύεσθαι ταῖς πόλεσι, μετὰ παιδιᾶς παρῄνει

'μὴ πρὸ φακῆς λοπάδ' αὔξων
εἰς στάσιν ἄμμε βάλῃς'·

αὐτὸς δέ τις ἑαυτῷ παρακελευέσθω μὴ πρὸ φακῆς

9 Eurip. Phoen. 527 14 ἐγκρατείᾳ W: ἐγκράτεια
24 Bergk. 2 p. 367 25 εἰς Athenaeus IV p. 158 b: ἀεὶ ἐς

λοπάδ᾽ αὔξων μηδὲ πάντως ὑπερβαίνων τὴν καρδαμίδα καὶ τὴν ἐλαίαν ἐπὶ τὸ θρῖον καὶ τὸν ἰχθὺν εἰς στάσιν ἐκ πλησμονῆς τὸ σῶμα καὶ ταραχὰς ἐμβάλλειν καὶ διαρροίας. τὰ γὰρ εὐτελῆ κρατεῖ τὴν ὄρεξιν ἐπὶ τῶν φυσικῶν μέτρων, ὀψοποιῶν δὲ τέχναι
126 καὶ δημιουργῶν καί

'τὰ πανοῦργα ταῦτ᾽ ὀψάρια χὐποτρίμματα'

κατὰ τὸν κωμικὸν ἀεὶ τοὺς ὅρους τῆς ἡδονῆς μετατίθησιν εἰς τοὔμπροσθεν καὶ παραλλάττει τὸ συμφέρον. οὐκ οἶδα δ᾽ ὅντινα τρόπον, ἡμῶν τὰς γυναῖκας ὅσαι φίλτρα μηχανῶνται καὶ γοητείας ἐπὶ τοὺς ἄνδρας βδελυττομένων καὶ δυσχεραινόντων, μισθωτοῖς τε καὶ δούλοις προσεφιᾶσι τὰ σιτία καὶ τὰ ὄψα μονονοὺ μαγγανεύειν καὶ φαρμάττειν. εἰ τοίνυν καὶ πικρότερον φανεῖται τὸ τοῦ Ἀρκεσιλάου πρὸς τοὺς μοιχικοὺς καὶ ἀκολάστους εἰρημένον, 'μηδὲν διαφέρειν ὄπισθέν τινα ἢ ἔμπροσθεν εἶναι κίναιδον', οὐκ
B ἀνάρμοστόν ἐστι τοῖς ὑποκειμένοις. τί γὰρ ὡς ἀληθῶς διαφέρει σατύρια προσάγοντα κινεῖν καὶ παροξύνειν τὸ ἀκόλαστον ἐπὶ τὰς ἡδονάς, ἢ τὴν γεῦσιν ὀσμαῖς καὶ καρυκείαις ἐθίζειν ὥσπερ τὰ ψωριῶντα κνησμῶν ἀεὶ δεῖσθαι καὶ γαργαλισμῶν;

8. Ἄλλοτε μὲν οὖν πρὸς τὰς ἡδονὰς λεκτέον ἴσως, τὸ καλὸν καὶ σεμνὸν ἐφ᾽ ἑαυτοῦ τῆς ἐγκρατείας οἷόν ἐστι δεικνύοντας· ὁ δὲ νῦν λόγος ὑπὲρ πολλῶν ἡδονῶν καὶ μεγάλων ἐστίν. οὔτε γὰρ πρά-

1 *αὔξων* H: *αὔξων αἰεὶ* 8 *κωμικὸν*] Meinek. IV p. 670 13 *προσεφιᾶσι*] *τινὲς ἐφιᾶσι?* 21 *ἐθίζειν* Meziriacus: *ἐρεθίζειν*

ξεις οὔτ' ἐλπίδας οὔτ' ἀποδημίας οὔτε διαγωγὰς αἱ νόσοι τοσαύτας ὅσας ἡδονὰς ἡμῶν ἀφαιροῦνται καὶ διαφθείρουσιν. ὅθεν ἥκιστα λυσιτελεῖ καταφρονεῖν C τῆς ὑγιείας τοῖς μάλιστα τὴν ἡδονὴν διώκουσι. καὶ γὰρ φιλοσοφεῖν ἀρρωστίαι πολλοῖς παρέχουσι καὶ στρατηγεῖν νὴ Δία καὶ βασιλεύειν, ἡδοναὶ δὲ σωματικαὶ καὶ ἀπολαύσεις ἔνιαι μὲν οὐδ' ὅλως γένεσιν ἐν νόσῳ λαμβάνουσιν, αἱ δὲ λαμβάνουσαι βραχὺ τὸ οἰκεῖον καὶ οὐ καθαρὸν ἀλλὰ συμπεφυρμένον πολλῷ τῷ ἀλλοτρίῳ καὶ μεμωλωπισμένον ὥσπερ ἐκ ζάλης καὶ χειμῶνος ἀναφέρουσιν. οὐ γὰρ 'ἐν πλησμοναῖς Κύπρις', ἀλλὰ μᾶλλον ἐν εὐδίᾳ σαρκὸς καὶ γαλήνῃ καὶ Κύπρις εἰς ἡδονὴν τελευτᾷ καὶ βρῶσις καὶ πόσις· ἡ δ' ὑγίεια ταῖς ἡδοναῖς ὥσπερ ἡ γαλήνη ταῖς ἀλ- D κυόσιν ἀσφαλῆ καὶ καλὴν γένεσιν καὶ λοχείαν ἐνδίδωσι. κομψῶς γὰρ ἔοικεν ὁ Πρόδικος εἰπεῖν ὅτι τῶν ἡδυσμάτων ἄριστόν ἐστι τὸ πῦρ· ἀληθέστερον δ' ἄν τις εἴποι τὴν ὑγίειαν ἥδυσμα θειότατον εἶναι καὶ προσηνέστατον· ἑφθὰ μὲν γὰρ καὶ ὀπτὰ καὶ πεπτὰ βρώματα νοσοῦσιν ἢ κραιπαλῶσιν ἢ ναυτιῶσιν οὐδεμίαν ἡδονὴν οὐδὲ χάριν ἀποδίδωσι, καθαρὰ δὲ καὶ ἀκραιφνὴς ὄρεξις ὑγιαίνοντι σώματι πᾶν ἡδὺ ποιεῖ καὶ 'ἁρπαλέον', ὡς Ὅμηρος ἔφη, καὶ πρόσφορον.

9. Ἐπεὶ δ' ὥσπερ ὁ Δημάδης πολεμικοὺς ἀκαίρως τοὺς Ἀθηναίους ὄντας ἔλεγε μηδέποτε χειροτο- E νεῖν εἰρήνην ἄνευ μελάνων ἱματίων, οὕτω καὶ ἡμεῖς

11 ἐν πλησμοναῖς] Nauck. p. 506 18 δ' Meziriacus: γὰρ 23 Ὅμηρος] θ 164

οὐδέποτε μεμνήμεθα λιτῆς διαίτης καὶ σώφρονος ἄνευ καύσεων καὶ καταπλασμάτων· ἔν τε τούτοις γιγνόμενοι πιέζομεν σφόδρα τὰς ἁμαρτίας, ἀντερειδόμενοι τῇ μνήμῃ καὶ καθάπερ οἱ πολλοὶ νῦν μὲν ἀέρας νῦν δὲ χώρας ἐπιμεμφόμενοι νοσώδεις, ἐξαιρούμενοι τῆς αἰτίας τὴν ἀκρασίαν καὶ φιληδονίαν· ὥσπερ ὁ Λυσίμαχος ἐν Γέταις συσχεθεὶς δίψῃ καὶ παραδοὺς ἑαυτὸν μετὰ τοῦ στρατεύματος αἰχμάλω-
F τον εἶτα πιὼν ὕδωρ ψυχρόν 'ὦ θεοί' εἶπεν, 'ὡς βραχείας ἡδονῆς ἕνεκα μεγάλην εὐδαιμονίαν ἀπεβάλομεν', οὕτως ἀνοιστέον ἐν ταῖς ἀρρωστίαις πρὸς αὑτοὺς ὡς διὰ ψυχροποσίαν ἢ λουτρὸν ἄκαιρον ἢ συμπεριφορὰν πολλὰς μὲν αὑτῶν διεφθείραμεν ἡδονάς, καλὰς δὲ πράξεις ἐπιτερπεῖς τε διαγωγὰς ἀπωλέσαμεν. ὁ γὰρ ἐκ τῶν τοιούτων ἀναλογισμῶν δηγμὸς αἱμάσσει τὴν μνήμην, ὥστε οἷον οὐλὴν παραμένουσαν ἐν τῷ ὑγιαίνειν εὐλαβεστέρους ποιεῖν
127 περὶ τὴν δίαιταν. οὐδὲ γὰρ ἄγαν τὸ ὑγιαῖνον σῶμα φύσει μεγάλας ἐπιθυμίας οὐδὲ δυσπειθεῖς οὐδ' ἀσυνήθεις οὐδὲ δυσεκβιάστους, ἀλλὰ δεῖ θαρρεῖν πρὸς τὰς ὀρέξεις ἐκφερομένας καὶ ἐπιπηδώσας ταῖς ἀπολαύσεσιν, ὡς ἐλαφρὸν καὶ παιδικὸν ἐχούσας τὸ μεμψιμοιροῦν καὶ κλαυθμυριζόμενον, εἶτα παυομένας ἀρθείσης τῆς τραπέζης καὶ μηδὲν ἐγκαλούσας μηδ' ἀδικουμένας, ἀλλὰ τοὐναντίον καθαρὰς καὶ ἱλαρὰς καὶ οὐ βαρείας οὐδὲ ναυτιώδεις περιμενούσας τὴν

3 ἀντερειδόμενοι H: ἐναπερειδόμενοι 5 νοσώδεις H: νοσώδεις ἀποδημίας τέ τινας λέγουσι 7 ὥσπερ scripsi: ἀλλ' ὥσπερ 10 ἀπεβάλομεν scripsi: ἀπεβαλόμην 13 διεφθείραμεν R: διαφθείρομεν 14 δὲ W: τε

αὔριον. ὥσπερ ἀμέλει καὶ Τιμόθεος εἶπε τῇ προ- B *τεραίᾳ δεδειπνηκὼς ἐν Ἀκαδημείᾳ παρὰ Πλάτωνι μουσικὸν καὶ λιτὸν δεῖπνον, ὡς οἱ παρὰ Πλάτωνι δειπνήσαντες καὶ εἰς αὔριον ἡδέως γίγνονται. λέγεται δὲ καὶ Ἀλέξανδρον εἰπεῖν τοὺς τῆς Ἄδας ὀψοποιοὺς ἀποπεμψάμενον ὡς ἔχει βελτίονας ἀεὶ σὺν αὑτῷ, πρὸς μὲν τὸ ἄριστον τὴν νυκτοπορίαν, πρὸς δὲ τὸ δεῖπνον τὴν ὀλιγαριστίαν.*

10. *Οὐκ ἀγνοῶ δ' ὅτι καὶ διὰ κόπους πυρέττουσιν ἄνθρωποι καὶ δι' ἐγκαύσεις καὶ διὰ περιψύξεις. ἀλλ' ὥσπερ αἱ τῶν ἀνθέων ὀσμαὶ καθ' ἑαυτὰς ἀσθενεῖς εἰσι, μιχθεῖσαι δὲ τῷ ἐλαίῳ ῥώμην ἴσχουσι καὶ τόνον, οὕτω ταῖς ἔξωθεν αἰτίαις καὶ ἀρχαῖς οἷον οὐσίαν καὶ σῶμα παρέχει τὸ πλῆθος ὑποκείμενον.* C *ἄνευ δὲ τούτων χαλεπὸν οὐδέν, ἀλλ' ἐξαμαυροῦνται καὶ διαχέονται ῥᾳδίως, αἵματος λεπτοῦ καὶ πνεύματος καθαροῦ δεχομένου τὴν κίνησιν· ἐν δὲ πλήθει καὶ περιττώματι οἷον ἰλὺς ἀναταραττομένη μιαρὰ ποιεῖ πάντα καὶ δυσχερῆ καὶ δυσαπάλλακτα. διὸ δεῖ μὴ καθάπερ οἱ ἄπλοοι ναύκληροι πολλὰ δι' ἀπληστίαν ἐμβαλόμενοι, τοὐντεῦθεν ἤδη διατελοῦσιν ἀντλοῦντες καὶ ὑπεξαιροῦντες τὴν θάλατταν, οὕτως ἐμπλήσαντας τὸ σῶμα καὶ βαρύναντας ὑποκαθαίρειν αὖθις καὶ ὑποκλύζειν, ἀλλὰ διατηρεῖν εὐσταλές,* D *ὅπως, κἂν πιεσθῇ ποτε, φελλοῦ δίκην ὑπὸ κουφότητος ἀναφέρηται.*

11. *Μάλιστα δὲ προφυλακτέον ἐν ταῖς προπα-*

6 *βελτίονας* Stobaeus Floril. CI 8: *βελτίονας ἄγειν*
15 *τούτων*] *τούτου* R   20 *ἄπλοοι* scripsi: *ἀγαθοὶ*

θείαις καὶ προαισθήσεσιν. οὐ γὰρ ἅπασαι κατὰ τὸν Ἡσίοδον ἐπιφοιτῶσιν αἱ νόσοι

'σιγῇ, ἐπεὶ φωνὴν ἐξείλετο μητίετα Ζεύς',

ἀλλ' αἱ πλεῖσται καθάπερ προαγγέλους καὶ προδρόμους καὶ κήρυκας ἔχουσιν ἀπεψίας καὶ δυσκινησίας. 'βαρύτητες καὶ κόποι' φησὶν Ἱπποκράτης 'αὐτόματοι νοῦσον φράζουσι', διὰ πλῆθος ὡς ἔοικεν ἐντὸς διάτασιν καὶ σφήνωσιν τοῦ περὶ τὰ νεῦρα πνεύ- E ματος ἔχοντος. ἀλλ' ὅμως αὐτοῦ μονονουχὶ τοῦ σώματος ἀντιτείνοντος καὶ κατασπῶντος ἐπὶ τὸ κλινίδιον καὶ τὴν ἡσυχίαν οἱ μὲν ὑπὸ λαιμαργίας καὶ φιληδονίας ἐμβάλλουσιν ἑαυτοὺς ἐπὶ τὰ βαλανεῖα καὶ σπεύδουσιν ἐπὶ τὰς προπόσεις, ὥσπερ εἰς πολιορκίαν ἐπισιτιζόμενοι καὶ δεδιότες μὴ φθάσῃ καταλαβὼν αὐτοὺς ὁ πυρετὸς ἀναρίστους, οἱ δὲ κομψότεροι ταύτῃ μὲν οὐχ ἁλίσκονται, πάνυ δ' ἀβελτέρως αἰσχυνόμενοι κραιπάλην ἢ ἀπεψίαν ὁμολογεῖν καὶ διημερεύειν ἐν ἱματίοις, ἑτέρων εἰς τὸ γυμνάσιον βαδιζόντων καὶ παρακαλούντων ἀναστάντες συναποδύονται F καὶ ταὐτὰ πράττουσι τοῖς ὑγιαίνουσι. τοὺς δὲ πλείους ἀκρασίας καὶ μαλακίας συνήγορον ἔχουσα παροιμίαν ἐλπὶς ἀναπείθει καὶ προάγεται βαδίζειν ἀναστάντας ἰταμῶς ἐπὶ τὴν συνήθειαν, ὡς οἴνῳ δὴ τὸν οἶνον κραιπάλῃ δὲ τὴν κραιπάλην ἐξελῶντας καὶ διαφορήσοντας. πρὸς μὲν οὖν ταύτην τὴν ἐλ-

2 Ἡσίοδον] OD 104 6 Ἱπποκράτης] Aphor. II 5
21 ἀκρασίας καὶ μαλακίας Erasmus: ἀκρασία καὶ μαλακία
22 τὴν παροιμίαν R 24 ἐξελῶντας καὶ διαφορήσοντας W: ἐξελόντας καὶ διαφορήσαντας

πίδα τὴν τοῦ Κάτωνος εὐλάβειαν ἀντιτακτέον ἥν φησιν ἐκεῖνος ὁ ἀνὴρ ‘τὰ μὲν μεγάλα μικρὰ ποιεῖν 128 τὰ δὲ μικρὰ παντελῶς ἀναιρεῖν’, καὶ ὅτι κρεῖττον ἔνδειαν ὑπομεῖναι διὰ κενῆς καὶ ἡσυχίαν ἢ διακυβεῦσαι πρὸς λουτρὸν ὠσαμένους καὶ δεῖπνον. εἰ μὲν γὰρ ἔστι τι, βλάψει τὸ μὴ φυλάξασθαι μηδ᾿ ἐπισχεῖν· εἰ δὲ μηδέν, οὐ βλάψει τὸ συσταλῆναι τῷ σώματι καὶ γενέσθαι καθαρώτερον. ὁ δὲ παιδαριώδης ἐκεῖνος καὶ τοῖς φίλοις δεδιὼς καὶ τοῖς οἰκέταις φανερὸς γενέσθαι διακείμενος ἐκ πλησμονῆς ἢ κραιπάλης ἀηδῶς, αἰσχυνόμενος ἀπεψίαν ὁμολογῆσαι τήμερον, αὔριον ὁμολογήσει κατάρροιαν ἢ πυρετὸν ἢ στρόφον·

‘αἰσχυνόμενος αἴσχιστα πενίαν ἂν φέροις’,

πολὺ δ᾿ αἴσχιον ἀπεψίαν καὶ βαρύτητα καὶ πλησμο- B νὴν σώματος εἰς βαλανεῖον ἑλκομένου καθάπερ εἰς θάλασσαν σαθροῦ πλοίου καὶ μὴ στέγοντος. ὥσπερ γὰρ ἀμέλει πλέοντες ἔνιοι χειμῶνος ὄντος αἰδοῦνται διατρίβειν ἐπ᾿ ἀκτῆς, εἶτ᾿ ἀναχθέντες αἴσχιστα διάκεινται βοῶντες καὶ ναυτιῶντες, οὕτως ἐν ὑποψίᾳ καὶ προπαθείᾳ σώματος ἀγεννὲς ἡγούμενοι μίαν ἡμέραν ἐν κλίνῃ διάγειν καὶ μὴ παραθέσθαι τράπεζαν, αἴσχιστα πολλὰς ἡμέρας κεῖνται καθαιρόμενοι καὶ καταπλασσόμενοι καὶ θωπεύοντες ἰατροὺς καὶ θεραπεύοντες, οἶνον αἰτοῦντες ἢ ψυχρὸν ὕδωρ, ἄτοπα καὶ ἀγεννῆ πολλὰ ποιεῖν καὶ φθέγγεσθαι διὰ C τὸν πόνον καὶ τὸν φόβον ὑπομένοντες. καὶ μὴν

14 Meinek. IV p. 291 ἂν Porsonus 22 malim διαγαγεῖν

τούς γε διὰ τὰς ἡδονὰς μὴ κρατοῦντας ἑαυτῶν ἀλλ' ἐγκλίνοντας ἢ φερομένους ὑπὸ τῶν ἐπιθυμιῶν καλῶς ἔχει διδάσκειν καὶ ἀναμιμνήσκειν ὅτι πλεῖστον ἐκ τοῦ σώματος αἱ ἡδοναὶ λαμβάνουσι· (12) καὶ καθάπερ οἱ Λάκωνες ὄξος καὶ ἅλας διδόντες τῷ μαγείρῳ τὰ λοιπὰ κελεύουσιν ἐν τῷ ἱερείῳ ζητεῖν, οὕτως ἐν τῷ σώματι τοῦ προσφερομένου τὰ κάλλιστα τῶν ἡδυσμάτων ἐστίν, ἄνπερ ὑγιαίνοντι καὶ καθαρῷ προσφέρηται. γλυκὺ μὲν γὰρ ἢ πολυτελὲς ἔξω καὶ καθ' αὑτὸ τῶν τοιούτων ἕκαστόν ἐστιν, ἡδὺ δὲ πέφυκεν ἐν τῷ ἡδομένῳ καὶ μετὰ τοῦ ἡδομένου
D γίγνεσθαι κατὰ φύσιν ἔχοντος· ἐν δὲ δυσαρέστοις καὶ κραιπαλῶσι καὶ φαύλως διακειμένοις πάντα τὴν αὑτῶν χάριν καὶ ὥραν ἀπόλλυσι. διὸ δεῖ μὴ σκοπεῖν τὸν ἰχθὺν εἰ πρόσφατος, μηδὲ τὸν ἄρτον εἰ καθαρός, μηδὲ τὸ βαλανεῖον εἰ θερμόν, μηδὲ τὴν ἑταίραν εἰ εὔμορφος, ἀλλ' ἑαυτὸν εἰ μὴ ναυτιώδης μηδὲ θολερὸς μηδ' ἕωλος μηδὲ τεταραγμένος. εἰ δὲ μή, καθάπερ εἰς οἰκίαν πενθοῦσαν ἐμβαλόντες ἐπίκωμοι μεθύοντες οὐ φιλοφροσύνην παρέσχον οὐδ' ἡδονὴν ἀλλὰ κλαυθμοὺς καὶ ὀδυρμοὺς ἐποίησαν,
E οὕτω καὶ ἀφροδίσια καὶ ὄψα καὶ βαλανεῖα καὶ οἶνος ἐν σώματι κακῶς καὶ παρὰ φύσιν ἔχοντι μιγνύμενα τοῖς μὴ καθεστῶσι καὶ διεφθορόσι φλέγμα καὶ χολὴν κινεῖ καὶ ταράττει καὶ προσεξίστησιν, ἡδὺ δ' οὐδὲν ἀξιολόγως οὐδ' ἀπολαυστικὸν οὐδὲν οἷον προσεδοκήσαμεν ἀποδίδωσιν.

17 ἑαυτὸν Stobaeus Floril. CI 11: αὑτὸν   21 καὶ ὀδυρμοὺς idem   25 παρεξίστησιν H

13. Ἡ μὲν οὖν ἀκριβὴς σφόδρα καὶ δι' ὄνυχος λεγομένη δίαιτα τό τε σῶμα κομιδῇ ψοφοδεὲς παρέχεται καὶ σφαλερόν, αὐτῆς τε τῆς ψυχῆς τὸ γαῦρον κολούει πάντα πράγματα καὶ πᾶσαν οὐχ ἧττον ἐν ἡδοναῖς ἢ πόνοις διατριβὴν καὶ πρᾶξιν ὑφορωμένης καὶ πρὸς μηδὲν ἰταμῶς καὶ θαρραλέως βαδιζούσης. δεῖ δ' ὥσπερ ἱστίον τὸ σῶμα μήτε συστέλλειν εὐδίας F οὔσης καὶ πιέζειν σφόδρα, μήτ' ἀνειμένως χρῆσθαί τε καὶ καταφρονεῖν ἐν ὑποψίᾳ γενόμενον, ἀλλ' ἐνδιδόναι καὶ ποιεῖν ἐλαφρὸν ὥσπερ εἴρηται, καὶ μὴ περιμένειν ἀπεψίας καὶ διαρροίας μηδὲ θερμασίας μηδὲ νάρκας, ὑφ' ὧν ἔνιοι μόλις ὥσπερ ὑπ' ἀγγέλων ἢ κλητόρων, πυρετοῦ περὶ θύρας ὄντος ἤδη, θορυβούμενοι συστέλλουσιν ἑαυτούς, ἀλλὰ πόρρω- 129 θεν ἐξευλαβεῖσθαι

'πρὸ χείματος, ὥστ' ἀνὰ ποντίαν ἄκραν
βορέα πνέοντος'.

14. Ἄτοπον γάρ ἐστι κοράκων μὲν λαρυγγισμοῖς καὶ κλωσμοῖς ἀλεκτορίδων καὶ 'συσὶν ἐπὶ φορυτῷ μαργαινούσαις', ὡς ἔφη Δημόκριτος, ἐπιμελῶς προσέχειν, σημεῖα ποιουμένους πνευμάτων καὶ ὄμβρων, τὰ δὲ τοῦ σώματος κινήματα καὶ σάλους καὶ προπαθείας μὴ προλαμβάνειν μηδὲ προφυλάττειν, μηδ' ἔχειν σημεῖα χειμῶνος ἐν ἑαυτῷ γενησομένου καὶ μέλλοντος. ὅθεν οὐ περὶ τροφὴν μόνον οὐδὲ γυμνάσια δεῖ φυλάττειν τὸ σῶμα μὴ παρὰ τὸ εἰωθὸς

3 τε Stobaeus: δὲ 5 ἢ Madvigius: καὶ 9 γενόμενον Stobaeus: γινόμενον 16 Bergk. 3 p. 7[illegible]1 17 βορέα idem: βορρᾶ 20 Δημόκριτος] Mullach. 1 p. 343

B ἅπτεται τούτων ὀκνηρῶς καὶ ἀπροθύμως ἢ πάλιν διψῶδές ἐστι καὶ πειναλέον ὡς οὐ πέφυκεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ὕπνων τὸ μὴ συνεχὲς μηδὲ λεῖον ἀλλ' ἀνωμαλίας ἔχον καὶ διασπασμοὺς εὐλαβεῖσθαι, καὶ τῶν ἐνυπνίων τὴν ἀτοπίαν, ἄνπερ ὦσι μὴ νόμιμοι μηδὲ συνήθεις αἱ φαντασίαι, πλῆθος ἢ πάχος ὑγρῶν ἢ πνεύματος ταραχὴν ἐντὸς κατηγοροῦσαν. ἤδη δὲ καὶ τὰ τῆς ψυχῆς κινήματα τὸ σῶμα μηνύει πρὸς νόσον ἐπισφαλῶς ἔχειν. ἄλογοι γὰρ ἴσχουσιν ἀθυμίαι καὶ
C φόβοι πολλάκις ἀπ' οὐδενὸς φανεροῦ, τὰς ἐλπίδας ἄφνω κατασβεννύουσαι· γίγνονται δὲ καὶ ταῖς ὀργαῖς ἐπίχολοι καὶ ὀξεῖς καὶ μικρόλυποι, καὶ δακρυρροοῦσι καὶ ἀδημονοῦσιν ὅταν ἀτμοὶ πονηροὶ καὶ ἀναθυμιάσεις πικραὶ συνιστάμεναι 'ταῖς τῆς ψυχῆς', ὥς φησιν ὁ Πλάτων, ἀνακραθῶσι 'περιόδοις'. διὸ δεῖ σκοπεῖν οἷς ἂν ταῦτα συμπίπτῃ καὶ μνημονεύειν ὅτι σωματικόν ἐστιν αἴτιον ὑποστολῆς τινος ἢ κατακράσεως δεόμενον.

15. Χρήσιμον δὲ πάνυ καὶ τὸ τοὺς φίλους ἐπι-
D σκεπτόμενον ἀσθενοῦντας ἐκπυνθάνεσθαι τὰς αἰτίας, μὴ σοφιστικῶς μηδὲ περιέργως ἐνστάσεις καὶ παρεμπτώσεις καὶ κοινότητας λαλοῦντα καὶ παρεπιδεικνύμενον ἰατρικῶν ὀνομάτων καὶ γραμμάτων ἐμπειρίαν, ἀλλὰ ταυτὶ τὰ φαῦλα καὶ κοινὰ μὴ παρέργως ἀκούοντα. πλῆθος ἡλίωσιν κόπον ἀγρυπνίαν, μάλιστα δὲ δίαιταν ᾗ χρώμενος ἐπύρεξεν. εἶθ' ὥσπερ ὁ Πλά-

7 πνεύματος Stobaeus Floril. CI 11: πνευμάτων 15 Πλάτων] Tim. p. 47 d 16 μνημονεύειν H: μνημονεύειν ἂν μηδὲν ᾖ πνευματικόν 25 ἡλίωσιν Erasmus: ἢ λείωσιν

των ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτήμασιν εἰώθει λέγειν ἀπιὼν ‘μὴ που ἄρ’ ἐγὼ τοιοῦτος;’ οὕτω τὰ περὶ αὑτὸν ἐν τοῖς πλησίον εὖ τίθεσθαι, καὶ φυλάττεσθαι καὶ μνημονεύειν ὅπως οὐ περιπεσεῖται τοῖς αὐτοῖς οὐδ’ αὐτὸς εἰς τὴν κλίνην καταπεσὼν ὑμνήσει E ποθῶν τὴν πολυτίμητον ὑγίειαν, ἀλλ’ ἑτέρου πάσχοντος ἐνσημανεῖται πρὸς ἑαυτὸν ὡς ἄξιον πολλοῦ τὸ ὑγιαίνειν καὶ δεῖ τοῦτο διατηρεῖν αὑτῷ προσέχοντα καὶ φειδόμενον. οὐ χεῖρον δὲ καὶ τὴν ἑαυτῶν παρεπισκοπεῖν δίαιταν· ἂν γὰρ ἐν πόσεσι καὶ προσφοραῖς ἤ τισι πόνοις καὶ ἀταξίαις ἑτέραις τυγχάνωμεν γεγονότες, τὸ δὲ σῶμα μηδεμίαν ὑποψίαν παρέχῃ μηδὲ προαίσθησιν, ὅμως αὐτοὺς δεῖ φυλάττεσθαι καὶ προκαταλαμβάνειν ἐκ μὲν ἀφροδισίων καὶ κόπων ὄντας ἀναπαύσει καὶ ἡσυχίᾳ, μετὰ δ’ οἴνωσιν καὶ συμπεριφορὰν ὑδροποσίᾳ, μάλιστα δὲ τροφαῖς κεχρη- F μένους ἐμβριθέσι καὶ κρεώδεσιν ἢ ποικίλαις ὀλιγοσιτεῖν καὶ μηδὲν ὑπολείπειν περιττώματος πλῆθος ἐν τῷ σώματι. καὶ γὰρ αὐτὰ ταῦτα δι’ αὑτὰ πολλῶν αἴτια νόσων ἐστί, καὶ προστίθησι ταῖς ἄλλαις αἰτίαις ὕλην καὶ δύναμιν. ὅθεν ἄριστα λέλεκται ‘τροφῆς ἀκορίην καὶ πόνων ἀοκνίην καὶ σπέρματος οὐσίης συντήρησιν ὑγιεινότατα εἶναι’. καὶ γὰρ ἡ 130 περὶ τὰς συνουσίας ἀκρασία τῷ μάλιστα τὴν δύναμιν ἐκλύειν ὑφ’ ἧς ἡ τροφὴ διαπονεῖται, πλέον περίττωμα ποιεῖ καὶ πλῆθος.

16. *Αὖθις* οὖν ἀναλαβόντες ἐξ ἀρχῆς περὶ ἑκά-

1 τῶν ἀλλοτρίων ἁμαρτημάτων H 2 ἀπιὼν] del. H ἄρ’ H: ἄρα καὶ 18 ὑπολείπειν scripsi: ὑπολιπεῖν

στου. πρῶτον δὲ περὶ γυμνασίων φιλολόγοις ἁρμοζόντων λέγομεν ὅτι ὥσπερ ὁ φήσας μηδὲν γράφειν παραθαλασσίοις περὶ ὀδόντων ἐδίδαξε τὴν χρείαν, οὕτω καὶ φιλολόγοις φαίη τις ἂν μὴ γράφειν περὶ γυμνασίων. ἡ γὰρ καθ' ἡμέραν τοῦ λόγου χρεία διὰ φωνῆς περαινομένη θαυμαστὸν οἷόν ἐστι γυμνάσιον οὐ μόνον πρὸς ὑγίειαν ἀλλὰ καὶ πρὸς ἰσχύν,
B οὐ παλαιστικὴν οὐδὲ σαρκοῦσαν καὶ πυκνοῦσαν τὰ ἐκτὸς ὥσπερ οἰκοδομήματος, ἀλλὰ τοῖς ζωτικωτάτοις μέρεσι ῥώμην ἐνδιάθετον καὶ τόνον ἀληθινὸν ἐμποιοῦσαν. ὅτι μὲν γὰρ ἰσχὺν δίδωσι τὸ πνεῦμα, δηλοῦσιν οἱ ἀλεῖπται. τοὺς ἀθλητὰς κελεύοντες ἀντερείδειν ταῖς τρίψεσι καὶ παρεγκάπτειν τείνοντας ἀεὶ τὰ πλασσόμενα μέρη καὶ ψηλαφώμενα τοῦ σώματος· ἡ δὲ φωνή. τοῦ πνεύματος οὖσα κίνησις. οὐκ ἐπιπολαίως ἀλλ' ὥσπερ ἐν πηγαῖς περὶ τὰ σπλάγχνα ῥωννυμένη. τὸ θερμὸν αὔξει καὶ λεπτύνει τὸ αἷμα.
C καὶ πᾶσαν μὲν ἐκκαθαίρει φλέβα, πᾶσαν δ' ἀρτηρίαν ἀνοίγει. σύστασιν δὲ καὶ πῆξιν ὑγρότητος οὐκ ἐᾷ περιττωματικῆς ὥσπερ ὑποστάθμην ἐγγενέσθαι τοῖς τὴν τροφὴν παραλαμβάνουσι καὶ κατεργαζομένοις ἀγγείοις. διὸ δεῖ μάλιστα ποιεῖν ἑαυτοὺς τούτῳ τῷ γυμνασίῳ συνήθεις καὶ συντρόφους ἐνδελεχῶς λέγοντας, ἂν δ' ᾖ τις ὑποψία τοῦ σώματος ἐνδεέστερον ἢ κοπωδέστερον ἔχοντος, ἀναγιγνώσκοντας καὶ ἀναφωνοῦντας. ὅπερ γὰρ αἰώρα πρὸς γυμνάσιόν

2 λέγομεν scripsi: λέγωμεν 3 περὶ ὀδόντων] περὶ τριοδόντων? 4 μὴ] μηδὲν R 11 ἰσχὺν Meziriacus: ἰσχύειν 13 παρεγκάπτειν Madvigius: παρεγκόπτειν τείνοντας Meziriacus: τηροῦντας 25 καὶ W: ἢ

ἐστι, τοῦτο πρὸς διάλεξιν ἀνάγνωσις, ὥσπερ ἐπ' ὀχήματος ἀλλοτρίου λόγου κινοῦσα μαλακῶς καὶ διαφοροῦσα πράως τὴν φωνήν. ἡ δὲ διάλεξις ἀγῶνα καὶ σφοδρότητα προστίθησιν, ἅμα τῆς ψυχῆς τῷ σώματι συνεπιτιθεμένης. κραυγὰς μέντοι περιπαθεῖς D καὶ σπαραγμώδεις εὐλαβητέον· αἱ γὰρ ἀνώμαλοι προβολαὶ καὶ διατάσεις τοῦ πνεύματος ῥήγματα καὶ σπάσματα ποιοῦσιν. ἀναγνόντα δ' ἢ διαλεχθέντα λιπαρᾷ καὶ ἀλεεινῇ τρίψει χρηστέον πρὸ τοῦ περιπάτου καὶ μαλάξει τῆς σαρκός, ὡς ἀνυστόν ἐστι, τῶν σπλάγχνων ποιούμενον ἀφὴν καὶ τὸ πνεῦμα πράως διομαλύνοντα καὶ διαχέοντα μέχρι τῶν ἄκρων. μέτρον δὲ τοῦ πλήθους τῆς τρίψεως ἔστω τὸ προσφιλὲς τῇ αἰσθήσει καὶ ἄλυπον. ὁ γὰρ οὕτω καταστήσας E τὴν ἐν βάθει ταραχὴν καὶ διάτασιν τοῦ πνεύματος, ἀλύπῳ τε χρῆται τῷ περιττώματι, κἂν ἀκαιρία τις ἢ χρεία κωλύσῃ τὸν περίπατον, οὐδέν ἐστι πρᾶγμα· τὸ γὰρ οἰκεῖον ἡ φύσις ἀπείληφεν. ὅθεν οὔτε πλοῦν ποιητέον οὔτε καταγωγὴν ἐν πανδοκείῳ σιγῆς πρόφασιν, οὐδ' ἂν πάντες καταγελῶσιν. ὅπου γὰρ οὐκ αἰσχρὸν τὸ φαγεῖν, οὐδὲ τὸ γυμνάζεσθαι δήπουθεν αἰσχρόν· ἀλλ' αἴσχιον τὸ δεδοικέναι καὶ δυσωπεῖσθαι ναύτας καὶ ὀρεωκόμους καὶ πανδοκεῖς καταγελῶντας οὐ τοῦ σφαιρίζοντος καὶ σκιαμαχοῦντος ἀλλὰ τοῦ λέγοντος, ἂν ἅμα διδάσκῃ F τι καὶ ζητῇ καὶ μανθάνῃ καὶ ἀναμιμνήσκηται γυμναζόμενος. ὁ μὲν γὰρ Σωκράτης ἔλεγεν ὅτι τῷ

7 προβολαὶ Salmasius: προσβολαὶ 10 ἀνυστόν Stephanus: ἀνοιστόν 27 Σωκράτης] Xenoph. Conv. II 18

κινοῦντι δι᾽ ὀρχήσεως αὐτὸν ἑπτάκλινος οἶκος ἱκανός
ἐστιν ἐγγυμνάζεσθαι, τῷ δὲ δι᾽ ᾠδῆς ἢ λόγου γυμνα-
ζομένῳ γυμνάσιον ἀποχρῶν καὶ ἑστῶτι καὶ κατακει-
μένῳ πᾶς τόπος παρέχει. μόνον ἐκεῖνο φυλακτέον,
ὅπως μήτε πλησμονὴν μήτε λαγνείαν μήτε κόπον
ἑαυτοῖς συνειδότες ἐντεινώμεθα τῇ φωνῇ τραχύτε-
131 ρον, ὃ πάσχουσι πολλοὶ τῶν ῥητόρων καὶ τῶν σο-
φιστῶν, οἱ μὲν ὑπὸ δόξης καὶ φιλοτιμίας, οἱ δὲ διὰ
μισθοὺς ἢ πολιτικὰς ἁμίλλας ἐξαγόμενοι παρὰ τὸ
συμφέρον ἀγωνίζεσθαι. Νίγρος δ᾽ ὁ ἡμέτερος ἐν
Γαλατίᾳ σοφιστεύων ἄκανθαν ἐτύγχανεν ἰχθύος κα-
ταπεπωκώς. ἑτέρου δ᾽ ἐπιφανέντος ἔξωθεν σοφιστοῦ
καὶ μελετῶντος, ὀρρωδῶν ὑφειμένου δόξαν παρα-
σχεῖν, ἔτι τῆς ἀκάνθης ἐνισχομένης ἐμελέτησε· με-
γάλης δὲ φλεγμονῆς καὶ σκληρᾶς γενομένης, τὸν
πόνον οὐ φέρων ἀνεδέξατο τομὴν ἔξωθεν βαθεῖαν.
B ἡ μὲν οὖν ἄκανθα διὰ τοῦ τραύματος ἐξῃρέθη, τὸ
δὲ τραῦμα χαλεπὸν γενόμενον καὶ ῥευματικὸν ἀνεῖ-
λεν αὐτόν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἄν τις ὕστερον εὐκαί-
ρως ὑπομνήσειε.

17. *Λουτρῷ* δὲ χρῆσθαι γυμνασαμένους ψυχρῷ μὲν ἐπιδεικτικὸν καὶ νεανικὸν μᾶλλον ἢ ὑγιεινόν ἐστιν. ἣν γὰρ δοκεῖ ποιεῖν δυσπάθειαν πρὸς τὰ ἔξω καὶ σκληρότητα τοῦ σώματος, αὕτη μεῖζον ἀπεργάζεται περὶ τὰ ἐντὸς κακόν, ἐνισταμένη τοῖς πόροις καὶ τὰ ὑγρὰ συνάγουσα καὶ πηγνύουσα τὰς ἀναθυμιάσεις ἀεὶ χαλᾶσθαι καὶ διαφορεῖσθαι βουλομένας.

2 γυμναζομένῳ γυμνάσιον ἀποχρῶν R: γυμνάσιον ἀπόχρη γυμναζομένῳ

ἔτι δ' ἀνάγκη τοὺς ψυχρολουτοῦντας εἰς ἐκείνην αὖθις μεταβαίνειν ἣν φεύγομεν ἀκριβῆ καὶ τεταγμένην C ἀποτόμως δίαιταν, ἀεὶ προσέχοντας αὑτοῖς μὴ παραβαίνωσι ταύτην, ὡς εὐθὺς ἐξελεγχομένου πικρῶς παντὸς ἁμαρτήματος. ἡ δὲ θερμολουσία δίδωσι πολλὴν συγγνώμην. οὐ γὰρ τοσοῦτον εὐτονίας ὑφαιρεῖ καὶ ῥώμης, ὅσον ὠφελεῖ πρὸς ὑγίειαν, ἐνδόσιμα τῇ πέψει καὶ μαλακὰ παρέχουσα, τοῖς δὲ τὴν πέψιν διαφεύγουσιν, ἄν γε δὴ μὴ παντάπασιν ὠμὰ καὶ μετέωρα μείνῃ, διαχύσεις ἀλύπους παρασκευάζουσα καὶ κόπους ἐκλεαίνουσα λανθάνοντας. οὐ μὴν ἀλλ' D ὅταν ἡ φύσις παρέχῃ μετρίως διακειμένου καὶ ἱκανῶς τοῦ σώματος αἴσθησιν, ἐατέον τὸ βαλανεῖον. ἄλειμμα δὲ τὸ πρὸς πυρὶ βέλτιον, ἂν ἀλέας δέηται τὸ σῶμα, ταμιεύεται γὰρ αὐτῷ τῆς θερμότητος. ὁ δ' ἥλιος οὔτε μᾶλλον οὔθ' ἧττον ἀλλ' ὡς κέκραται πρὸς τὸν ἀέρα κεχρῆσθαι δίδωσι. ταῦτα μὲν οὖν ἱκανὰ περὶ γυμνασίων.

18. Ἐπὶ δὲ τροφὴν παραγενομένους, ἂν μὲν ᾖ τι τῶν πρόσθεν ὄφελος λόγων οἷς τὰς ὀρέξεις κηλοῦμεν καὶ καταπραΰνομεν, ἄλλο τι χρὴ παραινεῖν τῶν ἐφεξῆς· ἂν δ' ὥσπερ ἐκ δεσμῶν λελυμένῃ χαλεπὸν ᾖ χρῆσθαι καὶ φιλονεικεῖν πρὸς γαστέρα ὦτα μὴ E ἔχουσαν, ὡς ἔλεγε Κάτων, διαμηχανητέον τῇ ποιότητι τῆς τροφῆς ἐλαφρότερον ποιεῖν τὸ πλῆθος. καὶ τὰ μὲν στερεὰ καὶ πολύτροφα τῶν σιτίων, οἷον τὰ

4 παραβαίνωσι R: παραβαίνειν 5 πολλὴν idem: πολλῷ 8 μαλακτικὰ H 14 πῦρ R 20 ἐκηλοῦμεν καὶ κατεπραΰνομεν R 22 λελυμέναις Meziriacus

κρεώδη καὶ τυρώδη καὶ σύκων τὰ ξηρὰ καὶ ᾠῶν τὰ ἑφθά, προσφέρεσθαι πεφυλαγμένως ἁπτόμενον (ἔργον γὰρ ἀεὶ παραιτεῖσθαι), τοῖς δὲ λεπτοῖς ἐμφύεσθαι καὶ κούφοις, οἷα τὰ πολλὰ τῶν λαχάνων καὶ τὰ πτηνὰ καὶ τῶν ἰχθύων οἱ μὴ πίονες. ἔστι γὰρ F τὰ τοιαῦτα προσφερόμενον καὶ χαρίζεσθαι ταῖς ὀρέξεσι καὶ τὸ σῶμα μὴ πιέζειν. μάλιστα δὲ τὰς ἀπὸ κρεῶν φοβητέον ἀπεψίας· καὶ γὰρ εὐθὺς σφόδρα καὶ βαρύνουσι, καὶ λείψανον εἰσαῦθις πονηρὸν ἀπ' αὐτῶν παραμένει. καὶ κράτιστον μὲν ἐθίσαι τὸ σῶμα μηδεμιᾶς προσδεῖσθαι σαρκοφαγίας· πολλὰ γὰρ οὐ μόνον πρὸς διατροφὴν ἄφθονα ἀλλὰ καὶ πρὸς εὐπάθειαν καὶ ἀπόλαυσιν ἀναδίδωσιν ἡ γῆ, τοῖς μὲν αὐτόθεν ἀπραγμόνως χρῆσθαι παρέχουσα, τὰ δὲ μιγνύμενα παντοδαπῶς καὶ σκευαζόμενα συνηδύνειν.
132 ἐπεὶ δὲ τὸ ἔθος τρόπον τινὰ φύσις τοῦ παρὰ φύσιν γέγονεν, οὐ δεῖ χρῆσθαι κρεοφαγίᾳ πρὸς ἀποπλήρωσιν ὀρέξεως, ὥσπερ λύκους ἢ λέοντας, ἀλλ' οἷον ὑπέρεισμα καὶ διάζωμα τῆς τροφῆς ἐμβαλλομένους ἑτέροις σιτίοις χρῆσθαι καὶ ὄψοις, ἃ καὶ τῷ σώματι μᾶλλόν ἐστι κατὰ φύσιν, καὶ τῆς ψυχῆς ἧττον ἀμβλύνει τὸ λογικόν, ὥσπερ ἐκ λιτῆς καὶ ἐλαφρᾶς ὕλης ἀναπτόμενον.

19. Τῶν δ' ὑγρῶν γάλακτι μὲν οὐχ ὡς ποτῷ χρηστέον, ἀλλ' ὡς σιτίῳ δύναμιν ἐμβριθῆ καὶ πολύ-B τροφον ἔχοντι. πρὸς δὲ τὸν οἶνον ἅπερ Εὐριπίδης πρὸς τὴν Ἀφροδίτην διαλεκτέον

21 ἐστι Xylander: ἐστι καὶ   26 Εὐριπίδης] Nauck. p. 525   27 λεκτέον R

'εἴης μοι, μέτριον δέ πως
εἴης, μηδ' ἀπολείποις'.

καὶ γὰρ ποτῶν ὠφελιμώτατόν ἐστι καὶ φαρμάκων ἥδιστον καὶ ὄψων ἀσικχότατον, ἂν τύχῃ τῆς πρὸς τὸν καιρὸν εὐκρασίας μᾶλλον ἢ τῆς πρὸς τὸ ὕδωρ. ὕδωρ δ' οὐ μόνον τὸ μιγνύμενον πρὸς οἶνον, ἀλλὰ καὶ τὸ καθ' ἑαυτὸ τοῦ κεκραμένου μεταξὺ πινόμενον ἀβλαβέστερον ποιεῖ τὸ κεκραμένον. ἐθιστέον οὖν παρὰ τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ὕδατος προσφέρεσθαι καὶ δύο καὶ τρία ποτήρια, τήν τε δύναμιν τοῦ οἴνου ποιοῦντα μαλακωτέραν καὶ τοῦ σώματος C συνήθη τὴν ὑδροποσίαν, ὅπως, ὅταν ἐν χρείᾳ γένηται, μὴ ξενοπαθῇ μηδ' ἀπαναίνηται. συμβαίνει γὰρ ἐνίους φέρεσθαι μάλιστα πρὸς τὸν οἶνον ὅταν μάλιστα χρείαν ὑδροποσίας ἔχωσι. καὶ γὰρ ἡλιωθέντες καὶ ῥιγώσαντες πάλιν καὶ σφοδρότερον εἰπόντες καὶ συντονώτερον φροντίσαντες καὶ ὅλως μετὰ τοὺς κόπους καὶ τοὺς ἀγῶνας οἴονται ποτέον εἶναι τὸν οἶνον, ὡς καὶ τῆς φύσεως ἀπαιτούσης εὐπάθειάν τινα τῷ σώματι καὶ μεταβολὴν ἐκ τῶν πόνων. ἡ δὲ φύσις D εὐπάθειαν μέν, εἴ τις εὐπάθειαν καλεῖ τὴν ἡδυπάθειαν, οὐκ ἀπαιτεῖ, μεταβολὴν δ' ἀπαιτεῖ τὴν εἰς τὸ μέσον ἡδονῆς καὶ πόνου καθιστᾶσαν. διὸ καὶ τροφῆς ὑφαιρετέον ἐν τούτοις, καὶ τὸν οἶνον ἢ παντελῶς ἀφαιρετέον ἢ προσοιστέον πολλῇ κατακεραννύμενον διὰ μέσου καὶ κατακλυζόμενον ὑδροποσίᾳ. πλήκτης γὰρ ὢν καὶ ὀξὺς ἐπιτείνει τὰς τοῦ σώματος ταραχάς, καὶ τραχύτερα ποιεῖ καὶ παροξύνει τὰ

1 δέ πως] δὲ πῶμ'?

πεπληγμένα, παρηγορίας δεόμενα καὶ λειότητος, ἃς μάλιστα τὸ ὕδωρ ἐνδίδωσι. καὶ γὰρ ἂν οὐ διψῶντες, ἄλλως δὲ θερμὸν ὕδωρ πίωμεν μετὰ τοὺς κό- E πους καὶ τὰς διατάσεις καὶ τὰ καύματα, χαλάσματος καὶ μαλακότητος αἰσθανόμεθα περὶ τὰ ἐντός· ἤπιος γὰρ ἡ τοῦ ὕδατος ὑγρότης καὶ ἄσφυκτος, ἡ δὲ τοῦ οἴνου φορὰν ἔχει πολλὴν καὶ δύναμιν οὐκ εὐμενῆ τοῖς προσφάτοις πάθεσιν οὐδὲ φιλάνθρωπον. καὶ γὰρ ἃς λέγουσιν ἔνιοι τῷ σώματι τὴν ἀσιτίαν δριμύτητας ἐγγεννᾶν καὶ πικρότητας εἴ τις δέδιεν ἢ καθάπερ οἱ παῖδες δεινὸν ἡγεῖται πρὸ τοῦ πυρέττειν μὴ παρατίθεσθαι τράπεζαν ἐν ὑποψίᾳ γεγονώς, εὐάρμοστον ἡ ὑδροποσία μεθόριον. καὶ γὰρ αὐτῷ τῷ Διονύσῳ πολλάκις νηφάλια θύομεν, ἐθιζόμενοι F καλῶς μὴ ζητεῖν ἀεὶ τὸν ἄκρατον. ὁ δὲ Μίνως καὶ τὸν αὐλὸν ἀφεῖλε τῆς θυσίας καὶ τὸν στέφανον ὑπὸ λύπης. καίτοι λυπουμένην ψυχὴν ἴσμεν οὔθ' ὑπὸ στεφάνων οὔθ' ὑπ' αὐλῶν παθοῦσαν· σῶμα δ' οὐδὲν οὕτως ἰσχυρόν ἐστιν, ᾧ τεταραγμένῳ καὶ φλεγμαίνοντι προσπεσὼν οἶνος οὐκ ἠδίκησε.

20. Τοὺς μὲν οὖν Λυδοὺς ἐν τῷ λιμῷ λέγουσι διαγαγεῖν παρ' ἡμέραν τρεφομένους, εἶτα παίζοντας καὶ κυβεύοντας· φιλόλογον δ' ἄνδρα καὶ φιλόμουσον 133 ἐν καιρῷ δεομένῳ βραδυτέρου δείπνου διάγραμμα παρακείμενον ἤ τι βιβλίδιον ἢ λύριον οὐ προΐενται τῇ γαστρὶ λεηλατούμενον, ἀλλ' ἀποστρέφων συνεχῶς καὶ μεταφέρων ἐπὶ ταῦτα τὴν διάνοιαν ἀπὸ τῆς τραπέζης ὥσπερ Ἁρπυίας τὰς ὀρέξεις διασοβήσει

1 ἃς R: οἷς   24 δεομένῳ Meziriacus: δεόμενον

ταῖς Μούσαις. οὐ γὰρ ὁ μὲν Σκύθης, ὅταν πίνῃ, πολλάκις ἐφάπτεται τοῦ τόξου καὶ παραψάλλει τὴν νευράν, ἐκλυόμενον ὑπὸ τῆς μέθης ἀνακαλούμενος τὸν θυμόν, Ἕλλην δ' ἀνὴρ φοβήσεται τοὺς καταγελῶντας αὐτοῦ, γράμμασι καὶ βιβλίοις ἀγνώμονα καὶ δυσπαραίτητον ἐπιθυμίαν ἀνιέντος ἀτρέμα καὶ χαλῶντος. τῶν μὲν γὰρ παρὰ τῷ Μενάνδρῳ νεανίσκων B ὑπὸ τοῦ πορνοβοσκοῦ παρὰ πότον ἐπιβουλευομένων καλὰς καὶ πολυτελεῖς εἰσάγοντος ἑταίρας ἕκαστος, ὥς φησι

'κύψας καθ' αὑτὸν τῶν τραγημάτων ἔφλα',

φυλαττόμενος καὶ φοβούμενος ἐμβλέπειν· οἱ δὲ φιλόλογοι πολλὰς καὶ καλὰς καὶ ἡδείας ἀπόψεις καὶ ἀποστροφὰς ἔχουσιν, ἄνπερ ἄλλως μὴ δύνωνται τὸ κυνικὸν καὶ θηριῶδες τῶν ὀρέξεων κατέχειν παρακειμένης τραπέζης. ἀλειπτῶν δὲ φωνὰς καὶ παιδοτριβῶν λόγους ἑκάστοτε λεγόντων ὡς τὸ παρὰ δεῖπνον φιλολογεῖν τὴν τροφὴν διαφθείρει καὶ βαρύνει τὴν κεφαλὴν τότε φοβητέον, ὅταν τὸν Ἰνδὸν ἀναλύειν C ἢ διαλέγεσθαι περὶ τοῦ Κυριεύοντος ἐν δείπνῳ μέλλωμεν. τὸν μὲν γὰρ ἐγκέφαλον τοῦ φοίνικος, γλυκὺν ὄντα τῶν σφόδρα κεφαλαλγῶν λέγουσιν εἶναι· διαλεκτικὴ δὲ 'τρωγάλιον' ἐπὶ δείπνῳ 'γλυκὺ' μὲν οὐδαμῶς κεφαλαλγὲς δὲ καὶ κοπῶδες ἰσχυρῶς ἐστιν. ἂν δ' ἡμᾶς μὴ ἄλλο τι ζητεῖν ἢ φιλοσοφεῖν ἢ ἀναγιγνώσκειν παρὰ δεῖπνον ἐῶσι τῶν ἐν τῷ

11 Meinek. IV p. 280 καθ' W: ἐς 22 τῶν σφόδρα κεφαλαλγῶν scripsi: σφόδρα κεφαλαλγὸν 23 τρωγάλιον] Bergk. 1 p. 423

καλῷ καὶ ὠφελίμῳ τὸ ἐπαγωγὸν ὑφ' ἡδονῆς καὶ γλυκὺ μόριον ἐχόντων, κελεύσομεν αὐτοὺς μὴ ἐνο-
D χλεῖν, ἀλλ' ἀπιόντας ἐν τῷ ξυστῷ ταῦτα καὶ ταῖς παλαίστραις διαλέγεσθαι τοῖς ἀθληταῖς, οὓς τῶν βιβλίων ἐξελόντες ἀεὶ διημερεύειν ἐν σκώμμασι καὶ βωμολοχίαις ἐθίζοντες, ὡς ὁ κομψὸς Ἀρίστων ἔλεγε, τοῖς ἐν γυμνασίῳ κίοσιν ὁμοίως λιπαροὺς πεποιήκασι καὶ λιθίνους. αὐτοὶ δὲ πειθόμενοι τοῖς ἰατροῖς παραινοῦσιν ἀεὶ τοῦ δείπνου καὶ τοῦ ὕπνου λαμβάνειν μεθόριον καὶ μὴ συμφορήσαντας εἰς τὸ σῶμα τὰ σιτία καὶ τὸ πνεῦμα καταθλίψαντας εὐθὺς ὠμῇ καὶ ζεούσῃ τῇ τροφῇ βαρύνειν τὴν πέψιν ἀλλ' ἀναπνοὴν καὶ χάλασμα παρέχειν, ὥσπερ οἱ τὰ σώματα
E κινεῖν μετὰ δεῖπνον ἀξιοῦντες οὐ δρόμοις οὐδὲ παγκρατίοις τοῦτο ποιοῦσιν ἀλλὰ βληχροῖς περιπάτοις καὶ χορείαις ἐμμελέσιν, οὕτω καὶ ἡμεῖς οἰησόμεθα δεῖν τὰς ψυχὰς διαφέρειν μετὰ τὸ δεῖπνον μήτε πράγμασι μήτε φροντίσι μήτε σοφιστικοῖς ἀγῶσι πρὸς ἅμιλλαν ἐπιδεικτικὴν ἢ νικητικὴν περαινομένοις. ἀλλὰ πολλὰ μέν ἐστι τῶν φυσικῶν προβλημάτων ἐλαφρὰ καὶ πιθανά, πολλὰ δ' ἠθικὰς σκέψεις ἔχοντα καὶ τοῦτο δὴ τὸ 'μενοεικές', ὡς Ὅμηρος ἔφη, καὶ μὴ ἀντίτυπον. τὰς δ' ἐν ἱστορικαῖς καὶ ποιητικαῖς ζητήσεσι διατριβὰς οὐκ ἀηδῶς ἔνιοι δευτέρας τραπέζας ἀνδράσι φιλολόγοις καὶ φι-

11 εὐθὺς Xylander: μὴ εὐθὺς 13 παρέχειν Benselerus: ἔχειν 15 ἀλλὰ βληχροῖς L. Dindorfius: ἀλλ' ἀβληχροῖς 16 οὕτω καὶ R: οὕτως 21 ἠθικὰς Duebnerus: ἤθη καὶ 22 καὶ τοῦτο scripsi: τοῦτο 23 τὰς δ' ἐν R: ταῖς δὲ

λομούσοις προσεῖπον. εἰσὶ δὲ καὶ διηγήσεις ἄλυποι καὶ μυθολογίαι, καὶ τὸ περὶ αὐλοῦ τι καὶ λύρας F ἀκοῦσαι καὶ εἰπεῖν ἐλαφρότερον ἢ λύρας αὐτῆς φθεγγομένης ἀκούειν καὶ αὐλοῦ. μέτρον δὲ τοῦ καιροῦ τὸ τῆς τροφῆς καθισταμένης ἀτρέμα καὶ συμπνεούσης τὴν πέψιν ἐγκρατῆ γενέσθαι καὶ ὑπερδέξιον.

21. Ἐπεὶ δ' Ἀριστοτέλης οἴεται τῶν δεδειπνηκότων τὸν μὲν περίπατον ἀναρριπίζειν τὸ θερμόν, τὸν δ' ὕπνον, ἂν εὐθὺς καθεύδωσι, καταπνίγειν, ἕτεροι δὲ τὴν μὲν ἡσυχίαν οἴονται τὰς πέψεις βελτίονας ποιεῖν, τὴν δὲ κίνησιν ταράττειν τὰς ανα- 134 δόσεις, καὶ τοῦτο τοὺς μὲν περιπατεῖν εὐθὺς ἀπὸ δείπνου τοὺς δ' ἀτρεμεῖν πέπεικεν, ἀμφοτέρων ἂν οἰκείως ἐφάπτεσθαι δόξειεν ὁ τὸ μὲν σῶμα συνθάλπων καὶ συνέχων μετὰ τὸ δεῖπνον, τὴν δὲ διάνοιαν μὴ καταφερόμενος μηδ' ἀργῶν εὐθὺς ἀλλ' ὥσπερ εἴρηται διαφορῶν ἐλαφρῶς τὸ πνεῦμα καὶ λεπτύνων τῷ λαλεῖν τι καὶ ἀκούειν τῶν προσηνῶν καὶ μὴ δακνόντων μηδὲ βαρυνόντων.

22. Ἐμέτους δὲ καὶ κοιλίας καθάρσεις ὑπὸ φαρμάκων, μιαρὰ 'παραμύθια πλησμονῆς', ἄνευ μεγάλης ἀνάγκης οὐ κινητέον, ὥσπερ οἱ πολλοὶ κενώσεως B ἕνεκα πληροῦντες τὸ σῶμα καὶ πάλιν πληρώσεως κενοῦντες παρὰ φύσιν, ταῖς πλησμοναῖς οὐχ ἧττον ἢ ταῖς ἐνδείαις ἀνιώμενοι, μᾶλλον δ' ὅλως τὴν μὲν πλήρωσιν ὡς κώλυσιν ἀπολαύσεως βαρυνόμενοι, τὴν δ' ἔνδειαν ὡς χώραν ἀεὶ ταῖς ἡδοναῖς παρασκευά-

24 πληρώσεως] ab ἕνεκα pendet

ζοντες. τὸ γὰρ βλαβερὸν ἐν τούτοις προῦπτόν ἐστι· ταραχάς τε γὰρ ἀμφότερα τῷ σώματι παρέχεται καὶ σπαραγμούς. ἴδιον δὲ τῷ μὲν ἐμέτῳ κακὸν πρόσεστι τὸ τὴν ἀπληστίαν αὔξειν τε καὶ τρέφειν· γίγνονται γὰρ αἱ πεῖναι καθάπερ τὰ κοπτόμενα ῥεῖθρα C τραχεῖαι καὶ χαραδρώδεις, καὶ βίᾳ τὴν τροφὴν ἕλκουσιν ἀεὶ λυττῶσαι. οὐκ ὀρέξεσιν ἐοικυῖαι σιτίων δεομέναις ἀλλὰ φλεγμοναῖς φαρμάκων καὶ καταπλασμάτων. ὅθεν ἡδοναὶ μὲν ὀξεῖαι καὶ ἀτελεῖς καὶ πολὺν ἔχουσαι σφυγμὸν καὶ οἶστρον ἐν ταῖς ἀπολαύσεσι λαμβάνουσιν αὐτούς, διατάσεις δὲ καὶ πληγαὶ πόρων καὶ πνευμάτων ἐναπολήψεις διαδέχονται, μὴ περιμένουσαι τὰς κατὰ φύσιν ἐξαγωγάς, ἀλλ' ἐπιπολάζουσαι τοῖς σώμασιν ὥσπερ ὑπεράντλοις σκάφεσι, φορτίων ἐκβολῆς οὐ περιττωμάτων δεομένοις. αἱ δὲ περὶ τὴν κάτω κοιλίαν ἐκταράξεις διὰ φαρμακείας φθείρουσαι καὶ τήκουσαι τὰ ὑποκείμενα πλείονα ποιοῦσι περίττωσιν ἢ ἐξάγουσιν. ὥσπερ D οὖν, εἴ τις Ἑλλήνων ὄχλον ἐν πόλει βαρυνόμενος σύνοικον, Ἀράβων ἐμπλήσειε καὶ Σκυθῶν τὴν πόλιν ἐπηλύδων, οὕτως ἔνιοι τοῦ παντὸς διαμαρτάνουσιν ἐπ' ἐκβολῇ περιττωμάτων συνήθων καὶ συντρόφων ἐμβάλλοντες ἔξωθεν εἰς τὸ σῶμα κόκκους τινὰς Κνιδίους καὶ σκαμωνίαν καὶ δυνάμεις ἄλλας ἀσυγκράτους καὶ ἀγρίας καὶ καθαρμοῦ δεομένας μᾶλλον ἢ καθῆραι τὴν φύσιν δυναμένας. ἄριστον μὲν οὖν τὸ μετρίᾳ διαίτῃ καὶ σώφρονι τὸ σῶμα ποιεῖν περί

5 ἀνακοπτόμενα Madvigius 7 λυττῶσαι scripsi: λυττῶσαν 24 ἀσυγκράτους Meziriacus: ἀσυγκρίτους

τε πληρώσεις καὶ κενώσεις αὐτοτελὲς ἀεὶ καὶ σύμμετρον· εἰ δ' ἀνάγκη ποτὲ καταλάβοι, τοὺς μὲν ἐμέτους ποιητέον ἄνευ φαρμακείας καὶ περιεργίας, μηδὲν ἐκταράττοντας ἀλλ' ὅσον ἀπεψίαν διαφυγεῖν E αὐτόθεν ἀφιέντας ἀπραγμόνως τῷ πλεονάζοντι τὴν ἀπέρασιν. ὡς γὰρ τὰ ὀθόνια ῥύμμασι καὶ χαλαστραίοις πλυνόμενα μᾶλλον ἐκτρίβεται τῶν ὑδατοκλύστων, οὕτως οἱ μετὰ φαρμάκων ἔμετοι λυμαίνονται τῷ σώματι καὶ διαφθείρουσιν. ὑφισταμένης δὲ κοιλίας οὐδὲν φάρμακον οἷα τῶν σιτίων ἔνια μαλακὰς ἐνδιδόντα προθυμίας καὶ διαλύοντα πράως, ὧν ἥ τε πεῖρα πᾶσι συνήθης καὶ ἡ χρῆσις ἄλυπος. ἂν δὲ τούτοις ἀπειθῇ, πλείονας ἡμέρας ὑδροποσίαν ἢ F ἀσιτίαν ἢ κλυστῆρα προσδεκτέον μᾶλλον ἢ ταρακτικὰς καὶ φθαρτικὰς φαρμακείας, ἐφ' ἃς οἱ πολλοὶ φέρονται προχείρως, καθάπερ ἀκόλαστοι γυναῖκες, ἐκβολίοις χρώμεναι καὶ φθορίοις ὑπὲρ τοῦ πάλιν πληροῦσθαι καὶ ἡδυπαθεῖν.

23. Ἀλλὰ τούτους μὲν ἐατέον· οἱ δ' ἄγαν αὖ πάλιν ἀκριβεῖς καὶ τεταγμένας τινὰς ἐκ περιόδου κριτικὰς ἐμβάλλοντες ἀσιτίας οὐκ ὀρθῶς τὴν φύσιν 135 μὴ δεομένην διδάσκουσι δεῖσθαι συστολῆς καὶ ποιεῖν ἀναγκαίαν τὴν οὐκ ἀναγκαίαν ὑφαίρεσιν ἐν καιρῷ ζητούμενον ἔθος ἀπαιτοῦντι. βέλτιον γὰρ ἐλευθέροις τοῖς τοιούτοις χρῆσθαι κολασμοῖς εἰς τὸ σῶμα, μηδεμιᾶς προαισθήσεως οὔσης μηδ' ὑποψίας, καὶ τὴν ἄλλην δίαιταν, ὥσπερ εἴρηται, πρὸς τὸ συν-

7 ἐκτρίβεται scripsi: ἐντρίβεται 26 μηδεμιᾶς H: μηδεμιᾶς δὲ

τυγχάνον ἀεὶ ταῖς μεταβολαῖς ὑπήκοον ἔχειν, μὴ
καταδεδουλωμένην μηδ' ἐνδεδεμένην ἑνὶ σχήματι
βίου πρός τινας καιροὺς ἢ ἀριθμοὺς ἢ περιόδους
B ἄγεσθαι μεμελετηκότος. οὐ γὰρ ἀσφαλὲς οὐδὲ ῥά-
διον οὐδὲ πολιτικὸν οὐδ' ἀνθρωπικὸν ἀλλ' ὀστρέου
τινὸς ζωῇ προσεοικὸς ἢ στελέχους τὸ ἀμετάστατον
τοῦτο καὶ κατηναγκασμένον ἐν τροφαῖς καὶ ἀποχαῖς
καὶ κινήσεσι καὶ ἡσυχίαις εἰς ἐπίσκιόν τινα βίον
καὶ σχολαστὴν καὶ μονότροπόν τινα καὶ ἄφιλον καὶ
ἄδοξον ἀπωτάτω πολιτείας καθίσασιν ἑαυτοὺς καὶ
συστείλασιν· οὐ 'κατά γε τὴν ἐμήν' ἔφη 'γνώμην'.
(24) οὐ γὰρ ἀργίας ὤνιον ἡ ὑγίεια καὶ ἀπραξίας,
ἅ γε δὴ μέγιστα κακῶν ταῖς νόσοις πρόσεστι, καὶ
οὐδὲν διαφέρει τοῦ τὰ ὄμματα τῷ μὴ διαβλέπειν
C καὶ τὴν φωνὴν τῷ μὴ φθέγγεσθαι φυλάττοντος ὁ
τὴν ὑγίειαν ἀχρηστίᾳ καὶ ἡσυχίᾳ σῴζειν οἰόμενος·
πρὸς οὐδὲν γὰρ ἑαυτῷ χρήσαιτ' ἄν τις ὑγιαίνοντι
κρεῖττον ἢ πρὸς πολλὰς ὡς σὺ φιλανθρώπους πρά-
ξεις. ἥκιστα δὴ τὴν ἀργίαν ὑγιεινὸν ὑποληπτέον,
εἰ τὸ τῆς ὑγιείας τέλος ἀπόλλυσι, καὶ οὐδ' ἀληθές
ἐστι τὸ μᾶλλον ὑγιαίνειν τοὺς ἡσυχίαν ἄγοντας·
οὔτε γὰρ Ξενοκράτης μᾶλλον διυγίαινε Φωκίωνος
οὔτε Δημητρίου Θεόφραστος, Ἐπίκουρόν τε καὶ τοὺς
περὶ Ἐπίκουρον οὐδὲν ὤνησε πρὸς τὴν ὑμνουμένην
σαρκὸς εὐστάθειαν ἡ πάσης φιλοτιμίαν ἐχούσης πρά-
D ξεως ἀπόδρασις. ἀλλὰ καὶ ἑτέραις ἐπιμελείαις δια-

8 post ἡσυχίαις signavit hiatum H 9 μονότροπόν τινα] μονότροπον H 18 κρεῖττον ἢ Meziriacus: κρείττονι ὡς σὺ scripsi: καὶ οὐ

σωστέον ἐστὶ τῷ σώματι τὴν κατὰ φύσιν ἕξιν, ὡς παντὸς βίου καὶ νόσου δεχομένου καὶ ὑγίειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῖς πολιτικοῖς ἔφη παραινετέον εἶναι τοὐναντίον οὗ Πλάτων παρῄνει τοῖς νέοις. ἐκεῖνος μὲν γὰρ λέγειν ἐκ τῆς διατριβῆς ἀπαλλαττόμενος εἰώθει 'ἄγε, ὅπως εἰς καλόν τι καταθήσεσθε τὴν σχολήν, ὦ παῖδες'· ἡμεῖς δ' ἂν τοῖς πολιτευομένοις παραινέσαιμεν εἰς τὰ καλὰ χρῆσθαι τοῖς πόνοις καὶ ἀναγκαῖα, μὴ μικρῶν ἕνεκα μηδὲ φαύλων τὸ σῶμα παρατείνοντας, ὥσπερ οἱ πολλοὶ κακοπαθοῦσιν ἐπὶ E τοῖς τυχοῦσιν, ἀποκναίοντες ἑαυτοὺς ἀγρυπνίαις καὶ πλάναις καὶ περιδρομαῖς εἰς οὐδὲν χρηστὸν οὐδ' ἀστεῖον, ἀλλ' ἐπηρεάζοντες ἑτέροις ἢ φθονοῦντες ἢ φιλονεικοῦντες ἢ δόξας ἀκάρπους καὶ κενὰς διώκοντες. πρὸς τούτους γὰρ οἶμαι μάλιστα τὸν Δημόκριτον εἰπεῖν ὡς εἰ τὸ σῶμα δικάσαιτο τῇ ψυχῇ κακώσεως, οὐκ ἂν αὐτὴν ἀποφυγεῖν. ἴσως μὲν γάρ τι καὶ Θεόφραστος ἀληθὲς εἶπεν, εἰπὼν ἐν μεταφορᾷ πολὺ τῷ σώματι τελεῖν ἐνοίκιον τὴν ψυχήν. πλείονα μέντοι τὸ σῶμα τῆς ψυχῆς ἀπολαύει κακὰ μὴ κατὰ λόγον αὐτῷ χρωμένης μηδ' ὡς προσήκει θεραπευόμενον· ὅταν γὰρ ἐν πάθεσιν ἰδίοις γένηται καὶ ἀγῶσι καὶ σπουδαῖς, ἀφειδεῖ τοῦ σώματος. ὁ μὲν οὖν Ἰάσων οὐκ οἶδ' ὅ τι παθὼν 'τὰ μικρὰ F δεῖν ἀδικεῖν' ἔλεγεν 'ἕνεκεν τοῦ τὰ μεγάλα δικαιοπραγεῖν'. ἡμεῖς δ' ἂν εὐλόγως τῷ πολιτικῷ παραινέσαιμεν τὰ μικρὰ ῥᾳθυμεῖν καὶ σχολάζειν καὶ ἀνα-

4 Πλάτων] Legg. p. 643 b 15 Δημόκριτον] Mullach. 1 p. 342 18 τι] τοι R

παύειν αὐτὸν ἐν ἐκείνοις, εἰ βούλεται πρὸς τὰς καλὰς πράξεις καὶ μεγάλας μὴ διάπονον ἔχειν τὸ
136 σῶμα μηδ᾽ ἀμβλὺ μηδ᾽ ἀπαγορεῦον ἀλλ᾽ ὥσπερ ἐν νεωλκίᾳ τῇ σχολῇ τεθεραπευμένον, ὅπως αὖθις ἐπὶ τὰς χρείας τῆς ψυχῆς ἀγούσης

'ἄθηλος ἵππῳ πῶλος ὡς ἅμα τρέχῃ'.

25. Διὸ τῶν πραγμάτων διδόντων ἀναληπτέον ἑαυτοὺς μήθ᾽ ὕπνου φθονοῦντας τῷ σώματι μήτ᾽ ἀρίστου μήτε ῥᾳστώνης τὸν μέσον ἡδυπαθείας καὶ κακοπαθείας φυλαττούσης ὅρον, οἷον οἱ πολλοὶ μὴ φυλάττοντες ἐπιτρίβουσι τὸ σῶμα ταῖς μεταβολαῖς, ὥσπερ τὸν βαπτόμενον σίδηρον, ὅταν ἐνταθῇ καὶ πιεσθῇ σφόδρα τοῖς πόνοις, αὖθις ἐν ἡδοναῖς τηκό-
B μενον ἀμέτρως καὶ λειβόμενον, εἶτα πάλιν ἐξ ἀφροδισίων καὶ οἴνου διάλυτον καὶ μαλακὸν εἰς ἀγορὰν ἢ αὐλὴν ἤ τινα πραγματείαν διαπύρου καὶ συντόνου δεομένην σπουδῆς ἐλαυνόμενον. Ἡράκλειτος μὲν γὰρ ὑδρωπιάσας ἐκέλευσεν 'αὐχμὸν ἐξ ἐπομβρίας' ποιῆσαι τὸν ἰατρόν· οἱ δὲ πολλοὶ τοῦ παντὸς ἁμαρτάνουσιν, ὅταν ἐν κόποις καὶ πόνοις καὶ ἐνδείαις γένωνται, μάλιστα ταῖς ἡδοναῖς ἐξυγραίνειν καὶ ἀνατήκειν τὰ σώματα παραδιδόντες, αὖθις δὲ μετὰ τὰς ἡδονὰς οἷον ἐπιστρέφοντες καὶ κατατείνοντες. ἡ γὰρ φύσις οὐ ζητεῖ τοιαύτην ἀνταπόδοσιν τοῦ σώματος. ἀλλὰ τῆς ψυχῆς τὸ ἀκόλα-

6 Bergk. 2 p. 445 9 τὸν Salmasius: τὸ 10 κακοπαθείας idem: κακοπαθείας μήτε φυλάττοντας W οἷον] ὃν Salmasius πολλοὶ μὴ idem: πολλοὶ 14 λειβόμενον W: θλιβόμενον

στον καὶ ἀνελεύθερον ἐκ τῶν ἐπιπόνων ὥσπερ οἱ C ναῦται πρὸς ἡδονὰς καὶ ἀπολαύσεις ὕβρει φερόμενον καὶ μετὰ τὰς ἡδονὰς πάλιν ἐπ᾽ ἐργασίας καὶ πορισμοὺς ὠθούμενον οὐκ ἐᾷ λαβεῖν τὴν φύσιν ἧς μάλιστα δεῖται καταστάσεως καὶ γαλήνης, ἀλλ᾽ ἐξίστησι καὶ ταράττει διὰ τὴν ἀνωμαλίαν. οἱ δὲ νοῦν ἔχοντες ἥκιστα μὲν ἡδονὰς πονοῦντι τῷ σώματι προσφέρουσιν· οὐ γὰρ δέονται τὸ παράπαν οὐδὲ μέμνηνται τῶν τοιούτων πρὸς τῷ καλῷ τῆς πράξεως τὴν διάνοιαν ἔχοντες, καὶ τῷ χαίροντι τῆς ψυχῆς D ἢ σπουδάζοντι τὰς ἄλλας ἐξαμαυροῦντες ἐπιθυμίας. ὅπερ γάρ φασιν εἰπεῖν τὸν Ἐπαμεινώνδαν μετὰ παιδιᾶς, ἀνδρὸς ἀγαθοῦ περὶ τὰ Λευκτρικὰ νόσῳ τελευτήσαντος, 'ὦ Ἡράκλεις, πῶς ἐσχόλασεν ἀνὴρ ἀποθανεῖν ἐν τοσούτοις πράγμασι', τοῦτ᾽ ἀληθῶς ἔστιν εἰπεῖν ἐπ᾽ ἀνδρὸς ἢ πολιτικὴν πρᾶξιν ἢ φιλόσοφον φροντίδα διὰ χειρὸς ἔχοντος, 'τίς δὲ σχολὴ τῷ ἀνδρὶ τούτῳ νῦν ἀπεπτεῖν ἢ μεθύειν ἢ λαγνεύειν;' γενόμενοι δὲ πάλιν ἀπὸ τῶν πράξεων ἐν ἡσυχίᾳ κατατίθενται τὸ σῶμα καὶ διαναπαύουσι, τῶν τε πόνων τοὺς ἀχρήστους καὶ μᾶλλον ἔτι τῶν ἡδονῶν E τὰς οὐκ ἀναγκαίας ὡς τῇ φύσει πολεμίας φυλαττόμενοι καὶ φεύγοντες.

26. Ἤκουσα Τιβέριόν ποτε Καίσαρα εἰπεῖν ὡς ἀνὴρ ὑπὲρ ἑξήκοντα γεγονὼς ἔτη καὶ προτείνων ἰατρῷ χεῖρα καταγέλαστός ἐστιν. ἐμοὶ δὲ τοῦτο μὲν εἰρῆσθαι δοκεῖ σοβαρώτερον, ἐκεῖνο δ᾽ ἀληθὲς εἶναι,

11 τὰς ἄλλας — ἐπιθυμίας Xylander: ταῖς ἄλλαις — ἐπιθυμίαις 24 ἤκουσα W: ἤκουσα τοίνυν

τὸ δεῖν ἕκαστον αὑτοῦ μήτε σφυγμῶν ἰδιότητος ἄπειρον εἶναι (πολλαὶ γὰρ αἱ καθ' ἕκαστον διαφοραί) μήτε κρᾶσιν ἀγνοεῖν ἣν ἔχει τὸ σῶμα θερμότητος καὶ ξηρότητος, μήθ' οἷς ὠφελεῖσθαι χρώμενον ἢ βλάπτεσθαι πέφυκεν. αὑτοῦ γὰρ ἀναίσθητός ἐστιν καὶ τυφλὸς ἐνοικεῖ τῷ σώματι καὶ κωφὸς ὁ ταῦτα μαν-
F θάνων παρ' ἑτέρου καὶ πυνθανόμενος τοῦ ἰατροῦ πότερον μᾶλλον θέρους ἢ χειμῶνος ὑγιαίνει, καὶ πότερον τὰ ὑγρὰ ῥᾷον ἢ τὰ ξηρὰ προσδέχεται, καὶ πότερον φύσει πυκνὸν ἔχει τὸν σφυγμὸν ἢ μανόν· καὶ γὰρ ὠφέλιμον εἰδέναι τὰ τοιαῦτα καὶ ῥᾴδιον, ἀεί γε δὴ πειρωμένους καὶ συνόντας. βρωμάτων δὲ καὶ πωμάτων τὰ χρήσιμα μᾶλλον ἢ τὰ ἡδέα γιγνώσκειν προσήκει, καὶ μᾶλλον ἔμπειρον εἶναι τῶν εὐστομάχων ἢ τῶν εὐστόμων, καὶ τῶν τὴν πέψιν
137 μὴ ταραττόντων ἢ τῶν τὴν γεῦσιν σφόδρα γαργαλιζόντων. τὸ γὰρ παρ' ἰατροῦ πυνθάνεσθαι τί δύσπεπτον ἢ εὔπεπτον αὑτῷ καὶ τί δυσκοίλιον ἢ εὐκοίλιον οὐχ ἧττον αἰσχρόν ἐστιν ἢ τὸ πυνθάνεσθαι τί γλυκὺ καὶ τί πικρὸν καὶ αὐστηρόν. νῦν δὲ τοὺς μὲν ὀψοποιοὺς ἐπανορθοῦσιν, ἐμπείρως διαισθανόμενοι ποῦ πλέον τὸ γλυκὺ τοῦ προσήκοντος ἢ τὸ ἁλμυρὸν ἢ τὸ αὐστηρὸν ἔνεστιν· αὐτοὶ δ' ἀγνοοῦσι τί τῷ σώματι μιχθὲν ἐλαφρὸν καὶ ἄλυπον ἔσται καὶ χρήσιμον. ὅθεν ζωμοῦ μὲν ἄρτυσις οὐ πολλάκις ἁμαρτάνεται παρ' αὐτοῖς, αὑτοὺς δὲ φαύ-
B λως ὁμοῦ καὶ κακῶς ἀρτύοντες ὁσημέραι πολλὰ παρέχουσι πράγματα τοῖς ἰατροῖς. ζωμὸν μὲν γὰρ οὐκ

1 ἄπειρον εἶναι Benselerus: εἶναι ἄπειρον

ἄριστον ἡγοῦνται τὸν γλυκύτατον, ἀλλὰ καὶ πικρὰ καὶ δριμέα συμμιγνύουσιν· εἰς δὲ τὸ σῶμα πολλὰς καὶ κατακόρους ἐμβάλλουσιν ἡδονάς, τὰ μὲν ἀγνοοῦντες τὰ δ' οὐ μνημονεύοντες ὅτι τοῖς ὑγιεινοῖς καὶ ὠφελίμοις ἡ φύσις ἡδονὴν ἄλυπον καὶ ἀμεταμέλητον προστίθησιν. ἀλλὰ καὶ ταῦτα δεῖ μνημονεύειν, τὰ σύμφυλα καὶ πρόσφορα τῷ σώματι, καὶ τοὐναντίον ἐν ταῖς καθ' ὥραν μεταβολαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις περιστάσεσιν, εἰδότας οἰκείως προσαρμόττειν ἑκάστῳ τὴν δίαιταν.

27. Ὅσα μὲν γὰρ μικρολογίας καὶ ἀνελευθερίας C προσκρούματα λαμβάνουσιν οἱ πολλοὶ περί τε συγκομιδὰς καρπῶν καὶ τηρήσεις ἐπιπόνους, ἀγρυπνίαις καὶ περιδρομαῖς ἐξελέγχοντες τὰ σαθρὰ καὶ ὕπουλα τοῦ σώματος, οὐκ ἄξιόν ἐστι δεδιέναι μὴ πάθωσιν ἄνδρες φιλόλογοι καὶ πολιτικοί, πρὸς οὓς ἐνέστηκεν ἡμῖν ὁ λόγος· ἀλλ' ἑτέραν τινὰ φυλακτέον ἐστὶ τούτοις δριμυτέραν ἐν γράμμασι καὶ μαθήμασι μικρολογίαν, ὑφ' ἧς ἀφειδεῖν καὶ ἀμελεῖν τοῦ σώματος ἀναγκάζονται, πολλάκις ἀπαγορεύοντος οὐκ ἐνδιδόντες ἀλλὰ προσβιαζόμενοι θνητὸν ἀθανάτῳ καὶ D γηγενὲς Ὀλυμπίῳ συναμιλλᾶσθαι καὶ συνεξανύτειν. εἶθ' ὡς ὁ βοῦς πρὸς τὴν ὁμόδουλον ἔλεγε κάμηλον, ἐπικουφίσαι τοῦ φορτίου μὴ βουλομένην, 'ἀλλὰ κἀμὲ καὶ ταῦτα πάντα μετὰ μικρὸν οἴσεις', ὃ καὶ συνέβη τελευτήσαντος αὐτοῦ, οὕτω συμβαίνει τῇ ψυχῇ· μικρὰ χαλάσαι καὶ παρεῖναι μὴ βουλομένη πονοῦντι καὶ δεομένῳ, μετ' ὀλίγον πυρετοῦ τινος ἢ σκοτώματος ἐμπεσόντος ἀφεῖσα τὰ βιβλία καὶ τοὺς

λόγους καὶ τὰς διατριβὰς ἀναγκάζεται συννοσεῖν E ἐκείνῳ καὶ συγκάμνειν. ὀρθῶς οὖν ὁ Πλάτων παρῄνεσε μήτε σῶμα κινεῖν ἄνευ ψυχῆς μήτε ψυχὴν ἄνευ σώματος, ἀλλ' οἷόν τινα ξυνωρίδος ἰσορροπίαν διαφυλάττειν, ὅτι μάλιστα τῇ ψυχῇ συνεργεῖ τὸ σῶμα καὶ συγκάμνει, πλείστην ἐπιμέλειαν αὐτῷ καὶ θεραπείαν ἀποδιδόντας καὶ τὴν καλὴν καὶ ἐράσμιον ὑγίειαν ὧν δίδωσιν ἀγαθῶν κάλλιστον ἡγουμένους διδόναι τὸ πρὸς κτῆσιν ἀρετῆς καὶ χρῆσιν ἔν τε λόγοις καὶ πράξεσιν ἀκώλυτον αὐτῶν.

2 *Πλάτων*] Tim. p. 88 b. Phaedr. p. 246 b 5 *ὅτι* R: *ὅτε* 8 *ὑγίειαν* idem: *ὑγίειαν ἀποδιδόντας*

ΓΑΜΙΚΑ ΠΑΡΑΓΓΕΛΜΑΤΑ. 138

ΠΛΟΥΤΑΡΧΟΣ ΠΟΛΛΙΑΝΩΙ ΚΑΙ ΕΥΡΥΔΙΚΗΙ ΕΥ ΠΡΑΤΤΕΙΝ.

Μετὰ τὸν πάτριον θεσμόν, ὃν ὑμῖν ἡ τῆς Δήμη- B
τρος ἱέρεια συνειργνυμένοις ἐφήρμοσεν, οἶμαι καὶ
τὸν λόγον ὁμοῦ συνεφαπτόμενον ὑμῶν καὶ συνυμε-
ναιοῦντα χρήσιμον ἄν τι ποιῆσαι καὶ τῷ νόμῳ
προσῳδόν. ἐν μὲν γὰρ τοῖς μουσικοῖς ἕνα τῶν αὐ-
λητικῶν νόμων ἱππόθορον ἐκάλουν, μέλος τι τοῖς
ἵπποις ὁρμῆς ἐπεγερτικὸν ὡς ἔοικεν ἐνδιδόντα πρὸς
τὰς ὀχείας· φιλοσοφίᾳ δὲ πολλῶν λόγων καὶ καλῶν
ἐνόντων, οὐδενὸς ἧττον ἄξιος σπουδῆς ὁ γαμήλιός C
ἐστιν οὗτος, ᾧ κατᾴδουσα τοὺς ἐπὶ βίου κοινωνίᾳ
συνιόντας εἰς ταὐτὸ πρᾴους τε παρέχει καὶ χειροή-
θεις ἀλλήλοις. ὧν οὖν ἀκηκόατε πολλάκις ἐν φιλο-
σοφίᾳ παρατρεφόμενοι κεφάλαια συντάξας ἔν τισιν
ὁμοιότησι βραχείαις, ὡς εὐμνημόνευτα μᾶλλον εἴη,
κοινὸν ἀμφοτέροις πέμπω δῶρον, εὐχόμενος τῇ Ἀφρο-
δίτῃ τὰς Μούσας παρεῖναι καὶ συνεργεῖν, ὡς μήτε
λύραν τινὰ μήτε κιθάραν μᾶλλον αὐταῖς ἢ τὴν περὶ
γάμον καὶ οἶκον ἐμμέλειαν ἡρμοσμένην παρέχειν

7 ἐνδιδόντα] ἐπᾴδοντες Sauppius   πρὸς R: περὶ

διὰ λόγου καὶ ἁρμονίας καὶ φιλοσοφίας προσῆκον. καὶ γὰρ οἱ παλαιοὶ τῇ Ἀφροδίτῃ τὸν Ἑρμῆν συγκαθίδρυσαν, ὡς τῆς περὶ τὸν γάμον ἡδονῆς μάλιστα
D λόγου δεομένης, τήν τε Πειθὼ καὶ τὰς Χάριτας, ἵνα πείθοντες διαπράττωνται παρ᾽ ἀλλήλων ἃ βούλονται, μὴ μαχόμενοι μηδὲ φιλονεικοῦντες.

---

1. Ὁ Σόλων ἐκέλευε τὴν νύμφην τῷ νυμφίῳ συγκατακλίνεσθαι μήλου κυδωνίου κατατραγοῦσαν, αἰνιττόμενος ὡς ἔοικεν ὅτι δεῖ τὴν ἀπὸ στόματος καὶ φωνῆς χάριν εὐάρμοστον εἶναι πρῶτον καὶ ἡδεῖαν.

2. Ἐν Βοιωτίᾳ τὴν νύμφην κατακαλύψαντες ἀσφαραγωνιᾷ στεφανοῦσιν· ἐκείνη τε γὰρ ἥδιστον ἐκ τραχυτάτης ἀκάνθης καρπὸν ἀναδίδωσιν, ἥ τε νύμφη τῷ μὴ φυγόντι μηδὲ δυσχεράναντι τὴν πρώτην χαλεπότητα καὶ ἀηδίαν αὐτῆς ἥμερον καὶ γλυ-
E κεῖαν παρέξει συμβίωσιν. οἱ δὲ τὰς πρώτας τῶν παρθένων διαφορὰς μὴ ὑπομείναντες οὐδὲν ἀπολείπουσι τῶν διὰ τὸν ὄμφακα τὴν σταφυλὴν ἑτέροις προϊεμένων. πολλαὶ δὲ καὶ τῶν νεογάμων δυσχεράνασαι διὰ τὰ πρῶτα τοὺς νυμφίους ὅμοιον ἔπαθον πάθος τοῖς τὴν μὲν πληγὴν τῆς μελίττης ὑπομείνασι, τὸ δὲ κηρίον προεμένοις.

3. Ἐν ἀρχῇ μάλιστα δεῖ τὰς διαφορὰς καὶ τὰς προσκρούσεις φυλάττεσθαι τοὺς γεγαμηκότας, ὁρῶντας ὅτι καὶ τὰ συναρμοσθέντα τῶν σκευῶν κατ᾽ ἀρχὰς μὲν ὑπὸ τῆς τυχούσης ῥᾳδίως διασπᾶται προ-

9 τὴν] τὴν πρώτην H 10 πρῶτον] del. H 12 ἀσφαραγίᾳ? 14 μηδὲ Sauppius: μήτε

φάσεως, χρόνῳ δὲ τῶν ἁρμῶν σύμπηξιν λαβόντων F μόλις ὑπὸ πυρὸς καὶ σιδήρου διαλύεται.

4. Ὥσπερ τὸ πῦρ ἐξάπτεται μὲν εὐχερῶς ἐν ἀχύροις καὶ θρυαλλίδι καὶ θριξὶ λαγῴαις, σβέννυται δὲ τάχιον ἂν μή τινος ἑτέρου δυναμένου στέγειν ἅμα καὶ τρέφειν ἐπιλάβηται, οὕτω τὸν ἀπὸ σώματος καὶ ὥρας ὀξὺν ἔρωτα τῶν νεογάμων ἀναφλεγόμενον δεῖ μὴ διαρκῆ μηδὲ βέβαιον νομίζειν, ἂν μὴ περὶ τὸ ἦθος ἱδρυθεὶς καὶ τοῦ φρονοῦντος ἁψάμενος ἔμψυχον λάβῃ διάθεσιν.

5. Ἡ διὰ τῶν φαρμάκων θήρα ταχὺ μὲν αἱρεῖ 139 καὶ λαμβάνει ῥᾳδίως τὸν ἰχθύν, ἄβρωτον δὲ ποιεῖ καὶ φαῦλον· οὕτως αἱ φίλτρα τινὰ καὶ γοητείας ἐπιτεχνώμεναι τοῖς ἀνδράσι καὶ χειρούμεναι δι' ἡδονῆς αὐτοὺς ἐμπλήκτοις καὶ ἀνοήτοις καὶ διεφθαρμένοις συμβιοῦσιν. οὐδὲ γὰρ τὴν Κίρκην ὤνησαν οἱ καταφαρμακευθέντες, οὐδ' ἐχρήσατο πρὸς οὐδὲν αὐτοῖς ὑσὶ καὶ ὄνοις γενομένοις, τὸν δ' Ὀδυσσέα νοῦν ἔχοντα καὶ συνόντα φρονίμως ὑπερηγάπησεν.

6. Αἱ βουλόμεναι μᾶλλον ἀνοήτων κρατεῖν ἀνδρῶν ἢ φρονίμων ἀκούειν ἐοίκασι τοῖς ἐν ὁδῷ βουλομένοις μᾶλλον ὁδηγεῖν τυφλοὺς ἢ τοῖς γιγνώσκουσιν ἀκολουθεῖν καὶ βλέπουσι.

7. Τὴν Πασιφάην ἀπιστοῦσι βοὸς ἐρασθῆναι B βασιλεῖ συνοῦσαν, ἐνίας ὁρῶσαι τοὺς μὲν αὐστηροὺς καὶ σώφρονας βαρυνομένας, τοῖς δ' ἐξ ἀκρασίας καὶ φιληδονίας κεκραμένοις ὥσπερ κυσὶν ἢ τράγοις ἥδιον συνούσας.

27 κεκρατημένοις Coraes

8. Οἱ τοῖς ἵπποις ἐφάλλεσθαι μὴ δυνάμενοι δι' ἀσθένειαν ἢ μαλακίαν αὐτοὺς ἐκείνους ὀκλάζειν καὶ ὑποπίπτειν διδάσκουσιν· οὕτως ἔνιοι τῶν λαβόντων εὐγενεῖς ἢ πλουσίας γυναῖκας οὐχ ἑαυτοὺς ποιοῦσι βελτίους ἀλλ' ἐκείνας περικολούουσιν, ὡς μᾶλλον ἄρξοντες ταπεινῶν γενομένων. δεῖ δ' ὥσπερ ἵππου τὸ μέγεθος φυλάττοντα καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς γυναικὸς χρῆσθαι τῷ χαλινῷ.

C 9. Τὴν σελήνην, ὅταν ἀποστῇ τοῦ ἡλίου, περιφανῆ καὶ λαμπρὰν ὁρῶμεν, ἀφανίζεται δὲ καὶ κρύπτεται πλησίον γενομένη· τὴν δὲ σώφρονα γυναῖκα δεῖ τοὐναντίον ὁρᾶσθαι μάλιστα μετὰ τοῦ ἀνδρὸς οὖσαν, οἰκουρεῖν δὲ καὶ κρύπτεσθαι μὴ παρόντος.

10. Οὐκ ὀρθῶς Ἡρόδοτος εἶπεν ὅτι ἡ γυνὴ ἅμα τῷ χιτῶνι ἐκδύεται καὶ τὴν αἰδῶ· τοὐναντίον γὰρ ἡ σώφρων ἀντενδύεται τὴν αἰδῶ, καὶ τοῦ μάλιστα φιλεῖν τῷ μάλιστα αἰδεῖσθαι συμβόλῳ χρῶνται πρὸς ἀλλήλους.

11. Ὥσπερ ἂν φθόγγοι δύο σύμφωνοι ληφθῶσι, D τοῦ βαρυτέρου γίγνεται τὸ μέλος, οὕτω πᾶσα πρᾶξις ἐν οἰκίᾳ σωφρονούσῃ πράττεται μὲν ὑπ' ἀμφοτέρων ὁμονοούντων, ἐπιφαίνει δὲ τὴν τοῦ ἀνδρὸς ἡγεμονίαν καὶ προαίρεσιν.

12. Ὁ ἥλιος τὸν βορέαν ἐνίκησεν. ὁ γὰρ ἄνθρωπος τοῦ μὲν ἀνέμου βιαζομένου τὸ ἱμάτιον ἀφελέσθαι καὶ λαμπρὸν καταπνέοντος μᾶλλον ἔσφιγγε καὶ συνεῖχε τὴν περιβολήν· τοῦ δ' ἡλίου μετὰ τὸ

14 Ἡρόδοτος] I 8 15 scr. vid. aut συνεκδύεται (cf. p. 37 d) aut 'ἐκδυομένῳ συνεκδύεται —'

πνεῦμα θερμοῦ γενομένου θαλπόμενος εἶτα καυματιζόμενος καὶ τὸν χιτῶνα τῷ ἱματίῳ προσαπεδύσατο. τοῦτο ποιοῦσιν αἱ πλεῖσται γυναῖκες· ἀφαιρουμένοις τοῖς ἀνδράσι βίᾳ τὴν τρυφὴν καὶ τὴν πολυτέλειαν E διαμάχονται καὶ χαλεπαίνουσιν· ἂν δὲ πείθωνται μετὰ λόγου, πρᾴως ἀποτίθενται καὶ μετριάζουσιν.

13. Ὁ Κάτων ἐξέβαλε τῆς βουλῆς τὸν φιλήσαντα τὴν ἑαυτοῦ γυναῖκα τῆς θυγατρὸς παρούσης. τοῦτο μὲν οὖν ἴσως σφοδρότερον· εἰ δ' αἰσχρόν ἐστιν, ὥσπερ ἐστίν, ἑτέρων παρόντων ἀσπάζεσθαι καὶ φιλεῖν καὶ περιβάλλειν ἀλλήλους, πῶς οὐκ αἴσχιον ἑτέρων παρόντων λοιδορεῖσθαι καὶ διαφέρεσθαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ τὰς μὲν ἐντεύξεις καὶ φιλοφροσύνας ἀπορρήτους πρὸς τὴν γυναῖκα ποιεῖσθαι, νουθεσίᾳ δὲ καὶ μέμψει καὶ παρρησίᾳ χρῆσθαι φανερᾷ καὶ F ἀναπεπταμένῃ;

14. Ὥσπερ ἐσόπτρου κατεσκευασμένου χρυσῷ καὶ λίθοις ὄφελος οὐδέν ἐστιν, εἰ μὴ δείκνυσι τὴν μορφὴν ὁμοίαν, οὕτως οὐδὲ πλουσίας γαμετῆς ὄνησις, εἰ μὴ παρέχει τὸν βίον ὅμοιον τῷ ἀνδρὶ καὶ σύμφωνον τὸ ἦθος. εἰ χαίροντος μὲν εἰκόνα σκυθρωπὴν ἀποδίδωσι τὸ ἔσοπτρον, ἀχθομένου δὲ καὶ σκυθρωπάζοντος ἱλαρὰν καὶ σεσηρυῖαν, ἡμαρτημένον ἐστὶ καὶ φαῦλον. οὐκοῦν καὶ γυνὴ φαῦλος καὶ ἄκαιρος ἡ παίζειν μὲν ὡρμημένου καὶ φιλοφρονεῖσθαι τοῦ ἀνδρὸς ἐσκυθρωπακυῖα, σπουδάζοντος δὲ παίζουσα καὶ γελῶσα· τὸ μὲν γὰρ ἀηδίας, τὸ δ' ὀλιγωρίας. δεῖ δέ, ὥσπερ οἱ γεωμέτραι λέγουσι τὰς **140**

13 καὶ τὰς Xylander: τὰς

γραμμὰς καὶ τὰς ἐπιφανείας οὐ κινεῖσθαι καθ' ἑαυτὰς ἀλλὰ συγκινεῖσθαι τοῖς σώμασιν, οὕτω τὴν γυναῖκα μηδὲν ἴδιον πάθος ἔχειν, ἀλλὰ κοινωνεῖν τῷ ἀνδρὶ καὶ σπουδῆς καὶ παιδιᾶς καὶ συννοίας καὶ γέλωτος.

15. *Οἱ τὰς γυναῖκας μὴ ἡδέως βλέποντες ἐσθιούσας μετ' αὐτῶν διδάσκουσιν ἐμπίπλασθαι μόνας γενομένας.* οὕτως οἱ μὴ συνόντες ἱλαρῶς ταῖς γυναιξὶ μηδὲ παιδιᾶς κοινωνοῦντες αὐταῖς καὶ γέλωτος ἰδίας ἡδονὰς χωρὶς αὐτῶν ζητεῖν διδάσκουσιν.

B 16. *Τοῖς τῶν Περσῶν βασιλεῦσιν αἱ γνήσιαι γυναῖκες παρακάθηνται δειπνοῦσι καὶ συνεστιῶνται· βουλόμενοι δὲ παίζειν καὶ μεθύσκεσθαι ταύτας μὲν ἀποπέμπουσι, τὰς δὲ μουσουργοὺς καὶ παλλακίδας καλοῦσιν.* ὀρθῶς τοῦτό γ' αὐτὸ ποιοῦντες, ὅτι τὸ συνακολασταίνειν καὶ παροινεῖν οὐ μεταδιδόασι ταῖς γαμεταῖς. ἂν οὖν ἰδιώτης ἀνήρ, ἀκρατὴς δὲ περὶ τὰς ἡδονὰς καὶ ἀνάγωγος, ἐξαμάρτῃ τι πρὸς ἑταίραν ἢ θεραπαινίδα, δεῖ τὴν γαμετὴν μὴ ἀγανακτεῖν μηδὲ χαλεπαίνειν, λογιζομένην ὅτι παροινίας καὶ ἀκολασίας καὶ ὕβρεως αἰδούμενος αὐτὴν ἑτέρᾳ μεταδίδωσιν.

C 17. *Οἱ φιλόμουσοι τῶν βασιλέων πολλοὺς μουσικοὺς ποιοῦσιν, οἱ φιλόλογοι λογίους, οἱ φιλαθληταὶ γυμναστικούς.* οὕτως ἀνὴρ φιλοσώματος καλλωπίστριαν γυναῖκα ποιεῖ, φιλήδονος ἑταιρικὴν καὶ ἀκόλαστον, φιλάγαθος καὶ φιλόκαλος σώφρονα καὶ κοσμίαν.

18. *Λάκαινα παιδίσκη, πυνθανομένου τινὸς εἰ*

ἤδη ἀνδρὶ προσελήλυθεν ‘οὐκ ἔγωγ’ εἶπεν ‘ἀλλ’ ἐμοὶ ἐκεῖνος’. οὗτος ὁ τρόπος, οἶμαι, τῆς οἰκοδεσποίνης, μήτε φεύγειν μήτε δυσχεραίνειν τὰ τοιαῦτα τοῦ ἀνδρὸς ἀρχομένου μήτ’ αὐτὴν κατάρχεσθαι· τὸ μὲν γὰρ ἑταιρικὸν καὶ ἰταμόν, τὸ δ’ ὑπερήφανον D καὶ ἀφιλόστοργον.

19. Ἰδίους οὐ δεῖ φίλους κτᾶσθαι τὴν γυναῖκα, κοινοῖς δὲ χρῆσθαι τοῖς τοῦ ἀνδρός· οἱ δὲ θεοὶ φίλοι πρῶτοι καὶ μέγιστοι. διὸ καὶ θεοὺς οὓς ὁ ἀνὴρ νομίζει σέβεσθαι τῇ γαμετῇ καὶ γιγνώσκειν μόνους προσήκει, περιέργοις δὲ θρησκείαις καὶ ξέναις δεισιδαιμονίαις ἀποκεκλεῖσθαι τὴν αὔλειον. οὐδενὶ γὰρ θεῶν ἱερὰ κλεπτόμενα καὶ λανθάνοντα δρᾶται κεχαρισμένως ὑπὸ γυναικός.

20. Ὁ Πλάτων φησὶν εὐδαίμονα καὶ μακαρίαν εἶναι πόλιν, ἐν ᾗ ‘τὸ ἐμὸν καὶ τὸ οὐκ ἐμὸν’ ἥκιστα φθεγγομένων ἀκούουσι διὰ τὸ κοινοῖς ὡς ἔνι μάλιστα E χρῆσθαι τοῖς ἀξίοις σπουδῆς τοὺς πολίτας. πολὺ δὲ μᾶλλον ἐκ γάμου δεῖ τὴν τοιαύτην φωνὴν ἀνῃρῆσθαι. πλὴν ὥσπερ οἱ ἰατροὶ λέγουσι τὰς τῶν εὐωνύμων πληγὰς τὴν αἴσθησιν ἐν τοῖς δεξιοῖς ἀναφέρειν, οὕτω τὴν γυναῖκα τοῖς τοῦ ἀνδρὸς συμπαθεῖν καλὸν καὶ τὸν ἄνδρα τοῖς τῆς γυναικός, ἵν’ ὥσπερ οἱ δεσμοὶ κατὰ τὴν ἐπάλλαξιν ἰσχὺν δι’ ἀλλήλων λαμβάνουσιν, οὕτως ἑκατέρου τὴν εὔνοιαν ἀντίστροφον ἀποδιδόντος ἡ κοινωνία σῴζηται δι’ ἀμφοῖν. καὶ γὰρ ἡ φύσις μίγνυσι διὰ τῶν σωμά-

15 Πλάτων] Rep. p. 462 c 16 καὶ τὸ Stobaeus Floril. LXXIV 43: καί 23 καλὸν W: μᾶλλον

F των ἡμᾶς, ἵν' ἐξ ἑκατέρων μέρος λαβοῦσα καὶ συγχέασα κοινὸν ἀμφοτέροις ἀποδῷ τὸ γεννώμενον, ὥστε μηδέτερον διορίσαι μηδὲ διακρῖναι τὸ ἴδιον ἢ τὸ ἀλλότριον. τοιαύτη τοίνυν καὶ χρημάτων κοινωνία προσήκει μάλιστα τοῖς γαμοῦσιν εἰς μίαν οὐσίαν πάντα καταχεαμένοις καὶ ἀναμίξασι μὴ τὸ μέρος ἴδιον καὶ τὸ μέρος ἀλλότριον ἀλλὰ πᾶν ἴδιον ἡγεῖσθαι καὶ μηδὲν ἀλλότριον. ὥσπερ γὰρ τὸ κρᾶμα καίτοι ὕδατος μετέχον πλείονος οἶνον καλοῦμεν, οὕτω τὴν οὐσίαν δεῖ καὶ τὸν οἶκον τοῦ ἀνδρὸς λέγεσθαι, κἂν ἡ γυνὴ πλείονα συμβάλληται.

21. Φιλόπλουτος ἡ Ἑλένη, φιλήδονος ὁ Πάρις· φρόνιμος ὁ Ὀδυσσεύς, σώφρων ἡ Πηνελόπη. διὰ τοῦτο μακάριος γάμος ὁ τούτων καὶ ζηλωτός, ὁ
141 δ' ἐκείνων Ἰλιάδα κακῶν Ἕλλησι καὶ βαρβάροις ἐποίησεν.

22. Ὁ Ῥωμαῖος ὑπὸ τῶν φίλων νουθετούμενος ὅτι σώφρονα γυναῖκα καὶ πλουσίαν καὶ ὡραίαν ἀπεπέμψατο, τὸν κάλτιον αὐτοῖς προτείνας 'καὶ γὰρ οὗτος' ἔφη 'καλὸς ἰδεῖν καὶ καινός, ἀλλ' οὐδεὶς οἶδεν ὅπου με θλίβει'. δεῖ τοίνυν μὴ προικὶ μηδὲ γένει μηδὲ κάλλει τὴν γυναῖκα πιστεύειν, ἀλλ' ἐν οἷς ἅπτεται μάλιστα τοῦ ἀνδρός, ὁμιλίᾳ τε καὶ ἤθει καὶ συμπεριφορᾷ, ταῦτα μὴ σκληρὰ μηδ' ἀνιῶντα
B καθ' ἡμέραν ἀλλ' εὐάρμοστα καὶ ἄλυπα καὶ προσφιλῆ παρέχειν. ὥσπερ γὰρ οἱ ἰατροὶ τοὺς ἐξ αἰτιῶν ἀδήλων καὶ κατὰ μικρὸν συλλεγομένων γεννωμένους

4 τοιαύτη Stegmannus: αὕτη   8 γὰρ H   19 κάλτιον impressi: κάλπιον

πυρετοὺς μᾶλλον δεδοίκασιν ἢ τοὺς ἐμφανεῖς καὶ μεγάλας προφάσεις ἔχοντας, οὕτω τὰ λανθάνοντα τοὺς πολλοὺς μικρὰ καὶ συνεχῆ καὶ καθημερινὰ προσκρούματα γυναικὸς καὶ ἀνδρὸς μᾶλλον διίστησι καὶ λυμαίνεται τὴν συμβίωσιν.

23. Ὁ βασιλεὺς Φίλιππος ἤρα Θεσσαλῆς γυναικὸς αἰτίαν ἐχούσης καταφαρμακεύειν αὐτόν. ἐσπούδασεν οὖν ἡ Ὀλυμπιὰς λαβεῖν τὴν ἄνθρωπον ὑποχείριον. ὡς δ' εἰς ὄψιν ἐλθοῦσα τό τ' εἶδος εὐπρεπὴς ἐφάνη καὶ διελέχθη πρὸς αὐτὴν οὐκ ἀγεννῶς οὐδ' ἀσυνέτως, 'χαιρέτωσαν' εἶπεν ἡ Ὀλυμπιάς 'αἱ διαβολαί· C σὺ γὰρ ἐν σεαυτῇ τὰ φάρμακα ἔχεις'. ἄμαχον οὖν τι γίγνεται πρᾶγμα γαμετὴ γυνὴ καὶ νόμιμος, ἂν ἐν αὑτῇ πάντα θεμένη, καὶ προῖκα καὶ γένος καὶ φάρμακα καὶ τὸν κεστὸν αὐτόν, ἤθει καὶ ἀρετῇ κατεργάσηται τὴν εὔνοιαν.

24. Πάλιν ἡ Ὀλυμπιάς, αὐλικοῦ τινος νεανίσκου γήμαντος εὐπρεπῆ γυναῖκα κακῶς ἀκούουσαν, 'οὗτος' εἶπεν 'οὐκ ἔχει λογισμόν· οὐ γὰρ ἂν τοῖς ὀφθαλμοῖς ἔγημε'. δεῖ δὲ μὴ τοῖς ὄμμασι γαμεῖν μηδὲ τοῖς δακτύλοις, ὥσπερ ἔνιοι ψηφίσαντες πόσα φέρουσαν λαμβάνουσιν, οὐ κρίναντες πῶς συμβιω- D σομένην.

25. Ὁ Σωκράτης ἐκέλευε τῶν ἐσοπτριζομένων νεανίσκων τοὺς μὲν αἰσχροὺς ἐπανορθοῦσθαι τῇ ἀρετῇ, τοὺς δὲ καλοὺς μὴ καταισχύνειν τῇ κακίᾳ τὸ εἶδος. καλὸν οὖν καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν, ὅταν ἐν ταῖς χερσὶν ἔχῃ τὸ ἔσοπτρον, αὐτὴν ἐν ἑαυτῇ διαλαλεῖν, τὴν μὲν αἰσχράν 'τί οὖν, ἂν μὴ σώφρων

γένωμαι;' τὴν δὲ καλήν 'τί οὖν, ἂν καὶ σώφρων γένωμαι;' τῇ γὰρ αἰσχρᾷ σεμνότερον εἰ φιλεῖται διὰ τὸ ἦθος ἢ τὸ κάλλος.

26. Ταῖς Λυσάνδρου θυγατράσιν ὁ τύραννος ὁ Σικελικὸς ἱμάτια καὶ πλόκια τῶν πολυτελῶν ἔπεμ-
E ψεν· ὁ δὲ Λύσανδρος οὐκ ἔλαβεν εἰπών 'ταῦτα τὰ κόσμια καταισχυνεῖ μου μᾶλλον ἢ κοσμήσει τὰς θυγατέρας'. πρότερος δὲ Λυσάνδρου Σοφοκλῆς τοῦτ' εἶπεν

'οὐ κόσμος, οὔκ, ὦ τλῆμον, ἀλλ' ἀκοσμία
φαίνοιτ' ἂν εἶναι σῶν τε μαργότης φρενῶν'.

'κόσμος γάρ ἐστιν', ὡς ἔλεγε Κράτης, 'τὸ κοσμοῦν'· κοσμεῖ δὲ τὸ κοσμιωτέραν τὴν γυναῖκα ποιοῦν. ποιεῖ δὲ τοιαύτην οὔτε χρυσὸς οὔτε σμάραγδος οὔτε κόκκος, ἀλλ' ὅσα σεμνότητος εὐταξίας αἰδοῦς ἔμφασιν περιτίθησιν.

27. Οἱ τῇ γαμηλίᾳ θύοντες Ἥρᾳ τὴν χολὴν οὐ
F συγκαθαγίζουσι τοῖς ἄλλοις ἱεροῖς, ἀλλ' ἐξελόντες ἔρριψαν παρὰ τὸν βωμόν, αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου τὸ μηδέποτε δεῖν χολὴν μηδ' ὀργὴν γάμῳ παρεῖναι. δεῖ γὰρ εἶναι τῆς οἰκοδεσποίνης ὥσπερ οἴνου τὸ αὐστηρὸν ὠφέλιμον καὶ ἡδύ, μὴ πικρὸν ὥσπερ ἀλόης μηδὲ φαρμακῶδες.

28. Ὁ Πλάτων τῷ Ξενοκράτει βαρυτέρῳ τὸ ἦθος ὄντι τἆλλα δὲ καλῷ κἀγαθῷ παρεκελεύετο θύειν ταῖς Χάρισιν. οἶμαι δὴ καὶ τῇ σώφρονι μάλιστα
142 δεῖν πρὸς τὸν ἄνδρα χαρίτων, ἵν', ὡς ἔλεγε Μητρό-

2 σεμνότερον scripsi: σεμνὸν 8 Σοφοκλῆς] Nauck. p. 249

δωρος, ἡδέως συνοικῇ καὶ ‘μὴ ὀργιζομένη ὅτι σωφρονεῖ’. δεῖ γὰρ μήτε τὴν εὐτελῆ καθαριότητος ἀμελεῖν μήτε τὴν φίλανδρον φιλοφροσύνης· ποιεῖ γὰρ ἡ χαλεπότης ἀηδῆ τὴν εὐταξίαν τῆς γυναικός, ὥσπερ ἡ ῥυπαρία τὴν ἀφέλειαν.

29. Ἡ φοβουμένη γελάσαι πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ παῖξαί τι, μὴ φανῇ θρασεῖα καὶ ἀκόλαστος, οὐδὲν διαφέρει τῆς ἵνα μὴ δοκῇ μυρίζεσθαι τὴν κεφαλὴν μηδ’ ἀλειφομένης, καὶ ἵνα μὴ φυκοῦσθαι τὸ πρόσωπον μηδὲ νιπτομένης. ὁρῶμεν δὲ καὶ ποιητὰς καὶ ῥήτορας, ὅσοι φεύγουσι τὸ περὶ τὴν λέξιν ὀχλικὸν καὶ ἀνελεύθερον καὶ κακόζηλον, τοῖς πράγμασι καὶ B ταῖς οἰκονομίαις καὶ τοῖς ἤθεσιν ἄγειν καὶ κινεῖν τὸν ἀκροατὴν φιλοτεχνοῦντας. διὸ δεῖ καὶ τὴν οἰκοδέσποιναν ὅτι πᾶν τὸ περιττὸν καὶ ἑταιρικὸν καὶ πανηγυρικόν, εὖ ποιοῦσα, φεύγει καὶ παραιτεῖται, μᾶλλον φιλοτεχνεῖν ἐν ταῖς ἠθικαῖς καὶ βιωτικαῖς χάρισι πρὸς τὸν ἄνδρα, τῷ καλῷ μεθ’ ἡδονῆς συνεθίζουσαν αὐτόν. ἂν δ’ ἄρα φύσει τις αὐστηρὰ καὶ ἄκρατος γένηται καὶ ἀνήδυντος, εὐγνωμονεῖν δεῖ τὸν ἄνδρα, καὶ καθάπερ ὁ Φωκίων, τοῦ Ἀντιπάτρου πρᾶξιν αὐτῷ προστάττοντος οὐ καλὴν οὐδὲ πρέπουσαν, εἶπεν ‘οὐ δύνασαί μοι καὶ φίλῳ χρῆσθαι καὶ C κόλακι’, οὕτω λογίζεσθαι περὶ τῆς σώφρονος καὶ αὐστηρᾶς γυναικός ‘οὐ δύναμαι τῇ αὐτῇ καὶ ὡς γαμετῇ καὶ ὡς ἑταίρᾳ συνεῖναι’.

30. Ταῖς Αἰγυπτίαις ὑποδήμασι χρῆσθαι πάτριον οὐκ ἦν, ὅπως ἐν οἴκῳ διημερεύωσι. τῶν δὲ πλεί-

7 παῖξαι W: πρᾶξαι

στων γυναικῶν ἂν ὑποδήματα διάχρυσα περιέλῃς καὶ ψέλλια καὶ περισκελίδας καὶ πορφύραν καὶ μαργαρίτας, ἔνδον μενοῦσιν.

31. Ἡ Θεανὼ παρέφηνε τὴν χεῖρα περιβαλλομένη τὸ ἱμάτιον. εἰπόντος δέ τινος ʻκαλὸς ὁ πῆχυς’, ʻἀλλ’ οὐ δημόσιος’ ἔφη. δεῖ δὲ μὴ μόνον τὸν D πῆχυν ἀλλὰ μηδὲ τὸν λόγον δημόσιον εἶναι τῆς σώφρονος, καὶ τὴν φωνὴν ὡς ἀπογύμνωσιν αἰδεῖσθαι καὶ φυλάσσεσθαι πρὸς τοὺς ἐκτός· ἐνορᾶται γὰρ αὐτῇ καὶ πάθος καὶ ἦθος καὶ διάθεσις λαλούσης.

32. Τὴν Ἠλείων ὁ Φειδίας Ἀφροδίτην ἐποίησε χελώνην πατοῦσαν, οἰκουρίας σύμβολον ταῖς γυναιξὶ καὶ σιωπῆς. δεῖ γὰρ ἢ πρὸς τὸν ἄνδρα λαλεῖν ἢ διὰ τοῦ ἀνδρός, μὴ δυσχεραίνουσαν εἰ δι’ ἀλλοτρίας γλώσσης ὥσπερ αὐλητὴς φθέγγεται σεμνότερον.

33. Οἱ πλούσιοι καὶ οἱ βασιλεῖς τιμῶντες τοὺς φιλοσόφους αὑτούς τε κοσμοῦσι κἀκείνους, οἱ δὲ E φιλόσοφοι τοὺς πλουσίους θεραπεύοντες οὐκ ἐκείνους ποιοῦσιν ἐνδόξους ἀλλ’ αὑτοὺς ἀδοξοτέρους. τοῦτο συμβαίνει καὶ περὶ τὰς γυναῖκας. ὑποτάττουσαι μὲν γὰρ ἑαυτὰς τοῖς ἀνδράσιν ἐπαινοῦνται, κρατεῖν δὲ βουλόμεναι μᾶλλον τῶν κρατουμένων ἀσχημονοῦσι. κρατεῖν δὲ τὸν ἄνδρα τῆς γυναικὸς οὐχ ὡς δεσπότην κτήματος ἀλλ’ ὡς ψυχὴν σώματος, συμπαθοῦντα καὶ συμπεφυκότα τῇ εὐνοίᾳ δίκαιόν ἐστιν. ὥσπερ οὖν σώματος ἔστι κήδεσθαι μὴ δου-

3 *μενοῦσιν* Duebnerus: *μένουσιν* 5 *εἰπόντος δέ τινος* Stobaeus Floril. LXXIV 49: *τινὸς δ’ εἰπόντος* 7 post *σώφρονος* lacunam signavit H

λεύοντα ταῖς ἡδοναῖς αὐτοῦ καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις, οὕτω γυναικὸς ἄρχειν εὐφραίνοντα καὶ χαριζόμενον.

34. *Τῶν σωμάτων οἱ φιλόσοφοι τὰ μὲν ἐκ διεστώτων λέγουσιν εἶναι καθάπερ στόλον καὶ στρατό-* F *πεδον, τὰ δ' ἐκ συναπτομένων ὡς οἰκίαν καὶ ναῦν, τὰ δ' ἡνωμένα καὶ συμφυᾶ καθάπερ ἐστὶ τῶν ζῴων ἕκαστον. σχεδὸν οὖν καὶ γάμος ὁ μὲν τῶν ἐρώντων ἡνωμένος καὶ συμφυής ἐστιν, ὁ δὲ τῶν διὰ προῖκας ἢ τέκνα γαμούντων ἐκ συναπτομένων, ὁ δὲ τῶν οὐ συγκαθευδόντων ἐκ διεστώτων, οὓς συνοικεῖν ἄν τις ἀλλήλοις οὐ συμβιοῦν νομίσειε. δεῖ δέ, ὥσπερ οἱ φυσικοὶ τῶν ὑγρῶν λέγουσι δι' ὅλων γενέσθαι τὴν κρᾶσιν, οὕτω τῶν γαμούντων καὶ σώματα* **143** *καὶ χρήματα καὶ φίλους καὶ οἰκείους ἀναμιχθῆναι δι' ἀλλήλων. καὶ γὰρ ὁ Ῥωμαῖος νομοθέτης ἐκώλυσε δῶρα διδόναι καὶ λαμβάνειν παρ' ἀλλήλων τοὺς γεγαμηκότας, οὐχ ἵνα μηδενὸς μεταλαμβάνωσιν, ἀλλ' ἵνα πάντα κοινὰ νομίζωσιν.*

35. *Ἐν Λέπτει τῆς Λιβύης πόλει πάτριόν ἐστι τῇ μετὰ τὸν γάμον ἡμέρᾳ τὴν νύμφην πρὸς τὴν τοῦ νυμφίου μητέρα πέμψασαν αἰτεῖσθαι χύτραν· ἡ δ' οὐ δίδωσιν οὐδέ φησιν ἔχειν, ὅπως ἀπ' ἀρχῆς ἐπισταμένη τὸ τῆς ἑκυρᾶς μητρυιῶδες, ἂν ὕστερόν τι συμβαίνῃ τραχύτερον, μὴ ἀγανακτῇ μηδὲ δυσκολαίνῃ. τοῦτο δεῖ γιγνώσκουσαν τὴν γυναῖκα θεραπεύειν τὴν πρόφασιν· ἔστι δὲ ζηλοτυπία τῆς μητρὸς* B *ὑπὲρ εὐνοίας πρὸς αὐτήν. θεραπεία δὲ μία τοῦ πάθους ἰδίᾳ μὲν εὔνοιαν τῷ ἀνδρὶ ποιεῖν πρὸς*

10 *οὐ* Madvigius

ἑαυτήν, τὴν δὲ τῆς μητρὸς μὴ περισπᾶν μηδ' ἐλαττοῦν.

36. *Τοὺς υἱοὺς δοκοῦσι μᾶλλον ἀγαπᾶν αἱ μητέρες ὡς δυναμένους αὐταῖς βοηθεῖν, οἱ δὲ πατέρες τὰς θυγατέρας ὡς δεομένας αὐτῶν βοηθούντων· ἴσως δὲ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς ἀλλήλους ὁ ἕτερος τὸ μᾶλλον οἰκεῖον τῷ ἑτέρῳ βούλεται μᾶλλον ἀσπαζόμενος καὶ ἀγαπῶν φανερὸς εἶναι. καὶ τοῦτο μὲν ἴσως ἀδιάφορόν ἐστιν, ἐκεῖνο δ' ἀστεῖον, ἂν ἡ γυνὴ μᾶλλον ἀποκλίνασα τῇ τιμῇ πρὸς τοὺς γονεῖς τοῦ* C *ἀνδρὸς ἢ τοὺς ἑαυτῆς βλέπηται, κἄν τι λυπῆται, πρὸς ἐκείνους ἀναφέρουσα, τοὺς δ' ἑαυτῆς λανθάνουσα. ποιεῖ γὰρ τὸ πιστεύειν δοκεῖν πιστεύεσθαι, καὶ τὸ φιλεῖν φιλεῖσθαι.*

37. *Τοῖς περὶ τὸν Κῦρον Ἕλλησι παρήγγειλαν οἱ στρατηγοὶ τοὺς πολεμίους, ἂν μὲν βοῶντες ἐπίωσι, δέχεσθαι μετὰ σιωπῆς, ἂν δ' ἐκεῖνοι σιωπῶσιν, αὐτοὺς μετὰ βοῆς ἀντεξελαύνειν. αἱ δὲ νοῦν ἔχουσαι γυναῖκες ἐν ταῖς ὀργαῖς τῶν ἀνδρῶν κεκραγότων μὲν ἡσυχάζουσι, σιωπῶντας δὲ προσλαλοῦσαι καὶ παραμυθούμεναι καταπραΰνουσιν.*

D 38. *Ὀρθῶς ὁ Εὐριπίδης αἰτιᾶται τοὺς τῇ λύρᾳ χρωμένους παρ' οἶνον· ἔδει γὰρ ἐπὶ τὰς ὀργὰς καὶ τὰ πένθη μᾶλλον τὴν μουσικὴν παρακαλεῖν ἢ προσεκλύειν τοὺς ἐν ταῖς ἡδοναῖς ὄντας. νομίζετε οὖν ὑμεῖς ἁμαρτάνειν τοὺς ἡδονῆς ἕνεκα συγκαθεύδοντας ἀλλήλοις, ὅταν δ' ἐν ὀργῇ τινι γένωνται καὶ*

9 *ἀδιάφορον* Meziriacus: *διάφορον* 12 *δ' ἑαυτῆς* scripsi: *δὲ αὑτῆς* 22 *Εὐριπίδης*] Med. 190

διαφορᾷ, χωρὶς ἀναπαυομένους καὶ μὴ τότε μάλιστα τὴν Ἀφροδίτην παρακαλοῦντας, ἰατρὸν οὖσαν τῶν τοιούτων ἀρίστην. ὥς που καὶ ὁ ποιητὴς διδάσκει, τὴν Ἥραν ποιῶν λέγουσαν

'καί σφ' ἄκριτα νείκεα λύσω
εἰς εὐνὴν ἀνέσασα ὁμωθῆναι φιλότητι'. E

39. Ἀεὶ μὲν δεῖ καὶ πανταχοῦ φεύγειν τὸ προσκρούειν τῷ ἀνδρὶ τὴν γυναῖκα καὶ τῇ γυναικὶ τὸν ἄνδρα, μάλιστα δὲ φυλάττεσθαι τοῦτο ποιεῖν ἐν τῷ συναναπαύεσθαι καὶ συγκαθεύδειν. ἡ μὲν γὰρ ὠδίνουσα καὶ δυσφοροῦσα πρὸς τοὺς κατακλίνοντας αὐτὴν ἔλεγε 'πῶς δ' ἂν ἡ κλίνη ταῦτα θεραπεύσειεν οἷς ἐπὶ τῆς κλίνης περιέπεσον;' ἃς δ' ἡ κλίνη γεννᾷ διαφορὰς καὶ λοιδορίας καὶ ὀργάς, οὐ ῥᾳδιόν ἐστιν ἐν ἄλλῳ τόπῳ καὶ χρόνῳ διαλυθῆναι.

40. Ἡ Ἑρμιόνη δοκεῖ τι λέγειν ἀληθὲς λέγουσα

'κακῶν γυναικῶν εἴσοδοί μ' ἀπώλεσαν'. F

τοῦτο δ' οὐχ ἁπλῶς γιγνόμενόν ἐστιν, ἀλλ' ὅταν αἱ πρὸς τοὺς ἄνδρας διαφοραὶ καὶ ζηλοτυπίαι ταῖς τοιαύταις γυναιξὶ μὴ τὰς θύρας μόνον ἀλλὰ καὶ τὰς ἀκοὰς ἀνοίγωσι. τότ' οὖν δεῖ μάλιστα τὴν νοῦν ἔχουσαν ἀποκλείειν τὰ ὦτα καὶ φυλάττεσθαι τὸν ψιθυρισμόν, ἵνα μὴ πῦρ ἐπὶ πῦρ γένηται, καὶ πρόχειρον ἔχειν τὸ τοῦ Φιλίππου. λέγεται γὰρ ἐκεῖνος ὑπὸ τῶν φίλων παροξυνόμενος ἐπὶ τοὺς Ἕλληνας ὡς εὖ πάσχοντας καὶ κακῶς αὐτὸν λέγοντας εἰπεῖν

3 ὁ ποιητὴς] Ξ 206. 209 11 καὶ del. Madvigius
17 Eurip. Andr. 930

'τί οὖν, ἂν καὶ κακῶς ποιῶμεν αὐτούς;' ὅταν οὖν αἱ διαβάλλουσαι λέγωσιν ὅτι 'λυπεῖ σε φιλοῦσαν ὁ 144 ἀνὴρ καὶ σωφρονοῦσαν', 'τί οὖν', ἂν φαίης, 'ἂν καὶ μισεῖν αὐτὸν ἄρξωμαι καὶ ἀδικεῖν;'

41. Ὁ τὸν δραπέτην ἰδὼν διὰ χρόνου καὶ διώκων, ὡς κατέφυγε φθάσας εἰς μυλῶνα, 'ποῦ δ' ἄν' ἔφη 'σὲ μᾶλλον εὑρεῖν ἐβουλήθην ἢ ἐνταῦθα;' γυνὴ τοίνυν διὰ ζηλοτυπίαν ἀπόλειψιν γράφουσα καὶ χαλεπῶς ἔχουσα λεγέτω πρὸς ἑαυτήν 'ποῦ δ' ἂν ἡ ζηλοῦσά με μᾶλλον ἡσθείη θεασαμένη καὶ τί ποιοῦσαν ἢ λυπουμένην καὶ στασιάζουσαν πρὸς τὸν ἄνδρα καὶ τὸν οἶκον αὐτὸν καὶ τὸν θάλαμον προϊεμένην;'

42. Ἀθηναῖοι τρεῖς ἀρότους ἱεροὺς ἄγουσι, πρῶ- B τον ἐπὶ Σκίρῳ, τοῦ παλαιοτάτου τῶν σπόρων ὑπόμνημα, δεύτερον ἐν τῇ Ῥαρίᾳ, τρίτον ὑπὸ πόλιν τὸν καλούμενον Βουζύγιον. τούτων δὲ πάντων ἱερώτατός ἐστιν ὁ γαμήλιος σπόρος καὶ ἄροτος ἐπὶ παίδων τεκνώσει. καλῶς τὴν Ἀφροδίτην ὁ Σοφοκλῆς 'εὔκαρπον Κυθέρειαν' προσηγόρευσε. διὸ δεῖ μάλιστα τούτῳ χρῆσθαι μετ' εὐλαβείας τὸν ἄνδρα καὶ τὴν γυναῖκα, τῶν ἀνιέρων καὶ παρανόμων πρὸς ἑτέρους ἁγνεύοντας ὁμιλιῶν, καὶ μὴ σπείροντας ἐξ ὧν οὐδὲν αὐτοῖς φύεσθαι θέλουσιν ἀλλὰ κἂν γένηται καρπὸς αἰσχύνονται καὶ ἀποκρύπτουσι.

43. Γοργίου τοῦ ῥήτορος ἀναγνόντος ἐν Ὀλυμπίᾳ λόγον περὶ ὁμονοίας τοῖς Ἕλλησιν ὁ Μελάνθιος

1 ἂν καὶ] ἂν H 3 ἂν φαίης addidi ἂν καὶ] ἂν H
6 μυλῶνα scripsi: μύλωνα 15 πόλιν Basileensis: πέλιν
17 ἱερώτερός Madvigius 18 Σοφοκλῆς] Nauck. p. 249
26 Μελάνθιος Xylander: μέλανθος

‘οὗτος ἡμῖν’ ἔφη ‘συμβουλεύει περὶ ὁμονοίας, ὃς C αὑτὸν καὶ τὴν γυναῖκα καὶ τὴν θεράπαιναν ἰδίᾳ τρεῖς ὄντας ὁμονοεῖν οὐ πέπεικεν’. ἦν γὰρ ὡς ἔοικέ τις ἔρως τοῦ Γοργίου καὶ ζηλοτυπία τῆς γυναικὸς πρὸς τὸ θεραπαινίδιον. εὖ τοίνυν ἡρμοσμένον τὸν οἶκον εἶναι δεῖ τῷ μέλλοντι ἁρμόζεσθαι πόλιν καὶ ἀγορὰν καὶ φίλους· μᾶλλον γὰρ ἔοικε τὰ τῶν γυναικῶν ἢ τὰ πρὸς γυναῖκας ἁμαρτήματα λανθάνειν τοὺς πολλούς.

44. Εἰ καθάπερ τὸν αἴλουρον ὀσμῇ μύρων ἐκταράττεσθαι καὶ μαίνεσθαι λέγουσιν, οὕτω τὰς γυναῖκας ἀγριαίνειν καὶ παραφρονεῖν ὑπὸ μύρων D συνέβαινε, δεινὸν ἦν μὴ ἀπέχεσθαι μύρου τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ δι’ ἡδονὴν αὑτῶν βραχεῖαν οὕτω κακουμένας περιορᾶν. ἐπεὶ τοίνυν ταῦτα πάσχουσιν οὐ μυριζομένων τῶν ἀνδρῶν ἀλλὰ συγγιγνομένων ἑτέραις, ἄδικόν ἐστιν ἡδονῆς ἕνεκα μικρᾶς ἐπὶ τοσοῦτο λυπεῖν καὶ συνταράττειν τὰς γυναῖκας καὶ μή, καθάπερ ταῖς μελίτταις (ὅτι δοκοῦσι δυσχεραίνειν καὶ μάχεσθαι τοῖς μετὰ γυναικῶν γενομένοις), ἁγνοὺς καὶ καθαρεύοντας ἑτέρων συνουσίας προσιέναι ταῖς γυναιξίν.

45. Οἱ προσιόντες ἐλέφασιν ἐσθῆτα λαμπρὰν οὐ λαμβάνουσιν, οὐδὲ φοινικίδας οἱ ταύροις· διαγριαί- E νεται γὰρ ὑπὸ τῶν χρωμάτων τούτων μάλιστα τὰ ζῷα· τὰς δὲ τίγρεις φασὶ περιτυμπανιζομένας ἐκμαίνεσθαι παντάπασι καὶ διασπᾶν ἑαυτάς. ἐπεὶ τοίνυν καὶ τῶν ἀνδρῶν οἱ μὲν ἐσθῆτας κοκκίνας

17 τοσοῦτο R: τοσούτῳ 19 ὅτι] αἳ H

καὶ πορφυρᾶς ὁρῶντες δυσανασχετοῦσιν, οἱ δὲ κυμβάλοις καὶ τυμπάνοις ἄχθονται, τί δεινὸν ἀπέχεσθαι τούτων τὰς γυναῖκας καὶ μὴ ταράττειν μηδὲ παροξύνειν τοὺς ἄνδρας, ἀλλὰ συνεῖναι μετ' εὐσταθείας καὶ πραότητος;

46. *Γυνή τις πρὸς τὸν Φίλιππον ἄκουσαν ἐφελκόμενον αὐτὴν 'ἄφες μ'' εἶπε· 'πᾶσα γυνὴ τοῦ λύ-* F *χνου ἀρθέντος ἡ αὐτή ἐστι.' τοῦτο πρὸς τοὺς μοιχικοὺς καὶ ἀκολάστους εἴρηται καλῶς, τὴν δὲ γαμετὴν δεῖ μάλιστα τοῦ φωτὸς ἀρθέντος εἶναι μὴ τὴν αὐτὴν ταῖς τυχούσαις γυναιξίν, ἀλλὰ φαίνεσθαι τοῦ σώματος μὴ βλεπομένου τὸ σῶφρον αὐτῆς καὶ ἴδιον τῷ ἀνδρὶ καὶ τεταγμένον καὶ φιλόστοργον.*

47. *Ὁ Πλάτων τοῖς πρεσβύταις μᾶλλον παρῄνει αἰσχύνεσθαι τοὺς νέους, ἵνα κἀκεῖνοι πρὸς αὐτοὺς αἰδημόνως ἔχωσιν· 'ὅπου' γὰρ 'ἀναισχυντοῦσι γέροντες', οὐδεμίαν αἰδῶ τοῖς νέοις οὐδ' εὐλάβειαν ἐγγίγνεσθαι. τούτου δεῖ μεμνημένον τὸν ἄνδρα* **145** *μηδένα μᾶλλον αἰδεῖσθαι τῆς γυναικός, ὡς τὸν θάλαμον αὐτῇ διδασκαλεῖον εὐταξίας ἢ ἀκολασίας γενησόμενον. ὁ δὲ τῶν αὐτῶν ἡδονῶν αὐτὸς μὲν ἀπολαύων ἐκείνην δ' ἀποτρέπων οὐδὲν διαφέρει τοῦ κελεύοντος διαμάχεσθαι τὴν γυναῖκα πρὸς τοὺς πολεμίους, οἷς αὐτὸς ἑαυτὸν παρέδωκε.*

48. *Περὶ δὲ φιλοκοσμίας σὺ μέν, ὦ Εὐρυδίκη, τὰ πρὸς Ἀρίστυλλαν ὑπὸ Τιμοξένας γεγραμμένα ἀναγνοῦσα πειρῶ διαμνημονεύειν· σὺ δέ, ὦ Πολλιανέ, μὴ νόμιζε περιεργίας ἀφέξεσθαι τὴν γυναῖκα καὶ*

13 ὑποτεταγμένον R   14 *Πλάτων*] Legg. p. 729 c

πολυτελείας, ἂν ὁρᾷ σε μὴ καταφρονοῦντα τούτων ἐν ἑτέροις, ἀλλὰ καὶ χαίροντα χρυσώσεσιν ἐκπωμάτων B καὶ γραφαῖς οἰκηματίων καὶ χλίδωσιν ἡμιόνων καὶ ἵππων περιδεραίοις. οὐ γὰρ ἔστιν ἐξελάσαι τῆς γυναικωνίτιδος ἐν μέσῃ τῇ ἀνδρωνίτιδι τὴν πολυτέλειαν ἀναστρεφομένην.

Καὶ σὺ μὲν ὥραν ἔχων ἤδη φιλοσοφεῖν τοῖς μετ' ἀποδείξεως καὶ κατασκευῆς λεγομένοις ἐπικόσμει τὸ ἦθος, ἐντυγχάνων καὶ πλησιάζων τοῖς ὠφελοῦσι· τῇ δὲ γυναικὶ πανταχόθεν τὸ χρήσιμον συνάγων ὥσπερ αἱ μέλιτται καὶ φέρων αὐτὸς ἐν σεαυτῷ μεταδίδου καὶ προσδιαλέγου, φίλους αὐτῇ ποιῶν καὶ συνήθεις τῶν λόγων τοὺς ἀρίστους. πατὴρ μὲν γάρ C 'ἐσσι' αὐτῇ 'καὶ πότνια μήτηρ ἠδὲ κασίγνητος'· οὐχ ἧττον δὲ σεμνὸν ἀκοῦσαι γαμετῆς λεγούσης 'ἄνερ, 'ἀτὰρ σύ μοί ἐσσι' καθηγητὴς καὶ φιλόσοφος καὶ διδάσκαλος τῶν καλλίστων καὶ θειοτάτων'. τὰ δὲ τοιαῦτα μαθήματα πρῶτον ἀφίστησι τῶν ἀτόπων τὰς γυναῖκας· αἰσχυνθήσεται γὰρ ὀρχεῖσθαι γυνὴ γεωμετρεῖν μανθάνουσα, καὶ φαρμάκων ἐπῳδὰς οὐ προσδέξεται τοῖς Πλάτωνος ἐπᾳδομένη λόγοις καὶ τοῖς Ξενοφῶντος. ἂν δέ τις ἐπαγγέλληται καθαιρεῖν τὴν σελήνην, γελάσεται τὴν ἀμαθίαν καὶ τὴν ἀβελτερίαν τῶν ταῦτα πειθομένων γυναικῶν, ἀστρολογίας μὴ ἀνηκόως ἔχουσα καὶ περὶ Ἀγλαονίκης ἀκηκουῖα τῆς Ἡγήτορος τοῦ Θεσσαλοῦ θυγατρὸς ὅτι τῶν ἐκλειπτικῶν ἔμπειρος οὖσα πανσελήνων καὶ D

3 χλίδωσιν Stephanus: χλιδώσεσιν 13 πατὴρ] Homer. Z 429 25 Ἀγλαονίκης R: ἀγανίκης

προειδυῖα τὸν χρόνον, ἐν ᾧ συμβαίνει τὴν σελήνην ὑπὸ τῆς σκιᾶς ἁλίσκεσθαι, παρεκρούετο καὶ συνέπειθε τὰς γυναῖκας ὡς αὐτὴ καθαιροῦσα τὴν σελήνην. παιδίον μὲν γὰρ οὐδεμία ποτὲ γυνὴ λέγεται ποιῆσαι δίχα κοινωνίας ἀνδρός, τὰ δ' ἄμορφα κυήματα καὶ σαρκοειδῆ καὶ σύστασιν ἐν ἑαυτοῖς ἐκ διαφθορᾶς λαμβάνοντα μύλας καλοῦσι. τοῦτο δὴ φυλακτέον ἐν ταῖς ψυχαῖς γίγνεσθαι τῶν γυναικῶν. ἂν γὰρ λόγων χρηστῶν σπέρματα μὴ δέχωνται μηδὲ E κοινωνῶσι παιδείας τοῖς ἀνδράσιν, αὐταὶ καθ' αὑτὰς ἄτοπα πολλὰ καὶ φαῦλα βουλεύματα καὶ πάθη κύουσι. σὺ δ' ὦ Εὐρυδίκη μάλιστα πειρῶ τοῖς τῶν σοφῶν καὶ ἀγαθῶν ἀποφθέγμασιν ὁμιλεῖν καὶ διὰ στόματος ἀεὶ τὰς φωνὰς ἔχειν ἐκείνας ὧν καὶ παρθένος οὖσα παρ' ἡμῖν ἀνελάμβανες, ὅπως εὐφραίνῃς μὲν τὸν ἄνδρα, θαυμάζῃ δ' ὑπὸ τῶν ἄλλων γυναικῶν, οὕτω κοσμουμένη περιττῶς καὶ σεμνῶς ἀπὸ μηδενός. τοὺς μὲν γὰρ τῆσδε τῆς πλουσίας μαργαρίτας καὶ τὰ τῆσδε τῆς ξένης σηρικὰ λαβεῖν οὐκ ἔστιν οὐδὲ περιθέσθαι μὴ πολλοῦ πριαμένην, τὰ δὲ Θεανοῦς κόσμια καὶ Κλεοβουλίνης καὶ Γοργοῦς τῆς Λεωνίδου γυναικὸς καὶ Τιμοκλείας τῆς
F Θεαγένους ἀδελφῆς καὶ Κλαυδίας τῆς παλαιᾶς καὶ Κορνηλίας τῆς Σκιπίωνος καὶ ὅσαι ἐγένοντο θαυμασταὶ καὶ περιβόητοι, ταῦτα δ' ἔξεστι περικειμένην προῖκα καὶ κοσμουμένην αὐτοῖς ἐνδόξως ἅμα βιοῦν καὶ μακαρίως. εἰ γὰρ ἡ Σαπφὼ διὰ τὴν ἐν τοῖς

5 ποιῆσαι] κυῆσαι W 6 ἑαυτοῖς] cf. Vit. Cleom. c. 39
27 Σαπφώ] Bergk. 3 p. 111

μέλεσι καλλιγραφίαν ἐφρόνει τηλικοῦτον ὥστε γράψαι πρός τινα πλουσίαν 146

'κατθάνοισα δὲ κείσεαι, οὐδέ τις μναμοσύνα σέθεν
ἔσεται· οὐ γὰρ πεδέχεις ῥόδων
τῶν ἐκ Πιερίας',

πῶς οὐχί σοι μᾶλλον ἐξέσται μέγα φρονεῖν ἐφ' ἑαυτῇ καὶ λαμπρόν, ἂν μὴ τῶν ῥόδων ἀλλὰ καὶ τῶν καρπῶν μετέχῃς, ὧν αἱ Μοῦσαι φέρουσι καὶ χαρίζονται τοῖς παιδείαν καὶ φιλοσοφίαν θαυμάζουσιν;

3 *κατθάνοισα* p. 646 f: *κατθανοῦσα* 4 *πεδέχεις* ibidem: *παῖδ' ἔχεις*

ΤΩΝ ΕΠΤΑ ΣΟΦΩΝ ΣΥΜΠΟΣΙΟΝ.

1. “Ἦ που προϊὼν ὁ χρόνος, ὦ Νίκαρχε, πολὺ σκότος ἐπάξει τοῖς πράγμασι καὶ πᾶσαν ἀσάφειαν, εἰ νῦν ἐπὶ προσφάτοις οὕτω καὶ νεαροῖς λόγοι ψευδεῖς συντεθέντες ἔχουσι πίστιν. οὔτε γὰρ μόνων, C ὡς ὑμεῖς ἀκηκόατε, τῶν ἑπτὰ γέγονε τὸ συμπόσιον, ἀλλὰ πλειόνων ἢ δὶς τοσούτων (ἐν οἷς καὶ αὐτὸς ἤμην, συνήθης μὲν ὢν Περιάνδρῳ διὰ τὴν τέχνην, ξένος δὲ Θάλεω· παρ᾽ ἐμοὶ γὰρ κατέλυσεν ὁ ἀνὴρ Περιάνδρου κελεύσαντος), οὔτε τοὺς λόγους ὀρθῶς ἀπεμνημόνευσεν ὅστις ἦν ὑμῖν ὁ διηγούμενος· ἦν δ᾽ ὡς ἔοικεν οὐδεὶς τῶν παραγεγονότων. ἀλλ᾽ ἐπεὶ σχολή τε πάρεστι πολλὴ καὶ τὸ γῆρας οὐκ ἀξιόπιστον ἐγγυήσασθαι τὴν ἀναβολὴν τοῦ λόγου, προθυμουμένοις ὑμῖν ἀπ᾽ ἀρχῆς ἅπαντα διηγήσομαι.

D 2. Παρεσκευάκει μὲν γὰρ οὐκ ἐν τῇ πόλει τὴν ὑποδοχὴν ὁ Περίανδρος, ἀλλ᾽ ἐν τῷ περὶ τὸ Λέχαιον ἑστιατορίῳ παρὰ τὸ τῆς Ἀφροδίτης ἱερόν, ἧς ἦν καὶ ἡ θυσία. μετὰ γὰρ τὸν ἔρωτα τῆς μητρὸς αὐτοῦ προεμένης τὸν βίον ἑκουσίως, οὐ τεθυκὼς τῇ Ἀφροδίτῃ τότε πρῶτον ἔκ τινων ἐνυπνίων τῆς Μελίσσης ὥρμησε τιμᾶν καὶ θεραπεύειν τὴν θεόν. τῶν δὲ

κεκλημένων ἑκάστῳ συνωρὶς ἱκανῶς κεκοσμημένη προσήχθη· καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν, καὶ τὴν ὁδὸν ἅπασαν ὑπὸ πλήθους ἁμαξῶν καὶ ἀνθρώπων ἄχρι θαλάττης κονιορτὸς καὶ θόρυβος κατεῖχεν. ὁ μέντοι Θαλῆς τὸ ζεῦγος ἐπὶ ταῖς θύραις ἰδὼν καὶ μειδιάσας ἀφῆκεν. ἐβαδίζομεν οὖν ἐκτραπόμενοι διὰ τῶν χω- E ρίων, καθ' ἡσυχίαν, καὶ μεθ' ἡμῶν τρίτος ὁ Ναυκρατίτης Νειλόξενος, ἀνὴρ ἐπιεικὴς καὶ τοῖς περὶ Σόλωνα καὶ Θαλῆν γεγονὼς ἐν Αἰγύπτῳ συνήθης. ἐτύγχανε δὲ πρὸς Βίαντα πάλιν ἀπεσταλμένος· ὧν δὲ χάριν οὐδ' αὐτὸς ᾔδει, πλὴν ὑπενόει πρόβλημα δεύτερον αὐτῷ κομίζειν ἐν βιβλίῳ κατασεσημασμένον· εἴρητο γάρ, εἰ Βίας ἀπαγορεύσειεν, ἐπιδεῖξαι τοῖς σοφωτάτοις Ἑλλήνων τὸ βιβλίον. 'ἕρμαιον' ὁ Νειλόξενος ἔφη 'μοι γέγονεν ἐνταῦθα λαβεῖν ἅπαν- F τας ὑμᾶς, καὶ κομίζω τὸ βιβλίον ὡς ὁρᾷς ἐπὶ τὸ δεῖπνον.' ἅμα δ' ἡμῖν ἐπεδείκνυε. καὶ ὁ Θαλῆς γελάσας 'εἴ τι κακόν' εἶπεν, 'αὖθις εἰς Πριήνην· διαλύσει γὰρ ὁ Βίας, ὡς διέλυσεν αὐτὸς τὸ πρῶτον.' 'τί δ' ἦν' ἔφην ἐγώ 'τὸ πρῶτον;' 'ἱερεῖον' εἶπεν 'ἔπεμψεν αὐτῷ, κελεύσας τὸ πονηρότατον ἐξελόντα καὶ χρηστότατον ἀποπέμψαι κρέας. ὁ δ' ἡμέτερος εὖ καὶ καλῶς τὴν γλῶτταν ἐξελὼν ἐξέπεμψεν· ὅθεν εὐδοκιμῶν δῆλός ἐστι καὶ θαυμαζόμενος.' 'οὐ διὰ 147 ταῦτ'' ἔφη 'μόνον' ὁ Νειλόξενος, 'ἀλλ' οὐ φεύγει τὸ φίλος εἶναι καὶ λέγεσθαι βασιλέων καθάπερ ὑμεῖς, ἐπεὶ σοῦ γε καὶ τἆλλα θαυμάζει, καὶ τῆς

5 καὶ del. Hertlinus 9 Θαλῆν H: θάλητα 19 αὐτὸς del. H 23 ἐξέπεμψεν scripsi: ἔπεμψεν

πυραμίδος τὴν μέτρησιν ὑπερφυῶς ἠγάπησεν, ὅτι πάσης ἄνευ πραγματείας καὶ μηδενὸς ὀργάνου δεηθεὶς ἀλλὰ τὴν βακτηρίαν στήσας ἐπὶ τῷ πέρατι τῆς σκιᾶς ἣν ἡ πυραμὶς ἐποίει, γενομένων τῇ ἐπαφῇ τῆς ἀκτῖνος δυεῖν τριγώνων, ἔδειξας ὃν ἡ σκιὰ πρὸς τὴν σκιὰν λόγον εἶχε τὴν πυραμίδα πρὸς τὴν βακτηρίαν ἔχουσαν. ἀλλ', ὅπερ ἔφην, διεβλήθης
B μισοβασιλεὺς εἶναι, καί τινες ὑβριστικαί σου περὶ τυράννων ἀποφάσεις ἀνεφέροντο πρὸς αὐτόν, ὡς ἐρωτηθεὶς ὑπὸ Μολπαγόρου τοῦ Ἴωνος τί παραδοξότατον εἴης ἑωρακώς, ἀποκρίναιο 'τύραννον γέροντα', καὶ πάλιν ἔν τινι πότῳ, περὶ τῶν θηρίων λόγου γενομένου, φαίης κάκιστον εἶναι τῶν μὲν ἀγρίων θηρίων τὸν τύραννον, τῶν δ' ἡμέρων τὸν κόλακα· ταῦτα γάρ, εἰ καὶ πάνυ προσποιοῦνται διαφέρειν οἱ βασιλεῖς τῶν τυράννων, οὐκ εὐμενῶς ἀκούουσιν.' 'ἀλλὰ τοῦτο μέν' εἶπεν ὁ Θαλῆς 'Πιττακοῦ ἐστιν, εἰρημένον ἐν παιδιᾷ ποτε πρὸς Μυρσίλον· ἐγὼ δὲ
C 'θαυμάσαιμ' ἄν' ἔφη 'οὐ τύραννον ἀλλὰ κυβερνήτην γέροντα θεασάμενος'. πρὸς δὲ τὴν μετάθεσιν τὸ τοῦ νεανίσκου πέπονθα τοῦ βαλόντος μὲν ἐπὶ τὴν κύνα πατάξαντος δὲ τὴν μητρυιὰν καὶ εἰπόντος 'οὐδ' οὕτω κακῶς'. διὸ καὶ Σόλωνα σοφώτατον ἡγησάμην οὐ δεξάμενον τυραννεῖν. καὶ Πιττακὸς οὗτος εἰ μοναρχίᾳ μὴ προσῆλθεν, οὐκ ἂν εἶπεν ὡς 'χαλεπὸν ἐσθλὸν ἔμμεναι'. Περίανδρος δ' ἔοικεν ὥσπερ ἐν νοσήματι πατρῴῳ τῇ τυραννίδι κατειλημμένος οὐ φαύλως ἐξαναφέρειν, χρώμενος ὁμιλίαις ὑγιειναῖς ἄχρι γε νῦν καὶ συνουσίας ἀνδρῶν νοῦν

ἐχόντων ἐπαγόμενος, ἃς δὲ Θρασύβουλος αὐτῷ κο- D
λούσεις τῶν ἄκρων οὑμὸς πολίτης ὑφηγεῖται μὴ
προσιέμενος. γεωργοῦ γὰρ αἴρας καὶ ὀνωνίδας ἀντὶ
πυρῶν καὶ κριθῶν συγκομίζειν ἐθέλοντος οὐδὲν δια-
φέρει τύραννος ἀνδραπόδων μᾶλλον ἄρχειν ἢ ἀν-
δρῶν βουλόμενος· ἓν γὰρ ἀντὶ πολλῶν κακῶν ἀγα-
θὸν αἱ δυναστεῖαι τὴν τιμὴν ἔχουσι καὶ τὴν δόξαν,
ἄνπερ ἀγαθῶν ὡς κρείττονες ἄρχωσι καὶ μεγάλων
μείζονες εἶναι δοκῶσι· τὴν δ' ἀσφάλειαν ἀγαπῶντας
ἄνευ τοῦ καλοῦ προβάτων ἔδει πολλῶν καὶ ἵππων
καὶ βοῶν ἄρχειν, μὴ ἀνθρώπων. ἀλλὰ γὰρ εἰς
οὐδὲν προσήκοντας ἐμβέβληκεν ἡμᾶς' ἔφη 'ὁ ξένος E
οὑτοσὶ λόγους, ἀμελήσας λέγειν τε καὶ ζητεῖν ἃ
ἁρμόττει ἐπὶ δεῖπνον βαδίζουσιν. ἦ γὰρ οὐκ οἴει,
καθάπερ ἑστιάσοντος ἔστι τις παρασκευή, καὶ δειπνή-
σοντος εἶναι; Συβαρῖται μὲν γὰρ ὡς ἔοικε πρὸ ἐνι-
αυτοῦ τὰς κλήσεις ποιοῦνται τῶν γυναικῶν, ὅπως
ἐκγένοιτο κατὰ σχολὴν παρασκευασαμέναις ἐσθῆτι
καὶ χρυσῷ φοιτᾶν ἐπὶ τὸ δεῖπνον· ἐγὼ δὲ πλείονος
οἶμαι χρόνου δεῖσθαι τὴν ἀληθινὴν τοῦ δειπνήσον-
τος ὀρθῶς παρασκευήν, ὅτι χαλεπώτερόν ἐστιν ἤθει
τὸν πρέποντα κόσμον ἢ σώματι τὸν περιττὸν ἐξευ-
ρεῖν καὶ ἄχρηστον. οὐ γὰρ ὡς ἀγγεῖον ἥκει κομί- F
ζων ἑαυτὸν ἐμπλῆσαι πρὸς τὸ δεῖπνον ὁ νοῦν ἔχων,
ἀλλὰ καὶ σπουδάσαι τι καὶ παῖξαι καὶ ἀκοῦσαι καὶ
εἰπεῖν ὧν ὁ καιρὸς παρακαλεῖ τοὺς συνόντας, εἰ
μέλλουσι μετ' ἀλλήλων ἡδέως ἔσεσθαι. καὶ γὰρ καὶ

3 αἴρας W: ἄγρας ὀνωνίδας Doehnerus: ὄρνιθας
10 πολλῶν del. H 14 ἐπὶ] τοῖς ἐπὶ? 26 ὧν W: ὃ

ὄψον πονηρὸν ἔστι παρώσασθαι, κἂν οἶνος ᾖ φαῦ-
λος, ἐπὶ τὰς νύμφας καταφυγεῖν· σύνδειπνος δὲ
κεφαλαλγὴς καὶ βαρὺς καὶ ἀνάγωγος παντὸς μὲν
οἴνου καὶ ὄψου πάσης δὲ μουσουργοῦ χάριν ἀπόλ-
148 λυσι καὶ λυμαίνεται, καὶ οὐδ' ἀπεμέσαι τὴν τοιαύ-
την ἀηδίαν ἕτοιμόν ἐστιν, ἀλλ' ἐνίοις εἰς ἅπαντα
τὸν βίον ἐμμένει τὸ πρὸς ἀλλήλους δυσάρεστον,
ὥσπερ ἑωλοκρασία τις ὕβρεως ἢ ὀργῆς ἐν οἴνῳ γε-
νομένης. ὅθεν ἄριστα Χίλων, καλούμενος ἐχθές, οὐ
πρότερον ὡμολόγησεν ἢ πυθέσθαι τῶν κεκλημένων
ἕκαστον. ἔφη γὰρ ὅτι σύμπλουν ἀγνώμονα δεῖ
φέρειν καὶ σύσκηνον οἷς πλεῖν ἀνάγκη καὶ στρα-
τεύεσθαι· τὸ δὲ συμπόταις ἑαυτὸν ὡς ἔτυχε κατα-
μιγνύειν οὐ νοῦν ἔχοντος ἀνδρός ἐστιν. ὁ δ' Αἰ-
γύπτιος σκελετός, ὃν ἐπιεικῶς εἰσφέροντες εἰς τὰ
συμπόσια προτίθενται καὶ παρακαλοῦσι μεμνῆσθαι
B τάχα δὴ τοιούτους ἐσομένους, καίπερ ἄχαρις καὶ
ἄωρος ἐπίκωμος ἥκων, ὅμως ἔχει τινὰ καιρόν, καὶ
εἰ μὴ πρὸς τὸ πίνειν καὶ ἡδυπαθεῖν ἀλλὰ πρὸς
φιλίαν καὶ ἀγάπησιν ἀλλήλων προτρέπεται, καὶ
παρακαλεῖ τὸν βίον μὴ τῷ χρόνῳ βραχὺν ὄντα
πράγμασι κακοῖς μακρὸν ποιεῖν.'

3. Ἐν τοιούτοις λόγοις γενόμενοι κατὰ τὴν ὁδὸν
ἀφικόμεθα πρὸς τὴν οἰκίαν, καὶ λούσασθαι μὲν ὁ
Θαλῆς οὐκ ἠθέλησεν, ἀληλιμμένοι γὰρ ἦμεν· ἐπιὼν
δὲ τούς τε δρόμους ἐθεᾶτο καὶ τὰς παλαίστρας καὶ
τὸ ἄλσος τὸ παρὰ τὴν θάλασσαν ἱκανῶς διακεκοσμη-
μένον, ὑπ' οὐδενὸς ἐκπληττόμενος τῶν τοιούτων,
C ἀλλ' ὅπως μὴ καταφρονεῖν δοκοίη μηδ' ὑπερορᾶν

τοῦ Περιάνδρου τῆς φιλοτιμίας. τῶν δ' ἄλλων τὸν ἀλειψάμενον ἢ λουσάμενον οἱ θεράποντες εἰσῆγον εἰς τὸν ἀνδρῶνα διὰ τῆς στοᾶς. ὁ δ' Ἀνάχαρσις ἐν τῇ στοᾷ καθῆστο, καὶ παιδίσκη προειστήκει τὴν κόμην ταῖς χερσὶ διακρίνουσα. ταύτην ὁ Θαλῆς ἐλευθεριώτατά πως αὐτῷ προσδραμοῦσαν ἐφίλησε καὶ γελάσας· 'οὕτως' ἔφη 'ποίει καλὸν τὸν ξένον, ὅπως ἡμερώτατος ὢν μὴ φοβερὸς ᾖ τὴν ὄψιν ἡμῖν μηδ' ἄγριος.' ἐμοῦ δ' ἐρομένου περὶ τῆς παιδὸς ἥτις εἴη, 'τὴν σοφὴν' ἔφη 'καὶ περιβόητον ἀγνοεῖς D Εὔμητιν; οὕτω γὰρ ταύτην ὁ πατὴρ αὐτός, οἱ δὲ πολλοὶ πατρόθεν ὀνομάζουσι Κλεοβουλίνην.' καὶ ὁ Νειλόξενος εἶπεν 'ἦ που τὴν περὶ τὰ αἰνίγματα δεινότητα καὶ σοφίαν' ἔφη 'τῆς κόρης ἐπαινεῖς· καὶ γὰρ εἰς Αἴγυπτον ἔνια τῶν προβαλλομένων ὑπ' αὐτῆς διῖκται.' 'οὐκ ἔγωγ'' εἶπεν ὁ Θαλῆς· 'τούτοις γὰρ ὥσπερ ἀστραγάλοις, ὅταν τύχῃ, παίζουσα χρῆται καὶ διαβάλλεται πρὸς τοὺς ἐντυχόντας. ἀλλὰ καὶ φρόνημα θαυμαστὸν καὶ νοῦς ἔνεστι πολιτικὸς καὶ φιλάνθρωπον ἦθος, καὶ τὸν πατέρα τοῖς πολίταις πρᾳότερον ἄρχοντα παρέχει καὶ δημοτικώτερον.' E 'εἶεν' ὁ Νειλόξενος ἔφη, 'καὶ φαίνεται βλέποντι πρὸς τὴν λιτότητα καὶ ἀφέλειαν αὐτῆς· Ἀνάχαρσιν δὲ πόθεν οὕτω τημελεῖ φιλοστόργως;' 'ὅτι' ἔφη 'σώφρων ἀνήρ ἐστι καὶ πολυμαθής, καὶ τὴν δίαιταν αὐτῇ καὶ τὸν καθαρμόν, ᾧ χρῶνται Σκύθαι περὶ τοὺς κάμνοντας, ἀφθόνως καὶ προθύμως παραδέδωκε. καὶ νῦν οἶμαι περιέπειν αὐτὴν τὸν ἄνδρα

5 ὁ H 26 περὶ] πρὸς H

καὶ φιλοφρονεῖσθαι, μανθάνουσάν τι καὶ προσδιαλεγομένην.' ἤδη δὲ πλησίον οὖσιν ἡμῖν τοῦ ἀνδρῶνος ἀπήντησεν Ἀλεξίδημος ὁ Μιλήσιος (ἦν δὲ Θρασυβούλου τοῦ τυράννου νόθος) καὶ ἐξῄει τετα-
F ραγμένος καὶ σὺν ὀργῇ τινι πρὸς αὐτὸν οὐδὲν ἡμῖν γε σαφὲς διαλεγόμενος. ὡς δὲ τὸν Θαλῆν εἶδε, μικρὸν ἀνενεγκὼν καὶ καταστὰς 'οἵαν ὕβριν' εἶπεν 'εἰς ἡμᾶς Περίανδρος ὕβρικεν, ἐκπλεῦσαι μὲν οὐκ ἐάσας ὡρμημένον ἀλλὰ προσμεῖναι δεηθεὶς τῷ δείπνῳ, ἐλθόντι δὲ νέμων κλισίαν ἄτιμον, Αἰολεῖς δὲ καὶ νησιώτας (καὶ τίνας γὰρ οὐχί;) Θρασυβούλου προτιμῶν· Θρασύβουλον γὰρ ἐν ἐμοὶ τὸν πέμψαντα προπηλακίσαι βουλόμενος καὶ καταβαλεῖν ὡς δὴ
149 περιορῶν δῆλός ἐστιν.' 'εἶτ'' ἔφη 'σὺ δέδιας μὴ καθάπερ Αἰγύπτιοι τοὺς ἀστέρας ὑψώματα καὶ ταπεινώματα λαμβάνοντας ἐν τοῖς τόποις οὓς διεξίασι γίγνεσθαι βελτίονας ἢ χείρονας ἑαυτῶν λέγουσιν, οὕτω περὶ σὲ διὰ τὸν τόπον ἀμαύρωσις ἢ ταπείνωσις γένηται; καὶ τοῦ Λάκωνος ἔσῃ φαυλότερος, ὃς ἐν χορῷ τινι κατασταθεὶς εἰς τὴν ἐσχάτην χώραν ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος 'εὖ γ'' εἶπεν 'ἐξεῦρες, ὡς καὶ αὐτὰ ἔντιμος γένηται'. οὐ καταλαβόντας' ἔφη 'τόπον μετὰ τίνας κατακείμεθα δεῖ ζητεῖν, μᾶλλον δ' ὅπως εὐάρμοστοι τοῖς συγκατακειμένοις ὦμεν, ἀρχὴν καὶ λαβὴν φιλίας εὐθὺς ἐν αὐτοῖς ζητοῦντες, μᾶλ-
B λον δ' ἔχοντες τὸ μὴ δυσκολαίνειν ἀλλ' ἐπαινεῖν ὅτι τοιούτοις συγκατεκλίθημεν· ὡς ὅ γε τόπῳ κλισίας

13 ὡς δὴ περιορῶν del. H 18 οὕτω W: οὕτως ἡ
25 ζητοῦντες R: ζηλοῦντες

δυσχεραίνων δυσχεραίνει τῷ συγκλίτῃ μᾶλλον ἢ τῷ κεκληκότι, καὶ πρὸς ἀμφοτέρους ἀπεχθάνεται.' 'λόγος' ἔφη 'ταῦτ' ἄλλως ἐστίν' ὁ Ἀλεξίδημος, 'ἔργῳ δὲ καὶ τοὺς σοφοὺς ὑμᾶς ὁρῶ τὸ τιμᾶσθαι διώκοντας', καὶ ἅμα παραμειψάμενος ἡμᾶς ἀπῆλθε. καὶ ὁ Θαλῆς πρὸς ἡμᾶς τὴν ἀτοπίαν τοῦ ἀνθρώπου θαυμάζοντας 'ἔμπληκτος' ἔφη, 'καὶ ἀλλόκοτος φύσει, ἐπεὶ καὶ μειράκιον ὢν ἔτι, μύρου σπουδαίου Θρασυβούλῳ κομισθέντος, εἰς ψυκτῆρα κατεράσας μέγαν καὶ προσεγχέας ἄκρατον ἐξέπιεν, ἔχθραν ἀντὶ φιλίας C Θρασυβούλῳ διαπεπραγμένος.' ἐκ τούτου παρελθὼν ὑπηρέτης 'κελεύει σε Περίανδρος' ἔφη 'καὶ Θαλῆν παραλαβόντας τοῦτον ἐπισκέψασθαι τὸ κεκομισμένον ἀρτίως αὐτῷ πότερον ἄλλως γέγονεν ἤ τι σημεῖόν ἐστι καὶ τέρας· αὐτὸς μὲν γὰρ ἔοικε τεταράχθαι σφόδρα, μίασμα καὶ κηλῖδα τῆς θυσίας ἡγούμενος.' ἅμα δ' ἀπῆγεν ἡμᾶς εἴς τι οἴκημα τῶν περὶ τὸν κῆπον. ἐνταῦθα νεανίσκος ὡς ἐφαίνετο νομευτικός, οὔπω γενειῶν ἄλλως τε τὸ εἶδος οὐκ ἀγεννής, ἀναπτύξας τινὰ διφθέραν ἔδειξεν ἡμῖν βρέφος ὡς ἔφη γεγονὸς ἐξ ἵππου, τὰ μὲν ἄνω μέχρι τοῦ τραχήλου καὶ τῶν χειρῶν ἀνθρωπόμορφον, τὰ λοιπὰ δ' ἔχον D ἵππου, τῇ δὲ φωνῇ καθάπερ τὰ νεογνὰ παιδάρια κλαυθμυριζόμενον. ὁ μὲν οὖν Νειλόξενος 'Ἀλεξίκακε' εἰπὼν ἀπεστράφη τὴν ὄψιν, ὁ δὲ Θαλῆς προσέβλεπε τῷ νεανίσκῳ πολὺν χρόνον, εἶτα μειδιάσας (εἰώθει δ' ἀεὶ παίζειν πρὸς ἐμὲ περὶ τῆς τέχνης)

11 παρελθὼν idem: περιελθών 13 παραλαβόντας R: παραλαβόντα

‘ἦ που τὸν καθαρμὸν ὦ Διόκλεις’ ἔφη ‘κινεῖν διανοῇ καὶ παρέχειν πράγματα τοῖς ἀποτροπαίοις, ὥς τινος δεινοῦ καὶ μεγάλου συμβάντος;’ ‘τί δ’’ εἶπον ‘οὐ μέλλω; στάσεως γάρ, ὦ Θαλῆ, καὶ διαφορᾶς τὸ σημεῖόν ἐστι, καὶ δέδια μὴ μέχρι γάμου καὶ γενεᾶς ἐξίκηται, πρὶν ἢ τὸ πρῶτον ἐξιλάσασθαι μήνιμα, τῆς θεοῦ δεύτερον ὡς ὁρᾷς προφαινούσης.’ πρὸς
E τοῦτο μηδὲν ἀποκρινάμενος ὁ Θαλῆς ἀλλὰ γελῶν ἀπηλλάττετο. καὶ τοῦ Περιάνδρου πρὸς ταῖς θύραις ἀπαντήσαντος ἡμῖν καὶ διαπυθομένου περὶ ὧν εἴδομεν, ἀφεὶς ὁ Θαλῆς με καὶ λαβόμενος τῆς ἐκείνου χειρὸς ἔφη ‘ἃ μὲν Διοκλῆς κελεύει δράσεις καθ’ ἡσυχίαν· ἐγὼ δέ σοι παραινῶ νέοις οὕτω μὴ χρῆσθαι νομεῦσιν ἵππων, ἢ διδόναι γυναῖκας αὐτοῖς.’ ἔδοξε μὲν οὖν μοι τῶν λόγων ἀκούσας ὁ Περίανδρος ἡσθῆναι σφόδρα· καὶ γὰρ ἐξεγέλασε καὶ τὸν Θαλῆν περιβαλὼν κατησπάσατο. κἀκεῖνος ‘οἶμαι δ’’ εἶπεν ‘ὦ Διόκλεις, καὶ πέρας εἶχε τὸ σημεῖον· ὁρᾷς
F γὰρ ἡλίκον κακὸν γέγονεν ἡμῖν, Ἀλεξιδήμου συνδειπνεῖν μὴ θελήσαντος.’

4. Ἐπεὶ δ’ εἰσήλθομεν, ἤδη μεῖζον ὁ Θαλῆς φθεγξάμενος ‘ποῦ δ’’ εἶπεν ‘ὁ ἀνὴρ κατακλινάμενος ἐδυσχέρανεν;’ ἀποδειχθείσης δὲ τῆς χώρας περιελθὼν ἐκεῖ κατέκλινεν ἑαυτὸν καὶ ἡμᾶς ‘ἀλλὰ κἂν ἐπριά-
150 μην’ εἰπὼν ‘Ἀρδάλῳ κοινωνεῖν μιᾶς τραπέζης.’ ἦν δὲ Τροιζήνιος ὁ Ἄρδαλος, αὐλῳδὸς καὶ ἱερεὺς τῶν Ἀρδαλίων Μουσῶν, ἃς ὁ παλαιὸς Ἄρδαλος ἱδρύσατο ὁ Τροιζήνιος. ὁ δ’ Αἴσωπος (ἐτύγχανε γὰρ ὑπὸ

9 ταῖς θύραις H: τὰς θύρας

Κροίσου νεωστὶ πρός τε Περίανδρον ἅμα καὶ πρὸς τὸν θεὸν εἰς Δελφοὺς ἀπεσταλμένος, καὶ παρῆν ἐπὶ δίφρου τινὸς χαμαιζήλου παρὰ τὸν Σόλωνα καθήμενος ἄνω κατακείμενον) 'ἡμίονος δ'' ἔφη 'Λυδὸς ἐν ποταμῷ τῆς ὄψεως ἑαυτοῦ κατιδὼν εἰκόνα καὶ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος ὥρμησε θεῖν ὥσπερ ἵππος ἀναχαιτίσας. εἶτα μέντοι συμφρονήσας ὡς ὄνου υἱὸς εἴη, κατέπαυσε ταχὺ τὸν δρόμον καὶ ἀφῆκε τὸ φρύαγμα καὶ τὸν θυμόν.' B ὁ δὲ Χίλων λακωνίσας τῇ φωνῇ 'καὶ τύνη' ἔφη 'βραδὺς καὶ τρέχεις τὸν ἡμίονον.' ἐκ τούτου παρῆλθε μὲν ἡ Μέλισσα καὶ κατεκλίθη παρὰ τὸν Περίανδρον, ἡ δ' Εὔμητις ἐκάθισε παρὰ τὸ δεῖπνον. καὶ ὁ Θαλῆς ἐμὲ προσαγορεύσας ἐπάνω τοῦ Βίαντος κατακείμενον 'τί οὐκ ἔφρασας' εἶπεν 'ὦ Διόκλεις Βίαντι τὸν Ναυκρατίτην ξένον ἥκοντα μετὰ προβλημάτων βασιλικῶν αὖθις ἐπ' αὐτόν, ὅπως νήφων καὶ προσέχων ἑαυτῷ τὸν λόγον δέχηται;' καὶ ὁ Βίας 'ἀλλ' οὗτος μέν' ἔφη 'πάλαι δεδίττεται ταῦτα παρακελευόμενος, ἐγὼ δὲ τὸν Διόνυσον οἶδα τά τ' ἄλλα C δεινὸν ὄντα καὶ Λύσιον ἀπὸ σοφίας προσαγορευόμενον, ὥστ' οὐ δέδια τοῦ θεοῦ μεστὸς γενόμενος μὴ ἀθαρσέστερον ἀγωνίσωμαι.' τοιαῦτα μὲν ἐκεῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἅμα δειπνοῦντες ἔπαιζον· ἐμοὶ δὲ τὸ δεῖπνον εὐτελέστερον ὁρῶντι τοῦ συνήθους ἐννοεῖν ἐπῄει πρὸς ἐμαυτὸν ὡς σοφῶν κἀγαθῶν ἀνδρῶν ὑποδοχὴ καὶ κλῆσις οὐδεμίαν προστίθησι δαπάνην ἀλλὰ συστέλλει μᾶλλον, ἀφαιροῦσα περιεργίας ὄψων

21 ἀπὸ H: ὑπὸ

καὶ μύρα ξενικὰ καὶ πέμματα καὶ πολυτελῶν οἴνων διαχύσεις, οἷς καθ' ἡμέραν χρώμενος ἐπιεικῶς ὁ D Περίανδρος ἐν τυραννίδι καὶ πλούτῳ καὶ πράγμασι, τότε πρὸς τοὺς ἄνδρας ἐκαλλωπίζετο λιτότητι καὶ σωφροσύνῃ δαπάνης. οὐ γὰρ μόνον τῶν ἄλλων ἀλλὰ καὶ τῆς γυναικὸς ἀφελὼν καὶ ἀποκρύψας τὸν συνήθη κόσμον ἐπεδείκνυε σὺν εὐτελείᾳ καὶ μετριότητι κεκοσμημένην.

5. Ἐπεὶ δ' ἐπήρθησαν αἱ τράπεζαι καὶ στεφάνων παρὰ τῆς Μελίσσης διαδοθέντων ἡμεῖς μὲν ἐσπείσαμεν ἡ δ' αὐλητρὶς ἐπιφθεγξαμένη μικρὰ ταῖς σπονδαῖς ἐκ μέσου μετέστη, προσαγορεύσας τὸν Ἀνάχαρσιν ὁ Ἄρδαλος ἠρώτησεν εἰ παρὰ Σκύθαις αὐλητρίδες E εἰσίν· ὁ δ' ἐκ τοῦ προστυχόντος 'οὐδ' ἄμπελοι' εἶπε. τοῦ δ' Ἀρδάλου πάλιν εἰπόντος 'ἀλλὰ θεοί γε Σκύθαις εἰσί', 'πάνυ μὲν οὖν' ἔφη 'γλώσσης ἀνθρωπίνης συνιέντες, οὐχ ὥσπερ δ' οἱ Ἕλληνες οἰόμενοι Σκυθῶν διαλέγεσθαι βέλτιον ὅμως τοὺς θεοὺς ὀστέων καὶ ξύλων ἥδιον ἀκροᾶσθαι νομίζουσιν'. ὁ δ' Αἴσωπος 'εἴ γ'' εἶπεν 'εἰδείης, ὦ ξένε, τοὺς νῦν αὐλοποιοὺς ὡς προέμενοι τὰ νεβρεῖα χρώμενοι τοῖς ὀνείοις βέλτιον ἠχεῖν λέγουσιν. διὸ καὶ Κλεοβουλίνη πρὸς τὸν Φρύγιον αὐλὸν ᾐνίξατο

F 'κνήμη νεκρογόνοσαιμε κερασφόρῳ οὖας ἔκρουσεν',

ὥστε θαυμάζειν τὸν ὄνον εἰ παχύτατος καὶ ἀμουσότατος ὢν τἆλλα λεπτότατον καὶ μουσικώτατον

23 Κλεοβουλίνη W: κλεόβουλον ἢ ᾐνίξατο idem: ἤξατο 24 νεκρογόνοσαιμε] νεβρόγονός με G. Hermannus. Fort. νεκρὸς ὄνος με κερασφόρῳ] fort. γερασφόρῳ ἔκρουσεν Hermannus: ἐκτικρουσε

ὀστέον παρέχεται’. καὶ ὁ Νειλόξενος ‘ἀμέλει ταῦτ’ ἔφη ‘καὶ ἡμῖν τοῖς Ναυκρατίταις ἐγκαλοῦσι Βουσιρῖται· χρώμεθα γὰρ ἤδη τοῖς ὀνείοις εἰς τὸν αὐλόν. ἐκείνοις δὲ καὶ σάλπιγγος ἀκούειν ἀθέμιτον, ὡς ὄνῳ φθεγγομένης ὅμοιον. ὄνον δ’ ὑπ’ Αἰγυπτίων ἴστε δήπου διὰ Τυφῶνα προπηλακιζόμενον.’

6. Γενομένης δὲ σιωπῆς ὁ Περίανδρος ὁρῶν βουλόμενον μὲν ὀκνοῦντα δ’ ἄρξασθαι τοῦ λόγου τὸν Νειλόξενον ‘ἐγώ τοι’ εἶπεν ‘ὦ ἄνδρες ἐπαινῶ καὶ 151 πόλεις καὶ ἄρχοντας, ὅσοι ξένοις πρῶτον εἶτα πολίταις χρηματίζουσι· καὶ νῦν δοκεῖ μοι τοὺς μὲν ἡμετέρους λόγους οἷον ἐπιχωρίους καὶ συνήθεις βραχὺν χρόνον ἐπισχεῖν, πρόσοδον δ’ ὥσπερ ἐν ἐκκλησίᾳ δοῦναι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐκείνοις καὶ βασιλικοῖς, οὓς ὁ βέλτιστος ἥκει κομίζων Νειλόξενος Βίαντι, Βίας δὲ βούλεται κοινῇ σκέψασθαι μεθ’ ὑμῶν.’ καὶ ὁ Βίας ‘ποῦ γὰρ ἢ μετὰ τίνων’ ἔφη ‘προθυμότερον ἄν τις ἀποκινδυνεύσειεν, εἰ δεῖ, πρὸς τοιαύτας ἀποκρίσεις, ἄλλως τε τοῦ βασιλέως κελεύσαντος ἄρξασθαι μὲν ἀπ’ ἐμοῦ, περιελθεῖν δ’ εἰς B ἅπαντας ὑμᾶς τὸν λόγον;’ οὕτω δὴ παρεδίδου μὲν αὐτῷ τὸ γραμματεῖον ὁ Νειλόξενος, ὁ δ’ αὐτὸν ἐκέλευσε λύσαντα πάντα πᾶσιν ἐς μέσον ἀναγνῶναι. διάνοιαν δὲ τοιαύτην εἶχε τὰ γεγραμμένα.

‘Βασιλεὺς Αἰγυπτίων Ἄμασις λέγει Βίαντι σοφωτάτῳ Ἑλλήνων. Βασιλεὺς Αἰθιόπων ἔχει πρὸς ἐμὲ σοφίας ἅμιλλαν. ἡττώμενος δὲ τοῖς ἄλλοις ἐπὶ πᾶσι συντέθεικεν ἄτοπον ἐπίταγμα καὶ δεινόν, ἐκπιεῖν με

17 ὑμῶν Meziriacus: ἡμῶν 18 εἰ δέοι H 23 πάντα del. R

κελεύων τὴν θάλασσαν. ἔστι δὲ λύσαντι μὲν ἔχειν κώμας τε πολλὰς καὶ πόλεις τῶν ἐκείνου, μὴ λύ- C σαντι δ' ἄστεων τῶν περὶ Ἐλεφαντίνην ἀποστῆναι. σκεψάμενος οὖν εὐθὺς ἀπόπεμπε Νειλόξενον. ἃ δὲ δεῖ φίλοις σοῖς ἢ πολίταις γενέσθαι παρ' ἡμῶν οὐ τἀμὰ κωλύσει.'

Τούτων ἀναγνωσθέντων οὐ πολὺν χρόνον ἐπισχὼν ὁ Βίας, ἀλλὰ μικρὰ μὲν αὐτὸς πρὸς αὑτῷ γενόμενος μικρὰ δὲ τῷ Κλεοβούλῳ προσομιλήσας ἐγγὺς κατακειμένῳ 'τί λέγεις' εἶπεν 'ὦ Ναυκρατῖτα; βασιλεύων ἀνθρώπων τοσούτων Ἄμασις, κεκτημένος δὲ χώραν ἀρίστην τοσαύτην ἐθελήσει ἐπὶ κώμαις ἀδόξοις καὶ λυπραῖς ἐκπιεῖν θάλασσαν;' καὶ ὁ Νειλόξενος γελάσας 'ὡς θελήσοντος' εἶπεν 'ὦ Βία σκό- D πει τὸ δυνατόν.' 'φραζέτω τοίνυν' ἔφη 'τῷ Αἰθίοπι τοὺς ἐμβάλλοντας εἰς τὰ πελάγη ποταμοὺς ἐπισχεῖν, ἕως αὐτὸς ἐκπίνει τὴν νῦν οὖσαν θάλασσαν· περὶ ταύτης γὰρ τὸ ἐπίταγμα γέγονεν, οὐ τῆς ὕστερον ἐσομένης.' ὡς δὲ ταῦτ' εἶπεν ὁ Βίας, ὁ μὲν Νειλόξενος ὑφ' ἡδονῆς ὥρμησε περιβαλεῖν τὸν Βίαντα καὶ φιλῆσαι· τῶν δ' ἄλλων ἐπαινεσάντων καὶ ἀποδεξαμένων γελάσας ὁ Χίλων 'ὦ Ναυκρατῖτα' ἔφη 'ξένε, πρὶν ἀπολέσθαι τὴν θάλασσαν ἐκποθεῖσαν ἀπάγγελλε πλεύσας Ἀμάσιδι μὴ ζητεῖν ὅπως ἅλμην ἀναλώσει τοσαύτην, ἀλλὰ μᾶλλον ὅπως πότιμον καὶ E γλυκεῖαν τοῖς ὑπηκόοις τὴν βασιλείαν παρέξει· περὶ ταῦτα γὰρ δεινότατος Βίας καὶ διδάσκαλος τούτων

12 ἐθελήσειεν ἂν? 14 θελήσοντος Pflugkius: θελήσαντος 20 περιβαλεῖν H: περιβάλλειν

ἄριστος, ἃ μαθὼν Ἄμασις οὐδὲν ἔτι τοῦ χρυσοῦ δεήσεται ποδανιπτῆρος ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀλλὰ θεραπεύσουσι πάντες αὐτὸν καὶ ἀγαπήσουσι χρηστὸν ὄντα, κἂν μυριάκις ἢ νῦν ἀναφανῇ δυσγενέστερος.' 'καὶ μήν' ἔφη ὁ Περίανδρος 'ἄξιόν γε τοιαύτας ἀπαρχὰς τῷ βασιλεῖ συνεισενεγκεῖν ἅπαντας 'ἀνδρακάς', ὥσπερ ἔφησεν Ὅμηρος· ἐκείνῳ τε γὰρ ἂν γένοιτο πλείονος ἀξία τῆς ἐμπορίας ἡ παρενθήκη, καὶ ἡμῖν ἀντὶ πάντων ὠφέλιμος.'

7. Εἰπόντος οὖν τοῦ Χίλωνος ὡς Σόλων κατάρχεσθαι τοῦ λόγου δίκαιός ἐστιν, οὐ μόνον ὅτι πάν- F
των προήκει καθ' ἡλικίαν καὶ τυγχάνει κατακείμενος πρῶτος, ἀλλ' ὅτι τὴν μεγίστην καὶ τελειοτάτην ἀρχὴν ἄρχει νόμους Ἀθηναίοις θέμενος, ὁ Νειλόξενος ἡσυχῇ πρὸς ἐμέ 'πολλά γ'' εἶπεν 'ὦ Διόκλεις πιστεύεται ψευδῶς, καὶ χαίρουσιν οἱ πολλοὶ λόγους ἀνεπιτηδείους περὶ σοφῶν ἀνδρῶν αὐτοί τε πλάττοντες καὶ δεχόμενοι παρ' ἑτέρων ἑτοίμως, οἷα καὶ πρὸς ἡμᾶς εἰς Αἴγυπτον ἀπηγγέλη περὶ Χίλωνος, ὡς ἄρα διαλύσαιτο τὴν πρὸς Σόλωνα φιλίαν καὶ 152
ξενίαν, ὅτι τοὺς νόμους ὁ Σόλων ἔφη μὴ μετακινητοὺς εἶναι. καὶ ἐγώ 'γελοῖος' ἔφην 'ὁ λόγος· οὕτω γὰρ δεῖ πρῶτον ἀποποιεῖσθαι τὸν Λυκοῦργον αὐτοῖς νόμοις ὅλην μετακινήσαντα τὴν Λακεδαιμονίων πολιτείαν.' μικρὸν οὖν ἐπισχὼν ὁ Σόλων 'ἐμοὶ μέν' ἔφη 'δοκεῖ μάλιστ' ἂν ἔνδοξος γενέσθαι καὶ βασιλεὺς καὶ τύραννος, εἰ δημοκρατίαν ἐκ μοναρχίας

4 δυσγενέστερος R: δυσγενέστατος 7 Ὅμηρος] ν 14 14 ὁ H: ὁ οὖν 18 ἑτοίμως W: ἕτοιμοι 21 μὴ W

κατασκευάσειε τοῖς πολίταις.' δεύτερος δ' ὁ Βίας εἶπεν 'εἰ ἀτρόποις χρῷτο τοῖς νόμοις τῆς πατρίδος.' ἐπὶ τούτῳ δ' ὁ Θαλῆς ἔφησεν 'εὐδαιμονίαν ἄρχοντος νομίζειν, εἰ τελευτήσειε γηράσας κατὰ φύσιν.' τέταρτος Ἀνάχαρσις 'εἰ μὴ μόνος εἴη φρόνιμος.' πέμπτος δὲ Κλεόβουλος 'εἰ μηδενὶ πιστεύοι τῶν
B *συνόντων.' ἕκτος δ' ὁ Πιττακὸς 'εἰ τοὺς ὑπηκόους ὁ ἄρχων παρασκευάσειε φοβεῖσθαι μὴ αὐτὸν ἀλλ' ὑπὲρ αὐτοῦ.' μετὰ τοῦτον ὁ Χίλων ἔφη τὸν ἄρχοντα χρῆναι μηδὲν φρονεῖν θνητόν, ἀλλὰ πάντ' ἀθάνατα. ῥηθέντων δὲ τούτων ἠξιοῦμεν ἡμεῖς καὶ αὐτὸν εἰπεῖν τι τὸν Περίανδρον. ὁ δ' οὐ μάλα φαιδρὸς ἀλλὰ συστήσας τὸ πρόσωπον 'ἐγὼ τοίνυν' ἔφη 'προσαποφαίνομαι τὰς εἰρημένας γνώμας ἁπάσας σχεδὸν ἀφιστάναι τοῦ ἄρχειν τὸν νοῦν ἔχοντα.' καὶ ὁ Αἴσωπος οἷον ἐλεγκτικῶς 'ἔδει τοίνυν' ἔφη 'τοῦτο καθ' ἑαυτοὺς περαίνειν καὶ μή, συμβούλους φάσκον-*
C *τας εἶναι καὶ φίλους, κατηγόρους γίγνεσθαι τῶν ἀρχόντων.' ἁψάμενος οὖν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς ὁ Σόλων καὶ διαμειδιάσας εἶπεν 'οὐκ ἂν δοκεῖ σοι μετριώτερον ἄρχοντα ποιεῖν καὶ τύραννον ἐπιεικέστερον ὁ πείθων ὡς ἄμεινον εἴη τὸ μὴ ἄρχειν ἢ τὸ ἄρχειν;' 'τίς δ' ἄν' ἔφη 'σοὶ τοῦτο πεισθείη μᾶλλον ἢ τῷ θεῷ φράσαντι κατὰ τὸν πρὸς σὲ χρησμόν*

'εὔδαιμον πτολίεθρον ἑνὸς κήρυκος ἀκοῦον;'

καὶ ὁ Σόλων 'ἀλλὰ μήν' ἔφη 'καὶ νῦν ἑνὸς Ἀθη-

2 *ἀτρόποις* scripsi: *πρῶτος* aut *τρόποις* 5 *μὴ* Stobaeus Floril. XLVIII 47 6 *δὲ*] *δ' ὁ*? 15 *ἀφιστάναι* W: *ἀφεστάναι* 25 *ἀκοῦον* nescio quis: *ἀκούειν*

ναῖοι κήρυκος ἀκροῶνται καὶ ἄρχοντος τοῦ νόμου, D δημοκρατίαν ἔχοντες. σὺ δὲ δεινὸς εἶ κοράκων ἐπαΐειν καὶ κολοιῶν, τῆς δὲ θεοῦ φωνῆς οὐκ ἀκριβῶς ἐξακούεις, ἀλλὰ πόλιν μὲν οἴει κατὰ τὸν θεὸν ἄριστα πράττειν τὴν ἑνὸς ἀκούουσαν, συμποσίου δ' ἀρετὴν νομίζεις τὸ πάντας διαλέγεσθαι καὶ περὶ πάντων.' 'σὺ γάρ' ἔφη ὁ Αἴσωπος 'οὔπω γέγραφας ὅτι ὅμοιον οἰκέτας μὴ μεθύειν, ὡς ἔγραψας Ἀθήνησιν οἰκέτας μὴ ἐρᾶν μηδὲ ξηραλοιφεῖν.' γελάσαντος οὖν τοῦ Σόλωνος Κλεόδωρος ὁ ἰατρός 'ἀλλ' ὅμοιον' ἔφη 'τῷ ξηραλοιφεῖν τὸ λαλεῖν ἐν οἴνῳ βρεχόμενον· ἥδιστον γάρ ἐστι.' καὶ ὁ Χίλων ὑπολαβὼν ἔφη E 'διὰ τοῦτό τοι μᾶλλον ἀφεκτέον αὐτοῦ.' πάλιν δ' ὁ Αἴσωπος 'καὶ μήν' ἔφη 'Θαλῆς ἔδοξεν εἰπεῖν ὅτι τάχιστα γηράσει.'

8. Γελάσας οὖν ὁ Περίανδρος, 'ἔχομεν' εἶπεν 'Αἴσωπε τὴν δίκην προσηκόντως, πρὶν ἢ τοὺς Ἀμάσιδος οὓς προειλόμεθα πάντας εἰσαγαγεῖν λόγους εἰς ἑτέρους ἐμπεσόντες. ὅρα δή, Νειλόξενε, τὰ λοιπὰ τῆς ἐπιστολῆς, καὶ χρῶ παροῦσιν ἐν ταὐτῷ τοῖς ἀνδράσιν.' 'ἀλλὰ μήν' ὁ Νειλόξενος ἔφη 'τὴν μὲν τοῦ Αἰθίοπος ἐπίταξιν οὐδὲν ἄν τις ἄλλο πλὴν 'ἀχνυμένην σκυτάλην' προσείποι κατ' Ἀρχίλοχον, ὁ δὲ σὸς ξένος Ἄμασις ἡμερώτερος ἐν τοῖς τοιούτοις F προβλήμασι καὶ μουσικώτερος γέγονεν· ἐκέλευσε γὰρ

3 θεοῦ R: σοῦ 8 ὅτι ὅμοιον del. idem ὡς] ᾧ? 10 ἀλλ' ἀνόμοιον W 11 τῷ — τὸ Patzigius: τὸ — τῷ ἐν del. Herwerdenus 17 προσηκόντως R: προσηκόντως ὅτι 20 ταὐτῷ idem: τούτῳ 23 ἀχνυμένην] Bergk. 2 p. 409

αὐτὸν εἰπεῖν τὸ πρεσβύτατον καὶ τὸ κάλλιστον καὶ τὸ μέγιστον καὶ τὸ σοφώτατον καὶ τὸ κοινότατον, καὶ ναὶ μὰ Δία πρὸς τούτοις τὸ ὠφελιμώτατον, καὶ τὸ βλαβερώτατον καὶ τὸ ἰσχυρότατον καὶ τὸ ῥᾷστον’. ‘ἆρ’ οὖν ἀπεκρίνατο καὶ διέλυσε τούτων ἕκαστον;’ ‘οὕτως’ ὁ Νειλόξενος ἔφη· ‘κρίνετε δ’ ὑμεῖς ἀκού-
153 *σαντες. περὶ πολλοῦ γὰρ ὁ βασιλεὺς ποιεῖται μήτε συκοφαντῶν ἁλῶναι τὰς ἀποκρίσεις, εἴ τέ τι σφάλλεται κατὰ ταύτας ὁ ἀποκρινάμενος, τοῦτο μὴ διαφυγεῖν ἀνεξέλεγκτον. ἀναγνώσομαι δ’ ὑμῖν ὥσπερ ἀπεκρίνατο. τί πρεσβύτατον; χρόνος. τί μέγιστον; κόσμος. τί σοφώτατον; ἀλήθεια. τί κάλλιστον; φῶς. τί κοινότατον; θάνατος. τί ὠφελιμώτατον; θεός. τί βλαβερώτατον; δαίμων. τί ῥωμαλεώτατον; τύχη. τί ῥᾷστον; ἡδύ.’*

9. *Τούτων πάλιν ἀναγνωσθέντων, ὦ Νίκαρχε, γενομένης σιωπῆς Θαλῆς ἠρώτησε τὸν Νειλόξενον εἰ προσήκατο τὰς λύσεις ὁ Ἄμασις. ἐκείνου δ’ εἰπόν-*
B *τος ὅτι τὰς μὲν ἀπεδέξατο ταῖς δ’ ἐδυσκόλαινε, ‘καὶ μὴν οὐδέν’ εἶπεν ὁ Θαλῆς ‘ἀνεπίληπτόν ἐστιν, ἀλλ’ ἔχει πάντα διαμαρτίας μεγάλας καὶ ἀγνοίας. οἷον εὐθὺς ὁ χρόνος πῶς ἂν εἴη πρεσβύτατον, εἰ τὸ μὲν αὐτοῦ γεγονὸς τὸ δ’ ἐνεστὼς ἔστι τὸ δὲ μέλλον; ὁ γὰρ μεθ’ ἡμᾶς ἐσόμενος χρόνος καὶ πραγμάτων τῶν νῦν καὶ ἀνθρώπων νεώτερος ἂν φανείη. τὸ δὲ τὴν ἀλήθειαν ἡγεῖσθαι σοφίαν οὐδὲν ἐμοὶ δοκεῖ διαφέρειν τοῦ τὸ φῶς ὀφθαλμὸν ἀποφαίνειν. εἰ δὲ τὸ*

4 *τὸ* ante *βλαβερώτατον* add. H *ῥᾷστον* H: *ῥᾷστον εἰπεῖν* 9 *κατ’ αὐτὰς* Madvigius *ὁ* W

φῶς καλὸν ὥσπερ ἐστὶν ἐνόμιζε, πῶς τὸν ἥλιον αὐτὸν παρεῖδε; τῶν δ' ἄλλων ἡ μὲν περὶ θεῶν καὶ δαιμόνων ἀπόκρισις θράσος ἔχει καὶ κίνδυνον, ἀλο- C γίαν δὲ καὶ πολλὴν ἡ περὶ τῆς τύχης· οὐ γὰρ ἂν μετέπιπτε ῥᾳδίως οὕτως, ἰσχυρότατον οὖσα τῶν ὄντων καὶ ῥωμαλεώτατον. οὐ μὴν οὐδ' ὁ θάνατος κοινότατόν ἐστιν· οὐ γάρ ἐστι πρὸς τοὺς ζῶντας. ἀλλ' ἵνα μὴ δοκῶμεν εὐθύνειν τὰς τῶν ἑτέρων ἀποφάσεις, τὰς οἰκείας ταῖς ἐκείνου παραβάλωμεν· ἐμαυτὸν δὲ παρέχω πρῶτον, εἰ βούλεται Νειλόξενος, ἐρωτᾶν καθ' ἕκαστον.'

Ὡς οὖν ἐγένοντο τότε, κἀγὼ νῦν διηγήσομαι τὰς ἐρωτήσεις καὶ τὰς ἀποκρίσεις. 'τί πρεσβύτατον;' 'θεός' ἔφη Θαλῆς· 'ἀγέννητον γάρ ἐστι.' 'τί μέγιστον;' 'τόπος· τἄλλα μὲν γὰρ ὁ κόσμος, τὸν δὲ D κόσμον οὗτος περιέχει.' 'τί κάλλιστον;' 'κόσμος· πᾶν γὰρ τὸ κατὰ τάξιν τούτου μέρος ἐστί.' 'τί σοφώτατον;' 'χρόνος· τὰ μὲν γὰρ εὕρηκεν οὗτος ἤδη, τὰ δ' εὑρήσει.' 'τί κοινότατον;' 'ἐλπίς· καὶ γὰρ οἷς ἄλλο μηδέν, αὕτη πάρεστι.' 'τί ὠφελιμώτατον;' 'ἀρετή· καὶ γὰρ τἄλλα τῷ χρῆσθαι καλῶς ὠφέλιμα ποιεῖ.' τί βλαβερώτατον;' 'κακία· καὶ γὰρ τὰ πλεῖστα βλάπτει παραγενομένη.' 'τί ἰσχυρότατον;' 'ἀνάγκη· μόνον γὰρ ἀνίκητον.' 'τί ῥᾷστον;' 'τὸ κατὰ φύσιν, ἐπεὶ πρὸς ἡδονάς γε πολλοὶ πολλάκις ἀπαγορεύουσιν.'

1 καλὸν ὥσπερ ἐστὶν R: ὥσπερ καλόν ἐστιν 8 ἀποφάσεις, τὰς οἰκείας H nescio unde: ἰδίας ἀποφάσεις 25 πολλοὶ Hauptius

E 10. Ἀποδεξαμένων δὲ πάντων τὸν Θαλῆν, ὁ Κλεόδωρος εἶπε ʽτοσαῦτʼ ἐρωτᾶν καὶ ἀποκρίνεσθαι βασιλεῦσιν, ὦ Νειλόξενε, προσῆκόν ἐστιν· ὁ δὲ προπίνων τὴν θάλατταν Ἀμάσιδι βάρβαρος ἐδεῖτο τῆς Πιττακοῦ βραχυλογίας, ᾗ πρὸς Ἀλυάττην ἐχρήσατο προστάττοντά τι καὶ γράφοντα Λεσβίοις ὑπερήφανον, ἀποκρινάμενος οὐδὲν ἀλλʼ ἢ μόνον κελεύσας κρόμμυα καὶ θερμὸν ἄρτον ἐσθίειν.ʼ ὑπολαβὼν οὖν ὁ Περίανδρος ʽἀλλὰ μὴνʼ ἔφη ʽκαὶ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ἔθος ἦν, ὦ Κλεόδωρε, τοιαύτας ἀλλήλοις
F ἀπορίας προβάλλειν. ἀκούομεν γὰρ ὅτι καὶ πρὸς τὰς Ἀμφιδάμαντος ταφὰς εἰς Χαλκίδα τῶν τότε σοφῶν οἱ δοκιμώτατοι ποιηταὶ συνῆλθον· ἦν δʼ ὁ Ἀμφιδάμας ἀνὴρ πολεμικός, καὶ πολλὰ πράγματα παρασχὼν Ἐρετριεῦσιν ἐν ταῖς περὶ Ληλάντου μάχαις ἔπεσεν. ἐπεὶ δὲ τὰ παρεσκευασμένα τοῖς ποιηταῖς ἔπη χαλεπὴν καὶ δύσκολον ἐποίει τὴν κρίσιν διὰ τὸ ἐφάμιλλον, ἥ τε δόξα τῶν ἀγωνιστῶν, Ὁμήρου καὶ Ἡσιόδου, πολλὴν ἀπορίαν μετʼ αἰδοῦς τοῖς κρίνουσι
154 παρεῖχεν, ἐτράποντο πρὸς τοιαύτας ἐρωτήσεις, καὶ προύβαλʼ ὁ μέν, ὥς φησι Λέσχης

ʽΜοῦσά μοι ἔννεπε κεῖνα, τὰ μήτʼ ἐγένοντο πάροιθε
μήτʼ ἔσται μετόπισθενʼ,

ἀπεκρίνατο δʼ Ἡσίοδος ἐκ τοῦ παρατυχόντος

ʽἀλλʼ ὅταν ἀμφὶ Διὸς τύμβῳ καναχήποδες ἵπποι
ἅρματα συντρίψωσιν ἐπειγόμενοι περὶ νίκηςʼ.

15 Ληλάντου H: λαλάντου 21 προύβαλʼ ὁ μέν B. Muellerus: προύβαλε μέν

καὶ διὰ τοῦτο λέγεται μάλιστα θαυμασθεὶς τοῦ τρίποδος τυχεῖν.' 'τί δὲ ταῦθ' ' ὁ Κλεόδωρος εἶπε 'διαφέρει τῶν Εὐμήτιδος αἰνιγμάτων; ἃ ταύτην μὲν B *ἴσως οὐκ ἀπρεπές ἐστι παίζουσαν καὶ διαπλέκουσαν ὥσπερ ἕτεραι ζώνια καὶ κεκρυφάλους προβάλλειν ταῖς γυναιξίν, ἄνδρας δὲ νοῦν ἔχοντας ἔν τινι σπουδῇ τίθεσθαι γελοῖον.' ἡ μὲν οὖν Εὔμητις ἡδέως ἂν εἰποῦσά τι πρὸς αὐτόν, ὡς ἐφαίνετο, κατέσχεν ἑαυτὴν ὑπ' αἰδοῦς, καὶ ἀνεπλήσθη τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος· ὁ δ' Αἴσωπος οἷον ἀμυνόμενος ὑπὲρ αὐτῆς 'οὐ γελοιότερον οὖν' εἶπε 'τὸ μὴ δύνασθαι ταῦτα διαλύειν, οἷόν ἐστιν ὃ μικρὸν ἔμπροσθεν ἡμῖν τοῦ δείπνου προύβαλεν*

'ἄνδρ' εἶδον πυρὶ χαλκὸν ἐπ' ἀνέρι κολλήσαντα;'

τί τοῦτ' ἐστὶν ἔχοις ἂν εἰπεῖν;' 'ἀλλ' οὐδὲ μαθεῖν C *δέομαι' ἔφη ὁ Κλεόδωρος. 'καὶ μὴν οὐδείς' ἔφη 'σοῦ τοῦτο μᾶλλον οἶδεν οὐδὲ ποιεῖ βέλτιον· εἰ δ' ἀρνῇ, μάρτυρας ἔχω σικυωνίας.' ὁ μὲν οὖν Κλεόδωρος ἐγέλασε· καὶ γὰρ ἐχρῆτο μάλιστα ταῖς σικυωνίαις τῶν καθ' αὑτὸν ἰατρῶν, καὶ δόξαν οὐχ ἥκιστα τὸ βοήθημα τοῦτο δι' ἐκεῖνον ἔσχηκε.*

11. *Μνησίφιλος δ' ὁ Ἀθηναῖος, ἑταῖρος ὢν καὶ ζηλωτὴς Σόλωνος, 'ἐγώ τοι' εἶπεν 'ὦ Περίανδρε τὸν λόγον ἀξιῶ καθάπερ τὸν οἶνον μὴ πλουτίνδην μηδ' ἀριστίνδην ἀλλ' ἐξ ἴσου πᾶσιν ὥσπερ ἐν δημο-* D *κρατίᾳ νέμεσθαι καὶ κοινὸν εἶναι· τῶν δ' ἄρτι περὶ ἀρχῆς καὶ βασιλείας εἰρημένων οὐδὲν ἡμῖν τοῖς δημοτικοῖς μέτεστιν. ὅθεν οἰόμεθα δεῖν πάλιν ἕκαστον ὑμῶν περὶ πολιτείας ἰσονόμου γνώμην τινὰ συμ-*

βαλέσθαι, ἀρξαμένους αὖθις ἀπὸ Σόλωνος.’ ἐδόκει δὴ ταῦτα ποιεῖν. καὶ πρῶτος ὁ Σόλων ‘ἀλλ’ ἀκήκοας μέν’ εἶπεν ‘ὦ Μνησίφιλε μετὰ πάντων Ἀθηναίων ἣν ἔχω γνώμην περὶ πολιτείας· εἰ δὲ βούλει καὶ νῦν ἀκούειν, δοκεῖ μοι πόλις ἄριστα πράττειν καὶ μάλιστα σῴζειν δημοκρατίαν, ἐν ᾗ τὸν ἀδική- E σαντα τοῦ ἀδικηθέντος οὐδὲν ἧττον οἱ μὴ ἀδικηθέντες προβάλλονται καὶ κολάζουσι.’ δεύτερος δ’ ὁ Βίας ἔφησε κρατίστην εἶναι δημοκρατίαν ἐν ᾗ πάντες ὡς τύραννον φοβοῦνται τὸν νόμον. ἐπὶ τούτῳ Θαλῆς τὴν μήτε πλουσίους ἄγαν μήτε πένητας ἔχουσαν πολίτας. μετὰ δὲ τοῦτον ὁ Ἀνάχαρσις ἐν ᾗ τῶν ἄλλων ἴσων νομιζομένων ἀρετῇ τὸ βέλτιον ὁρίζεται, κακίᾳ δὲ τὸ χεῖρον. πέμπτος δ’ ὁ Κλεόβουλος ἔφη μάλιστα σωφρονεῖν δῆμον ὅπου τὸν ψόγον μᾶλλον οἱ πολιτευόμενοι δεδοίκασιν ἢ τὸν νόμον. ἕκτος δὲ Πιττακός, ὅπου τοῖς πονηροῖς οὐκ ἔξεστιν ἄρχειν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς οὐκ ἔξεστι μὴ ἄρχειν. μετατραπεὶς F δ’ ὁ Χίλων ἀπεφήνατο τὴν μάλιστα νόμων ἥκιστα δὲ ῥητόρων ἀκούουσαν πολιτείαν ἀρίστην εἶναι. τελευταῖος δὲ πάλιν ὁ Περίανδρος ἐπικρίνων ἔφη δοκεῖν αὐτῷ πάντας ἐπαινεῖν δημοκρατίαν τὴν ὁμοιοτάτην ἀριστοκρατίᾳ.

12. Τέλος δὲ καὶ τούτου τοῦ λόγου λαβόντος ἠξίουν ἐγὼ καὶ περὶ οἴκου ᾗ χρηστέον εἰπεῖν τοὺς ἄνδρας ἡμῖν· ‘βασιλείας μὲν γὰρ καὶ πόλεις ὀλίγοι

9 ἔφη Stobaeus Floril. XLIII 131 14 κακία (κακίᾳ Pflugkius) δὲ Stobaeus: καὶ κακία 17 δὲ] δ’ ὁ? 18 μετατραπεὶς] μετὰ τούτους W. Malim μετὰ τοῦτον

κυβερνῶσιν, ἑστίας δὲ πᾶσιν ἡμῖν καὶ οἴκου μέ-
τεστι.’ γελάσας οὖν ὁ Αἴσωπος ‘οὔκ, εἴγε τῶν πάν- 155
των’ ἔφη ‘καὶ Ἀνάχαρσιν ἀριθμεῖς· τούτῳ γὰρ οἶκος
οὐκ ἔστιν, ἀλλὰ καὶ σεμνύνεται τῷ ἄοικος εἶναι,
χρῆσθαι δ’ ἁμάξῃ, καθάπερ τὸν ἥλιον ἐν ἅρματι
λέγουσι περιπολεῖν, ἄλλοτ’ ἄλλην ἐπινεμόμενον τοῦ
οὐρανοῦ χώραν.’ καὶ ὁ Ἀνάχαρσις ‘διὰ τοῦτό τοι’
εἶπεν ‘ἢ μόνος ἢ μάλιστα τῶν θεῶν ἐλεύθερός ἐστι
καὶ αὐτόνομος, καὶ κρατεῖ πάντων, κρατεῖται δ’ ὑπ’
οὐδενός, ἀλλὰ βασιλεύει καὶ ἡνιοχεῖ. πλὴν σέ γε
τὸ ἅρμα λέληθεν αὐτοῦ, ὡς ὑπερφυὲς κάλλει καὶ
μεγέθει θαυμάσιόν ἐστιν· οὐ γὰρ ἂν παίζων ἐπὶ B
γέλωτι παρέβαλες ἐκεῖνο τοῖς ἡμετέροις. οἶκον δέ
μοι δοκεῖς, ὦ Αἴσωπε, ταυτὶ τὰ πήλινα καὶ ξύλινα
καὶ κεραμεᾶ στεγάσματα νομίζειν, ὥσπερ εἰ κοχλίαν
ἡγοῖο τὸ κέλυφος, ἀλλὰ μὴ τὸ ζῷον. εἰκότως οὖν
σοι γέλωτα παρέσχεν ὁ Σόλων, ὅτι τοῦ Κροίσου
τὴν οἰκίαν κεκοσμημένην πολυτελῶς θεασάμενος οὐκ
εὐθὺς ἀπεφήνατο τὸν κεκτημένον εὐδαιμόνως οἰκεῖν
καὶ μακαρίως, ἅτε δὴ τῶν ἐν αὐτῷ μᾶλλον ἀγαθῶν
ἢ τῶν παρ’ αὐτῷ βουλόμενος γενέσθαι θεατής· σὺ
δ’ ἔοικας οὐδὲ τῆς σεαυτοῦ μνημονεύειν ἀλώπεκος.
ἐκείνη μὲν γὰρ εἰς ἀγῶνα ποικιλίας καταστᾶσα πρὸς
τὴν πάρδαλιν ἠξίου τὰ ἐντὸς αὐτῆς καταμαθεῖν τὸν
δικαστήν, ποικιλωτέρα γὰρ ἐκεῖθεν φανεῖσθαι· σὺ C
δὲ τὰ τεκτόνων καὶ λιθοξόων ἔργα περινοστεῖς,
οἶκον ἡγούμενος οὐ τὰ ἐντὸς ἑκάστου καὶ οἰκεῖα,
παῖδας καὶ γάμον καὶ φίλους καὶ θεράποντας, οἷς
κἂν ἐν μυρμηκιᾷ τις ἢ νεοττιᾷ νοῦν ἔχουσι καὶ

σωφρονοῦσι κοινωνῇ τῶν ὑπόντων, χρηστὸν οἶκον οἰκεῖ καὶ μακάριον. ἐγὼ μὲν οὖν’ ἔφη ‘ταῦτα καὶ πρὸς Αἴσωπον ἀποκρίνομαι καὶ Διοκλεῖ συμβάλλομαι· τῶν δ’ ἄλλων ἕκαστος ἀποφαίνεσθαι δίκαιός ἐστι τὴν ἑαυτοῦ γνώμην.’ τοῦτον οὖν ἄριστον ὁ Σόλων εἶπεν αὐτῷ δοκεῖν οἶκον, ὅπου τὰ κτήματα D μήτε κτωμένοις ἀδικία μήτε φυλάττουσιν ἀπιστία μήτε δαπανῶσι μετάνοια πρόσεστιν. ὁ δὲ Βίας ἐν ᾧ τοιοῦτός ἐστιν ὁ δεσπότης δι’ αὑτὸν οἷος ἔξω διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ Θαλῆς ἐν ᾧ πλείστην ἄγειν τῷ δεσπότῃ σχολὴν ἔξεστιν. ὁ δὲ Κλεόβουλος εἰ πλείονας ἔχοι τῶν φοβουμένων αὐτὸν τοὺς φιλοῦντας ὁ δεσπότης. ὁ δὲ Πιττακὸς εἶπεν ‘ὡς ἄριστος οἶκός ἐστιν ὁ τῶν περισσῶν μηδενὸς δεόμενος καὶ τῶν ἀναγκαίων μηδενὸς ἐνδεόμενος.’ ὁ δὲ Χίλων ἔφη δεῖν μάλιστα βασιλευομένῃ πόλει προσεοικέναι τὸν οἶκον. εἶτα προσεπεῖπεν ὅτι καὶ Λυκοῦργος πρὸς τὸν κελεύοντα δημοκρατίαν ἐν τῇ πόλει E καταστῆσαι ‘πρῶτος’ ἔφη ‘ποίησον ἐν τῇ οἰκίᾳ σου δημοκρατίαν.’

13. Ἐπεὶ δὲ καὶ οὗτος ἔσχεν ὁ λόγος τέλος, ἡ μὲν Εὔμητις ἐξῆλθε μετὰ τῆς Μελίσσης, τοῦ δὲ Περιάνδρου τῷ Χίλωνι προπιόντος εὐμεγέθη κύλικα, τῷ δὲ Βίαντι τοῦ Χίλωνος, Ἄρδαλος ἐπαναστὰς καὶ προσαγορεύσας τὸν Αἴσωπον ‘σὺ δ’ οὐκ ἄν’ ἔφη ‘διαπέμψαιο δεῦρο τὸ ποτήριον πρὸς ἡμᾶς, ὁρῶν τούτους ὥσπερ τὴν Βαθυκλέους κύλικα διαπεμπο-

5 τοῦτον — εἶπεν Stobaeus Floril. LXXX 14: οὕτως ὁ σόλων ἄριστον 14 μηδενὸς δεόμενος Stobaeus

μένους ἀλλήλοις, ἑτέρῳ δὲ μὴ μεταδιδόντας;' καὶ ὁ Αἴσωπος 'ἀλλ' οὐ δεῖ τοῦτ'' ἔφη 'τὸ ποτήριον δημο- F τικὸν εἶναι· Σόλωνι γὰρ ἔκπαλαι παράκειται μόνῳ.' τὸν οὖν Μνησίφιλον προσαγορεύσας ὁ Πιττακὸς ἠρώτησε τί οὐ πίνει Σόλων ἀλλὰ καταμαρτυρεῖ τῶν ποιημάτων ἐν οἷς γέγραφεν

'ἔργα δὲ Κυπρογενοῦς νῦν μοι φίλα καὶ Διονύσου
καὶ Μουσέων, ἃ τίθησ' ἀνδράσιν εὐφροσύνας'.

ὑποφθάσας δ' Ἀνάχαρσις 'σὲ γάρ, ὦ Πιττακέ, καὶ τὸν σὸν ἐκεῖνον τὸν χαλεπὸν φοβεῖται νόμον, ἐν ᾧ γέγραφας Ἐάν τις ὁτιοῦν μεθύων ἁμάρτῃ, διπλασίαν ἢ τῷ νήφοντι τὴν ζημίαν εἶναι.' καὶ ὁ Πιττακός 'σὺ δέ γ'' εἶπεν 'οὕτως ἐξύβρισας εἰς τὸν νόμον, ὥστε πέρυσι παρὰ λίβυτ' ἀδελφῷ μεθυσθεὶς ἆθλον 156 αἰτεῖν καὶ στέφανον.' 'τί δ' οὐκ ἔμελλον' ἔφη ὁ Ἀνάχαρσις 'τῷ πλεῖστον πιόντι προκειμένων ἄθλων πρῶτος μεθυσθεὶς ἀπαιτεῖν τὸ νικητήριον; ἢ διδάξατέ μ' ὑμεῖς, τί τέλος ἐστὶ τοῦ πολὺν πιεῖν ἄκρατον ἢ τὸ μεθυσθῆναι.' τοῦ δὲ Πιττακοῦ γελάσαντος ὁ Αἴσωπος λόγον εἶπε τοιοῦτον· 'λύκος ἰδὼν ποιμένας ἐσθίοντας ἐν σκηνῇ πρόβατον ἐγγὺς προσελθὼν 'ἡλίκος ἂν ἦν' ἔφη 'θόρυβος ὑμῖν, εἰ ἐγὼ τοῦτ' ἐποίουν.' καὶ ὁ Χίλων 'ὀρθῶς' ἔφη 'Αἴσωπος ἠμύνατο, μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπιστομισθεὶς ὑφ' ἡμῶν, εἶτα νῦν ὁρῶν ἑτέρους τὸν Μνησιφίλου λόγον ὑφῃρπακότας· Μνησίφιλος γὰρ ᾐτήθη τὴν ὑπὲρ Σό-

2 οὐ δεῖ Madvigius: οὐδὲ 7 Bergk. 2 p. 50 14 παρὰ Διβουτάδῃ Δελφῷ Madvigius

λωνος ἀπόκρισιν.’ ‘καὶ λέγω’ ὁ Μνησίφιλος εἶπεν B ‘εἰδὼς ὅτι Σόλωνι δοκεῖ πάσης τέχνης καὶ δυνάμεως ἀνθρωπίνης τε καὶ θείας ἔργον εἶναι τὸ γιγνόμενον μᾶλλον ἢ δι’ οὗ γίγνεται, καὶ τὸ τέλος ἢ τὰ πρὸς τὸ τέλος. ὑφάντης τε γὰρ ἂν οἶμαι χλαμύδα ποιήσαιτο μᾶλλον ἔργον αὑτοῦ καὶ ἱμάτιον ἢ κανόνων διάθεσιν καὶ ἀνέγερσιν ἀγνύθων, χαλκεύς τε κόλλησιν σιδήρου καὶ στόμωσιν πελέκεως μᾶλλον ἤ τι τῶν ἕνεκα τούτου γιγνομένων ἀναγκαίων, οἷον ἀνθράκων ἐκζωπύρησιν ἢ λατύπης παρασκευήν. ἔτι δὲ μᾶλλον ἀρχιτέκτων μέμψαιτ’ ἂν ἡμᾶς ἔργον αὐτοῦ μὴ ναῦν μηδ’ οἰκίαν ἀποφαίνοντας, ἀλλὰ τρυπῆσαι C ξύλα καὶ φυρᾶσαι πηλόν· αἱ δὲ Μοῦσαι καὶ παντάπασιν, εἰ νομίζοιμεν αὐτῶν ἔργον εἶναι κιθάραν καὶ αὐλούς, ἀλλὰ μὴ τὸ παιδεύειν τὰ ἤθη καὶ παρηγορεῖν τὰ πάθη τῶν χρωμένων μέλεσι καὶ ἁρμονίαις. οὐκοῦν οὐδὲ τῆς Ἀφροδίτης ἔργον ἐστὶ συνουσία καὶ μῖξις, οὐδὲ τοῦ Διονύσου μέθη καὶ οἶνος, ἀλλ’ ἣν ἐμποιοῦσι διὰ τούτων φιλοφροσύνην καὶ πόθον καὶ ὁμιλίαν ἡμῖν καὶ συνήθειαν πρὸς ἀλλήλους· ταῦτα γὰρ ἔργα θεῖα καλεῖ Σόλων, καὶ ταῦτά φησιν ἀγαπᾶν καὶ διώκειν μάλιστα πρεσβύτης γενόμενος. ἔστι δὲ τῆς μὲν πρὸς γυναῖκας ἀνδρῶν ὁμοφροσύνης καὶ φιλίας δημιουργὸς ἡ Ἀφροδίτη, D τοῖς σώμασιν ὑφ’ ἡδονῆς ἅμα συμμιγνύουσα καὶ συντήκουσα τὰς ψυχάς· τοῖς δὲ πολλοῖς καὶ μὴ πάνυ συνήθεσι μηδ’ ἄγαν γνωρίμοις ὁ Διόνυσος ὥσπερ ἐν πυρὶ τῷ οἴνῳ μαλάσσων τὰ ἤθη καὶ ἀνυγραίνων

1 λέγω W: λέγων 5 ποιήσαιτο idem: ποιήσαι

ἀρχήν τινα συγκράσεως πρὸς ἀλλήλους καὶ φιλίας ἐνδίδωσιν. ὅταν δὲ τοιοῦτοι συνέλθωσιν ἄνδρες, οἵους ὁ Περίανδρος ὑμᾶς παρακέκληκεν, οὐδὲν ἔργον ἐστὶν οἶμαι κύλικος οὐδ' οἰνοχόης, ἀλλ' αἱ Μοῦσαι καθάπερ κρατῆρα νηφάλιον ἐν μέσῳ προθέμεναι τὸν λόγον, ᾧ πλεῖστον ἡδονῆς ἅμα καὶ παιδιᾶς καὶ σπουδῆς ἔνεστιν, ἐγείρουσι τούτῳ καὶ κατάρδουσι καὶ διαχέουσι τὴν φιλοφροσύνην, ἐῶσαι τὰ πολλὰ τὴν οἰνοχόην ἀτρέμα κεῖσθαι 'κρητῆρος E ὕπερθεν', ὅπερ ἀπηγόρευσεν Ἡσίοδος ἐν τοῖς πίνειν μᾶλλον ἢ διαλέγεσθαι δυναμένοις. ἐπεὶ τάς γε προπόσεις αὐτάς' ἔφη 'πυνθάνομαι λέγειν τοῖς παλαιοῖς ἐνδεῖν, 'δαιτρόν', ὡς Ὅμηρος ἔφη, καὶ μετρητὸν ἑκάστου πίνοντος, εἶθ' ὥσπερ αἴας μερίδος μεταδιδόντος τῷ πλησίον.' εἰπόντος δὲ ταῦτα τοῦ Μνησιφίλου Χερσίας ὁ ποιητής (ἀφεῖτο γὰρ ἤδη τῆς αἰτίας καὶ διήλλακτο τῷ Περιάνδρῳ νεωστί, Χίλωνος F δεηθέντος) 'ἆρ' οὖν' ἔφη 'καὶ τοῖς θεοῖς ὁ Ζεύς, ὥσπερ τοῖς ἀριστεῦσιν ὁ Ἀγαμέμνων, μετρητὸν ἐνέχει τὸ ποτόν, ὅτε προύπινον ἀλλήλοις ἑστιώμενοι παρ' αὐτῷ;' καὶ ὁ Κλεόδωρος 'σὺ δ' ὦ Χερσία' εἶπεν, 'εἰ τὴν ἀμβροσίαν τῷ Διὶ πελειάδες τινὲς κομίζουσιν, ὡς ὑμεῖς λέγετε, τὰς Πλαγκτὰς ὑπερπετόμεναι χαλεπῶς καὶ μόλις, οὐ νομίζεις καὶ τὸ νέκταρ αὐτῷ δυσπόριστον εἶναι καὶ σπάνιον, ὥστε 157 φείδεσθαι καὶ παρέχειν ἑκάστῳ τεταμιευμένον;'

9 κρητῆρος H: κρατῆρος 10 Ἡσίοδος] OD 742 11 γε R: τε 13 ἐνδεῖν, δαιτρόν scripsi: ἔνδεινον Ὅμηρος] Δ 262 14 αἴας] λείας Hauptius

14. 'Ἴσως' εἶπεν ὁ Χερσίας· 'ἀλλ' ἐπεὶ πάλιν περὶ οἰκονομίας λόγος γέγονε, τίς ἂν ὑμῶν φράσειεν ἡμῖν τὸ ἀπολειπόμενον; ἀπολείπεται δ' οἶμαι κτήσεώς τι λαβεῖν μέτρον αὐτάρκους καὶ ἱκανῆς ἐσομένης.' καὶ ὁ Κλεόβουλος 'ἀλλὰ τοῖς μὲν σοφοῖς' ἔφη 'μέτρον ὁ νόμος δέδωκε, πρὸς δὲ τοὺς φαύλους ἐρῶ λόγον τῆς ἐμῆς θυγατρὸς ὃν πρὸς τὸν ἀδελφὸν εἶπεν. ἔφη γὰρ τὴν Σελήνην δεῖσθαι τῆς ἑαυτῆς μητρὸς ὅπως αὐτῇ χιτώνιον ὑφήνῃ σύμμετρον· τὴν B δ' εἰπεῖν 'καὶ πῶς σύμμετρον ὑφήνω; νῦν μὲν γὰρ ὁρῶ σε πανσέληνον, αὖθις δὲ μηνοειδῆ, τοτὲ δ' ἀμφίκυρτον'. οὕτω δή, ὦ φίλε Χερσία, καὶ πρὸς ἄνθρωπον ἀνόητον καὶ φαῦλον οὐδέν ἐστι μέτρον οὐσίας· ἄλλοτε γὰρ ἄλλος ἐστὶ ταῖς χρείαις διὰ τὰς ἐπιθυμίας καὶ τὰς τύχας, ὥσπερ ὁ Αἰσώπειος κύων, ὃν οὑτοσί φησιν ἐν τῷ χειμῶνι συστρεφόμενον καὶ συσπειρώμενον διὰ τὸ ῥιγοῦν οἰκίαν ποιεῖν διανοεῖσθαι, θέρους δ' αὖ πάλιν ἐκτεταμένον καθεύδοντα φαίνεσθαι μέγαν ἑαυτῷ καὶ μήτ' ἀναγκαῖον ἡγεῖσθαι μήτε μικρὸν ἔργον οἰκίαν περιβαλέσθαι τοσαύτην. ἢ γὰρ οὐχ ὁρᾷς' εἶπεν 'ὦ Χερσία, καὶ τοὺς μικροὺς C νῦν μὲν εἰς μικρὰ κομιδῇ συστέλλοντας ἑαυτοὺς ὡς στρογγύλως καὶ Λακωνικῶς βιωσομένους, νῦν δέ, εἰ μὴ τὰ πάντων ἔχουσιν ἰδιωτῶν ἅμα καὶ βασιλέων, ὑπ' ἐνδείας ἀπολεῖσθαι νομίζοντας;' ὡς οὖν ὁ Χερσίας ἀπεσιώπησεν, ὑπολαβὼν ὁ Κλεόδωρος 'ἀλλὰ καὶ τοὺς σοφοὺς' εἶπεν 'ὑμᾶς ὁρῶμεν ἀνίσοις μέτροις τὰς κτήσεις νενεμημένας πρὸς ἀλλήλους

2 περὶ W 15 *Αἰσώπειος* scripsi: *αἰσώπιος*

ἔχοντας.’ καὶ ὁ Κλεόβουλος ‘ὁ γάρ τοι νόμος’ εἶπεν ‘ὦ βέλτιστε ἀνδρῶν, ὡς ὑφάντης ἑκάστῳ τὸ πρέπον ἡμῶν καὶ τὸ μέτριον καὶ τὸ ἁρμόττον ἀποδίδωσι. καὶ σὺ καθάπερ τῳ νόμῳ τῷ λόγῳ τρέφων καὶ διαιτῶν D καὶ φαρμακεύων τοὺς κάμνοντας οὐκ ἴσον ἑκάστῳ, τὸ δὲ προσῆκον ἀπονέμεις ἅπασιν.’ ὑπολαβὼν δ’ ὁ Ἄρδαλος ‘ἆρ’ οὖν’ ἔφη ‘καὶ τὸν ἑταῖρον ὑμῶν Σόλωνος δὲ ξένον Ἐπιμενίδην νόμος τις ἀπέχεσθαι τῶν ἄλλων σιτίων κελεύει, τῆς δ’ ἀλίμου δυνάμεως ἣν αὐτὸς συντίθησι μικρὸν εἰς τὸ στόμα λαμβάνοντα διημερεύειν ἀνάριστον καὶ ἄδειπνον;’ ἐπιστήσαντος δὲ τοῦ λόγου τὸ συμπόσιον ὁ μὲν Θαλῆς ἐπισκώπτων εὖ φρονεῖν ἔφη τὸν Ἐπιμενίδην ὅτι μὴ βούλεται πράγματα ἔχειν ἀλῶν τὰ σιτία καὶ πέττων ἑαυτῷ, καθάπερ Πιττακός. ἐγὼ γάρ’ εἶπε ‘τῆς E ξένης ἤκουον ᾀδούσης πρὸς τὴν μύλην, ἐν Ἐρέσῳ γενόμενος,

‘ἄλει μύλα ἄλει·
καὶ γὰρ Πιττακὸς ἄλει
μεγάλας Μυτιλάνας βασιλεύων.’

ὁ δὲ Σόλων ἔφη θαυμάζειν τὸν Ἄρδαλον εἰ τὸν νόμον οὐκ ἀνέγνωκε τῆς διαίτης τοῦ ἀνδρὸς ἐν τοῖς ἔπεσι τοῖς Ἡσιόδου γεγραμμένον· ἐκεῖνος γάρ ἐστιν ὁ πρῶτος Ἐπιμενίδῃ σπέρματα τῆς τροφῆς ταύτης παρασχὼν καὶ ὁ ζητεῖν διδάξας

4 τῳ scripsi: τῷ 18 Bergk. 3 p. 673 20 Μυτιλάνας scripsi: μιτυλάνας 23 Ἡσιόδου] OD 41 25 ὁ ζητεῖν scripsi: ζητεῖν ὁ

F ‘ὅσον ἐν μαλάχῃ τε καὶ ἀσφοδέλῳ μέγ’ ὄνειαρ’.

‘οἴει γάρ’ ὁ Περίανδρος εἶπε ‘τὸν Ἡσίοδον ἐννοῆσαί τι τοιοῦτον, οὐκ ἐπαινέτην ὄντα φειδοῦς ἀεὶ καὶ πρὸς τὰ λιτότατα τῶν ὄψων ὡς ἥδιστα παρακαλεῖν ἡμᾶς; ἀγαθὴ μὲν γὰρ ἡ μαλάχη βρωθῆναι, γλυκὺς δ’ ὁ ἀνθέρικος· τὰ δ’ ἄλιμα ταῦτα καὶ ἄδιψα φάρμακα μᾶλλον ἢ σιτία πυνθάνομαι, καὶ μέλι καὶ τυρόν τινα βαρβαρικὸν δέχεσθαι καὶ σπέρματα πάμπολλα τῶν οὐκ εὐποριστων. πῶς οὖν οὐκ ἂν τῷ Ἡσιόδῳ τὸ ‘πηδάλιον μὲν ὑπὲρ καπνοῦ’ κείμενον

‘ἔργα βοῶν δ’ ἀπόλοιτο καὶ ἡμιόνων ταλαεργῶν’,

εἰ τοσαύτης δεήσει παρασκευῆς; θαυμάζω δέ σου
158 τὸν ξένον ὦ Σόλων εἰ Δηλίοις ἔναγχος ποιησάμενος τὸν μέγαν καθαρμὸν οὐχ ἱστόρησε παρ’ αὐτοῖς εἰς τὸ ἱερὸν κομιζόμενα τῆς πρώτης ὑπομνήματα τροφῆς καὶ δείγματα μετ’ ἄλλων εὐτελῶν καὶ αὐτοφυῶν μαλάχην καὶ ἀνθέρικον, ὧν εἰκός ἐστι καὶ τὸν Ἡσίοδον προξενεῖν ἡμῖν τὴν λιτότητα καὶ τὴν ἀφέλειαν.’ ‘οὐ ταῦτ’’ ἔφη ‘μόνον’ ὁ Ἀνάχαρσις ‘ἀλλὰ καὶ πρὸς ὑγίειαν ἐν τοῖς μάλιστα τῶν λαχάνων ἑκάτερον ἐπαινεῖται.’ καὶ ὁ Κλεόδωρος ‘ὀρθῶς’ ἔφη ‘λέγεις. ἰατρικὸς γὰρ Ἡσίοδος ὢν δῆλός ἐστιν οὐκ ἀμελῶς
B οὐδ’ ἀπείρως περὶ διαίτης καὶ κράσεως οἴνου καὶ ἀρετῆς ὕδατος καὶ λουτροῦ καὶ γυναικῶν διαλεγόμενος καὶ συνουσίας καιροῦ καὶ βρεφῶν καθίσεως.

9 ἂν Pflugkius: ἐν Ἡσιόδῳ] OD 45 10 μὲν H ex l. l. 12 δεήσειε idem 22 ὢν W: ὡς 25 καθίσεως] Hesiod. OD 750

ἀλλ' Ἡσιόδου μὲν ἐμοὶ δοκεῖ δικαιότερον Αἴσωπος αὑτὸν ἀποφαίνειν μαθητὴν ἢ Ἐπιμενίδης· τούτῳ γὰρ ἀρχὴν τῆς καλῆς ταύτης καὶ ποικίλης καὶ πολυγλώσσου σοφίας ὁ πρὸς τὴν ἀηδόνα λόγος τοῦ ἱέρακος παρέσχηκεν. ἐγὼ δ' ἂν ἡδέως ἀκούσαιμι Σόλωνος· εἰκὸς γὰρ αὐτὸν πεπύσθαι, πολὺν χρόνον Ἀθήνησιν Ἐπιμενίδῃ συγγενόμενον, ὅ τι δὴ παθὼν ἢ σοφιζόμενος ἐπὶ τοιαύτην ἦλθε δίαιταν.'

15. Καὶ ὁ Σόλων ἔφη 'τί δὲ τοῦτ' ἐκεῖνον ἐρωτᾶν ἔδει; δῆλον γὰρ ἦν ὅτι τοῦ μεγίστου τῶν C ἀγαθῶν καὶ κρατίστου δεύτερόν ἐστι τὸ δεῖσθαι τροφῆς βραχυτάτης. ἢ τὸ μέγιστον οὐ δοκεῖ σοι τὸ μηδ' ὅλως τροφῆς δεῖσθαι;' 'οὐδαμῶς' ὁ Κλεόδωρος 'ἔμοιγ'' εἶπεν, 'εἰ δεῖ τὸ φαινόμενον εἰπεῖν, καὶ μάλιστα παρακειμένης τραπέζης, ἣν ἀναιροῦσιν αἰρομένης τροφῆς φιλίων θεῶν βωμὸν οὖσαν καὶ ξενίων. ὡς δὲ Θαλῆς λέγει τῆς γῆς ἀναιρεθείσης σύγχυσιν τὸν ὅλον ἕξειν κόσμον, οὕτως οἴκου διάλυσις ἡ τροφῆς ἀναίρεσίς ἐστι· συναναιρεῖται γὰρ αὐτῇ πῦρ ἑστιοῦχον ἑστία κρατῆρες ὑποδοχαὶ ξενισμοί, φιλανθρωπότατα καὶ πρῶτα κοινωνήματα πρὸς ἀλλήλους, μᾶλλον δὲ σύμπας ὁ βίος, εἴ γε διαγωγή τίς ἐστιν D ἀνθρώπου πράξεων ἔχουσα διέξοδον, ὧν ἡ τῆς τροφῆς χρεία καὶ παρασκευὴ τὰς πλείστας παρακαλεῖ. δεινὸν μὲν οὖν, ὦ ἑταῖρε, καὶ τὸ γεωργίας αὐτῇ· διολλυμένη γὰρ αὖθις ἀπολείπει γῆν ἡμῖν ἄμορφον καὶ ἀκάθαρτον, ὕλης ἀκάρπου καὶ ῥευμάτων πλημ-

1 Ἡσιόδου] OD 203 12 σοι addidi 18 ἡ τροφῆς ἀναίρεσις supplevi 22 εἴ γε Xylander: εἴ τε

μελῶς φερομένων ὑπ' ἀργίας ἀνάπλεων. συναπόλ-
λυσι δὲ καὶ τέχνας πάσας καὶ ἐργασίας, ὧν ἔξαρχός
ἐστι καὶ παρέχει βάσιν πάσαις καὶ ὕλην, καὶ τὸ
E μηδέν εἰσι, ταύτης ἐκποδὼν γενομένης. καταλύονται
δὲ καὶ τιμαὶ θεῶν, Ἡλίῳ μὲν μικράν, ἔτι δ' ἐλάττω
Σελήνῃ χάριν αὐγῆς μόνον καὶ ἀλέας ἀνθρώπων
ἐχόντων. ὀμβρίῳ δὲ Διὶ καὶ προηροσίᾳ Δήμητρι
καὶ φυταλμίῳ Ποσειδῶνι ποῦ βωμὸς ἔσται, ποῦ δὲ
θυσία; πῶς δὲ χαριδότης ὁ Διόνυσος, εἰ δεησόμεθα
μηδενὸς ὧν δίδωσι; τί δὲ θύσομεν ἢ σπείσομεν;
τίνος δ' ἀπαρξόμεθα; πάντα γὰρ ταῦτα τῶν μεγί-
στων ἀνατροπὴν καὶ σύγχυσιν ἔχει πραγμάτων. ἡδο-
νῆς δὲ πάσης μὲν περιέχεσθαι καὶ πάντως ἀλόγιστόν
ἐστι, πᾶσαν δὲ φεύγειν καὶ πάντως ἀναίσθητον.
τὴν μὲν οὖν ψυχὴν ἑτέραις τισὶν ἡδοναῖς χρῆσθαι
F κρείττοσιν ὑπαρχέτω. τῷ δὲ σώματι λαβεῖν ἡδονὴν
τῆς ἀπὸ τοῦ τρέφεσθαι δικαιοτέραν οὐκ ἔστιν, ὅπερ
οὐδένα λέληθεν ἀνθρώπων· ταύτην γὰρ ἐν μέσῳ
θέμενοι κοινωνοῦσιν ἀλλήλοις δείπνων καὶ τραπέ-
ζης, ἀφροδισίων δὲ νύκτα καὶ πολὺ προβάλλονται
σκότος, ἡγούμενοι τὸ τούτων κοινωνεῖν ἀναίσχυντον
εἶναι καὶ θηριῶδες, ὡς τὸ μὴ κοινωνεῖν ἐκείνης.'
ὑπολαβὼν οὖν ἐγὼ τοῦ Κλεοδώρου διαλιπόντος
'ἐκεῖνο δ' οὐ λέγεις' εἶπον, 'ὅτι καὶ τὸν ὕπνον ἅμα
τῇ τροφῇ συνεκβάλλομεν; ὕπνου δὲ μὴ ὄντος οὐδ'
159 ὄνειρός ἐστιν, ἀλλ' οἴχεται τὸ πρεσβύτατον ἡμῖν
μαντεῖον. ἔσται δὲ μονοειδὴς ὁ βίος καὶ τρόπον

5 δὲ Meziriacus μὲν idem: δὲ   8 ἔσται R: ἐστι
17 ἔστιν H: ἔστιν εὑρεῖν   21 τὸ τούτων R: ταύτης τὸ

τινὰ μάτην τὸ σῶμα περικείσεται τῇ ψυχῇ· τὰ πλεῖστα γὰρ αὐτοῦ καὶ κυριώτατα τῶν μερῶν ἐπὶ τὴν τροφὴν ὄργανα παρεσκεύασται, γλῶττα καὶ ὀδόντες καὶ στόμαχος καὶ ἧπαρ. ἀργὸν γὰρ οὐδέν ἐστιν οὐδὲ πρὸς ἄλλην συντεταγμένον χρείαν· ὥσθ' ὁ μὴ δεόμενος τροφῆς οὐδὲ σώματος δεῖται. τοῦτο δ' αὐτὸν ἦν αὑτοῦ μὴ δεῖσθαι· σὺν σώματι γὰρ ἡμῶν ἕκαστος.' 'ἡμεῖς μὲν οὖν' ἔφην ἐγώ 'ταύτας τῇ γαστρὶ συμβολὰς εἰσφέρομεν· εἰ δὲ Σόλων ἤ τις ἄλλος τι κατηγορεῖ, ἀκουσόμεθα.'

16. 'Πάνυ μὲν οὖν' ἔφη ὁ Σόλων, 'μὴ καὶ τῶν B Αἰγυπτίων ἀκριτώτεροι φανῶμεν, οἳ τὸν νεκρὸν ἀνατεμόντες ἔδειξαν τῷ ἡλίῳ, εἶτ' αὐτὰ μὲν εἰς τὸν ποταμὸν κατέβαλον, τοῦ δ' ἄλλου σώματος ὡς ἤδη καθαροῦ γεγονότος ἐπιμέλονται. τῷ γὰρ ὄντι τοῦτ' ἐστὶ τὸ μίασμα τῆς σαρκὸς ἡμῶν καὶ ὁ τάρταρος ὁ ἐν Ἅιδου, δεινῶν τινων ῥευμάτων καὶ πνεύματος ὁμοῦ καὶ πυρὸς συμπεφυρμένου καὶ νεκρῶν περίπλεως. ζῶν γὰρ οὐδεὶς ἀπ' οὐδενὸς τρέφεται ζῶντος, ἀλλὰ θανατοῦντες τὰ ἔμψυχα καὶ τὰ φυόμενα τῷ τρέφεσθαι καὶ αὔξεσθαι μετέχοντα τοῦ ζῆν ἀπολλύντες ἀδικοῦμεν. ἀπόλλυται γὰρ ἐξ οὗ πέφυκε C τὸ μεταβάλλον εἰς ἄλλο, καὶ πᾶσαν φθείρεται φθοράν, ὅπως ἂν θατέρου τροφὴ γένοιτο. τὸ δ' ἀπέχεσθαι σαρκῶν ἐδωδῆς, ὥσπερ Ὀρφέα τὸν παλαιὸν ἱστοροῦσι, σόφισμα μᾶλλον ἢ φυγὴ τῶν περὶ τὴν

13 ἀνατεμόντες Winckelmannus: ἀνατέμνοντες εἶτ' αὐτὰ] fort. εἶτα τὰ ἔντερα (vel τὰ ἔγκατα) 19 οὐδεὶς R

τροφὴν ἀδικημάτων ἐστί. φυγὴ δὲ μία καὶ καθαρμὸς εἰς δικαιοσύνην τέλειος αὐτάρκη καὶ ἀπροσδεᾶ γενέσθαι. ᾧ δ' ἄνευ κακώσεως ἑτέρου τὴν αὑτοῦ σωτηρίαν ἀμήχανον ὁ θεὸς πεποίηκε, τούτῳ τὴν φύσιν ἀρχὴν ἀδικίας προστέθεικεν. ἆρ' οὖν οὐκ ἄξιον, ὦ φίλε, συνεκτεμεῖν ἀδικίᾳ κοιλίαν καὶ στόμαχον καὶ ἧπαρ, ἃ καλοῦ μὲν οὐδενὸς αἴσθησιν D ἡμῖν οὐδ' ὄρεξιν ἐνδίδωσι, σκεύεσι δὲ μαγειρικοῖς, οἷα κοπίδες καὶ λέβητες, τὰ δὲ μυλωθρικοῖς καὶ καμίνοις καὶ φρεωρύχοις καὶ μακτηρίοις ἔοικεν; ἀτεχνῶς δὲ τῶν πολλῶν ἴδοι τις ἂν ὥσπερ ἐν μυλῶνι τῷ σώματι τὴν ψυχὴν ἐγκεκαλυμμένην ἀεὶ περὶ τὴν τῆς τροφῆς χρείαν κυκλοῦσαν, ὥσπερ ἀμέλει καὶ ἡμεῖς ἄρτι μὲν οὔθ' ἑωρῶμεν ἀλλήλους οὔτ' ἠκούομεν, ἀλλ' ἕκαστος ἐγκεκυφὼς ἐδούλευε τῇ περὶ τὴν τροφὴν χρείᾳ. νυνὶ δ' ἐπαρθεισῶν τῶν τραπεζῶν ἐλεύθεροι γεγονότες ὡς ὁρᾷς, ἐστεφανωμένοι περὶ λόγους διατρίβομεν καὶ ἀλλήλοις σύνεσμεν καὶ E σχολὴν ἄγομεν, εἰς τὸ μὴ δεῖσθαι τροφῆς ἐληλυθότες. ἆρ' οὖν, ἄνπερ ἡ νῦν οὖσα περὶ ἡμᾶς ἕξις ἄπαυστος διαμένῃ παρὰ πάντα τὸν βίον, οὐκ ἀεὶ σχολὴν ἕξομεν ἀλλήλοις συνεῖναι, μὴ δεδιότες πενίαν μηδ' εἰδότες πλοῦτον; ὁ γὰρ τῶν περισσῶν ζῆλος εὐθὺς ἀκολουθεῖ καὶ συνοικίζεται τῇ χρείᾳ τῶν ἀναγκαίων. ἀλλ' οἴεται δεῖν τροφὴν εἶναι Κλεόδωρος, ὅπως τράπεζαι καὶ κρατῆρες ὦσι, καὶ Δήμητρι

2 τέλειος R: τελειοῖ 11 μυλῶνι scripsi: μύλωνι 13 τροφῆς Amiotus: ψυχῆς 26 καὶ Δήμητρι H: αἳ δήμητρι

καὶ Κόρῃ θύωμεν. ἕτερος δέ τις ἀξιούτω μάχας εἶναι καὶ πόλεμον, ἵνα καὶ τείχη καὶ νεωσοίκους καὶ ὁπλοθήκας ἔχωμεν καὶ θύωμεν ἑκατομφόνια, καθάπερ F *φασὶ νόμον εἶναι Μεσσηνίοις. ἄλλον δὲ πρὸς τὴν ὑγίειαν οἶμαι χαλεπαίνειν· δεινὸν γὰρ εἰ μηδενὸς νοσοῦντος οὐ στρωμνῆς ἔτι μαλακῆς ὄφελος οὐ κλίνης, οὐκ Ἀσκληπιῷ θύσομεν οὐκ ἀποτροπαίοις, ἰατρικὴ δὲ μετ᾽ ὀργάνων καὶ φαρμάκων ἀποκείσεται τοσούτων ἀκλεὴς καὶ ἀπόθεστος. ἢ τί ταῦτ᾽ ἐκείνων διαφέρει; καὶ γὰρ ἡ τροφὴ λιμοῦ φάρμακον προσάγεται, καὶ θεραπεύειν ἑαυτοὺς λέγονται πάντες οἱ τρεφόμενοι καὶ διαιτᾶν, οὐχ ὡς ἡδύ τι καὶ κεχαρισμένον* 160 *ἀλλ᾽ ὡς ἀναγκαῖον τοῦτο τῇ φύσει πράττοντες. ἐπεὶ λύπας γε πλείονας ἔστιν ἀπὸ τῆς τροφῆς τῶν ἡδονῶν γιγνομένας καταριθμῆσαι, μᾶλλον δ᾽ ἡ μὲν ἡδονὴ καὶ τόπον ἔχει βραχὺν ἐν τῷ σώματι καὶ χρόνον οὐ πολύν· ἡ δὲ περὶ τὴν διοίκησιν αὐτῆς ἀσχολία καὶ δυσχέρεια τί δεῖ λέγειν ὅσων αἰσχρῶν καὶ ὀδυνηρῶν ἡμᾶς ἐμπίπλησιν; οἶμαι γὰρ εἰς ταῦτα βλέψαντα τὸν Ὅμηρον ἀποδείξει κεχρῆσθαι περὶ θεῶν τοῦ μὴ ἀποθνήσκειν τῷ μὴ τρέφεσθαι*

ʽοὐ γὰρ σῖτον ἔδουσ᾽, οὐ πίνουσ᾽ αἴθοπα οἶνον·
τοὔνεκ᾽ ἀναίμονές εἰσι καὶ ἀθάνατοι καλέονται᾽,

ὡς μὴ μόνον τοῦ ζῆν ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀποθνήσκειν B *τὴν τροφὴν ἐφόδιον οὖσαν. ἐκ ταύτης γὰρ αἱ νόσοι*

1 *θύωμεν* H: *θύων ἔτι* 7 *οὐκ*] prius *οὐδ᾽* idem 9 *ἀπόθεστος* W: *ἀπόθετος* 12 *καὶ διαιτᾶν* Duebnerus: *δίαιταν* 14 *γε* R: *τε* 19 *ταῦτα* Pflugkius: *τοσαῦτα* 22 Homer *E* 341

συντρεφόμεναι τοῖς σώμασιν οὐκ ἔλαττον ἐνδείας κακὸν ἔχουσι τὴν πλήρωσιν· πολλάκις δὲ καὶ μεῖζόν ἐστιν ἔργον τοῦ πορίσαι τροφὴν καὶ συναγαγεῖν τὸ καταναλῶσαι καὶ διαφορῆσαι πάλιν εἰς τὸ σῶμα παραγενομένην. ἀλλ' ὥσπερ εἰ διαποροῖεν αἱ Δαναΐδες τίνα βίον βιώσονται καὶ τί πράξουσιν ἀπαλλαγεῖσαι τῆς περὶ τὸν πίθον λατρείας καὶ πληρώσεως, οὕτω διαποροῦμεν ἡμεῖς, εἰ γένοιτο παύσασθαι C φοροῦντας εἰς τὴν σάρκα τὴν ἄτρυτον ἐκ γῆς ἅμα καὶ θαλάττης τοσαῦτα, τί πράξομεν ἀπειρίᾳ τῶν καλῶν τὸν ἐπὶ τοῖς ἀναγκαίοις στέργοντες βίον. ὥσπερ οὖν οἱ δουλεύσαντες, ὅταν ἐλευθερωθῶσιν, ἃ πάλαι τοῖς δεσπόταις ἔπραττον ὑπηρετοῦντες, ταῦτα πράττουσιν αὑτοῖς καὶ δι' αὑτούς, οὕτως ἡ ψυχὴ νῦν μὲν τρέφει τὸ σῶμα πολλοῖς πόνοις καὶ ἀσχολίαις, εἰ δ' ἀπαλλαγείη τῆς λατρείας, αὑτὴν δήπουθεν ἐλευθέραν γενομένην θρέψει καὶ βιώσεται, εἰς αὑτὴν ὁρῶσα καὶ τὴν ἀλήθειαν, οὐδενὸς περισπῶντος οὐδ' ἀπάγοντος.' τὰ μὲν οὖν ῥηθέντα περὶ τροφῆς, ὦ Νίκαρχε, ταῦτ' ἦν.

17. Ἔτι δὲ τοῦ Σόλωνος λέγοντος εἰσῆλθε Γόργος ὁ Περιάνδρου ἀδελφός· ἐτύγχανε γὰρ εἰς D Ταίναρον ἀπεσταλμένος ἔκ τινων χρησμῶν, τῷ Ποσειδῶνι θυσίαν καὶ θεωρίαν ἀπάγων. ἀσπασαμένων δ' αὐτὸν ἡμῶν καὶ τοῦ Περιάνδρου προσαγαγομένου καὶ φιλήσαντος καθίσας παρ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κλίνης ἀπήγγειλεν ἅττα δὴ πρὸς μόνον ἐκεῖνον, ὁ δ' ἠκροᾶτο, πολλὰ πάσχοντι πρὸς τὸν λόγον ὅμοιος

24 malim ἀπάξων

ὤν. τὰ μὲν γὰρ ἀχθόμενος τὰ δ' ἀγανακτῶν ἐφαίνετο, πολλάκις δ' ἀπιστῶν, εἶτα θαυμάζων· τέλος δὲ γελάσας πρὸς ἡμᾶς 'βούλομαι μέν' ἔφη 'πρὸς τὸ παρὸν φράσαι τὸ προσηγγελμένον· ὀκνῶ δ' ἀκούσας Θάλεώ ποτ' εἰπόντος ὅτι δεῖ τὰ μὲν εἰκότα λέγειν, E τὰ δ' ἀμήχανα σιωπᾶν.' ὑπολαβὼν οὖν ὁ Βίας 'ἀλλὰ καὶ τοῦτ'' ἔφη 'Θάλεω τὸ σοφόν ἐστιν, ὅτι δεῖ τοῖς μὲν ἐχθροῖς καὶ περὶ τῶν πιστῶν ἀπιστεῖν, τοῖς δὲ φίλοις καὶ τὰ ἄπιστα πιστεύειν, ἐχθροὺς μέν, ἔγωγ' ἡγοῦμαι, τοὺς πονηροὺς καὶ ἀνοήτους, φίλους δὲ τοὺς χρηστοὺς καὶ φρονίμους αὐτοῦ καλοῦντος.' 'οὐκοῦν' ἔφη 'λεκτέον εἰς ἅπαντας, ὦ Γόργε, μᾶλλον δ' ἀκτέον ἐπὶ τοὺς νέους τούτους διθυράμβους ὑπερφθεγγόμενον ὃν ἥκεις λόγον ἡμῖν κομίζων.'

18. Ἔφη τοίνυν Γόργος ὅτι, τῆς θυσίας ἐφ' ἡμέρας τρεῖς συντελεσθείσης ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῇ τελευταίᾳ παννυχίδος οὔσης καὶ χορείας τινὸς καὶ F παιδιᾶς παρὰ τὸν αἰγιαλόν, ἡ μὲν σελήνη κατέλαμπεν εἰς τὴν θάλατταν, οὐκ ὄντος δὲ πνεύματος ἀλλὰ νηνεμίας καὶ γαλήνης, πόρρωθεν ἀφεωρᾶτο φρίκη κατιοῦσα παρὰ τὴν ἄκραν, ἀφρόν τινα καὶ ψόφον ἄγουσα τῷ ῥοθίῳ περὶ αὐτὴν πολύν, ὥστε πάντας ἐπὶ τὸν τόπον οἷ προσβάλλειν ἔμελλε καταδραμεῖν θαυμάσαντας. πρὶν δ' εἰκάσαι τὸ προσφερόμενον ὑπὸ τάχους, δελφῖνες ὤφθησαν, οἱ μὲν ἀθρόοι πέριξ κυκλοῦντες, οἱ δ' ὑφηγούμενοι τοῦ αἰγιαλοῦ πρὸς τὸ λειότατον, ἄλλοι δ' ἐξόπισθεν, οἷον περιέποντες. 161

24 προσβάλλειν ἔμελλε R: προσέμελλε

ἐν μέσῳ δ' ἀνεῖχεν ὑπὲρ τῆς θαλάσσης ὄγκος ἀσαφὴς καὶ ἄσημος ὀχουμένου σώματος, μέχρι οὗ συναγαγόντες εἰς ταὐτὸ καὶ συνεποκείλαντες ἐξέθηκαν ἐπὶ γῆν ἄνθρωπον ἔμπνουν καὶ κινούμενον, αὐτοὶ δὲ πάλιν πρὸς τὴν ἄκραν ἀναφερόμενοι μᾶλλον ἢ πρότερον ἐξήλαντο, παίζοντες ὑφ' ἡδονῆς τινος ὡς ἔοικε καὶ σκιρτῶντες. 'ἡμῶν δ'' ὁ Γόργος ἔφη 'πολλοὶ μὲν διαταραχθέντες ἔφυγον ἀπὸ τῆς θαλάσσης, ὀλίγοι δὲ μετ' ἐμοῦ θαρρήσαντες προσελθεῖν ἐγνώρισαν Ἀρίονα τὸν κιθαρῳδόν, αὐτὸν B τοὔνομα φθεγγόμενον ἑαυτοῦ, καὶ τῇ στολῇ καταφανῆ γενόμενον· τὸν γὰρ ἐναγώνιον ἐτύγχανεν ἀμπεχόμενος κόσμον, ᾧ κιθαρῳδῶν ἐχρῆτο. κομίσαντες οὖν ἐπὶ σκηνὴν αὐτόν, ὡς οὐδὲν εἶχε κακὸν ἀλλ' ἢ διὰ τάχος καὶ ῥοῖζον ἐφαίνετο τῆς φορᾶς ἐκλελυμένος καὶ κεκμηκώς, ἠκούσαμεν λόγον ἄπιστον ἅπασι πλὴν ἡμῶν τῶν θεασαμένων τὸ τέλος. ἔλεγε γὰρ Ἀρίων ὡς πάλαι μὲν ἐγνωκὼς ἐκ τῆς Ἰταλίας ἀπαίρειν, Περιάνδρου δὲ γράψαντος αὐτῷ προθυμότερος γενόμενος ὁλκάδος Κορινθίας παραφανείσης εὐθὺς ἐπιβὰς ἀναχθείη, μετρίῳ δὲ πνεύματι χρωμένων ἡμέρας τρεῖς αἴσθοιτο τοὺς ναύτας ἐπιβουλεύοντας C ἀνελεῖν αὐτόν, εἶτα καὶ παρὰ τοῦ κυβερνήτου πύθοιτο κρύφα μηνύσαντος ὡς τῇ νυκτὶ τοῦτο δρᾶν αὐτοῖς εἴη δεδογμένον. ἔρημος οὖν ὢν βοηθείας καὶ ἀπορῶν ὁρμῇ τινι χρήσαιτο δαιμονίῳ τὸ μὲν σῶμα κοσμῆσαι καὶ λαβεῖν ἐντάφιον αὐτῷ τὸν ἐνα-

3 συναγαγόντες W: συνάγοντες 13 ἐχρῆτο R: ἐχρήσατο

γώνιον ἔτι ζῶν κόσμον, ἐξᾷσαι δὲ τὸν βίον τελευτῶν καὶ μὴ γενέσθαι κατὰ τοῦτο τῶν κύκνων ἀγεννέστερος. ἐσκευασμένος οὖν καὶ προειπὼν ὅτι προθυμία τις αὐτὸν ἔχοι τῶν νόμων διελθεῖν τὸν Πυθικὸν ὑπὲρ σωτηρίας αὑτοῦ καὶ τῆς νεὼς καὶ τῶν ἐμπλεόντων, καταστὰς παρὰ τὸν τοῖχον ἐν πρύμνῃ D καί τινα θεῶν πελαγίων ἀνάκλησιν προανακρουσάμενος ᾄδοι τὸν νόμον. καὶ ὅσον οὔπω μεσοῦντος αὐτοῦ καταδύοιτο μὲν ὁ ἥλιος εἰς τὴν θάλατταν, ἀναφαίνοιτο δ' ἡ Πελοπόννησος. οὐκέτ' οὖν τῶν ναυτῶν τὴν νύκτα περιμενόντων ἀλλὰ χωρούντων ἐπὶ τὸν φόνον, ἰδὼν ξίφη γεγυμνωμένα καὶ παρακαλυπτόμενον ἤδη τὸν κυβερνήτην, ἀναδραμὼν ῥίψειεν ἑαυτὸν ὡς δυνατὸν ἦν μάλιστα πόρρω τῆς ὁλκάδος. πρὶν δ' ὅλον καταδῦναι τὸ σῶμα δελφίνων ὑποδραμόντων ἀναφέροιτο, μεστὸς ὢν ἀπορίας καὶ ἀγωνίας καὶ ταραχῆς τὸ πρῶτον· ἐπεὶ δὲ ῥᾳστώνη τῆς ὀχήσεως ἦν, καὶ πολλοὺς ἑώρα ἀθροιζομένους περὶ αὐτὸν εὐμενῶς καὶ διαδεχομένους ὡς E ἀναγκαῖον ἐν μέρει λειτούργημα καὶ προσῆκον πᾶσιν, ἡ δ' ὁλκὰς ἀπολειφθεῖσα πόρρω τοῦ τάχους αἴσθησιν παρεῖχε, μήτε τοσοῦτον ἔφη δέους πρὸς θάνατον αὑτῷ μήτ' ἐπιθυμίας τοῦ ζῆν ὅσον φιλοτιμίας ἐγγενέσθαι πρὸς τὴν σωτηρίαν, ὡς θεοφιλὴς ἀνὴρ φανείη καὶ λάβοι περὶ θεῶν δόξαν βέβαιον. ἅμα δὲ καθορῶν τὸν οὐρανὸν ἀστέρων περίπλεων καὶ τὴν σελήνην ἀνίσχουσαν εὐφεγγῆ καὶ καθαράν,

1 τὸν βίον R: τῷ βίῳ 17 ἀγωνίας H: ἀγνοίας 25 περὶ] παρὰ R

F ἑστώσης δὲ πάντῃ τῆς θαλάσσης ἀκύμονος ὥσπερ τρίβον ἀνασχιζόμενον τῷ δρόμῳ, διανοεῖσθαι πρὸς αὑτὸν ὡς οὐκ ἔστιν εἷς ὁ τῆς Δίκης ὀφθαλμός, ἀλλὰ πᾶσι τούτοις ἐπισκοπεῖ κύκλῳ ὁ θεὸς τὰ πραττόμενα περὶ γῆν τε καὶ θάλατταν. τούτοις δὲ δὴ τοῖς λογισμοῖς ἔφη τὸ κάμνον αὐτῷ καὶ βαρυνόμενον ἤδη τοῦ σώματος ἀναφέρεσθαι, καὶ τέλος ἐπεὶ τῆς ἄκρας ἀπαντώσης ἀποτόμου καὶ ὑψηλῆς εὖ πως φυλαξάμενοι καὶ κάμψαντες ἐν χρῷ παρενήχοντο τῆς γῆς 162 ὥσπερ εἰς λιμένα σκάφος ἀσφαλῶς κατάγοντες, παντάπασιν αἰσθέσθαι θεοῦ κυβερνήσει γεγονέναι τὴν κομιδήν. ταῦθ'" ὁ Γόργος ἔφη 'τοῦ Ἀρίονος εἰπόντος ἠρόμην αὐτὸν ὅπου τὴν ναῦν οἴεται κατασχήσειν. ὁ δὲ πάντως μὲν εἰς Κόρινθον, πολὺ μέντοι καθυστερεῖν· αὐτὸν γὰρ ἑσπέρας ἐκπεσόντα πεντακοσίων οὐ μεῖον οἴεσθαι σταδίων δρόμον κομισθῆναι, καὶ γαλήνην εὐθὺς κατασχεῖν.' οὐ μὴν ἀλλ' ἑαυτὸν ὁ Γόργος ἔφη πυθόμενον τοῦ τε ναυκλήρου τοὔνομα καὶ τοῦ κυβερνήτου καὶ τῆς νεὼς τὸ παράσημον ἐκπέμψαι πλοῖα καὶ στρατιώτας ἐπὶ τὰς καB τάρσεις παραφυλάξοντας· τὸν δ' Ἀρίονα μετ' αὑτοῦ κομίζειν ἀποκεκρυμμένον, ὅπως μὴ προαισθόμενοι τὴν σωτηρίαν διαφύγοιεν. ὄντως οὖν ἐοικέναι θείᾳ τύχῃ τὸ πρᾶγμα· παρεῖναι γὰρ αὐτοὺς ἅμα δεῦρο καὶ πυνθάνεσθαι τῆς νεὼς κεκρατημένης ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν συνειλῆφθαι τοὺς ἐμπόρους καὶ ναύτας.

1 δὲ] τε H 2 ἀνασχιζομένην Duebnerus 9 παρενήχοντο W: γὰρ ἐνήχοντο 10 ἀσφαλῶς R: ἀσφαλὲς post κατάγοντες lacunae signa dedit H

19. Ὁ μὲν οὖν Περίανδρος ἐκέλευσεν εὐθὺς ἐξαναστάντα τὸν Γόργον εἰς φυλακὴν ἀποθέσθαι τοὺς ἄνδρας οἷ μηδεὶς αὐτοῖς πρόσεισι μηδὲ φράσει τὸν Ἀρίονα σεσωσμένον· ὁ δ᾽ Αἴσωπος 'ἀλλ᾽ ὑμεῖς' ἔφη 'τοὺς ἐμοὺς χλευάζετε κολοιοὺς καὶ κόρακας εἰ διαλέγονται· δελφῖνες δὲ τοιαῦτα νεανιεύονται;' κἀγὼ πρὸς αὐτόν 'ἄλλο τι λέγωμεν' ἔφην 'ὦ Αἴσωπε· τούτῳ δὲ τῷ λόγῳ πιστευομένῳ καὶ γραφομένῳ παρ᾽ C ἡμῖν πλέον ἢ χίλι᾽ ἔτη διαγέγονεν ἀπὸ τῶν Ἰνοῦς καὶ Ἀθάμαντος χρόνων.' ὁ δὲ Σόλων ὑπολαβών 'ἀλλὰ ταῦτα μέν, ὦ Διόκλεις, ἐγγὺς θεῶν ἔστω καὶ ὑπὲρ ἡμᾶς· ἀνθρώπινον δὲ καὶ πρὸς ἡμᾶς τὸ τοῦ Ἡσιόδου πάθος· ἀκήκοας γὰρ ἴσως τὸν λόγον.' 'οὐκ ἔγωγ᾽' εἶπον. 'ἀλλὰ μὴν ἄξιον πυθέσθαι. Μιλησίου γάρ, ὡς ἔοικεν, ἀνδρός, ᾧ ξενίας ἐκοινώνει ὁ Ἡσίοδος καὶ διαίτης ἐν Λοκροῖς, τῇ τοῦ ξένου θυ- D γατρὶ κρύφα συγγενομένου καὶ φωραθέντος ὑποψίαν ἔσχεν ὡς γνοὺς ἀπ᾽ ἀρχῆς καὶ συνεπικρύψας τὸ ἀδίκημα, μηδενὸς ὢν αἴτιος, ὀργῆς δὲ καιρῷ καὶ διαβολῆς περιπεσὼν ἀδίκως. ἀπέκτειναν γὰρ αὐτὸν οἱ τῆς παιδίσκης ἀδελφοὶ περὶ τὸ Λοκρικὸν Νέμειον ἐνεδρεύσαντες, καὶ μετ᾽ αὐτοῦ τὸν ἀκόλουθον, ᾧ Τρωίλος ἦν ὄνομα. τῶν δὲ σωμάτων εἰς τὴν θάλασσαν ὠσθέντων τὸ μὲν τοῦ Τρωίλου, εἰς τὸν Δάφνον ποταμὸν ἔξω φορούμενον, ἐπεσχέθη περικλύστῳ χοιράδι μικρὸν ὑπὲρ τὴν θάλασσαν ἀνεχούσῃ· καὶ μέχρι νῦν

3 οἷ scripsi: οὗ 9 ἀπὸ R: καὶ ἀπὸ 14 εἶπον R: εἶπεν 19 ὀργῇ δ᾽ ἀκαίρῳ H 24 εἰς τὸν Δάφνον ποταμὸν del. H

Τρωΐλος ἡ χοιρὰς καλεῖται· τοῦ δ' Ἡσιόδου τὸν
E νεκρὸν εὐθὺς ἀπὸ γῆς ὑπολαβοῦσα δελφίνων ἀγέλη
πρὸς τὸ Ῥίον κατὰ τὴν Μολύκρειαν ἐκόμιζε. ἐτύγ-
χανε δὲ Λοκροῖς ἡ τῶν Ῥίων καθεστῶσα θυσία καὶ
πανήγυρις, ἣν ἄγουσιν ἔτι νῦν ἐπιφανῶς περὶ τὸν
τόπον ἐκεῖνον. ὡς δ' ὤφθη προσφερόμενον τὸ
σῶμα, θαυμάσαντες ὡς εἰκὸς ἐπὶ τὴν ἀκτὴν κατέ-
δραμον, καὶ γνωρίσαντες ἔτι πρόσφατον τὸν νεκρὸν
ἅπαντα δεύτερα τοῦ ζητεῖν τὸν φόνον ἐποιοῦντο
διὰ τὴν δόξαν τοῦ Ἡσιόδου. καὶ τοῦτο μὲν ταχέως
ἔπραξαν, εὑρόντες τοὺς φονεῖς· αὐτούς τε γὰρ κατε-
πόντισαν ζῶντας καὶ τὴν οἰκίαν κατέσκαψαν. ἐτάφη
δ' ὁ Ἡσίοδος πρὸς τῷ Νεμείῳ· τὸν δὲ τάφον οἱ
πολλοὶ τῶν ξένων οὐκ ἴσασιν, ἀλλ' ἀποκέκρυπται
F ζητούμενος ὑπ' Ὀρχομενίων, ὥς φασι, βουλομένων
κατὰ χρησμὸν ἀνελέσθαι τὰ λείψανα καὶ θάψαι
παρ' αὐτοῖς. εἴπερ οὖν οὕτως ἔχουσιν οἰκείως καὶ
φιλανθρώπως πρὸς τοὺς ἀποθανόντας, ἔτι μᾶλλον
εἰκός ἐστι τοῖς ζῶσι βοηθεῖν, καὶ μάλιστα κηληθέν-
τας αὐλοῖς ἤ τισι μέλεσι. τουτὶ γὰρ ἤδη πάντες
ἴσμεν, ὅτι μουσικῇ τὰ ζῷα ταῦτα χαίρει καὶ διώκει,
καὶ παρανήχεται τοῖς ἐλαυνομένοις πρὸς ᾠδὴν καὶ
αὐλὸν ἐν εὐδίᾳ χορείαις τερπόμενα. χαίρει δὲ καὶ
163 νήξεσι παίδων καὶ κολύμβοις ἁμιλλᾶται. διὸ καὶ
νόμος ἀδείας ἄγραφός ἐστιν αὐτοῖς· θηρᾷ γὰρ οὐδεὶς
οὐδὲ λυμαίνεται, πλὴν ὅταν ἐν δικτύοις γενόμενοι

3 κατὰ τὴν Μολύκρειαν scripsi cum Palmerio: καὶ τὴν μολύκριαν 4 Ῥιείων R 22 τοῖς] πλοίοις Pflugkius, sed ἐλαυνομένοις h. l. fere = πλέουσι 23 χορείαις W: πορείαις 26 οὐδὲ H: οὔτε

κακουργῶσι περὶ τὴν ἄγραν, πληγαῖς κολάζονται καθάπερ παῖδες ἁμαρτάνοντες. μέμνημαι δὲ καὶ παρὰ Λεσβίων ἀνδρῶν ἀκούσας σωτηρίαν τινὸς κόρης ὑπὸ δελφῖνος ἐκ θαλάττης γενέσθαι· ἀλλ' ἐγὼ μὲν οὐκ ἀκριβῶ τἄλλα, ὁ δὲ Πιττακὸς ἐπεὶ γιγνώσκει, δίκαιός ἐστι περὶ τούτων διελθεῖν.'

20. Ἔφη τοίνυν ὁ Πιττακὸς ἔνδοξον εἶναι καὶ μνημονευόμενον ὑπὸ πολλῶν τὸν λόγον. χρησμοῦ γὰρ γενομένου τοῖς οἰκίζουσι Λέσβον, ὅταν ἕρματι πλέοντες προστύχωσιν ὃ καλεῖται Μεσόγειον, τότ' B ἐνταῦθα Ποσειδῶνι μὲν ταῦρον Ἀμφιτρίτῃ δὲ καὶ Νηρηίσι ζῶσαν καθεῖναι παρθένον· ὄντων οὖν ἀρχηγετῶν ἑπτὰ καὶ βασιλέων, ὀγδόου δὲ τοῦ Ἐχελάου πυθοχρήστου τῆς ἀποικίας ἡγεμόνος, οὗτος μὲν ἠίθεος ἦν ἔτι, τῶν δ' ἑπτὰ κληρουμένων, ὅσοις ἄγαμοι παῖδες ἦσαν, καταλαμβάνει θυγατέρα Σμινθέως ὁ κλῆρος. ἣν ἐσθῆτι καὶ χρυσῷ κοσμήσαντες ὡς ἐγένοντο κατὰ τὸν τόπον, ἔμελλον εὐξάμενοι καθήσειν. ἔτυχε δέ τις ἐρῶν αὐτῆς τῶν συμπλεόντων, οὐκ ἀγεννὴς ὡς ἔοικε νεανίας, οὗ καὶ τοὔνομα διαμνημονεύουσιν Ἔναλον. οὗτος ἀμήχανόν C τινα τοῦ βοηθεῖν τῇ παρθένῳ προθυμίαν ἐν τῷ τότε πάθει λαβὼν παρὰ τὸν καιρὸν ὥρμησε καὶ περιπλακεὶς ὁμοῦ συγκαθῆκεν ἑαυτὸν εἰς τὴν θάλατταν. εὐθὺς μὲν οὖν φήμη τις οὐκ ἔχουσα τὸ βέβαιον, ἄλλως δὲ πείθουσα πολλοὺς ἐν τῷ στρατο-

4 ἀλλ' ἐγὼ μὲν — ὁ δὲ scripsi: λεγόμενον ἀκριβῶς ἀλλ' ὁ 5 ἐπεὶ γιγνώσκει W: ἐπιγιγνώσκει 12 καθεῖναι H: καθιέναι 16 θυγατέρα (aut μητέρα)] τὴν?

πέδῳ διηνέχθη περὶ σωτηρίας αὐτῶν καὶ κομιδῆς. ὑστέρῳ δὲ χρόνῳ τὸν Ἔναλόν φασιν ἐν Λέσβῳ φανῆναι καὶ λέγειν ὡς ὑπὸ δελφίνων φορητοὶ διὰ θαλάττης ἐκπέσοιεν ἀβλαβῶς εἰς τὴν ἤπειρον, ἔτι δ' ἄλλα θειότερα τούτων ἐκπλήττοντα καὶ κηλοῦντα τοὺς πολλοὺς διηγεῖσθαι, πάντων δὲ πίστιν ἔργῳ D παρασχεῖν. κύματος γὰρ ἠλιβάτου περὶ τὴν νῆσον αἰρομένου καὶ τῶν ἀνθρώπων δεδιότων ἀπαντῆσαι, μόνον ** θαλάττῃ ἕπεσθαι πολύποδας αὐτῷ πρὸς τὸ ἱερὸν τοῦ Ποσειδῶνος. ὧν τοῦ μεγίστου λίθον κομίζοντος λαβεῖν τὸν Ἔναλον καὶ ἀναθεῖναι, καὶ τοῦτον Ἔναλον καλοῦμεν. καθόλου δ' εἰπεῖν, εἴ τις εἰδείη διαφορὰν ἀδυνάτου καὶ ἀσυνήθους καὶ παραλόγου καὶ παραδόξου, μάλιστ' ἄν, ὦ Χίλων, καὶ μήτε πιστεύων ὡς ἔτυχε μήτ' ἀπιστῶν τὸ 'μηδὲν ἄγαν' ὡς σὺ προσέταξας διαφυλάττων.'

21. Μετὰ δὲ τοῦτον ὁ Ἀνάχαρσις εἶπεν ὅτι τοῦ Θάλεω καλῶς ὑπολαμβάνοντος ἐν πᾶσιν εἶναι τοῖς E κυριωτάτοις μέρεσι τοῦ κόσμου καὶ μεγίστοις ψυχήν, οὐκ ἄξιόν ἐστι θαυμάζειν εἰ τὰ κάλλιστα περαίνεται θεοῦ γνώμῃ. 'ψυχῆς γὰρ ὄργανον τὸ σῶμα, θεοῦ δ' ἡ ψυχή· καὶ καθάπερ σῶμα πολλὰς μὲν ἐξ αὑτοῦ κινήσεις ἔχει, τὰς δὲ πλείστας καὶ καλλίστας ὑπὸ ψυχῆς, οὕτως αὖ πάλιν ἡ ψυχὴ τὰ μὲν ὑφ' ἑαυτῆς κινουμένη πράττει, τὰ δὲ τῷ θεῷ παρέχει χρωμένῳ

4 ἔτι H: ἔστι 9 lacunam signavit W. Fort. supplenda: μόνῳ θαρρήσαντι τῷ Ἐνάλῳ προσελθεῖν τῇ θαλάττῃ 12 δ' εἰπεῖν H: δὲ εἶπεν 13 εἰδείη Pflugkius: εἶδεν ἢ 14 καὶ μήτε] μήτε W 16 ὡς] ὃ H διαφυλάττων] διαφυλάττοι W

κατευθύνειν καὶ τρέπειν αὐτὴν ᾗ βούλοιτο, πάντων
ὀργάνων εὐτρεπέστατον οὖσα. δεινὸν γάρ' εἶπεν
'εἰ πῦρ μὲν ὄργανόν ἐστι θεοῦ καὶ πνεῦμα καὶ ὕδωρ
καὶ νέφη καὶ ὄμβροι, δι' ὧν πολλὰ μὲν σῴζει τε F
καὶ τρέφει, πολλὰ δ' ἀπόλλυσι καὶ ἀναιρεῖ, ζῴοις
δὲ χρῆται πρὸς οὐδὲν ἁπλῶς οὐδέπω τῶν ὑπ' αὐτοῦ
γιγνομένων. ἀλλὰ μᾶλλον εἰκὸς ἐξηρτημένα τῆς τοῦ
θεοῦ δυνάμεως ὑπουργεῖν, καὶ συμπαθεῖν ταῖς τοῦ
θεοῦ κινήσεσιν ἢ Σκύθαις τόξα λύραι δ' Ἕλλησι
καὶ αὐλοὶ συμπαθοῦσιν. ἐπὶ δὲ τούτοις ὁ ποιητὴς
Χερσίας ἄλλων τε σωθέντων ἀνελπίστως ἐμέμνητο
καὶ Κυψέλου τοῦ Περιάνδρου πατρός, ὃν οἱ πεμ-
φθέντες ἀνελεῖν νεογνὸν ὄντα προσμειδιάσαντ' αὐ-
τοῖς ἀπετράποντο· καὶ πάλιν μετανοήσαντες ἐζήτουν
καὶ οὐχ εὗρον, εἰς κυψέλην ὑπὸ τῆς μητρὸς ἀποτε- **164**
θέντα. διὸ καὶ τὸν οἶκον ἐν Δελφοῖς κατεσκεύασεν
ὁ Κύψελος, ὥσπερ θεοῦ τότε τὸν κλαυθμυρισμὸν
ἐπισχόντος, ὅπως διαλάθοι τοὺς ζητοῦντας.' καὶ ὁ
Πιττακὸς προσαγορεύσας τὸν Περίανδρον 'εὖ γ''
ἔφη 'Περίανδρε Χερσίας ἐποίησε μνησθεὶς τοῦ οἴ-
κου· πολλάκις γὰρ ἐβουλόμην ἐρέσθαι σε τῶν βα-
τράχων τὴν αἰτίαν ἐκείνων, τί βούλονται περὶ τὸν
πυθμένα τοῦ φοίνικος ἐντετορευμένοι τοσοῦτοι, καὶ
τίνα πρὸς τὸν θεὸν ἢ τὸν ἀναθέντα λόγον ἔχουσι.'
τοῦ δὲ Περιάνδρου τὸν Χερσίαν ἐρωτᾶν κελεύσαν-
τος, εἰδέναι γὰρ ἐκεῖνον καὶ παρεῖναι τῷ Κυψέλῳ
καθιεροῦντι τὸν οἶκον, ὁ Χερσίας μειδιάσας 'ἀλλ' B

1 βούλεται H 13 προσμειδιάσαντα R: προσομιλήσαντ
16 ἐν] τὸν ἐν H 17 ὥσπερ] ὡς τοῦ id.

οὐκ ἄν' ἔφη 'φράσαιμι πρότερον ἢ πυθέσθαι παρὰ τούτων ὅ τι βούλεται τὸ 'μηδὲν ἄγαν' αὐτοῖς καὶ τὸ 'γνῶθι σαυτόν', καὶ τοῦτο δὴ τὸ πολλοὺς μὲν ἀγάμους πολλοὺς δ' ἀπίστους ἐνίους δὲ καὶ ἀφώνους πεποιηκὸς 'ἐγγύα πάρα δ' ἄτα'. 'τί δ'' εἶπεν ὁ Πιττακός 'ἡμῶν δέῃ ταῦτα φραζόντων; πάλαι γὰρ Αἰσώπου λόγον εἰς ἕκαστον ὡς ἔοικε τούτων συντεθεικότος ἐπαινεῖς'. καὶ ὁ Αἴσωπος 'ὅταν γε παίζῃ πρὸς ἐμὲ Χερσίας' εἶπε· σπουδάζων δὲ τούτων Ὅμηρον εὑρετὴν ἀποδείκνυσι καί φησι τὸν μὲν Ἕκτορα
C γιγνώσκειν ἑαυτόν, τοῖς γὰρ ἄλλοις ἐπιτιθέμενος

'Αἴαντος ἀλέεινε μάχην Τελαμωνιάδαο'·

τὸν δ' Ὀδυσσέα τοῦ 'μηδὲν ἄγαν' ἐπαινέτην τῷ Διομήδει παρακελεύεσθαι

'Τυδεΐδη, μήτ' ἄρ' με μάλ' αἴνεε μήτε τι νείκει'.

τὴν δ' ἐγγύην οἱ μὲν ἄλλοι λοιδορεῖν αὐτὸν ὡς πρᾶγμα δείλαιον καὶ μάταιον οἴονται λέγοντα

'δειλαί τοι δειλῶν γε καὶ ἐγγύαι ἐγγυάασθαι',

Χερσίας δ' οὑτοσί φησι τὴν Ἄτην ὑπὸ τοῦ Διὸς ῥιφῆναι τῇ ἐγγύῃ παραγιγνομένην ἣν ἐγγυησάμενος
D ὁ Ζεὺς ἐσφάλη περὶ τῆς τοῦ Ἡρακλέους γενέσεως.' ὑπολαβὼν δ' ὁ Σόλων 'οὐκοῦν' ἔφη 'καὶ τῷ σοφωτάτῳ πιστευτέον Ὁμήρῳ

'νὺξ δ' ἤδη τελέθει· ἀγαθὸν καὶ νυκτὶ πιθέσθαι.'

σπείσαντες οὖν Μούσαις καὶ Ποσειδῶνι καὶ Ἀμφιτρίτῃ διαλύωμεν εἰ δοκεῖ τὸ συμπόσιον.'

'Τοῦτ' ἔσχεν, ὦ Νίκαρχε, πέρας ἡ τότε συνουσία.'

12 Homer. *Λ* 542 15 *Κ* 249 18 *θ* 351 23 Ὁμήρῳ] *Η* 282. 293 27 τοῦτ'] τοιοῦτο R

ΠΕΡΙ ΔΕΙΣΙΔΑΙΜΟΝΙΑΣ. E

1. Τῆς περὶ θεῶν ἀμαθίας καὶ ἀγνοίας εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς δίχα ῥυείσης τὸ μὲν ὥσπερ ἐν χωρίοις σκληροῖς τοῖς ἀντιτύποις ἤθεσι τὴν ἀθεότητα, τὸ δ' ὥσπερ ἐν ὑγροῖς τοῖς ἁπαλοῖς τὴν δεισιδαιμονίαν πεποίηκεν. ἅπασα μὲν οὖν κρίσις ψευδής, ἄλλως τε κἂν ᾖ περὶ ταῦτα, μοχθηρόν· ᾗ δὲ καὶ πάθος πρόσεστι, μοχθηρότατον. πᾶν γὰρ πάθος ἔοικε πληγὴ φλεγμαίνουσα εἶναι· καὶ καθάπερ αἱ μετὰ F
τραύματος ἐκβολαὶ τῶν ἄρθρων, οὕτως αἱ μετὰ πάθους διαστροφαὶ τῆς ψυχῆς χαλεπώτεραι. ἀτόμους τις οἴεται καὶ κενὸν ἀρχὰς εἶναι τῶν ὅλων· ψευδὴς ἡ ὑπόληψις, ἀλλ' ἕλκος οὐ ποιεῖ οὐδὲ σφυγμὸν οὐδ' ὀδύνην ταράττουσαν. ὑπολαμβάνει τις τὸν πλοῦτον ἀγαθὸν εἶναι μέγιστον· τοῦτο τὸ ψεῦδος ἰὸν ἔχει, 165
νέμεται τὴν ψυχήν, ἐξίστησιν, οὐκ ἐᾷ καθεύδειν, οἴστρων ἐμπίπλησιν, ὠθεῖ κατὰ πετρῶν, ἄγχει, τὴν παρρησίαν ἀφαιρεῖται. πάλιν οἴονταί τινες εἶναι σῶμα τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν κακίαν· αἰσχρὸν ἴσως τὸ ἀγνόημα, θρήνων δὲ καὶ ὀδυρμῶν οὐκ ἄξιον· ἀλλ' αἵτινές εἰσι τοιαῦται κρίσεις καὶ ὑπολήψεις

8 πληγὴ H: ἀπάτη

'ὦ τλῆμον ἀρετή, λόγος ἄρ' ἦσθ'· ἐγὼ δέ σε
ὡς ἔργον ἤσκουν'

ἀφεὶς τὴν πλουτοποιὸν ἀδικίαν καὶ τὴν γόνιμον ἁπάσης ἡδονῆς ἀκολασίαν, ταύτας ἄξιόν ἐστιν οἰκτί- B ρειν ὁμοῦ καὶ δυσχεραίνειν, ὅτι πολλὰ νοσήματα καὶ πάθη καθάπερ εὐλὰς καὶ σκώληκας ἐντίκτουσι ταῖς ψυχαῖς παροῦσαι.

2. Οὐκοῦν καὶ περὶ ὧν ὁ λόγος, ἡ μὲν ἀθεότης κρίσις οὖσα φαύλη τοῦ μηδὲν εἶναι μακάριον καὶ ἄφθαρτον εἰς ἀπάθειάν τινα δοκεῖ τῇ ἀπιστίᾳ τοῦ θείου περιφέρειν, καὶ τέλος ἐστὶν αὐτῇ τοῦ μὴ νομίζειν θεοὺς τὸ μὴ φοβεῖσθαι· τὴν δεισιδαιμονίαν δὲ μηνύει καὶ τοὔνομα δόξαν ἐμπαθῆ καὶ δέους ποιητικὴν ὑπόληψιν οὖσαν ἐκταπεινοῦντος καὶ συντρίβοντος τὸν ἄνθρωπον, οἰόμενον μὲν εἶναι θεούς, εἶναι δὲ λυπηροὺς καὶ βλαβερούς. ἔοικε γὰρ ὁ μὲν C ἄθεος ἀκίνητος εἶναι πρὸς τὸ θεῖον, ὁ δὲ δεισιδαίμων κινούμενος ὡς οὐ προσήκει διαστρέφεσθαι. ἡ γὰρ ἄγνοια τῷ μὲν ἀπιστίαν τοῦ ὠφελοῦντος ἐμπεποίηκε, τῷ δὲ καὶ δόξαν ὅτι βλάπτει προστέθεικεν. ὅθεν ἡ μὲν ἀθεότης λόγος ἐστὶ διεψευσμένος, ἡ δὲ δεισιδαιμονία πάθος ἐκ λόγου ψευδοῦς ἐγγεγενημένον.

3. Αἰσχρὰ μὲν δὴ πάντα τὰ τῆς ψυχῆς νοσήματα καὶ πάθη, τὸ δὲ γαῦρον ἐνίοις ὅμως καὶ ὑψηλὸν καὶ διηρμένον ἔνεστιν ὑπὸ κουφότητος, δραστηρίου δ' ὁρμῆς οὐδὲν ὡς ἔπος εἰπεῖν ἀπεστέρηται. ἀλλὰ τοῦτο δὴ τὸ κοινὸν ἔγκλημα παντὸς πάθους

1 Nauck. p. 698

ἐστίν, ὅτι ταῖς πρακτικαῖς ὁρμαῖς ἐκβιαζόμενα κατε-
πείγει καὶ συντείνει τὸν λογισμόν. μόνος δ' ὁ D
φόβος, οὐχ ἧττον ὢν τόλμης ἐνδεὴς ἢ λογισμοῦ,
ἄπρακτον ἔχει καὶ ἄπορον καὶ ἀμήχανον τὸ ἀλόγι-
στον. ᾗ καὶ δεῖμα καὶ τάρβος αὐτοῦ τὸ συνδέον
ὁμοῦ τὴν ψυχὴν καὶ ταράττον ὠνόμασται. φόβων
δὲ πάντων ἀπρακτότατος καὶ ἀπορώτατος ὁ τῆς δει-
σιδαιμονίας. οὐ φοβεῖται θάλασσαν ὁ μὴ πλέων
οὐδὲ πόλεμον ὁ μὴ στρατευόμενος, οὐδὲ λῃστὰς ὁ
οἰκουρῶν οὐδὲ συκοφάντην ὁ πένης οὐδὲ φθόνον ὁ
ἰδιώτης, οὐδὲ σεισμὸν ὁ ἐν Γαλάταις οὐδὲ κεραυ-
νὸν ὁ ἐν Αἰθίοψιν· ὁ δὲ θεοὺς δεδιὼς πάντα δέδιε,
γῆν θάλατταν ἀέρα οὐρανὸν σκότος φῶς κληδόνα E
σιωπὴν ὄνειρον. οἱ δοῦλοι τῶν δεσποτῶν ἐπιλαν-
θάνονται καθεύδοντες, τοῖς πεδήταις ἐπελαφρύνει
τὸν δεσμὸν ὁ ὕπνος, φλεγμοναὶ περὶ τραύματα καὶ
νομαὶ σαρκὸς θηριώδεις καὶ περιωδυνίαι κοιμωμέ-
νων ἀφίστανται·

'ὦ φίλον ὕπνου θέλγητρον ἐπίκουρον νόσου,
ὡς ἡδύ μοι προσῆλθες ἐν δέοντί γε.'

τοῦτ' οὐ δίδωσιν εἰπεῖν ἡ δεισιδαιμονία (μόνη γὰρ
οὐ σπένδεται πρὸς τὸν ὕπνον, οὐδὲ τῇ ψυχῇ ποτε
γοῦν δίδωσιν ἀναπνεῦσαι καὶ ἀναθαρρῆσαι τὰς πι-
κρὰς καὶ βαρείας περὶ τοῦ θεοῦ δόξας ἀπωσαμένῃ), F
ἀλλ' ὥσπερ ἐν ἀσεβῶν χώρῳ τῷ ὕπνῳ τῶν δεισι-
δαιμόνων εἴδωλα φρικώδη καὶ τεράστια φάσματα καὶ
ποινάς τινας ἐγείρουσα καὶ στροβοῦσα τὴν ἀθλίαν
ψυχὴν ἐκδιώκει τοῖς ὀνείροις ἐκ τῶν ὕπνων, μαστι-

19 Eurip. Or. 208 22 ποτε] τότε Pflugkius

ζομένην καὶ κολαζομένην αὐτὴν ὑφ' αὑτῆς ὡς ὑφ' ἑτέρου, καὶ δεινὰ προστάγματα καὶ ἀλλόκοτα λαμβάνουσαν. εἶτ' ἐξαναστάντες οὐ κατεφρόνησαν οὐδὲ κατεγέλασαν, οὐδ' ᾔσθοντο ὅτι τῶν ταραξάντων οὐδὲν ἦν ἀληθινόν, ἀλλὰ σκιὰν φεύγοντες ἀπάτης
166 οὐδὲν κακὸν ἐχούσης ὕπαρ ἐξαπατῶσιν ἑαυτοὺς καὶ δαπανῶσι καὶ ταράττουσιν, εἰς ἀγύρτας καὶ γόητας ἐμπεσόντες λέγοντας

'ἀλλ' εἴτ' ἔνυπνον φάντασμα φοβεῖ,
χθονίας θ' Ἑκάτης κῶμον ἐδέξω',

τὴν περιμάκτριαν κάλει γραῦν καὶ βάπτισον σεαυτὸν εἰς θάλασσαν καὶ καθίσας ἐν τῇ γῇ διημέρευσον.

'ὦ βάρβαρ' ἐξευρόντες Ἕλληνες κακά'

τῇ δεισιδαιμονίᾳ, πηλώσεις καταβορβορώσεις βαπτισμούς, ῥίψεις ἐπὶ πρόσωπον, αἰσχρὰς προκαθίσεις, ἀλλοκότους προσκυνήσεις. δικαίῳ τῷ στόματι τοὺς κιθαρῳδοὺς ἐκέλευον ᾄδειν οἱ τὴν νόμιμον μουσι-
B κὴν σῴζειν δοκοῦντες· ἡμεῖς δὲ τοῖς θεοῖς ἀξιοῦμεν ὀρθῷ τῷ στόματι καὶ δικαίῳ προσεύχεσθαι, καὶ μὴ τὴν ἐπὶ τῶν σπλάγχνων μὲν γλῶτταν εἰ καθαρὰ καὶ ὀρθὴ σκοπεῖν, τὴν δ' ἑαυτῶν διαστρέφοντας καὶ μολύνοντας ἀτόποις ὀνόμασι καὶ ῥήμασι βαρβαρικοῖς καταισχύνειν καὶ παρανομεῖν εἰς τὸ θεῖον καὶ πάτριον ἀξίωμα τῆς εὐσεβείας. ἀλλ' ὅ γε κωμικὸς οὐκ ἀηδῶς εἴρηκέ που πρὸς τοὺς καταχρυσοῦντας τὰ κλινίδια καὶ καταργυροῦντας

9 Nauck. p. 698 14 βαπτισμούς Bentleius: σαββατισμούς 23 εἰς H 24 κωμικὸς] Meinek. IV p. 670

'ὅ τι μόνον ἡμῖν προῖκ' ἔδωκαν οἱ θεοί
τὸν ὕπνον, τί τοῦτο πολυτελὲς σαυτῷ ποιεῖς;'

ἔστι δὲ καὶ πρὸς τὸν δεισιδαίμονα εἰπεῖν ὅ τι τὸν C ὕπνον οἱ θεοὶ λήθην κακῶν ἔδοσαν ἡμῖν καὶ ἀνάπαυσιν, τί τοῦτο κολαστήριον σαυτῷ ποιεῖς ἐπίμονον καὶ ὀδυνηρόν, τῆς ἀθλίας ψυχῆς εἰς ἄλλον ὕπνον ἀποδρᾶναι μὴ δυναμένης; ὁ Ἡράκλειτός φησι τοῖς ἐγρηγορόσιν ἕνα καὶ κοινὸν κόσμον εἶναι, τῶν δὲ κοιμωμένων ἕκαστον εἰς ἴδιον ἀναστρέφεσθαι. τῷ δὲ δεισιδαίμονι κοινὸς οὐδεὶς οὐδ' ἴδιός ἐστι κόσμος· οὔτε γὰρ ἐγρηγορὼς τῷ φρονοῦντι χρῆται οὔτε κοιμώμενος ἀπαλλάττεται τοῦ ταράττοντος, ἀλλ' ὀνειρώττει μὲν ὁ λογισμός, ἐγρήγορε δ' ὁ φόβος ἀεί, φυγὴ δ' οὐκ ἔστιν οὐδὲ μετάστασις.

4. Ἦν φοβερὸς ἐν Σάμῳ Πολυκράτης τύραννος, ἦν ἐν Κορίνθῳ Περίανδρος, ἀλλ' οὐδεὶς ἐφοβεῖτο τούτους μεταστὰς εἰς πόλιν ἐλευθέραν καὶ δημοκρα- D τουμένην. ὁ δὲ τὴν τῶν θεῶν ἀρχὴν ὡς τυραννίδα φοβούμενος σκυθρωπὴν καὶ ἀπαραίτητον ποῖ μεταστῇ ποῖ φύγῃ, ποίαν γῆν ἄθεον εὕρῃ, ποίαν θάλασσαν; εἰς τί καταδὺς τοῦ κόσμου μέρος καὶ ἀποκρύψας σεαυτόν, ὦ ταλαίπωρε, πιστεύσεις ὅτι τὸν θεὸν ἀποπέφευγας; ἔστι καὶ δούλοις νόμος ἐλευθερίαν ἀπογνοῦσι πρᾶσιν αἰτεῖσθαι καὶ δεσπότην μεταβάλλειν ἐπιεικέστερον· ἡ δὲ δεισιδαιμονία θεῶν

1 ἡμῖν — θεοί idem: ἔδωκαν ἡμῖν οἱ θεοὶ προῖκα 2 σαυτῷ idem: σεαυτῷ 3 τὸν ὕπνον del. Duebnerus. Fort. μόνον 6 ὕπνον] τόπον H 7 Ἡράκλειτος] Mullach 1 p. 325 10 οὐδ' ἴδιος Matthaeus 19 ποῖ — ποῖ H: ποῦ — ποῦ

ἀλλαγὴν οὐ δίδωσιν, οὐδ᾽ ἔστιν εὑρεῖν ὃν οὐ φοβήσεται θεὸν ὁ φοβούμενος τοὺς πατρῴους καὶ γενεθλίους, ὁ φρίττων τοὺς σωτῆρας καὶ τοὺς μειλι-
E χίους τρέμων καὶ δεδοικώς, παρ᾽ ὧν αἰτούμεθα πλοῦτον εὐπορίαν εἰρήνην ὁμόνοιαν ὄρθωσιν λόγων καὶ ἔργων τῶν ἀρίστων. εἶθ᾽ οὗτοι τὸ δουλεύειν ἀτύχημα ἡγοῦνται καὶ λέγουσι

'δεινή τις ἀνδρὶ καὶ γυναικὶ συμφορά
δούλους γενέσθαι δεσπότας τε δυσχερεῖς
λαβεῖν'·

πόσῳ δὲ δεινότερον οἴεσθε πάσχειν αὐτοὺς ἀνεκφεύκτους ἀναποδράστους ἀνυποστάτους λαμβάνοντας; ἔστι δούλῳ φεύξιμος βωμός, ἔστι καὶ λῃσταῖς ἀβέβηλα πολλὰ τῶν ἱερῶν, καὶ πολεμίους οἱ φεύγοντες ἂν ἀγάλματος λάβωνται ἢ ναοῦ, θαρροῦσιν· ὁ δὲ δεισιδαίμων ταῦτα μάλιστα φρίττει καὶ φοβεῖται καὶ δέδοικεν, ἐν οἷς οἱ φοβούμενοι τὰ δεινότατα τὰς ἐλπίδας ἔχουσι. μὴ ἀπόσπα τὸν δεισιδαίμονα
F τῶν ἱερῶν· ἐνταῦθα κολάζεται καὶ τιμωρεῖται. τί δεῖ μακρὰ λέγειν; 'πέρας ἐστὶ τοῦ βίου πᾶσιν ἀνθρώποις ὁ θάνατος'· τῆς δὲ δεισιδαιμονίας οὐδ᾽ οὗτος, ἀλλ᾽ ὑπερβάλλει τοὺς ὅρους ἐπέκεινα τοῦ ζῆν, μακρότερον τοῦ βίου ποιοῦσα τὸν φόβον καὶ συνάπτουσα τῷ θανάτῳ κακῶν ἐπίνοιαν ἀθανάτων,
167 καὶ ὅτε παύεται πραγμάτων, ἄρχεσθαι δοκοῦσα μὴ παυομένων. Ἅιδου τινὲς ἀνοίγονται πύλαι βαθεῖαι,

4 ὁ τρέμων R 8 Nauck. p. 698 9 δυσχερεῖς Valckenarius: δυστυχεῖς 12 ἀνυποστάτους Meziriacus: ἀναποστάτους 15 ἢ ναοῦ λάβωνται?

καὶ ποταμοὶ πυρὸς ὁμοῦ καὶ Στυγὸς ἀπορρῶγες ἀνακεράννυνται, καὶ σκότος ἐμπίπλαται πολυφαντάστων εἰδώλων τινῶν χαλεπὰς μὲν ὄψεις οἰκτρὰς δὲ φωνὰς ἐπιφερόντων, δικασταὶ δὲ καὶ κολασταὶ καὶ χάσματα καὶ μυχοὶ μυρίων κακῶν γέμοντες. οὕτως ἡ κακοδαίμων δεισιδαιμονία τῇ περιττῇ πρὸς ἅπαν τὸ δοκοῦν δεινὸν εὐλαβείᾳ λανθάνει ἑαυτὴν ὑποβάλλουσα παντοίοις δεινοῖς.

5. *Τούτων οὐδὲν τῇ ἀθεότητι πρόσεστιν, ἀλλ' ἡ μὲν ἄγνοια χαλεπὴ καὶ τὸ παρορᾶν καὶ τυφλώττειν περὶ τηλικαῦτα συμφορὰ μεγάλη ψυχῆς, ὥσπερ* B *ὀμμάτων πολλῶν τὸ φανότατον καὶ κυριώτατον ἀπεσβεσμένης τὴν τοῦ θεοῦ νόησιν. ταύτῃ δὲ τὸ ἐμπαθές, ὥσπερ εἴρηται, καὶ ἑλκῶδες καὶ ταρακτικὸν καὶ καταδεδουλωμένον εὐθὺς πρόσεστι τῇ δόξῃ. μουσικήν φησιν ὁ Πλάτων ἐμμελείας καὶ εὐρυθμίας δημιουργὸν ἀνθρώποις ὑπὸ θεῶν οὐ τρυφῆς ἕνεκα καὶ κνήσεως ὤτων δοθῆναι, ἀλλ' ὥστε τῶν τῆς ψυχῆς περιόδων καὶ ἁρμονιῶν τὸ ταραχῶδες καὶ πεπλανημένον ἐν σώματι, μούσης τε καὶ χάριτος ἐνδείᾳ πολλαχῇ δι' ἀκολασίαν καὶ πλημμέλειαν ἐξυβρίζον, αὖθις εἰς τάξιν ἀνελίττουσαν οἰκείως καὶ* C *περιάγουσαν καθιστᾶν.*

'ὅσσα δὲ μὴ πεφίληκε Ζεύς' φησὶ Πίνδαρος
'ἀτύζονται βοὰν
Πιερίδων ἀίοντα·'

2 *πολυφαντάστων* Stobaeus Floril. t. IV p. 245: *πολυφάνταστον* 16 *Πλάτων*] Tim. p. 47 d 23 *καθιστᾶν*] *καθιστάναι* H 24 *Πίνδαρος*] Pyth. I 13

καὶ γὰρ διαγριαίνεται καὶ ἀγανακτεῖ, καὶ τὰς τίγρεις δέ φασι περιτυμπανιζομένας ἐκμαίνεσθαι καὶ ταράττεσθαι καὶ τέλος αὑτὰς διασπᾶν. ἔλαττον οὖν κακὸν οἷς διὰ κωφότητα καὶ πήρωσιν ἀκοῆς ἀπάθεια πρὸς μουσικὴν καὶ ἀναισθησία συμβέβηκεν. ὁ Τειρεσίας ἐχρῆτο δυστυχίᾳ μὴ βλέπων τὰ τέκνα μηδὲ τοὺς συνήθεις, ὁ δ' Ἀθάμας μείζονι καὶ ἡ Ἀγαύη, βλέ- D πον τες ὡς λέοντας καὶ ἐλάφους· καὶ τῷ Ἡρακλεῖ δήπου μανέντι τοὺς υἱοὺς ἐλυσιτέλει μήτ' ἰδεῖν μήτ' αἰσθέσθαι παρόντας ἢ χρῆσθαι τοῖς φιλτάτοις ὡς πολεμίοις.

6. Τί οὖν; οὐ δοκεῖ σοι καὶ τὸ τῶν ἀθέων πρὸς τοὺς δεισιδαίμονας πάθος ἔχειν τοιαύτην διαφοράν; οἱ μὲν οὐχ ὁρῶσι τοὺς θεοὺς τὸ παράπαν, οἱ δὲ κακοὺς ὑπάρχειν νομίζουσιν· οἱ μὲν παρορῶσιν, οἱ δὲ δοξάζουσι φοβερὸν τὸ εὐμενὲς καὶ τυραννικὸν τὸ πατρικὸν καὶ βλαβερὸν τὸ κηδεμονικὸν καὶ τὸ ἄμικτον ἄγριον εἶναι καὶ θηριῶδες. εἶτα χαλκοτύποις μὲν πείθονται καὶ λιθοξόοις καὶ κηροπλάσταις ἀνθρωπόμορφα τῶν θεῶν τὰ εἴδη ποιοῦσι, καὶ E τοιαῦτα πλάττουσι καὶ κατασκευάζουσι καὶ προσκυνοῦσι· φιλοσόφων δὲ καὶ πολιτικῶν ἀνδρῶν καταφρονοῦσιν, ἀποδεικνύντων τὴν τοῦ θεοῦ σεμνότητα μετὰ χρηστότητος καὶ μεγαλοφροσύνης καὶ εὐμενείας καὶ κηδεμονίας. περίεστιν οὖν τοῖς μὲν ἀναισθησία καὶ ἀπιστία τῶν ὠφελούντων, τοῖς δὲ ταραχὴ καὶ φόβος πρὸς τὰ ὠφελοῦντα. καὶ ὅλως ἡ μὲν ἀθεότης ἀπάθεια πρὸς τὸ θεῖόν ἐστι μὴ νοοῦσα τὸ

14 μὲν Pflugkius: μὲν οὖν

ἀγαθόν, ἡ δὲ δεισιδαιμονία πολυπάθεια κακὸν τὸ ἀγαθὸν ὑπονοοῦσα. φοβοῦνται τοὺς θεοὺς καὶ καταφεύγουσιν ἐπὶ τοὺς θεούς, κολακεύουσι καὶ λοιδοροῦσιν, εὔχονται καὶ καταμέμφονται. κοινὸν ἀνθρώπων τὸ μὴ πάντα διευτυχεῖν· F

‘κεῖνοι γάρ τ᾽ ἄνοσοι καὶ ἀγήραοι
πόνων τ᾽ ἄπειροι, βαρυβόαν
πορθμὸν πεφευγότες Ἀχέροντος’,

ὁ Πίνδαρός φησι, τὰ δ᾽ ἀνθρώπινα πάθη καὶ πράγματα μέμικται συντυχίαις ἄλλοτ᾽ ἄλλως ῥεούσαις.

7. Φέρε δὴ πρῶτον ἐν τοῖς ἀβουλήτοις σκόπει τὸν ἄθεον καὶ καταμάνθανε τὴν διάθεσιν, ἂν ᾖ τἄλλα μέτριος, χρωμένου σιωπῇ τοῖς παροῦσι καὶ πορίζοντος αὑτῷ βοηθείας καὶ παρηγορίας, ἂν δὲ δυσφορῇ καὶ περιπαθῇ, πάντας ἐπὶ τὴν τύχην καὶ τὸ αὐτόματον ἀπερειδομένου τοὺς ὀδυρμοὺς καὶ 168
βοῶντος ὡς οὐδὲν κατὰ δίκην οὐδ᾽ ἐκ προνοίας ἀλλὰ πάντα συγκεχυμένως καὶ ἀκρίτως φέρεται καὶ ταράττεται τὰ τῶν ἀνθρώπων. τοῦ δὲ δεισιδαίμονος οὐχ οὗτος ὁ τρόπος, ἀλλ᾽ εἰ καὶ μικρότατον αὐτῷ κακόν τι συμπεπτωκός ἐστιν, ἄλλα κάθηται πάθη χαλεπὰ καὶ μεγάλα καὶ δυσαπάλλακτα τῇ λύπῃ προσοικοδομῶν, καὶ προσεμφορῶν αὑτῷ δείματα καὶ φόβους καὶ ὑποψίας καὶ ταραχάς, παντὶ θρήνῳ καὶ παντὶ στεναγμῷ καθαπτόμενος· οὔτε γὰρ ἄνθρωπον οὔτε τύχην οὔτε καιρὸν οὔθ᾽ ἑαυτὸν ἀλλὰ πάντων B
τὸν θεὸν αἰτιᾶται, κἀκεῖθεν ἐπ᾽ αὐτὸν ἥκειν καὶ

6 γάρ τ᾽ p. 1076 a: γὰρ 9 Πίνδαρος] Bergk. 1 p. 432
19 ταράττεται W: πράττεται 21 τι del. H

φέρεσθαι ῥεῦμα δαιμόνιον ἄτης φησί, καὶ ὡς οὐ δυστυχὴς ὢν ἀλλὰ θεομισής τις ἄνθρωπος ὑπὸ τῶν θεῶν κολάζεσθαι καὶ δίκην διδόναι καὶ πάντα πάσχειν προσηκόντως δι' αὐτὸν οἴεται. νοσῶν θ' ὁ ἄθεος ἐκλογίζεται καὶ ἀναμιμνήσκεται πλησμονὰς αὑτοῦ καὶ οἰνώσεις καὶ ἀταξίας περὶ δίαιταν ἢ κόπους ὑπερβάλλοντας ἢ μεταβολὰς ἀέρων ἀήθεις καὶ τόπων, ἔπειτα προσκρούσας ἐν πολιτείαις καὶ περιπεσὼν ἀδοξίαις πρὸς ὄχλον ἢ διαβολαῖς πρὸς ἡγεμόνα τὴν αἰτίαν ἐξ αὑτοῦ καὶ τῶν περὶ αὑτὸν σκοπεῖ

'πῆ παρέβην; τί δ' ἔρεξα; τί μοι δέον οὐκ ἐτελέσθη;'

τῷ δὲ δεισιδαίμονι καὶ σώματος ἀρρωστία πᾶσα καὶ C χρημάτων ἀποβολὴ καὶ τέκνων θάνατοι καὶ περὶ πολιτικὰς πράξεις δυσημερίαι καὶ ἀποτεύξεις πληγαὶ θεοῦ καὶ προσβολαὶ δαίμονος λέγονται. ὅθεν οὐδὲ τολμᾷ βοηθεῖν οὐδὲ διαλύειν τὸ συμβεβηκὸς οὐδὲ θεραπεύειν οὐδ' ἀντιτάττεσθαι, μὴ δόξῃ θεομαχεῖν καὶ ἀντιτείνειν κολαζόμενος, ἀλλ' ὠθεῖται μὲν ἔξω νοσοῦντος ὁ ἰατρός, ἀποκλείεται δὲ πενθοῦντος ὁ νουθετῶν καὶ παραμυθούμενος φιλόσοφος. 'ἔα με' φησίν 'ἄνθρωπε διδόναι δίκην, τὸν ἀσεβῆ, τὸν ἐπάρατον, τὸν θεοῖς καὶ δαίμοσι μεμισημένον. D ἔστιν ἀνθρώπου μὴ πεπεισμένου θεοὺς εἶναι λυπουμένου δ' ἄλλως καὶ περιπαθοῦντος ἀπομάξαι δάκρυον, ἀποκεῖραι κόμην, ἀφελέσθαι τὸ ἱμάτιον· τὸν δὲ δεισιδαίμονα πῶς ἂν προσείποις ἢ ποῦ βοη-

12 Pythag. Carm Aur. 42

θήσεις; ἔξω κάθηται σακκίον ἔχων, καὶ περιεζωσμένος ῥάκεσι ῥυπαροῖς πολλάκις δὲ γυμνὸς ἐν πηλῷ κυλινδούμενος ἐξαγορεύει τινὰς ἁμαρτίας αὑτοῦ καὶ πλημμελείας, ὡς τόδε φαγόντος ἢ πιόντος ἢ βαδίσαντος ὁδὸν ἣν οὐκ εἴα τὸ δαιμόνιον. ἂν δ' ἄριστα πράττῃ καὶ συνῇ πρᾴῳ δεισιδαιμονίᾳ, περιθειούμενος οἴκοι κάθηται καὶ περιματτόμενος, αἱ δὲ γρᾶες 'καθάπερ παττάλῳ' φησὶν ὁ Βίων 'ὅ τι ἂν τύχωσιν E
αὐτῷ περιάπτουσι φέρουσαι καὶ περιαρτῶσι'.

8. Τὸν Τιρίβαζόν φασιν ὑπὸ τῶν Περσῶν συλλαμβανόμενον σπάσασθαί τε τὸν ἀκινάκην, εὔρωστον ὄντα, καὶ διαμάχεσθαι· μαρτυρομένων δὲ καὶ βοώντων ὅτι συλλαμβάνουσιν αὐτὸν βασιλέως κελεύσαντος, αὐτίκα τὸ ξίφος καταβαλεῖν καὶ τὼ χεῖρε συνδῆσαι παρασχεῖν. ἆρ' οὖν οὐχ ὅμοιόν ἐστι τὸ γιγνόμενον; οἱ μὲν ἄλλοι διαμάχονται συμφοραῖς καὶ διωθοῦνται τὰ πράγματα, φυγὰς ἑαυτοῖς μηχανώμενοι καὶ παρατροπὰς τῶν ἀβουλήτων· ὁ δὲ δεισιδαίμων οὐδενὸς ἀκούσας, αὐτὸς πρὸς αὑτὸν εἰπὼν F
'ταῦτα πάσχεις, ὦ κακόδαιμον, ἐκ προνοίας καὶ θεοῦ κελεύοντος' ἔρριψε πᾶσαν ἐλπίδα, προήκατο ἑαυτόν, ἔφυγε διεκρούσατο τοὺς βοηθοῦντας. πολλὰ τῶν μετρίων κακῶν ὀλέθρια ποιοῦσιν αἱ δεισιδαιμονίαι. Μίδας ὁ παλαιός, ὡς ἔοικεν, ἔκ τινων ἐνυπνίων ἀθυμῶν καὶ ταραττόμενος οὕτω κακῶς ἔσχε τὴν ψυχήν, ὥσθ' ἑκουσίως ἀποθανεῖν αἷμα ταύρου πιών. ὁ δὲ τῶν Μεσσηνίων βασιλεὺς Ἀριστόδημος ἐν τῷ

6 πραείᾳ R περιθειούμενος H: περιθνόμενος 7 καὶ R 10 Τιρίβαζόν H: τηρίβαζόν

*πρὸς Λακεδαιμονίους πολέμῳ, κυνῶν λύκοις ὠρυο-
μένων ὅμοια καὶ περὶ τὴν ἑστίαν αὐτοῦ τὴν πα-
τρῴαν ἀγρώστεως ἀναβλαστανούσης καὶ τῶν μάντεων
τὰ σημεῖα φοβουμένων, ἐξαθυμήσας καὶ κατασβε-
σθεὶς ταῖς ἐλπίσιν αὐτὸς ἑαυτὸν ἀπέσφαξεν. ἦν*
169 *δ' ἴσως καὶ Νικίᾳ τῷ Ἀθηναίων στρατηγῷ κράτιστον
οὕτως ἀπαλλαγῆναι τῆς δεισιδαιμονίας ὡς Μίδας ἢ
Ἀριστόδημος ἢ φοβηθέντι τὴν σκιὰν ἐκλιπούσης τῆς
σελήνης καθῆσθαι περιτειχιζόμενον ὑπὸ τῶν πο-
λεμίων, εἶθ' ὁμοῦ τέτταρσι μυριάσιν ἀνθρώπων
φονευθέντων τε καὶ ζώντων ἁλόντων ὑποχείριον
γενέσθαι καὶ δυσκλεῶς ἀποθανεῖν. οὐ γὰρ γῆς ἀν-
τίφραξις ἐν μέσῳ γενομένης φοβερόν, οὐδὲ δεινὸν
ἐν καιρῷ περιόδων σκιᾶς πρὸς σελήνην ἀπάντησις,
ἀλλὰ δεινὸν τὸ τῆς δεισιδαιμονίας σκότος ἐκπεσόν-*
B *τος ἀνθρώπου συγχέαι καὶ τυφλῶσαι λογισμὸν ἐν
πράγμασι μάλιστα λογισμοῦ δεομένοις.*

> *'Γλαῦκ', ὅρα, βαθὺς γὰρ ἤδη κύμασι ταράσσεται
> πόντος, ἀμφὶ δ' ἄκρα Γυρέων ὀρθὸν ἵσταται νέφος,
> σῆμα χειμῶνος.'*

τοῦτ' ἰδὼν κυβερνήτης εὔχεται μὲν ὑπεκφυγεῖν καὶ θεοὺς ἐπικαλεῖται σωτῆρας, εὐχόμενος δὲ τὸν οἴακα προσάγει, τὴν κεραίαν ὑφίησι,

> *'φεύγει μέγα λαῖφος ὑποστολίσας ἐρεβώδεος ἐκ
> θαλάσσης.'*

1 *Λακεδαιμονίους* Xylander: *μεσσηνίους* 6 *κρεῖττον* R 14 *περιόδων* Xylander: *ποδῶν* 15 *ἐκπεσόντος* scripsi: *ἐμπεσόντος* 18 Bergk. 2 p. 396 *Γλαῦκ' ὅρα βαθὺς* Canterus: *γλαυκεοράβδοις* 19 *Γυρέων* Polus: *γυρῶν* 24 Bergk. 3 p. 730. Nauck. p. 698

ὁ Ἡσίοδος κελεύει πρὸ ἀρότου καὶ σπόρου τὸν γεωργὸν εὔχεσθαι 'Διὶ χθονίῳ Δημήτερί θ' ἁγνῇ' τῆς ἐχέτλης ἐχόμενον, Ὅμηρος δὲ τὸν Αἴαντά φησι τῷ C Ἕκτορι μέλλοντα μονομαχεῖν εὔχεσθαι κελεύειν τοὺς Ἕλληνας ὑπὲρ αὐτοῦ τοῖς θεοῖς, εἶτ' εὐχομένων ἐκείνων ὁπλίζεσθαι. καὶ ὁ Ἀγαμέμνων ὅτε τοῖς μαχομένοις προσέταξεν

'εὖ μέν τις δόρυ θηξάσθω, εὖ δ' ἀσπίδα θέσθω',

τότε παρὰ τοῦ Διὸς αἰτεῖ

'δός με κατὰ πρηνὲς βαλέειν Πριάμοιο μέλαθρον·'

ἀρετῆς γὰρ ἐλπὶς ὁ θεός ἐστιν, οὐ δειλίας πρόφασις. ἀλλ' Ἰουδαῖοι σαββάτων ὄντων ἐν ἀγνάπτοις καθεζόμενοι, τῶν πολεμίων κλίμακας προστιθέντων καὶ τὰ τείχη καταλαμβανόντων, οὐκ ἀνέστησαν ἀλλ' ἔμειναν ὥσπερ ἐν σαγήνῃ μιᾷ τῇ δεισιδαιμονίᾳ συνδεδεμένοι.

9. Τοιαύτη μὲν ἐν τοῖς ἀβουλήτοις καὶ περι- D στατικοῖς λεγομένοις πράγμασι καὶ καιροῖς ἡ δεισιδαιμονία, βελτίων δ' οὐδὲν οὐδ' ἐν τοῖς ἡδίοσι τῆς ἀθεότητος. ἥδιστα δὲ τοῖς ἀνθρώποις ἑορταὶ καὶ εἰλαπίναι πρὸς ἱεροῖς καὶ μυήσεις καὶ ὀργιασμοὶ καὶ κατευχαὶ θεῶν καὶ προσκυνήσεις. ἐνταῦθα τοίνυν σκόπει τὸν ἄθεον γελῶντα μὲν μανικὸν καὶ Σαρδόνιον γέλωτα τοῖς ποιουμένοις καί που παραφθεγγόμενον ἀτρέμα πρὸς τοὺς συνήθεις ὅτι τετύφωνται καὶ δαιμονῶσιν οἱ θεοῖς ταῦτα δρᾶσθαι

1 Ἡσίοδος] OD 463 3 Ὅμηρος] *H* 193 8 *B* 382 10 *B* 414

νομίζοντες, ἄλλο δ' οὐδὲν ἔχοντα κακόν. ὁ δὲ δεισιδαίμων βούλεται μὲν οὐ δύναται δὲ χαίρειν οὐδ' ἥδεσθαι,

'πόλις δ' ὁμοῦ μὲν θυμιαμάτων γέμει,
E ὁμοῦ δὲ παιάνων τε καὶ στεναγμάτων'

ἡ ψυχὴ τοῦ δεισιδαίμονος. ἐστεφανωμένος ὠχριᾷ, θύει καὶ φοβεῖται, εὔχεται φωνῇ παλλομένῃ καὶ χερσὶν ἐπιθυμιᾷ τρεμούσαις, καὶ ὅλως ἀποδείκνυσι τὸν Πυθαγόρου λόγον φλύαρον εἰπόντος ὅτι 'βέλτιστοι γιγνόμεθα πρὸς τοὺς θεοὺς βαδίζοντες'· τότε γὰρ ἀθλιώτατα καὶ κάκιστα πράττουσιν οἱ δεισιδαίμονες, ὥσπερ ἄρκτων φωλεοῖς ἢ χειαῖς δρακόντων ἢ μυχοῖς κητῶν τοῖς τῶν θεῶν μεγάροις ἢ ἀνακτόροις προσιόντες.

10. Ὅθεν ἔμοιγε καὶ θαυμάζειν ἔπεισι τοὺς τὴν
F ἀθεότητα φάσκοντας ἀσέβειαν εἶναι, μὴ φάσκοντας δὲ τὴν δεισιδαιμονίαν. καίτοι γ' Ἀναξαγόρας δίκην ἔφυγεν ἀσεβείας ἐπὶ τῷ λίθον εἰπεῖν τὸν ἥλιον, Κιμμερίους δ' οὐδεὶς εἶπεν ἀσεβεῖς ὅτι τὸν ἥλιον οὐδ' εἶναι τὸ παράπαν νομίζουσι. τί σὺ λέγεις; ὁ μὴ νομίζων θεοὺς ἀνόσιός ἐστιν; ὁ δὲ τοιούτους νομίζων οἵους οἱ δεισιδαίμονες, οὐ μακρῷ δόξαις ἀνοσιωτέραις σύνεστιν; ἐγὼ γοῦν ἂν ἐθέλοιμι μᾶλλον τοὺς ἀνθρώπους λέγειν περὶ ἐμοῦ μήτε γεγο-
170 νέναι τὸ παράπαν μήτ' εἶναι Πλούταρχον ἢ λέγειν ὅτι Πλούταρχός ἐστιν ἄνθρωπος ἀβέβαιος εὐμετάβολος, εὐχερὴς πρὸς ὀργήν, ἐπὶ τοῖς τυχοῦσι τιμωρητικός, μικρόλυπος· ἂν καλῶν ἐπὶ δεῖπνον ἑτέρους

4 Soph. OR 4 21 θεοὺς Schellensius: θεοὺς εἶναι

παραλίπῃς ἐκεῖνον, ἂν ἀσχολίας σοι γενομένης ἐπὶ θύρας μὴ ἔλθῃς ἢ μὴ προσείπῃς, διέδεταί σου τὸ σῶμα προσφὺς ἢ συλλαβὼν ἀποτυμπανιεῖ τὸ παιδίον, ἢ θηρίον ἔχων τοῖς καρποῖς ἐφήσει καὶ λυμανεῖται τὴν ὀπώραν. τοῦ Τιμοθέου τὴν Ἄρτεμιν ᾄδοντος ἐν Ἀθήναις καὶ λέγοντος ‘θυιάδα φοιβάδα μαινάδα λυσσάδα’ Κινησίας ὁ μελοποιὸς ἐκ τῶν θεατῶν ἀναστάς ‘τοιαύτη σοι’ εἶπε ‘θυγάτηρ γέ- B νοιτο’. καὶ μὴν ὅμοια τούτοις καὶ χείρω περὶ Ἀρτέμιδος οἱ δεισιδαίμονες ὑπολαμβάνουσιν ‘αἵ τε κἂν ἀπ’ ἀγχόνας ἀίξασα αἵ τε καλεχόνα κναίσατε αἵ τε κανέκεκρος μαίουσα ἂν πεφυρμένα ἐσῆλθες αἵ τε καὶ ἐκ τριπόδων καθαρμάτεσσιν ἐπισπώμενα τῷ παλαμναίῳ συμπλεχθεῖσα’. οὐδὲν δὲ τούτων ἐπιεικέστερα φρονοῦσι περὶ Ἀπόλλωνος περὶ Ἥρας περὶ Ἀφροδίτης· πάντας γὰρ τούτους τρέμουσι καὶ δεδοίκασι. καίτοι τί τοσοῦτον ἡ Νιόβη περὶ τῆς Λητοῦς ἐβλασφήμησεν, ὅσον ἡ δεισιδαιμονία πέπεικε περὶ τῆς θεοῦ τοὺς ἄφρονας, ὡς ἄρα λοιδορηθεῖσα C κατετόξευσε τῆς ἀθλίας γυναικός

‘ἓξ μὲν θυγατέρας, ἓξ δ’ υἱέας ἡβώοντας’;

οὕτως ἄπληστος ἀλλοτρίων κακῶν ἦν καὶ ἀνίλαστος. εἰ γὰρ ἀληθῶς ἡ θεὸς χολὴν εἶχε καὶ μισοπόνηρος ἦν καὶ ἤλγει κακῶς ἀκούουσα καὶ μὴ κατεγέλα τῆς ἀνθρωπίνης ἀμαθίας καὶ ἀγνοίας ἀλλ’ ἠγανάκτει, τούτους ἔδει κατατοξεῦσαι τοὺς τοσαύτην ὠμότητα

4 ἔχων del. H 6 θυιάδα Bergk. 3 p. 620: θυάδα 9 Lobeck. Aglaoph. p. 633. Bergk. 3 p. 680 18 ὅσον H: οἷον 21 Homer. Ω 604 26 κατατοξεῦσαι R: τοξεῦσαι

καὶ πικρίαν καταψευδομένους αὐτῆς καὶ τοιαῦτα λέγοντας καὶ γράφοντας. τῆς γοῦν Ἑκάβης προβαλλόμεθα τὴν πικρίαν ὡς βάρβαρον καὶ θηριώδη λεγούσης

D 'τοῦ ἐγὼ μέσον ἧπαρ ἔχοιμι
ἐσθέμεναι προσφῦσα',

τὴν δὲ Συρίαν θεὸν οἱ δεισιδαίμονες νομίζουσιν, ἂν μαινίδας τις ἢ ἀφύας φάγῃ, τὰ ἀντικνήμια διεσθίειν, ἕλκεσι τὸ σῶμα πιμπράναι, συντήκειν τὸ ἧπαρ.

11. Ἆρ' οὖν τὸ μὲν λέγειν τὰ φαῦλα περὶ τῶν θεῶν ἀνόσιον, τὸ δὲ δοξάζειν οὐκ ἀνόσιον; ἢ καὶ τὴν φωνὴν ἄτοπον ἡ δόξα ποιεῖ τοῦ βλασφημοῦντος; καὶ γὰρ ἡμεῖς τὴν βλασφημίαν ὅτι δυσμενείας σημεῖόν ἐστι προβαλλόμεθα, καὶ τοὺς κακῶς ἡμᾶς λέγοντας ἐχθροὺς νομίζομεν ὡς καὶ κακῶς φρονοῦντας. ὁρᾷς δ' οἷα περὶ τῶν θεῶν οἱ δεισιδαίμονες E φρονοῦσιν, ἐμπλήκτους ἀπίστους εὐμεταβόλους τιμωρητικοὺς ὠμοὺς μικρολύπους ὑπολαμβάνοντες, ἐξ ὧν ἀνάγκη καὶ μισεῖν τὸν δεισιδαίμονα καὶ φοβεῖσθαι τοὺς θεούς. πῶς γὰρ οὐ μέλλει, τὰ μέγιστα τῶν κακῶν αὐτῷ δι' ἐκείνους οἰόμενος γεγονέναι καὶ πάλιν γενήσεσθαι; μισῶν δὲ θεοὺς καὶ φοβούμενος ἐχθρός ἐστι. καίτοι προσκυνεῖ γε καὶ θύει καὶ κάθηται πρὸς ἱεροῖς, καὶ οὐ θαυμαστόν ἐστι· καὶ γὰρ τοὺς τυράννους ἀσπάζονται περιέπουσι χρυσοῦς ἀνιστᾶσιν, ἀλλὰ μισοῦσι σιγῇ 'κάρα σείοντες'. Ἀλέξανδρον Ἑρμόλαος ἐθεράπευε, Παυσανίας ἐδορυ-

5 Homer. Ω 212 26 κάρα] Soph. Ant. 326

φόρει Φίλιππον, Χαιρέας Γάιον, ἀλλ' ἕκαστος τού- F
των ἔλεγε παρακολουθῶν

'ἦ σ' ἂν τισαίμην, εἴ μοι δύναμίς γε παρείη'.

οὐκ οἴεται θεοὺς εἶναι ὁ ἄθεος, ὁ δὲ δεισιδαίμων οὐ βούλεται, πιστεύει δ' ἄκων· φοβεῖται γὰρ ἀπιστεῖν. καίτοι γ' ὥσπερ ὁ Τάνταλος ὑπεκδῦναι τὸν λίθον ἐπαιωρούμενον οὕτω καὶ οὗτος τὸν φόβον ὡς οὐχ ἧττον ὑπ' αὐτοῦ πιεζόμενος ἀγαπήσειεν ἄν, καὶ μακαρίσειε τὴν τοῦ ἀθέου διάθεσιν ὡς ἐλευθέριον. νυνὶ δὲ τῷ μὲν ἀθέῳ δεισιδαιμονίας οὐδὲν μέτεστιν, ὁ δὲ δεισιδαίμων τῇ προαιρέσει ἄθεος ὢν ἀσθενέστερός ἐστιν ἢ ὥστε δοξάζειν περὶ θεῶν ὃ βούλεται.

12. *Καὶ μὴν* ὁ ἄθεος δεισιδαιμονίας οὐδαμῇ συν- 171
αίτιος, ἡ δὲ δεισιδαιμονία τῇ ἀθεότητι καὶ γενέσθαι παρέσχεν ἀρχὴν καὶ γενομένῃ δίδωσιν ἀπολογίαν, οὐκ ἀληθῆ μὲν οὐδὲ καλήν, προφάσεως δέ τινος οὐκ ἄμοιρον οὖσαν. οὐ γὰρ ἐν οὐρανῷ τι μεμπτὸν οὐδ' ἐν ἄστροις οὐδ' ἐν ὥραις ἢ περιόδοις σελήνης ἢ κινήσεσιν ἡλίου περὶ γῆν, 'ἡμέρας καὶ νυκτὸς δημιουργοῖς', ἢ τροφαῖς ζῴων ἢ καρπῶν γενέσεσι πλημμελὲς καὶ ἄτακτον ἐνιδόντες οὕτως ἀθεότητα τοῦ παντὸς κατέγνωσαν, ἀλλὰ τῆς δεισιδαιμονίας ἔργα καὶ πάθη καταγέλαστα, καὶ ῥήματα καὶ κινήματα καὶ γοητεῖαι καὶ μαγεῖαι καὶ περιδρομαὶ καὶ B
τυμπανισμοὶ καὶ ἀκάθαρτοι μὲν καθαρμοὶ ῥυπαραὶ δ' ἁγνεῖαι, βάρβαροι δὲ καὶ παράνομοι πρὸς ἱεροῖς

3 Homer. *X* 20   16 ἀρχὴν del. H   20 Plat. Tim. p. 40 c

κολασμοὶ καὶ προπηλακισμοί, ταῦτα δίδωσιν ἐνίοις λέγειν ὡς μὴ εἶναι θεοὺς ἄμεινον ἢ εἶναι, τοιαῦτα μὲν δεχομένους τοιούτοις δὲ χαίροντας, οὕτω δ' ὑβριστάς, οὕτω δὲ μικρολόγους καὶ μικρολύπους.

13. Οὐκ ἄμεινον οὖν ἦν Γαλάταις ἐκείνοις καὶ Σκύθαις τὸ παράπαν μήτ' ἔννοιαν ἔχειν θεῶν μήτε φαντασίαν μήθ' ἱστορίαν ἢ θεοὺς εἶναι νομίζειν χαίροντας ἀνθρώπων σφαττομένων αἵματι καὶ τελεω-
C τάτην θυσίαν καὶ ἱερουργίαν ταύτην νομίζοντας; τί δέ; Καρχηδονίοις οὐκ ἐλυσιτέλει Κριτίαν λαβοῦσιν ἢ Διαγόραν νομοθέτην ἀπ' ἀρχῆς μήτε τινὰ δαιμόνων μήτε θεῶν νομίζειν ἢ τοιαῦτα θύειν οἷα τῷ Κρόνῳ ἔθυον; οὐχ ὥσπερ Ἐμπεδοκλῆς φησι τῶν τὰ ζῷα θυόντων καθαπτόμενος

'μορφὴν δ' ἀλλάξαντα πατὴρ φίλον υἱὸν ἀείρας
σφάζει ἐπευχόμενος μέγα νήπιος',

ἀλλ' εἰδότες καὶ γιγνώσκοντες αὐτοὶ τὰ αὑτῶν τέκνα καθιέρευον, οἱ δ' ἄτεκνοι παρὰ τῶν πενήτων ὠνούμενοι παιδία κατέσφαζον καθάπερ ἄρνας ἢ νεοσσούς,
D παρειστήκει δ' ἡ μήτηρ ἄτεγκτος καὶ ἀστένακτος. εἰ δὲ στενάξειεν ἢ δακρύσειεν, ἔδει τῆς τιμῆς στέρεσθαι, τὸ δὲ παιδίον οὐδὲν ἧττον ἐθύετο, κρότου τε κατεπίμπλατο πάντα πρὸ τοῦ ἀγάλματος ἐπαυλούντων καὶ τυμπανιζόντων ἕνεκα τοῦ μὴ γίγνεσθαι τὴν βοὴν τῶν θρήνων ἐξάκουστον. εἰ δὲ Τυφῶνές τινες ἢ Γίγαντες ἦρχον ἡμῶν τοὺς θεοὺς ἐκβαλόντες, ποίαις ἂν ἥδοντο θυσίαις ἢ τίνας ἄλλας ἱερουργίας ἀπῄτουν; Ἄμηστρις δ' ἡ Ξέρξου γυνὴ δώδεκα κατώ-

13 Ἐμπεδοκλῆς] Mullach. 1 p. 13

ρυξεν ἀνθρώπους ζῶντας ὑπὲρ αὐτῆς τῷ Ἅιδῃ, ὃν ὁ Πλάτων φησὶ φιλάνθρωπον ὄντα καὶ σοφὸν καὶ E πλούσιον, πειθοῖ καὶ λόγῳ κατέχοντα τὰς ψυχάς, Ἅιδην ὠνομάσθαι. Ξενοφάνης δ᾽ ὁ φυσικὸς τοὺς Αἰγυπτίους κοπτομένους ἐν ταῖς ἑορταῖς καὶ θρηνοῦντας ὁρῶν ὑπέμνησεν οἰκείως. ‘οὗτοι’ φησίν ‘εἰ μὲν θεοί εἰσι, μὴ θρηνεῖτε αὐτούς· εἰ δ᾽ ἄνθρωποι, μὴ θύετε αὐτοῖς.’

14. Ἀλλ᾽ οὐδὲν οὕτω πολυπλανὲς καὶ πολυπαθὲς νόσημα καὶ μεμιγμένον ἐναντίαις δόξαις καὶ μαχομέναις μᾶλλον ὡς τὸ τῆς δεισιδαιμονίας. φευκτέον οὖν αὐτὴν ἀσφαλῶς τε καὶ συμφερόντως, οὐχ ὥσπερ οἱ λῃστῶν ἢ θηρίων ἔφοδον ἢ πῦρ ἀπερισκέπτως καὶ ἀλογίστως περιφεύγοντες ἐμπίπτουσιν εἰς ἀνο- F δίας βάραθρα καὶ κρημνοὺς ἐχούσας. οὕτω γὰρ ἔνιοι φεύγοντες τὴν δεισιδαιμονίαν ἐμπίπτουσιν εἰς ἀθεότητα τραχεῖαν καὶ ἀντίτυπον, ὑπερπηδήσαντες ἐν μέσῳ κειμένην τὴν εὐσέβειαν.

2 *Πλάτων*] Crat. p. 403 c 11 *μᾶλλον* del. H

B. G. Teubners
Schulausgaben griechischer und lateinischer Schriftsteller mit deutschen Anmerkungen.

	M. ₰
Homer's Ilias von *Ameis* u. *Hentze*. Anhang. 5. Heft.	1.20
— do. — Anhang. 6. Heft.	1.50
— do. — Anhang. 7. Heft.	1.50
— do. — Anhang. 8. Heft.	1.80
— Ilias v. *La Roche*. 2. u. 3. Aufl. 6 Teile, jeder [4 Gesänge] à	1.50
Horaz Oden von *Nauck*. 12. Aufl.	2.25
— Satir. u. Epist. v. *Krüger*. 11. Afl.	2.70
— Sermonen von *Fritzsche*. I.	2.40
— — II.	2.—
Jacoby, Anthologie I. II. à	1.50
Isokrates v. *Schneider*. I. Bd. 2. Aufl.	1.20
— do. — II. Bändchen. 3. Aufl.	1.80
Livius, Buch I. Von *M. Müller*. 2. Aufl.	1.50
— Buch II. Von *M. Müller*	1.50
— Buch III. Von *Luterbacher*	1.20
— Buch IV von *Luterbacher*	1.20
— Buch V von *Luterbacher*	1.20
— Buch VI. Von *Luterbacher*	1.20
— Buch XXI v. *Wölfflin*. 3. Aufl.	1.20
— Buch XXII v. *Wölfflin*. 2. Aufl.	1.20
— Buch XXIII von *Wölfflin* u. *Luterbacher*.	1.20
— Buch XXIV von *H. J. Müller*	1.—
— Buch XXV von *H. J. Müller*	1.20
— Buch XXVI von *Friedersdorff*	1.20
— Buch XXVII von *Friedersdorff*	1.20
— Buch XXVIII v. *Friedersdorff*	1.20
Lucian v. *Jacobitz*. I. Bändchen. 2. Aufl.	1.20
— do. — II. Bändch. 2. Aufl.	1.20
— do. — III. Bändchen	1.20
Lykurg's Rede g. Leokrat. v. *Rehdantz*	2.25
Lysias' Reden v. *Frohberger*. I. Bd. 2. Auflage v. *Gebauer*	4.50
— do. — II. u. III. Band à	1.50
— do. — kleinere Ausgabe	3.—
Auch in 2 Heften à	1.50
Ovid's Metamorphosen v. *Siebelis* u. *Polle*. I. Heft. 13. Aufl.	1.50
— — II. Heft. 11. Aufl.	1.50
— Fasten von *Peter*. I. 2. Aufl.	2.70
— do. — II. 2. Aufl.	—.90
Phaedrus v. *Siebelis*. 5. Aufl. v. *Eckstein*	—.75
Platon's Schriften. I. Bdchn.: Die Vertheidigungsrede d. Sokrates u. Kriton von *Cron*. 9. Aufl.	1.—
— do. — II. Bdchn.: Gorgias von *J. Deuschle*. 4. Aufl.	2.10
— do. — Anhang v. *Deuschle*	—.90
— do. — III. Bdchn.: Laches von *Cron*. 4. Aufl.	—.75
— do. — III. 2: Euthyphron von *M. Wohlrab*. 2. Aufl.	—.45
— do. — IV. Bdchn.: Protagoras von *J. Deuschle*. 4. Aufl.	1.50
— do. — V. Bdchn.: Symposion von *Hug*. 2. Aufl.	3.—
— do. — VI. Bdchn.: Phaedon von *Wohlrab*. 2. Aufl.	1.50

	M. ₰
Plauti Trinum. v. *E. J. Brix*. 3. Aufl.	1.20
— Captivi v. *E. J. Brix*. 4. Aufl.	1.—
— Menaechmi v. *E. J. Brix*. 3. Afl.	1.—
— Miles gloriosus v. *Brix*. 2. Afl.	1.50
Plutarch's Biographien. I. Philopoemen u. Flamininus v. *Siefert*. 2. Aufl. von *Blafs*	—.90
— do. — II. Timoleon u. Pyrrhos v. *Siefert*. 2. Aufl. von *Blafs*	1.50
— do. — III. Themistokles und Perikles von *Blafs*. 2. Aufl.	1.50
— do. — IV. Aristides u. Cato von *Blafs*	—.90
— do. — V. Agis und Kleomenes von *Blafs*	—.90
— do. — VI. Tib. et G. Gracchus von *Blafs*	—.90
Quintilian. X. Buch. Von *G. T. A. Krüger*. 2. Aufl.	—.75
Sophokles v. *Wolff* u. *Bellermann*. I. Ajax. 4. Aufl.	1.50
— do. — II. Electra. 3. Aufl.	1.20
— do. — III. Antigone. 4. Aufl.	1.20
— do. — IV. König Oedipus. 3. Aufl.	1.20
— do. — V. Oidipus auf Kolonos	1.50
Supplement. lect. graec. v. *Hoffmann*	1.50
Tacitus Histor. von *Heraeus*. I. 4. Aufl.	1.80
— do. — II. 3. Aufl.	1.80
— Annalen v. *Draeger*. I. 5. Aufl.	2.40
— — II. 3. Aufl.	2.25
— Agricola von *Draeger*. 4. Aufl.	—.60
— dialogus von *Andresen*. 2. Aufl.	—.90
Terentius Hauton Timorumenos von *Wagner* [Vergriffen.]	1.20
— Phormio von *Dziatzko*. 2. Aufl.	1.50
— Adelphoe von *Dziatzko*	1.50
Theokrit v. *Fritzsche*. 3. Aufl. v. *Hiller*	2.70
Thukydides von *Böhme*. I. Band. 1. Heft. 5. Aufl. v. *Widmann*.	1.50
— do. — I. Bd. 2. Hft. 4. Aufl.	1.50
— do. — II. „ 1. „ 4. Aufl. von *Widmann*	1.50
— do. — II. Bd. 2. Hft. 3. Aufl.	1.50
Vergils Aeneis von *Kappes*. I. Heft. 4. Aufl.	1.20
— do. — II. 3. Aufl.	1.20
— do. — III. 2. Aufl.	1.20
— do. — IV. 2. Aufl.	1.20
— Bucolica u. Georgica v. *Kappes*	1.50
Xenophons Anabasis v. *Vollbrecht*. 2 Bdchn. 8. u. 7. Aufl. à	1.50
— Memorabilien von *R. Kühner*. 4. Aufl.	1.50
— Cyropädie von *Breitenbach*. 1. Heft. 3. Aufl.	1.50
— do. — 2. Heft. 3. Auflage	1.50
— Griechische Geschichte von *Büchsenschütz*. I. Bdchn. 5. Aufl.	1.50
— do. — II. Bdchn. 4. Aufl.	1.50